Dn. 28 IX 67 Prac. Konserwatorska BJ wszyta odnaleziona we fragmentach pierwotna (niepełna) okładkę M Kor

№ 511

folia continens 271

compactura renovata m. Julio 1904

lucinis per dyaphanum in instanti et de passionibus lunaribus et de hiis que circa solem et astra et de vniuersi generatione. qui enim dubitat et admiratur ignorare penitus videtur. Dicit enim albertus primo methaphisice tractatu primo capitulo primo dicens quod inuenientes istam admirationem tamquam rei inuestigabilis ad quam quedam agonia suspenditur cor et miratur. Et sub iungit admiratorem autem vocamus agoniam et suspensionem cordis in stupore magni prodigij apparentis et concludit quod ad admirationem notitiam ignorantis procedit ad scire imquisitionem. Circa enim egyptum primi philosophantes erant et ibi primo artes mathematice dicuntur habuisse ortum. Et propterea causalis ortum originis ex admiratione fuisse creditur liberis possessionibus gentis sacerdotum largis redditibus a regibus donata et amicis libera philosophari et studere. Imitatur premissa sanctus albertus rationem quare studium philosophie ex admiratione cepit exordium. Dicit quod prima que homo intellectualis est per intellectum est compositus et diuisus aliquorum ut ondit tertio de anima. In ista ergo compositione et diuisione homo admiratur tamquam compositionem et diuisionem ignorans per quam admiratio ad inquisitionem cor suspendit et ingredi qui comparat vnum ad alterum et per hoc ex notis venit ad notitiam ignoti. ignoti vero ex cognitione causa venit in notitiam effectus. Que notitia sit facta de philosophia. Secunda ratio quia philosophia est ut homo per admirationem ut predictum est. Unde autem quod fit ex oratione et expugnatione apposita fit ut dicetur inferius. Merito ergo studium philosophie cepit exordium ex admiratione. Notandum ergo pro secunda parte questionis intelligenda quod philosophia sit humanarum et diuinarum rerum cognitio perfecta. Notandum philosophia secundum philosophum secundo methaphisice sic diffinitur. Philosophia est scientia veritatis. Scientia autem veritatis dicitur vno modo considerans que considerat verum et sic omnis scientia dicitur philosophia. Est enim scientia de veris dicit enim primo posteriorum scientia est verarum et non impossibilium et sic aliter sumitur. Secundo scientia dicitur veritatis ordinatis que ordinatur in verum et in speculationem tamquam in finem et sic sunt scientie speculatiue dicuntur scientie veritatis ut methaphisica mathematica et phisica. Practica enim scientia ordinatur ad opus speculatiua in scientia ut dicit enim secundo methaphisice theorice finis veritas practice vero opus. Sanctus autem ysidorus in libris ethimologiarum philosophia diffinitur sic quod diuinarum humanarumque rerum cognitio perfecta cum studio bene viuendi coniuncta. In qua diffinitione ponitur obiectum quod dicitur rerum diuinarum et humanarum. Attingitur obiectum philosophie. Pro cognitione rerum dicitur diuina tres vno modo per causam et sic solus deus diuinus dicitur. Secundo aliquid dicitur diuinum quia probatur circa res diuinas ut circa deum et intelligentias et isto modo methaphisica et theologia dicitur diuina sic ex methaphisicus diuinus dicitur. Tertio aliquid diuinum quia non est liberum operabile a nobis per liberam nostram voluntatem et res diuine dicuntur que sunt alia prima et a causis a nobis libere agentibus. Isto modo celum intelligencie et omnia entia naturalia dicuntur res diuine in proposito. Talia enim sunt aliqua causa quam intellectus noster constant enim a natura et ab institutione nature ut a deo. Dicit enim commentator metaphisice a deo dependet celum et tota natura. Sed sibi res dicuntur humana dicitur vno modo quia sunt humanitas et hominis res humana dicitur secundo res dicitur humana causative que causatur ab homine et res humana est res non sunt alias causas et aliquas primas a nobis libere agentibus ut sunt entia rationis quorum primum est intellectus practicus sicut sunt virtutes morales res humane dicuntur. Sunt enim primum voluntatis que est potentia libera. Unde tertio ethicorum dicit nos sumus domini et rectores nostrarum operationum a principio usque ad finem. Dicit ultimo in diffinitione philosophie cum studio bene viuendi coniuncta per hoc intelligitur quod philosophia et eius studium ordinatur in vitam moralem sic in finem. Recte ergo plato dicit philosophiam esse studium mortis. Id est philosophia est studium mortificandi carnalia desideria vnde et dicit secundo ethicorum Non enim ideo studemus ut sciamus sed ut boni efficiamur. Et sic patet primo quod philosophia sic que diffinita est capitur pro apprehensione et cognitione certa entis non errando an sit ens reale vel ens rationis a natura vel a nobis productum. Sequitur correlarium secundum quod philosophus est homo diuinarum humanarum rerum cognitionem habens et tramitem bene viuendi retinens. Et est inventum hoc nomen philosophus a pictagora. antiqui enim sapientes dicebantur sophi sicut et sapientes videbantur ad pictagoram hoc esse nomen arrogancie et superbie ut vidimus noluit dici sophus id est sapiens sed philosophus hoc est amator sapientie. Dicitur autem philosophus a philos grece quod est amor latine et sophia sapientia quasi amator sapientie. Sequitur correlarium tertium quod ad esse philosophi duo requiruntur primo quod habeat scientiam diuinarum et humanarum rerum. Secundo quod viuat bene moraliter. Philosophus enim ut philosophus sequitur se dictamen recte rationis quia deprauatur ad appetitum suo deficere. Sequitur correlarium quartum quod cognitionem rerum absque bona vita moralis non dicitur philosophia. Et ex hoc sequitur cognitionem rerum sine vita moralis non meretur dici philosophus. Sequitur correlarium quartum quod homo non philosophus et non virtutem et sanctitatem virtuosam consequi. Sequitur correlarium quintum et vltimo recte dicit Seneca in inquit veneris philosophie et recte vnde philosophie non sit stabilis et quod. Conclusio responsalis philosophie studium ex admiratione cepit exordium rerum diuinarum et humanarum perfecta cognitio veritatis hec conclusio prima parte satis patet in notandis. Secundo sed veritas conclusionis et altera parte patet ex diffinitione philosophie que posita est in notandis. Ex hoc nunc dictum est quod philosophia est cognitio diuinarum humanarum rerum et philosophus methaphisice dicit sapientie est omnium scientie philosophus dicit est magis sapientis nunc ex nostra interpretatione quam ergo ad. Arguitur primo studium philosophie non cepit exordium ex admiratione sed ex expugnatione in quo non fit progressus sed admiratio est quedam priuatio

et studium philosophie est quedam hiis ex admi-
ratione philosophie studium non cepit exordium
Aristoteles primo metaphisice ~~in principio~~ secundo
est nota dicitur eciam primo methaphisice ~~…~~ quia
admirantes ignorare videntur ignorantie
~~…~~ autem est privacio. Contra mundum arguitur
arguitur quod approximatione in habitum non fit
processus unde est de privacione que privat actum
et habitum sicut sit a cecitate visu … non fit
processus sed approximacione que privat actum sed non
aptitudinem bene potest fieri processus ut ab ignoran-
cia ad scienciam et a tenebris in lucem. Et hec privacio
est admiracio secundum philosophie et sciencie et sic
dictum non concludit. 2o sic admiracio
non est causa sciencie quia prius … causa est nobilior
suo effectu sed admiracio est minus digna quam
philosophia et sciencia. Aristoteles … nota quia dans
esse nobilius est suscipiente esse non causa dat
esse dicitur eciam 2o de anima agens est prestancius
passo. Sed Aristoteles quia admiracio est quedam privacio
et incertitudo philosophia autem et sciencia est
certitudo nunc certum nobilius est incerto.
Contra mundum dicitur quod causa totaliter dig-
nior est suo effectu non admiracio est sola
causa … sciencie sed intellectus et res que
movent intellectum et admiracio sicut supra
sunt cause totales sciencie ut declarat Alexander primo
metaphisice. Arguitur 3o admiracio non
est causa sciencie et philosophie … quia nichil agit
ultra gradum sue perfeccionis sed admiracio
non est causa sciencie … commentatorem 12o
metaphisice. Sed Aristoteles quia admiracio est quedam privacio
et dubitacio ut fuit dictum est. Sed philosophia et
sciencia est quedam certitudo et quidam habitus non
habitus dignior et perfeccior est privacione ut
dicitur in predicamentis. Contra mundum quia nichil agit
ultra gradum sue perfeccionis se solo sed cooperante
virtute et agenti superiori ad nobi-
liori quod sufficit potest sic esse et hic non eciam
sola admiracio est causa philosophie sed intellectus
… et mirabilia nature sunt cause principales
philosophie ut dixit Alexander primo metaphisice. Argui-
tur 4to philosophia non considerat res divinas
… philosophia considerat
entia mota sed res divine non moventur
… 2o phisicorum entia non mo-
ta non sunt phisice consideracionis. Sed Aristoteles probat quia
id quod movetur est corporeum dicitur eciam 2o phisi-
corum omne corpus mobile et omne mobile
corpus non entia divina sunt incorporea
quia forme simplices. Contra mundum quod philosophia non
est de rebus divinis accipiendo philosophiam pro philosophia
naturali sed hic capitur philosophia generaliter et sic intelligitur.
dicitur quod res hic non dicitur divina pro essencialiter
sed dicitur divina … quia non est libere
… amore pro liberis … voluntate
et intellectu practicum ut dictum dicitur … li-
bro. Arguitur 7to ex dictis philosophi
… et probatur quia sequitur quod mathe-
matica non esset philosophia quod est contra Aristotelem 6to
metaphisice. consequencia probatur quia mathematica non
fit cum studio boni … Aristoteles auctoritate
… 3o metaphisice ubi dicit in mathematica
non est bonum neque finis. Contra mundum …

… velit Aristoteles quod in mathematica non esset
bonum et quod mathematica non esset bona
simpliciter, quia est sciencia et de numero bonorum ut
patet primo de anima. mathematica autem est magis
sciencia … sed vult quod mathematica non
considerat bonum morale quemadmodum sciencie
morales. Sciencie enim morales et medicine
ordinantur in bonum morale. mathematica
autem ordinatur in sciencie … enim mathematice
sunt sciencie veritatis … non proprietatis ut di-
cunt theologi. Et dicitur mathematica non est si-
nis et mathematica non demonstrat per causam …
finalem sed formalem tantum. Arguitur
8to mathematica non est philosophia quia … philosophia
est sciencia veritatis sed mathematica non est sciencia
veritatis … 3o metaphisice. Sed Aristoteles
probat quia mathematica presupponit lineam esse
infinitam ut in demonstracionibus mathematicis
et tamen nullum infinitum est ut 3o phisicorum.
Contra mundum 2o arguitur si mathematicus velit
dicere quod linea esset infinita et quod est esse
possibile sed vult dicere quod ad demonstrare
in linea data et quantumcumque magna ~~…~~
supponit eciam … mathematica est relata
ad ymaginacionem. ymaginacio autem ex-
tendit se in infinitum et eciam …
ymaginari spacium infinitum licet non sit
unde … 3o phisicorum ymaginacio non
… et … non est credendum. Questio
2a utrum philosophia non est … cognicio di-
vinarum rerum … philosophie …
… quia sit per … sed entia
divina non … Aristoteles …
… de rebus per …
… dicitur …
… ut … cognoscitur …
… divinum ut deus nulla …
… ab …
… esse et …
… esse infinitum … ad …
… aliquid non
… Contra mundum … concluditur
… pro divina … res divi-
ne …
res ille que non sunt … ab opere intellectus
… Ul-
timo sic philosophia non est cognicio …
… philosophia est amor sed amor non est cognicio
… patet ex interpretacione philosophie dicitur
enim philosophia a philos grece quod est amor
latine et sophia sapiencia quasi amata
sapiencia. Sed Aristoteles quia cognicio pertinet ad intellectum
sed amor ad voluntatem constat autem quod intellectus
et voluntas sunt potencie anime … distincte
… 3o de anima … distinguuntur potencie
… et actus distinccionem accipiunt 2o de anima
Contra mundum arguitur dicitur si hic amor
capitur actus pro actu amandi quo quis
amat sic est cognicio et amor sunt actus
distincti sed … hic amor passive pro re
amata … tamen philosophia est amor sapiencie

… sapientia amata **Dubitatur primo de divisione philosophie** pro quo sciendum quod philosophia secundum quosdam dividitur in tres scilicet naturalem mathematicam et rationalem. Naturalis est que tractat de rebus que precipiunt actum ab intra et dividitur in tres partes scilicet in metaphysicam mathematicam et physicam. Metaphysica est que considerat de hiis que abstracta sunt a materia tam secundum esse quam secundum rationem et dicitur a metha quod est trans et physis natura quia consideramus de hiis que sunt supra et ultra naturam. Unde ista secundum albertum primo physicorum dicuntur separata a materia secundum esse quia non inveniuntur in materia ut deus et similia. Alia sunt que non sunt in materia sicut ens et substantia. Universaliter omne ens est formale et ad substantiam quod est male quod est similiter de primo ente quod nullam inferiorem que sunt forme separate et intelligentie a foris manendo. Dicte sunt ista dicuntur separata a materia secundum rationem quorum diffinitio nullam concipit nec comprehendit materiam ut sunt intelligentie. Linea enim voluit diffinire intelligentia dicit substantia est substantia incorporea per intellectum. Que de non concipit materiam. Mathematica autem est quedam de hiis que sunt coniuncta materie secundum esse considerat licet sint separata a materia secundum rationem et habet sub se quadruvium scilicet arismetricam musicam geometriam et astronomiam. Unde arismetrica est de quantitate discreta absolute. Musica est de quantitate discreta non absolute sed contracto modo scilicet in ordine ad sonum. Geometria est de quantitate continua absolute scilicet de rerum magnitudinibus. Sed astronomia est de quantitate continua modo contracto scilicet de corporibus celestibus in ordine ad motum. Linea ergo mathematica sunt coniuncta materie secundum esse sed separata a materia secundum rationem. Ratio prima quia linea mathematica in eorum diffinitionibus non concipiunt nec recipiunt materiam patet de circulo quem euclides sic diffinit circulus est figura plana una superficie contenta in cuius medio punctus a quo omnes linee ad circumferentiam ducte sunt equales in qua ratione circuli ut patet loquendo non intrat materia et circulus ideo sic dicitur de linea recta et obliqua. Physica autem est de hiis que sunt coniuncta materie tam secundum esse quam secundum rationem. Linea enim physica sunt coniuncta materie dicto modo patet de motu. Motus enim secundum esse est in materia quia in mobili. Dicit enim tertio physicorum motus est actus mobilis secundum quod mobile. Mobile autem includit materiam. Dicit enim secundo metaphysice natura est in omni corpore per modum imaginari materiam. Sic ergo linea physica in eorum diffinitionibus comprehendit materiam patet primo de anima de ira. Ira enim est accensio sanguinis circa cor et tertio physicorum motus dividitur per mobile. Motus enim est actus entis in potentia secundum quod in potentia. Practica autem moralis est que tractat de virtutibus moralibus et eorum viciis et habet tres partes scilicet ethicam politicam et yconomicam. Ethica autem est monastica est que est de regimine

unius vel sui ipsius et hanc aristoteles docet in x libris ethicorum. Politica est de regimine plurium vel civitatis vel communitatis. Et istam docet aristoteles in octo libris politicorum. Yconomica est de regimine et dispensatione domus et hanc docet aristoteles in duobus libris yconomicorum. Physica autem [illegible] est que considerat de hiis que fabricantur et fiunt per intellectum nostrum et habet sub se tres scientias scilicet grammaticam que est de sermone congruo, logicam que est ut dicit avicenna de inveniendo rationes ad mutuum probandum. Rethorica est de ornato modo loquendi. Sic ergo divisio completa totius philosophie. **Dubitatur secundo** quid sit physica naturalis. Sciendum physica naturalis diffinitur sic est scientia considerans de ente mobili speculative et non quiditative vel de aliquo per se pertinente ad ipsum. Dicitur primo considerans de ente mobili formaliter et obiectum per hoc enim tangitur proprium obiectum physice naturalis. Dicitur enim secundo physicorum linea non mota non sunt physice considerationis. Dicitur secundo quod considerat de ente mobili speculative propter artes que sunt de ente mobili practice ut ars formandi molendinatorum rotharum et horologiorum. Dicitur tertio et non quiditative speculative propter excludendum methaphysicam que etiam considerat de ente mobili sed quiditative speculative. Metaphysica enim considerat et speculatur quid est ens quo ad quiditatem suam. Dicit enim iiii metaphysice. Metaphysica speculatur ens inquantum ens et que huic insunt. Sed naturalis physica considerat de ente mobili non quiditative sed in ordine ad motum. Dicitur ultimo et volumus in diffinitione vel de aliquo per se pertinente ad ipsum hoc dicitur propter scientiam octavi libri physicorum que considerat de primo motore qui licet sit immobilis tamen habet ordinem ad primum motum sicut causa efficiens ad suum effectum. Sic etiam scientia libri de anima pertinet ad naturalem physicam et licet anima non moveatur per se quia dicitur sexto physicorum omne corpus mobile et omne mobile corpus. Anima tamen habet ordinem ad motum et ens mobile. Dicitur enim secundo de anima quod anima est corporis physici organici causa efficiens formalis et finalis. **Dubitatur tertio** quod hic solet esse unum quod linea physica concipiunt materiam et quoniam linea physica sunt de rebus naturalibus ut inferius patebit. Quid autem sensibile dicitur esse separatum a materia. Item necesse dicitur esse intelligibile unde et propter hoc dicitur quod singulare non est scientia quia materiam concipiunt et sunt corruptibilia. Hoc dubium solvit albertus primo physicorum et dicit quod duplex est abstractio. Quedam est abstractio tam a materia communi quam particulari tam secundum rem quam secundum rationem et talis abstractio reperitur in rebus methaphysicis. Linea enim methaphysica

sunt forme omnino separate ut intelligentie vel celi. Alia autem est abstracta a materia particulari et signata sed non a materia communi et est reperta in rebus physicis, hec enim dicit carnes et ossa ut dicit doctor sanctus in tractatu de quiditatibus rerum. Omne ergo scibile vel est actu esse abstractum a materia vnde est materia particulari sicut ut ista illa etc. et pertinet consequenter et pendet communiter sed non est quod scibile vel esse abstractum a materia communi. Quiditas enim rerum physicalium comprehendit materiam et formam non communem designatam. Et istam comprehendit scientia physica de isto tamen dicetur largius inferius.

Utrum inter tres scientias speculativas reales naturalis philosophia ordine doctrine sit prima mathematica

secunda methaphysica tertia. Pro declaratione istius questionis mote sciendum primo

Circa questionem istam duo queruntur ut patet unum presupponit et aliud querit. Presupponit primo quod tres sunt scientie speculative reales. 2o querit de ordine istarum scientiarum speculativarum realium quod sit inter eas prima, que 2a et que 3a. Pro parte prima questionis notandum **Notandum primo** circa prima est quod inter scientias speculativas et practicas, scientia enim speculativa est de rebus que sunt aliquas tales et alia principia a voluntate nostra et aliorum libere agentium ingenitur de eis. Est scientia illa que considerat ad scientias speculativas non dependentia ab opere nostro et voluntate nostra libera sed ab opere nature ut ab eo qui instituit et condidit naturam ut est scientia libri de celo et mundo cuius principium est de eis. Deus enim et primo motore adeo dependent celum et tota natura. Et autem scientie speculative aristoteles 2o methaphysice finis est scientie speculative enim actus theoricus quidam veritas practice vero opus. Scientia autem practica est que est de rebus non existentibus aliquas tales ut alia principia a nobis libere agentibus secundum quod dicitur in illa scientia illa enim que pertinet ad scientias practicas dependet ab opere nostro et voluntate nostra que est libera ut est moralis philosophia que est de virtutibus et earum operationibus virtutum autem et viciorum principium est voluntas nostra. Dicitur enim 2o ethicorum nos sumus domini et rectores [illegible] autem scientie practice finis est opus. Non enim occupamus in acquisitione habituum moralium ut sciamus eos sed ut operemur per eos. Ex dictis sequitur quod duplex est differentia inter scientias speculativas et practicas. Prima est ex parte obiecti. Obiectum enim scientie speculative non est libere operabile a nobis practice vero est libere operabile. 2a differentia est ex parte finis. Finis enim scientie speculative est scientia practice vero opus. **Notandum 2o** 2m aristotelem 6to methaphysice partes philosophie et scientie speculative sunt 3es scilicet methaphysica mathematica et physica. Cuius distinctio secundum intentionem alberti procedit sumitur ex distinctione rerum speculabilium. Quia

quedam vero speculabilia sunt ut enim ostenditur primo posteriorum scientie distinguuntur per obiecta et subiecta ... que considerantur. Quedam enim sunt subiecta ... secundum aquinum capitulo ... sunt tria speculabilia ad realia non dependentia ab opere nostro intellectus sed ab opere nature. Illa sunt 3a quorum speculabilium diversitas sumitur ex diversis modis abstractionibus ut inquit albertus. Aliqua enim sunt abstracta a materia tam secundum esse quam secundum rationem sicut est deus et quedam intelligentie non comprehendunt materiam ut dictum est in questione precedenti ut eius substantie separate. Et intelligentie et de his speculabilibus est methaphysica. Methaphysica enim speculatur quiditates rerum abstractas ut dicitur 6to methaphysice. Alia autem sunt speculabilia coniuncta materie secundum esse separata tamen ab ipsa secundum rationem ut sunt entia mathematica. Entia enim mathematica secundum esse reperiuntur in materia. Dico tamen quod mathematica non comprehendit materiam ut declaratum est in primo dubio questionis precedentis de circulo secundum esse et est reperitur in materia ut in auro vel ligno tamen eius diffinitio non comprehendit materiam. Et de his speculabilibus est mathematica quia mathematica est ut dictum est de hiis que sunt coniuncta materie secundum esse tamen sunt separata secundum ab ipsa secundum rationem ut dicitur 6to methaphysice. Alia sunt speculabilia tertia que sunt coniuncta materie tam secundum esse quam secundum rationem secundum esse quia existunt in corpore secundum rationem quia eorum diffinitiones materiam comprehendunt ut sunt entia physica ut dicunt expositores primo de anima et forme physice sunt esse et operari sunt coniuncte materie. Et ideo diffiniuntur in materia vnde 3 dicitur 2o de anima diffinitur anima quod est actus corporis. Et de illis speculabilibus est scientia naturalis que dicitur naturalis philosophia. Sequitur correlarie primo quod entia methaphysica sunt intelligibilia tamen. Sequitur 2o correlarie 2o quod entia mathematica sunt intelligibilia et ymaginabilia. Sequitur correlarie 3o quod entia physica sunt intelligibilia ymaginabilia et sensibilia. Sequitur correlarie 4to quod entia physica non abstrahunt a materia tamen ~~est quod non comprehendunt materiam~~ ... vel ista que est scibile est actu abstractum a materia tamen esse ... comprehendunt materiam ut est dictum est in questione precedenti in ultimo dubio iuxta intentionem alberti. **Notandum 2o** circa 2am partem questionis quod dictum inter tres scientias reales naturalis philosophia sit prima ordine doctrine mathematica 2a et methaphysica 3a secundum quod secundum intentionem alberti primo physicorum Ordo in istis tribus speculativis potest sumi 2x primo ordine nature quo ordine aliqui nominant rei quesite. Et sic illa scientia est prior aliis que est de hiis que prius sunt in actu et magis de propria competunt. Et sic methaphysica est prior aliis duabus ordine nature. Methaphysica enim est de formis separatis que sunt actus tamen. Et materie ad actum primum accedunt forme enim vel substantie separate dicuntur forme a formis manendo non tamen est intelligendum quod substantie separate

esset forme simul simplices sed dicuntur forme
simplices quia sunt forme non accipientes nec
habentes materiam in suis naturis ut dicit Thomas
de ente et essentia. In secundo ordine
est mathematica quia mathematica est de rebus simpli-
cioribus quam physica. Mathematica enim est de rebus
consideratis cum materia secundum esse tamen secundum rationem
non. Sed physica est de rebus que omnino sunt cum
materia tam secundum esse quam secundum rationem. Unde et tertio
ordine physica est tertia. Dicit enim primo celi et mundi
simpliciora sunt priora hiis que sunt ex ad-
dicione et apposicione. Secundo attendendo ordo
in hiis tribus scientiis realibus ordine doctrine
quem alii dicunt ordinem quo ad nos. Illo
modo ista dicuntur priora que magis intelligendi
nostro et cognicioni nostre plus sunt
proporcionata et conveniencia. Unde enim cognicio
est a sensu incipit quia ut dicitur secundo de anima
nichil est in intellectu nisi prius fuerit in sensu. Et quia entia
physica sensibilia sunt, ordine doctrine physica
inter tres scientias speculativas est prima, mathematica
secunda quia est de magis abstractis quam physica,
ultima vero est methaphysica que est de formis
omnino abstractis. Et quod entia physica
intellectui sunt proporcionata intellectui nostro
persuadetur ex alio quia modus nostre cognicionis
est procedere de potentia ad actum. Dicit enim tertio
de anima sicut se habet sensus ad sensibilia sic
intellectus ad intelligibilia. Constat autem quod sensus
actualiter sentiens est in potentia ad sentire,
sic intellectus non actualiter intelligens
est in potentia ad intelligendum sed per prius actu
intelligit. Unde est intellectus in actu. Entia
autem physica plus sunt in potentia quam mathematica
et methaphysica. Entia enim physica plus
concreta sunt quam mathematica et methaphysica
et minus abstracta. Quare concluditur quod
entia physica magis sunt proporcionata
intellectui nostro. Unde merito ordine
doctrine physica inter scientias reales speculativas
est prior. Secundum tertio
primo quia certius ...ratio cum Aristoteles procedendo
a sensibilibus ad intelligibilia ut patet ex dictis. Et
primo physicorum dicit: deficiente autem nobis
aliquo sensu apud naturam. Unde idem
facit nobis scientias de sensibilibus aliqui scientie sensus.
Secundum tertio secundo quod philosophi ...
in philosophando procedendo ab intelligibilibus ad
sensibilia ut patet ex dictis quod debuit philosophare
secundum modum incipiendo ab hiis que nostre
cognicioni plus sunt proporcionata. Sensibilia
sensibilia et entia physica et non ita
sicut Alexander secundo methaphysice.

Notandum

Tertio est secundum intencionem doctoris
sancti sexto methaphysice distinctio predicta scientie
realis speculative sumitur secundum triplicem modum
diffiniendi. Unde et dicit sexto methaphysice. Quare
et aliquid sui diffinicionem aliquid
facit et sic scientia enim talis consideracionem.
Unde et primo ponitur dicitur diversitatem est
formam faciendi scientie medium autem diversitatem
potissime est diffinicio ut dicitur secundo posteriorum. Quare
concluditur. Et sic distinguuntur secundum tres modos
diffiniendi et modos diccionum. Est autem triplex
modus diffiniendi. Primus diffiniendi modus
est quando diffinicio concipit materiam sensibilem ut dicitur
simum recipit nasum. Dicit enim Boecius monachus
simus est nasus curvus et simo dicitur aquila. Dicit
Aristoteles secundo de rebus naturalibus materiam recipiunt. Unde
dicit ibidem ita est attencio sagacius acie
et sic dicitur est primus modus scientie physice. Que
attingit per diffinicionem proportionaliter naturam
de rebus naturalibus. Secundus modus diffini-
endi est quando diffinicio abstrahit a materia et hoc
secundum rationem tamen, sed non secundum esse, ut est diffinicio
recte mathematice. Entia enim mathematica
ut dictum est abstrahuntur a materia secundum rationem tamen
et non secundum esse. Unde et in diffinicione recte non ponitur
materia ut in diffinicione recti et circuli. Rectum enim
secundum Euclidem est cuius medium non exit ab ex-
tremis. Sed circuli est cuius medium exit ab
extremis. In diffinicione autem recti et circuli nulla
ponitur materia licet rectum et circulum habeant
esse in materia. Et iste modus est primus mathematice
scientie. Tertius est quando diffinicio abstrahit a materia sensibili
tam secundum esse quam secundum rationem, ut est diffinicio rerum
methaphysicarum. Entia enim methaphysicalia sunt ab-
stracta a materia tam secundum esse quam secundum rationem,
ut dictum est superius, et per hunc et ex eorum
diffinicio abstrahit a materia secundum esse et rationem.
Et iste modus est primus cognicionum in rebus me-
thaphysicalibus doctoris sancti. Iste notabilis sic habet.

Conclusio **Responsalis**

Ordine rei quesite vel ordine nature
vel stabilitatis inter tres scientias speculativas reales
methaphysica est prima, mathematica secunda et physica
tertia. Licet ordine doctrine et quo ad nos physica
prima, mathematica secunda et methaphysica
tertia. Est prima mathematica, ista pars patet. Sed quod
tertia videtur sic arguendo quia prima pars patet.
Ordine rei stabilis methaphysica est prima,
secunda mathematica, tertia physica. Probatur quia
generaliter illa scientia est prior alia que est de prioribus
stabilibus secundum naturam. Sed methaphysica est de prio-
ribus stabilibus secundum naturam quam mathematica et physica et
secundum naturam quam mathematica et physica. Ergo est
mathematica de prioribus quam physica. Antecedens
notum quia ordo scientiarum sumitur secundum ordinem
naturalem stabilium. Dicit enim tertio de anima sicut
scientie secantur quemadmodum res de quibus sunt.
Secundo patet quia methaphysica est de magis abstractis
quam mathematica et mathematica de
aliis quam physica. Non plus
magis abstracta quam physica non plus
abstracta sunt priora quam minus ab-
stracta. Sunt enim simpliciora modo simpli-
cia sunt priora ut dicitur primo methaphysice.
Sed quod secunda pars sit vera patet quia ordine doc-
trine et quo ad nos physica est prima in ordine
doctrine. Secunda mathematica, tertia methaphysica. Probatur: illa scientia
est prior ordine doctrine que est de magis
proporcionabilibus nostre cognicioni. Sed
physica respectu mathematice et methaphysice est
plus proporcionata nostre cognicioni et magis,
methaphysica plus quam physica. Mathematica ergo phy-
sica est prima, mathematica secunda et methaphysica
tertia. Et nota quod ordo doctrine fit
a notioribus et ab hiis que nobis plus sunt

Ordo doctrine

an

Ordo ... sic ...

2)

2)

3)

conformia hoc quia dicitur quod sensibus et ymaginationibus et de intellectibus non tamen sunt nobis plus proportionata quam ea que sunt ymaginabilia de quibus considerat mathematica et intelligibilia de quibus considerat metaphysica et que sunt solum intelligibilia de quibus considerat metaphysica [illegible] tamen eum in ut dicit albertus [illegible] intellectus est corporis et [illegible] reflexione ad intellectus [illegible] cum quelibet intelligendo [illegible] speculandi [illegible] proportionata [illegible] magis proportionata non [illegible] pluribus potest apprehendi [illegible] secundum physica prius apprehendi pluribus potentiis quam mathematica vel metaphysica [illegible] in nobis sunt [illegible] ad [illegible] ordinate dicit eum [illegible] secundo de anima [illegible] essentia secundum multiplex [illegible] potentia [illegible] quod entia physica cognoscuntur sensu ymaginatione [illegible] et intellectu Mathematica entia ymaginatione et intellectu secundum metaphysica solum intellectu [illegible] et intellectu

Arguitur primo physica non est scientia speculativa [illegible] quia illa scientia non est speculativa que ordinat [illegible] secundum physica [illegible] [illegible] ordinatur [illegible] practice [illegible] quod physica ordinat inspeculandum non speculandum [illegible] opus dicitur eum 3o de anima [illegible] operando prima intellectus **Dicendum** [illegible] argumentum arguit quod physica ordinat inspeculandum et speculari [illegible] opus secundum non opus ad extra [illegible] scientia practica ordinatur [illegible] ad extra **Arguitur 2o** naturalis philosophia est scientia practica quia illa scientia est practica [illegible] de rebus que sunt libere operabiles a nobis [illegible] naturalis philosophia est huiusmodi [illegible] probatur [illegible] scientie practice [illegible] quod naturalis philosophia est de motu de sompno de vigilia [illegible] que sunt libere operabilia a nobis possumus enim movere quando volumus [illegible] vigilare et dormire **Dicendum** quod sompnus motus vigilia et similia [illegible] sunt libere operabilia a nobis [illegible] secundum [illegible] secundum scientia practica [illegible] libere operabilia a nobis [illegible] et ista dicuntur libere operabilia a nobis [illegible] a nobis per intellectum et voluntatem [illegible] edificare domum dare elemosinam [illegible] bene vel male aliquid [illegible] vigilia et motus [illegible] non sunt operabilia a nobis secundum ab impetu nature [illegible] scientia practica dependet [illegible] libero arbitrio [illegible] ab aliquo impetu nature **Arguitur 3o** [illegible] speculabilia [illegible] nature secundum [illegible] physica non est scientia speculativa [illegible] speculabile est actu abstractum [illegible] concretum materie secundum esse non est actu abstractum [illegible] 3o de anima [illegible] agens qui facit id quod actu abstractum [illegible] et intelligibile [illegible] intelligibile et abstractum [illegible] nota [illegible] forma que est actu materie concreta non est separata ut patet de anima [illegible]

corporis **Dicendum** [illegible] quod [illegible] speculabile est actu abstractum [illegible] hac vel illa quia scientia [illegible] non requiritur [illegible] hoc quod singularium non est scientia [illegible] quod omne speculabile sit actu abstractum secundum [illegible] quod entia physica in [illegible] **Arguitur 4to** philosophia naturalis est scientia practica [illegible] de omnibus rebus mundi videtur [illegible] practica secundum physica est de omnibus rebus mundi [illegible] scientia speciale [illegible] rebus mundi sunt practice [illegible] [illegible] dicendum postea [illegible] ubi dicitur quod physica est de omnibus rebus mundi **Dico** [illegible] quod physica est de omnibus rebus mundi [illegible] de rebus practicis et rebus libere operabilibus [illegible] sunt libere operabiles a nobis secundum [illegible] causa et aliis causis a nobis libere agentibus ut patebit inferius **Arguitur 7to** Metaphysica est prior physica ordine doctrine quia illa scientia est prior altera [illegible] stabilire et firmare principia physica [illegible] metaphysica [illegible] stabilire et confirmare principia physica [illegible] metaphysica est prior via doctrine physica [illegible] quod principium est [illegible] principiatum [illegible] ut principium secundum stabilitum ut principiatum [illegible] sapientie [illegible] metaphysice [illegible] firmare [illegible] metaphysica est scientia et sapientia [illegible] ut patet primo metaphysice **Dicendum** [illegible] quod metaphysica [illegible] stabilire principia aliarum scientiarum [illegible] ordo [illegible] quo ad nos non [illegible] stabilire et affirmare [illegible] alie scientie [illegible] ista et illa unde [illegible] magis [illegible] intellectui non magis sunt proportionata **Arguitur 8to** metaphysica [illegible] ordine doctrine est prior physica quia illa scientia est prior ordine doctrine [illegible] presupponit [illegible] physice [illegible] principia metaphysice [illegible] metaphysica est prior ordine doctrine ipsa physica [illegible] nota quod nobis procedimus in studio et doctrina [illegible] principiis [illegible] ad principiata et effectus [illegible] prius [illegible] universalissimis physica [illegible] principiata presupponit principia **Dico** [illegible] ordine doctrine procedendo [illegible] cognitione [illegible] ad principiata secundum [illegible] ad modum procedendi physicum ordo [illegible] in physica [illegible] posterioribus ad [illegible] effectibus ad causas [illegible] ut principia [illegible] cognoscuntur [illegible] alia [illegible] notitia declarata secundum confusa [illegible] apprehensione [illegible] notitiam [illegible] non [illegible] principia metaphysice declarate et distincte secundum [illegible] declarata cognitio sensibilium **Arguitur 9no** Metaphysica debet esse prior ordine doctrine quam physica [illegible] quia scientia [illegible] [illegible]

est prius ordine doctrine quam metaphysica est de facilioribus. Et est prius ordine doctrine. Antecedens notum quia incipimus magis a facilioribus et magis proportionatis. Consequentia quia metaphysica est de ente in quantum ens quod primo nobis intellectui imprimitur ut dicit avicenna. Secundum probatur quia ens primo imprimitur intellectui nostro notitia et cognitione confusa sed non distincta et declarata ut ostendit egidius 3o de anima. Omne quod intelligitur sub ratione entis intelligitur quia non entis non est intellectus et hoc est metaphysica sit de ente quod primo intellectui nostro imprimitur non tamen propter hoc metaphysica est de facilioribus quia metaphysica non solum est de ente ut ens absolute sed etiam de applicatione entis ad suas partes quod difficile est. Unde dicitur et certo modo metaphysica speculatur entis in quantum ens et quod hic insunt. Octavum

matheca [marginal note]

est prius physica patet quia scientia quae est de simplicioribus est prius quam quae est de magis compositis sed mathematica et etiam metaphysica est de simplicioribus. Consequentia patet. Antecedens quia simpliciora sunt priora. Secundum quod mathematica est de hiis quae sunt concreta materiae secundum esse separata tamen secundum rationem sed physica est de hiis quae sunt concreta materiae tam secundum esse quam secundum rationem. Et eodem modo arguitur de metaphysica respectu physice et de metaphysica respectu mathematice respectu physice. Secundum, ordine rei stabilis metaphysica est prius mathematica et mathematica prius physica sed ordine doctrine et quo ad nos physica est prius mathematica et mathematica prius physica. Dubitatur

primo. Quia entia metaphysica sunt speculabilia tamen mathematica ymaginabilia et speculabilia et physica sensibilia ymaginabilia et intelligibilia. Unde egidius primo physicorum et 2o primi est ista quia entia metaphysica sunt quiditates tamen prime et simplices quiditates et solum ad intellectum pertinet unde et propterea dicit deus nemo vidit unquam. Ratio 2a quia entia mathematica non sunt sine quiditate ergo quia quiditates sunt intelligibilia sunt sed quia eorum quiditates non sunt sine quantitate ut recta obliqua curvum. Quantitas autem secundum obiectum sensus est ymaginabile ergo etiam quia quanta sunt ymaginabilia. Ratio 3 quia entia physica non sunt sine quiditate quanta ideo sunt intelligibilia et quia etiam sunt quanta distincta et extensa sunt ymaginabilia et quia etiam sunt subiecta formis activis et passivis et ab ipsis distinguuntur ideo sunt sensibilia. Dicitur enim primo de generatione agere et pati non contingit nisi secundum aliquam qualitatem quia sensus vel certe primo quia stabilia metaphysice sunt etiam stabilia mathematice et physice patet quia quiditates sunt mathematice et physice patet quia pertinet ad intellectum et etiam ut patet in metaphysica a quo sumunt esse quantum et quale. Mathematica autem de esse quantum et physica est qualium quia activorum et passivorum. Secundo 2o quia mathematica et physica dependent aliquo modo a metaphysica patet quia principia mathematice et physice dependent a principiis metaphysice primum enim dependet a primo principio metaphysice et sic patet secundum. Tertio 3o quia sola metaphysica est scientia volens et maxime quam mathematica

et physica respectu metaphysice sunt principia patet quia metaphysica considerat quiditates in quantum non contractas ad aliquam partem sed mathematica et physica considerant quiditates et eas contrahunt ad aliquam partem quia mathematica ad esse quantum physica autem ad esse quale. Hec est. Dubitatur 2o an de primo posteriori sit non est prius et posterius. Et ratione alia videtur sequi quod metaphysica omnino est prius alio est posterior sic et physica est prius ordine doctrine et posterior ordine nature. Videtur non quia de racione prioris et posterioris est quod non est prius et posterius manendo in eodem genere diminutionis et in eadem via procedendi. Hic dicendum non repugnat et adducit aristoteles 2o de anima ubi ostendit quod nisi possumus ab aliis diversos est ordo ordine enim dignitatis et perfectionis intellectiva est prius quam sensitiva ultima vero vita vegetativa sed ordine generationis vegetativa est prius quam sensitiva 2a intellectiva 3a. Vide et de octavo physicorum posteriora via generationis sunt priora via dignitatis et perfectionis. Sic in proposito ordine doctrine physica est prima et metaphysica ultima sed ordine rei stabilis metaphysica est prima et physica ultima. Dubitatur 3o utrum inter scientias 3o speculativas sit ordo essentialis vel accidentalis. Videtur alexander 6to metaphysice quod ordine nature et ex parte rei stabilis est essentialis ordo sed ordine doctrine est eis accidentalis. Dicitur quod ista quae est primo ordine nature et rei stabilis est vere prior sed ista quae est prius ordine doctrine secundum quid est prior. Ratio est quia prius et posterius quae sumuntur secundum ordinem stabilium propter se attribuuntur scientiis. Sicut enim caput et sordities non a situ non magis est quia est sanitas et macula utique in anfractura sed a situ et quo est. Unde et de 3o de anima scientie secantur quemadmodum et res essentialiter ergo et proprie simpliciora sunt priora compositioribus. Ordo ad nos autem quo ad viam perfectionis doctrine est in comparatione ad aliquid accidentale quia ordine ad aliquid proportione non est essentialis. Secundum contra et quia sed vero quod scientia est prius altera ratione rei stabilis ergo est prius ea. Sed quod quia non valet quod scientia est prius altera ordine doctrine ergo est prius ea quia arguitur a dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Prius enim et posterius dicuntur proprie de priori et posteriori nature et ex consequenti de priori et posteriori quo ad nos et modo nostre cognitionis.

Queritur utrum de rebus naturalibus sit scientia et una

Pro intellectione questionis notandum quod in ista questione duo querit. Primo querit utrum de rebus physicis sit scientia 2o querit utrum de rebus physicis sit scientia una. Pro intellectione primi partis. Sciendum primo secundum intellectum domini alberti primo physicorum capitulo 2o et de discussione declarat utrum de rebus physicis sit scientia vel non quam erat scientia fuit quod habitus principiis et quidem esse scientia

[margin: eraclitus dixit nichil sciri de omnibus]

et maxime partes physice non essent stabiles. Dicit enim albertus [illegible] contra antiquos ad romanos ad propositum quod nos ponere res ad defendendum nos ab obiectis eracliti qui [illegible] de omnibus dicens nichil sciri dixit [illegible] speculative de physicis rationes ut inquit albertus fuerunt 3es. Prima talis quod scitur non scitur nisi secundum esse et in eo quod sunt sed entia physica non possunt sciri secundum esse suum. Et deduxit sic eraclitus quia entia physica secundum esse suum habent quasi infinitates. Consequentia infinita veniunt accidentia. Intellectus autem refugit infinitum et nullo modo apprehendit ipsum et per consequens entia physica non sciuntur nec de ipsis est scientia. 2a ratio eracliti ut refert albertus fuit ista: omnis scientia habetur per medium demonstrationis sed res physice non possunt habere medium demonstrationis et per consequens de rebus physicis non est scientia. Maior est nota quia demonstratio facit scire et demonstratio habet medium ut ostendit 2o posteriorum et primo posteriorum. Minor probatur quia medium demonstrationis est diffinitio [illegible] posteriorum et diffinitio dicitur [illegible] primo posteriorum sed in physicis [illegible] diffinitio [illegible]. Si enim accipit diffinitio aliquis secundum esse [illegible] ipsum secundum quod aliter erit aliter et altera; si ergo esset altera non posset convenire pluribus unite medium autem terminum non est medium alicuius probationis et sic deficit probatio, deficit et scientia consequenter et ulterius deficiat tota scientia. 3a ratio eracliti ut dicit albertus fuit ista: omnis scientia est de universalibus et intransmutabilibus sed res physice non sunt [illegible] et intransmutabiles et per consequens de ipsis non est scientia. Maior patet primo posteriorum. Minor enim dicitur rerum que subiacent fortune et sunt incorruptibiles. Minor patet quia entia physica sunt maxime et corruptibilia maxime secundum esse et rationem et subiecta motui et variationi. Minor autem de radice contingentie et corruptibilitatis ut dicit [illegible] et [illegible] tendit ad corruptionem [illegible] physicorum. Subiungit albertus quod hec ratio 3a ita violenta et fortis videbatur eraclito et sequacibus suis quod propter eam [illegible] de rebus verificari contraria simul et contradictoria. Et hoc ideo quia dixerunt omnes res esse in motu continue; quod autem est in motu et movetur partim est in termino a quo et partim in termino ad quem [illegible] autem a quo et ad quem [illegible] aut opponuntur contrarie aut contradictorie. Unde si aliquid de albo in nigrum, album et nigrum opponuntur contrarie. Si autem aliquid movetur a non bono ad non bonum opponuntur contradictorie. Subiungit albertus quod ea errores fuerunt eorum quia nescierunt discernere inter subiectum et actus nec consideraverunt quod idem subiecto [illegible] potest in esse et contrarie actu et potentia et quod potentia [illegible] in se contraria [illegible] ea in actu completo [illegible] quod movetur [illegible] in se contraria potentia et secundum actum propter eraclitus

propter mutabilitatem rerum et continuam variationem dixit quod non esset idem flumen quod fuit heri ut postea dicetur et per idem flumen non possumus intrare eundem fluvium bis [illegible] eraclitus propter mutabilitatem rerum loqui noluit sed tantum digito demonstravit ut sumo suo conformis esset rebus ut postea dicetur. [illegible] autem hec 3es rationes eracliti solvuntur in dubiis.

Sciendum 2o secundum quod primo posteriorum ad hoc quod de aliquo sit scientia requiruntur 3a. Primo subiectum; sic enim in omni scientia est assignandum aliquod subiectum quod est primum et mensura [illegible] ad quod omnia eius scientie considerata sunt ordinanda et reducenda. Dicit enim [illegible] in omni genere [illegible] dat unum primum quod est metrum et mensura omnium aliorum. [illegible] ad scientiam requiritur quod habeat principia essentialia. Dicit enim scientia ut dicitur primo posteriorum procedit per causas quia scire est causam rei cognoscere [illegible] principia autem [illegible] ut dicitur ibidem [illegible] diversa [illegible] primo posteriorum. [illegible] 3o requiritur [illegible] passiones et proprietates subiecti quas demonstrat de subiecto inesse per principia subiecti. Que passiones tandem [illegible] scientia [illegible] primo posteriorum. Scientia acquiritur per demonstrationem [illegible] ad potissimam passionem [illegible] de subiecto [illegible] primo quia de singularibus non est scientia quia singularia non [illegible] passiones [illegible] passio [illegible] primo posteriorum quia assignare passionem [illegible] singularia non [illegible] in esse ut [illegible] in assignatione [illegible] 3es angulos equales duobus rectis [illegible] triangulo et [illegible]. Hec [illegible] 2o quod incorruptibilium est scientia patet [illegible] corruptibiles [illegible] passiones de ipso demonstrare; passio enim [illegible] primo posteriorum [illegible] ad [illegible] tempus et [illegible] corruptibile autem non [illegible] omni tempore uno mensurabile tempore [illegible] 3o quod de casualibus et fortuitis non est scientia patet quia casualia non habent [illegible] ut dicitur 2o physicorum. Nota

Nota 3o [illegible] parte questionis [illegible] de rebus physicis sit una scientia [illegible] secundum [illegible] ad unitatem scientie proprie requiruntur duo. Primo requiritur unitas subiecti [illegible] unum [illegible] unum subiectum et [illegible] [illegible] motus [illegible] ad [illegible] magis [illegible] [illegible] notitia et [illegible] [illegible] ad [illegible] motus [illegible] physicorum [illegible] [illegible] subiecti [illegible] posteriorum ad [illegible] requiritur quod [illegible] sit unum [illegible] sufficit quod sit unum unitate similitudinis dicta vel unitate analogie attributionis [illegible] unum unitate similitudinis dictam Notum [illegible] dicitur de omnibus [illegible]

[margin: res physice (illegible)]

q̄ hz sicut cā et p̄ cognitus est cognitio effectus
sicut effectus ut videtur licet vincere sensus
cum propter prius de creatore et cogniti de cre
atura nichil eum vincit ut dicit algazel
20 metaphysice quia sunt superioribus et inferioribus
creata et creatis 20 ad vincendum istam disiun
ctionem priorem stante cum vinctione secundi
sed diversificantur prius diversificantur iste nature
cum considerantur corpus et mathematica et
tamen mathematica etiam alius prius et mathematica
alius metaphysica et mathematica sunt iste distincte
ratione autem hec quare ad vincendum istam separati
onem priorem dicitur causa quia forma
mathematica non sunt subiectum in suo statu
sub lumine et claritate priorum quemadmodum
quandoque videtur claritate et lumine videtur
Dicitur enim 20 de anima nichil videtur sine
lumine et quandoque gustat similiter
salivam gustat sicut ergo ita quod secundum
diversificantur formas non pertinent ad unum sensum
ut patet de colore et sapore sicut etiam ista quod
cognoscuntur sub lumine diversorum principi
orum non pertinent ad unum sensum **Nota**

Dicto quod secundum intentionem alberti res
physice considerantur duobus modis primo quod
sideratur secundum esse quiditativum et generale
scilicet in natura speciei ut quod abstrahendo ab
hoc vel ab illo ut cum homo consideratur secundum
se inquantum est rationale et ut homo
ut plato tunc consideratur secundum esse quidi
tativum Dicitur enim primo metaphysice contingit
homo intelligere homo prius quam homo 20 res
physice considerantur secundum esse quod sunt
et singularibus in quibus sunt et consistere
ut considerando hoc secundum quod petrus vel
paulus dicit quod albertus quod natura intendit
per se res physicas secundum esse scilicet
quiditativum opus enim nature hec est intentum
a natura opus completum et perfectum
et generalibus patet quia hec est species secundum
esse completum accepta unde et dicitur 20
de generatione natura intendit quod est melius
et dignius sed melius et dignius est
quam particulare singulare cum est corruptibile
vel non incorruptibile et nobilius
est corruptibili ut dicitur primo celi individuum
autem et singulare natura secundum intendit per accidens
inquantum esse speciei non potest existere
a parte nature sine individuis
ut dicit 20 de anima circa principium
quod ratio quod res secundum
esse non sunt nisi dicit res naturales
scilicet quod non potest intendere natura species
vere 20 quod hec quia non res de rebus
singularibus non est ista sed res naturales sunt
secundum res ergo de rebus naturalibus non est ista
Omnia est fallacia accidentis sicut in isto
homo est species et sortes est homo ergo sortes est species
Ad cuius dictum res nature intelligitur hoc
quod per se intenditur a natura et hoc non est
singulare sed universale ut ex deductione domini
alberti istis nobis sic stantibus est

Conclusio prima De rebus
naturalibus considerate secundum esse speciem et quidi
tativum est scientia patet auctoritate alberti 20

naturales dicit philosophus aut zatlianum tamen nichil
secundum veritatem sunt dicitur Arabes appellant
quod generatores tamen dicta eorum absque dubio non
sunt considerata extra generantem nichil vigo
ris habentia et submittit nos autem dicimus de
physice est scientia scientia et demonstratione cum physica
generat scientiam et passiones et principia propter quod passio
de scientia per aliud enim non est intelligere et scientia
in ea quod tamen est circa omnes scientias racionem et per
conclusio de illis est ista quibus sunt ea que
requiruntur ad scientiam sed res naturales secundum esse
speciem et quiditativum sunt hec dicit ergo etc. patet
in 20 notabili hoc quia res naturales sunt secundum
genus et sunt perpetua principia et per quas demonstrantur
generale autem et corruptibile ut mole demonstrantur
de eternali Johannes autem de Iaduno sic
probat ergo de quorum patet hec certis scitur
per demonstrationem acquisitum est possibile principium
de eo est ista Nam de rebus naturalibus patet hec certis scitur
per demonstrationem acquisitum ex principiis propriis ergo etc.
Consequentia patet probo antecedens hoc patet ex processu philosophi in libris
suis et processu assertorum et aliorum philosophorum ut possem
probare aliquid res naturales et corruptibiles sicut arguendo
Quandoque hec major hic est corruptibile sed omnia naturalia
sunt majora ergo sunt corruptibilia hoc quia materia est
principium corruptionis et radix hoc est quia non quia materia est
alterata per oppositum naturalis ut dicit primo physicorum

Conclusio 2a de rebus naturalibus est scientia
una patet quia scientia una quorum sunt unum
scientia quod ad quod reducuntur sed res naturales sunt hic dicit
ergo etc. consequentia patet probo antecedens hoc patebit esse
quod questionem omnia enim considerata de naturali physica
a sunt partes propter scientiam a passiones ad inferiora
non omnia ista sunt ordine et attributione ad
scientiam physice naturalis quod est corpus ut mobile ut
volt albertus vel ens mobile ut dicit doctor
sanctus **Arguitur primo** de singularibus non
est ista quia res naturales sunt singulares et arguitur
philosophus in ysagogis cum dicit singularia relinque
nda sunt ab arte et 20 de anima dicitur sensus
est universalium et quia quasi infinita sunt
singularia autem non capit infinitum hoc quia
omnia naturalia sunt singularia ut sortes plato
Respondetur autem quod singulare **Dico** secundum Johannem
de Iaduno vere est secundum res singulares tamen non
de rebus singularibus est ista secundum res universales et
extractas secundum esse universale et de rebus quod in
solutionem salvatur dictum commentatoris primo de
anima cum dicit quod duos res singulares sunt et non
existenciam vere est secundum res universales quas sit
intellectus circa singularia singularibus enim vigilat universale
de rebus ut dicit commentator ibidem et Johannes de
Iaduno **Arguitur 20** de rebus sensibilibus
non est ista sed omnia naturalia sunt sensibilia hoc
patet ex primo physicorum et 20 de anima de sensibus
singularium singularibus ad universale autem est scientia
intellectualis ut dicitur 6to ethicorum hoc quia
videmus enim omnia nature ut pluviam grandinem
arbores et silvam quod sunt omnia naturalia
Dico secundum Johannem de Iaduno vere
a concludit secundum res singulares et secundum esse singulare
sed non de sensibilibus est ista secundum esse universale et
secundum res universales ut dicit primo generacionis **Arguitur 30**
de rebus naturalibus non est ista ergo patet hoc subiectum
est intellectum sed omnia naturalia non sunt intellectualia

ergo arguitur quod scientia de quibus intellectualis secundo arguitur
sed quod omne intellectum movet intellectum [illegible]
de anima sed quod movens nobilius est moto [illegible]
agens praestantius est suo passo et etiam quod movet
movet ut est in actu et [illegible] modo et modo et
est in potentia ergo actus est dignior potentia [illegible]
sed entia naturalia non sunt digniora quam intellectus quia
sunt [illegible] corruptibilia et materialia subiectus autem
corruptibilis et immaterialis Maior probatur quia incorruptibile est dignius corruptibili
primo caeli et immateriale est dignius materiali quia est
[illegible] primo quia est actus totum materia eum [illegible]
[illegible] tertio de anima ad aliquid est [illegible] primo de
[illegible] tanto est nobilius et dignius Dico secundum communem
[illegible] secundum Philosophorum [illegible] in scientia
naturalia [illegible] non sunt nobiliora intellectu
[illegible] ut res naturales moventur [illegible] intellectum [illegible]
res naturales moventur intellectum mediante fantasmate
et intellectus agente non intellectus agens dignior
est [illegible] non [illegible] movens dignius
est moto [illegible] movente totaliter et
[illegible] quod movet virtute propria et movens virtute
aliena non quia et sic est quia fantasmata non
movent intellectum possibilem nisi mediante intellectu agente

Quaestio Secundo Scilicet [illegible] est de scientia est esse
[illegible] et incorruptibilis sed entia naturalia sunt generabilia
et corruptibilia ergo arguitur quod scientia est unum [illegible]
[illegible] sed [illegible] rerum sunt [illegible] sed est
[illegible] Philosophorum [illegible] quia entia naturalia
sunt genita [illegible] secundo Philosophorum [illegible]
[illegible] et sol [illegible] de anima [illegible]
[illegible] sed quia entia naturalia [illegible]
corruptibilia [illegible] corrumpuntur [illegible]
[illegible] est corruptibile primo caeli Dico secundum communem
[illegible] Philosophorum [illegible]
[illegible] de rebus naturalibus secundum
[illegible] et corruptibiles [illegible]
[illegible] sunt ingenite et incorruptibiles quia [illegible]
[illegible] scientia secundum [illegible]
[illegible] et corruptibiles [illegible] scientia

Quaestio Tertio de rebus naturalibus non est scientia [illegible]
[illegible] intellectus cognoscitur sed res naturales non cognoscuntur
ab intellectu ergo arguitur quia est sensibile [illegible] et scientia est
ab intellectu [illegible] sed quod res naturales [illegible]
[illegible] abstractum cognoscitur et actu abstractum
[illegible] ut dicit doctor Thomas in tractatu de [illegible]
Dico [illegible] de abstractione [illegible]
[illegible] ut dicit Albertus et ista abstractio [illegible]
[illegible] sensibili quia [illegible] abstractio
[illegible] agente [illegible] facere in actu
[illegible] quia est potentia intelligere [illegible] actu ab
[illegible] tertio de anima [illegible] intellectus
[illegible] abstractum [illegible]
[illegible] quia est intelligibile et sensibile sed abstractum secundum
[illegible] differentiam [illegible] non [illegible]
[illegible] entia [illegible] dicitur [illegible]
[illegible] Quaestio Quarto res naturales non sunt [illegible]
[illegible] ut sensibilis [illegible] cognitio fit a sensu sed
res naturales non sunt sensibiles intellectui ergo arguitur [illegible]
[illegible] de anima non dicit sensus [illegible] cognoscit sed [illegible]
[illegible] sunt [illegible] in una [illegible]
[illegible] quod entia naturalia sunt materialia corruptibilia
calida et frigida intellectus non est materialis [illegible] corruptibilis
nec calidus nec frigidus ut dicitur tertio de anima Dico
[illegible] res naturales [illegible] intellectus non sunt sensibiles [illegible]
[illegible] sensibiles secundum [illegible]
intellectu [illegible] entia [illegible]
[illegible] ad cognitionem [illegible]
[illegible] tertio de anima [illegible] in
intellectu nisi prius fuerit in sensu
[illegible] caeli [illegible] corpore [illegible]
[illegible] corruptibile et incorruptibile

Arguitur primo de rebus naturalibus
non est scientia ergo [illegible] scientia [illegible]
quorum est scientia una [illegible] sub eodem genere
[illegible] naturalia non sunt [illegible] ergo arguitur
[illegible] primo Philosophorum sed quod corruptibile et
incorruptibile non conveniunt sub eodem genere [illegible]
[illegible] naturalia sunt corruptibilia et generabilia ut
[illegible] et alia animalia et alia entia naturalia
sunt incorruptibilia ut corpora caelestia [illegible]
[illegible] et quod corruptibile et incorruptibile differunt
plus quam genere [illegible] decimo metaphysicae ergo de rebus
naturalibus non est scientia una Dico [illegible]
[illegible] Philosophorum quod [illegible] quod corruptibilia
[illegible] incorruptibilia [illegible] et sic alia
[illegible] incorruptibilia ut corpora caelestia [illegible]
[illegible] non tamen [illegible]
[illegible] ut [illegible] non tamen [illegible]
[illegible] et incorruptibile differunt [illegible]
et sic corruptibile et incorruptibile [illegible]
ad eandem scientiam de rebus ergo naturalibus est scientia
una Arguitur secundo de rebus naturalibus
non est una scientia [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] veritas [illegible]
[illegible] quod non [illegible] scientia naturalis
[illegible] sub diversis generibus ut
[illegible]
[illegible] sub [illegible]
corpore non [illegible] scientia naturalis est
[illegible] de rebus [illegible] distinctis et [illegible]
[illegible] distinctis [illegible] ad caput [illegible]
[illegible] non [illegible] una [illegible]
[illegible] de rebus distinctis [illegible]
et de [illegible]
[illegible] quod naturalis scientia non est una [illegible]
[illegible] Dico [illegible] naturalis philosophia
est una scientia [illegible] et
non [illegible] naturalis philosophia [illegible]
quod de pluribus [illegible] mediate sub
[illegible] in naturali philosophia ut postea
dicetur est corpus mobile corpus ad [illegible]
[illegible] ut aer aqua terra [illegible]
mente [illegible]
[illegible] ut [illegible] primo caeli
Sed corpus [illegible] de [illegible] animo [illegible]
[illegible] mediante corpore mixto quia [illegible] est
corpus mixtum [illegible] possumus
dicere quod scientia naturalis est una unitate attri-
butionis non enim requiritur ad [illegible] quod
sit unum [illegible] dicta sed sufficit
quod sit unum [illegible] dicta [illegible]
analogice vel attributive ut [illegible]
[illegible] et ut [illegible]

Dubitatur primo [illegible]
[illegible] impugnat scientiam de rebus
naturalibus aliquid [illegible] Albertus
primo Philosophorum [illegible] quod non [illegible] dicit
[illegible] ad [illegible] difficile est
solvere quod dicitur [illegible] ad [illegible]
[illegible] quod rebus naturalibus infinita accidunt
[illegible] infinitum [illegible] ignotum
unde est [illegible] res [illegible]
[illegible] infinitas [illegible] et ut
sic non [illegible] secundum [illegible]
et species sunt finite et [illegible] finitas [illegible]

et accidentia finita et proprietates finitas
et secundum hoc esse res naturales sunt subiectae
Vel aliter res naturales sunt finite quia non possunt
quod esse specierum finitarum intrinsece per materiam
et formam extrinsece per efficientem et finem
quam sunt cause generales et creatrice rei
Constat autem quod a finito non possunt
egredi passiones infinite. Ratio contra
exarchiti [illegible] ad non concludit ut dicit
albertus. Cum arguebat exarchitus medium
secundi [illegible] quod [illegible] medium in demonstra-
tione sed in rebus physicis non est [illegible]
ex quo res physice sunt secundum esse finite
demonstrationem autem non [illegible] albertus
[illegible] sophistica esse cum physi-
[illegible]

[illegible]

sed [illegible] possunt [illegible]
secundum intentionem alberti [illegible]
[illegible]
[illegible] sit [illegible] quam
aliquid [illegible] mobile [illegible] talis enim
[illegible]
aliquid [illegible] mole [illegible]
esse [illegible] ex materia et formali [illegible]
[illegible] omne corpus mobile
[illegible] ex materia et
forma [illegible] ut postea dicetur in
secundo physicorum [illegible] forma
[illegible] quam aliquid [illegible] for-
[illegible]
[illegible]
qua aliquid [illegible] esse [illegible]
[illegible] ut postea dicetur unde concludit
albertus ratio rei mobilis et immobilis
eo quod abstractum [illegible] secundum actum
[illegible] in motu et mutatione unde albertus
[illegible] solutionem ad [illegible]
quod abstractum [illegible]
[illegible] ad motum secundum [illegible] diffinitionem

[illegible]

Dubitatur [illegible]

[illegible]

considerat omnia entia mundi. Notandum sequitur quod alie scientie sunt superflue et maxime mathematica et methaphysica quia physica considerat de omnibus rebus non absolute ut sunt sed ut ordinantur ad motum, sed methaphysica et mathematica considerant de suis subiectis secundum modum sue scientie et non eodem modo sicut physica. **Dubitatur 3o**

Quia sicut patet tertio mundi quod physica considerat de omnibus rebus mundi, quia tunc sequeretur quod esset equalis cum methaphysica, quia methaphysica etiam considerat de omnibus rebus mundi; quod tamen est falsum ex equalitate enim subiectorum arguitur equalitas scientiarum. Dicitur quod ex equalitate subiectorum et modorum sciendi arguitur equalitas scientiarum, modus autem sciendi methaphysice est alius et generalior quam modus sciendi physice quia methaphysica considerat omnia secundum quod entia, sed physica ad considerandum omnia secundum quod respiciunt motum et corpus mobile. Notandum tamen est quod considerare aliquid primo modo largius est quam considerare aliquid 2o modo.

Utrum corpus mobile sit subiectum physice naturalis

Pro intellectione questionis huius mote. Notandum primo quod de materia presentis questionis apud plures reperiuntur diverse sententie. Antiqui enim sequentes Antonium Andree in sua physica dicebant quod substantia finita naturalis ut in conceptu suo quem abstrahit a substantia corporea et incorporea est subiectum physice naturalis. Quorum ratio precipua est ista: quia passio debet esse adequata suo subiecto, sed motus qui est passio subiecti physice naturalis non adequatur corpori mobili. Alii posuerunt Albertus primo libro ens mobile. Alii posuerunt doctor Thomas relinquitur quod subiectum physice naturalis est substantia finita naturalis. Alii, sed adequate motus physicus. Alii autem Arelis[?] primo physicorum ... quia motus physicus convenit angelis qui moventur localiter. Et tamen angeli non sunt corpora mobilia ... modo non sunt corpora. Quod autem angeli moventur probat doctor subtilis 2o sententiarum distinctione 2a questione nona. Et scotus in declaratione questionis dicit: ... beata persona ... equabitur angelis. ... Sed beata movetur, ymmo beatissima movebatur localiter quia descendit ad inferos ut dicit articulus fidei. Unde et hic ... insufficienter tradidisse scientiam physice naturalis et Arelus ex imperfectione diminute solum enim ostendit quod corpus movetur localiter,

quod / sed non angeli. Sed hec positio innititur ... quod convenit in physica non procedit, verum quod spiritus movetur motu physico. Unde dicitur cum primo physicorum omne corpus mobile et omne mobile corpus. Spiritus autem non est corpus. Et 2o naturale dicitur in omni eo quod movetur, virtute quam ymaginatur ... Spiritus autem non, sed magis pro eo ... primo dimittitur ... quia angeli et dicti sunt non videntur esse conveniens illud. Et quod movetur in loco quia in vacuo non fieret nec potest fieri motus spiritus ad corpus et incorporalia non sunt in loco loco enim est mensura rerum corporearum ut dicitur libro physicorum. **Notandum**

2o quod ponit Albertus quod subiectum physice naturalis est corpus mobile. Unde dicit Albertus primo physicorum capitulo 2o: et est digressio declarans de subiecto physice naturalis. Et dicit: Primus[?] quod de subiecto physice naturalis dicendum est cum scientia est de ... subiecti de quo passiones demonstrantur ... in naturali philosophia sine dubio est corpus mobile ... subiectum motum ... Albertus vero ... physice corpus in quantum ... ut hic corpus in quantum ad corpus ... non ... sed ... quod motu subiectum. Hanc etiam ponunt ... Egidius Romanus primo physicorum ... dicit ... Magni in physica fuerunt huius opinionis quod in physica naturali subiectum esset ens mobile. Nos autem dicimus ... opinionem ... quod non attingimus ... tenebimus positionem ... in naturali physica subiectum est corpus mobile. ... autem huius materie deductionem ... quod secundum sententiam domini Alberti primo physicorum capitulo 3o ab alio ... aliquid ut corpus quod sit corpus simpliciter et quod sit corpus mathematicum et quod sit corpus naturale. Quod sic declaratur: quod enim corpus simpliciter ex aptitudinali dimensione ... dimensionum longitudinis latitudinis et profunditatis. Et hic etiam dicit corpus ... substantie ... declaratur ... substantie corporis ... ex materia et forma ut stat sub aptitudine ad 3 dimensiones. Et hic corpus simpliciter ... de consideratione methaphysici. Sed corpus mathematicum dicitur ... actuali dimensione trina dimensionum longitudinis latitudinis et profunditatis ... actualiter ... dimensio ... quod est obiectum mathematice. Sed dicitur corpus naturale a forma perficiente materiam sensibilem quod stat sub actuali trina dimensione ... et ... ad motum. Illud 3o dicitur corpus naturale ... forma ... quam forma perficit materiam sensibilem sub inclinatione ad motum. Sed dicitur corpus naturale hic ... quod ... aliqua ... superaddita ... quod movetur ... Et sic corpus naturale celeste de quo in de celo ... quod movetur ad formam ... Et sic corpus naturale ... elementale ... de quo in de generatione ... ut ... Tunc ... primo quod corpus simpliciter est ante mathematicum et ... naturale. Et hic corpus simpliciter considerat methaphysica ... ad ... sed corpus mathematicum considerat geometria ut mathematicus

Corpus naturale in communi acceptum consideratur naturalis philosophus sed corpus naturale hoc vel hoc consideratur ista vel ista pars philosophie vel scientia de celo vel de generatione. Secundo sequitur 2o quod corpus mobile non subiectum quia consideratio eius pertinet ad physicum patet quia 2um quod determinatur eius pertinet ad methaphysicam et ut quantum pertinet ad mathematicam. Racionem autem huius positionis pone ibi glosam. Sciendum secundo positio doctoris Thome est quod proprium subiectum est ens mobile est subiectum totius philosophie naturalis et non corpus mobile ut dicit Albertus. Unam positionem eius defendit et sequitur Egidius qui in declaratione questionum proposite dicit in [illegible] undecim et duas de materia primi questiones variat et multas ponit opiniones. Quidam enim non profunde et subtiliter secundum formam superficialiter apprehendentes racionem subiecti scientie naturalis videntes quod physica est de naturalibus naturalia vero quorum principium est natura, natura vero est principium motus et movere aliquid non potest nisi sit corpus. Concludunt quod corpus mobile debet esse subiectum proprium philosophie naturalis et non ens mobile et subiungit sed sic dicentibus in omnibus deficiunt et vocem propriam ignorant. Huius autem positionis quod ens mobile sit subiectum in naturali physica est Iohannes de Iandunno 8o physicorum primi in decisione huius questionis dicit in [illegible] varia de ista questione est dubitatio inter expositores. Antiquus enim expositor scilicet frater Thomas qui putatur in medio inter latinos dicit quod ens mobile est subiectum in naturali physica sed non probat hoc michi expresse. Nec solvit argumenta magistri Walteri in sua expositione super istum librum quia forte non videbatur difficultas in hoc. Nec erat forte renovatum in dubium suo tempore. Concludit postea Iohannes de Iandunno Remigius ergo ad propositum dico breviter ad presens, quod ens mobile seu substantia mobilis est subiectum philosophie naturalis de quo est scientia naturalis. Et dicit ita apparet. Ex quibus dubitatio sit doctorum in assignatione subiecti in physica naturali racione horum qui sequuntur doctorem Thomam dicte sunt iam dicta. Sciendum tertio Resumit ardem 20 metaphysice Non solum regraciandum est illis qui bene dixerunt sed et illis qui male. Ingenium enim nostrum procreatum sunt et multum excepto in sua facultate fides adhibenda est auctori enim dicta non sunt confutanda et multis opinionibus debet contradicta sed potius dicta sunt concordanda et pie sustinenda. Unde et dicit Albertus 20 metaphysice tractatus 20 omnes ergo laudandi sunt et extollendi qui aliquid in veritate cognitione cooperati sunt et viri digni sunt reputandi ut enim prioris partis processus conati sunt et laboraverunt. Hec ambas opiniones ergo ipse de diversitate subiecti in naturali physica secundum aliquos sic concordari possunt. Scotus enim et eum sequentes dicentes quod substantia finita naturalis sit subiectum in naturali physica racione dicunt.

Quia non loquuntur de subiecto quantitate naturalis physice et adequato, quia quod non est substantia finita naturalis non enim formam substantia naturalis movetur sed ex accidentia movetur. Motus enim nobis movetur quia quod in nobis [illegible] sed verum est quod substantia finita naturalis sit subiectum naturalis physice proportionalitatis est enim principalis pars contenta sub subiecto adequato, videlicet sub ente mobili ut dicit Thomas ut ex dictis patet. In dicto Alberti qui dicit quod corpus mobile est subiectum in naturali physica et in dicto Thome qui dicit quod ens mobile est subiectum naturalis physice secundum eos nulla est diversitas formam nisi quo ad vocem. Et possumus ista distinguere. Ens mobile ut corpus mobile tale dicit unum ut ens mobile ut corpus mobile dicit compositum ex duabus naturis quarum una est substantia et alia accidens et non tantum ens mobile ut corpus mobile. Racio quia sic ens mobile ut corpus mobile est ens per accidens. Constat autem quod de ente per accidens non est scientia ut dicitur 6to metaphysice. Subiectum enim scientie debet esse ens stabile. Sed quod sub ex stabilitate omnia fluunt ut patet primo posteriorum. Alio modo tale ens mobile ut corpus mobile incomplexe ut dicit formam naturam quod est inceptive essentiali ad motum. Tunc non est aliud nisi unum nomen simplex impositum per eam circumloquimur per hoc complexum ens mobile. Constat autem quod talis natura et res quod est inceptive essentiali ad motum debet competere enti mobili ente naturali et ens naturale convertitur cum corpore mobili quia est ens quod est inceptive essentiali ad motum. Concludunt isti quod idem est dicere corpus mobile, ens mobile et ens naturale. Patet igitur concordia doctoris Thome et Alberti. Secundum correlarium 3o quod mobile in assignatione subiecti philosophie naturalis non debet dicere ordinacionem actualem sed aptitudinem naturalem ad motum. Racio quia aliter totum philosophie et ens per accidens quod non est stabile. Secundum correlarium 2o quod mobile ut additur enti in assignatione subiecti philosophie naturalis non dicit passionem et proprietatem entis. Quia nunquam aliquid potest probari de subiecto nisi inclusionem passionis subiectum enim debet esse quid absolutum mobile subiectum passionem non dicit quid absolutum sed debet esse ens mobile et ens naturale. Secundum correlarium 3o quod licet mobile non convertitur cum ente absolute sumpto quia non omne ens est mobile tamen convertitur cum enti mobili et cum ente naturali qualiter capitur hic ens mobile. Secundum correlarium quartum quod mobile prout dicit passionem et ex diversis substancias ut patet dicit passionem et ex diversis substancias ut. Mobile dicit aptitudinem precise. Primo modo ens mobile dicit aptitudinem permanentem quia est [illegible] et concomitans corpus et est [illegible] connaturaliter consequens corporis consequens in eo vim subiectum complementum. Sed ut mobile dicit aptitudinem consequentem tunc mobile est nomen passionis et dicitur mobile distinctio corporis mobilis sed propria passio subiecti passio non est sensibile sensibile enim quemque nominat potentiam dictam essencialem et subiectum alias. Alio modo sensibile vocatur passionem alias primo modo sensibile dicit aptitudinem permanentem sed 2o modo aptitudinem

conformiter dicit commentator et ipse textus. De ista tamen
est et fuit discrepantia inter Thomam ex una
parte et Albertum ex alia parte in assigna-
tione subiecti philosophie naturalis. Sed commentator quod vix
differunt secundum rem, quia non sunt [illegible] distinctio plu-
ribus non videtur esse contraria, ut sunt contraria.
Tamen quia apud plurimos sustinetur et est accepta
placuit ergo eam hic annotare. Utraque tamen opi-
nionum probabilis videtur, nullibi tamen defendi-
tur, quia positio doctoris Alberti pluribus grata
est. Secundum eius doctrinam pro posicione talis ponitur
conclusio. **Conclusio ista:** Corpus
mobile in eo quod substat motui et mutationi
est subiectum philosophie naturalis. Probatur primo talis ratione: illud
est subiectum philosophie naturalis cui attribuuntur partes principales
et proprietates in ea scientia considerate, sed illud est
corpus mobile substratum mutationi. Igitur maior
est Aristotelis primo posteriorum. Subiectum enim est cuius partes et
passiones per principia sua inquirit [illegible] et
processu Aristotelis primo physicorum ubi omnes dicuntur
determinare cum philosophie naturalis, sed principia de quibus agitur
primo physicorum sunt materia, forma et privatio. Et
que non sunt nisi principia corporis, ergo corpus mobile
est subiectum in physica naturali et non ens mobile. Item
secundo physicorum dicit quod quantitas et similes proprietates
inquirimus sunt utilia circa [illegible] corporis physici,
sed corpus physicum et corpus mobile sunt idem. Item
physica naturali corpus mobile est subiectum. Item motus
est passio et proprietas que per se convenit nature. Illa
enim est principium motus, sed natura non reperitur motus
nisi in habente naturam. Ibi ad naturam est corpus
mobile. Item primo celi dicit quod scientia
de natura videtur esse circa corpora et magnitudines
et circa principia quecumque sunt talibus subiectis. **Quarta ratio** [illegible]
quod naturalis philosophie subiectum est corpus mobile. **Se-
cunda ratio:** Illud est subiectum philosophie naturalis cui
primo per se et primo convenit attribui principalissima
passio naturalis philosophie, sed quod attribuitur corpori mobili
ut patet ex Aristotele primo posteriorum, secundum quod per se
sunt Aristoteles octavo physicorum ubi ostendit motum
inesse omni corpori et sic talis constat, et ad [illegible]
motus est principalissima passio considerata in physica
naturali. **Tertia ratio:** Et est Egidii primo phy-
sicorum probantis quod ens mobile non potest esse
subiectum philosophie naturalis sed corpus mobile, et ar-
guit sic: Si ens mobile esset subiectum in physica
naturali sequeretur quod physica naturalis esset pars methaphysice,
quod est contra Aristotelem sexto methaphysice ubi ostendit quod iste sunt
partes philosophie realis realiter distincte scilicet
methaphysica, mathematica et physica. Probatur sequela,
scientia que considerat ens et eius considerat modum
entis et partes entis ad eandem scientiam pertinent
considerare, subiectum et proprietates. Patet, ut dicit primo
posteriorum et methaphysica considerat ens inquantum
ens, ut dicit quarto methaphysice, sed ens mobile est
modus et pars entis. Probatur, mobile non addit
entis [illegible] ut dicitur. Probatur, quia ens non est genus, dicitur
ens ut dicitur [illegible] topicorum. Si enim
diceret sic, ratio generis [illegible] differentie essent methaphysica,
ergo ens [illegible] quia esset de ratione
entis et mobile remanent, ergo quod mobile addit
entis ut modus quidam concludens quod ens
mobile dicit modum entis certum, naturalis physica
erit pars methaphysice. **Quarta ratio:** Et
est Egidii primo physicorum et arguit sic: Si ens
mobile esset subiectum philosophie naturalis, sequeretur
quod naturalis physica non est subordinata methaphysice,
quod est falsum, sunt enim scientie realiter distincte ut
patet sexto methaphysice. Probatur sequela, scientia est
subalternata alteri cuius subiectum includit subiectum
alterius scientie, cum geometria [illegible]
non fluunt ex principiis proprii subiecti
tunc addit sed ens est subiectum methaphysice et ens
mobile includit ens, cum geometria [illegible]
que non fluunt ex principiis proprii entis. Igitur si
ens mobile esset subiectum physice naturalis, physica naturalis
est subalternata methaphysice. Maior est Aristotelis
primo posteriorum ubi dicit perspectivam esse subalternatam
geometrie, et hoc quia linea visualis [radius]
subiectum perspective includit lineam que est subiectum
geometrie, cum [illegible] visualis [illegible]
non fluunt ex principiis essentialibus linee.
Aliam [illegible] linea esset visualis. Sed
patet quia mobile est [illegible] addita super
ens, cum dico ens mobile. Et tamen mobilitas
non oritur ex principiis propriis entis quia aliqua
sunt entia que non sunt mobilia. Hec sunt rationes
fratris Egidii de Roma quibus probat quod ens
mobile non est subiectum philosophie naturalis sed corpus
mobile. **Tertia ratio:** Corpus mobile est
subiectum in physica naturali. Probatur quia omnia que dicuntur
de [illegible] ad eius essentiam [illegible] subiectum
[illegible] corpus est de intellectu motus, quia omne corpus
mobile secundo physicorum et [illegible] non contingit esse
motum nisi [illegible] corpus, sed corpus non est
de natura motus, ergo corpus est proprium subiectum motus
quare concluditur quod corpus mobile est subiectum in
physica naturali. Item ad corpus non est de essentia
motus naturalis. Corpus enim est ita motus
[illegible] ad et [illegible] dicit [illegible]
distinctas dicit enim primo physicorum [illegible]
sunt due [illegible] et non unum. Et primo posteriorum
dicit [illegible] sunt inconvenientie. **Sexta
ratio:** Et ultima de ista. Omnes scientie
esse adequatum suis passionibus, passiones
enim dicuntur [illegible] secundum [illegible] ut dicitur
primo posteriorum, sed ens mobile non est adequatum
subiectum [illegible] motus, ergo ens mobile non est subiectum
in naturali physica. Probatur quia motus qui est passio
[illegible] naturalis est [illegible] ut
ostendit octavo physicorum. Et [illegible] motus [illegible]
[illegible] ergo motus adequatur et convenit
enti mobili [illegible] quod sic motus [illegible] esse
[illegible] fluit a movente sed a causa effectiva
adequata et immediata. Ita secundum se sui
[illegible] ut [illegible] fluit ab [illegible] enti-
tate sed a causa propria mobili [illegible] aliam
[illegible] ad eius esse [illegible] Et sic eius esse
[illegible] propria, ergo ratio [illegible] corporeitas.
Unde concluditur quod ens mobile non est subiectum
in physica naturali sed corpus mobile. Hee sunt rationes
principales rationes quibus positores Alberti sequuntur
probantium quod corpus mobile sit subiectum naturalis
physice et non ens mobile ut dicit Thomas.

pro ratione [illegible]

Arguitur primo quod Corpus mobile non est subiectum in philosophia naturali. Probatur: nam scientia probat suum subiectum esse. Sed naturalis philosophia probat suum subiectum, scilicet corpus mobile; ergo corpus mobile non est eius subiectum. Maior declaratur primo posteriorum, ubi Aristoteles ostendit quod omnis scientia praesupponit suum subiectum esse. Minor probatur quia octavo physicorum ostenditur quod omne mobile sit corpus. Et ergo. Confirmatur: quia octavus liber physicorum est pars physicae naturalis. Dico ad argumentum quod in octavo physicorum non probatur [illegible] omne mobile sit corpus, sed non probatur corpus mobile esse, primo quia hoc supponit; non est ad hoc probandum omne mobile esse corpus et corpus mobile esse. Potest enim aliquis esse certus quod corpus mobile sit et non esse manifestum an omne mobile sit corpus. Et haec est solutio Egidii primo physicorum. Et ideo naturalis philosophia praesupponit corpus mobile esse, probatur quia dicitur primo physicorum: naturalis philosophus praesupponit motum esse. Ergo dicit quod non arguit contra Parmenidem et Melissum negantes motum. Et sic ergo naturalis philosophus praesupponit motum, et multo plus praesupponit corpus mobile esse. Motus enim praesupponit suum subiectum. Sed contra: licet Aristoteles primo celi investigat quid est corpus, quia diffinit corpus, tamen ex isto non sequitur quod probat ergo corpus esse. Supposita enim quaestione si est quaeritur quid est, ut dicitur secundo posteriorum. Et tertio physicorum Aristoteles investigat quid est motus, tamen praesupponit quod motus sit. Arguitur secundo: Subiectum scientiae generalis debet sub se continere subiectum scientiae specialis. Sed corpus mobile non continet sub se subiectum certae partis physicae. Igitur corpus mobile non est subiectum physicae naturalis. Maior quia [illegible] continet [illegible] primo posteriorum [illegible] totum multa comprehendens, et [illegible] subiectum scientiae generalis [illegible] sit subiectum scientiae specialis, ut patebit in tertio dubio. Minor quia scientia libri de anima pars physicae naturalis est, ut dicit Avicenna, [illegible] subiectum de anima in genere [illegible]. Et tamen anima non continetur sub corpore mobili, quia anima non est materialis et mixta, ut [illegible] secundo de anima. Dico ad argumentum [illegible] corpus non continet sub se animam sub ratione subiectionis, quia corpus mobile non praedicatur de anima [illegible] sufficit tamen quod corpus mobile continet sub se animam sicut suum principium. Corpus enim animatum [illegible] in aliis partibus physicae non [illegible] sicut anima [illegible] secundo de anima [illegible] est actus corporis in triplici genere causae: formalis, finalis et efficientis.

Arguitur tertio: Corpus mobile non est subiectum in physica naturali. Probatur quia non omne corpus naturale est mobile, quia terra est corpus physicum et naturale, ut dicitur primo celi, et tamen terra est immobilis. Dicit enim [illegible] secundo celi [illegible] descenderet terra [illegible] non possent [illegible] et Aristoteles secundo celi dicit [illegible] ergo terra quiescit [illegible] partes terrae centrum non movent [illegible]. Dico: licet ipsa tota terra non moveatur localiter, tamen [illegible] partes eius centrales [illegible] moventur motu

alterationis, qui motus alterationis est motus physicus, et ideo sufficit ad idem quod aliquod moveatur. Vel ad partes centrales terrae, et ipsa terra moveatur motu alterationis, patet quia [illegible] manifestat [illegible] virtutes corporum celestium, ut dicit Albertus primo physicorum [illegible] ubi [illegible] totius [illegible] ad centrum [illegible] alterare a virtutibus [illegible]. Arguitur quarto: Corpus mobile non est subiectum in physica naturali. Probatur: subiectum scientiae debet se extendere ad omnia considerata in scientia. Sed corpus mobile non est huiusmodi. Maior declaratur primo posteriorum [illegible] sicut sagitta ad metam et primo metheororum [illegible]. Minor patet quia celum est sub naturali et celum non est mobile [illegible] patet quia omne mobile est divisibile, sexto physicorum; celum non est divisibile [illegible] quia si celum esset divisibile esset passibile et esset corruptibile, quod est contra Aristotelem primo celi. Dico: licet celum non est divisibile per realem separationem partis a parte, tamen est divisibile per assignationem [illegible] quia in celo possunt assignari partes [illegible] ut [illegible] in oriente [illegible] partes [illegible] in meridie et occidente. Ad mobile autem sufficit assignatio divisibilitatis secundum assignationem partium, dato quod partes realiter non essent separabiles. Haec solutio est Johannis de Janduno. Arguitur quinto: Corpus mobile non est subiectum in physica naturali [illegible] quia [illegible] superfluum dicere corpus mobile, quia omne corpus est mobile primo celi, et omne mobile est corpus octavo physicorum. Ergo sufficit dicere corpus esse subiectum in naturali physica, et non oportebit dicere corpus mobile. Dico [illegible] intentionem Egidii de Roma primo physicorum, qui dicit quod non superfluit dicere corpus mobile [illegible] mobile esse subiectum in naturali philosophia, licet enim [illegible] mobile [illegible] corpus quod [illegible] corpus mobile [illegible] corpus quod ad alium considerandi modum [illegible] considerationis corporis pertinet ad physicum. Considerat enim corpus ut corpus [illegible] ad mathematicum, qui considerat [illegible] quantitatem [illegible] mathematicus considerat corpus mobile non ut mobile sed ut quantum est [illegible] physicus considerat corpus ut [illegible] ut informatur [illegible] ergo [illegible] dicit Egidius quod optime dicitur subiectum naturalis physicae esse corpus in eo quod mobile, vel inquantum substat motui vel mutationi, secundum Egidium.

Arguitur sexto: Corpus quiescibile [illegible] non est subiectum in naturali physica [illegible] corpus mobile [illegible] quia [illegible] quiescibile [illegible] et motus [illegible] opposita privative [illegible] terra [illegible] ut dicitur in [illegible] quinto physicorum [illegible] motus et quietis [illegible] quod non [illegible] corpus quiescibile est [illegible] corpus mobile, secundum Johannem de Janduno super primo physicorum, quod [illegible] corpus mobile [illegible] quiescibile [illegible] motus [illegible] ut dicitur tertio physicorum primo [illegible]

no cognoscitur per se et primo sed per habitum
subiectum ad quod est primo notum ut dicit primo phy
siorum Et etiam aliquod est corpus mobile quod non
quiescit ut celum quod non est tamen dicitur quod celum
stabit novo mundo Et etiam alii dicunt licet
quod si celum esset quiescit licet non quiescit
motu locali tamen alteratione generatione et corruptione
de isto sicut quod bene dictum sit patebit inferius in
tertio **Arguitur primo** Eius partes
non est subiectum alicuius scientie sed corpus mobile est huiusmodi
ergo etc. Maior est philosophi primo posteriorum Subiectum enim
scientie debet esse eius stabile et intellectuale Econtra
que partes sunt non est scientia ut dicit octavo metaphysice
Minor patet quia corpus mobile est aggregatum ex
substantia et accidente Corpus enim dicit substantiam Mobile
motum dicit accidens Modo aggregatum ex
substantia et accidente est eius partes ut dicit primo
posteriorum et octavo metaphysice **Dico** ut ad quartum quod corpus
mobile quod ducitur et capitur ut est quoddam ex duabus
naturis quarum una est substantia et alia accidens sed
talis quod corpus mobile quod est ut dicit sanctus Thomas
quod est capitur naturali ad motum cui naturaliter
est unum non sunt compositum sed circumloquium
nominis quod subiectum per quod quidem corpus mobile Et de isto
ipsum subiectum dicitur esse sufficiens in secundo modo et suis terminis
sed est quod ut dicit corpus mobile in eo quod mobile
est subiectum in naturali philosophia licet ponatur ibi nomen
mobile ut forma principalis ad essentiam subiecti
sed potius ibi ut per quod quidem circumloquium
sub quo est quod subiectum **Arguitur
secundo** Corpus mobile non est subiectum in naturali
philosophia ergo etc. patet quod non est subiectum totius et
partis sed corpus mobile est subiectum in scientia libri physi
corum quod est pars philosophie naturalis ergo corpus mobile
non est subiectum in tota naturali philosophia Maior est nota
quod totum non est pars ut dicit Euclides Minor est
Alberti et aliorum expositorum et est prima pars
physicorum et patebit etiam sufficienter librorum philosophie natu
ralis in tertio dubio **Dico** quod non est inconveniens
idem esse subiectum totius et partis sub diverso modo et
sic est hic considerando enim corpus mobile absolute
et sub ratione qua abstrahit ab omni specie
ut a motu et ubi et a motu ad formam et
sic est corpus mobile subiectum in scientia libri physicorum
In scientia enim libri physicorum considerantur de corpore
mobili // ut movetur // non quando generando et ad ubi
vel ad formam certam vel sensibilem
Sed considerando corpus mobile ut est quiddam totum
potestativum sub respectu ad omnia quae sensibilia
et sub se continet ad suas species quas continet
ut quod corpus mobile movetur isto vel isto modo
dicitur est subiectum totius philosophie naturalis In libris
enim particularibus naturalis philosophie determinatur de naturis
particularibus corporum mobilium Unde primo ad sensum
generaliter considerando corpus mobile quod est subiectum
in particularibus libris naturalis philosophie ut corpus mobile
generatum per ipsam dicitur mobile et ubi est subiectum
in scientia libri de celo et mundo ut habetur dicetur
in ultimo dubio Et sic alii sub aliis modis
dicunt quod considerando corpus mobile sub rationibus
generalibus est subiectum scientie physicorum sed
considerando corpus mobile sub rationibus specialibus

et specialibus sit tamen est subiectum in tota natu
rali philosophia et hoc latius patebit in tertio dubio de divisione
Dubitatur primo de titulo scientie
huius libri Ubi dicit Albertus primo physicorum quod titulus
libri est et de distinctione scientiarum scientie natura
lis et de divisione scientie naturalis librorum scientie natura
lis et titulo libri et de divisione librorum philosophie
Et dicit quod scientia huius libri quia sub titulo suo
nominatur primo de scientia physicorum quia ipsa in
vero complectitur totum negotium physicum Et sic
de primo excellentia licet enim et in aliis libris
philosophie determinatur negotia physica tamen huiusmodi plus
sic enim determinat de principiis rerum naturalium quae
sunt materia forma et privatio quae sunt plura et communia
omnibus rebus naturalibus Et ideo dicitur simpliciter physi
corum Secundo intitulatur scientia huius libri secundum Alber
tum liber de auditu physico Et sic dicitur
de eo quia hic determinatur de hiis quae plus auditu
et intellectu cognoscuntur et perceptibilia quam visu
Et ideo non dicitur de visu physico sed potius au
ditu physico Hic enim determinatur de principiis
naturalibus ut materia forma et privatione quae solo
tantum intellectu et percipiuntur per auditum
In aliis autem libris determinatur de hiis quae magis
visu cognoscuntur Ut in libris de celo de
motu stellarum et planetarum In libris de
generatione de elementis Et in libris de animalibus
de speciebus animalium Que omnia visu cognoscuntur
Materia enim prima in suis speciebus non ut dicit Porphyri
us de teste creata inventa et non est visa
ab oculo alicuius intellectus creati Tertio dicitur de
auditu physico pertractando ut dicit Albertus Quia
audiendo traditur ab Non reliquit enim
Aristoteles istum librum inscriptum sicut alios libros
sed eius discipuli ab eo audiendo conscripse
runt ab arte in legendo et declarando Quarto
intitulatur scientia huius libri liber de principiis
physice Sunt enim principia physica prima corporis
mobilis et motus ut materia forma privatio
quae in rei veritate imponuntur huius libri sicut de
terminat Albertus **Dubitatur secundo**
utrum naturalis philosophia sit subalternata physice mathematice
ponendo eius modo per quas sunt ut dicit doctor
Thomas Et videtur primo quod sic Quando scientie iste
subalternate sunt ubi subiectum unius continetur
sub subiecto alterius Dicit quod una considerat de aliquo
subiecto absolute Et alia contracto modo ut de geo
metria et perspectiva Dicit enim primo posteriorum
quod geometria quae considerat de linea absolute
et perspectiva de linea contracto modo ut de
linea visuali Ideo perspectiva subalternatur
geometrie Similiter arismetrica considerat de numero
absolute sed musica considerat de numero contracto
modo quia in ordine ad sonum Musica
enim determinat de numero sonoro et ideo musica
subalternatur arismetrice Dicit in proposito metaphysica
considerat de ente absolute ut dicitur sexto metaphysice
sed physica considerat de ente contracto modo
quia de ente mobili videtur ergo secundum opinionem
positorum doctoris Thome qui ponunt eius modo
talem per se esse quod naturalis physica sit subal
ternata metaphysice Sed quod non nam physica

non sit subalternata mathematice patet quia philosophus 6to methaphysice ponit quod tres sunt partes philosophie reales scilicet metaphysica mathematica et physica. Ille autem scientie que distinguuntur realiter una non subalternatur alteri ut habetur primo posteriorum. Sed scientie communicantes una subalternatur alteri et e contrario. Dubium redit secundo quia de nullo sub genere est declaratum tamen conclusio tenet. Et non sufficit ad subalternationem scientiarum quod una genere conveniat cum altera in aliquo, sed requiritur quod principia scientie subalternate deducantur in scientia subalternante ut principia perspective probantur in geometria. Unde scientia subalternata non reducit suas conclusiones ad per se nota sed que non contingit in proposito. Et ergo physica naturalis non est subalternata mathematice quia non contingat in proposito deducere sic. Unde scientia naturalis reducit sua considerata ad per se nota. Nec principia scientie naturalis declarantur in mathematica sed naturalis physica reducit suas conclusiones ad per se nota ut supponendo natura esse supponendo notum esse. Nam quedam principia sunt et similia que non a parte mathematice demonstrantur. Non ergo subalternatur naturalis physica mathematice nisi valde generaliter accipiendo subalternationem. Tamen pars physice ut scientia de iride subalternatur perspective ut ostenditur primo posteriorum.

Dubitatur 3o et ultimo

De ordine librorum

de ordine librorum physice naturalis et quis sit primus. Videtur Albertus primo physicorum capitulo secundo quod primus liber physice naturalis est liber physicorum. Ratio quia simpliciora et magis abstracta sunt priora. Unde primo posteriorum simpliciora sunt priora hiis que ex additione sunt. Constat autem quod liber physicorum est de simplicioribus et magis abstractis patet quia in libris physicorum determinatur de principiis et causis rerum naturalium. In aliis vero libris determinatur de rebus naturalibus ex illis principiis constitutis.

primus physicorum

Modo primum est principiata. Similiter alius ordo librorum physice naturalis ex diversa consideratione corporis mobilis quod est subiectum in naturali physica. Unde cum naturalis est de corpore mobili vel ergo considerat corpus mobile simpliciter et in genere secundum rationes communes non contrahendo ad aliqua corpora specialia. Et sic est liber physicorum. In libris enim physicorum determinatur de corpore mobili absolute nec ut movetur. Et non ut contrahitur ad aliquem motum specialem ut ad ubi vel ad formam rei simplicis vel mixti. Si ad in physica naturali determinatur de corpore mobili contracto non simpliciter contrahendo per rationes speciales. Hoc est dupliciter vel enim contrahit corpus mobile ad ubi. Unde

2us de celo

sic est liber de celo et mundo. In libro enim de celo determinatur de celo ut movetur tamen localiter. Et formam recipere non potest ubi et non formam. Ex quo celum est incorruptibile non habet formam contrariam actu. Si vero contrahit ipsum corpus mobile ratione specialis addita ad formam. Hoc est dupliciter vel ad formam rei simplicis vel ad

3us de generatione

formam simplicem. Unde est liber de generatione. In libris enim de generatione determinatur de elementis. Elementa autem sunt corpora simplicia ut dicit primo celi. Et forme elementorum sunt simplices et non intimplicate in virtute sicut forme mixtorum. Si autem contrahitur ad formam mixti hoc est dupliciter vel mixti imperfecti. Et sic est liber metheororum. In quo determinatur de impressionibus ut de generatione nivis que sunt mixta imperfecta parte elevata super naturam elementorum. Si autem contrahitur ad formam mixti perfecti hoc est dupliciter vel animati vel inanimati. Si inanimati sic est liber de mineralibus in quo determinatur de generatione metallorum et lapidum. Et iste liber arabicus non est translatus nec pervenit ad nos. Sed Avicenna fecit tractatum de mineralibus. Si autem animati hoc est dupliciter. Sed quia animatum non cognoscitur sine anima. Anima enim est primum animatorum. Vel ergo ille liber determinat de primo animatorum ut de ipsa anima vel de toto animato. Si primum sic est liber de anima qui est sextus in ordine in quo determinatur de ipsa anima et potentiis et virtutibus eius. Si autem determinat de toto corpore animato hoc est dupliciter vel enim id est animatum anima vegetativa et sic est liber de plantis. Si autem determinat de animato quod est animatum anima sensitiva sic est liber de animalibus. Cum

2us metheororum
6us de anima
de plantis
de animalibus

secundum Albertum est complementum naturalis philosophie et sub eo continentur libri parvorum naturalium et alii libelli quos physicus fecit ut de motu cordis et huiusmodi. Sed est dubium quod libri parvorum naturalium physice translati de greco in latinum et alii sunt octo patet ex dictis. Et si sint plures tamen reducuntur ad illos. Hic est sufficientia quorundam librorum physice naturalis. Albertus enim aliter facit cum sumit primo physicorum capitulo 3o ex divisione corporis mobilis. In primo ordine librum physicorum. In 2o de generatione. In 3o de celo et mundo. In 4to liber de longitudine et latitudine terre. In 5to metheororum. In 6to de mineralibus. In 7mo de anima. In 8vo de causis vite et mortis et de longitudine et brevitate vite. In nono de nutrimento et nutribili. In decimo de sompno et vigilia. In undecimo de sensu et sensato. In duodecimo de memoria et reminiscentia. In 13o de motibus animalium. In 14to decimo de inspiratione et respiratione. In 15to decimo et ultimo ordine liber de animalibus. Et dicit Albertus quod liber de animalibus est finis et complementum scientie naturalis. Sed unde quia iste et sufficientia non repugnat quia prima de qua ponitur enumerat libros principales physice naturalis. Sed sufficientia Alberti enumerat generales principales et minus principales.

Utrum ex cognitione principiorum causarum et elementorum contingat scire et

intelligere principiata cau-
sata et elementata. Patet
ex intentione quam exposuimus modo. Notandum quod primo
per modum predictum exposuit hoc textum Albertus super
physicorum tali [illegible] dicendo quod cum ista duo
scire et intelligere in proposito non referantur ad
idem sed ad diversa secundum in scientia naturali sunt duo
dicenda, unum conclusiones et principia ex quibus conclusiones
deducuntur et probantur. Scire ergo referetur ad
conclusiones quas vere sciuntur. Scientia enim secundum Aristotelem
in libro Posteriorum est habitus conclusionis per demonstrationem
acquisitus. Demonstratio autem est syllogismus faciens
scire ut dicitur primo Posteriorum. Scire enim proprie
est resolvere effectum in suas causas proprias
a quibus est et ex quibus dependet ut dicit
Commentator primo Physicorum. Scire est rem per
causas cognoscere. Unde et dicit Aristoteles in primo
Physicorum: Tunc unumquodque arbitramur scire
cum causas eius cognoscimus. Causas quidem
primas et immediatas ut quidam declarant
primo Posteriorum. Intelligere autem refertur ad
principia. Intellectus enim est habitus principiorum. Principia
enim [illegible] non sciuntur ex quo principia sunt inde-
monstrabilia. Sed autem est quod dicitur [illegible]
et possunt dici per scire et intelligere sic dicit
Commentator. Scire refertur ad complexa quod est
ad ea quae sciuntur per demonstrationem. Et intelligere
refertur ad incomplexa quod est ad ea quae sunt
per diffinitionem. Utraque enim convenit et precedit scientiam
[illegible] demonstratio precedit ex causis. Propter hoc
primo Posteriorum [illegible] dicit demonstrationem esse ex veris
primis immediatis prioribus notioribus causis
conclusionis. [illegible] precedit ex causis [illegible]
[illegible] intrinsece esse ipsius diffiniti ut sunt
genus et differentia. Unde et bene dicitur quod omnem
scientiam scire et intelligere est cum causis et maxime
in scientia naturali [illegible] scientia [illegible]
dictione et demonstratione. Notandum 2o
Commentator in isto prohemio per ista tria nomina
principium, causam et elementum intelligit omnia genera
causarum: materiam, formam, finem et efficientem [illegible]
causis secundum Aristotelem in 2o Physicorum fit
demonstratio in physica. [illegible] [illegible] tamen et
dicit [illegible] mente posuit ista. Principium enim est
amplius quam causa. Primarium enim est principium respectu
naturam ut dicitur in [illegible] et non est causa.
Et causa addit super principium influentiam causativam et
principiatum [illegible] enim est ad quod sequitur aliud.
Et elementum addit causam primam ordinem ad
effectum [illegible] ad intelligendum per causam [illegible] principium
quod per elementum. Expositores diversifi-
cati sunt. Alexander enim per principia intelligit causas
agentes et efficientes. Efficiens enim principiat
motum. Unde et 2o Physicorum dicitur efficiens
unde fluit motus. Per causas autem intelligit causam
finalem. Finis enim est principium causae. Unde
et 2o Physicorum dicitur finis est causa causarum.
Finis enim movet alias causas. Movet
enim efficientem. Efficiens movet disponit
materiam. Materia sufficienter disposita si fuerit
educitur forma. Merito secundum Albertum
non tamen per elementa autem intelligit duas
causas intrinsecas materiam et formam quae sunt intra rem

elementum enim est intrinsecum rei ut dicitur quinto
metaphysicae. Et elementum est ex quo aliquid fit quod
ergo [illegible] naturae fit ex materia et forma.
Merito materia et forma elementa dicuntur [illegible]
[illegible] Istam expositionem est de mente Alberti
magni doctoris autem secundum [illegible] per causam intelligit
formales causas et finales quae a talibus depen-
det quod ad esse et ad fieri per elementa autem
intelligit causas materiales quae materia proprie dicitur de-
mentum quam elementum. Per principia vero causas agentes
moventes et efficientes. Commentator autem
distinguit de causis quia enim sunt causae intrinsecae
quae contra [illegible]
[illegible] intrinsecarum quia sunt quae sunt remote ut
materia prima forma prima quae propinque ut materia
ultima forma ultima. Dicit ergo quod per principia dicit
intelligit causas extrinsecas per causas vero causas causas
intrinsecas remotas. Per elementa causas intrinsecas
propinquas ad cognitionem enim rei non solum
requiritur cognitio causarum intrinsecarum remo-
tarum sed et propinquarum. Alpharabius
autem et alii voluit exponere plus ad demonstrationem
efficaciam dicit quod quae ad scientiam rei tria
requiruntur ut dicitur primo Posteriorum dicuntur conclusiones
aut conceptiones quae non ingrediuntur demonstrationem
secundum substantiam quae sunt conclusiones non demonstrationes
[illegible] et [illegible] tamen causae demonstrationem
ingrediuntur quod quandoque sunt sub virtute priorum
principiorum sunt et habent [illegible] primas. Alpha-
rabius vocat conclusiones. 2o ad demonstra-
tionem requiruntur principia propria demonstrationis quae ingre-
diuntur secundum substantiam et haec sunt premisse cuius
demonstrationis. 3o ad scientiam requiruntur illa quae
ingrediuntur conclusionem demonstrationis ut sunt extrema
conclusionis subiectum et predicatum eius. Dicit ergo quod per principia
dicit intelligere [illegible] primas quae conclusiones aut
conceptiones vocantur. Per causas dicit intelligere causas
proprias et proprie principia demonstrationis. Per elementa
intelligit illa quae ingrediuntur demonstrationem et
sicut [illegible] ad [illegible] sicut conclusionem [illegible]
ex primis principiis et ire per principia propria
usque ad terminos qui integrant conclusionem ut quod
omnis [illegible] rationale est risibile. Omnis homo est
rationale. Ergo omnis homo est risibilis. Dicit ergo [illegible]
dicitur de istis variis expositionibus primo Physi-
corum expositor quantum [illegible] exponantur principium causa et
elementum tamen intentio Aristotelis est tantum dicere
cognoscere per causam [illegible] enim res [illegible] ad esse [illegible]
sic ad cognosci sed res habet esse per causas. Ita
cognosci ut [illegible] [illegible] conclusionem.
Concludit ergo quod [illegible] intentionem [illegible]
de [illegible] [illegible] rem aliquam sciri et
[illegible] nisi ex causis cognoscatur.
Notandum 3o Commentator intentum dicit
quoniam quidem intelligere et scire contingit circa
omnes scientias quarum sunt principia et causae
et elementa. Et hoc enim cognitionem cognosci-
te arbitramur unumquodque cum causas primas et
principia prima cognoscimus et usque ad elementa.
Secundum Commentatorem ista tria posuit sub [illegible]
ut daret intelligere quod non in omni scientia
ad cognoscendum effectum oportet cognoscere
omnes causas. [illegible] ratio ut inquit Albertus
quia ista scientia non omnis scientia per omnes causas
demonstrat. Mathematica enim non demonstrat nisi
per causam formalem non per materiam. Quia mathematica
abstrahunt a materia et motu et per consequens de-
monstratio non fit per materiam. [illegible] quae abstrahit

a motu tunc non diminuat per causam efficientem quia est principium motus, neque per causam finalem quia est finis motus, forma enim non est nisi in materia quae est subiectum motus. Dicit enim 2o phisicorum: mathematicus habitus corporibus naturalibus facit ea transmutatione. Videtur ergo dicere Aristoteles 2o methaphisice: in mathematicis non est bonum, id est genus causae efficientis a quo sicut a bono et principio motus, neque finis, id est, quod mathematica diminuat per genus causae finalis. Sed mathematica solum diminuat per formam, finem et efficientem licet effectum, dico quod per essentiam causat et non motum. Methaphisica enim abstrahit a motu. Sola ergo phisica diminuat per omnia genera causarum. Videtur ergo Aristoteles fecit (quae) posuit ista tria sub definitione. Si enim possimus ea copulative nominari sicut per omnia sicut diceret sicut diminuationem per omnia genera causarum quod est falsum. Debet ergo poni sub disiunctione quod aliqua scientia sub ista definitione de aliqua scientia solum diminuaret per aliquam causam et non per omnes ut deductum est in methaphisica et mathematica. **Notandum** ergo quod diversi artifices prius considerant unum subiectum materiale sed non formale. Enim distinguuntur per obiecta formalia ut dicit primo posteriorum. Methaphisicus ergo, logicus et phisicus considerant de causis sed diverso modo. Methaphisicus enim considerat de causis absolute ut sunt partes entis simpliciter et quo ad esse absolutum. Sed logicus ut sunt principia cognoscendi, phisicus autem ut sunt principia fieri rei naturalis per quod intelligendo secundum intentionem Alberti circa locum istum quod methaphisicus considerat omnes causas non tamen in ordine referendo eas ad motum et in eo quod causat esse subiectum et tamquam principia motus. Sed considerat ea simpliciter secundum esse absolutum ut materiam et formam non considerat ut ingredientes rei quam componunt et componendo constituunt. Sed considerat causas ut reducuntur in quoddam genus substantiae et ut sunt partes entis simpliciter et non entis mobilis. Considerat etiam efficientem primum non ut agit per motum sed per suam essentiam et simplicem emanationem. Considerat etiam finem non enim referendo tamquam attingibilem per motum. Logicus autem considerat causas rerum ut sunt principia cognoscendi et diminuationis. Docet enim Aristoteles 2o posteriorum quomodo contingit diminuare per quattuor genera causae materialis, formalis, efficientis et finalis. Naturalis autem phisicus ut phisicus considerat principia rerum et causas referendo eas ad motum sicut ut conveniunt ad fieri rei naturalis. Causae ergo rerum in rebus phisicis ut dicit Albertus deducuntur sunt principia essendi et etiam cognoscendi. Dicit enim 2o methaphisicae: eadem sunt principia essendi et cognoscendi, hoc tamen alio et alio modo. Causae enim ut elementa et principia vel simpliciter ut accepta ut sunt in ratione rerum phisicalium et ut sunt per intellectum cognita sunt principia cognitionis. Considerata tamen secundum quod sunt diminuata in natura secundum esse agentia et patientia et ut sunt in rebus phisicis sunt principia essendi. Videlicet diversae non est inconveniens de eodem determinare in diversis scientiis. Nam distinctio diversitatis considerationis fit sub diversis modis et formalitatibus per diversas

rationes quod considerantur a methaphisico, phisico et logico sub diverso modo, ut patet ex notabilibus sic primo.

Conclusio responsalis

In omni scientia in qua sunt principia, causae et elementa contingit scire et intelligere propinquata causata et elementata ex cognitione principiorum, causarum et elementorum. Patet primo quoniam ex quibus cognitis cognitione quam non est in toto scientia et per argumentum sic scientia quando omnis scientia non in toto dependet ut ordino patet in scientia sed omnes homines arbitrantur et opinantur se scire aliquid cum causas primas et principia prima alicuius rei cognoverunt usque ad elementa, ideo contingit scire principiata, causata et elementata ex principiis, causis et elementis. Patet consequentia quia auctoritas Aristotelis et declaratio huius Aristotelis intellectum allegato in primo notabili. 2o patet quia eadem videntur esse res sicut ad esse sic ad cognosci et eadem sunt principia cognoscendi et essendi. Sed propinquata, causata et elementata habent esse ex principiis, causis et elementis, igitur cognosci et propinqua principia, causae et elementa sunt principia cognoscendi rerum. Patet auctoritas Aristotelis 2o methaphisice: eadem sunt principia cognoscendi et essendi secundum rem et aperiori. Haec auctoritas Aristotelis 2o phisicorum vult ondit quod ad fieri rei naturalis requiruntur causae materia, forma, efficiens et finis ut postea probabitur in 2o capitulo. 3o patet quia scientia non scitur nisi per scitam de aliquo rei entis et apprehendo esse sicut res et res non sunt nisi esse in se sed etiam in suis causis et principiis. Ergo scientia rei perfecta erit ex principiis et causis ipsius quod non dico. Scimus cognitionem et notitia tamen indicat esse rei. Ergo sicut cognoscit res et ipse esse ergo cognostar. Haec quod curiosos res fuit ut sunt in suis causis. 4to patet quia scientia enim est habitus quo per demonstrationem acquisitus sed habitus quo procedit ex habitibus principiorum. Ergo scientia quae est effectus necesse est quod fluat ex principiis et notitia principiorum. Quare quod videlicet ordine secundum Aristotelem intellectum declarante demonstrantem principium necesse est determinare principia, causas et elementa priusquam naturalis scientia et facit scire sicut in probatum est ex causis, principiis et elementis.

Quare etc. **Arguitur primo**

Ex cognitione principiorum causarum elementorum non contingit scire propinquata causata et elementata. Ideo patet Aristoteles circulationem in diminutionem et non essendi secundum nos sunt principia causae et elementa per propinquata causata et elementata ergo ex illis non est possibile scire ex causis principiis et elementis propinquata causata et elementata. Patet Aristoteles primo posteriorum circulo enim diminuare non est possibile. Dicit enim quod esset prius et posterius notum et ignotum quod omnia sunt impossibilia. Haec quod per effectus cognoscimus causas sed principiata, causata et elementata sunt effectus et principia et elementa sunt causae. Patet Aristoteles 2o methaphisice ubi ondit quod Aristoteles ex ordine rerum quomodo effectus cognoscit causam. Unicum primum unde et dicit: sicut noctua nolunt male deponi mala claritas principium sic ergo nunc principiis et ex propinquata sunt sensibilia et cognoscitur sensu prima autem intellectu nam nihil est in intellectu nisi prius fuit in sensu 3o de anima. **Dico** quod unum argumentum concludit de circulatione et diminuatione

apgriori et cognicionem quia ... ut intelligi cognicionem ... causis. ... ratione ... regressus in ... incepit per causas ... sic quod a causis ad effectus ... a priori ... ad effectum ad causam ... quod est et a priori

vinculatis ... prohibita ... in ... cognicione determinatam ... intuendo ... determinacionem ... sed et ... cognicionem ... indeterminacionem ... a priori et cognicionem ... **Argumentum 2o** cognicionem causarum et principiorum et elementorum non ... cognicione ... causa non ... prius ... cognitum ... notificatur ut ... priora sunt ... relativa ... **Dico** ... relativa ... sic ... simul ... cognicione ... **Argumentum 3o** cognicionem causarum et principiorum ... et elementa ... effectus ... principiata ... **Dico** ... cognicionem ... effectus ... cognicionem a priori ... **Argumentum 4to** ... **Dico** ... **Argumentum 5to** ... **Dico** ... **Ar 6to** phisica non facit ... effectus ... **Dico** ...

quod ad ... phisicam et sic phisica ... mathematica ... **Argumentum 7mo** Mathematica non abstrahit a motu ... **Dico** ... **Arguo** Mathematica non abstrahit a materia ... **Dico** ...

Dubitatur primo utrum possit sciri aliquid sic perfecte ... [illegible]

forma vero substantialis est quod continuum quia materia et forma et quia actus est nobis notior quam substantia ergo ducat nos in cognitionem substantie ut dicitur primo de anima et ipsa accidentia quia actus sunt nature est notior quam substantia [illegible] ut actus est notior [illegible] natura [illegible] in corde positionum negatur ut [illegible] ostendit [illegible] questiones [illegible] facultas intellectiva

Notandum 2o

[illegible] triplicia sunt intelligentia realia quia sunt metaphysica et divina quia nostrum super [illegible] sunt elevata quia [illegible] sine intellectibilitate intellectus [illegible] [illegible] ad terciam [illegible] sicut oculus noctue ad lucem solis et cum claritate maxima apprehendat lucem [illegible] in tota sua visibile [illegible] omnia que videntur [illegible] ut dicitur 2o [illegible] [illegible] maxima [illegible] debiliter ita et clara lux intellectus [illegible] oculus [illegible] intellectus [illegible] visibilis [illegible] potentia [illegible]

[illegible]

vero ad confusa et in principio [illegible] cognitio magis [illegible] et confusa [illegible] et distincta [illegible] 2o [illegible] effectus [illegible] nobis notior [illegible] adeo debilis entitatis ut non sufficit [illegible] movere intellectum nostrum [illegible] nobis [illegible] de entitate et actualitate quam intellectum nostrum movere [illegible] est [illegible]

Notandum 3o

[illegible] intelligentia [illegible] ad [illegible] sufficit [illegible] intellectibilis et sic [illegible] quiditas rei [illegible] et capiendo [illegible] notior nature [illegible] illud quod [illegible] se plus [illegible] de entitate et actualitate [illegible] capitulo [illegible] [illegible] et [illegible] concedendum [illegible] prima [illegible] [illegible] materia prima [illegible] entitate quam [illegible] est [illegible] potentia nullum actum formalem de se [illegible] ad [illegible] in actu [illegible] operante et producente [illegible] naturalia [illegible] principiis [illegible] [illegible] fecit et producit [illegible] producunt [illegible] physica ut ostendit albertus 2o physicorum [illegible]

[illegible]

p amplitori ma cessue intenda dicendum est
na gtitut ad nat propositum sufficit cat 2m
unico pma ipsius rei intellibet et sic sic
sunt rei vera 2 na et r capiendo nat notius
nat dicit illud quod sm se plus est de entitate
et actu ut dictum est et sic capit sm nat theolog
et conclusio sm istum modum accipiendo nat concedit
quod nat pma non est notiora quo sm nat
sz quod ma pma est bonis entitate quia quia
sua ma est ens in pura potentia nullum actum
formale de se habens quia est ad res in actu
2o ca nat pma operante et producente accidentale
et principaliter naturalibus quemadmodum dicitur quod pura
nullam facit et producit et ipsum solum natus
producit sibi solum dicit cum zytea et ondit 2o
phisicorum tractatu 2o talo et ta ... natura
sz ne se formam capit primi cuiusdam specie
de radicata et intranea et deducit ... ad
certa sunt ad dictatum et isto nat videtur
tape hic concedatur et sequitur cum albertus
dicit cum albertus hic quod nat est de corpore
in physicorum ad nat queret quod est primum intelligendum
et ... a ad nat quod in rebus

Nomen diffinitum nomen aliud preprima sua secundum
torem ... possit tam ut intima ...
notiora nat vel notius nat pro capiendo ...
est intima secundo accipiendo nat est tam ista
nomina sic stabilis **Conclusio pma** so-
de ian. prima In rebus physicis et
naturalibus non sunt eadem notiora nobis et nat p
bat conclusio sic. In rebus physicis que sunt plus gta
sunt notiora nota quam ad simpliciora sunt et ac
tualiora sunt notiora sm nat. ergo conclusio
quod non est idem nobis notum et nat. Notum quod sim
pliciora notiora sunt quo ad nat quod ut dictum
est nat procedit a principiis ad principiata ut na
si cognoscit primo primum cognoscit pria ?eas
prius quam causata et gta est quod ad gta
notiora sunt nobis quod sunt sensibilia modo nra
cognitio incipit a sensibilibus unde et dicit so-
de ian. Prius nat cognoscit pria ex quibus
fiat gta quam ipsa gta sz effectus rerum naturalium
ut sunt motus operationes et qualitates sensibiles sunt
notiora nobis quam pria intrinseca substantialia na
turalium et submerget quod enim notiora sunt sm nat
sunt prius entia sz quod notiora sunt nobis sunt
posteriora entia ergo conclusio vera de secunda conclusione in
nat et in rebus physicis stat aliquid idem esse no-
tius nobis et nat sz de albedine et specie sua al-
bedo est notior quam species sua sm nat quia al
bedo plus habet de entitate quam eius species albedo
enim est ens reale et ratum species autem est
intentionale solum albedo quo ad nos est notior
sua specie albedo enim facilius cognoscitur a nobis
quam sua species species enim albedinis est debile
et non nos sz vnum moveat intellectum nostrum
intellectus enim non movetur ex se et tale quod non
est in intellectu nisi prius fuerit in sensu species ad
albedinis est res intentionales somnium ymo
nihil nostrum albedinem quam magis sunt
de ipsis albedinis quam iohannes de ianduno
Conclusio secunda In
rebus metaphysicis et divinis non est idem notius
nobis et nat probatur hec conclusio sic entia

enim methaphysicalia et divina divina
a nostro intellectu cognosci non possunt quo ad
quid est vel est enim intellectus sz sic adeo
adeo sicut oculi noctue ad lucem solis ut
2o metaphysicorum oculi ad noctue non possunt sufferre
radium solis intellectu propter virtute sue debilitate
unde ex rebus visibilibus et creaturis ad cognitionem
invisibilium et divinorum procedimus prima
posse et perfectus effectus ad causam primam potentia
et actu non non sunt ipsa ad divina sunt
simplicia et actus notorisunt sic ergo idem non
est sm et gtum sic idem non est notum sm nat
et nobis in rebus divinis unde concludit iohannes
de ianduno notiora sm nat in rebus sunt
que sunt priores entitate ut est tamen prima et motor
res vel earum orbium celestium notiora in rebus
divinis quo ad nos sunt illa que sunt posteriora
entitate ut sunt effectus eorum ut motus corporum
et numerus motuum celestium ex quibus inquirimus
pria eorum ut predictum est ergo conclusio
vera **Conclusio 3a** In rebus ma
thematicis idem notius nobis et nat probatur hec
conclusio In rebus enim mathematicis et demonstrationibus eius
sit processus ex hiis que prius sunt entitate quod ex
proprie vero entitas principiorum nat est prius
entitate conclusio quam aliquo entitas tamen est prius
nat entitate effectus constat ergo conclusio est
est notius quod est prius entitate ut dictum est in
isto nobili conclusio nat conclusio 2 quod in demonstrationibus
mathematicis fit processus ex hiis que sunt notiora nat
est et in mathematicis fit processus ex notioribus
nobis quod entia mathematica sunt proportionata nostro
intellectui et sunt ymaginabilia et fantasiabilia
oportet autem quemlibet intelligentem fantasmata
speculari 3o de anima et etiam in demonstrationibus
mathematicis fit processus ex hiis que notiora sunt nobis
sz in demonstrationibus euclidis euclides enim
dicit hanc propositionem primam super datam rectam
lineam triangulum equilaterum collocare et
demonstrat eam ex hiis que notiora sunt nobis
ut ex duabus petitionibus et suppositionibus
primis et ex quam autem conceptione quod aequalibus
concedunt ut quod aequalibus puncto inquolibet
punctum rectam lineam ducere contingit quod est
prima petitio et per 2am super centrum quolibet
quantulibet occupato spatium circulum designare
prima ad conceptionem autem per quam demonstrat hanc
propositionem est quod quandoque uni et eidem sunt equalia
inter se sunt equalia ut manifeste in eius
propositionis declaratione modo iste petitiones et conceptiones autem
conceptiones sunt nobis note ergo conclusio vera
de ianduno quod in rebus mathematicis et demonstra
tionibus mathematicis idem est notius nobis et nat
subiungit ut expeditur utrumque sz quod ut in pluribus
notiora sm nat sunt ignota ignotiora
nobis et notiora nobis sunt ignotiora nature
sic dicitur notum ut in pluribus propter mathematica
ubi idem est nobis notius et nat sed contra
sz quod in mathematicis est maxima scientia et mathematica
est maxime scientia sz quod procedit ex hiis que
notiora sunt et sm nat et certa quo ad nos
modo ad scientiam et omnis scientia est ex prioribus
et notioribus ut dicit primo posteriorum secunda ratio
2o quod recte dicit ptolomeus quod in rebus
physicis plus est opinio quam scientia ut refert
albertus primo physicorum capitulo 3o et reddit
causam ptolomeus quod in rebus physicis

variam inveniunt opiniones nec certa
tanta subtilitas in rebus naturalibus sicut mathematicis
Unde et Ptolomeus dicit hoc exaltando scientias
mathematicas, in physica enim non est adeo certa
certitudo sicut in mathematica. Unde Aristoteles dicit
2o Metaphysicae acribologia mathematica non est ex-
petenda in omnibus. Hoc tamen non negatur quin
et in physica sint demonstrationes certissime certi-
tudinis ut mathematice Aristoteles pulchre declarat
2o Posteriorum ut postea aliqualiter adducetur infe-
rius. **Arguitur 2o** In rebus physicis
eadem sunt notiora nobis et naturae patet quia in physicis
proceditur a posterioribus ad priora, sed priora sunt noti-
ora tam simpliciter quam etiam quo ad nos ergo etc.
eadem sunt notiora nobis in physicis et simpliciter naturae
Antecedens quia in physicis proceditur a posterioribus ad priora
quia in physicis demonstrantur passiones de subiecto
demonstratione quae requirit medium quod dicitur esse
quod quid est subiecti passionibus et Aristoteles [illegible]
[illegible] quod priora notiora sunt simpliciter naturae notum est
quia priora sunt prius essentia quam posteriora modo
prius ens est notius naturae quam posterius ens ut
probatum est supra. Et priora sunt etiam notiora
simpliciter naturae notum est quam effectus sed quod
priora notiora sunt quo ad nos patet quia tunc
[illegible] arbitraremur sicut etiam tales ex quo cognos-
cimus. Et primo Metaphysicae dicitur quod antiqui sa-
cerdotes [illegible] habuerunt
quod tamen [illegible] admirati fuerunt
venerunt **Dico** ad argumentum quod in rebus physicis
priora sicut sunt actualiora sunt notiora simpliciter
et simpliciter naturae sed non nobis quia ad nos procedimus
a posterioribus ad priora non ex processu naturae cogni-
tionis sed processu naturae contra eum et sensibilia sunt no-
tiora nobis **Arguitur 3o** In physicis
eadem sunt notiora nobis et naturae igitur etiam in
physicis eadem sunt notiora nobis et naturae. Sed
anima intellectiva non est igitur in physicis eadem sunt
notiora nobis et naturae. Consequentia tenet quia anima intellectiva
est primum cognoscendi nobis, dicitur enim 2o
de anima: Anima est qua vivimus sentimus
movemur et intelligimus. Et anima est aliquid
notum quia forma sed quia anima est forma forma
est natura actualis ut dicitur 2o physicorum
Dico ad argumentum concedendo quod natura construitur sive
[illegible] per naturam nostram cognoscentem sed
natura [illegible] non debet capi pro natura nostra cognoscente
sed debet capi pro natura rei intelligibilis vel
pro natura causante **Arguitur 3o** In
rebus metaphysicalibus et divinis eadem sunt nota
nobis et naturae patet [illegible] prima parte quia res
divine sunt notiores quo ad naturam quia sunt causae
[illegible] quo ad naturam sunt notissime et 2o
Metaphysicae dicitur scientia divina notissima est
[illegible] quod res divinae sunt notiores quo
ad nos patet quia illa sunt notiora quo
ad nos a quibus maiorem intellectus noster patitur
sed a rebus metaphysicalibus maiorem patitur ergo etc.
Antecedens quia intelligere est quoddam pati et intellectus est
virtus passiva 3o de anima. Probatur quia intellectus
patitur ab intelligibili ergo magis patitur
a magis intelligibili et per consequens maxime patitur a
maxime intelligibili modo illa divina maxime
sunt intelligibilia quia sunt actus ut dicitur duodecimo
Metaphysicae [illegible] quia intellectus movet intellectum Et

sicut se habet simpliciter ad simpliciter sic magis ad magis
et maxime ad maxime 2o Topicorum **Dicitur**
ad argumentum quod illa notiora sunt nobis a quibus
maiorem patitur intellectus noster [illegible] intellectus
noster recipit species illorum modo intellectus noster non
recipit species a rebus divinis et metaphysicalibus sed
potius a rebus fantasiabilibus et sensibilibus [illegible]
[illegible] non concludit **Arguitur 6to** In
rebus metaphysicalibus et divinis idem est notius nobis
et naturae igitur etc. Probatur prima parte illa quae sunt magis
abstracta sunt notiora nobis sed scientia divina
maxime sunt abstracta et igitur. Antecedens quia obiectum
intellectus est [illegible] actu abstractum. Unde et Commentator
ponit intellectum agentem ut sit faciens actu ab-
stractum et intellectus [illegible] possibilis [illegible]
[illegible] notiora quae sunt magis
abstracta et abstractiora modo [illegible] sunt
notiora nobis ut postea probabitur. Sed quod scientia
divina non [illegible] quam actus [illegible] recipi
[illegible] **Dicitur** ad argumentum quod magis abstracta
sunt nobis notiora [illegible] sunt abstracta
abstractione superioris ab inferiori [illegible]
ut animal est notius nobis quam homo et ens ad quem
est notissimum sed de abstractione quae est realis separatio
a materia motu et a materia sensibili [illegible] non oportet
Arguitur 7to Metaphysica scientia [illegible] nobis sunt
notiora et naturae [illegible] sunt notiora nobis quae magis
intellectui similia sed scientia divina maxime sunt
similia intellectui nostro ergo etc. Antecedens quia cognitio
fit assimilatione dicitur enim primo de anima simile simili cognoscitur
Sed quod [illegible] intellectus noster est immaterialis ut dicitur 3o
de anima sic scientia metaphysicalia et divina **Dico**
ad argumentum quod licet cognitio fit assimilatione et per assimilationem
cognoscitur [illegible] non simpliciter naturae et similitudine
reali [illegible] cognitio [illegible] quae est
cognoscere [illegible] intellectus [illegible] similitudinem
[illegible] intellectus **Arguitur 6to** In mathematicis
[illegible] nobis notius et naturae [illegible] quia si sic
sequeretur quod idem esset in actu et in potentia [illegible]
[illegible] a notius quam
[illegible] magis de entitate quam
[illegible] quia notius naturae et
[illegible] a notius quo ad nos quam
[illegible] magis in potentia quam [illegible]
[illegible] notius quo ad nos [illegible] potentia
actu [illegible] ergo [illegible] in actu
et in potentia [illegible] Aristoteles nomine
metaphysicae **Dico** ad argumentum si aliquid [illegible]
notius nobis quia magis [illegible] potentia [illegible]
actu [illegible] sed [illegible] notius nobis quia
[illegible] magis [illegible] nostro [illegible] sine
intellectui nostro in cognoscendo. Modo stat bene
[illegible] aliquid plus habere de entitate et actu
[illegible] intellectui nostro ut
in mathematicis **Arguitur 7mo** Scientia plus
de entitate non sunt notiora naturae patet quia si sic
sequeretur quod prima non essent notiora naturae quam [illegible]
patet quia materia nullam entitatem actualem habet
Modo sic quod esset [illegible] non [illegible] ens in
actu formali [illegible] patet quia [illegible] simpliciter naturae
sunt notiores. Modo materia [illegible] primo physicorum
[illegible] Materia [illegible] primum [illegible] aliquid sit **Dico**
ad argumentum quod tales actuales sunt notiores simpliciter
[illegible] materia [illegible] se [illegible]
[illegible] actu [illegible] potentia **Arguitur 8vo**

Nichil de notis nat[ur]e [...] nos cognoscit [...] auctoritate generationis 2° physicorum [...] [illegible]

[illegible]

Dico [illegible]

[illegible]

Dubitatur primo utrum nata [...] forma [...] cognoscat [illegible]

[illegible]

Dubitatur 2° utrum [illegible]

[illegible]

Dubitatur 3° [illegible]

[illegible]

solvit Jo[hannes] de [...] mathematica [...] [illegible]

[illegible] Johannis de [...]

Universalia et confusa magis sunt nobis notiora

[illegible]

Notandum 2° [illegible]

et minus confusa qualis cum est ordo [illegible] quidditatis talis et (patet) quod ordo in cognitionibus intellectus ordinatur ab ista quidditate in tota linea praedicamentali secundum magis et minus confusum. Omnia enim ista quidditatis incipiendo a specie specialissima ascendendo usque ad genus generalissimum in recta sunt secundum magis et minus confusum [illegible] [illegible] corporis animati [illegible] generalissimum [illegible] substantia [illegible] secundum analogiam [illegible] intellectus [illegible] substantia [illegible] secundum magis et minus confusa [illegible] sensitiva [illegible] magis et minus confusum [illegible]

[illegible]

Nota

[illegible] secundum Albertum [illegible] individuum vagum [illegible] contracta et particularis [illegible] ut aliquis homo [illegible] Petrus et Paulus [illegible] individuum [illegible]

[illegible] Notandum [illegible] notitia sensitiva et intellectiva [illegible] cognitio [illegible] possumus comparare notitiam sensitivam ad intellectivam [illegible] secundum [illegible] possumus comparare unam notitiam intellectivam ad aliam [illegible] confusa ad magis confusa ut cognitio [illegible] notitia [illegible] distincta [illegible]

Conclusio prima

Una notitia intellectiva ad aliam [illegible] notitia [illegible] magis confusa et indistincta [illegible] Petrus et Paulus [illegible] magis confusa et indistincta [illegible] secundum [illegible] intellectiva [illegible]

et non in conceptu rei sensibilis actuat sensus
actuatus formatur non in conceptu in mente
vitalis ergo etc. Quia primo patet quod ipse res
et quae sunt nobis notiores sunt nobis et naturae sed
apud naturam ea notiora sunt quae plus sunt distincta
et actualiora ergo apud nos notiora sunt quae sunt
plus confusa et indistincta Maior patet Minor est
commentatoris 2° physicorum 2° etc. Quia ipse sensus sive
intellectus sic se habet ad intelligibilia sicut sensus se
ad sensibilia sed sensus primus accipit et cognoscit
rem sub indistinctione et confusione quadam
ergo et intellectus primus cognoscit ea quae confusa
sunt et indistincta Et postea sub conceptu
distincto et determinato Maior est 3° de anima 3° de anima
Minor quia primus comprehendit ut dicit albertus tota
ymago antequam cognoscatur particularis ymaginis
mensionis Et patet sicut dicit avicenna de quo
dictum est in notabili 2° patet 3° etc. tamen
supra communibus et de ista unde dissimi-
tudinem de notis in alijs distinguitur sed dicitur
quod sic ut unum confusum et indistinctum et dicitur
distinctum ergo confusa indistincta notiora
sunt nobis quam distincta et determinata Maior patet
de circulo et eius divisione Notum enim de circulo
nobis per se et sub in se quam quod in instantia de
puncto puncti et centro Et de linea quae
sunt eius distinctione Et quod dicitur indivisione
quod circulus enim ut euclides videtur de-
monstrare dicit est figura plana una superfi-
cie contenta cuius medio punctus a quo
omnes lineae ad circumferentiam ductae
sunt equales Minor patet quod sic exprimit quod
patet et distincte continua et confusa
sunt Iterum ipse distincte sub quadam confu-
sione Sequitur ad aliud probat quod etc.
est quod et similiter ipse quod pueri sunt
appellant omnes viros patres Et omnes fe-
minas matres Et postea unum quodque de-
distincte determinate cognoscunt Et causa
quia sicut albertus dicit quod pueri propter pluralitatem
et humiditatem cerebri non bene cognoscunt
adventat Et ideo non percipiunt differentias sensibilium
Et ergo eorum cognitio stat in quadam confusione et
indistinctione sed cum cerebrum desiccari in
tempore et in annis crescit tunc advenit
eorum cognitio Et remanent in eis sensibilia
sub distinctis rationibus Et sic distincte et
determinate cognoscunt unde et dicit rex lex
intellectus totum enim sub in sensu notius est
videre ad quod totum est notum apprehenditur
ut pater vel enim indistincte sunt alicuius
distinctione ad quae dividit in similitudine Et
sic pueri primo appellant omnes viros patres
et feminas matres postea autem determinate
et in eis **Conclusio 2a** Compa-
rando vero notiora ad alia prius
cognoscuntur sub conceptu sui in vago
quam determinato patet videlicet etc. quia sic quod avi-
cenna ut dictum est in 2° notabili patet ad
rationem etc. Ita magis cognoscendo de prede-
cessoribus ad actum et ab indistincto ad
distinctum ut patet de 2° cognitione confusa
priorum et actu parentum sed cognitio rei sub
conceptu vago est indistinctior et plus confusa
quam cognitio rei sub conceptu determinato etc.
Conclusio 3a Comparando notiora
confusa ad intellectum sensitivam cognitionem nobis
est prius quam intellectiva et sic via prius sunt sensibilia
sub notiora confusa de via ingenuorum et intellectiva
cognitione confusa prius intellectivam Maior quod de
extremis non etc. in extremis nisi per medium
ut dicit 2° physicorum Minor de anima 3°
de anima. Singulorum intellectu nisi sunt prius confu-
sionem cognitionem de posteriori ad actum sed confu-
sum de vago prius plus potentialibus et malis quam intellectivum
sed prius prius cognoscitur sicut quam intellectum
Maior est nota sequitur quod est sunt prius Minor
patet quod sensus de vago malis Cum enim organo
corporeo et naturae intellectus ut de vago malis
et non organica unum 3° de anima de quibus ut
intellectus separatus et est conclusio de 2° de
anima intellectus ut de corpus non vago incorpo-
rea quod sensus sit vago plus potentialis et
malis quam intellectus patet quod cognoscit rem
cum conditionibus appendicis et circumstantiis naturae
intellectus ad speculandum ut absque sui mate-
rie appendicijs naturae Et per hoc cognitio confusa
de indistinctio et per alias quam intellectiva quia
sequitur quod comparando notiora confusa ad in-
tellectiva cognitio confusa est prius **Con-
clusio 4a et ultima** Compa-
rando notiora de quae magis distincta sunt determinata
sunt etc. et magis in actu sunt notiora
magis sunt apud naturam quam ea quae sunt in potentia
sed distincta et determinata sunt magis in actu
quam confusa et indistincta ergo sunt naturae notiora
de quae plus determinata et distincta Maior patet de
precedenti conclusione Minor quod distinctio est
a forma et ab actu Et enim in non est
forma de distinguitur et eaque plus sunt distincta
plus sunt in actu Sequitur conclusio Quod apud
naturam prius et notiora quam confusa patet quod prius
de plus distincta quam confusa nec quod ad
quod prius addit differentia distinguentem vel genus
et sic species plus est de actu **Arguitur**
primo videlicet non sunt notiora nobis quod patet
illud de notius nobis quod sensus apprehendit
sed sensus ipse appetitum apprehendit et non vice
versa de notius nobis quam universale ergo etc.
prima patet Minor quia nostra cognitio est sensibilis
ut est 3° de anima ergo etc. quod de notiori sunt in
sensibus de notius nobis Minor de anima 2°
de anima Sensus de singularibus sunt intellectus vero
dico universalium Et comparando notiora sunt
ad intellectivam sensitivam de prius sed sunt
intellectus prima sunt mentio de operationibus
naturae intellectivae sive sensitivae non ergo etc. sequitur
intellectus indivisionem sensibilium quae **2o**
2o videlicet non sunt nobis notiora etc. quod distin-
ctum ad cognoscendum non sunt nobis notiora
sed videlicet sunt difficillima nobis ad co-
gnoscendum Minor de non quod difficile
non est facile Minor de anima primo me de
ostendit quod videlicet sunt difficillima

ad cognoscendum **Dico** quod dictum Aristotelis primo
Metaphysice intelligitur de universalibus in causando ut quod
Deus quamvis non possit cognosci a nobis pro statu presentis
vite secundum quod eius deitatem intuitiva et quo ad quid est
dicit enim scriptura Deum nemo vidit unquam
et eius cognoscere universaliter in predicando secundum eius
deitatem est difficile ut cognosceret eius deitatem
et cognoscere omnes passiones eius et sic difficilis
est cognitu et tamen hoc est difficile
sicut ad sensum [illegible] cognitionem [illegible]
Argumentum 2o
ratione generalitatis et confusionis
universalia non sunt notiora nobis singularibus quia
patet quod notum secundum naturam non est notius
nobis falsum [illegible] sed universalia sunt notiora
secundum naturam ergo non sunt notiora nobis Respondetur
patet ex precedenti questione hoc quia notius
secundum naturam est quod est verius ens sed universale est
verius ens quam singulare Respondetur quia notius secundum
naturam est quod habet plus de entitate et actualitate
eius plus habet de entitate et actu quam minus
ens hoc ergo quod universale est incorruptibile corpus eius
et sic est singulare aliquid est corruptibile
sunt incorruptibile verius est ens quam corruptibile
ut dicitur octavo physicorum **Dico** quod comparando
notitiam confusam ad intellectum notitia
confusa est notior intellectui et sic est notior
nobis et universale cognoscitur sed hic oportet quod non
tria intellectiva confusio ad notitiam
intellectum minus confusa [illegible] et sic [illegible]
intellectus individuum quod est corruptibile sed
non universale est magis universalis Johannes
de Janduno volens quod dictum dicit
corruptibile et inde sit entitas quam corruptibile
unde est quod est omnino incorruptibile [illegible]
eo quod est corruptibile per accidens dicitur
~~[illegible] existentibus primis~~ non est [illegible]
unde non universale est corruptibile per accidens
[illegible] existentibus primis [illegible]
ipse est aliquid illorum remanere
Argumentum 6to universalia non sunt notiora
que ad nos priusquam in textu Aristotelis primo
physicorum ubi ostendit quod sententia sunt nota quo ad
nos universalia ad nota secundum veritatem ergo
universalia non sunt notiora quo ad nos
Dico ad argumentum quod Aristoteles primo physicorum
dicit quod sententia sunt nota quo ad nos accipi-
endo sententia pro individuo sed sententia hic
non [illegible] sunt sic [illegible] magis quam
ut hoc dicitur sententia respectu aliis et sic
dictum non concludit **Argumentum 7mo**
universalia non sunt notiora quo ad nos prius quam si
sic sequeretur quod diffinitiva essent notiora
diffinitis quod est contra Aristotelem in textu ubi
ostendit ex diffinitis ut circulus esse notiorem
suis diffinitivis sed [illegible]
omnia diffinitiva sunt universalia
quam diffinitum ostendit enim Aristoteles 2o physicorum
quo generi [illegible] sed in exemplis quam species sed quo
genus est universalius quam species est notius quam
species et diffinitiva erunt notiora
ora dicto **Videtur Jo. de Jan-**
duno hic dicimus quod considerando diffinitiva
diffinitiva et magis [illegible] secundum se sic

notiora sunt ut a [illegible] considerando considerata
et quod generis et notius [illegible] sed considerando
ea [illegible] diffinitiva secundum quod diffinitiva
[illegible] et [illegible] secundum [illegible] quod partes in [illegible]
ponitur et sic partes [illegible] quo ad nos [illegible]
species sic est totum et genus [illegible] partes [illegible]
[illegible] est totum quam eius partes **Argumentum 8to**
universalia non sunt notiora similitudinibus quo ad nos partes
partes magis [illegible] sunt quo ad nos sed universalia sunt partes
[illegible] universalia non sunt notiora quo ad nos Respondetur
Aristoteles in textu partes enim quas ponit in diffini-
tione ut linea [illegible] sed minus note quam [illegible]
hoc [illegible] est magis universalia quam species [illegible]
partes species dicit enim [illegible] species [illegible]
[illegible] et [illegible] quemadmodum statua ex ere et
[illegible] **Dico** ad argumentum [illegible] ut partes [illegible]
nota quam totum et sic [illegible] partes dico
est minus notum quam species [illegible] abstracte considerata
est notius et sic [illegible] ut patet [illegible] solu-
tionem [illegible] positi **Argumentum 9no**
universalia non sunt notiora nobis [illegible] proportiora
sunt nobis notiora sed minus universalia sunt proportiora
magis universalibus ergo minus universalia sunt notiora magis
universalibus Respondetur est nota quia ~~[illegible]~~ proportionata sunt plus
proportionata intellectui nostro hoc [illegible]
est minus universalis et proportionata [illegible]
[illegible] quod est magis universale non proportionatur [illegible] et
[illegible] **Dico** ad argumentum respectu est proportio [illegible]
loquendo de proportione [illegible] quod est [illegible]
[illegible] et [illegible] tamen est [illegible]
comprehensionem potestativa [illegible]
[illegible] et non concludit quod [illegible] sit proportio [illegible]
[illegible] est solutio secundum [illegible] Michaelis
Argumentum 10mo magis universale [illegible] universale
sunt equaliter nota ergo universale non est notius [illegible]
sunt equaliter nota [illegible] causa naturaliter operatur
[illegible] causa [illegible] quod [illegible] causa naturaliter [illegible]
est nota sed universale magis et universale minus
[illegible] equaliter nota sunt nobis Respondetur
[illegible] quod equaliter nota sunt [illegible]
quia [illegible] sunt [illegible] topicorum hoc [illegible]
[illegible] magis universale et sic minus universale et sic [illegible]
[illegible] causa naturaliter per causam [illegible]
[illegible] ut declarat doctor
[illegible] causa naturaliter ut declarat doctor
sanctus in tractatu de [illegible] **Dico**
ad argumentum respectu [illegible] causa naturaliter
[illegible] eadem ratione [illegible] consequens
non tamen [illegible] notius sub una
quam species [illegible] sub alia [illegible] ergo secundum
rationem et cognoscitur sub alia [illegible] ergo secundum
[illegible] et eandem [illegible] non est notius secundum
cognitionem [illegible] secundum diversas [illegible]
Janduno **Dubitatur primo** utrum
universale possit dici totum respectu partium suarum
quod dicit Aristoteles in textu dicit enim quod universale
est quoddam totum [illegible] et videtur
quod non quia simplicitas repugnat rationi totius
totum enim componitur ex partibus sed universale est secundum
formam [illegible] dubium dicit Jo. de Janduno
[illegible] simplici repugnat ratio totius quod
est opposita simplicitati ergo universale ergo quod est
[illegible] simpliciter [illegible] et [illegible]
integrales [illegible] et quantitativas [illegible]
non potest dici totum integrale respectu suarum
partium nec quantitativum sed [illegible] non repugnat
totalitas potestativa [illegible] [illegible]

in simplicitate [illegible]. **Dubitatur 2o**

utrum species possit esse notior genere et alio respectu. Videtur eo quod Johannes de Janduno quod sic [illegible] distinguit [illegible] totum [illegible] totum integrale [illegible] quod componitur ex [illegible] partium [illegible] ut [illegible] lapidum. Aliud totum potestativum et est illud quod in sua potestate multa continet [illegible] in sua [illegible] fit [illegible] genus respectu suarum specierum. Genus enim in potestate sua omnes species continet [illegible] totum integrale [illegible] ex pluribus constitutum ut totum dissimile [illegible] totum essentiale [illegible] scientia enim [illegible] constitutum [illegible] et [illegible] [illegible] prima [illegible] pro diversis totis respectu generis unico et pro ipso genere alio [illegible] enim species [illegible] dissimile [illegible] totum respectu generis [illegible] et genus [illegible] pro [illegible] sue [illegible] species continetur sub latitudine [illegible] potestate generis alio [illegible] pro ipso genere [illegible] ergo [illegible] dissimile [illegible] notior [illegible] genus [illegible] [illegible] species [illegible] pro potestativo genere ipsa [illegible] notior genere [illegible] notiorum species [illegible] pro [illegible] inconveniens [illegible] magis et minus [illegible] respectu [illegible] genere [illegible] species [illegible] diversis [illegible] [illegible] non implicat species totum et partem est enim species totum dissimile vel essentiale et [illegible] pro potestativo generis [illegible] 3o quod non implicat genus totum et partem respectu diversorum. Genus enim [illegible] totum potestativum respectu specierum [illegible] genus [illegible] pro diminuto [illegible] genus totum [illegible] [illegible] nobis [illegible] partes sue. **Dubitatur 3o** utrum sensus cognoscit universale et

[illegible] et videtur quod sic quia sensus cognoscit [illegible] cognoscit individuum [illegible] [illegible] [illegible] universale [illegible] ad [illegible] vel ad illud suppositum unico [illegible] ad plura supposita. Videtur Johannes de Janduno quod [illegible] sensus cognoscit universale quod [illegible] sensus [illegible] [illegible] et organica [illegible] et organica cognoscit universale [illegible] quatuor qui interiores cognoscuntur singulare [illegible] exteriores non apprehendunt nisi [illegible] [illegible] obiectam et [illegible] apprehendit [illegible] [illegible] [illegible] superiores [illegible] [illegible] apprehendere [illegible] [illegible] cognoscit [illegible] universale [illegible] individuatis est [illegible] aliquo [illegible] non [illegible] ad aliquod certum suppositum [illegible] [illegible] virtutes apprehendunt [illegible] [illegible] apprehendit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cognoscit universale [illegible] cognoscere [illegible] et [illegible] [illegible] 2o de anima.

Quod naturalis physicus habeat disputare contra negantem sua principia

[illegible] questionem [illegible] Primo [illegible] Aristoteles [illegible] ostendit quod [illegible] [illegible] principia [illegible] [illegible] [illegible] determinando [illegible] principia et [illegible] principia [illegible] [illegible] utrum sit unum principium omnium rerum naturalium aut multa. Et [illegible] pro [illegible] plures [illegible] ut [illegible] 2a questio [illegible] quod sit unum principium [illegible] illud unum principium sit immobile ut dixit Parmenides et Melissus qui negabant motum [illegible] [illegible] principium unum sit mobile ut dixerunt [illegible] qui [illegible] naturaliter loquuti [illegible] eo quod non negaverunt motum qui [illegible] [illegible] aliqui antiqui [illegible] unum principium posuerunt aerem ut Diogenes. Alii aquam ut Tales de Mileto [illegible] ignem ut Eraclitus [illegible] aliqui [illegible] posuerunt [illegible] medium inter aerem et aquam ut vaporem [illegible] [illegible] et terra [illegible] antiquorum posuit terram [illegible] principium rerum naturalium [illegible] grossitiem [illegible] Esiodus [illegible] ut dicit commentator [illegible] illi qui sic dixerunt unum principium omnium rerum dixerunt quod per rarefactionem et condensationem [illegible] fieret [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] questio [illegible] questio [illegible] quod principia rerum naturalium sunt plura quam unum [illegible] sunt nota finita vel infinita [illegible] quod sunt finita [illegible] statim [illegible] questio utrum sunt duo [illegible] vel tria [illegible] vel [illegible] alio modo ut [illegible] [illegible] vel alio [illegible] ad quod sunt infinita erit quinta questio utrum [illegible] principia infinita sunt [illegible] genere et ordine et positione [illegible] ut posuit Democritus [illegible] infinita [illegible] [illegible] principia [illegible] et [illegible] genere et quod [illegible] eorum in [illegible] ordine et positione [illegible] diversitas [illegible] sunt diversorum [illegible] ut dixit Anaxagoras [illegible] infinita minima carnis [illegible] principia carnis et infinitas minimas [illegible] principia [illegible] in omnibus [illegible] [illegible] et hec questio [illegible] [illegible] intentionem [illegible]

Notandum 2o [illegible] quod naturalis physicus non habet disputare contra negantem sua principia [illegible] [illegible] [illegible] artifice speciali in [illegible] sua [illegible] [illegible] [illegible] intentionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sua [illegible] ut [illegible] ad [illegible] nota ut possunt probare sua principia ut [illegible] subalternate ut musica respectu arismetice et perspectiva respectu geometrie. Musica enim probando [illegible] arismetice [illegible] perspectiva probando [illegible] principia geometrie ut [illegible] [illegible] sua [illegible] ad [illegible] nota [illegible] non possunt probare principia [illegible] negaretur [illegible] [illegible] [illegible] nota ut est geometria.

arismetrica Geometria enim probat suas
conclusiones ex propriis principiis ut ostenditur primo
posteriorum tamen [illegible] si principia negaret
geometrie Geometria non probat ea sed
ut geometer. Unde dicit [illegible] quod reducunt sua
considerata ad per se nota et tamen sic probat sua
principia et ea que sunt per se nota ut sunt ista quedam
ut in metaphysica. Metaphysica enim reducit sua
considerata ad per se nota et tamen sic probat sua principia
ut hec: de quolibet affirmatio vel negatio
et de nullo ambo simul ut ostenditur quarto metaphysice.
Licet enim principia prima non possunt negari simpliciter
que sunt per se nota tamen ex protervia et malicia
possunt negari principia enim ita clara sunt
et nota quod statim intellectis terminis cognita
sunt. Habet intellectus eorum Nicholomus [illegible]
antiquum [illegible] ea negaverunt
voce licet mente ea negare non poterant
ut dicitur quarto metaphysice. **Notandum 2o** secundum
intentionem [illegible] iudicatorum principia consistere
secundum intentionem commentatoris principia naturalis quod est
triplicia principia. Quedam enim sunt principia doctrine
vel cognoscendi et non ipsa esse. Sed aliqua consubstancialia
per se rerum naturalium aliqua enim sunt principia cognoscendi
substancias. Unde et primo de anima dicitur: accidentia
conferunt nobis ad cognoscendum substantiam accidentia tamen non
sunt principia essendi substantie sed posterius. Ergo secundo
physicorum. Materia non forma est causa omnium accidentium
que sunt in supposito. Inter alia ut dicit sic de
accidentibus quod facilius res naturalis cognoscitur per ea ut
sunt accidentia propria. Est enim septimo metaphysice principium
a quo et facilius doctrina. Alia sunt principia essendi
et non doctrine ut materia prima. Materia enim prima est
principium rerum naturalium corporibus quod fit naturale
compositum ut dicit primo physicorum. Sed materia prima
non est principium cognoscendi rem. Principium enim
cognoscendi ut dicit septimo metaphysice est facile
cognoscibile. Materia autem prima est difficilis cogni-
tionis que minime entis est. Cum enim pura potentia
est nichil creata dicit. Et primus motor
est principium essendi sed non est principium doctrine. Primus enim
motor est causa primi motus. Motus autem primus est
causa vite omnibus existentibus secundum naturam ut ostendit
octavo physicorum. Et primus motor est difficilis
cognitionis. Unde et ipsum sicut sunt prestigia cognoscimus.
Alia autem sunt principia et doctrine ut forme rerum
naturalium. Forme enim sunt principia essendi et essentiae
secundo physicorum. Forma est que dat esse rei. Et etiam
forme sunt principia doctrine et cognitionis. Unde res
naturales cognoscuntur per operationes suas formales
ad hoc principium cognoscendi. Et etiam per separationem formarum
a transmutatione materie et ipsa materia cognoscitur
in analogia ad formam. Sunt enim materia non
est actuale et formale nisi per formam.
Sic et cognoscitur nisi per formam ut patebit infra.
Concludit 3a. Secundum quod naturalis physicus
disputat contra negantes principia esse vel essendi.
Probat enim naturalis physicus materiam esse per transmutationem
ut commentator in libello de substantia orbis.
Separando argumentum formarum sed transmutationem materiarum.
Et etiam physicus probat primum motorem per ipsum motum.
Et primo probat formas naturales esse quia
sunt principia et esse rei et cognitionis principiatorum.
Naturalis physicus autem doctrine principia ad suas naturales.
Non potest probare ut contra negantes ea disputare

dicentes et per se ut probabitur in una questione
infra ponenda. Dico per se et dicentes quod
physicus naturalis sicut quilibet alius artifex potest disputare
contra negantes principia sua ut dicetur in
questione. **Notandum 3o** et ultimo secundum
intentionem commentatoris. Et [illegible] in octavo physicorum
questio. Licet naturalis physicus non possit per se et per
[illegible] physicus naturalis ut artifex disputare contra
negantes principia sue doctrine. Et tamen physicus primus
ut metaphysicus contra eos et talis disputator. Unde
etiam considerat ens et unum substantiam et quidditatem
accidentium et principia et tales magis considerat. Logicus
potest formare rationes contra negantes principia naturalis
physice et alterius scientie specialis. Quemadmodum etiam
[illegible] in supposito sicut ut probabit infra.
Ex dictis patet quod [illegible] De geometria quod
disputat contra Parisiensem. Sed nota quod commentator
ponentem. Sed Parisiensis non negabat principia
geometrie sed ea male intellexit commentator
contra eos negantes negat principia geometrie.
Contra autem negantes principia non est disputandum.
Sed quomodo secundum commentatorem de quo duo viri
voluerunt quadrare circulum id est dare vel in-
venire quadratum equale circulo. Quorum primus
Parisiensis erat. Sed scripsit enim Parisiensis quod
quadratum circuli quod constituebat quadratum infra
circulum secans circulum in 4or portiones lunares
divisiones autem habentes circuli et similes ro-
tundas quod sunt
similes lune semiplene ut dicit commentator.
Et argumentabat latera quadrati esse equalia
portionibus circuli et aliis
partibus magnitudinis dividentes lineas quadrentes
ab eodem puncto et redeuntes
in eodem
puncto inter se sunt equales. Sed una pars
circuli cum parte quadrata sive quadrata est
ante ab eodem puncto et transeunt in eodem puncto.
Ergo una pars circuli cum parte quadrata sive
quadrato est equalis. Et sic latera quadrati
sunt equalia portionibus circuli et sic et totum
quadratum est equale circulo. Equalis enim
est quarta parte ad partem et totum ad totum.
Geometer quod solvit hanc rationem quod Parisiensis
accedit principium geometrie licet male intellexit
et male applicat ipsum ad lineas diversarum
rationum. Alius secundo in quantum veritatem habet in lineis
eiusdem rationis ut lineis rectis. Modo hic
est una recta alia obliqua. Arguebat
etiam aliquis alia ratione ad probandum quod quadra-
tum est equale circulo ut
dicit commentator 2o elenchorum et primo physicorum.
Sic inquirentes est reperire maius et minus ibi est
reperire equale. Sed est reperire quadratum
minus circulo ut quadratum constitutum infra
circulum. Et est reperire quadratum maius
circulo ut quadratum super circulum. Concludit
ergo est invenire quadratum equale circulo.
Que dimicatio fuit contra ex quadrato
quodam maius enim minus et equale
inequale. Non est propter hoc geometrie

Tertio deficit quia a veritate. Quarto in quibus quidem sunt consideratio specierum. Hic autem applicatur ad ea dem fere sphere modo circulus quadratus dicitur ipse. Sed aliorum a veritate negantium circulorum sunt quadratorum, tamen Antiphon autem qui rudior fuit ut dicit Egidius, qui cum circulum quadrare voluit inscripsit quadratum in circulo et super singulis lateribus quadrati triangulum isocelem constituit cuius basis portionem circuli secabat, et sic figura octo laterum et octo angulorum causabatur. Postea iterum super quolibet latere trianguli alium triangulum constituebat. Et facta fuit figura sedecim laterum et sedecim angulorum. Et ulterius illam multiplicavit angulorum usque anguli contingerent angulum in circumferentia, et supponebat continuum non esse divisibile in infinitum. Ergo sic devenit ad figuram rectilineam equalem circulo. Sed cum figura rectilinea possit equari alicui quadrato, ergo totus circulus equari quadrato. Unde ipse peccavit sic quia quod continuum non divideretur in infinitum et putavit quod per divisionem posset concidere anguli in puncto. Unde ipse destruxit principium mathematice. Unde dicit Albertus: Antiphon rudius fuit qui voluit quadrare circulum, negat geometrie principium, scilicet quod continuum possit dividi in infinitum. Inscripsit autem quadratum circulo et super quolibet eius costarum faciebat triangulum. Et fiebat figura octogonia, id est octo angulorum. Sed faciebat in costis octogonie similiter faciendo quod ea figura sedecim angulorum. Et faciebat illud aliquotiens et totiensquotiens videbatur sibi quod figura multigonia esset equalis circulo, cum tamen talium angulorum descriptio in costis potuerit ire in infinitum, quod ignorabat Antiphon. Et ideo eius non est solvere geometre, quia Antiphon negabat principium geometrie, scilicet continuum posse dividi in infinitum, quod est falsum et est principium unum geometrie. Dicitur enim in [illegible] continuum est divisibile in infinitum. Et primo celi: continuum est divisibile omni [illegible] ad progressionibus [illegible], sed solvere eius arguere Brissonis cum non negabat principia geometrie, sed male intulit. Iste notabilibus est ista

Conclusio prima. Nulla scientia specialis potest probare sua principia. Probatur quia principia specialia scientie cuiuslibet probantur per principia communia, ut per hoc quodlibet esse vel non esse, et de nullo ambo simul. Sed nulla scientia specialis considerat huiusmodi principia. Igitur nulla scientia specialis potest probare sua principia. Aliter quia [illegible] principia et principium [illegible] omnium rerum est [illegible] metaphysice, et primo [illegible] et sic principia [illegible] propositiones prime sunt principia probandi et demonstrandi omnia principia specialium scientiarum, ut dicit Egidius commento [illegible] quia non est metaphysica quod est scientia communis. Sed considerare principia communia quod dignitates propositiones prime et propositiones per se note. Tamen probatur contrario. Secundo sic: nulla scientia cuius non potest demonstrare principia sua non potest ea probare. Sed nulla scientia specialis scilicet vel potest demonstrare principia sua, igitur nulla scientia specialis potest probare principia sua. Antecedens patet quia demonstratio est modus probandi certissimus quo aliqua probantur, ut dicit primo posteriorum. Maior quia omnis demonstratio vel est ostensiva vel ad impossibile. Sed scientia specialis non potest demonstrare sua principia neque ostensive neque ad impossibile. Ergo [illegible] primo posteriorum [illegible] prima parte probatur quia demonstratio ostensiva procedit ex prioribus et notioribus. Modo in scientia speciali nichil est prius neque notius principiis propriis. Ergo non fit demonstratio ostensiva. Secunda parte probatur quia non potest fieri demonstratio ad impossibile, quia demonstratio ostensiva ducit ad magis inconveniens [illegible] quam [illegible] sit id quod concessum est a [illegible]. Sed in scientia speciali nullum est magis inconveniens quam negare sua principia. Tamen probatur. Nichil demonstratur nisi quod [illegible] propter aliquid est dubium et apparet falsum. Sed prima principia scientie specialium sunt per se notissima et dant cognitionem dubiis aliis, ergo de eis non potest esse dubium nec aliqua apparere falsa, ut quod notius sit ad sensum notum. Et sic contingit dici esse aliquid dubium. Vel sic ratione quia naturalis philosophus non potest disputare contra negantem sua principia, quia philosophia naturalis est specialis scientia, modo nulla scientia specialis habet disputare contra negantem sua principia.

Conclusio secunda. Logicus potest disputare contra negantem principia prima sciencie generalis, quia est probare a quo probatur principia probabilia. Sed logicus procedit ex probabilibus, et logicus habet disputare contra negantem principia ex probabilibus. Unde et dicitur [illegible] topicorum: nulla scientia probabilia fuit veris probare, tamen non solum vera [illegible] sed quo ad logicum fuit enim scientia aliis artificialis ad veritatem, ita logicus se habet ad probabilitatem. Non ergo probat aliquid vere nisi per veram scientiam, non probat aliquid probabiliter nisi per probabilia.

Conclusio tertia. Metaphysicus potest disputare contra negantem principia sua principia probantem, quia cum principium scilicet quod primum solus metaphysicus considerat, et metaphysicus potest disputare contra negantem principia aliarum scientiarum. Probatur quia cum tamen metaphysicus artifex communis potest disputare de quolibet speciali per sua principia, sed metaphysicus est artifex communis, ergo metaphysicus potest disputare contra negantem principia propria et specialia aliarum scientiarum. Antecedens quia ipse dicitur artifex communis quod potest disputare de quolibet secundum Aristotelem [illegible] metaphysice.

Quinto metaphysicus potest disputare contra negantem propria principia. Metaphysicus illius qui concedit illi qui negaret illa. Cum enim negaret principium concedit utique aliquid esse quod negatur, non autem illud quod primo ab intellectu non est casu. Sed metaphysicus affirmativum de illud quod primo in intellectum venit, permittens potest ergo metaphysicus contra illum concessum arguere et deducere contra negantem prima principia ad manifeste

... et in sequentibus ut ostendetur tertio metheororum.

Tertia conclusio physicus ut physicus non habet disputare contra negantem sua principia, probatur: quia [illegible] contra contestantem principia quia sicut se habet geometer ad principia geometrie ita physicus ad principia naturalis philosophie; sed geometer non habet disputare contra negantem sua principia; ergo etc. Consequentia est [illegible] ubique comparatur artifex ad sua principia. Minor habet fieri per scientiam alteram ut metaphysicam que habet stabilire et firmare principia omnium aliarum scientiarum vel [illegible] logicam que habet viam procedendi ad principia omnium aliarum scientiarum secundo topicorum. [illegible] physicus non habet disputare contra quemcumque ponentem extraneam et improbabilem, ut contra Heraclitum non habet disputare qui dicebat quod nichil stabile est [illegible] physicus habet disputare contra negantem sua principia [illegible] non contingit demonstratorem destruere [illegible] negantem ad positionem extraneam dimittere [illegible] physicus dicit disputare contra opposita fieri [illegible] negantem sua principia [illegible] positionem disputare [illegible] Aristoteles dicit primo topicorum [illegible] sollicitudo de quolibet proferenti contrarias opinionibus stultum est. [illegible] correlarie quod philosophus non habet disputare contra Parmenidem et Melissum [illegible] negabant principium phisice ut motum quia dicebant omne unum esse principium et id esse immobile ut dicit philosophus [illegible] sequitur.

Conclusio quinta physicus non habet solvere rationes quaslibet litigiosas sed solum illas quas aliquis ex principiis naturalibus [illegible]. Unde [illegible] dixit Aristoteles [illegible] neque omnes solvere oportet [illegible] solvere convenit argumentationi ut dicitur secundo elencorum. Sed physicus non habet arguere contra negantem sua principia ut dictum est tertia conclusione; ergo si aliqua ratio supponit aliena et extranea principia et negat propria principia physicus non habet disputare contra eum neque solvere tales rationes [illegible] vellet ut [illegible] dixit [illegible] coloribus [illegible] physicus aliena principia non [illegible] ex principiis [illegible] procedere et [illegible] Aristoteles probat per [illegible] quadratura circuli [illegible] tetragonismo [illegible] quadratura circuli cum Brisso [illegible] Antiphon ut [illegible] voluerunt quadrare circulum [illegible] ex principiis geometrie male intellectis ut Brisso et contra istum habet geometer disputare quia non negat principia geometrie sed Antiphon qui negavit principia geometrie contra istum geometer non habet disputare ut [illegible] non [illegible]

Conclusio ultima physicus ut physicus non habet disputare contra Parmenidem et Melissum [illegible] negantem propria principia [illegible] contra disputantem sed Parmenides et Melissus negabant propria principia phisice [illegible] quia Parmenides et Melissus posuerunt unum esse principium et immobile negare motum [illegible] negare naturam [illegible] principium motus et unitas principii non potest stare cum [illegible] ut dicit philosophus sequitur secundo probatur quod opinionem manifeste falsam non [illegible] opinio Parmenidis et Melissi manifeste falsa [illegible] quia dicit Ptolomeus in primo Almagesti [illegible] nisi qui veritatem credit et [illegible] mendacia non sunt pluribus digna valde [illegible] non habet disputare contra Heraclitum qui dixit nichil [illegible] et duo contradictoria simul esse vera et similiter [illegible] non quia negare motum [illegible] manifeste falsum est enim negare [illegible] negare [illegible] experientia [illegible] secundo probatur rationes litigiose et sophistice non sunt a naturali philosopho curande nec solvende sed rationes Parmenidis et Melissi [illegible] igitur [illegible] quia peccant in materia et forma ut dicit philosophus sequitur [illegible] peccat in materia et forma [illegible] litigiosa ut dicit elencorum et primo [illegible] quia ratio litigiosa et sophistica [illegible] sophista qui [illegible] apparenter et [illegible] apparenti [illegible] naturalis autem philosophus [illegible] veram [illegible] inquirens [illegible] principiis procedens. Tertio [illegible] rationes et argumentationes [illegible] solvende que procedunt ex oppositis principiis veris et propriis [illegible] sed rationes Parmenidis et Melissi [illegible] igitur non sunt solvende. [illegible] Antiphontem [illegible] ex oppositis principiis veris et propriis geometrie ut quod continuum non esse divisibile in infinitum [illegible] ut solvat ageometra [illegible] quod procedit ex oppositis aliquorum veri [illegible] manifeste falsa [illegible] manifeste [illegible] non indiget ut solvatur [illegible] quia negabant motum esse [illegible] negare motum esse [illegible] in naturali philosophia sed dicere oppositum manifeste [illegible] intellectum [illegible] doctrine et ut eorum falsitas [illegible] pateat [illegible] Parmenidem et Melissum qui sunt [illegible] rebus naturalibus [illegible] locuti sunt [illegible] principiis [illegible] principiis scientie alterius ut metaphysice ut dicit philosophus sequitur.

Arguitur primo naturalis philosophus habet disputare contra negantem sua principia igitur [illegible] quia si non sequitur quod naturalis philosophus procederet ex ignotis quod est falsum [illegible] scientia est notitia certa [illegible] illa que non probantur ignota sunt sed principia naturalis philosophie non probantur igitur sunt ignota [illegible] non [illegible] conclusio [illegible] ignota quia non probatur [illegible]

Dico [illegible] principia naturalis philosophie non probantur in scientia speciali [illegible] probantur in scientia altiori ut in metaphysica [illegible]

Arguitur secundo naturalis philosophus [illegible] sua principia igitur [illegible] ubi contingit error ibi contingit fieri certificationem sed circa principia contingit fieri errorem [illegible] probatur [illegible]

certificationem. Vel quia error et certificatio sunt opposita, non oppositorum habet fieri circa idem [?] ut dicit in primo posteriorum. Verum patet de Zenone qui negabat motum, vel de Parmenide et Melisso. Nam motus est principium naturalis philosophie. Esse enim naturam est principium in naturali philosophia, nam natura est principium motus ut dicitur 2° physicorum.

Dico vero ad argumentum quod ubi contingit fieri errorem ibi contingit fieri certificationem, sed non oportet quod certificatio fiat per eandem scientiam per quam contingit fieri errorem, sed sufficit quod hoc fiat per scientiam alteriorem, et sic contingit hic. **Arguitur** 3° Naturalis philosophus potest disputare contra negantes sua principia. Patet quia ille qui potest demonstrare sua principia potest ea probare. Sed naturalis philosophus demonstrat sua principia, igitur habet disputare contra negantes ea. Maior patet quia demonstratio est probatio, ut ostenditur primo posteriorum. Minor patet quia naturalis philosophus demonstrat materiam primam esse, unde et dicit commentator 2° de substantia orbis [?] arguit formam sic transmutatio materie [?] et sic illud quod in transmutabilibus sunt ut inseparate et divinis [?]. **Dico** vero ad argumentum quod naturalis philosophus demonstrat principia quodammodo, sed [illegible] de quibus nunc loquimur. **Arguitur** 4to Naturalis philosophus habet disputare contra negantes sua principia. Patet sic: ille qui habet sustinere et defendere principia sua habet disputare contra negantes ea, sed naturalis philosophus est huiusmodi, ergo etc. Maior quia defensio in scientiis non potest esse nisi respondendo et insolvendo contra quandoque adducuntur contra principia sua. Minor quia naturalis philosophus demonstrat ex principiis sicut tamquam ex veris, quod non posset fieri nisi sustineret ea. **Dico** vero ad argumentum quod naturalis philosophus sustinet sua principia et defendit, sed non per scientiam propriam sed alteriorem assumendo scilicet metaphysicam et logicam. **Arguitur** 5to Contra negantes principia physice est disputandum, ergo etc. Expresse Aristoteles primo disputat contra Parmenidem et Melissum, nec immerito [illegible] sequitur quia ipse negabat principia physica, quia motum. **Dico** vero ad argumentum quod Aristoteles non [illegible] sic quod contra eos non potest disputare [illegible] contra eos disputando [illegible] ex principiis physice [illegible] et dicit Aristoteles quod de bonitate doctrine et de [illegible] ex principiis scientie alterius ut metaphysice est quod contra eos disputandum. **Arguitur** 6to principia naturalis physice sunt probanda, ergo contra negantes ea potest fieri disputatio. Antecedens patet quia [illegible] principia probari sed principia physice naturalis sunt principia priora, ergo sunt probabilia. Maior quia probatio sit per priora et notiora. Minor quia principia physice sunt principia specialia, sed principia specialia habent priora generalia, universale enim prius speciali ut patet [illegible] que sunt generalia et prima sunt priora omnibus. **Dico** vero ad argumentum quod principia physice non possunt probari ex accommodatis in alia scientia et ulteriori [illegible] propria scientia. **Arguitur** 7mo principia [illegible] probanda, ergo patet principia [illegible] sunt eiusdem

generis secundum genus [illegible] in scientia propria ergo [illegible] principia et per quem negantes principia est disputandum. Antecedens [illegible] Aristoteles primo posteriorum [illegible] ex communibus [illegible] omnem genus subiecta demonstrationem in scientia propria et speciali et per propria principia. **Dico** vero ad argumentum quod principia et conclusiones sunt eiusdem generis et pertinent ad eandem scientiam. Non tamen concludit quod [illegible] in scientia propria et speciali, sed [illegible] principia probarentur in scientia eadem, sed quod sit per scientiam alteriorem et per principia accommodata. **Arguitur** 2° Naturalis philosophus habet disputare contra negantes sua principia. Patet: ille qui procedit ab effectibus ad causas et [illegible] ad simplicia [illegible] ad demonstrata habet probare sua principia. Sed naturalis philosophus est huiusmodi, ergo potest probare sua principia que sunt simplicia et cause. Minor quia [illegible] processus ab effectibus ad causas est demonstratio et probatio, unde enim primo posteriorum quod demonstratio quia est [illegible] per effectus [illegible] quod non processus [illegible] ab effectibus ad causas a principiatis ad principia ut dictum est. **Dico** vero ad argumentum quod naturalis philosophus habet probare sua principia quodammodo, sed non convincendi [illegible] de quibus nunc loquimur, propter quod enim nichil est notius et prius in eadem scientia. **Dubitatur** **primo** utrum metaphysicus habet probare sua principia [illegible] naturalis philosophus non habet hoc facere. Videtur quod sic, scilicet metaphysicus ad principia sua sicut physicus ad principia sua. Videtur 3° de anima et dicit quod quodammodo [illegible] de metaphysica [illegible] physico et aliquo modo non [illegible] quia [illegible] sua principia et supponit ea tamen nota. Sed difficile est in isto quia primus philosophus considerat ens inquantum ens [illegible] sub ratione entis et ideo potest disputare contra negantes sua principia [illegible] quod potest probare sua principia. Sed physicus naturalis non considerat [illegible] media ex quibus possit procedere contra negantes ipsum motum et pluralitatem entium [illegible] est suum principium, et ideo non potest arguere contra negantes sua principia. **Dubitatur** 2° utrum logicus possit disputare contra negantes principia. Videtur quod sic, logicus enim est procedere probabiliter et quia ad probandum principia sunt [illegible] probabiles. Dico non est de intentione eius logici disputare contra negantes principia [illegible]. **Dubitatur** 3° Utrum est scientia specialis et quid genus [illegible] [illegible] et dicit scientia specialis [illegible] vel speciali [illegible] [illegible] sub [illegible] [illegible] de toto ente [illegible] de toto ente [illegible] [illegible] ergo [illegible] stabilire principia omnium scientiarum [illegible] eius cum speciale [illegible] sub ratione [illegible]

ente et sed infinitum principio stare non contingit
ente et impossibile est aliquid existere omnibus ergo
philosophi scientiam sit se habet ad metaphysicam
sic etiam ad scientiam principiorum naturalem
non ente in apparenti scientia et etiam dyalectica
vero et sophistica sunt circa dicta entis tamen
dialectica capto secundum rationem ut dicit quod
dyalectica est circa eius vero per eos probabiles per
quedam signa probabilia et argumenta ut communiter
experientia sed sophistica est circa eius vero
non per eos probabiles sed apparentes philosophus cum
dicit sophista apparet quam existentiam
ut dicit eo pro elencorum

Utrum tantum unum sit

principium communium quaestionum ut dicitur principio philosophus circa
hunc articulum sunt quod in aliqua utilitas
voluit ostendere primo opiniones aliorum
philosophorum addit ut ex illis opinionibus
veritas magis manifesta foret quemadmodum
fecit primo de anima tractatu 2o de erroribus et
articulus volens ostendere veritatem de natura anime
quid sit anima ut quid se habeat ad corpus
primo narrat varias opiniones antiquorum
philosophorum loquentium de anima sed patet in eodem tractatu
in 2o quod non fecit non quod eos confundere sed
ut si tamen aliqui bene dixissent ab eis
reciperet si autem non bene dixissent ut et
eorum maledictis veritas eorum reluceret
unde dicit philosophus ubi supra primo de anima in
fine tractatus 2o metaphysice elencorum non solum
regratiandum his qui bene dixerunt sed etiam
his qui male et superficialiter dixerunt
et rationem ingenium nostrum et per consequens utili
sit sic et impossibile ut dicit egidius articulus
volens declarare veritatem de principiis rerum
naturalium primo opiniones antiquorum philosophorum
de principiis enumerat et primo arguit se contra
opinionem parmenidis et melissi qui
posuerunt omnia esse unum substantiam et reprobat
ponit eos inducendo contra naturam et ...
accommodando principia ex dictis eorum quod
eos quod natura entis et natura unius eius (vel mete)
cum autem pertinet ad methaphysicum sed contra
ex unum autem de passione entis ut dicit eo
methaphysice bene ergo quaestio est utrum omnia sint unum

Notandum 2o quod de principiis rerum naturalium
ut ostendit albertus primo physicorum capitulo 1o et 2o
varie erant opiniones antiquorum quidam
enim ponebant unum esse et unum principium
et dicebant quod omnes res sunt illud unum et
primum et quod nulla sit diversitas in rebus nisi secundum
apparentiam et isti philosophi diversificati sunt quia
sit aliquid enim dicebant id primum est in
mobile alii vero dicebant id esse mobile vel
illi qui dicebant id primum esse immobile
diversificati sunt quidam enim dixerunt
illud esse infinitum ut melissus quidam
vero finitum ut parmenides sed ambo conveniunt
in hoc quod esset immobile et hoc qui sic sunt
locuti de principio tamen articulus non sunt locuti
naturaliter quia negabant motum quod physica
presupponit motum et physica est circa entia

quod movetur et est enim circa naturalia ut per primum
motus ut dicitur 2o physicorum philosophi autem illi qui
posuerunt unum principium et dixerunt id esse
mobile sunt diversificati sed quidam enim
dicebant id primum esse aerem et dicebant quod
omnia substantialiter essent aer ut diogenes alii
dicebant esse ignem primum omnium rerum propter suam
activitatem ut eraclitus alii posuerunt va-
porem medium inter elementa qui esset densior
[marginal: physiologi?] igne et subtilior aere et aqua quem posuit
thales terram vero nullus dixit esse principium
rerum naturalium propter eius grossitiem impeditivam
enim motus tamen ex grossitie quia terra est
immobilis ut dicit commentator primo celi et mundi
ex descendentia terram moveri non posset et
eam quam nullum sed terra non movetur dicit
tamen commentator quod quidam dixit hesiodus dixit terram
esse primum rerum naturalium sed ipse non fuit philosophus
sed legista et circa moralia versabatur et ideo
aristoteles non fecit de eo mentionem intextu et racio
aliorum secundum albertum est hec quod ipsi non
noverunt nisi materiam et omnia dicebant fore
argumenta et non sit vere entia sed ymaginaria
dicebant esse aut vere eius omnium eius
et autem eius veniens et ymago et natura
quam primum est propter hoc quod videbant materiam nec
generari nec corrumpi propterea materia secundum eos omnium
dicebant plures naturas et ideo secundum eos fuit
materia infinita et generatio dicebant
quod pluralitas enim non est in parte actus
et racio eorum qualiter enim dicebant esse unum
substantia omnium enim generabilium et
corruptibilium alii autem qui posuerunt
plura principia sunt diversificati sed quidam
enim posuerunt ea finita secundum numerum quidam
vero infinita hii qui dicebant principia esse finita
sunt diversificati sed quidam posuerunt
duo ut ignem et aerem alii terram et ignem
alii aerem et aquam alii quatuor omnia esse elementa
ut empedocles quidam autem posuerunt esse
materialia principia et duo formalia scilicet litem et
amicitiam quidam posuerunt decem principia
secundum numerum decem sperarum celestium alii posuerunt
decem ignem boni et decem ignem mali ut
pictagoras quidam vero ponebant principia esse
infinita et etiam diversificati sunt quidam
enim dixerunt omnia esse ex magnitudine substantie
sed differentie secundum ordinem et positionem sicut de-
mocritus et collega suos leucippus et democritus
dicebant entia atomalia fore sed dicebant
ea differre figura quia quosdam atomos
dicebant esse rotundas quosdam quadratas
omnes dicebant eos differre quia quosdam
dicebant priores et quosdam posteriores
dicebant eos differre positione et locatione
quia quosdam dicebant esse ante quosdam
post quosdam inferius et quosdam dextre sed
alii autem dicebant omnia esse ex magnitudine sed differre
formis contrariis ut anaxagoras cum diceret
principia naturalium rerum infinita minima
contrariis et unde dicebat quod habet et quod

et infinite in omnibus actus et communi-
cantis ignis terre et ossibus Notan-
do 3o pro intellectione harum opinionum laud-
ut dicit egidius quod philosophi antiqui decepti sunt quia
crediderunt materiam secundum se et actu esse ad
pro totam substantiam rei penitus ignorantes for-
mas substantiales credentes tamen actum esse
apparentem genera [illegible] omnia quod omnia sunt sed
quia secundum aristotelem intelligentia uno ingrediente
gressu sequuntur plura [illegible] mire se circa
uerum [illegible] quod ille [illegible] errauerunt
alius unum esse errorem priorem et habi-
tuerunt et errauerunt posteriores unum et in
tellectu confabati ad sua eadem posteriores
quemadmodum et antiqui ne forte [illegible]
fit eorum unum et multa errauerunt cum
pro quia dixerunt materiam esse actu ens plus
po et Iam materia enim secundum se et prima non po-
test quid ut esse nec quantum nec aliquid aliud
de aliqua kathegorie [illegible] [illegible]
esse uel creata de actu ens ut et
forma ut quo forma materia ad secundum se et
priuata omni forma errauerunt 2o quia
dicebant materiam esse totam substantiam rei substan-
tiam rei in rebus physicis [illegible] materia et
formam materiam sed susceptiue esse et formam
sed dicunt esse errauerunt 3o quia dicebant
[illegible] esse omnia secundum apparentiam actu
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible]
ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] substantia
[illegible] a substantia dependentia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] substantia
ut [illegible] [illegible] [illegible] unum [illegible]
posteriores [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] unum [illegible] [illegible] [illegible]
unum et multa nec [illegible] [illegible] unum
ad multa [illegible] afferebant [illegible]
ut licofron qui noluit dicere hoc est albus
sed hoc albus [illegible] quia non dico hoc albus
[illegible] unum dico [illegible] dico hoc est albus
[illegible] [illegible] [illegible] dico quia [illegible]
plura [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ut saluarent unitatem mu-
tauerunt modum loquendi uolentes dicere hoc
albus [illegible] dicere hoc albus [illegible]
[illegible] hoc albatur non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ut [illegible] unum [illegible] dicebat
licofron hoc est ambulans sed hoc ambu-
lans alii autem dicebant hoc ambulat [illegible]
decepti [illegible] [illegible] ut dicit albertus quia nesci-
uerunt distinguere quod aliquid possit unum
[illegible] et distingui [illegible] ut [illegible] [illegible]
nescientes [illegible] distinguere [illegible] aliquid posse
esse unum in actu et multa in potentia ut
[illegible] quod [illegible] unum secundum [illegible] [illegible] multa
in potentia quod potentia [illegible] in actu [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod non [illegible] [illegible] unum

in actu et multa in actu ut [illegible] potentia [illegible]
multa in potentia [illegible] [illegible] [illegible] Notandum
4to pro intelligentia amplioris [illegible]
[illegible] secundum [illegible] aristotelem intellectus et [illegible]
[illegible] [illegible] unum quoddam [illegible] [illegible] unum [illegible]
[illegible] in [illegible] aliquid [illegible] actu [illegible] quia
[illegible] [illegible] se sit [illegible] [illegible] [illegible] plura [illegible]
diuisionem [illegible] 2o [illegible] et [illegible] [illegible]
tinua [illegible] unum secundum actum est [illegible] plura
secundum potentiam 3o aliquid est unum indiuisi-
bilitate [illegible] partes [illegible] unum [illegible] indi-
uisibiles [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non est [illegible] unitas [illegible] indiuisibil-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ut unitas [illegible] arismetica [illegible]
geometria et [illegible] [illegible] pondere [illegible]
[illegible] unum secundum rationem diffinitiuam ut [illegible]
secundum [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] secundum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ut dicit egidius [illegible]
[illegible] [illegible] dicebat [illegible] esse unum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dicebat [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] essentiam [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
secundum analogiam aliquam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
secundum analogiam et attributionem [illegible] [illegible]
[illegible] omnia [illegible] [illegible] unum secundum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Conclusio

Conclusio
responsalis [illegible] [illegible] unum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
unum uel [illegible] [illegible] [illegible] substantia ut accidens
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] unum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] substantia ut accidens [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] substantia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] substantia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] substantia ut [illegible]
[illegible] finita nec infinita [illegible] [illegible] finiti
et infiniti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ut infinitum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] unum esse
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] finitum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] infinitum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] unum secundum substantiam [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
accidens quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] accidens [illegible]
[illegible] accidens et substantia [illegible] accidens [illegible]
[illegible] [illegible] substantia [illegible] [illegible] [illegible] accidens [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] substantia [illegible] accidens
[illegible] unum et [illegible] [illegible] accidens et substantia [illegible]
[illegible] duo [illegible] [illegible] [illegible] unum [illegible] 2o [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] unum et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] unum uel [illegible] [illegible] [illegible]
aut unum indiuisibilitate [illegible] unum secundum

rationem diffinitivam secundum illam rationem potest dici
Patet probatio per predictam partem quia non omnia sunt de
unum continuitate quia unum continuitate
non excludit multitudinem [illegible] eo quod unum
continuum actu potentia potest esse plura et
dividi in plures partes. Non potest etiam dici
secundum quod omnia essent unum indivisi-
bilitate [illegible] eo quod est unum indivisibile
non est quantum. Modo ipsi attribuebant illi
principio rationem quanti. Non potest etiam dici 3o modo quod
id est unum secundum rationem diffinitivam quia tunc
sequeretur quod eadem esset ratio boni et mali.
Ergo omnia sunt unum quod consequens est contra eum
consequentia sequeretur secundum albertum. Si omnia
essent eadem ratione diffinitiva primo enim sequeretur
quod contraria essent eadem diffinitione ut boni et
mali ~~non boni et sic eadem esse~~ sed eadem diceret
contradictoria 2o sequeretur quod contradictoria essent eadem
dicto ut boni et non boni et sic eadem essent
dicere ens et non ens unum, eandem contradictio-
nem [illegible] non ens 3o sequeretur quod diversorum
generum ut qualitatem quantitatem et sic de aliis sit
una ratio et sic consequenter predicatorum esset per
unitatem quod est contra aristotelem in predicamentis. Ar-
gumentum pro aristotele [illegible] in libris
dictis ergo sua positio non est [illegible] quia [illegible]
principia dicit quod naturalis philosophus non habet dis-
putare contra parmenidem et melissum [illegible]
solus disputat contra eos. Dico vel ad argumentum
quod naturalis philosophus ut sic non habet disputare
contra negantem prima principia [illegible] naturalis philosophus sub
[illegible] metaphysicus habet disputare contra parmenidem
et melissum [illegible] sed aristoteles hic assumit
eum [illegible] entis et unius quorum
consideratio pertinet ad metaphysicam. Argumentum 2o
Tamen unum est ergo [illegible] male negata potest
[illegible] ens est [illegible] tamen unum est [illegible]
[illegible] omne ens est [illegible] unum
et omne unum est ens [illegible] est
ens et unum [illegible] patet quod
id quod est nichil non est [illegible] non est.
Dico vel ad argumentum [illegible] unum [illegible]
transcendentaliter acceptum [illegible] unum nichil
realiter addit super ens nisi indivisionem
et sic [illegible] tamen unum est [illegible] tamen
quod tamen ens est [illegible] sed unum [illegible] ut est primum
[illegible] non [illegible] ente quod unum sic
est magnitudinem reducitur saltem quemadmodum
[illegible] magnitudinem tamen principiale sed ens est
[illegible] non [illegible] quod est unum
[illegible] est ens [illegible] non est [illegible] unum. Argumentum
3o Tamen unum est ergo [illegible] quia si
unum est [illegible] aliud ab uno est
ergo tamen unum est [illegible] ab [illegible]
[illegible] et sic vera et nichil
aliud ab uno [illegible] patet quod id quod est aliud
ab uno est nichil. Ergo omne ens est
unum dicit eum boetius in libello de uno
et unitate omne quod est ideo est quia unum
[illegible] est. Dico vel ad argumentum [illegible] ista
[illegible] tamen unum est [illegible]

[illegible] ipsa est vera [illegible] componentes et [illegible]
[illegible] ens [illegible] [illegible] apte [illegible]
[illegible] ipsa de [illegible]
[illegible] pluralitatem [illegible] quod unum est
[illegible] plura [illegible] ut dictum est [illegible]
et sic melissus et parmenides [illegible]
[illegible] pluralitatem [illegible] negantem
pluralitatem [illegible]. Argumentum 6to Tamen unum est
ergo patet quod sequitur [illegible] ens est unum
[illegible] tamen unum est [illegible] ad
[illegible] conclusionem in [illegible] ad
notum est quia omne ens [illegible]
[illegible] esse unum. Dico vel ad argumentum
quod [illegible] tenendo tenendo tamen [illegible]
magnitudine secundum parmenidem et melissum [illegible] tamen
[illegible] pluralitatem ergo negabant pluralitatem entium.
Argumentum 7to Tamen unum est ergo patet [illegible]
[illegible] de primis et de entibus [illegible] tamen unum est primum omnium
[illegible] tamen est unum ens et per [illegible]
[illegible] unum [illegible] aristoteles primo physicorum [illegible] philosophi
[illegible] quod [illegible] pluralitatis
principium [illegible] ergo unum principium [illegible]
et tota natura. Dico vel ad argumentum [illegible] unum est primum
[illegible] omnium [illegible] unum est ens primum omnium
[illegible] quod omnia fuit unum ens [illegible]
[illegible] unum primi [illegible] pluralitatis rerum
[illegible] unum primum [illegible] magnitudinem
et materie [illegible] magnitudine materiale
una [illegible] et [illegible] magnitudine formaliter [illegible]
una forma [illegible]. Argumentum 8to Tamen unum
[illegible] ens est [illegible] ens [illegible] unum
est ens [illegible] et [illegible] ens [illegible] unum
[illegible] ergo [illegible] quod [illegible]
[illegible] aliud [illegible] ergo [illegible]
[illegible] quod est ens [illegible] tamen [illegible]
[illegible] quod est unum [illegible] notum
quod non ens non est. Dico vel ad argumentum [illegible]
[illegible] tamen unum est [illegible] tamen [illegible]
[illegible] non pluralitatem quemadmodum tenuerunt parme-
nides et melissus. Argumentum 9no contra melissum
Tamen unum est [illegible] sic omne quod est factum habet
principium [illegible] non est factum ergo ens non habet principium
[illegible] quia omne quod fit ab alio fit [illegible]
[illegible] 2o de [illegible] nichil generat se ipsum et [illegible]
[illegible] nichil se ipsum ducit de potentia ad actum
[illegible] quod ens [illegible] fit factum [illegible] per melissum
sic quod si ens esset factum vel esset factum ex ente
[illegible] ex non ente [illegible] non potest dici [illegible]
[illegible] quod ens sit factum ex ente quia
[illegible] quod implicat [illegible] non
potest dici [illegible] quod ens sit factum ex non ente
quia ex nichilo nichil fit. Omne enim quod fit
ex [illegible] fit ut [illegible]
ultra arguebat melissus omne quod non habet
principium est infinitum ex [illegible]
ens non habet principium [illegible] ergo est infi-
nitum. Ulterius arguebat sic [illegible] quod est infinitum
non habet locum [illegible] ad quem moveatur quia in
finitum [illegible] ens est infinitum ergo
[illegible] ergo non habet locum [illegible] moveri. Ulterius
arguebat sic [illegible] non habet locum
[illegible] in mole quia [illegible] fit in loco 3o
physicorum ens non habet locum [illegible] moveri
[illegible] in mole. Concludit ergo melissus quod
tamen unum est ens [illegible] mole. Dico quod
aristoteles solvendo rationem [illegible] dicit quod ratio melissi
[illegible] peccat in materia et in forma [illegible]

distinctione committit fallaciam consequentis. Non videlicet cum iste
distinctio quod finitum est hoc principium ergo si aliquid
non est finitum non habet principium. Secundo est fallacia consequentis
sicut in isto non sequitur: si aliquid est corporeum
ergo si aliquid non est corpus non movetur. Peccat
secundo contra Melissum per fallaciam equivocationis
quia cum equivocat principium. Cum enim dicit quod finitum
est habet principium et quod non est finitum non habet principium, verum
est de principio generationis factionis et temporis. Ut sic intelligitur
quod factum est generatum et habet principium factionis generationis
quia precedit [illegible] magis secundum philosophum duo physicorum
non est factum et [illegible] non habet principium factionis et
principium [illegible] non dicit in 2o distinctione quod non habet
principium est infinitum. Sed accipiendo principium non pro
principio factionis sed magnitudinis. Sic infinito enim
non est dare principium magnitudinis quia si daretur
principium daretur et finis et si daretur principium et fi-
nis daretur et medium et ubi est dare principium me-
dium et finem hoc est finitum et infinitum enim
non reddit in esse finitum ut dicit primo physicorum
Secundum impugnat aliquis infinitum secundum
durationem quod habet principium magnitudinis patet de
mundo qui secundum Aristotelem duo physicorum est infi-
nitus in duratione et non habet principium magnitudinis
et habet finem in extensione ut patet de celo et mundo
principium cum medio est in terra et finis est in nona
spera vel in decima. Si ponitur decime spere celes-
tis inclusive. Peccat etiam contra Melissum in ter-
tio distinctione solvendo. Non enim sequitur hoc modo
habet locum ad quem moveatur ergo hoc est immobile
patet de aqua fluente quod secundum se totam non mutat
locum et tamen quelibet pars in ea movetur. Videmus
etiam quod dato quod aliquid non conmisceat aliquando
tamen est et ideo potest moveri patet quia aliquid movetur
motu alterationis et non motu locali ut patet de terra
quod non movetur localiter. Movetur tamen motu alte-
rationis. Terra enim alteratur virtute celi conti-
nue. Item probat Melissus quia probat quod
ens non est factum quod claudicat verum enim
est quod ens non est factum quia non ente et quod
nichilo quia ex nichilo nichil fit. Creatione
physica tamen quod ente potentia quod est actu non
ens fit ens in actu ut patet causa. Ens
enim in potentia est medium inter ens in actu
et simpliciter non ens. Secundum tertio quod Melissus
in sua ratione probatione peccat. Ipse infinita
consequentia enim 2a solutione primo quod ens non est finitum
secundum quod ens sit unum tamen 3m quod ens sit
immobile. Item enim totum est unum conformia
ad peccatum. Unde primo per fallaciam fall-
aciam consequentis. 2o per fallaciam equivocationis.

Arguitur 2o contra Parmenidem dicendo
unum est ergo quod quecumque est preter ens est non
ens sed non ens est nichil ergo quecumque est preter
ens est non ens et nichil. Item quod omne quod
est est ens et quod non est est nichil. Sed etiam
est unum quia non ens et nichil sunt tale. Consequen-
tia valet ergo quecumque est preter ens est non
et per consequens ens est tantum unum et sic est unum
et immobile quia non est tantum unum non est
locus ad quem moveatur. Sed quod hoc sit verum
quod id quod est preter unum est preter ens sit quod
ens et unum convertuntur et per consequens negato uno
est negabile et reliquum. Dico ista

ad Parmenidis dicitur peccat. Secundo in materia quia
ens in se accipit ens in sua quantitate
et analogia etc. est a diversis [illegible] sed hoc sub
suppositum accidens sicut in sua probatione unum
enim ens non quod in sua quantitate
dicitur enim in sua diminutione claudit
substantia et accidens que non sunt unum
sed formaliter substantia enim et
accidens differunt ab invicem [illegible]
duo sunt et non unum. Sed ens
et unum bene convertuntur capien-
do ens pro [illegible] pro ente determinato
substantia enim et quod unum et accidens est
quod unum. Si autem accipiatur ens in ratione prout
determinato sicut hoc non est ad sic non
enim quod potest substantia est nichil quia accidens est
quod potest substantia et tamen non est nichil. Sed autem
talis accidens quia hoc dicit esse vere cum quan-
titate equivocationis. 2a ratio Parmenidis peccat
in forma quia male sillogisat et quod ideo
quia in isto non sequitur propositio quod nichil
sit nisi album et quod album non significat nisi
unum nec solum quod est album sed album
est unum ergo est quod est unum. Sed si aliquis
non sequitur. Si vellemus subinferre omne
quod est est unum ergo non multa sunt. Enim
quod est est unum. Ergo album erat 2 etiam
duo omne quod est est album erit substantia
et accidens quia album et sic sunt duo substantia et
et accidens ut sunt unum tamen in quantitate
ut indivisibile sed sunt duo quia ratione
licet sint unum subiecto. Non autem intellexit
Parmenides quod aliquid posset esse idem subiecto quod tamen
differt diversis sicut est de albo et ente in
proposito. Patet quia sicut album sunt duo sunt substantia
et accidens sit ens importat duo sunt substantia
et accidens.

Dubitatur primo.

Impugnat primo quod sit sola. Ad hunc du-
bium recitat Iohannes de Mechelinio et dicit
quod principium potest accipi dupliciter: uno modo formaliter
et principium dicit respectum formalem ad principi-
atum. Et sic impugnatur quod sit solum ratio quia
sic principium et principiatum sunt relativa. Modo
relativa posita se ponunt et perempta se
perimunt ut dicitur in predicamentis. 2o capitur princi-
palius et dicitur pro ipso effectivo quod
agit necessitate nature sicut natura ut ignis
agit natura combustionem. Ut dicitur 2o de anima
ignis enim crescit infinitum si apponitur
combustibile et tale principium est non potest esse sine
principiato. Secundo pro principio effectivo quod agit
libere et tale potest esse sine principiato ut Deus
est causa effectiva mundi et tamen ab eterno fuit sine
mundo. Quando enim voluit libere mundum
creavit. Sic est substantia quod est pater est sine filio
quia pater quando vult generat.

Dubitatur 2o utrum motum esse sit principium naturalis philosophie.
Dicit Iohannes de Mechelinio quod motus habet duas
significationes: una ad id ad quod est ut ad mo-
vendum et mutandum et est motus passiva
2o accipitur motus ad illud in quo est
ut ad mobile. Dicit ergo quod motus accipitur
ad id ad quod et est principium quemadmodum
est principium sed motus acceptus ad id in quo
est sicut est ad mobile sic est principiatum medius

possumus dicere dicit quod motus consideratur secundum se et primo sicut quod praeteritum et futurum nihil mensuratum praeteritum est primum futurum ... ad considerationem motus ut est in re et ut est in mobili ... et operatum

Dubitatur 2° et ultimo

~~... continuitate ... et ... subiecti et accidentis ... formaliter ... diversi enim et accidens ... duo sunt et ... unum ... continuitatis capiendo ...~~

Utrum divisio unius in unum continuitate indivisibilitate et totum sit sufficienter assignata videtur quod non. Quia in metaphysica quod sic ... per sufficientiam ... omne unum est indivisum in se et a quolibet alio divisum. Dicit ergo quod est indivisum secundum actum et potentiam sicut et unum indivisibile ut punctus aut est indivisum in actu divisum tamen in potentia et est unum continuitate quod potest dividi in suas partes integrales. Sed ad est unum sicut est totum quod potest dividi in partes subiectivas sicut est unum totum quod vocatur sive ... vel genus ... et licet sint alii modi unitatis ut esse unum subiecto et accidenti vel esse unum unitate analogia et ... isti modi non sunt modi unitatis praeter illos tres dicte sed unitas praedicata est subiectis ... modis dicte unitatis enim subiecti et accidentis ... et unum per accidens unitas ... logice non est una sicut ... divisibilis analogatorum ... unum genere non est unum sicut ... secundum quod solet unitas ... continetur sub unitate ... dicta ... sub unitate totius ut continuitatis unitas ... continetur sub unitate totius unitas ... in subiectis spiritualibus continetur sub unitate totius unitas ... subiectis ... continetur sub unitate continuitatis. ... partes dividi in diversas partes quae ad modum continui ...

Utrum totum sit unitum suis partibus

Pro intellectu quaestionis ... notandum primo ... arguendo contra Parmenidem et Melissum ... quaedam dubia de toto et parte quomodo se habeant partes ad totum an mutuo constituant ... dicendo ... sunt partes ... totum integrale ... partes quantitativas ut est aliquid continuum ... partes ... totum integrale ... partes ... ut ... materia et forma ... loquendo materia et forma sunt de ... logice ... loquendo ... totum ... partes subiectivas ut genus ut species ... dicit ...

proportione ... totum ... assignat totum dissimile ... partes distinctas ... totum dissimile ... partes dissimiles ... totum constitutum ... ut alibi ... forma ... sit unum ... ut ... integrali et

Notandum 2°

... intentionem ... totum et suae partes ... quaedam divisa ... ut ... elementa ... divisa ... in ista ... quae sit ... ad ... ad ... una ... totum et suae partes ... ut ... omnes partes sunt simul constituunt totum ... una divisa ... partes divisim simul reddunt totum ... constituunt quod ... quaelibet pars ... totum ... assertionibus de toto et suis partibus ... de toto quod totum ... de toto integrali

Notandum 3° ... totum ... quoddam totum homogeneum et ... totum ... partes eius ... denominatur ... toto ... corpora simplicia ... corpora ... movetur ... ut ... dividuntur in partes ... sicut ... ut dicit ... gravia ... motu recto ... levia movetur sursum gravia vero deorsum ... elementa ... corpora homogenea quae ... totum ... aqua et aqua ... terra et terra ... homogenea ut lignum ... lapis et lapis ... homogeneum ab homo ... in toto et in parte ... ad ... denominationem totum ... heterogeneum vel etrogeneum est totum cuius partes non sunt eiusdem ... et denominationis cum toto ut homo et corpus etrogeneum partes cuius ... non sunt eiusdem ... et denominationis cum toto homo ... enim ... pars hominis est homo ... non est homo

ut capud (?) et alias vna res essent
te res Et vna haberet multa ... Sed
omne viuens est etherogenium Quodlibet
enim viuens est vnum et tamen multas partes
in quibus anima ... diuersas operaciones ... et
dicitur 2o de anima Anima est actus corporis organi
ci phisici vitam habentis in potencia Et dicit
quantitate ... questio ... modo toto
tam homogenio quam etherogenio In
vtroque enim pars sit super constitutiuo to
tum diuisum vero non ... ad etheroge
nium ab etherogeno quod est diuersum ... genera
... res non ... vnius ... hec
... et denominant ... et implicat

Notandum Secundo ... de ista parte
questione apud philosophos varie inueniuntur et
leguntur opiniones et sententie De isto
Vtrum totum sit quid distinctum a partibus
Et .b. ... per se vnum dicat entitatem
distinctam realiter ab entitate partium ...
enim dicunt quod totum differt a partibus per
modum totius quam materia ... per se esse
... enim ... per se quam materia nulli
partium ... Si enim ... materia ...
... alius ... quod materia ...
... subiectum Si ... forma ... est
id quod ... in alio ... materia et forma
enim ... materia ... materia et forma fit
per se vnum vt dicitur nono metaphisice et 2o de
anima Patet ergo quod nulli partium conuenit per se
esse ... Concludit ergo
ergo quod totum differt realiter a partibus ...
dicunt quod totum homogenium ... de
suis partibus ... vnite ... totum etherogenium
... a suis partibus ... vnite
ut materia ... materia sue ... forme
... aliquid reale differens a partibus ...
vnite ... opiniones ... videtur
... metaphisice ... quantitatis ...
... philosophorum in sequendo ...

Conclusio Responsalis Totum non dis
tinguitur a suis partibus sit simpliciter ita
quod totum nichil aliud nominat quam partes
sit simpliciter ... questionem ... de metaphisice
quantitatis ... et ... secundum
intencionem doctoris Thome Egidii
Jo. de Jan. Et aliorum qui ... hanc
questionem ... dicunt quod totum ...
superaddit partibus ... sit simpliciter ... Et probatur
racione ... quod si forma totius
differret a partibus sit simpliciter et a forma
partis ... in homine ... aliqua forma
... perfectior et nobilior quam anima
... quod ... phisice ... forma
et ... phisicam quod anima intellectiua
est nobilissima forma ... formas ...

et ... corpore est ... quod in primo
... vt dicit Egidius ... de anima
... illis formis diuinis Et ... creata
in orizonte ... Sicut enim orizon est
duorum medium ut dicunt astronomi inter
celestia et terrena Sic anima intellectiua est
medium inter creaturas diuinas ...
... et ... inter creaturas corruptibiles
Et hoc ... anima enim humana
est nobilissima res a solo deo creata
... Et ... solum ... dicitur
quod ... homini ... totum
mundum et anima pars ... determinatum
... enim ... hoc dicitur per animam
suam ... anima hominis est ... beatificabit
Et ... forma in homine non ... sequela patet
... si forma totius esset distincta a partibus
sit simpliciter quod esset nobilior forma in homine
quam anima intellectiua quod ... totum ad
... forma totius ... Greci
sicut ad formam partis ... [illegible]
... totum ... sua parte ergo forma
totius ... forma partis Anima ...
intellectiua est forma partis ... 2o
... abstracte ... distincta ... per se ... sine alio
et separare ea ab ... totum et partes
... abstracte ... distincta ergo
... potest facere et ... totum ... partibus ...
... corpore et anima ... quod ... partes
3o ... totum differret a partibus
... quod deus non ... totum ...
... quod ... deus ... forma
quod ... conuenit quantitati
... metaphisice ... si forma
totius ... distincta a partibus sit simpliciter
... res ... materia forma
... totalitatis ... forma totius ...
... quod deus ... phylozophice ... aliud dicit
nisi materiam et formam ... conclusio
... quod totum non dicit quid
distinctum a partibus sit simpliciter ... re
... totum ... quod si totum ...
sub racione totius et pars sub racione partis ...
totum non ...
... sit simpliciter a partibus quod totum non
est quelibet pars diuisim ...
primo ... ista questio non ... racio
... Jo. de Jan. totum enim ... quelibet pars
diuisim ut ... anima ... et tota ...
aliud ... non ...
partes sue sit ... Sequitur ... et
dicit 2o ... actus ... ponere
... vnum per se sine medio vt ...
2o de anima ... nono metaphisice ... enim ...
... quare ... corpore et anima fit vnum per se
... enim ... per se ... vnum enim
... ut actus et aliud ut potencia non ...
potencia et actu fit vnum ... enim ut dicit

[illegible]

[illegible]

sit vegetativum sensitivum et intellectivum. Si igitur partes non sint alia, patet quod potentie anime realiter distinguuntur ab anima, sicut tamen est oppositum, ut probatur contra 2° de anima: non vegetativum sensitivum et intellectivum sint potentie anime. **Dico** 5a conclusio quod totum potestativum non est sue partes, quia quodlibet integrale de toto integrali quod per se componitur et primum est totum universale, totum non est anima, anima enim est simplex et immaterialis ut dicitur 3° de anima. **Ad secundo** totum non est sue partes quia patet dicitur quod homo est compositum et non est sue partes, patet quia materia et forma sunt partes hominis; tamen non sunt homo, patet quia prima parte quod materia et forma sunt partes hominis quia homo componitur ex eis et anima ut dicitur 2° de anima. Et quod homo non sit materia et forma patet, materia et forma sunt perpetua, dicitur enim primo physicorum quod materia est materia ingenerabilis et incorruptibilis et sit perpetua, sed quod forma sit perpetua dicitur 3° de anima intellectus ut anima intellectiva est incorruptibilis. Constat tamen quod homo est corruptibilis et mortalis homo enim est generabilis ut dicitur 2° physicorum, et omne generabile est corruptibile primo celi, et statutum est omni homini statutum est semel mori.

Dico 5a conclusio quod licet materia et anima homo perpetua separatim materia et unitum non tamen est perpetua coniuncta, ad intellectum quod in morte se separant, licet post diem iudicii et fide credimus eorum perpetue coniuncta, modo igitur semper homo sit perpetuus et incorruptibilis homo enim resultat ex his duobus ut unita et coniuncta sunt, licet sic ratio non concludit. **Dubitatur**

primo quod dictum est in conclusione quod totum non differt a partibus simul aliquo modo, probatur quod totum distinguitur a parte ut a parte. Ad hoc dubium videtur sic: dicitur in declaratione principali quod totum est quod primum totum non est idem cum sua parte per se et primo, sed bene per se et non primo, ratio primi quia si totum esset idem cum parte per se et primo tunc quodlibet includeret in toto hoc includeret in parte, sed hoc est falsum totum enim vel partes unam dat integre alias partes ut homo dat integre manum, vel manum et dat integre pedem et alias partes et sic patet quod totum idem cum parte per se non primo quia totum convenit alicui non convenit alicui parti ut ridere homini, sed hoc non convenit toti conveniret toti vel sui parti quod est totum. Secundo dico quod totum differt a parte per aliquid sui patet quia totum differt ab una parte per hoc quod vel includit partem addit super alias partes quod est sed de essentia eius totius differt. Dico 2° quod partes differunt a toto non per aliquid sui sed per aliquid totius patet quia partes nichil continent quod non est de essentia totius et totum bene sed aliquid quod non est de essentia partis non sit quod partes quod non differunt a toto. **Dubitatur** 2° utrum totum sit magis divisum a parte vel partes magis divisa a toto. Videtur 2°: quia totum perfectius est aliud a parte quam partes a toto est.

declarat hic sic quod totum includit aliquid quod non includit partes ut totum quod includit aliquid quod non includit minimum, sed partes nichil includit quod non includitur in toto, et igitur cum est partes partem et partes totius. **Dubitatur**

2° utrum cognitio totius quantitatis dependeat a cognitione suarum partium. Videtur quod sic. Dicitur quod totum quantitativum dupliciter cognosci, uno cognitione generali indeterminata et confusa, 2° cognitione certa determinata et perfecta, loquendo de cognitione indeterminata et confusa tunc non cognoscitur ex partibus suis statim cum cognoscitur tota ymago confuse antequam in sensibus determinate, sed loquendo de cognitione certa distincta et determinata tunc quantum cognoscitur bene ex suis partibus, patet quia eadem sunt principia essendi et cognoscendi, sed totum quantitativum habet esse ex suis partibus, ergo etiam cognosci habet cognitione distincta et determinata ex suis partibus.

Utrum sortes sit idem homo hodie qui fuit heri

Pro intellectione huius questionis notandum primo quod ista questio non est de textu Aristotelis sed movetur propter opinionem Eracliti qui dixit quod omnia essent in continuo motu et variatione et quod non esset idem homo hoc sed heri, et idem homo potest intrare in eundem fluvium bis, videlicet eundem ut continue dicitur quod aliquid dicitur manere 3bus modis primo simpliciter et quoad substantiam eius, sed secundum nulla non mutatur, et deus est simpliciter manens, ideo deus enim est ingenerabilis, invariabilis nec vicissitudine adumbratio, et alia a primo pertinent ut intelligentie dicuntur manere idem secundum quod natura non mutatur, quod ideo est quod in eis non mutatio est in tempore, modo intelligentie et celi a se non mensurantur tempore sicut eius enim est mensura res corporales ingenerabiles et incorruptibiles ad sua res incorporee ratio quod non mutatio est tantum manere, 2° eius 3° mutationem ratio est et ratio ingenerabiles et mutabiles et illa a divina libera sunt ab omni materia. 2° aliquid dicitur manere idem quod eius partes principales quod eadem manent et illud manet idem quod forma substantialis semper manet eadem ut homo per totum eius vitam habet semper manentem eadem animam, forma enim sunt ipsius principales partes quia est enim materia forma enim formant salvat rem. 3° aliquid dicitur manere quod homo tota in [illegible] non manet [illegible] sed succedunt in situ situ sua et ordine et aquae fluvii dicitur manere eadem hodie et heri licet enim sit aqua non manet hoc nunc quod eadem, quod heri fluit [illegible] tamen quod partes eius se in toto continue succedunt in eodem loco et in eodem respectu et situ et manent eadem. **Notandum 2°**

quod aliqui sunt dicentes istam opinionem materie et dicunt quod sortes qui est hodie et qui heri fuit non manet nec est idem, probatur et idem bene 2° modo. Ratio primi quia non manet idem per eadem partes

cuius partes non manent eedem, constat autem
ut ipsi dicunt quod paries forte qui fuit
heri et qui est hodie cuius partes non semper ma-
nent eedem. Manifestum enim cuius continue variatur
calor naturalis continue agit in humidum radicale
ipsum consumendo et sic in eius consumptionem
alie partes nove et generantur et sic
sunt restauratio deperditi. Racio 2a quia
forma substantialis ut anima semper manet eadem
per totam vitam suam et sic quemadmodum dicitur
de Sorte sic consimiliter dicitur de aliis rebus
quarum forme substantiales sunt perpetue et immateriales
informantes materiam ut de aliis individuis
speciei humane. Sed de rebus quarum forme substancia-
les sunt materiales fluxibiles et extense ad ex-
tensionem materie ut de brutis dicitur quod
tales res non manent eedem per totam vitam
ut equus asinus et alia bruta in spe-
cie 2o modo et racio ipsorum est ista quia forme
talium rerum sunt fluxibiles cum ipsa materia
et quo dicitur materia corrumpitur et ex corrumpuntur
cum ipsa etc. quia materia continue variatur
sic et forme talium rerum continue varian-
tur. Tales res sunt eedem pro tanto quia partes
earum rerum succedunt sibi invicem in consimili
situ figura et ordine per totam vitam eius
alius sed quod est fluvius dicimus enim post
iam septennis quod Renus semper et equus nunc
nus non esset idem eius nunc [illegible] est
fluvius et patet quia per continuam alteracionem
variata est tota materia equi et similiter sua
tota forma substantialis etc. quo ipsa est fluxa
et fluida et ex quo dicunt ipsi quod licet
iste due forme sunt forma equi nunc et
antiqui differant tamen in continua succes-
sione non habuerit ut sunt [illegible] divi-
sione et sic semper forma prioris dici videba-
tur eadem cum forma sequentis dici. Et ego
per omnes dies videre manere eundem equum
licet non sit vere idem equus. **Notan-**
dum 2o pro intelligenda veritate de questione nota
secundum de continuacione vite secundum [illegible]
loquendo loquimur medici et physici. Aliter as-
trologi et etiam theologi ad propositum tamen sufficit
narrare posicionem physice tamen que et medicine
concordant. Ostendit enim per eius exemplum
gubernatorem dicitur declarat vegetalium et cetera quod in
qualitatibus vincte est mixtio et contrarietatum
primarum caliditatis frigiditatis siccitatis et humiditatis
sub quodam temperamento etc. Et in
tamen diversos gradus complexionum et recessum
a complexione temperata sunt complexiones eius sanguinea
vivida quia temperatissima complexio
est ad temperatam ceteris paribus ut eam
dicit Magister reperitur proporcio qualitatum
primarum et temperamentum. Sed alie at-
tencionibus plus lapsis et magis recessus
a complexione temperata ut colerica fleg-
matica et melancolica est tamen et tempe-
ramentum in illis complexionibus sub qua durat
et vivunt per totam vitam et exercent operaciones

vitales et appetitus talia ergo proporcio qualitatum
primarum et conveniente est causa salubritatis
dispositio vero causa infirmitatis. Ultra itaque
anima humana sit forma per statum presentis
vite in materia requirentes corporis et qualitatum
primarum proporcionem debitam operationum vel debitis op-
eracionibus. Sed cum 2o de anima dicitur actus
sunt in patiente bene disposito. Durante ergo
proporcione qualitatum primarum et complexionum
anima optime operatur et perficit suas operaciones
et ipsa in corpore manet dispositione ad-
veniente non potest eas perficere sed ut in ma-
nifeste in egris et debilibus et tandem
adveniente dispositione corrumpente ex
qua anima a corpore recedat. Concluditur ergo
generaliter quod causa continuacionis vite in viventibus
talibus est proporcio qualitatum primarum et
complexionis sed dispositio est causa mortis
et separacionis anime a corpore. Sequitur tunc quod
complexio sanguinea ceteris paribus aliis
complexionibus est longioris vite sed contrarium
est de mente eorum qui dicunt quod complexio san-
guinea est ceteris plus proporcionata est enim
calida et humida et sunt qualitates vite. Secundo
tercio 2o quod in principio mundi fuit homines prius
tempore longius vixerunt quam homines temporum
modernorum patet contrarium et racio eorum qui dicunt
quia homines priorum temporum fuerunt magis
temperati in corpore complexionibus quam ymo et etiam
nutrimenta plus naturalia et proporcionata fuerant
nunc de quanto enim aliquid plus recedit a proporcione
sua de tanto sit debilius et impurius tamen
idem concludit quod vita antiquorum patrum plus
fuit ex gratia quam ex natura ut in dictam nona
sue summe. Sed secunde 3o quod mors hominum
et aliorum post dicta naturalis patet contrarium quia naturale
est quod quelibet res in se continens contraria que sic agunt
tandem unum optinet victoriam et dissipatur
moveat unumque de disposicione mortis sequitur
naturalis quia mors naturalis precedendo ut unde conti-
nuato dicit tamen plures tamen gladio crapula
et morte violenta succumbunt quam alie. **No-**
tandum tercio quod de causa continuacionis vite
viventium pulchre loquitur Egidius 2o de
generacione. Racio humidi est facere cohercere vel
et partes terre humide sibi invicem coherent
facit vel unionem non sed dicit ad repar-
tendum humidum in qualibus viventibus humidum radicale
et substanciale quod sunt transformatis(?) in se
materie aliud autem est humidum cibale vel accidentale
ut alii dicunt quod per nutrimentum generaliter ne-
cessitas autem eius humidi cibalis est ista calor
enim naturalis continue agit in humidum radi-
cale sed ergo supradicte humidum cibale quod
deperditum ut possit restaurat. Continue tamen
humidum radicale per humidum cibale impu-
ratur et quamquam impurata humidi radicalis
in viventibus vita diminuitur et tandem moriens
cedit ad similitudinem quia duplex humidum
radicalis et cibalis quia humido lignum mis-
et pinguedine ut olei quod infunditur circa
lignum in lignum et humiditas propria quam
facit coherere partes ligni in unum adinvicem
et est humidum extrinsecum ut olei vel

per resolutionem proportionatam humidi radicalis sicut ergo humidum nutrimentale cibi fovet et conservat humidum radicale et per hoc ne statim consumatur per calorem sic in alio et vivere. humidum radicale fovet humidum radicale ne consumatur per calorem naturalem excludit ergo quicumque quod utique humidi radicalis proportio non impeditur a humido radicali vita alicuius durat sed quando humidum radicale impu[illegible] naturalis resolutiones naturalis deficiunt et sic necesse mori hominem. et anima recipere recedit utique ergo humidi radicalis vitam hominis continet et conservat usque ad eius separationem et tunc homo necesse moritur. hec quoad ista que nunc sic stat

Conclusio responsalis

Sortes est idem homo hodie qui fuit heri prout presupponitur determinatio, propter ea dicta et proportionalibus effectis manet idem sed in Sorte qui hodie vivit et in Sorte qui heri vixit per naturalia ipsius dicta proportionalia manet eadem igitur est idem Sortes hodie qui fuit heri. Arguitur quia determinatio propter preterea [illegible]

Conclusio determinatis effectus hec quia eadem materia substantialis et similiter anima in Sorte hodie vivente et qui heri vixit licet ista materia per hodie stare sub alia dispositione accidentali et qualificatione quam fuit heri ergo eadem mutatio quod est idem homo in uno tempore sanus et aliud tempore infirmus quandoque calidus et quandoque frigidus unde et dicitur de generatione quod materia manet eadem sub utroque termino transmutationis quasi gelu vel aqua. Arguitur primo

Sortes non est idem homo hodie qui et heri quia per statum forma et materia variatur in non manet idem sed Sortes materia et forma quia nunc variatur [illegible] quod totum non est idem nisi sue partes sed ergo partes variantur quare est variabile et totum continue patet hoc quia materia continue variatur est enim primum variationis et ipsa de se tendit ad mutabilitatem et cum quamlibet nova materia ergo est forma variatur sed quod diversi materie diversa forma. Dico ad argumentum quod bene variatur materia in esse figure et quantitatis sufficit tamen ad unitatem rei naturalis quod maneat eadem substantialiter quamquam accidentaliter non concludit. Arguitur secundo

Non manet eadem forma in rebus naturalibus ideo patet variata et mutata. Nos variamur omnia quia in nobis est sed nos variamur per et mutamur ergo et forma mutatur. Sic ergo variatur forma concluditur quod res naturales non sit eadem hodie que et fuit heri. Arguitur per Aristotelem [illegible] motu non movetur et omnia que in nobis sunt hoc quia nos sumus compositi ex materia et forma non [illegible] continue variatur. Dico ad argumentum quod variatur nos variamur et mutamur omnia que in nobis sunt [illegible] et non per se [illegible] quia quod substantiale per totam vitam manet idem substantia licet mutetur accidentaliter et materia et forma prima mutatur. Volo ergo Sortes quod sit alius et alius homo hodie quam heri substantialiter per [illegible] esse alius

sub diversis dispositionibus accidentalibus. Arguitur tertio. Non est idem homo hodie qui fuit heri. Arguitur non est idem homo senex et iuvenis patet per auctoritatem Aristotelis primo de anima tractatu de errore eorum dicit Aristoteles senex si haberet oculos ut iuvenis videret ut iuvenis in quibus verbis [illegible] videtur dicere quod non sit idem homo iuvenis et senex. Dico ad argumentum quod homo senex et iuvenis bene diversificatur accidentaliter ratione proprietatum et conditionum accidentalium tamen substantia idem est homo iuvenis et aliquas alias tamen habet proprietates senex quam iuvenis ut ostendit oratius in nova poetria. Arguitur quarto

Non est idem Sortes hodie qui fuit heri igitur patet per auctoritatem Aristotelis tertio physicorum ubi ostendit quod [illegible] theoristas in foro est alius a theorista in domo. Dico ad argumentum quod est alius non substantialiter sed accidentaliter in foro enim exercet alia officia et in domo alia. Arguitur septimo. Non est idem homo hodie qui fuit heri patet quia habet quandoque se hodie qui fuit heri patet quia hic quaedam [illegible] differt a se ipso ut ostendit philosophus in fine ysagogarum tale de differentia et Petrus Hispanus in tractatu secundo. Sed ergo idem differt a se ipso non est idem Sortes hodie idem qui fuit heri. Dico ad argumentum quod Sortes differt a se ipso communiter loquendo de differentia ut differentia capitur pro quacumque alteritate sed differentia accidentis cum homo aliter se habet uno tempore quam alio tamen idem homo non differt a se ipso differentia propria determinata. Arguitur sexto Sortes non est idem homo hodie sicut heri patet quia est continue variatus et diversificatus non manet idem et unum sed Sortes continue variatur et diversificatur igitur. Arguitur quia esse sequitur formam modo si esse diversificatur et variatur esse variabitur forma, forma autem est principium [illegible] patet hoc per hoc quia aliud esse habet homo ad est iuvenis aliud esse tamen est sicut virtus sicut et tamen est senex. Dico ad argumentum quod Sortes non est idem accidentaliter est tamen idem esse in substantia et eundem secundum substantiam. Arguitur nono. Non est idem homo hodie qui fuit heri patet diversificata forma diversificatur res sed Sortes non est eadem forma hodie sicut heri ut arguitur est non quia forma dat esse sicut unius rei est unum esse. Si ergo variabitur forma variabitur esse rei hoc patet quia diversificata operatione diversificatur forma sed in Sorte non est eadem operatio hodie sicut heri arguitur quia operatio sequitur formam ut dicitur [illegible] quietatis in de substantia orbis quia Sortes hodie potest unum facere ut bonum et cras aliud ut malum. Dico ad argumentum quod licet in Sorte variatur operationes propter eas quae sequuntur voluntatem suam diversitatem tamen operationum et quae sequuntur animam manet eadem ut hec idem esse substantiale esse mobile eadem enim tempore in quo [illegible] senes moventur et [illegible] secundo de anima. Arguitur ultimo non est idem homo hodie qui fuit heri patet sed non manet idem ubi per nove rei fit additio sed in Sorte per nove rei fit additio arguitur est non quia additio rei per nove per variatur hoc quia in Sorte fit nutrimento quando nove per variatur et quando [illegible] nutrimentum [illegible] alimentum ut secundo de anima hoc ad in Sorte per unum alius et alius cibus cum quibus die nutritur eodem cibo et per quibus quid [illegible] substantia sociatur et fit additio [illegible] nove rei et concluditur quod variatur per sua forte non ergo manet idem homo hodie qui fuit heri. Dico ad argumentum quod per nutritionem [illegible] in Sorte fit per nova appositio et generatio [illegible] sed non formalium modo variatur sed Sortes aliter per se concludit et materialiter primum formalium et non materialium ut dicitur in dubio primo.

Dubitatur primo quomodo sit possibile ut argutum est quod [illegible] hodie quod sint [illegible] in societate cottidie fit nova [illegible] per diversos cibos et cibus digeritur per calorem naturalem qui digestus convertitur in substantiam sociabilem [illegible] et ob hoc fit appositio [illegible] novi nutrimenti. Hoc dubium solvit Galienus [illegible] ad [illegible] loquitur et dicit quod in [illegible] sunt due partes quedam [illegible] sunt partes [illegible] magis et [illegible] partes [illegible] formam partes formales [illegible] quod sub [illegible] per humidum radicale [illegible] quod humidum radicale manet per totam vitam [illegible] et [illegible] partes formales [illegible] manent per totam vitam [illegible] quia totum humidum radicale [illegible] totum consumptum nec totum alteratum nec conversum [illegible] aliter non posset [illegible] quod ad [illegible] et [illegible] humido [illegible] ad humidum radicale et [illegible] quia alia [illegible] nutrimento et [illegible] ubi aliud et [illegible] humidum cibale [illegible] et [illegible]. **Dubitatur 2o** utrum accidens sit non ens. Hoc dubium movetur contra dictum Parmenidis qui omne [illegible] dicebat esse non ens [illegible] quod accidens [illegible] ens et aliquid et non [illegible] pure nichil [illegible] ratio [illegible] quod propter [illegible] aliquam [illegible] entem impositam [illegible] accidens [illegible] aliquid [illegible] non [illegible] entem impositam [illegible] quod accidens sit [illegible] vel [illegible] ut albedo nigredo [illegible] ut magnitudo ut [illegible] doctor sanctus 2o de anima [illegible] quod [illegible] vel [illegible] motus accidentis et non est pure nichil 2a ratio ut dicit aristoteles [illegible] motus realis dicit aliquam entitatem [illegible] accidens [illegible] quia motus realis non terminatur ad nichil si enim motus [illegible] ad nichil [illegible] frustra et otiosus [illegible] quod [illegible] aristoteles 2o de anima et [illegible] celi deus et natura nichil faciunt frustra [illegible] quia calor [illegible] calefaciendo et [illegible] albedo [illegible] albefaciendo [illegible] alterando quia medius sunt [illegible] instrumento 2a [illegible] instrumentum agentis realis non est pure nichil [illegible] agens reale agit per accidentia [illegible] instrumentum accidens dicit entitatem aliquam realem [illegible] instrumentum [illegible] agentis [illegible] quia anima agit digerendo cibum per calorem naturalem et anima nutrit et augmentat corpus per calorem naturalem ut patet aristoteles 2o de anima et Thomas dicit quod calor [illegible] movetur [illegible] calor regulatus ab anima [illegible] calida agit per calorem [illegible] addunt [illegible] theologica [illegible] divina [illegible] per se [illegible] et [illegible] nichil [illegible] accidens

potentia divina [illegible] per se [illegible] et [illegible] accidens non est pure nichil [illegible] quia [illegible] divina non terminatur ad nichil [illegible] divina [illegible] dei [illegible] perfecta ut dicit scriptura nichil [illegible] nullus [illegible] optimi est optima facere [illegible] cum [illegible] quo [illegible] albertus in [illegible] alteratio [illegible] ubi [illegible]. **Dubitatur 3o** utrum divisio entis in substantiam et accidens sit sufficiens et utrum ens dicatur univoce de substantia et accidente [illegible] de creatore et creatura. Hoc dubium habet tres partes prima pars querit utrum divisio entis in substantiam et accidens sit bene posita et sufficiens. 2a querit utrum ens dicatur univoce de substantia et accidente. 3a querit utrum ens sit univocum ad creatorem et creaturam. Hoc dubium per omnes tres partes solvit breviter Jo. de [illegible] [illegible] Alberti. **Quo ad primam partem** dicitur quod divisio entis in substantiam et accidens sit bene et sufficienter posita dicit idem Jo. de [illegible] quod sicut [illegible] cuius [illegible] ad [illegible] in se ad in alio [illegible] procedit a [illegible] sic radius rectus procedit [illegible] a corpore luminoso [illegible] procedit sed radius obliquus a corpore luminoso et sic radius obliquus non procedit nisi a radio recto sic non procedit accidens [illegible] nisi mediante substantia et sic radius obliquus [illegible] appendiculari radio [illegible] accidens [illegible] quodam [illegible] ut relatio [illegible] minime entitatis et maxime difficultatis. **Quo ad 2am partem dubii** dicitur utrum ens univoce dicatur de substantia et accidente respondetur idem quod non et dicit quod divisio entis in substantiam et accidens non est divisio univoci in sua univocata nec equivoci in sua equivocata sed analogi in sua analogata. Ratio primi quia si ens esset univocum [illegible] ad substantiam et accidens [illegible] nichil [illegible] ens [illegible] non [illegible] substantie et accidentis [illegible] aristoteles [illegible] probat quod [illegible] ens equivocum [illegible] de substantia et accidente quemadmodum salubre et sanitas dicitur de his que sub ipso continentur salubre enim [illegible] de animali et [illegible] de cibo et de urina [illegible] prima [illegible] quia ens non [illegible] equivocatione [illegible] non [illegible] primo de substantia et accidente

Sed prius dicitur de substantia respectu eius et posterius de accidente sed dicitur effectum non quod aliquid duobus conveniat quorum unum se ut causa et alterum ut effectus prius conveniat cause et posterius effectui. Unde cum causa non dicatur precedit effectum racione prius quod si causa non convenit alicui cum aliquo quod esset analogum sed cum plus convenit uni quam alteri ad analogum ut dicitur in ante physicorum. Et per analogum cum quod dicit unam rationem inequaliter participatam ab hiis de quibus dicitur non enim dicit unam naturam equaliter participatam a substantia et accidente cum dicit et quod primum creatum dicitur cum autem causarum ... quanta ... creaturarum esse esse autem substantie principaliter ... et principaliter ... ab accidente ... et non ... a substantia ... quemadmodum radius obliquus venit a corpore luminoso per radium rectum ut dictum est supra. **Quo ad 2am partem** videlicet utrum eque primo et univoce dicatur de creatura et creatore respondet idem doctor quod non nichil enim commune univocum et eiusdem racionis convenit creature et creatori. Nec est comparacio creature et creatoris in aliquo univoco. Hoc enim est contra philosophiam et theologiam. Contra philosophiam quia dicitur octavo physicorum finiti ad infinitum nulla est proportio et patet quia si aliquid esset univocum creatori et creature maxime esse vivere et intelligere et similia. Non esse quod creature convenit creatori ipse enim est et habet vitam delectabilem et ipsum est esse actuale simul esse autem omnis creature est esse imperfectum esse mixtum et cum imperfectum et defectibile et vita nostra multis amaritudinibus est repleta. Unde et ipsa excellencia sue vite nostre non comparatur (?) proportio ... dicitur ... Item ... a minori si non ... commune univocum corporibus celestibus et inferioribus a forciori nec commune univocum deo et creaturis. Ita enim ... et ... celestium et inferiorum quam creatoris et creature ut notum est. Sed quod nichil commune univocum sit corporibus celestibus et inferioribus patet ab Egidio 2o de anima sic unde dicit Egidius nichil vero nichil commune univocum celo et istis inferioribus ymo tanta differencia celo et terra et vlz eorum superiorum ad inferiora quod ea que videntur esse utrisque tamen habent analogice quod quantum ad aspectum ... et accedunt ... ait communitate nide ... orbis quod ... hic et ibi est equivoce quod non est intelligendum dicit equivoca ... ... non per luminositas hic et ibi vel diafaneitas hic et ibi sit omnino eque sed propter magnam differenciam et analogia dicta est ~~equivocatio~~ equivocatio.

Concludit Egidius ad ergo aliqua non ... mea ... incorporabus superioribus et inferioribus non est nitendo dicit univoce univocatio sed analogice. Nam luminositas et alia quecumque passio convenit excellencius et prius reperitur in celo superius aut in inferioribus secundum Egidium. Concluditur ergo primus intentum quod nichil commune univocum est univocum corporibus celestibus vel inferioribus videtur quod nichil commune erit creature et creatori cum enim distancia creature et creatoris quantum corporum celestium et inferiorum tamen dictum hiis duobus ad ... ... ad presens ergo hic dicta sufficiant.

Utrum quantitas distinguatur a re quanta

Pro intellectione questionis mote notandum primo quod questio ista oritur ex opinione aristoteles contra parmenidem arguentem sic. Si tunc unum esse ... tunc ... esse finita aut infinita. Finitum autem et infinitum soli quantitati conveniunt. Si ergo substantia est finita vel infinita est quanta et informabitur quantitate. Que restat ergo quod substantia et quantitas sunt distincta et nec differunt ... questio de quantitate et substantia ... de substantia et quolibet accidente videlicet ... quolibet accidens distinguatur a suo subiecto. Dico ergo quod omnis diversitas et differencia est forma ... enim ... ... forma ... quod sequitur et distinguit. Et ... dicitur diversitas quod dicitur differencia dicitur sic enim ... ... in convenientie sic forma ... distinguat. Dicitur enim primo de generacione quod omnium generabilium et corruptibilium est ... ... dicitur ista dicitur et ista sunt diversa differencia enim ... ... et ... aliquo ... univoco conveniunt et aliquo formali dicitur ut duo species sub eodem genere conveniunt differre. Convenit enim ... ... dicitur differencia specifica ut ... ... rationale dicitur. Sed ista dicuntur diversa que ... non sunt idem tamen in aliquo univoco conveniunt ut creator et creatura. Creator autem et creatura non sunt idem ut in aliquo communi univoco conveniunt ut probatum est supra. ... cum eius quoniam creator et creature sit tamen non est univoce. Creator enim est eius per essenciam. Creatura non per participacionem et sic dicitur Egidius primo physicorum ... prima sunt primo diversa ... principiata dicuntur prima enim diversa sunt ... principiata ... ... differunt ab alio. Sequitur correlarie primo quod creator et creatura non dicuntur ... sunt diversa ... ... notabili. Sequitur correlarie 2o quod accidens et substantia non dicuntur ... sunt primo diversa ... accidens enim et substantia non habent aliquid commune univocum ... ... in ente ... cum non est univocum sed analogum ad ea. Sequitur correlarie 3o ... materia prima et deus proprie non dicuntur ... sunt primo diversa ... ...

a materia prima non oritur deus per quam differt ab eo deus enim caret a forma nec materia prima [illegible] se [illegible] est enim pura potentia ut dicit [illegible] phisicorum [illegible] nichil [illegible] et informis [illegible] a forma [illegible] materia [illegible] adeo deus enim est actus [illegible] supremum omnium et perfectissimus Materia autem prima [illegible] infimum [illegible] et imperfectissimum

Notandum 2o [illegible] distinctio [illegible] distinctio [illegible] realis distinctio [illegible] aliquid [illegible] ut dicitur [illegible] distingui [illegible] quod distinguuntur per actum [illegible] potentie collatum [illegible] collatum [illegible] ad aliud [illegible] non devenit in [illegible] distinguuntur [illegible] secundum aliquos [illegible] distinguuntur a se [illegible] forte [illegible] in subiecto distinguitur a forte [illegible] attribuitur ei quod [illegible] aliquid [illegible] attribuitur ei quod [illegible] aliud [illegible] alteo [illegible] 2o aliqua distinguuntur realiter et [illegible] loco [illegible] distinguuntur a forte [illegible] ut [illegible] albedo [illegible] in uno subiecto [illegible] 3o aliqua sic distinguuntur realiter quia subiecte [illegible] distinguuntur [illegible] natura [illegible] distinctio realis [illegible] distinguntur [illegible] realiter [illegible] a se [illegible] differentiis [illegible] passio et [illegible] realiter [illegible] distinguuntur realiter non [illegible] realiter sic quod unum [illegible] aliud [illegible] passio [illegible] subiecto et [illegible] in esse [illegible] phisicorum [illegible] distinguuntur sic realiter [illegible] analeticorum [illegible] aliud [illegible] aliud [illegible] aliquid constat autem quod [illegible] passio [illegible] aliud [illegible] distinguuntur realiter [illegible] realiter [illegible] passio et subiectum distinguuntur [illegible] realiter [illegible] passio [illegible] qualitas [illegible] ut [illegible] subiectum [illegible] substantia [illegible] et effectus distinguuntur realiter [illegible] et [illegible] distinguuntur realiter sicut actus et passio [illegible] quod passio [illegible] emanat et fluit ex [illegible] ut [illegible] 2o phisicorum [illegible] quod fit ab alio [illegible] ad actum [illegible] 3o [illegible] omnia accidentia distinguuntur realiter a suo subiecto [illegible] quod [illegible] actus [illegible] realiter [illegible] subiecto [illegible] actus quia [illegible] ad aliud ut ad subiectum

[illegible] distinguit accidens realiter a subiecto [illegible] non est [illegible] substantia [illegible] substantia [illegible] accidente [illegible] phisicorum [illegible] forma [illegible] effectus [illegible] et effectus distinguuntur realiter [illegible] distinguuntur realiter [illegible] substantia [illegible] accidente [illegible] **Notandum** 2o [illegible] non implicat aliquid [illegible] subiecto [illegible] distingui realiter [illegible] de albedine et dulcedine in lacte albedo enim et dulcedo [illegible] in lacte [illegible] distinguuntur realiter [illegible] albedinem realiter distingui a [illegible] dulcedo [illegible] 2o [illegible] sensus realiter distincti [illegible] quod albedo cognoscitur visu et dulcedo gustu [illegible] accidens et subiectum [illegible] distinguuntur [illegible] realiter naturis quia [illegible] alterius [illegible] substantia et quantitas [illegible] accidens et subiectum [illegible] accidens et substantia [illegible] quod [illegible] volunt dicere quod accidens et subiectum [illegible] realiter [illegible] in diversis naturis et entitatibus [illegible] substantia [illegible] accidens entitatem [illegible] substantia [illegible] accidente [illegible] phisicorum [illegible] omne enim [illegible] substantia [illegible] accidente [illegible] accidens [illegible] substantia [illegible] accidens habeat [illegible] non est [illegible] ad [illegible] similiter **Notandum** 3o [illegible] veritatis [illegible] forma [illegible] parva vel magna quantitate [illegible] forma [illegible] magna [illegible] forma ad magnam [illegible] parva vel magna quantitate [illegible] experiencia [illegible] magna [illegible] parva [illegible] in vitro quod vitrum [illegible] aqua et [illegible] aer ibi [illegible] ad extensionem ad quantitatem vitri [illegible] vitrum [illegible] in aquam frigidam [illegible] ad sensum quod aer [illegible] alia [illegible] distingui [illegible] substantia [illegible] quantitas [illegible] substantia

eo quod ita quantitas sicut quantitas est distincta
a sua substantia quanta quantitas nota est quod si non
esset distincta tunc si uni conveniret
resistere vel non resistere etiam conveniret
alteri Quecumque enim sunt idem quicquid convenit
uni et convenit alteri Sed arguitur quod ponendo
quod latera follis sunt elevata mediocriter
ita quod aer suscipiatur nec se obstruit
itaque foraminibus ipsius follis in isto aer
aer non potest comprimi lateribus follis ideo aer
resistit illi compressioni Sed non substantia aeris
quia quod ut dictum est substantia aeris indivisibiliter
potest stare sub quacumque quantitate sive magna
sive parva et per hoc sequitur quod illi compressioni
resistat quantitas ipsius aeris tamen quod non
sit plenum in folle nisi substantia aeris vel folle
sit quantitas aeris istud notabiliter sic stantibus

Conclusio responsalis

Quantitas distinguitur a re quanta probatur
primo auctoritate aristotelis in textu ubi dicit
quod parmenides substantia et quantitas si sunt
duo sunt et non unum Si ergo sunt duo sequitur
quod unum distinguitur ab alio realiter Antecedens
patet quod dicitur **Arguitur primo** Illa quae
dicuntur predicamentaliter dicuntur realiter et sunt distincta
sed substantia et quantitas dicuntur predicamentaliter ergo antecedens
quod distinctio decem predicamentorum est divisio entis realis
ut dicitur in 7o metaphysice et 2o physicorum Et quare predicamenta
sunt impermixta secundum aristotelem in primo posteriorum
ostendit quod decem predicamenta sunt distincta et 2o physicorum
est quod omnibus ipsorum nec una est res et immediata
neque unum generalissimum unum est negans de alio
ut substantia non est quantitas **Arguitur 2o** Ista
quecumque sunt idem quicquid convenit uni et convenit
alteri sed aliquid convenit quanti quod non convenit substantie
ergo substantia et quantitas non sunt idem Antecedens est aristotelis
in predicamentis quoniam quod quantitati convenit per se habere
partem extra partem ita quod contrarium est quod quanta quod
ipsa sit divisibilis in partes Substantia autem secundum
quod est non est divisibilis aliter enim sequeretur
quod omnis substantia esset divisibilis quod est falsum **Arguitur
3o** Illud quod verum est distinguitur ab eo quod non
verum est Sed substantia vera est et accidens non igitur
Antecedens est notum quod verum eius distinguitur a non
vero ente secundum aristotelem in textu 3o quod
verum est nulli accidit ideo a sensu generis quod
alicui accidit non verum est **Arguitur 4to**
Si substantia et quantitas essent idem tunc ad maio-
rationem quantitatis sequeretur maioratio substantie et ad
minorationem quantitatis sequeretur minoratio substantie
Consequens falsum est Sed quod est falsum ad calefactionem
enim aque vel lactis acquiritur maior quantitas
et tamen nichil acquiritur de substantia lactis
vel aque igitur concluditur quod substantia et quantitas
distinguuntur realiter **Arguitur 5to** Sensibile per
se distinguitur a sensibili per accidens sed quantitas
sensibile per se et substantia non est ergo antecedens
secundum aristotelem 2o de anima quod enim quantitas
sit sensibile per se quia est sensibile commune
sensibile commune est sensibile per se Sed quod substantia
non sit sensibile per se est aristotelis 2o de anima
ubi dicit filius diarii est substantia et sensibile
per accidens **Arguitur 6to** Illud quod est in subiecto dis-
tinguitur ab illo quod non est in subiecto Sed quantitas
est in subiecto quod accidens accidens autem ipsius inest rei
ut dicit porphyrius Substantia autem non est in subiecto ut dicitur
in predicamentis ergo antecedens non **Arguitur 7mo** quaecumque
sunt idem realiter quaecumque passio realiter convenit uni et convenit
alteri sed aliqua passio realiter convenit quanti que non convenit
substantie ut sic est antecedens notum secundum quod finitum et in-
finitum quae reperiuntur per se quanti ut vult aristoteles
primo physicorum et 3 finitum et infinitum non conveniunt
sic substantie Sed per accidens alias enim substantia esset finita
vel infinita quod est falsum de anima in 2o antecedens contra
Arguitur ultimo Substantia et quantitas distinguuntur realiter
quod quod ad quantitatem est per se motus sed ad substantiam non ideo
distinguuntur realiter Antecedens est aristotelis 5to physicorum

Arguitur primo Quantitas non distinguitur
a re quia superficies non distinguitur a substantia Sed super-
ficies est quantitas ideo antecedens est aristotelis in predicamentis
secundum quod illud quod suscipit qualitates contrarias est substantia
Sed superficies suscipit qualitates contrarias igitur antecedens
est aristotelis in predicamentis ubi dicit proprium est substantie
substantie manens eadem est numero suscipere contrariorum
susceptibilis Minor est aristotelis in predicamentis
ubi dicit primum album dicitur quanta est superficies
alba **Dico** ad argumentum quod superficies est subiectum quantitatum
contrariarum non ratione sui sed virtute substantie Sola enim substantia
firmat et stabilitat actus in esse Sed accidentia
fluunt a substantia quadam ordine et ideo quantitas est
accidens quod postea sequitur substantiam qualitates autem
sensibiles quae sunt qualitates naturales inveniuntur
in substantia per quantitatem **Arguitur 2o** Quantitas non dis-
tinguitur a re quanta quia habere partem extra partem
convenit quantitati sed substantia habet partem extra partem ergo antecedens
quod ratione quantitatis convenit habere partem extra partem minor patet
quod corpus per se divisibile habet partem extra partem sed substantia
est per se divisibilis ergo antecedens quod divisio fit per partes
minor separatur a subtilioribus aeris a substantia ut ignis a forte
adhuc fortius habet partem extra partem ut manifeste apparet
Dico ad argumentum quod substantia est magis accepta
cum quantitate non est divisibilis ut contradictionem ut
contrarie sed separatio quod sicut actu non est divisa
sed hoc est quod dividatur ut patet in substantia
sed est quod aptitudine quod in quantum substantia sit indivisibile contrarie
ex quantitate Unde contradictio in dubiis dicitur
contradictorie et separata dicitur in dubiis sed dicitur
in dubiis naturaliter sicut quantitate accepta vel substantia
Arguitur 3o Illa quae faciunt
habere partem extra partem sunt distincta Sed substantia et quantitas
...
Dico ad argumentum quod
substantia et quantitas sunt idem ...
Arguitur 4to ...
Arguitur 5to ...
tinguntur a re ... ut dicit aristoteles

parasiensis quia deus non potest conservare quantitatem sine substantia et accidens non bene quia si deus conservaret quantitatem sine substantia non esset accidens substantia panis integralia et substantia tum substantialia et sensibilia se haberent et omnes partes eius remanerent ex quo illud est ablatum faceret ea partes distantes et quantitas. Dicit quod si deus paneitatem aufert potest facere quod sit quantitas sine substantia et substantia sine quantitate quemadmodum facit quod accidens sine subiecto alterare sine substantia. Et quantitas non est eiusdem rationis et conparationis sed quod deus posset panem auferre et de quantitate sicut magis et minus relinqui posset sed quantitas naturaliter non potest separari a substantia nisi ipsa substantia maneret. Et concesso quod deus faceret et potest panem auferre separare quantitatem a substantia manifestum est eorum quod nunc dicto pane et tegumen sine substantia et sic omnis accidens et forte deus faceret miraculum et ageret panem auferre non eum obediret deo et natura et ex effectiva. Tunc ad articulum parasiensem dico quod ipse est contra et quod Aristoteles et quam vero et et dependentia ad invicem non est nisi substantia naturaliter et necessario quamvis reciproce et dependentia ex substantia et quantitate. Et quod deus non potest separare substantiam a quantitate sed quantitas posset separare quemadmodum materia non potest esse sine forma licet una forma potest esse sine materia licet Johannes de Mechlinio articulo sexto de materia mater caste virgo Maria mysterio completur panis terram acutant perdit qualiter terrestri formarum.

Arguitur secundo quod quantitas non distinguitur a substantia quia si tunc esset distinguitur ab alio quod quantitas non per rationem et sic ab alio quod quantitas non per rationem solum ergo etc quod quantitas enim non distinguitur sine substantia ergo etc quod distincta a substantia quod haec est de re alterius quod sunt distincta et tunc unum per rationem ut quod non est in eis quod unitas et amplius non per ... quod quantitas et unum et plures accidens sicut ... ut est in materia et proprietas ... quod accidens sunt ... ut in subiecto subsistentia. **Dico** unum quod quantitas et substantia distinguuntur tamen realiter ut loco et situ sed distinguuntur realiter et tamen per alio modo quantitas et substantia unum per rationem sicut alio modo quantitas et substantia distinguuntur naturaliter ut dicitur etiam notabiliter secundo.

Arguitur tertio quod distinguuntur et differunt in aliquo genere uno quod substantia et quantitas in aliquo genere uno eius quod ergo etc quod specie differunt duo in uno genere quod ut eis differre etiam aliquo uno quod aut ... quod substantia et quantitas sunt equaliter ... et nullo uno genere non quia equivoca et in nullo uno genere et conueniunt proprietatis et conueniunt eum ut cum et analogum est in uno genere. **Dico** unum quod substantia et quantitas non sunt divise ut dicitur etc quod proprie dicuntur divisa ut dicitur est in notabili secundo.

Arguitur quarto quantitas non est distincta a substantia quantitas per se quod et distincta a substantia quantitas et per se et per se quantitas ergo quantitas et substantia ... quod ... et dicta ... quod conveniunt ... quantitas per se et substantia et eiusdem rationis quantitas et quanta et quanta etiam si est rationis substantia et quanta notum est et sic et quantitas et quanta per se ... per se quantitas quantitas et quanta ... ergo ... et quantitas et ... et nota quod ... rationis equaliter est quantum substantia per se et quantum per se. **Dico** unum quod quantitas

esse quanta modo quantum est formaliter et denominative sicut unum aliquid denominatur per se ut quale et ... predicatio denominativa et ... est quod cum de nominato sit ab aliquo extrinseco dicitur cum de nominatio per alienam naturam nominatio ut ... quod dicitur albus ubi denominatur alia natura ab esse ... ut albedo sed quod non est ... ipsum ... nec est per quod non potest per se ipsum denominari. Sequitur secundo quod ... Magnitudo est magna quantitas et quanta albedo et alba quantitas et qualitas sed quia sequitur quod et de nominaret se per ipsum eiusdem predicationis de nominatione quod ... in ea dicitur ... ad ... predicatio dicitur aliquid esse ... sed ... forme forma ad non dat esse ... ipsum sed dat esse alteri ... quod informat. Quare sequitur quod ... supra per modum definitionis ... ad ... prius ... unum quanta ut sua quanta ... quantitas et quanta ut patet dicitur ... sed potius ... quod quantitas non ... vel ... quo aliquid ... et quod ad hoc ... aliquid sit quantum non sufficit quod habeat ... quod habeat ... sed requiritur quod habeat quantitatem ... **Dubitatur primo** utrum separata quantitate a partibus partes possent dici albus ... ad hoc dubium dicitur ... ad mundum ... nisi ... quo ... extremum in extremum ... nisi per medium ... ut dicitur a quo ad unum ad quod non per medium ut dicitur secundo physicorum et hoc provenit ... ordinem secundo physicorum. Tunc ... ad dubium quod separata quantitate a substantia ... partes et ... et ... partes non videtur amplius partes et sic ... ut albedo inhereret ... substantie per quantitatem ... mediante quantitate ... sed ... quantitas ... quantitas ... separata ... a substantia ... dicitur ... separata ... omnia ... ut sunt ... quantitate ... Sublato uno ... separata quantitate ... aliquam ... ut albedo nigredo ... separatur ... **Dubitatur secundo** utrum substantia sit divisibilis sine quantitate ad hoc dubium videtur quod sic ... quod ... substantia est divisibilis sed quantitate ... divisio non ... substantia ... ab ... essentialiter ... essentialiter ... aliquid ... et aliquid ... in aliquo ... sine quantitate ... quantitate et ... sed ... divisibilis sine quantitate ... sed ... antecedens ... essentia ... causaliter ... a substantia ... a passione ... quantitate ... a substantia ... videtur ... sed ... primo modo et ...

sed quod materia vel substantia sit ut sic quante habeat partes extra partes et per consequens posito quod substantia sit accepta nec est finita vel contra esse suf
ficienti divisionibus finis ex tunc est indivi
sibiles 2m omnes non indivisibiles vel
in divisionibus. Ad contra vel ergo proportio prima
vel 2a prima proportio est ex actu et potentia
2a ex habitu et accidente et sic proportio 2a
ad primam. Dicitur accidens ad habitum ubi ergo non
est proportio prima non est possibile proportionem 2am
Sed ubi non est substantia non est possibile accidens
Cum ergo accipitur materia finita sic quo ipsa
non est contra proportionem. Prima non potest esse de
signanda proportio 2a ergo ipsa est finita
omnino. Item si omnes eo quod habet partes in
quas dividitur esse necesse est quod ille partes sint divi
sibiles. Sed cum non contingit divisionem esse omnes
essent una pars. Sed ergo dicitur indivisibile vel
dicitur divisibile continuum ut accidens vel non accidens. Ideo
dicitur sit mentio de materia finita sic accepta sit
quante ut est divisibile continuali vel substantiali
~~est divisibile~~ quod divisibile substantiale est per formam sub
stantialem. Modo quando sit sermo de materia finita
sic accepta concluditur quod sic accepta materia finita
sic sit quante ipsa non est divisibilis.

Dubitatur 3o ut evidencius appa
reat hoc rei declaratio a dubio precedente du
bitatur quod materia est indivisibile. Videtur 2o
de 3a quod indivisibile est 3bus modis per
contradictionem 2o privatiue 3o contrarie. Illud est
indivisibile per contradictionem quod nullo modo est di
visibile. Negatio cum negatio negat actum
et aptitudinem sicut forma finita dicitur esse
indivisibilis. Ipsa cum nullo modo divisibilis.
Secundo aliquid est indivisibile privatiue
sed quod actu non est divisibile tamen ei non
repugnat aptitudo ad dividendum vel divi
sionem ut est aliquid continuum quod finis sic est
indivisum. 3o aliquid est indivisibile
contrarie sed quod habet contrariam dispositionem divisibili
ut punctus. Materia ergo vel substantia accepta cum
quantitate. Nec est indivisibilis contrarie, nec contra-
dictione sed privatiue quod actu non est divisi-
bilis aptitudine quod ut pars eius est certa quantitas
contrarie cum non est indivisibile quod non omnino
habet dispositionem contrariam divisibili quia ei non
repugnat divisio aptitudine, nec est in
divisibilis per contradictionem quia sic nullo modo est di
visibilis quod admittitur est divisibile aptitudine
et sic sicut dicitur de materia divisibilitate vel
indivisibilitate sic dicitur de eius finitate vel
infinitate materia cum accepta cum forma
est infinita privatiue quod actu non est finita
sed potest finiri tamen actu in ea est quantitas.
Ad rationes ad oppositum. Ad primam
negatur cum est quod habitum vel habet ab accidente
Nam cum habet distinctionem visum ab accidente
scilicet substantia habet divisibilitatem ab accidente sed
tamen vere est quod habitum vel habet continualiter
vel deest substantialiter ab accidente. Dividi
cum non est continuale substantie sed est accidens

ter. Ad 2am 3am 2i dubii dicitur quod quod
consequitur passio aliquid et cum subiecto
Modo quod quia sit tamen antecedens et consequens quod
tamen quibus sequitur quod continualiter ante sed in
proposito. Quantitas est subiectum divisibile
et divisibilitas est passio sequens quantitatem
Modo ergo sed quod si quantitas tamen a substantia quod
etiam divisibilitas tamen ab eadem sed
solum remote et consequenter.

Utrum sit ponenda ydea [singularia] quibus sunt sensibilia constituta

principium formale sensibilium. Pro intellectione
questionis notandum est primo quod philosophus in primo
tractat opiniones antiquorum de principiis
rerum etiam comprehendit se in opinione Platonis
quam tenuit circa principia rerum, posuit enim
Plato tria principia rerum naturalium duo corporea
materie scilicet magnum et parvum et unum incorporea
forme scilicet ydeam quam per sui sigillationem
et applicationem in magno et parvo constituebat
res naturales. Dicitur enim Plato quod eadem ydea
est principium iudicii et cognitionis rerum per intellectum
itaque horum ut dicit cognitionem quod Plato non est
philosophatus humano modo. Modus enim
philosophandi naturalis et humanus est ex sen
sibilibus et intelligibilia assurgere et ex illis co
rruptibilibus et sensatis in cognitionem divi
norum et speculabilium procedere quem modum
Aristoteles servans in philosophando. Unde dicit
3o de anima quod quicumque intelligere oportet fantas
mata speculari. Incepit autem Plato philosophari
recedendo ab intelligibilibus ad sensibilia et conclu
sit quod ita dicitur esse in rebus sicut apparet
in intellectu quod ergo contingit intelligere hominem
in communi preter hunc et hunc hominem, ponebat ergo
Plato ydeam, et formam quam esse in natura
quem posuit ab Aristotele in intellectu tantum
Unde et primo metaphysice dicit fabula forte
inducere contra est dictum Platonis male se
habet. Abducit enim avide et pro pignore
dicit Gaudeat Plato quoniam si sit
monstrum potest et gaudet non cum est velle
preter multa quando est sententia erat ergo Plato
in positionem suam propter duo primo quod non intellexit
differentiam inter esse primum et subsistentiam sed
ista ~~eadem~~ idemptificavit ideam et ipse
intellexit aliquid finis esse primum et communie
dato quod nullum tale sit et ut contingit
intelligere hominem preter hunc hominem, conclusit
quod talis res sicut esse primum subsisteret
preter eius sententiam ut quod esset homo preter hunc
hominem. 2o errat Plato quod non ponebat
differentiam inter obiectum sensus et intellectus
quod sic obiectum sensus potest in actu et
et subsistens materia sed et credebat de obiecto
intellectus quod sed aliquid intelligatur ab te
quod etiam ipsum sic subsistet obiectum enim

intellectus quid quod est non relatum ad aliquid
vel ad illud particulare. Concludit platonem
quod species sit quid homo et equus sit
genus tamen quod est forma quidditatis eius non
est separata ab eo cuius est quidditas. **Notandum**

20 pro intellectione ampliori est
quod dicitur supra scilicet quod plato erravit circa
ideas ponere formas quas dixit esse quoddam
esse suum subsistendi, non quod vocat esse
essentie et in plurimo actu nature sed quod
esse fiat / et commisit in opinione quod est
20 ad quartum. 2m quod est res sunt
generabiles corruptibiles fiunt et mutabiles
vel secundum esse suum res proprie nature sed quod
ipse locantur
dicitur per quod res ingenite et ipse locantur
et quod vocatur esse primum quidditatum et eterne
est quod quidditas per diffinitionem quidditatum
et quod quidditas non mutatur. Dicit eius
quidditate 1mo intellectus, dicit ad ista
de primo quidditate et generatione, dicit ista
esse in rebus quod ad quod ipsa res sit
2m primum esse sequitur actus et existentia
rei / ad quod est quod ipsa res sit 20 modo
non quod actus sit et existit sed sufficit
quod non generat repugnantiam ad esse ut una
rosa existente particulari adhuc rosa est
rosa existente particulari quidditatem non quod sit actu
sed esse et quidditatem non quod sit [illegible]
una existens quod sit quod non repugnantiam
ad esse ergo dicit ipsorum sunt quod sit
sunt non sit [illegible] dicendum circa
quod dicta de intellectus obiectum sensus et intellectus
obiectum eius sensus per se in actu et
non requirit aliquam potentiam ipsam educendum
rem ad actum sed quod actus sit sensibile
ergo est non potest sensus agere sed obiectum
intellectus non est actu intelligibile sed ipsum
latum et corruptum conditionibus materie
et ipse quod ponitur intellectus agens qui facit
quod actu intelligible quod ponitur intelligibile ut
declarat quod late 30 de anima. **Notandum**

20 pro ampliori huius materie declaratione sci-
endum 2m intentionem doctoris sancti forma
2m intentionem doctoris. Idea grece latine
dicitur forma intellectualis exemplaris unde dicit
forma intellectualis exemplaris. Unde dicit
thomas ideas latine possumus dicere species
vel formas ut unum de vero sufficere videt
ut formas ut unum de vero. Ut idea dicit
aliter / quod ad actum forma ut idea dicit
forma eodem doctore declarat dicendo / forma
alicuius rei dicitur 3 pro forma dicitur a
qua res formatur sicut a forma agentis
qua res formatur subiungit et quod non
procedit effectus formati subiungit et quod non
de d' intrinsece accidit ut effectus pertingat / non
completam rationem forme agentis sed fiet
quod deficit ut maxime patet in causis
ut in actis solis et inferioris producendo
vermes in causis equivocis forma dicitur
a qua aliquid formatur non dicitur idea
cuius ut forma 20 dicitur forma eius in
qua aliquid formatur sicut anima est forma

substantialis hominis. Dicitur anima 2o dicitur anima
est forma substantialis hominis. Sed figura statue
est forma cupri in statua. Subiungit thomas
non est quia quamvis forma quod est aliquid
quod dicatur esse eius forma non tamen consequitur
2m esse idea dicta sed eius non est idea vi-
detur forma [illegible] separata ab eo cuius est forma
forma ad substantialis est coniuncta illi cuius est
3o dicitur forma ad quam aliquid for-
matur et sic est forma exemplaris ad
cuius imitationem aliquid constituitur et sic ac-
cipitur idea ut idea sit idem quod forma quam
aliquid imitatur sed thomas dicit ad
idea forma intellectualis quod est in mente
primi quod est agens per intellectum ut superius
dictum est. Ad idea forma creaturis pro tanto
non enim quecumque forma quam in
intellectu dicitur creaturis primo in forma dicitur
creaturis quod est intellectualis representia rei
ad esse sed idea est hujusmodi ergo idea est forma
creaturis Utrum ad idea sit in mente divi-
na ut aliquid aliud sunt due opini-
ones. Una est scoti ut refert petrus de
aquila magister super 2m sententiarum quod
idee nihil aliud sunt in deo in rebus
obiecta cognita sicut probat sic illud est idea
ideas ad quod speculando producit res ad
esse sed res ad esse producit ad speculando
esse sed res obiecta cognita sunt
rei cognite ergo res obiecta cognita sunt
idee. Ad 2m quod non quod est quod replicat non idee
ad 2m est aliquis 1mo intellectus [illegible] dicit [illegible]
modo in mente sit dominus ab esse [illegible]
augustinus 20 est non ponendo sunt idee quod
causas ponit augustinus sed augustinus ponit
causas ut obiecta cognita ergo ad 2m nota
patet ipsa ponit causas sicut expresse ponit platonem
posuit ad platonem causas in mente divina sicut
obiecta cognita / tertium arguit 20 idea est
id per quod artifex in mente sua sicut secundum acti-
onem est obiectum cognitum et non
finaliter sed est obiecta cognita
ergo cognoscendi ergo idee sunt obiecta cogni-
ta. Alia est opinio verior et communior
quod idee sunt in mente divina per formationes
quod idee sunt in mente divina per formationes
et obiecta cognita et ponebat prima opinio
circa obiectum in se cognitum est cuius
sed idea non est cuius est ergo idea non est
obiectum in esse cognito ex quo dicit augustinus
in libro de intellectu idearum est veritati
sed ideo cognitum cuius ratio non
est beatifica sed idea non est cuius ratio
est beatifica ergo idea non est cuius ratio
tertium idea sed ratio proprie productionis
cuius ratio non est [illegible] tertium idea est illud
quod deus operatur sed obiectum cognitum non
sit cuius ratio non est illud quo deus operatur
ergo idea non est cuius cognitum sed opi-
nio est vera et sequenda. **Notandum**

Ero secundum intentionem doctoris sancti
plato in isto non erravit quod ide-
as posuit rerum sensibilium et crea-
turarum sed in eo quod dicebant necesse est
ideas rerum creaturarum ponere ut patebit

Sed in mente ponendi errauit quia eas posuit extra
mentem diuinam per se existentes. Inquit enim
beatus augustinus in libro octuaginta trium
questionum quod tanta vis est in ideis ut nisi
eis intellectis sapiens nemo esse possit ut ostendit doc
tor sanctus prima parte questione quindecima primo et
idem doctor confirmat in libro de trinitate ubi
rationibus pluribus concludit ideas esse ponendas
in diuina quia sicut dicitur omne enim agens per
intellectum habet apud se rationes et exemplaria
quibus res fiendas operatur. Unde in exemplo
artifex domus ab eo fit a domo ab intra
habita. Cum prima causa sit agens per intellectum et tale
agens nobilissimum abstractum enim patet
habet res ratione creandarum ad quas quilibet
creatura refertur. Et tamen quas quilibet crea
tura producatur. Ille ergo rationes si referuntur ad
mentem diuinam que est pelagus infinite et ab
yssus inscrutabilis tunc omne est eadem sunt
eadem mens et unus intellectus. Si vero referantur
ad diuersa creata et creanda quorum sunt rationes
diuerse dicit enim augustinus alia est ratio equi
alia ratio equi et alia ratio asini et est simile
sicut aliquatenus de centro circuli quod est unum
et idem in se multiplicatur tamen et diuersificatur
valde secundum quod tenuat ad alias et alias lineas
ab eo que ad circumferentias producitur et pro
rationibus et ideo res si amplius in arte
causali esse prime diuine creatura sibi ad
imperculationem eiusdem tale pars diuinitatis idea. Ut
enim ostendit boetius 3o de consolatione metro
nono deus ab eterno perhabuit in mente
sua exemplar huius mundi sensibilis dispositionem
tamen quod mundum istum sensibilem produxit
et vocatur mundus archetypus vel principalis
unde dixit dicas ab exemplo pulcrum pulcherrimus
ipse mundum et mente gerens simili que
ymagine conformans et scriptura dicit quod
factum est in ipso vita erat. Sequitur tertio quod
et verum augustinus dicit quod tanta vis est
in ideis quod sine hiis nemo sapiens esse potest
patet quia ex quo idee talis sunt in intellectu
primi actualissimi et intellectualissimi, secundum
est fons totius luminis intellectualis omnium creaturarum
cum virtute et influxu est intellectus talis causa
per participationem reducitur ad id quod tales
per essentiam patet quod omnis intellectus intellectui cognitionem
stat sub lumine et irradiatione eius fonte
originalis lucis bonitatis ut inquit albertus
est diffusa super omnem volutam nature qua
indesinenter fouetur et incrassatur et impregnatur
et iste modus sic stantibus est **Conclu
sio responsalis responsalis** Idea
que sunt sensibilia non est ponenda quod sit
principium formale illorum et quod est vera extra
mentem diuinam sed in mente diuina necces
sario est ponendum quod forma per gestatam sit vera

sed quod idee non sunt ponende per se in natura sicut
forma per se existens patet ex processu articulis primo
intentione quia enim ex hiis probat sancte Sed quod ra
tio per gestata sit vera sed quod idee ponuntur esse
in mente diuina patet per illud sicut sunt in primo patet et
idee sunt ponende quia est primum et auctor re
rum nature. Sed methodus est quod dicitur ergo idee ponende
sunt patet et in deo tercio quia tamen idee sunt rationes
exemplares rerum naturalium eo dicunt poni in
eo qui est auctor totius nature et ille est deus
gloriosus unde dicit augustinus in libro de ciuitate
dei ut narrat thomas in summa de trinitate
in loco 3o qui negat ideas esse infidelis
est negat enim filium dei esse. Tercio patet
sic omne agens per intellectum habet rationes sui
operis apud se nisi ignoraret quid ageret.
Sed deus est agens per intellectum non ignorans
quod ipse agit ergo apud deum sunt rationes rerum que idee
dicuntur. Et quia sicut in 2o phisicorum 3a causa
ut finis efficiens et forma sit coincidunt
sed deus est causa efficiens et finalis rerum ergo
est causa formalis exemplaris rerum non patet enim
deus esse causa formalis que est altera pars rei
naturalis ergo dicitur forma exemplaris talis enim
forma exemplaris dicitur idea. Quinto patet quia
per quod speculum non dicit imaginem
aliorum nisi similitudinem rerum in ipso resplen
dentem. Sed deus est speculum dicens imaginem
omnium creaturarum ergo in ipso sunt idee rerum
et hec est nota quia in ipso sunt omnia et ipse est
in eius visione est nota enim et cognita
secundum per auctoritatem Johannis primo quod
factum est in ipso ~~[illegible]~~ Vita erat
et ad ideas ut dicit augustinus quia omnes creature
sunt in mente diuina sicut archa est per suam similitudinem
et per ideam et in mente artificis secundum patet ex
auctoritate boetii 3o de consolatione metro nono
qui sic loquitur ad deum Tu cuncta superno
ducis ab exemplo mundum mente gerens pul
crum pulcherrimus ipse ergo mundus et omnium rerum
creatarum exempla sunt in deo. Secundum augustinum
in libro de ordine piget me dixisse duos
esse mundos scilicet sensibilem et intellectualem non
quia ita non sit sed quia sic dixi
tamen [illegible] tamen sic a philosophis determinatum
et ille enim modus loquendi in sacra scriptura
non est consuetus. Sed mundus intellectualis nichil
aliud quam idea mundi ergo verum est ponere
ideas. Secundum doctorem sanctum in summa
de trinitate **Arguitur primo** quod idee
separate per sensibilia sunt ponende ergo per hoc sequitur
res intellecte generales et uniuersales sunt fieri ut dicunt
per eius ratione ut dicit in primo metaphysice. Patet ergo
illi intellectioni aliquid correspondet in re
tunc nichil sibi nichil tunc esset intellectio quia
falsa in qua dicitur 3o de anima. Sed intellectus est verorum
maxime in prima operatione intellectus sibi autem
est vera tunc erit aliquid quod sunt per se intelligenda
et sic erit idea et forma sunt sensibilibus

[illegible] simoribus **Dico** quod intentio rei qua
[illegible] res [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] ficta
[illegible] ergo [illegible] intentionem non correspondet in [illegible] sub
sistentie [illegible] correspondet [illegible] intentioni quidi
ditatis rei quod [illegible] obiectum intellectus [illegible] quidital
[illegible] rei [illegible] ut [illegible] suam formalitatem abstr
ahit [illegible] et [illegible] [illegible] ergo [illegible] intellectus
[illegible] quod subsistens non necessarium esset
ad quem intellectum [illegible] apprehensionem rei [illegible]
quod [illegible] in rebus [illegible] intellectus refert [illegible]
quiditatem rei que licet [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] abstrahit a [illegible] [illegible] [illegible] formale [illegible]
[illegible] [illegible] de chimera quod intellectus chimere est
pure ficta [illegible] quod chimera non [illegible] nec
possibilitas [illegible] ad [illegible] [illegible] quidi
tatis [illegible] subsistentie [illegible] non [illegible] de
quiditate rei **Arguitur secundo**
ydee ponuntur ut per eas cognoscantur res
sed deus cognoscit res non per ydeas ergo deo non
sunt ydee ponende [illegible] ideo ponuntur
idee [illegible] dionysius [illegible] libro [illegible] de divinis nomi
nibus ubi probat quod deus non cognoscit per ideas
Dico [illegible] quod deus non cognoscit per ideas [illegible]
[illegible] sunt [illegible] quod [illegible] esset platonicum
[illegible] idee ponuntur in mente divina **Arguitur 3o**
Deus non cognoscit per ideas [illegible] deus cognoscit
[illegible] [illegible] [illegible] non cognoscit per ideas
ergo [illegible] quod [illegible] deus intelligit se intelligit
[illegible] [illegible] quod [illegible] idea dei [illegible] idea [illegible]
ordinatur ad res creandas [illegible] deus non est
creatus Dico [illegible] quod deus cognoscit se per
suam [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] sua est
[illegible] operatum [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] idee [illegible] operatum [illegible] alia non
[illegible] operatum ad [illegible] **Arguitur 4o** idea [illegible]
[illegible] [illegible] operandi et cognoscendi
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non oportet ergo ponere ideas [illegible] quod
[illegible] ponuntur et ordinantur idee [illegible] quod deus [illegible]
omnipotens et [illegible] illud quod agit per essentiam
suam Dico [illegible] quod deus [illegible] suam [illegible]
[illegible] similitudo omnium rerum [illegible] [illegible] aliud
idea [illegible] [illegible] sua [illegible] **Arguitur 5o** creatio
non [illegible] [illegible] ergo idee non sunt ponende [illegible]
res creandas [illegible] creatio [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] fieret [illegible] alteracionem [illegible] quod
[illegible] [illegible] [illegible] creatio non [illegible] [illegible]
quod fieret [illegible] alteracionem [illegible] ut [illegible]
dicitur 2o de generatione Dico [illegible] quod [illegible]
[illegible] naturalis nihil fit [illegible] alteracionem
[illegible] non [illegible] veritatem [illegible] de accione
divina et creacione Agens enim [illegible] [illegible]
agere ex nichilo et [illegible] alteracionem [illegible] ut
[illegible] [illegible] non [illegible] **Arguitur 6o** creatio non [illegible]
[illegible] ergo [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fieret
[illegible] [illegible] enim non [illegible] [illegible] ut [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] creacioni
ut notum [illegible] [illegible] creatum [illegible] creationem
suam fieri sunt [illegible] ergo si creatio [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] fieret **Arguitur 7mo**
res create non [illegible] ideas in mente divina
ergo [illegible] omne creatum proporcionatur suo crea
[illegible] [illegible] nulla [illegible] proporcio creature ad deum
ergo [illegible] non ponuntur idee [illegible] sunt exempla
rerum creaturarum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] similitudo [illegible]
[illegible] [illegible] quod finiti [illegible] infiniti [illegible] [illegible] proporcio
[illegible] [illegible] et primo [illegible] Dico [illegible] de propor
cione similitudinis et [illegible] sufficit quod sit [illegible]
[illegible] imitacio [illegible] enim effectus creatus imitatur
similitudinem sue cause [illegible] [illegible] [illegible]
creatis relucet trinitas [illegible] [illegible]

libet [illegible] creata sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] **Arguitur
octavo** idee non sunt ponende in mente
divina [illegible] quod idee [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] nec generant nec [illegible] generari et si pone
rentur in mente divina [illegible] nec generaret nec
generarentur ergo non sunt ponende [illegible] quod [illegible] non
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] aliud [illegible] [illegible]
[illegible] ideas platonicas [illegible] quod [illegible] et
[illegible] universale [illegible] quod nec generant nec generantur
[illegible] quod illud quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est
[illegible] generacionem ut dicitur [illegible] idea autem [illegible]
intellectualis [illegible] [illegible] [illegible] in mente divina
[illegible] [illegible] divine [illegible] [illegible] [illegible] quod idee
non generant [illegible] quod generans et genitum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
generat [illegible] planta plantam idea autem
non [illegible] [illegible] rebus ideatis idea enim [illegible]
divina [illegible] creata [illegible] res ideata [illegible] creatura
creatore autem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] articulo 3o [illegible] [illegible] quod ydee in
mente divina nec generant nec generantur [illegible]
[illegible] [illegible] generare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] rerum et sic generant [illegible]
generare [illegible] Nec oportet quod omne generans
sit sibi genito [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et sic plato ponebat ideas generare
[illegible] [illegible] [illegible] **Arguitur
9no** deus [illegible] res non indi
get ideis ergo idee non sunt ponende in men
te divina [illegible] illud quod [illegible] cognoscendo
non [illegible] [illegible] non indiget aliqua regula
et medio [illegible] sua [illegible] idea [illegible] re
gula cognoscendi et operandi ergo non opor
tet ponere ideas in mente divina [illegible]
[illegible] non quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in intellectu suo et hoc [illegible]
idee Dico [illegible] quod illud quod non [illegible] de
[illegible] non indiget aliqua [illegible] [illegible]
non deus cognoscit res ideatas [illegible]
[illegible] [illegible] et idea non [illegible] aliud [illegible]
[illegible] divina [illegible] [illegible] et cognoscit
et [illegible] est regula [illegible] thomas
Arguitur decimo non [illegible]
ponere ideas quod [illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] in mente divina [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
platonem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] rebus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] mente divina [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Dico quod plato ut dicit augustinus
non [illegible] [illegible] ideis [illegible] [illegible]
ponuntur ut probatum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ponendo ideas [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intellectu
divinam cognoscendo [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] debeat reprobare [illegible] platonem
Dubitatur primo [illegible] idee plures
sint ponende [illegible] deo et videtur quod non quia
pluralitas repugnat simplicitati [illegible]
deus [illegible] summe simplex ergo [illegible] [illegible] idea
[illegible] pluralitas [illegible] [illegible] augustinus [illegible] li
bro [illegible] [illegible] [illegible] questionum
[illegible] dicit [illegible] [illegible] ideal [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] et sic
[illegible] [illegible] [illegible] quod singula a deo [illegible]
sunt [illegible] [illegible] formata et sic [illegible]
[illegible] pluralitas [illegible] dubium [illegible] [illegible]
[illegible] de veritate articulo 3o [illegible] [illegible]
[illegible] et dicit primo quod deus cognoscit suam [illegible]
[illegible] [illegible] cognoscibilis [illegible] [illegible] [illegible] cog
noscit [illegible] ergo deus [illegible] sua non solum
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

mo et ut [illegible] imitabilis a creaturis [illegible] enim una quaeque creatura [illegible] quo aliquo [illegible] divinae similitudinem ut enim dicit dionisius in qualibet re creata [illegible] termino [illegible] et 2o [illegible] [illegible] quod [illegible] agitur [illegible] ut [illegible] [illegible] divino [illegible] quod [illegible] clarior [illegible] et [illegible] abstrahit et removeat [illegible] 2o dicit doctor [illegible] [illegible] divina sit idea rerum creatarum non [illegible] divina [illegible] ut [illegible] et intelligens ut enim dicitur idea [illegible] intellectualis [illegible] [illegible] divinae ab intellectu divino ut idea rerum [illegible] imitacionem creaturae [illegible] ad [illegible] divinam [illegible] constat autem quod diverse res diversimode imitantur [illegible] dei [illegible] enim [illegible] res vero inferiores [illegible] magis distantes et remotae [illegible] enim [illegible] remotissima [illegible] pura [illegible] et [illegible] creata [illegible] et actualissimam [illegible] ergo qualibet creatura [illegible] divinam [illegible] ab alia creatura [illegible] concludit thomas [illegible] ergo [illegible] divina [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] rei [illegible] diverse [illegible] creaturarum [illegible] divinae [illegible] ponere plures ideas [illegible] ergo unitas [illegible] et pluralitas [illegible] et [illegible] creaturarum ad [illegible] divinam [illegible] thomas

Dubitatur 2o

[illegible] habeat ideam in mente divina et videtur quod non [illegible] idea [illegible] forma [illegible] forma [illegible] idea [illegible] illud [illegible] idea [illegible] cognoscibile [illegible] idea dicit [illegible] rei cognitae [illegible] non [illegible] cognoscibilis [illegible] forma et in analogia ad formam [illegible] oppositum [illegible] creatura [illegible] idea [illegible] mente divina [illegible] creatum [illegible] idea [illegible] mente divina [illegible] dubium solvit doctor sanctus [illegible] de veritate [illegible] 2o questione [illegible] dicit [illegible] plato [illegible] ideis non posuit [illegible] idea [illegible] posuit [illegible] [illegible] idea posuit enim plato [illegible] et illud [illegible] formae ut ideam [illegible] nos [illegible] creata a deo [illegible] ponere [illegible] idea [illegible] similitudinem [illegible] idea [illegible] habeat [illegible] idea [illegible] forma [illegible] idea [illegible] ideam [illegible] in deo [illegible] [illegible] mente divina [illegible] modus [illegible] doctore sancti [illegible]

Dubitatur 3o

[illegible] habeat ideam in mente divina [illegible] videtur quod non [illegible] idea [illegible] ad cognoscendum [illegible] causa [illegible] cognoscitur [illegible] 2o [illegible] forma [illegible] oppositum [illegible] creata a deo [illegible] ideam [illegible] deus [illegible] creatus [illegible] enim [illegible]

[illegible] sed [illegible] ad hoc dubium [illegible] dicit doctor sanctus [illegible] prima articulo 3o questione prima et dicit [illegible] plato [illegible] ideas non posuit ideas [illegible] secundo [illegible] plato posuit ideas [illegible] [illegible] rerum [illegible] causa [illegible] ideas [illegible] plato non posuit [illegible] nos posuimus deum [illegible] et omnia [illegible] ponimus enim [illegible] ideas in deo [illegible] subiecti causata [illegible] separatis a suis subiectis et sit productus [illegible] subiecti [illegible] non [illegible] idea [illegible] ab idea subiecti [illegible] producitur [illegible] domus [illegible] forma et idea de domo et [illegible] enim artifex producit domum et quadraturam domus et [illegible] sunt subiecti [illegible] et [illegible] non enim [illegible] et [illegible] idea ab idea subiecti [illegible] artifex [illegible] figura [illegible] domus [illegible] forma domus [illegible] idea [illegible] ideas [illegible]

Dubitatur 4o

[illegible] ideae in mente divina et videtur quod [illegible] sunt [illegible] idea [illegible] potest [illegible] ideae [illegible] in deo [illegible] idea [illegible] in mente divina [illegible] idea [illegible] [illegible] plato [illegible] ideas [illegible] ponere [illegible] idea [illegible] et [illegible] idea [illegible] idea [illegible] forma [illegible] idea [illegible] plato [illegible] idea [illegible] forma et [illegible] idea [illegible] ideas [illegible] in mente divina [illegible] petro [illegible]

[illegible]

Utrum omne quod fit fiat ex subiecto predisposito

[illegible]

Notandum 2o

[illegible]

Nonus 3o

[illegible]

mixta aut abstracta [illegible] ens et non ens [illegible] ens aut [illegible] nichil ergo [illegible] est aliquid factum
ex nichilo **Non secundo** aliquid fit ex nichilo
[illegible] tangi [illegible] ut [illegible] negative ut
quod non [illegible] et sic dicitur [illegible] facti ex nichilo quod
non [illegible] facti [illegible] ista [illegible] non [illegible]
facta ex nichilo ergo [illegible] facta [illegible]
[illegible] et sic [illegible] ex nichilo [illegible]
[illegible] et [illegible] negacionem [illegible] non valet [illegible] secundo
quod [illegible] fit ex nichilo ut ex dicit [illegible]
[illegible] et sic [illegible] aliquid fit ex nichilo [illegible]
[illegible] nichil non [illegible] tercio aliquid [illegible] fit ex nichilo ut ex dicit [illegible]
[illegible] ex [illegible] et sic
[illegible] ex nichilo fit aliquid [illegible]
[illegible] creatum [illegible] nil [illegible] et [illegible]
[illegible] theologi [illegible] dicitur aliquid
fit ex nichilo [illegible] **Conclusio responsalis** omne quod fit ex subiecto
presupposito fit [illegible] res [illegible]
[illegible] nichil producit
ex subiecto presupposito [illegible] nichil producit
ex subiecto presupposito [illegible] et sic [illegible] fit ex
subiecto presupposito fit [illegible]
[illegible]
[illegible] subiecto presupposito [illegible]
[illegible] ex nichilo [illegible]

[illegible]

Arguitur primo [illegible]

[illegible]

Arguitur 2o [illegible]

[illegible]

Arguitur 3o [illegible]

[illegible]

[illegible] factum [illegible] creacio [illegible] emanacio aliquid
fit [illegible] presupposito subiecto [illegible] alteracio [illegible]
Arguitur etiam [illegible] quod fit ex subiecto presupposito fit [illegible]
[illegible] ex nichilo fit [illegible]
[illegible]
dico [illegible] quod fit factum [illegible]
[illegible] potencia et [illegible]
[illegible]
fit creatum fit [illegible]
[illegible] potencia **Arguitur 4to** [illegible]
[illegible] creatum [illegible] creabilis [illegible]
[illegible]
[illegible] actiua [illegible]
nichil ut [illegible] creabili [illegible]
[illegible] creabilis [illegible]
dico [illegible] creandam [illegible] subiecto
[illegible] agentis [illegible]
[illegible] creandi [illegible]
potencia actiua creatiua et [illegible]
[illegible] nichil
[illegible] potencia actiua creatiua **Arguitur primo** [illegible] creacio [illegible]
[illegible] mutabilis [illegible] mutabile [illegible]

[illegible]

Arguitur 2o [illegible]

[illegible]

Dubitatur primo [illegible]

[illegible]

[illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

[illegible]

Dubitatur 3o [illegible]

[illegible]

Utrum entia naturalia sint determinata ad maximum et ad minimum

[illegible]

Notandum primo [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

Notandum 3o [illegible]

[illegible]

Notandum 4to [illegible]

[illegible]

ut resoluta tota materia spera actorum et passorum in igne non est ... [illegible]

[illegible]

magnitudinem sui ... [illegible] ... augeri in infinitum ... [illegible]

[illegible]

Conclusio universalis

Omnia naturalia sunt determinata ad maximum et minimum ... instrumentum agentis ... in magnitudine et parvitate ... formae naturalis ... determinata ad maximum et ad minimum ... [illegible]

[illegible]

Arguitur primo

omnia naturalia sunt determinata ad maximum et ad minimum ... [illegible]

[illegible]

Arguitur 2o

omnia naturalia sunt determinata ad maximum et ad minimum ... [illegible]

... magnum et ... [illegible]

[illegible]

Arguitur 3o

omnia naturalia ... determinata ad maximum et ad minimum ... [illegible]

[illegible]

Arguitur 4to

omnia naturalia ut dictum est ... determinata ad maximum et ad minimum ... [illegible]

[illegible]

Arguitur 5to

ignis ... ad maximum ... [illegible]

[illegible]

Arguitur 6to

omnia naturalia ... [illegible]

[illegible]

Arguitur 7mo

omnia naturalia ... [illegible]

[illegible]

Arguitur octavo

si omnia naturalia sunt determinata ... [illegible]

[illegible]

Dubitatur primo [illegible]

[illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

[illegible]

Dubitatur 3o [illegible]

[illegible]

Utrum cuiuslibet transmutationis perfecta sit 3 nat[uralis]

[illegible]

Notandum 2o [illegible] albertus [illegible]

[illegible]

quod omnes primi posuerunt contrarietatem in principiis et quasi coacti ab ipsa veritate coacti principia dixerunt contraria ... et bonum ... inclinati ... ad ... quemadmodum ... vadit ad colorem ...

[illegible]

Notandum 2o

[illegible]

...

Notandum 3o

[illegible]

Est conclusio 2a

[illegible]

Arguitur primo

[illegible]

Arguitur 2o

[illegible]

[illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Arguitur 3o [illegible]

Arguitur 4to [illegible]

Arguitur 5to [illegible]

[illegible]

Arguitur 6to [illegible]

Arguitur primo [illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Dubitatur primo [illegible]

Conclusio prima

Dubitatur 2o [illegible]

tela illa forma quia actu est nec abeat ea de celo
... ad nouum ubi agitur ... celum nec
... contrarie physica ... accidentia ... concludit ...
celo ... adrenouacio ubi ... forme subiectali

Dubitatur 3o quo principia ... ubi ... ex ... sicut arestoteles ...

[illegible]

Ex predictis patet ... principiis ... que ...

Utrum tantum tria principia sunt rei naturalis

scilicet materia forma et priuatio. Pro intellectu questionis nota primo quod philosophus arestoteles ...

[illegible]

Notandum 3o quod ...

[illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

Notandum 3o [illegible]

[illegible]

Conclusio responsalis [illegible]

[illegible]

Arguitur primo [illegible]

[illegible]

Arguitur 2o [illegible]

[illegible]

Arguitur 3o [illegible]

Arguitur secundo

Arguitur tertio

Arguitur sexto

Arguitur quarto

Arguitur octavo

Dubitatur primo

Dubitatur secundo

[illegible]

Sed si obi... [illegible]

Non ... 2o [illegible]

Utrum materia ens positivum et simplex et ens cognoscibile

... in analogia ad formam ... Quod sic ... quaestio tria quaeruntur. Primo quaeritur utrum materia sit ens positivum. 2o quaeritur utrum materia sit simplex. 3o quaeritur utrum materia sit cognoscibilis in analogia ad formam ... quaestionis intentio ...

Notandum primo [illegible]

[illegible]

Non ... 3o [illegible]

[illegible]

dicendum quod proprietas etc. Talis enim analogia est sanitatis ad animal et ad urinam, cibum et medicinam. Prima enim ratio sanitatis in animali, secundo enim sanitatis licet prius possit esse quam sanitas debita animali [illegible] ... tibi urina, medicina que aptitudine ad animal ... proportionem ... urina enim dicitur sana quia est signum sanitatis in animali et cibus et medicina dicuntur sana quia faciunt sanitatem in animali, dicitur enim ... reubarbaron sanat coleram et hoc ratione dicitur analogia entis enim dicitur de materia et forma analogia prout dicta ... entis vere subalternis ... forma ... analogie ... ut dictum ... per pura potentia forma ... actus et illud ergo materia sit in actu

notandum est ... intellectu ... materia ... intelligibile ... forma sub analogia ad formam. Nota ... intelligibile ... intelligibilitas ... intelligi ... movet potentiam intelligentem ad intelligendum et ... intelligentem ... intellectus ... [illegible]

Ratio ...

Conclusio ...

Ratio ...

ens in actu tunc habet formam quia ens in actu ut est forma ut est ens ... formam, sed si materia habet formam ... forma ... supposito ... subalternis ... forma subalternis ... actu ... forma subalternis ... cum subalternis ... accidit ... actu ... actu ...

Ratio materia ... pura potentia ... actu ... ens in actu ... pura potentia ... entis ... [illegible]

Contra ...

2a ratio ...

[illegible]

Arguitur primo

[illegible]

Arguitur 2o

[illegible]

3o arguitur

[illegible]

Arguitur 4to

[illegible]

Arguitur 5to

[illegible]

Arguitur 6to

[illegible]

Arguitur 7mo

[illegible]

Arguitur 8uo

[illegible]

Dubitatur primo

[illegible]

Mespositiuz

[illegible]

quod substantia dat ei [illegible] accidentis quod ipsa non habet sed dat ei [illegible] effective ab [illegible] ita dicit quod forma procedit a [illegible] actus completus [illegible] vestigium [illegible] et [illegible] forma [illegible] substantia [illegible] sic dicit quod materia [illegible] similitudo [illegible] sic dicit quod materia non est creata [illegible] a deo [illegible] a deo [illegible] formam [illegible] substantia [illegible] materia [illegible] substantia et substantia [illegible] a substantia [illegible] materia [illegible] actum omni [illegible] debebit dici substantia a substantia [illegible] formam [illegible] vestigium 2o [illegible] quod materia [illegible] forma [illegible] vestigium [illegible]

Nota quod [illegible] doctor [illegible] imaginem et vestigium imago enim est perfecta similitudo rei [illegible] vestigium est imperfecta similitudo rei [illegible] vestigium substantie [illegible] imago [illegible]

[illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

[illegible]

[illegible] natura [illegible] ad [illegible] semedos [illegible] vobis tradidi [illegible] et [illegible] similitudine [illegible] forma [illegible]

3o [illegible] materia [illegible] **Dubitatur** [illegible]

[illegible]

Est dubium forsan [illegible]

Primo sic [illegible]

[illegible] **Scotus** [illegible]

[illegible]

[illegible]

subtilibus locis allegato [illegible] sed aut thome [illegible] ergo [illegible] fra [illegible] thome [illegible] desiderat [illegible] duodecim [illegible] doctore [illegible] abunde in venire [illegible] et si longe [illegible] digressio facta [illegible] displiceat [illegible] dabit veniam

Utrum omnium corporalium et incorporalium sit

una materia [illegible] questio [illegible] questiones [illegible] et corruptibilium [illegible] actiorum et passivorum et [illegible] inferiorum [illegible] et corporalium [illegible]

[illegible]

Notandum primo [illegible]

[illegible]

Notandum [illegible]

[illegible]

2a pars

[illegible]

materie probat ... densitatem et diaphanitatem celi ... [illegible]

[illegible]

Egidius dicit ... [illegible]

Materia celi et inferiorum ... [illegible]

[illegible]

Ad obiectum ... [illegible]

[illegible]

Ad 2m sic [illegible]

[illegible]

Notandum est [illegible]

[illegible]

Ad 3m sic [illegible]

[illegible]

Solutio rationis

Averrois

Solutio rationis averrois

[illegible] **Arguitur primo** [illegible]

[illegible] **Arguitur 2o** [illegible]

[illegible] **Arguitur 3o** [illegible]

[illegible] **Arguitur 4to** [illegible]

[illegible] **5to Arguitur** [illegible]

[illegible] **Arguitur 6to** [illegible]

[illegible] **Arguitur 7mo** [illegible]

[illegible] **Arguitur 8uo** [illegible]

[illegible] **Dubitatur primo** [illegible]

[illegible] **Dubitatur 2o** [illegible]

[illegible] **Dubitatur 3o** [illegible]

Utrum forma sit terminus generationis phisice et

[illegible] **Notandum primo** [illegible]

[illegible]

Notandum 2o

[illegible]

Notandum 3o

[illegible]

Notandum 4to

[illegible]

Conclusio prima

[illegible]

2a conclusio

[illegible]

Arguitur primo

[illegible]

Arguitur 2o

[illegible]

Arguitur 3o

[illegible]

Arguitur 4to

[illegible]

Arguitur

[illegible]

[illegible]

Arguitur [illegible]

[illegible]

Arguitur primo [illegible]

[illegible]

Arguitur secundo [illegible]

[illegible]

Dubitatur primo [illegible]

[illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

[illegible]

Dubitatur 3o [illegible]

[illegible]

[illegible]

Utrum potencia materie realiter distinguitur a materia

[illegible]

Notandum primo [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

[illegible]

Notandum

[illegible]

Conclusio

[illegible]

2a conclusio

[illegible]

Arguitur

[illegible]

[illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Arguitur 3o [illegible]

Arguitur 4to [illegible]

Arguitur 5to [illegible]

Arguitur 6to [illegible]

Arguitur 7mo [illegible]

Arguitur 8uo [illegible]

Dubitatur primo [illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

Dubitatur 3o [illegible]

Utrum forma habeat esse inchoatum in materia

[illegible]

[illegible]

notandum 2o [illegible]

[illegible]

corporum celestium super materiam generabilium et corruptibilium [illegible]
cellestia continet omnia inferiora et omnes formas eorum
inferiorum virtute et potestate ut dicit albumasar [illegible]
[illegible] inferioribus [illegible] non habet suam [illegible]
in celo [illegible]
inferiora [illegible] ptolomeus
[illegible] libro [illegible]
[illegible] Gali et
serpens celestis [illegible] dominium et draco celestis
[illegible] imperium [illegible] albertus
[illegible]

notandum 3o [illegible] alberti de inchoacione formarum [illegible]

[illegible]

ma p[er] actionem [illegible] et [illegible] ab e[ius]
p[er] virtute[m] forti[us] agentis in m[atria] [illegible] quia
tangit agens mediate et in mediate [illegible]
sic [illegible] movet inferiora p[er] aerem et ignem [illegible]
[illegible] sicut virtus movet [illegible]
[illegible]

[illegible] **Prima** [illegible]

[illegible] **2a** [illegible]

[illegible] **3a** [illegible]

[illegible] **4ta** [illegible]

[illegible] **Ista** [illegible]

[illegible] **6ta** [illegible]

[illegible] **Vna** [illegible]

[illegible] **8ta** [illegible]

[illegible] ut forme [illegible]

Notandum 4to [illegible]

[illegible] **Notandum**

[illegible]

Conclusio [illegible]

Prima [illegible]

2a [illegible]

3a [illegible]

4ta [illegible]

[illegible]

Ita [illegible]

6ta [illegible]

7ma [illegible]

8ua [illegible]

Arguitur primo [illegible]

2o arguitur [illegible]

Arguitur 3o [illegible]

[illegible]

Arguitur 2o

[illegible]

Arguitur 3o

[illegible]

2o Arguitur

[illegible]

Arguitur primo

[illegible]

Arguitur 6to

[illegible]

Dubitatur primo

[illegible]

Dubitatur 2o

[illegible]

Dubitatur 3o

[illegible]

Utrum omne ens appetit se permanere

[illegible] nota [illegible]

Notandum primo

[illegible]

Notandum 2o

[illegible]

Notandum 3o

[illegible]

[illegible]

Notandum 4to

[illegible]

Nec sol

[illegible]

Conclusio 2a

[illegible]

Arguitur primo

[illegible]

Arguitur 2o

[illegible]

Arguitur 3o

[illegible]

Arguitur 4to

[illegible]

Arguitur 5to

[illegible]

Arguitur 6to

[illegible]

Arguitur 7mo

[illegible]

Arguitur 8uo

[illegible]

Dubitatur primo utrum ... [illegible]

[illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

Dubitatur 3o [illegible]

Utrum diffinitiones materie et forme sint bene assignate

Nota primo ... [illegible]

[illegible] **Et nota** [illegible]

[illegible]

Dubitatur 2o [illegible] **Nota** [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

Notandum est 2o

Nota

Nota

est conclusio infallibilis

Arguitur primo

Arguitur 2o

Arguitur 3o

Arguitur 4to

Arguitur 5to

Arguitur 6to

Arguitur 7mo

Arguitur 8uo

Dubitatur primo

[illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

[illegible]

Dubitatur 3o [illegible]

[illegible]

Circa initium secundi libri physicorum queritur utrum entia naturalia differant a rebus artificialibus

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

Notandum 3o [illegible]

[illegible]

[illegible]

Notandum tertio [illegible]

[illegible]

Conclusio universalis [illegible]

[illegible]

Arguitur primo [illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Arguitur 3o [illegible]

Arguitur 4to [illegible]

Arguitur 5to [illegible]

Arguitur 6to [illegible]

Arguitur primo

[illegible]

Arguitur 2o

[illegible]

Dubitatur primo

[illegible]

Dubitatur 2o

[illegible]

Dubi

[illegible]

Utrum diffinitio nature: natura est principium et causa

[illegible]

Nota primo

[illegible]

Notandum 2o

[illegible]

Pro ampliori dicendorum [illegible]

Notandum 3o [illegible]

[illegible]

Notandum 4to [illegible]

[illegible]

Conclusio [illegible]

[illegible]

Arguitur primo [illegible]

[illegible]

Arguitur 2o [illegible]

[illegible]

Arguitur 3o [illegible]

[illegible]

[illegible]

Arguitur secundo [illegible]

[illegible]

Arguitur quarto [illegible]

[illegible]

Arguitur quinto [illegible]

[illegible]

Arguitur [illegible]to [illegible]

[illegible]

Arguitur sexto [illegible]

[illegible]

Dubitatur primo [illegible]

[illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

[illegible]

Dubitatur 3o [illegible]

[illegible]

Utrum in actionibus naturalibus forme substantiales principaliter agunt

[illegible] **Notandum primo** [illegible]

[illegible] **Nota** [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

[illegible]

Notandum 3o

[illegible]

Notandum 4to

[illegible]

Conclusio responsalis

[illegible]

Arguitur primo

[illegible]

Arguitur 2o

[illegible]

Arguitur 3o

[illegible]

Arguitur 4to

[illegible]

Dubitatur primo

[illegible]

Dubitatur 2o

[illegible]

[illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

[illegible]

Arguitur primo [illegible]

[illegible]

Arguitur 2o [illegible]

[illegible]

Arguitur 3o [illegible]

[illegible]

Arguitur 4to [illegible]

[illegible]

... et veras ... [illegible] ... d'gandavo [illegible]

Utrum physica differat a mathematica et utrum scientiae mediae ponantur

[illegible] Nota [illegible] differat a mathematica 2o [illegible] scientiae mediae ponantur [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

de linea abstracta sed perspectiva de linea visuali [illegible] ergo inpugnat [illegible] scientias de eodem [illegible] mathematica [illegible] physica considerant de eodem [illegible] considerat [illegible] physice [illegible] considerat [illegible] subiecto [illegible] a physica forma [illegible]

Notandum 3o [illegible] geometria et astronomia [illegible] considerat de [illegible] geometria [illegible] arismetica [illegible] perspectiva musica et astrologia [illegible] considerat [illegible] linea [illegible] perspectiva [illegible] considerat [illegible] sensibilem [illegible] visuali [illegible] perspectiva de linea visuali [illegible] ad arismeticam et [illegible] considerat [illegible] sensibilem [illegible] astrologia autem considerat [illegible] magnitudinem [illegible] mathematice et [illegible] astrologia [illegible] geometria [illegible] linea [illegible] perspectiva [illegible] linea visuali [illegible] linea mathematica

Notandum 4to [illegible]

Conclusio [illegible] physica et mathematica [illegible] subiecto [illegible]

et mathematica [illegible] subiecto [illegible] physica et mathematica [illegible] subiecto [illegible] physice et [illegible] physica [illegible] mathematica [illegible] physica et mathematica [illegible] ad [illegible] physica [illegible] physica [illegible] mathematica et physica [illegible] mathematica [illegible] physica [illegible] mathematica [illegible]

2a conclusio [illegible] medie inter physicam et mathematicam [illegible]

Arguitur primo [illegible] mathematica [illegible] physice [illegible] mathematica considerat corpus et magnitudinem et [illegible] considerat physicus [illegible] mathematica et physica considerat [illegible]

Arguitur 2o [illegible] mathematica [illegible] abstracta a materia [illegible] abstracta [illegible] mathematica [illegible] abstracta [illegible]

Arguitur 3o [illegible] physica [illegible] astronomia et mathematica [illegible] astronomia [illegible] astronomus [illegible] physicus [illegible] astronomia [illegible] astronomia [illegible]

[illegible]

Arguitur 4to

[illegible]

Arguitur 5to

[illegible]

Arguitur 6to

[illegible]

Arguitur 7mo

[illegible]

Arguitur 8vo

[illegible]

Dubitatur primo

[illegible]

Dubitatur 2o

[illegible]

Dubitatur 3o

[illegible]

Utrum in diffinitione rerum physicarum debeat poni materia

[illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

Notandum 3o [illegible]

Notandum 4o [illegible] Nota [illegible]

Conclusio 2a [illegible]

2a Conclusio [illegible]

[illegible marginal note]

[illegible]

Arguitur primo

[illegible]

Arguitur 2o

[illegible]

Arguitur 3o

[illegible]

Arguitur 4to

[illegible]

Arguitur 5to

[illegible]

Arguitur 6to

[illegible]

Arguitur primo

[illegible]

[illegible] originaliter et virtute agentis primi [illegible]
virtute agentis [illegible] agit [illegible]
motus agentis [illegible] hoc et dei [illegible] ad
[illegible] subordinatorum

Arguitur 2o [illegible]
[illegible] producat formam [illegible] generacionem [illegible] agentis dispositiva materia [illegible] reducat formam [illegible] generacionem dispositiva [illegible]
[illegible]

[illegible] introducat formam [illegible] subordinate [illegible] virtutis [illegible] disposita materia [illegible] introducatur forma [illegible] generatur [illegible] agentis [illegible] magis digniori [illegible] superiori [illegible] inferiori [illegible]

[illegible] virtute totius corporis celestis [illegible] totius virtute celestis [illegible] manifestatur [illegible] instrumentalis [illegible]

Dubitatur primo [illegible] ars imitatur naturam [illegible] **Nota** quod effectus [illegible] ars imitatur naturam [illegible] ad [illegible] effectus producendos ars nil facit [illegible] instrumentaliter [illegible] nigromantica et magica arte [illegible] spiritus apparere [illegible] magica [illegible] alberto [illegible] [illegible] albertus [illegible] fabula [illegible] virtute stellarum [illegible] generare [illegible] putrefactionis [illegible] ab arte [illegible] opus nature ut [illegible] domus [illegible] calori et humiditati [illegible] ab arte [illegible] sanitatem [illegible] beneficio medici et [illegible] ab arte [illegible] agentis
[illegible] nature [illegible] medicus [illegible] medicina [illegible]

[illegible] effectibus et [illegible] sunt a natura et ab arte [illegible] ars imitatur naturam

Dubitatur 2o in quibus ars imitatur naturam [illegible] operando [illegible] ad operandum [illegible] ars imitatur virtute naturali [illegible] agentis [illegible] operando [illegible] natura [illegible] 2o declaratur sic [illegible] ars [illegible] ad modum operandi [illegible] medicina [illegible] digestiva [illegible] mollificativa [illegible] et [illegible] expellit naturam [illegible] effectibus [illegible] sunt ab arte [illegible] ars imitatur naturam [illegible] effectus naturales [illegible] artificiales [illegible] ars [illegible] superiori [illegible] 2o ars imitatur naturam [illegible] effectibus [illegible] ab arte [illegible] opera nature [illegible] opera artis [illegible] nobilis [illegible]
[illegible] nature [illegible] ab intellectu [illegible] opus nature [illegible] opus artis [illegible] nature defectus [illegible] opera artis [illegible] artificiales [illegible]

Dubitatur 3o [illegible] ars imitatur naturam [illegible] **Nota** quod [illegible] cognitio [illegible] artifex [illegible] operans [illegible] cognitionem [illegible] artifex [illegible] domus [illegible] fit a domo [illegible] opus artis [illegible] imitatur [illegible]
Nota quod [illegible] cognitio [illegible] artifex a rebus sensibilibus [illegible] et cognitione [illegible] ars [illegible] cognitio artis [illegible] idea [illegible] artificialis [illegible] opus artificiale [illegible] ab arte [illegible] ars [illegible] debilitate [illegible] ars [illegible] cognoscit [illegible]

[illegible]

Utrum ad phisicum pertineat considerare omnia quatuor genera

[illegible]

Notandum secundo [illegible]

[illegible]

Notandum tertio [illegible]

[illegible]

Potandiu etc

Arguitur primo

2o arguitur

[illegible]

Arguitur 2o

[illegible]

Arguitur 3o

[illegible]

Arguitur 4to

[illegible]

Arguitur 5to

[illegible]

Arguitur [illegible]

[illegible]

Arguitur 6to

[illegible]

Dubitatur

Primo [illegible] ... factor effectus ... fortis ... figura ... ut alterum ... **Dubitatur 2o** ... deambulacio ... sanitatis ... ambulacio ... bonam digestionem ... sanitas ... deambulacione ... dolentes ambulare ... vita ...

[illegible]

Dubitatur 3o

[illegible]

Omnis causa propria maior sua presupponat causam generis

[illegible]

Notandum primo

[illegible]

[illegible]

Notandum 2o

[illegible]

Notandum 3o

[illegible]

Conclusio prima

[illegible]

Notandum 2o

[illegible]

[illegible]

Conclusio 2a agens universale magis est causa rei quam particulare [illegible]

[illegible]

vicinius [illegible]

Arguitur primo [illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Arguitur 3o [illegible]

[illegible]

Arguitur 4to [illegible]

Arguitur 5to [illegible]

Arguitur 6to [illegible]

Arguitur primo [illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Dubitatur primo [illegible]

[illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

[illegible]

[illegible] **Nota** [illegible]

[illegible]

Dubitatur 3o

[illegible] **Nota** [illegible]

[illegible]

Utrum aliquid eveniat a casu et fortuna:

[illegible]

Notandum primo [illegible]

Notandum 2o [illegible]

sermo rabidi dicit [illegible] sperita qui non gerant sic
dixit omnes de parade [illegible] sua fata fuerint nec
prima scripta lingua possent. Nec contrahas [illegible]
te tua fata fuerint. Exaltet enim fata sunt quedam
in mobili dispositione celestium et prudentie divine
dependentibus. Licet enim fata fuerint, non tamen necessario
fuerint, eo quod ea que sunt sub fato non adple-
me obediunt nec suscipiunt omnem influentiam cor-
porum celestium. Et fata que ex hiis descendunt
fata plus est varia. Ex hoc patet quod licet fatum sit
necessarium non tamen imponit rebus necessitatem. Ex hoc 2o
negantes fatum non sunt audiendi [illegible]
sit [illegible] negandi [illegible]
[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

[margin: [illegible] antiquorum de casu et fortuna]

[illegible]

et [illegible] effectus et sic fortuna [illegible]
[illegible] de fato et sic bona [illegible]
enim effectus fortuitus a causa [illegible] de fato [illegible]
fossor non est causa de fato [illegible]
[illegible]

Dico ergo [illegible] **Notandum**

[illegible]

Conclusio [illegible]

[illegible]

[margin: Casus et fortuna [illegible]]

[illegible] evenire est nulla eveniunt a fortuna [illegible]

Arguitur primo nihil evenit a casu et a fortuna [illegible]

Arguitur 2o nihil evenit a casu et fortuna [illegible]

Arguitur 3o nihil evenit a fortuna et casu [illegible]

Arguitur 4to nihil evenit a casu et fortuna [illegible]

Arguitur 5to illud [illegible] casuale et fortuitum [illegible] a fortuna

et casu [illegible] **Arguitur 6to** nihil evenit a casu et fortuna [illegible]

Arguitur 7mo [illegible] nihil evenit a casu et fortuna [illegible]

Arguitur 8uo [illegible]

Dubitatur primo [illegible] casu et fortuna [illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

[illegible]

Dubitatur 3o

[illegible]

Utrum dio fortune ab aristotele sit sufficiente:

[illegible]

Notandum primo

[illegible]

Notandum 2o

[illegible]

Notandum 3o

[illegible]

Notandum 4to

[illegible]

Conclusio vna

[illegible]

ratum [illegible] posita que exprimit omnia necessaria ad effectum fortune. Sed ista debet esse ligatior [illegible] non est tamen modo [illegible] cognitorum tamen deveniendum est ad cognitionem effectuum [illegible] ex conclusionibus et ex declaratione dicti.

Arguitur primo fortuna non est diffinibilis quia nulla causa per accidens est diffinibilis, sed fortuna est causa per accidens [illegible] causa per accidens est indeterminata et infinita [illegible]. Dico quod causa per accidens [illegible] non est diffinibilis [illegible] et sic est [illegible] diffinibilis [illegible] causa per accidens ut [illegible] causa per accidens [illegible].

Arguitur 2o fortuna est causa per se [illegible] fortuna est [illegible] effectus [illegible] et operatur per se [illegible] operatur per se. Dico quod [illegible] fortuna [illegible]

[illegible]

Arguitur 3o fortuna non est [illegible]

[illegible]

Quarto arguitur [illegible]

[illegible]

Arguitur quinto [illegible]

[illegible]

Arguitur sexto [illegible]

[illegible]

Arguitur septimo [illegible]

[illegible]

Arguitur octavo fortuna non accidit ut raro [illegible]

[illegible]

Dubitatur primo [illegible]

[illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

[illegible]

[Marginal note, left margin:] [illegible] fortuna [illegible] effectus [illegible]

[illegible]

Dubitatur 3o [illegible]

[illegible] ut dicit Boetius in quarto [illegible]

Utrum natura agat propter finem et utrum necessitas

in rebus naturalibus conveniat ex parte finis vel materie [illegible] Nota quod hec questio duo continet [illegible] agat propter finem 2o utrum necessitas in rebus naturalibus conveniat ex parte finis vel materie [illegible]

Notandum primo [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

Notandum 3o [illegible]

[illegible]

[illegible] ... et necessitas artis refert ... [illegible] ... adveniat ipsi materie et non ... forme ... [illegible] ... introduci forma ita quod dispositio materie ... [illegible] ... ut albertus ... [illegible]

[illegible] ... ex quo necessitatem suscipit ... [illegible] ... in practicis et in physicis ... [illegible] ... ex opposito ... [illegible]

[illegible] ... non possunt fieri. **Notandum ergo** quod necessitas in rebus naturalibus ... [illegible] ... et finis ... accipienda ... ex dispositione ... [illegible] ... naturalis est necessitas agendi ... [illegible] ... et non agendi ... omnes res naturales ... [illegible] ... agens talibus agit et operatur ... [illegible] ... a fine movetur ad actionem ... [illegible] ... movet ... a fine movetur ... [illegible]

[illegible] ... **Conclusio 2a** ... [illegible] ... agit propter finem ... [illegible] ... a casu ... [illegible] ... natura non ... [illegible] ... a fortuna et a casu ... [illegible] ... naturales non deficiunt a suo fine ... [illegible]

[illegible] ... ab arte ... propter finem ... [illegible] ... agit propter finem ... [illegible] ... ex intellectu ... [illegible] ... agit propter finem ... [illegible] ... **Sagittus** ... [illegible] ... natura ... [illegible] ... dentata ... [illegible] ... dentes ... [illegible] ... **Arguitur primo** ... [illegible] ... non agit propter finem ... [illegible] ... effectus naturales ... ex necessitate materie ... [illegible] ... pluvia ... [illegible] ... vapor ... [illegible]

[illegible] ... pluvia ... [illegible] ... **Arguitur 2o** non intendit ... [illegible] ... propter finem ... [illegible] ... pluvia ... [illegible] ... destruitur ... [illegible] ... propter finem ... [illegible] ... **Arguitur 3o** ... [illegible] ... non agit propter finem ... [illegible] ... **Arguitur ergo** ... [illegible] ... non agit propter finem ... [illegible]

Argumentum 4to ex ista solutione sequitur quod natura non agit [illegible] [illegible]

Argumentum 5to [illegible]

Argumentum [illegible]

Argumentum [illegible]

Dubitatur primo [illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

Dubitatur 3o [illegible]

[illegible]

Utrum natura producens monstrum intendat

monstrum [illegible] **Nota primo** [illegible]

Notandum 2o [illegible]

cum duobus membris quorum unum habundat in ebriud
debito et in necessario requisito ad integritatem
corporis ut quando generatur cum duobus capitibus et
[illegible] digitis et sex pedibus de quo enim habun-
dare membrum dicitur quando generatur membrum ex-
tra debitum et debito ut cum nascitur puer
dentatus, licet contingit ut dicit albertus propter habun-
danciam materie eius nascentis dentibus et
propter calorem magnum in maxillis parentis
et propter virtutem et fortitudinem virtutis formative
in generacione dencium. Dicit enim generantur pueri
[illegible] dentes sub astellis et [illegible] inguinibus
quod fit propter calorem magnum et propter virtutis formative
fortitudinem et potenciam et ad hanc causam reducitur
generacio cuiusdam puelle que fuit presentata alberto que
nata fuit cum uberibus pectoribus et patebatur
inter eam quod patiebatur fluxum menstruo-
rum. Unde dicit albertus 2o phisicorum tractatu 3o
tractatu 3o in hec verba et temporibus nostris presenta-
ta fuit nobis que nata fuit dependentibus ube-
ribus et cum pilis in inguinibus et sub astell[is]
que accidit ex calore forti virtutis et habun-
dat ex hac ut dicit Jo de gan aliquid membrum non
debitum propter materie superfluitatem ut aliquando fuit
homo bicorporeus superius habens duo capita sub
iuncta cum uno collo et bicorporeus inferius
habens quatuor corpora ut dicit albertus 2o phisicorum
loco supradicto. Natus fuit quidam cum duobus
capitibus pectore coniunctis [illegible] duo corpora
in collo et in dorso [illegible] et inferius [illegible]
debatur unum corpus aliquando autem [illegible]
natus quod habuit quatuor tibias et unum corpus
corpus apparuit inferiore parte quod absque du-
bio contingit ex duobus spermatibus in matrice.
Dicit enim aliquis [illegible] et aliquis mulieres quando [illegible]
in delectacione coitus et illa delectacio mo-
uetur matrix cum sperma infunditur in [illegible]
[illegible] albertus ad ista causam est redu-
cenda generacio cuiusdam pueri quem dicit albertus
vidisse. Unde dicit albertus 2o phisicorum loco
allegato. Aliquando presentatus fuit nobis puer tempori-
bus nostris qui habuit undecim [illegible] et la-
bra [illegible] viginti duos et mortuus fuit
antequam [illegible] Et ego magister Jo de [illegible]
[illegible] viginti [illegible]
[illegible] puerum unum masculinum
[illegible] qui habuit sex pedes duos pedes humanos
et alt[illegible] et quatuor pedes [illegible]
[illegible] duo [illegible] pectus et duo pectus [illegible]
de carne [illegible] humana quem puer [illegible]
[illegible] Subiungit Jo de gan quod ad ista causam
est reducenda generacio gemellorum quorum
nascitur [illegible] cellula matricis et hec fit
[illegible] ut innuit albertus. Dicit enim quod
[illegible] delectacionem in coitu [illegible]
[illegible] spermatis [illegible]
[illegible] et [illegible] motu et delectacione mouetur
et agitatur matrix et [illegible] semen divi-
ditur et quod [illegible] diuisio seminis [illegible]
[illegible] masculinum [illegible] et virtus fortis sperma-
tis [illegible] forte et tunc fiunt duo pueri in
una cellula matricis. Aliquando vero non [illegible]
[illegible] diuisio et [illegible] seminis [illegible]
monstruosi. [illegible] inferius et superius
et sic fiunt duo capita et [illegible] concludit Jo-
de gan quod [illegible] et [illegible]
[illegible] quod non fit [illegible]
[illegible] nostrum bicorporeum vel
[illegible] et [illegible] **notandum 3o**
[illegible] monstruorum [illegible] albertus [illegible]
[illegible] ut [illegible] actiua mediocriter
[illegible] forte enim a nimia caliditate [illegible]
[illegible] contingit nimia [illegible] a nimia frigidita-
te contingit nimia [illegible] Aliquando [illegible]
passiones [illegible] compassibiles non [illegible]
masculinum et femininum et virtus formativa [illegible]
[illegible] virtute [illegible] membris exterio-
ribus et interioribus et sic nascitur unum
[illegible] utrumque sexum scilicet masculinum

et femininum et hermofroditum. Unde dicit albertus 2o phisicorum
quod tempore suo fuit natus homo habens utrumque sexum
ita complete ut vir a sapientibus diceretur potuit
[illegible] et [illegible] viri digni-
tatem masculi et femine [illegible] Unde dicit albertus
in hec verba Et si videtur quod [illegible]
complexionabilis et [illegible] et figuracionibus contingit
nasci hermofroditas et virtus formativa facit
utrumque sexum tam in membris interioribus
quam exterioribus hec albertus. Quarta causa
generacionis monstruorum est malicia humorum [illegible]
[illegible] contingit aliud contingit [illegible]
contingit [illegible] et [illegible]
pellicula involuens fetum et hec apud
[illegible] in anatomica de [illegible]
aliud contingit [illegible] et [illegible]
et calor [illegible] cum virtute celesti ut [illegible]
fit generacio cum [illegible] fuit mon-
stra multiplicia. Aliquando enim [illegible] defluit et
defecit [illegible] loco [illegible]
[illegible] Aliquando [illegible] duo spermata duorum
fetuum et tunc [illegible] duo corpora in [illegible]
loco et [illegible] diuisa [illegible] fuit
[illegible] diuisa monstra [illegible] contingit ex
[illegible] ut aeris et virtute celestis influencie
generantur monstra sub diuersis formis et figuris.
Unde aliquando generatur homo habens caput porcinum
[illegible] diuersitate. Sed cum diuersa
[illegible] ordinari [illegible] Sed porcus [illegible]
te celesti. [illegible] constellacio in [illegible]
ad quam si [illegible] diuersi aspectus planetarum
et stellarum non [illegible] generare [illegible]
humane hec late et pulcre declarat ptolomeus
[illegible] quadripartiti. Unde dicit Jo de gan [illegible]
[illegible] generantur et figurat forte virtus celestis [illegible]
generacio contingit generare porcellos habentes
capita humana [illegible] capitibus humanis
et solutis hec [illegible] dicta in [illegible] 3o de [illegible]
[illegible] quatuor pedes ad [illegible]
de carne humana figuratus **notandum**
3o [illegible] apparicionem [illegible]
in lapidibus et lignis aliquando [illegible] videmus
[illegible] arboribus aliquando [illegible] in lapidi-
bus sicut hic apparet **Nota** [illegible] Jo de gan [illegible]
ut dicit [illegible] 2o de generacione forme [illegible]
[illegible] in corporibus celestibus in
[illegible] et [illegible]
vita inferiorum periodo [illegible] et dicit
[illegible] inferioris constellacio
[illegible] et [illegible] celestis
[illegible] ad [illegible] inferiore [illegible]
[illegible] stellarum. Dicit enim hec ptolo-
meus [illegible] sub [illegible]
[illegible] subiecta sunt vultibus celi Et [illegible] libro
magnarum [illegible] dixit quod [illegible] pell[illegible]
[illegible] singularum rerum inferiorum species et
[illegible] sunt descripte. Sapiens enim celestis
[illegible] dominatur et [illegible] celestis [illegible]
imperium [illegible] Subiungit Jo de gan et hec
est pulcre doctor albertus [illegible] super libro
de [illegible] ubi sic dicit lumine celestis
diuersimode figuratum [illegible] ad nos omnes vir-
tutes orbis et [illegible] hic [illegible] 1o metheo-
rorum quod [illegible] mundus iste inferior [illegible]
contiguus [illegible] superioribus ut virtus eius
inde gubernetur contingit ergo quod aliquando in
[illegible] constellacionis celestis vel figuracionis stella-
rum dominantis super generacionem [illegible] speciei [illegible]
[illegible] radios [illegible] vel [illegible] ad
[illegible] generatur [illegible]
alterius speciei et tunc [illegible] virtus [illegible]
generat [illegible] alterius speciei [illegible]
hec virtus celestis [illegible]
[illegible] configuraciones [illegible] speciei
Et subiungit et forte hec est causa quare in [illegible]
lapidibus inueniuntur pulcre figure [illegible]
[illegible] vel [illegible] alterius [illegible]
[illegible] facturas [illegible]

agere quod non ut narrat albu[mazar] ... ... [illegible]

Conclusio 2a lis monstrorum gratia ... [illegible]

... monstra ... deformitatem et decorem universi ... [illegible]

... color ... notabilior ... nobilior et pulcrior ... [illegible]

Arguitur primo [illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Arguitur 3o [illegible]

Arguitur 4to [illegible]

Arguitur 5to [illegible]

Arguitur 6to [illegible]

Arguitur 7mo [illegible]

Arguitur 8uo [illegible]

Dubitatur primo [illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

Dubitatur 3o [illegible]

... aquorum valium eo quod non intendit ... fecit quod mas et ... et eo dicit ... mas occasionatus ... non est ex intentione naturali ... natura ... et movet ad generandum feminam ... viro ... generatio ... perducit feminam ... et mare et ... masculo ... Et talis ... ... sapientibus ... dicitur ... de ... quod dicit masculus ... quod dicit ... barbarus Que autem sit tamen masculinitatem et femineitatem ... masculus et femina ... assignat ... oppositum ... Et tamen ...

Anno domini 91 in die conversionis pauli

[illegible]

...tia in tertium libri physicorum queritur

Primo utrum ignorato motu qui est eiusdem essentie cum forma

... necesse sit ignorare ... Nota quod hec questio ... ignorato motu necesse sit ignorare ... **notandum** ... **primo** ... questionem ... libro ... de motu ... ad naturalem philosophum spectat ... naturalem ... ignorato enim motu necesse est ignorare naturam ... Nota quod ... [illegible]

notandum 2o ... [illegible]

[illegible]

notandum 3o quod motus ... [illegible]

[illegible] Notandum est [illegible]

Conclusio prima [illegible]

2a conclusio [illegible]

Arguitur primo [illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Arguitur 3o [illegible]

Arguitur 4to [illegible]

Arguitur 5to [illegible]

Arguitur 6to [illegible]

[illegible]

Arguitur primo [illegible]

Arguitur secundo [illegible]

Dubitatur primo [illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

Dubitatur 3o [illegible]

Utrum motus qui est actus mobilis principaliter

[illegible]

Notandum primo [illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible] valentibus [illegible] motus ponit
[illegible] divisiones [illegible]
divisibilis [illegible] ad investigandum [illegible] quod
[illegible] ista [illegible] aliud [illegible] actu [illegible]
aliud in potentia [illegible] et ista divisio est analogi
[illegible] analogata [illegible]
entis in actu et [illegible] entis in potentia et
[illegible] illa divisio [illegible] divisio entis
[illegible] actu entis
[illegible] indigentis [illegible] perfectionem
[illegible] in potentia [illegible] entis indigentis aliquo ad sui
complementum [illegible] ista [illegible] motus
est entis in potentia et [illegible]
[illegible] et ut alii dicunt actus imperfectus 2a
divisio [illegible] in actu aliud [illegible]
[illegible] aliud quantitas aliud qualitas aliud
relatio [illegible] ex illa divi-
sione [illegible] quod motus reducitur ad
[illegible] 3a divisio relationum [illegible] dicitur
alia [illegible] et defectum [illegible] fundatur
in equalitate et duplum et dimidium alia di-
citur [illegible] activum et passivum [illegible] fundatur
actionem et passionem [illegible] fundatur
[illegible] activa [illegible] calefactio [illegible] relatio
ad calefactum [illegible] fundatur [illegible] actionem
[illegible] relatio [illegible] ad filium [illegible]
ille [illegible] quod generat filium [illegible] quod generavit filium
alia fundatur [illegible] actionem [illegible] potentia
[illegible] sic relatio domini ad servum quia ille
dominus [illegible] servum et [illegible] ista
[illegible] quod motus consistit [illegible] potentia
[illegible] mobilis ad motum [illegible] ex
ista divisione [illegible] relatio [illegible]
[illegible] actionis et passionis [illegible] 2o [illegible]
in a relatio fundata [illegible]
[illegible] ad [illegible] actionem et passionem [illegible]
[illegible] dimittitur ad presens

Notandum 3o quod [illegible]
duo [illegible]
[illegible] ista [illegible] alberti [illegible] duo [illegible]
[illegible] rei dicit [illegible]
[illegible] quod [illegible] quibus [illegible]
una [illegible]
[illegible] duos [illegible] composito
motus [illegible] duos una [illegible]
alia forma [illegible] una [illegible]
[illegible] illa [illegible] terminatur
[illegible] rei [illegible]
[illegible] forma
[illegible] forma et [illegible]
[illegible] subiecto et [illegible]
[illegible] duas assignat [illegible]
una forma et alia [illegible]
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] forma [illegible] ista [illegible]
dicte [illegible] composito [illegible] motus terminatur
a motu [illegible] prima [illegible] prima [illegible] forma et al
[illegible] terminatur
forma [illegible] 3o [illegible] ista [illegible]
[illegible] a forma [illegible] forma [illegible]
[illegible] dat [illegible] rei [illegible] 2a [illegible] terminat
aliud [illegible] forma et [illegible] terminatur [illegible]

Notandum 4to [illegible]
[illegible] Nota [illegible] 1o [illegible]
[illegible] 3a [illegible] potentia
[illegible] et [illegible] in actu [illegible] et [illegible]
[illegible] medio [illegible] potentiam et
actum [illegible] potentia [illegible]
quod motus non dicit [illegible] ad [illegible] illud
[illegible] actu [illegible] non [illegible]
[illegible] motu [illegible] medio [illegible]
[illegible] potentiam et actum [illegible]
in alteratione quod [illegible] potentia ad calidum

non calefit nec movetur ad calorem [illegible]
[illegible] actu est calefacta [illegible] motus calefactio
[illegible] non movetur [illegible] participat aliquid
de calore imperfecte [illegible] movetur ad
calorem [illegible] caloris [illegible]
participat calorem [illegible] actus [illegible]
imperfectus caloris [illegible] calefactibilis et ille
actus imperfectus [illegible] ad [illegible] ulteriorem
[illegible] ad ulteriorem perfectionem et actus [illegible]
[illegible] ab illa [illegible] ulteriori [illegible]
ad perfectionem [illegible] motus [illegible]
[illegible] dicit quod motus est actus entis in potentia
[illegible] dicit actus [illegible] ordinem
ad [illegible] potentiam et [illegible] dicit [illegible]
in potentia [illegible] ordinem ad ulteriorem
perfectionem motus [illegible]
[illegible] ad ulteriorem [illegible]
[illegible] actus [illegible]
quod motus [illegible] actus [illegible] sub [illegible]
[illegible] potentia non [illegible]
potentia non movetur [illegible] perfectionem
[illegible] subiectum motus [illegible] 2o motus non
[illegible] non [illegible] actu [illegible]
[illegible] potentiam ad aliud [illegible] 3o quod motus
[illegible] actus entis [illegible] actu et [illegible] potentia [illegible]
[illegible] actus entis [illegible] actu [illegible]
[illegible] actu et [illegible] potentia ad aliud
actum [illegible] calefactio [illegible] cale-
factibilis motus calefactibilis actu [illegible]
movere [illegible] et non actuat calefacti-
bile [illegible] sub [illegible]
formam ad ulteriorem perfectionem [illegible] **Conclusio**
[illegible] forma [illegible]
illa motus [illegible] actus entis in potentia [illegible] quod
potentia [illegible] ad omnes [illegible] et [illegible]
ad [illegible] quod motus sit actus [illegible]
actus [illegible] actu [illegible] motus aliquid
[illegible] actu [illegible] quod motus [illegible] quo
[illegible] actu [illegible] edificabile [illegible] edi-
ficationis [illegible] potentia [illegible] edificatio [illegible]
edificabile [illegible] sub actu [illegible] edificatio [illegible] motus
actus [illegible] quod motus sit actus entis
[illegible] non movetur [illegible] movetur [illegible]
[illegible] 2o [illegible] non [illegible]
[illegible] quod motus sit actus
entis in potentia [illegible] motus [illegible] movetur
[illegible] movetur [illegible] in potentia [illegible] motus [illegible]
entis in potentia [illegible] motus [illegible] et
motus [illegible] a motu [illegible] motus non
[illegible] indigere [illegible]
[illegible] in potentia [illegible] actu [illegible]
formam ad quam [illegible] motus [illegible] movetur
ulterius [illegible]
transmutationem et motus [illegible] et
2o [illegible] movetur ad aliquod
movetur non ad [illegible] actu [illegible]
[illegible] quod motus sit actus entis in potentia
[illegible] potentia [illegible] motus [illegible] ad ulteriorem
perfectionem et [illegible] adhuc [illegible] sub [illegible]
ad ulteriorem perfectionem adhuc [illegible] potentia ad illam
formam ad quam [illegible] calefacta [illegible]
[illegible] actu [illegible] perfecte [illegible] adhuc [illegible] motus ad
ulteriorem perfectionem et [illegible] exprimit [illegible] redu-
plicationem [illegible] potentia et [illegible]
posita [illegible]
posita [illegible] exprimit totam [illegible] motus et [illegible]
motus [illegible]
[illegible]
[illegible] quod motus [illegible] actus dicit a potentia
[illegible] quod motus [illegible] actus entis in potentia
dicit ab actu [illegible] completo [illegible] motus [illegible]
[illegible] entis in potentia [illegible]
subiectum motus [illegible]
non [illegible] actu [illegible] et [illegible]
[illegible] ad aliud [illegible] calefit
ipsa [illegible] actu [illegible] et [illegible] potentia ad calorem

2a conclusio dico 2a quod motus videlicet iste motus est actus mobilis secundum quod mobile est [illegible] ... [illegible]

[illegible]

Arguitur primo [illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Arguitur 3o [illegible]

Arguitur 4to [illegible]

Arguitur 5to [illegible]

[illegible]

Arguitur 6to [illegible]

Arguitur 7mo [illegible]

Arguitur 8uo [illegible]

Dubitatur primo [illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

Dubitatur 3o [illegible]

[illegible]

Utruz dispositio secundum quaz est motus agri

[illegible] Notandum [illegible]

[illegible] Notandum 2o [illegible]

[illegible] Notandum 3o [illegible]

[illegible] Notandum 3o [illegible]

[illegible]

Conclusio prima [illegible]

2a conclusio [illegible]

3a conclusio [illegible]

partes subiecti [illegible] calida [illegible] ad frigiditatem ceteris paribus [illegible] [illegible]

[illegible]

Arguitur primo [illegible]

[illegible]

Arguitur 2o [illegible]

[illegible]

Arguitur 3o [illegible]

[illegible]

Arguitur 4to [illegible]

[illegible]

Arguitur [illegible]

[illegible]

Arguitur primo [illegible]

[illegible]

Arguitur 5to [illegible]

[illegible]

Dubitatur [illegible]

[illegible]

Utrum actio et passio sint in mobili ut in subiecto

motus [illegible] **Notandum primo** [illegible] aliud moveat [illegible] in ipso mobili [illegible]

[illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

Notandum ergo [illegible]

[illegible]

Conclusio [illegible]

[illegible]

Arguitur primo [illegible]

[illegible]

2o Arguitur [illegible]

[illegible] Arguitur 3o [illegible]

[illegible] Arguitur 4to [illegible]

[illegible] Arguitur 5to [illegible]

[illegible] Arguitur 6to [illegible]

[illegible] Amodo arguitur [illegible]

[illegible] Arguitur 8uo [illegible]

[illegible] Dubitatur primo [illegible]

[illegible] Dubitatur 2o [illegible]

[illegible] Dubitatur 3o [illegible]

Utrum infinitum de quo physica considerat actu

[illegible] Nota [illegible]

est 2o finitu sit mia cu fore sic captos dz infinita
in quantitate sz p[ri]ma sunt sub forma et q[uan]to tunc
dz finita negatio cu[m] ponatur negat[ur] actu[s] s[ed] n[on]
ap[u]d 2o cu[m] i[n]finitu[m] quo ut d[ic]t[um] a[li]q[ui]s forma in re
et d[icitu]r infinitu[m] q[uia] sz formaz et d[isc]reti[on]is q[uan]tit[at]is
finitu ut s[ic] ee[t] a[li]quod q[uan]tu[m] n[on] tractu[m] et fine
b[ene] d[icitu]r et infinitu[m] tale q[uo]d infinitu[m] sit q[ua]re
capitur p[ro]ut intelligit d[omi]n[u]s a[ctu] aut actu aut [illegible]
infinita in actu q[uo]d n[on] modo accipi[tu]r [illegible] et
extensu[m] n[on] tractaz vel fine b[ene] tale [illegible] et de
isto q[ua]eritur 2a p[ar]s q[ua]estionis dz infinitu[m] in p[otenti]a
[illegible] q[uo]d actu est finitu[m] sz [illegible] ad
infinitate[m] ut [illegible] sit dz infinitu[m]
actu cu[m] [illegible] finitu[m] sz po[tenti]a [illegible] infinitu[m] [illegible]
actu [illegible] duobus [illegible]
[illegible] divisibilia et [illegible] ad
[illegible] in infinitu[m] [illegible]
[illegible] infinite [illegible]
[illegible]

Notandum [illegible] infinitu[m] [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

[illegible]

Notandum [illegible]

[illegible]

Conclusio 2a

2a questio

Argumentum primo

Argumentum 2o

Argumentum 3o

Argumentum 4to

[illegible] loco [illegible] tractatus [illegible] ad aliud [illegible] sub [illegible] **Arguitur secundo** [illegible] magina[illegible] spacium infinitum [illegible] magnitudine [illegible] infinite [illegible] magnitude [illegible] magnitudines [illegible] corporea et [illegible] corporeum organum [illegible] allegat [illegible] et sic magnitudines apprehendit [illegible] et [illegible] **Arguitur tertio** illud [illegible] potentia [illegible] infinitum [illegible] declaratum [illegible] infinitum [illegible] **Arguitur quarto** [illegible] infinitum [illegible] posita [illegible] **Arguitur quinto** illud [illegible] infinitum [illegible] **Dubitatur primo** [illegible]

[illegible] **Dubitatur 2o** [illegible] infinitum [illegible] **Dubitatur 3o** [illegible] infinitum [illegible] finita et infinita [illegible] infinita et sic [illegible] finita et infinita quod implicat contradictionem

Utrum dato infinito questio Aristoteles ponit in

[illegible] infinitum [illegible] et [illegible] sit in magnitudine [illegible] infinitum [illegible] **Notandum primo** [illegible] infinitum [illegible]

[illegible]

Notandum 2o

[illegible]

Notandum 3o

[illegible]

Notandum 4o

[illegible]

Conclusio 2a

[illegible]

[illegible]

3a ratio

[illegible]

3a ratio

[illegible]

Arguitur primo

[illegible]

Arguitur 2o

[illegible]

Arguitur 3o

[illegible]

Arguitur 4to

[illegible]

Arguitur 5to

[illegible]

Arguitur 6to

[illegible]

Arguitur primo

[illegible]

Arguitur

[illegible]

Dubitatur primo

[illegible]

Dubitatur 2o

[illegible]

Dubitatur 3o

[illegible]

Utrum numerus causetur ex divisione continui et

Utrum numerus dicens multitudo infinita [illegible]

nota [illegible]

Notandum primo [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

Notandum 3o [illegible]

[illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

Notandum 3o [illegible]

[illegible]

[illegible] ... in quo ... divisio ... [illegible]

[illegible]

Questio [illegible] prima

[illegible]

2a questio

[illegible]

Arguitur primo

[illegible]

... non ... divisio ... [illegible]

Arguitur 2o

[illegible]

Arguitur 3o

[illegible]

Arguitur 4to

[illegible]

Arguitur 5to

[illegible]

Arguitur 6to

[illegible]

Arguitur 7mo

[illegible]

Arguitur 8vo

[illegible]

[illegible]

Dubitatur [illegible]imo [illegible]

Nota [illegible]

[illegible] Nota [illegible]

[illegible] Nota [illegible]

[illegible]

Dubitatur ultimo utrum finitas et infinitas sint [illegible] Nota [illegible]

[illegible]

Circa initium quarti phisicorum Queritur utrum locus existens de consideratione phisici sit materia uel forma

vel aliquid distinctum a locato ... In ista questione duo queruntur primo utrum locus sit de consideratione phisici naturalis 2o queritur utrum locus sit materia uel forma 3o utrum sit quid distinctum a locato ... [illegible]

Notandum primo [illegible]

Notandum 2o [illegible]

Notandum 3o [illegible]

Notandum ... [illegible]

Nota [illegible]

Probatur [illegible]

locus et forma [illegible] q nil movetur localiter [illegible]
[illegible] localiter [illegible] est locus ad quem movetur [illegible]
[illegible] forma ergo si locus et forma [illegible]
amplius [illegible] movetur et locus [illegible] motus lo[calis]
[illegible] ergo locus [illegible] forma [illegible]
sub forma [illegible] sub loco et [illegible] movetur localiter
Probatur [illegible] locus [illegible] forma
[illegible] locus [illegible] duas positiones [illegible] forma [illegible]
[illegible] duarum positionum [illegible]
[illegible] forma [illegible] separatur a re mota
locus separatur a re mota [illegible] forma [illegible]
[illegible] locus [illegible] movetur localiter et
[illegible] ergo loco [illegible]
[illegible] successiones et locus [illegible]
[illegible] ergo locus [illegible] forma

Aliud 2a locus est quoddam [illegible]
[illegible] pluribus [illegible] receptaculum pluribus [illegible]
[illegible] ergo locus [illegible]
[illegible] illa [illegible]
[illegible]
[illegible] locus [illegible] movetur
localiter ut [illegible] apparet [illegible] locus [illegible]
[illegible] motus localis [illegible] loco [illegible] recepta[culum]
[illegible] pluribus [illegible] successiones est
ergo locus [illegible] receptaculum pluribus corporibus
[illegible] locus [illegible]
[illegible]
[illegible] ut [illegible] ut [illegible]
[illegible] positionum [illegible] locus
[illegible] positionum [illegible] loco
[illegible] positio[num]
[illegible]
[illegible] ut [illegible]
[illegible] positionum [illegible]
locus [illegible]

Arguitur primo [illegible] locus [illegible]
[illegible] quantitas [illegible] magnitu[do]
[illegible] geometria [illegible] geome[tria]
[illegible] locus est superficies
[illegible] loco [illegible] superficies [illegible]
[illegible] dico [illegible]
[illegible] ad [illegible] et [illegible]
[illegible] actionis et passionis ut [illegible]
[illegible] ergo [illegible]
[illegible] actionis et passionis [illegible]
locus [illegible]
[illegible] locato [illegible]
et [illegible] locus

Arguitur 2o [illegible] locus [illegible]
[illegible] mobilia [illegible]
ad [illegible] ergo locus [illegible]
[illegible] mota [illegible]
amplius [illegible] locus [illegible] mobile [illegible]
[illegible] dico [illegible] locus [illegible] mobile [illegible]
[illegible] locus [illegible] ad [illegible] locato
[illegible] locus [illegible]
[illegible] mobilis ut [illegible]
[illegible] motu [illegible]
et patebit

Arguitur 3o [illegible]
[illegible]
[illegible] locus [illegible] ad [illegible]
[illegible] dico [illegible]
[illegible]
[illegible] locus [illegible]
dico [illegible] locus [illegible] superficies [illegible]

locans [illegible] et
[illegible]
loco [illegible] salvatur a [illegible] locante
[illegible] penetrat [illegible] ad [illegible]
[illegible] locus [illegible] locati
[illegible] si locus [illegible] locato [illegible]
locato a [illegible] et [illegible]
[illegible] ad locum et [illegible]
[illegible] locante [illegible] locatum
[illegible] locus

Arguitur 5to locus est forma [illegible]
[illegible] forma [illegible] proprietates forme ergo
loco [illegible] proprietates forme [illegible] proprietas
[illegible] proprieta[tes]
[illegible] forme [illegible] forma [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] locus [illegible] locatum [illegible]
dico [illegible]
[illegible] sit [illegible] forma [illegible] ergo locus [illegible]
[illegible] locus [illegible] forma [illegible]
affirmativis [illegible]
[illegible] forme
et [illegible] loco [illegible] forma [illegible]
[illegible] ergo locus [illegible]
[illegible] locum et [illegible]
[illegible]

Arguitur 4to locus est forma [illegible]
illa [illegible]
locus [illegible] forma [illegible]
[illegible] forma [illegible] dat
locum et [illegible] dat [illegible] forma [illegible] dat
[illegible] dico [illegible] locus
et forma [illegible] locum
[illegible] forma [illegible]
[illegible] subiectum et [illegible]
[illegible]

Arguitur 8to
[illegible] ergo locus [illegible] ad [illegible]
[illegible] ergo locus [illegible]
ad [illegible] forma et [illegible] ad locum
[illegible] forma [illegible] et [illegible]
[illegible] dico [illegible] ad [illegible]
[illegible]
[illegible] forma locus [illegible]
[illegible] ergo [illegible] locus
[illegible]

Arguitur 1mo
locus [illegible]
[illegible] ergo locus [illegible]
locus erit locus [illegible] locus [illegible]
[illegible] locus [illegible] locato [illegible]
ergo locato [illegible]
dico [illegible] si locus et [illegible]
[illegible] superficies [illegible] ergo [illegible]
[illegible]

Arguitur 2o
[illegible] locato [illegible]
[illegible] locatum movetur [illegible] locus [illegible]
[illegible] ergo [illegible] locato [illegible]
[illegible] ad locum [illegible] locus [illegible] locatum
[illegible] magnitudo [illegible]
motus violentus [illegible] dico [illegible]
[illegible] ad [illegible] sufficit
ad [illegible] effectus [illegible] locus
[illegible] locatum movetur [illegible]
[illegible] locatum [illegible] ad [illegible]
[illegible] salvatur [illegible] ad [illegible]
[illegible] locus [illegible]
[illegible] locus
[illegible]
ab ea separatur [illegible] magnitude [illegible]
[illegible] separatur a magnitudine [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] forma [illegible] et sic est locus
[illegible] locatum est [illegible]
[illegible] ad suum locum et [illegible]

... inmediate ad suum finem ...

Dubitatur primo ... loco hic dubium solvit ... [illegible]

... in mobilia ... magnitudine ... [illegible]

... subiungit ... loco ... [illegible]

... subiungit ... separata ... loco ... [illegible]

... loco ... movet ... [illegible]

... immediate et tota ... movet nec ... [illegible]

Dubitatur 2o ... loco ... salvatur ... locati ... [illegible]

Dubitatur 3o ... [illegible]

Utrum locus existens equalis locato ab ... [illegible]

... notandum primo ... [illegible]

[illegible]

Notandum 2o ... [illegible]

[illegible]

continentia corporis locati quia superficies corporis continentis locantis ... superficies corporis locati ... et dicitur ... **Notandum**

30 ... locum intelligenda ... antiqui ... locum ... et dicto ... locum spacium et ... distancia inter latera corporis continentis ... dicebat hoc spacium plenum ... corporis ... spacium ... locatum ... dicebat quod longitudo locati ... longitudo loci et latitudo locati ... latitudo loci et profunditas locati ... profunditas loci ... alii autem dicebant quod hoc spacium est vacuum ... vacuum dicebant ... locum ... corpore ...

[illegible]

Notandum est

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Questio prima

[illegible]

2a questio

[illegible]

Arguitur 1o

[illegible]

Arguitur 2o

[illegible]

Arguitur 3o

[illegible]

et at loco ... [illegible] **Arguitur ultimo** locus non est superficies ... [illegible]

... [illegible] ... ad locatum dico ... [illegible]

Arguitur penultimo locus non est ... [illegible] ... locus est ... [illegible] ... superficies corporis ... [illegible] ... Dico ... [illegible] ... locus ... [illegible]

Arguitur secundo locus non est immobilis ... [illegible] ... locus ... et ... alterius ... [illegible]

... [illegible] ...

Arguitur primo ... [illegible] ...

Dubitatur primo ... [illegible] ...

... [illegible] ...

... [illegible] ... vel secundum totalitatem et ... [illegible] ...

Dubitatur secundo ... [illegible] ...

... [illegible] ... amphora vini ... [illegible] ...

Dubitatur tertio ... [illegible] ...

[illegible]

Utrum unum elementum sit locus alterius

[illegible]

Notandum primo [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

Notandum 3o [illegible]

[illegible]

[illegible] celi concluditur ergo quod in celo est motus ad ubi [illegible]
[illegible] Dubitat [illegible]

[illegible] Dicebat ergo Themistius quod [illegible] loco [illegible] Themistius [illegible] orbes inferiores [illegible]

[illegible]

Notandum est [illegible]

[illegible]

Questio prima [illegible]

[illegible]

2a questio [illegible]

[illegible]

continetur a reliquis quidam in mobili ut a celo empireo in quo est sedes dei et sanctorum et sic ultima spera [illegible] continetur a celo immobili [illegible] empireo [illegible] loco eo quod continetur ab ipso. Sed celum empireum nullum [illegible] loco [illegible] ordinatum ad gaudere beatorum locus enim [illegible] [illegible] et [illegible] illa beatitudine volunt [illegible] loco [illegible]

Arguitur primo [illegible] locus alterius [illegible] locatum [illegible] alterius [illegible] [illegible] locatum [illegible] loco [illegible] locatio [illegible] locato [illegible] loco [illegible]

Arguitur 2o [illegible] non est locus alterius [illegible] locatum [illegible] [illegible] ad aliud [illegible]

[illegible]

Arguitur [illegible]

3o [illegible]

[illegible] non movetur [illegible] motus [illegible] ad [illegible] orbis [illegible] [illegible] ad palpandum [illegible] orbis lune [illegible] [illegible] nobilissimi [illegible] loco nobilissimo

Arguitur ecundo [illegible] lune non est locus ignis [illegible] locatum [illegible] [illegible] aer [illegible] caliditate [illegible] orbis lune [illegible] igne [illegible] celum [illegible] [illegible] locus [illegible] locato [illegible] locus habeat [illegible] orbis lune [illegible] ignis [illegible]

Arguitur [illegible]

3o [illegible] ultima spera [illegible] ultima spera [illegible] ultima spera [illegible] loco [illegible]

Arguitur 4o [illegible] ultima spera [illegible] loco [illegible] ultima spera [illegible] loco [illegible] loco [illegible]

Arguitur quinto ultima spera [illegible] loco [illegible] ultimam speram [illegible] locus et locatum [illegible] ultime spere [illegible] ultime spere [illegible] ultime spere [illegible] spera [illegible]

Arguitur sexto [illegible] celum non est in loco [illegible] movetur [illegible] loco [illegible] locatur [illegible] movetur [illegible] loco [illegible]

Dubitatur primo quare existens in orbe lune [illegible] non videret stellas fixas [illegible] ignis [illegible] videret [illegible] speras [illegible] ad stellas [illegible] spere [illegible]

Dubitatur 2o

Dubitatur 2o

[C]tium vacuum quod est de consideratione.

Nota

Nota

Nota

Notandum 2o

Nota

Notandum 2o

[illegible] et completur [illegible] ad conservandum [illegible] et sui deliberatione [illegible] capitis [illegible] parat manum [illegible] totius [illegible] corruptio [illegible] vacuo [illegible] corrupcio [illegible] appetit separationem [illegible] magis appetit conservacionem totius [illegible] appetit

Notandum 2o [illegible] vacuum [illegible] est ista si vacuum [illegible] motus factus in vacuo fieret in instanti [illegible] motus [illegible] in instanti ut [illegible] probabiliter [illegible] motus fieret in instanti [illegible] motus [illegible] tempore [illegible] passione [illegible] vacuum [illegible] et motus factus in vacuo fieret in instanti et non in tempore [illegible] ad aliud tempus [illegible] quod fit motus [illegible] in pleno ad illud tempus [illegible] quod fit motus in vacuo [illegible] proportio [illegible] fit motus in vacuo [illegible] tempus [illegible] et equalitas [illegible] motus ad motum [illegible] motus factus in pleno [illegible] proportio ad motum factum in vacuo [illegible] motus in pleno [illegible] motus [illegible] ad velocitatem et tarditatem [illegible] medii ad [illegible] velocitatem et tarditatem [illegible] medii pleni ad [illegible] vacuum [illegible] proportio [illegible] motus factus in pleno ad motum factum in vacuo [illegible] proportio [illegible] et declarabitur et [illegible] et arguitur sic [illegible] in pleno [illegible] aer et moveatur [illegible] sit duplo grossius [illegible] est duplo [illegible] tempus [illegible] ad proportionem [illegible] et expellet [illegible] proportio [illegible] vacuum ad plenum [illegible] plenum [illegible] excedit vacuum [illegible] vacui ad plenum [illegible] proportio [illegible] expellere [illegible] excedit [illegible] plenum [illegible] debet vacuum [illegible] plenum debet [illegible] vacuum [illegible] ista [illegible] velocitatis [illegible] tarditatis [illegible]

[illegible] vacuum [illegible] [illegible]

[illegible] quod vacuum [illegible] impossibile [illegible] motus localis [illegible] vacuum [illegible] motus localis non posset fieri [illegible] motu locali [illegible] impossibile [illegible] motui [illegible] distantia [illegible] motus [illegible] vacuo [illegible] distantia [illegible] debet [illegible] velocitas et tarditas [illegible] distancie [illegible] vacuo [illegible] quod vacuum non est [illegible] et directe [illegible]

Questio incidentalis [illegible] de vacuo [illegible] de loco [illegible] de vacuo [illegible] investigacio [illegible] apud philosophos et vacuum apud antiquos [illegible] motui locali [illegible] de loco [illegible] de vacuo [illegible] ad eandem [illegible] locus et vacuum [illegible]

2a questio vacuum [illegible] impossibile [illegible] et partes [illegible] vacuum [illegible] impossibile [illegible] parte et [illegible] naturale [illegible] vacuum [illegible] vacuum non [illegible] et non [illegible] parte [illegible] et [illegible] posse destrui [illegible] natura [illegible] vacuum [illegible] et [illegible] vacuum [illegible] foramen [illegible] et [illegible] obstruatur [illegible] aer non posset [illegible] aqua non descendit [illegible] deberet descendere [illegible] descendit [illegible] vacuum non descendit [illegible] 2o [illegible] experiencia [illegible] duo calami [illegible] facta [illegible] et [illegible] calamus [illegible] aer ascendit [illegible] deberet moveri deorsum [illegible] gravius et sic [illegible] arte et experiencia [illegible] vacuum [illegible] possibile

Arguitur primo ad [illegible] vacuo [illegible] vacuum non [illegible] et [illegible] vacuum [illegible] vacuum [illegible] plenum [illegible] vacuo [illegible]

Arguitur 2o de vacuo [illegible] vacuum [illegible] vacuum [illegible]

Arguitur 3o de vacuo [illegible] vacuo [illegible]

[illegible] ... posito ... [illegible]

Arguitur ... [illegible]

Arguitur 4o ... [illegible]

Arguitur 5o experientia ... [illegible] ... vacuum ... [illegible]

Arguitur 6o experientia ... [illegible] ... vas plenum foramen superius ... [illegible]

Arguitur ultimo ... [illegible] ... aere pleno ... [illegible]

Dubitatur primo ... duo corpora plana et applicentur ita quod adhereant ... [illegible] ... superius ab inferiori ... [illegible] ... et non in instanti ... [illegible] ... spacium inter illa corpora ... [illegible] ... vacuum ... [illegible]

Dubitatur 2o ponatur ... vase ... et fortissimo sit solum unum foramen et in eo ponatur os follis et ipse follis non habeat foramen in aliquo ... laterum ... et separentur latera follis ... [illegible] ... vacuum ... [illegible]

Dubitatur 3o ponatur ... vas fortissimum et ... [illegible] ... foramen ... aer ... [illegible] ... vas ... [illegible] ... spacium remanebit vacuum ... [illegible] ... et dicit quod illud vas ... frangeretur ... [illegible] ... quod aer posset ingredi ... [illegible]

Utrum si esset vacuum corpus simplex in eo

positum moveretur subito aut successive ... [illegible] ... vacuum ... [illegible]

Notandum primo quod hec questio ... [illegible] ... vacuo ... [illegible] ... subito aut moveretur successive ... [illegible] ... vacuum ... [illegible]

Notandum primo ... [illegible] ... vacuum ... [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

Notandum 3o [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

Conclusio prima [illegible]

[illegible]

2a conclusio [illegible]

[illegible]

Arguitur primo [illegible]

[illegible]

164

[illegible] et obviat [illegible] [illegible] ... obviabitur [illegible]

Arguitur 2o [illegible] motor [illegible] in vacuo [illegible] posito motore et mobili [illegible] vacuo posset [illegible] motor [illegible] [illegible] motu [illegible] ... [illegible] posito mobili et motore [illegible] ad movendum [illegible] motus [illegible] sufficit [illegible] motore et mobili

Arguitur 3o vacuum non potest [illegible] ens [illegible] vacuum est non ens [illegible] vacuum dico quod non ens non potest dici [illegible] quod [illegible] vacuum [illegible] quod [illegible]

Arguitur 4to vacuum [illegible] quod [illegible] plenum [illegible] quod [illegible] et vacuum [illegible] ... plenum et vacuum non [illegible]

Arguitur 5to vacuum non potest dici [illegible] dissimile [illegible] vacuum non [illegible] dissimile [illegible] vacuum [illegible] dissimile [illegible] quod non [illegible] vacuum [illegible] quod [illegible]

Arguitur 6to [illegible] vacuum [illegible] quod [illegible] vacuum [illegible] non repletur [illegible] ... [illegible] vacuum [illegible] ista aut [illegible]

Arguitur 7mo vacuum non [illegible] ... vacuum [illegible] ... vacuum [illegible] ... [illegible]

Arguitur 8vo vacuum non [illegible] dissimile [illegible] vacuum non [illegible] ... vacuum non [illegible] ... [illegible] quod [illegible] vacuum [illegible] quod [illegible]

Dubitatur primo [illegible] successio in motu [illegible] resistentia medii [illegible] ... [illegible] successio [illegible] resistit successioni

Dubitatur 2o [illegible] quod successio in motu [illegible] dico quod vacuo [illegible] agentis ut [illegible] successio [illegible] resistentia [illegible] ... [illegible] motu [illegible] et [illegible] motu [illegible] dico [illegible]

Dubitatur 3o utrum vacuo posset fieri visio auditio et [illegible] Dico quod in vacuo non posset fieri sensatio nec visio nec auditio quia isti sensus [illegible] in [illegible] quod non [illegible] vacuum [illegible] vacuo posset fieri tactus et gustus quia illi sensus [illegible] ... [illegible] vacuum [illegible] ad ista [illegible] ... [illegible] differentia ad [illegible] subiecto Si aut [illegible] vacuum non erit subiectum [illegible]

Utrum omnis successio proveniat ex resistentia

[illegible] impedimentum medii et [illegible] rarefactio et condensatio sint motus [illegible] Nota quod [illegible] questio duo [illegible] successio [illegible] in motu proveniat ex resistentia medii [illegible] rarefactio et condensatio sint motus [illegible]

Notandum primo [illegible] movente [illegible] ... [illegible] movente [illegible] ... [illegible]

Nota [illegible] ... [illegible]

Notandum 2o [illegible] motore [illegible] resistentia [illegible] movente [illegible] motore [illegible] pena [illegible]

[illegible] successio [illegible] movente [illegible] resistit [illegible] ad motum [illegible]

[illegible] ... mediis ... successio ... [illegible] ... resistentia ... [illegible]

Notandum 2o [illegible] ... rarefactio et condensatio ... motus physicus ... Nota ... [illegible]

[illegible]

Notandum etiam quod rarefactio ... [illegible]

[illegible]

3a conclusio ... successio in motu gravium et levium ... resistentia medii ... [illegible]

[illegible]

3a conclusio [illegible] ... rarefactio et condensatio ... [illegible]

[illegible]

Primo successio ... [illegible] ... **arguitur** ... [illegible]

[illegible]

priori motu [illegible] facit unum instans. Arguitur 2o
successio motuum provenit ex resistentia medii [illegible] quod ex illo duplici causa successio in motibus gravium [illegible] causatur in motibus corporum celestium. Sed in motibus corporum celestium successio non provenit ex resistentia medii [illegible] in motibus corporum gravium successio provenit ex resistentia medii. Arguitur quod sicut corpora et levia movent [illegible] sic corpora celestia. Hoc quod motus corporum celestium non fit [illegible] corpora celestia [illegible] non [illegible] medium et [illegible] solvit [illegible] motorem [illegible] ad aliud ubi et [illegible] resistentia [illegible] ad ipsum motorem [illegible] ad aliud ubi [illegible] resistentia [illegible] mobilis ad motorem [illegible] successio [illegible] vacuo [illegible] Arguitur 3o successio in motu gravium et levium provenit ex resistentia [illegible] non medii [illegible]

[illegible]

Arguitur 4to [illegible]

[illegible]

Arguitur 5to rarefactio et condensatio [illegible]

[illegible]

Arguitur 6to rarefactio et condensatio [illegible]

[illegible]

Arguitur 7mo [illegible] non possit moveri in vacuo [illegible]

moveretur motu animalium quia vivunt. Hoc quod [illegible] indiget respiratione et inspiratione, nec potest vivere sine illis. Sed in vacuo nulla est inspiratio nec respiratio [illegible] aer. Arguitur 8vo [illegible] non potest moveri in vacuo [illegible] motus inferiorum [illegible] a motu celi. Sed si esset vacuum influxus celi non deveniret ad ista inferiora [illegible] motus animalium non posset fieri in vacuo. Hoc quod [illegible] inferiora regulantur a virtute celesti ut [illegible] meteororum. Hoc non esset [illegible] influxus [illegible] in medio [illegible] inferiorum [illegible] vacuum [illegible] solvit [illegible] et dat [illegible] vacuum motus animalium posset fieri [illegible] non posset vivere [illegible] sed [illegible] possit ut alii dicunt [illegible] vacuum [illegible]

[illegible]

Dubitatur primo [illegible]

[illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

[illegible]

[illegible]

Utrum tempus sit mensura motus primi et per se

Notandum primo [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

Notandum 3o [illegible]

[illegible]

spacium quia non spacium et continuum ... continuum ...
spacio ... quod motus localis habet continuitatem
a spacio sed a continuitate ... habet ...
non interrupto ... sed a continuitate ...
motus localis ... continuatur ...
[illegible]

[illegible]

Notandum ergo

[illegible]

aut applicatum ... continuum ...

[illegible]

Nota ...

[illegible]

Aliud in falsis

[illegible]

Aliud

[illegible]

Arguitur primo

[illegible]

Arguitur

[illegible]

Arguitur 2o

[illegible]

[illegible]

Utruz in toto tpe tantu unuz nunc sit quod tempus

[illegible] Nota [illegible] ... Notanduz primo [illegible] ... Nota [illegible]

Nota 2o quod ille qui deperdiderat motum ... [illegible] ... tempore ... motum ... [illegible] ... et sic ... tempus et ... [illegible] ... argumenta ... [illegible] ... sic ... motus ad tempus ... [illegible] ... ipsum ... ad ipsum ... [illegible] ... tempus ... motus ... [illegible] ... sic tempus ... motus ... [illegible] ... Declarat ... [illegible] ... indivisibile ... [illegible] ... divisibile ... [illegible]

Notandum 3o ... [illegible] ... Nota ... [illegible] ... tempus ... sub ... [illegible] ... tempus ... [illegible] ... tempus et ... [illegible] ... brevitas ... longitudo ... [illegible] ... velocitas et tarditas ... [illegible] ... motus ... tempus ... [illegible] ... motus ... [illegible] ... tempus ... [illegible] ... tempus ... motus ... [illegible] ... estas autumpnus ... [illegible] ... toto ... [illegible] ... tempus ... mensurat ... [illegible] ... motus ... mensurat ... [illegible] ... tempus ... motus ... magnus ... [illegible] ... tempus ... mensurat motum ... [illegible]

tempus ... mensuram ... [illegible] ... mensura et ... [illegible] ... mensura ... mensurato ... [illegible] ... tot ... mensura

Notandum 4to quod ... subito ... [illegible] ... plura ... [illegible] ... duo ... [illegible] ... subito ... [illegible] ... et albedo ... [illegible] ... habeat ... [illegible]

Conclusio 2a in salia ... [illegible] ... in toto tempore ... [illegible] ... altera ... [illegible] ... ut dicit ... [illegible] ... tempus ... [illegible] ... in toto ... [illegible] ... motus ... [illegible] ... ipsum ... [illegible] ... in toto ... [illegible] ... tempus ... motus ...

3a conclusio ... [illegible] ... motus ... [illegible] ... tempus ... motus ... [illegible]

3a conclusio tempus ... [illegible] ... motus ... [illegible]

Argumenta primo ... [illegible] ... habebit ... [illegible] ... habeat ... [illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Arguitur 3o [illegible]

Arguitur 4to [illegible]

Arguitur primo [illegible]

Arguitur 6to [illegible]

Arguitur quinto [illegible]

Arguitur 8uo [illegible]

[illegible] **Arguitur quarto** [illegible]

Dubitatur primo [illegible]

Dubitatur 2o [illegible] **Nota** [illegible]

Dubitatur 3o [illegible] mensurat [illegible] mensura et mensuratum [illegible] mensura [illegible] mensurat [illegible] mensuratio et [illegible] mensura [illegible] mensura illud [illegible] mensurat [illegible] mensurat [illegible]

Utrum mutatio omnis mensuratur tempore

[illegible] mobile et quiescens [illegible] nota [illegible] questio duo querit primo querit [illegible] mutatio mensuratur tempore 2o querit [illegible] motus [illegible] mobile et quiescens [illegible] mensuratur tempore [illegible] **Notandum primo** [illegible] motus [illegible] mensurat [illegible]

Notandum 2o

Notandum 3o

Notandum 3o

Questio prima

2a questio

Arguitur primo

Arguitur 2o

Arguitur 3o

[illegible]

Arguitur secundo

[illegible]

Arguitur tertio

[illegible]

Arguitur quarto

[illegible]

Arguitur quinto

[illegible]

Arguitur sexto

[illegible]

Dubitatur primo

[illegible]

Dubitatur 2o

[illegible]

Dubitatur 3o

[illegible]

Utrum tempus quod est causa corruptionis

et quam ... habeat ... [illegible]

Nota ... [illegible]

... corruptionis et generationis ... generatione 2o quod utrum ... habeat ... [illegible]

Notandum primo quod ... passio ... motus quidquid ... mensurare ... motus ... habeat corruptionis ... generare ... quo intendo. Nota quod ... agentis ... et ... instrumentis ... agentis ut ... etiam ... calor ... instrumentorum ... et ... regulatus ... et ... Motus autem ... agentis ... [illegible]

[illegible]

Notandum 2o quod ... actio ... [illegible]

[illegible] Nota ... [illegible]

Notandum 3o quod ... movet ... dubia ... tempus habeat ... [illegible]

... motus ... tempus ... [illegible]

Notandum etiam ... Albertus ... [illegible]

... motus ... tempus ... [illegible]

[illegible]

Arguitur primo

[illegible]

Arguitur 2o

[illegible]

Arguitur 3o

[illegible]

Arguitur 4to

[illegible]

Arguitur

[illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Arguitur 3o [illegible]

Arguitur 4o (?) [illegible]

Dubitatur primo [illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

Dubitatur 3o [illegible]

[illegible]

…rca initium quinti libri phisicorum Queritur primo Utrum ab eo quod inest parti to-

-to habeat denominari [illegible] Notandum primo [illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

Notandum 3o [illegible]

[illegible]

Conclusio responsalis [illegible]

[illegible]

Arguitur primo [illegible]

[illegible]

Arguitur 2o [illegible]

[illegible]

[illegible] **Arguitur 2o** [illegible]

[illegible]

Arguitur 3o [illegible]

[illegible]

Dubitatur primo [illegible]

[illegible]

Utrum motus habeat denominari a termino ad quem et

[illegible] Nota [illegible] motus habeat denominari a termino [illegible]

Notandum primo [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

Dicam: est ista quod illud ex quo motus ut terminus a quo continue mota abiciuntur et in motus [illegible] fortem non dicitur [illegible] illud autem ad quod motus ut terminus ad quem continue acquiritur [illegible] motus denominatur ab eo quod acquiritur et non ab eo quod abicitur et removetur denominacio [illegible] ab eo quod [illegible] ille **Notandum 2o** quod [illegible] ordine quod species motus accipitur [illegible] sunt [illegible] eo quod [illegible] [illegible] quod acquiritur [illegible] species mutacionis ut [illegible] assignat quod motus mutacio [illegible] ad [illegible] autem [illegible] cognicio [illegible] Pro racione [illegible] Nota quod [illegible] motus [illegible] [illegible] terminus a quo et terminus ad quem [illegible] motus a termino ad quem [illegible] a quo [illegible] ad quem [illegible] et [illegible] capi ut positivus et ut privativus et [illegible] illorum designari [illegible] et negative [illegible] albo in nigrum [illegible] de non nigro in non album et sic [illegible] privative [illegible] illud [illegible] de albo [illegible] nigrum et sic [illegible] [illegible] motus [illegible]

[illegible]

mutacio

[illegible] **Notandus 4o** quod motus [illegible] mutacio [illegible] successiva [illegible] motus [illegible] generacio [illegible] motus [illegible] mutacio [illegible] instantanea [illegible] [illegible] **Conclusio prima** motus de [illegible] a termino ad quem [illegible]

adquem [illegible] pone [illegible] motus [illegible] ad quem et [illegible] a termino a quo [illegible] autem [illegible] ad quem [illegible] **2a conclusio** [illegible] motus [illegible] illud [illegible] generacio [illegible] motus [illegible] motus [illegible] a termino a quo et [illegible] ad quem illud autem [illegible] motus [illegible] successive [illegible] [illegible] corrupcio [illegible] motus [illegible] **3a conclusio** corrupcio non est motus [illegible] motus [illegible] corrupcio est [illegible] generacio et generacio non est motus [illegible] corrupcio [illegible] motus [illegible] generacio [illegible] corrupcio [illegible] subiectum generacionis [illegible] corrupcionis [illegible] motus **4a conclusio** [illegible] species mutacionis [illegible] motus [illegible] species mutacionis [illegible] motus [illegible] **Arguitur primo** motus [illegible] a termino a quo [illegible] ad quem [illegible] motus [illegible] [illegible] mutacio [illegible]

[illegible] Arguitur 2o [illegible]

Arguitur 3o [illegible]

Arguitur 4to [illegible]

Arguitur 5to [illegible]

Arguitur 6to [illegible]

Arguitur Anno [illegible]

Arguitur Sic [illegible]

Dubitatur Primo [illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

Dubitatur 3o [illegible]

Utrum ad substantiam et relationem sit per se motus

[illegible]

Notandum primo

[illegible] Nota [illegible]

[illegible]

Notandum 2o

[illegible]

[illegible]

Notandum 2o

[illegible]

Notandum 3o

[illegible]

Tertium prima

[illegible]

[illegible]

Conclusio 2a

[illegible]

Arguitur primo

[illegible]

Arguitur 2o

[illegible]

Arguitur 3o

[illegible]

Arguitur 4to

[illegible]

Arguitur 5to

[illegible]

Arguitur 6to

[illegible]

Arguitur 7mo

[illegible]

Arguitur 8uo

[illegible]

Dubitatur primo

[illegible]

Dubitatur 2o

[illegible]

Dubitatur 3o

[illegible]

Utrum ad actionem et passionem

Utrum per se motus unus in tali motu

Notandum primo quod motus [illegible]

Notandum 2o [illegible]

Notandum 3o [illegible]

Notandum 4to [illegible]

Est [illegible] [illegible]

Arguitur primo [illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Arguitur 3o [illegible]

Arguitur 4to [illegible]

Dubitatur uno dico [illegible]

Utrum tantum ad tria predicamenta sit motus, scilicet ad quale, quantitatem et ubi

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

Notandum 3o [illegible]

[illegible]

Nota 2o [illegible]

[illegible]

Secundo [illegible]

[illegible]

Arguitur primo [illegible]

[illegible]

Arguitur 2o [illegible]

[illegible]

Arguitur 3o quantitas ... [illegible]

[illegible]

Arguitur 4to [illegible]

Arguitur 5to [illegible]

Arguitur 6to [illegible]

Arguitur 7mo [illegible]

Arguitur 8uo [illegible]

Dubitatur primo [illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

Dubitatur 3o [illegible]

Utrum diffinitiones in littera posite sint sufficienter assignate

Notandum primo [illegible]

Notandum 2o [illegible]

Nota 3o [illegible]

Notandum 4to [illegible]

Nota [illegible]

Conclusio [illegible]

Arguitur primo [illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Arguitur 3o [illegible]

Utrum ad unitatem numeralem motus requiruntur tria

[illegible]

Notandum [illegible]

Nota [illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

Notandum 3o [illegible]

[illegible]

Conclusio [illegible]

[illegible]

Arguitur primo [illegible]

[illegible]

Arguitur 2o [illegible]

[illegible]

Arguitur 3o [illegible]

[illegible]

Arguitur 4o [illegible]

[illegible]

Arguitur 5o [illegible]

[illegible]

Arguitur [illegible]

[illegible]

Arguitur secundo [illegible]

Dubitatur primo [illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

Dubitatur 3o [illegible]

Utrum motus sint contrarii qui sunt de contrariis ad contrarios

[illegible]

Notandum primo [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

Notandum 3o [illegible]

Nota [illegible]

Notandum 4to [illegible]

Conclusio prima [illegible] motum [illegible] quantitas attributa motibus [illegible] [illegible]

[illegible]

2a conclusio motus [illegible]

[illegible]

Arguitur primo motus [illegible]

[illegible]

Arguitur 2o [illegible]

[illegible]

Arguitur 3o quantitas [illegible] motus [illegible]

[illegible]

Arguitur 4to motus [illegible]

[illegible]

[illegible]

Arguitur 5to quantitas [illegible] motibus [illegible]

[illegible]

Arguitur 6to [illegible]

[illegible]

Arguitur 7mo [illegible]

[illegible]

Arguitur 8vo [illegible]

[illegible]

Dubitatur primo [illegible]

[illegible]

[illegible] ... Dubitatur ... [illegible]

... Dubitatur ... [illegible]

Utrum in omni specie mutationis et motus reperiatur naturale et violentum

[illegible] ... Notandum ... [illegible]

... Notandum 2o ... [illegible]

[illegible] ... Notandum ... [illegible]

... Notandum 2o ... [illegible]

... Secundo contra ... [illegible]

... Arguitur primo ... [illegible]

... Arguitur 2o ... [illegible]

[illegible] vita [illegible]

Arguitur 3o vita [illegible] vita patrum antiquorum [illegible] magis longe [illegible] mille [illegible] anni ut dicit Nicolaus de Lira [illegible] Josephus [illegible] periodus [illegible] constellacio [illegible]

Arguitur ulterius [illegible] periodus [illegible]

Dubitatur primo [illegible]

Dubitatur 2o [illegible] periodus [illegible] vita [illegible]

Dubitatur 3o [illegible] fatata [illegible] violenta [illegible]

[illegible]

In [illegible]

Circa maius sexti Phisicorum

Queritur utrum aliquod continuum ut linea corpus

[illegible] **Notandum primo** [illegible] **Nota** [illegible]

[illegible] **Notandum 2o** [illegible] punctus [illegible] linea [illegible]

[illegible] **Notandum 3o** [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

[illegible]

[illegible] 2a [illegible]

[illegible]

Arguitur primo [illegible]

[illegible]

Arguitur 2o [illegible]

[illegible]

Arguitur 3o [illegible]

[illegible]

Arguitur 4o [illegible]

[illegible]

Arguitur 2º [illegible]

[illegible]

Arguitur 3º [illegible]

[illegible]

Arguitur 4º [illegible]

[illegible]

Arguitur 5º [illegible]

[illegible]

Dubitatur primo [illegible]

[illegible]

Dubitatur 2º [illegible]

[illegible]

Dubitatur 3º [illegible]

[illegible]

Utrum motus et tempus continue dividatur magnitudine

[illegible] Nonne primo [illegible] magnitudo non est ex indivisibilibus

[illegible]

Notandum 2o

[illegible]

Notandum 3o

[illegible]

Notandum 2o

[illegible] motus [illegible] magnitudinem [illegible] velocior [illegible]

Notandum 4o

[illegible]

Conclusio

[illegible]

[illegible] ... **Octavo** [illegible]

Arguitur primo [illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Arguitur 3o [illegible]

Arguitur 4to [illegible]

Dubitatur [illegible]

Utrum finitum et infinitum eodem modo reperiantur

[illegible]

Notandum primo [illegible]

Notandum 2o [illegible]

Notandum 3o [illegible]

Notandum 4to [illegible]

Nota [illegible]

[illegible] Dubitatur [illegible]

[illegible] Conclusio [illegible]

[illegible] Arguitur primo [illegible]

[illegible] Arguitur 2o [illegible]

[illegible] Arguitur 3o [illegible]

[illegible] Arguitur 4o [illegible]

Utrum in tempore nunc indivisibili potest aliquid moveri

[illegible] Nota [illegible]

[illegible] Notandum primo [illegible]

[illegible] Nota 2o [illegible]

[illegible] Nota 3o [illegible]

[illegible] Nota 4o [illegible]

Tunc non est simul in pte et pte [illegible] alteracio [illegible] dicatur unus sic quando agens [illegible] applicatur [illegible] partibus passi et [illegible] equaliter forte [illegible] partibus passi [illegible] ergo sit alteracio a [illegible] agente tali alteracio [illegible] quando agens agat [illegible] una parte [illegible] [illegible] et tali alteracio sit [illegible] alteratum ad [illegible] ut [illegible] calidum [illegible] ad frigiditatem [illegible] [illegible] frigido [illegible] una parte [illegible] et [illegible] alia [illegible] [illegible] ista [illegible] frigida sit [illegible] sit alteracio [illegible] agens [illegible] sit alterari vel [illegible] sit applicatio [illegible] passi [illegible] sit [illegible] calefit [illegible] alterata [illegible] alia alteracione [illegible] et [illegible] ista alteracione [illegible] agens [illegible] agit [illegible] forma [illegible] alteracio [illegible]

[illegible]

Est Conclusio prima [illegible]

[illegible]

Conclusio tercia [illegible]

[illegible]

Conclusio 4a [illegible]

[illegible]

[illegible] tercio eta [illegible]

[illegible]

Arguitur primo [illegible]

[illegible]

Arguitur 2o [illegible]

[illegible]

Arguitur 3o [illegible]

[illegible]

Arguitur 4to [illegible]

[illegible]

Arguitur 5to [illegible]

[illegible]

Arguitur 6to [illegible]

[illegible]

Arguitur Septimo [illegible] alteracio [illegible] motus [illegible]

[illegible] arguitur 3o [illegible]

Dubitatur primo [illegible]

Dubitatur 2o [illegible]

Dubitatur 3o [illegible]

Utrum motus dividatur quadruplici divisione scilicet divisione

[illegible] notandum 3o [illegible]

[illegible] Conclusio [illegible]

Arguitur primo [illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Arguitur 3o [illegible]

Arguitur 4to [illegible]

Dubitatur [illegible]

Utrum aliquo motui sit dare primum mutatum esse pro

[illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

Secundum 3o [illegible]

Secundum 4o [illegible]

Conclusio [illegible]

[illegible]

Primo [illegible] **arguitur**

2o [illegible] **arguitur**

3o [illegible] **arguitur**

4o [illegible] **arguitur**

[illegible] **Dubitatur**

[illegible]

Ante omne moveri sit mutatum esse et ante mutatum esse moveri

Notandum primo [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

Notandum 3o [illegible]

Arguitur [illegible]

Notandum 4to [illegible]

Conclusio prima [illegible]

2a conclusio [illegible]

Arguitur primo [illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Arguitur 3o [illegible]

[illegible]

Arguitur [illegible]

Dubitatur [illegible]

Utrum ista quatuor tempus spacium motus et moles eodem modo se habeant ad finitum et infinitum

[illegible] Notandum [illegible]

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

Notandum 3o [illegible]

Notandum 4o [illegible]

Conclusio unica [illegible]

Arguitur primo [illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Arguitur 3o [illegible]

Arguitur 4o [illegible]

Dubitatur [illegible]

Utrum motus sit prior tempore. Notandum primo

[illegible]

Notandum 2o [illegible]

Notandum [illegible]

[illegible]

Notandum [illegible]

Conclusio 2a falsa [illegible]

Utrum indivisibile possit moveri et utrum aliqua mutatio sit instantanea. 7a questio [illegible]

Notandum [illegible] Notandum [illegible]

Notandum 2o [illegible]

Ostendum 3o [illegible]

Notandum [illegible]

Conclusio 2a falsa [illegible]

[illegible]

2a conclusio [illegible]

[illegible]

3a conclusio [illegible]

[illegible]

Arguitur primo [illegible]

Arguitur 2o [illegible]

Arguitur 3o [illegible]

Arguitur 4to [illegible]

[illegible]

Arguitur 5to [illegible]

Arguitur (?) Sexto [illegible]

Arguitur primo [illegible]

Arguitur (?) Octavo [illegible]

Dubitatur [illegible]

Hic igitur quantum ad precedens lectur[us] summam naturaliu[m] egregii doctoris domini Alberti magni episcopi Ratisponensis pro informacione

Pro informacione diligentu[m] et fideliu[m] discipulo[rum] [illegible] dei ad introitu[m] p[er]mittenda [est] divisio g[e]n[er]alis [illegible] phie deinde [illegible] descendendo quedam [illegible] materia[m] subiecti hui[us] opusculi recitabo [illegible]
[illegible] ad p[ri]mum Sciendum p[ri]mo q[uod] phia [est] dupl[e]x [illegible] divina seu inde pendens quedam [illegible] seu dependens [illegible] phia divina [est] de[us] [illegible] quedam [illegible] deo [illegible] de[us] [illegible] phia [illegible] ut phia apostolo[rum] [illegible] alia [illegible] quedam [est] sup[er]naturalis [illegible] divinitus [illegible] [illegible] speculativa practica [illegible] ethica politica [illegible] Trivialis ut [illegible] [illegible] rethorica Quadrivialis ut arismetica musica geometria et astronomia Speculativa [est] [illegible] methaphisica mathematica et phia naturalis Et de naturali est hic ad p[ro]positu[m] Ideo advertendu[m] [est] ult[er]i[us] [illegible] naturalis [illegible] phia octo [illegible] libri maiores in quib[us] [illegible] medulla [illegible] Prima [illegible] singulis [illegible] descendendo ad alias [illegible] in octo libris phisicor[um] [illegible] in ordine tractat de [illegible] motu [illegible] locali [illegible] in quatuor libris de celo et mundo Tercia v[er]o [illegible] de generacione corrupcione alteracione augmentacione et diminucione [illegible] in libro phisicor[um] [illegible] in duob[us] libris de generacione Quarta [illegible] alie sequentes [illegible] [illegible] metheorolo[gi]ce [illegible] pruine pluvie [illegible] in [illegible] libris metheoror[um] Quinta [illegible] de [illegible] mineralib[us] [illegible] de corrupcione [illegible] homogeniorum [illegible] aurum et argentum [illegible] doctrina aristotelis [illegible] albert[us] [illegible] libellus de mineralib[us] Sexta [illegible] de [illegible] forma [illegible] mobilium [illegible] de ipsa a[n]i[m]a et de operacionib[us] [illegible] ex parte [illegible] ut videre audire et intelligere [illegible] Et de talib[us] traditur in trib[us] libris de a[n]i[m]a [illegible] de operacionibus corpor[um] animator[um] [illegible] se tenent ex parte corporis [illegible] sicut [illegible] sompnus et vigilia et de hoc [illegible] tractat [illegible] naturalib[us] Octava et ultima [illegible] de generacione et corrupcione [illegible] mixtorum [illegible] plantarum et singularum [illegible] in libris de vegetabilib[us] et plantis [illegible] in libris de a[n]i[m]alib[us] Et [illegible] summa alber[ti] [illegible] opere et diligenti studio est investiganda [illegible] phia [illegible] appellat [illegible]

[illegible] hui[us] summe [illegible] quedam [illegible] Quantum ad [illegible] [illegible] quid sit phia [illegible] et quot [illegible] ad phiam [illegible] quid sit phia [illegible] [illegible] Ad p[ri]mum [illegible] Tullius [illegible] phia [illegible] disciplina [illegible] calamitatis solacium [illegible] noctis [illegible] lucifer [illegible] dirigens in [illegible] cognicio [illegible] vitatis que est [illegible] nox [illegible] in tenebris [illegible] Sed [illegible] sic [illegible] commendat phia est [illegible] format desolutos [illegible] obfuscatis [illegible] illuminat infirmos [illegible] consolat [illegible] cognicio [illegible] studio [illegible] vivendi [illegible] est divinarum et [illegible] [illegible] et addit [illegible] divinarum ad includendum [illegible] speculativas [illegible] methaphisica mathematica et nat[ura]lis phia [illegible] ab ente divino [illegible] sub [illegible] potestate Et [illegible] addit [illegible] studio [illegible] vivendi [illegible] phiam moralem [illegible] studio [illegible] vivendi [illegible] phia [est] [illegible] vitatis [illegible] vitatis [illegible] vitatis p[ri]mo posterior[um] et sexto ethicor[um] [illegible] ordinat[ur] in vitate [illegible] speculative [illegible] vitatis [illegible] ordinate [illegible] nota [illegible] phia [illegible] enti mobili formaliter [illegible] speculative [illegible] ut de aliquo [illegible] ad ens mobile [illegible] libri [illegible] ens mobile [illegible] speculative ad [illegible] phiam moralem [illegible] speculative [illegible] enti mobili [illegible] practice [illegible] ad [illegible] aliorum librorum phie Et [illegible] est mobile ut est stabile [illegible] mobile [illegible] mobile [illegible] commentator [illegible] phisicorum [illegible] mobilis [illegible] mobili [illegible] thomas et egidius ponit [illegible] mobile [illegible] mobilia [illegible] mobile [illegible] phia [illegible] intelligencijs et [illegible] mobilia Ad [illegible] Quantum [illegible] phia [illegible] intelligencijs [illegible]

et scientiaz deo et intelligentie assimilamur eo quod dicit Seneca et in physica premittit quod me deo parem reddit / 2o ut physica est maxime delectatoria eo quod docet scire modo et per ipsa delectationem decens exhortorum / 3o est mirabilium naturalium miracles constat delectatorum in sua intate et puritate constans decens exhortorum ... grecorum sapientia propter admiratorum cepit ex ordinem naturarum propter admirari sacerdos in egipto cessantes vite necessariis intepere philozophari ut in prohemio methaphisice et quod dicit albertus quod hoc est intellectual et per intellectum est compositiva aut divisiva alicuius et per compositione et divisione admiratur cum divisione aut compositione cognita non suspenditur ab inquisitione et per inquisitionem venit ad veritatem physice et quia scire est declarare quod admiratio est exordium ad adipiscendum phisicam quod physica scientia ut edictus est admiratio est ut premittit omne illud quod fit sum exordium physice valete igitur physicam ... dubitare de hiis que sequuntur primo mirandum est de tunc ... corruptibilium admirabile et qualiter unum fiat ex alio ut cadaver ex equo et terra ex cadaver de transmutatione cum natura subcontrarie orbis lune 2m mirabiliter quod singula corpora mobilia et phisica ... sui naturaz tendunt in unum locum ut ignis sursum terra deorsum et quod mirandum est quod sit illud ... quod facit ea tendere ad suum finem ... 3m mirabile est quod sit variatio motus quo corpora naturalia continue moventur et variantur de quibus patebit in processu

Ad 2m questionem respondetur quod phisica est diminatrix et gubernatrix ... et homo bene vivendi tramitem teneat / 1o ... quod ... ad ... 2o quod phisica et scientia phisice 2o quod bene vivat moraliter naturalis phisicus ut ... non vivit male et quia ... quod ad ... duo requiruntur primum recte voluntate et aliud recte intellectus primum fit quod primo quod scientiam amet et quaerat eam recta intentione et eam ordinat in bonum finem / 2o ut illa que nouerit et phisicam convertat in vita moraliter bona / 3o vivat secundum rationem recte intellectus etiam fit 2o primo quod ... credat ... rationem cogit eum / 2o quod quaerat de ... subtiliter ut sunt ... contra ... de ... et si in phisica ... 3o quod inquirat veritatem ... modis primo per experientiam et discursum procedendo ab effectibus ad causam / 2o ex scriptis ... 3o ... quod sit primum ad mutandum suam opinionem in opinione magis veram ... quod ... seu ... teneat ... quod ... virtuosus est ... philosophus ... amor et sophia sapientia quasi amator sapientie ... non ... a pitagora ... in sapientes ... amatores sapientie

Ad 3m respondetur quod sit quadruplex utilitas ... primum est utilitas ... iste liber utilis ut ... melius valeamus scientiam sive res naturales ... cognoscere ... et effectus ... iste liber est ... de ... de effectibus et etiam ... singulos libros physice naturalis ... nobis facilior est accessus 2m ... titulus ... notitia valet ad ... ut ... naturalis ... intitulatur summa naturalium ... compendiose ... illuminato ... naturalis et etiam intitulatur summa physice pauperum quia libri ... physice ... sunt ... propter ... dominus albertus ... summa naturalium ... pauperum ... quantitatem physice dulcedine degustare nequeunt saltem ... dulcedine affluente degustaret 3m ... intentio ... intentio ... est de ... de corpore mobili ... et quia eius intentio fuit abbreviare libros ... propter ... seu instructorem ... physice ... naturalis ... et ... de ... causis ut ... solent ... naturalis ... de eodem subiecto ... subiectum ... corpus mobile ... alios ... mobile ... causa efficiens fuit dominus albertus magnus ratisponensis episcopus ... causa finalis ... cognitio corporis mobilis ut ... mobilis nos studentes ... librum ... in notitiam ... primi motoris ... forma ... forma tractatus ... forma tractandi ... modus agendi ... quadruplex ... diffinitivus divisivus probativus improbativus ... positivus ... forma tractatus ... consistit ... divisione libri ut patebit in processu

Philozophia dividitur in tres partes scilicet in logicam ethicam et phizicam sive rationale morale et naturale duabus primis obmissis ad unam de sola phisica intendimus

... tractatus ... liber ... libris phizicorum 2us de celo et mundo / 3us de generatione et corruptione ... libro metheororum ... libro de anima ... tractatus ibi ... de corpore mobili ... ibi dicto de corpore mobili ... 3us ibi postquam ... primus tractatus dividitur in tres ... ibi ... dicit prognostica 2o de tractatu de principiis rerum naturalium ... ibi corpus ... premittit aliqua aliorum patebunt in processu ... dividitur in tres partes primo premittit suam intentionem 2o premittit ... cognoscenda / 3o ... ordinem procedendi / 2a ibi ... 3a ibi cum igitur subiectum **Nondum quod dictum erat in divisione** ... iste liber dividitur in quinque tractatus ... de corpore mobili ... considerari primo in ... et absolute 2o consideratur ... de corporibus ... corporis mobilis ... consideratur de eo ... aliquibus ... mobile ... et ... ut ... sic dicitur corpus mobile et ad ... in 2o tractatu ut ad formam et ... de corpore mobili ad formam

Iste liber tractatus primus ... alberti ... corpore mobili ... et dividitur ... tractatus ibi ... probat ... in tres ... primo ponit ... phisice ... quod ... ibi ... tertio ponit ... naturalis ... ibi ... est ...

sim[illegible] et de eo tractatur in 2o tractatu ubi tractatur de elementis quae sunt corpora simplicia mobilia ad formam ut ad formam mixti. Et hec dicuntur ut animati ut inanimati. Si inanimati sit de eo agitur in 3o tractatu, mixtis de [illegible] de impressionibus quae sunt corpora mobilia inanimata. Si vero animati sunt de eo agitur in 4to tractatu. **Notandum 2o** quod albertus tamen vult quod scientia comprehendendo non philosophia [illegible] philosophia 3a quae realis [illegible] principium [illegible] ut intellectus 2a [illegible] philosophia naturalis et principium [illegible] moralis et cuius principium est voluntas. De prima [illegible] in libris phisice, de 2a [illegible] in libris ethicorum, pollitichorum et yconomicorum. In triviis ex [illegible] patent tria principia [illegible] per hos versus: sunt tria principia, ratio, natura, voluntas [illegible] est ordinatio tibi 3a philosophia. **Notandum tertio** quod ista divisio in scientia trimembris potest reduci ad bimembrem. Omnis philosophia aut est speculativa aut practica; si speculativa [illegible] est dicitur ut realis aut rationalis. Si 1m sic est phisica; si 2m est loyca; si si sit practica sic est ethica

Ulterius est advertendum ut eo scientia dicit loyca [illegible] loyca [illegible] dicitur [illegible] ut dicatur a logos quod est sermo et ica scientia, quasi sermocinalis scientia, et sic omnis scientia potest vocari loyca [illegible] seu rationalis, quae est de entibus rationis [illegible] de conceptibus et de eorum expressionibus. Et talis [illegible] et rethorica sub loyca seu rationali scientia comprehenduntur quia gramatica et rethorica sunt de expressione conceptuum, loyca autem de [illegible] intentionibus. Adverte [illegible] ut dicit avicenna [illegible] talis [illegible] scientia speciali de argumentatione tractatur et [illegible] quod est [illegible] et [illegible] scientia quasi scientia de ratione et argumentatione, et sic non capitur hic. Item scientia dicitur in phizica [illegible] phizica in greco dicitur natura in latino, et [illegible] phisis quod est natura et ycos scientia, quasi scientia naturalis tractans de ente mobili. Et philosophia talis dicitur [illegible] et [illegible] scientia quae tractat de natura [illegible] per diaphisica et methafisica dicitur phizica et naturalis philosophia et [illegible] mathematica [illegible] [illegible] capi. [illegible] dicit in ethica [illegible] ethica in greco valet sicut moralis in latino [illegible] ab ethos [illegible] quod est mos latine et ica scientia, quasi scientia tractans de moribus et virtutibus. Et talis dicitur [illegible] [illegible] scientia tractante de moribus et pollitichia quae est de regimine civitatis comprehenditur sub ethica et yconomica quae est de regimine domus et monastica quae est de regimine unius etiam comprehenditur sub ethica et talis [illegible] in scientia. Alio [illegible] [illegible] scientia quae distinguitur a predictis [illegible] pollitichia et yconomica et ethica de qua tractatur in decem libris ethicorum et hic modo non [illegible] capi

Prenotantes quod [illegible] multis modis dicitur. Dicitur enim [illegible] naturalis intelligentia secundum quod dicit aristotiles in posterioribus quia universalia sunt magis nota in natura, id est in naturali intelligentia, quam particularia. [illegible] relativa sunt [illegible] ut dicitur in predicamentis. Dicitur etiam natura [illegible] dicitur etiam natura forma et magis [illegible] dicitur forma naturae [illegible] salvat res naturales.

In esse [illegible] Secunda pars principalis [illegible] capituli in qua albertus ponit [illegible] duo continentur, [illegible] dictorum et dicendorum. Et secundum hoc dividitur in duas partes: primo ostendit quot modis dicitur natura, 2o quot modis dicitur naturale. Unde ergo [illegible] naturalis est de natura et [illegible] albertus dicit se velle tradere scientiam naturalem, ideo [illegible] quot modis dicitur natura. Et albertus [illegible] [illegible] natura [illegible] multipliciter [illegible] [illegible] inter alia obiecta philosophie naturalis non est principalis obiectum [illegible] natura igitur [illegible] 2o [illegible] magis difficultatem et difficilis in cognoscendo ut [illegible] [illegible] incipit 2o distinguere naturam et diffinire. 3a [illegible] secundum [illegible] [illegible] in [illegible] veteres [illegible] aliqui dixisse de natura [illegible] [illegible] amplius [illegible] de ea albertus ab ea incipit. **Unde sciendum** [illegible] est quod natura primo modo est idem quod naturalis intelligentia. Et hoc est veritate si natura intelliget et [illegible] dicitur universalia sunt magis nota quam particularia. Et tamen valet: si natura intelliget prius intelliget universalia quam particularia. [illegible] alii dicunt quod naturalis intelligentia tamen valet sicut naturaliter, ita quod sit sensus universalia sunt magis [illegible] quam particularia naturali intelligentia [illegible] res [illegible] intellectus sub conceptu [illegible] [illegible] quod naturaliter cognoscit [illegible] [illegible] [illegible] in primo phizicorum quod puer primo appellat omnes viros patres et mulieres matres [illegible] postea determinat unum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ut videndo aliquid a longinquo primo apprehendit [illegible] postea magis determinate [illegible] [illegible] intelligentia [illegible] cognitor [illegible] [illegible] [illegible] et secundum hoc sensus est quod universalia [illegible] magis nota [illegible] [illegible] intellectui [illegible] [illegible] quam particularia. Et [illegible] **Item dicit relativa sunt** simul natura [illegible] glosa secundum [illegible] thomam, naturali dependentia, quia secundum [illegible] [illegible] relationis [illegible] [illegible] ad aliud. [illegible] relativa sunt simul natura, naturali intelligentia, quia quicunque [illegible] [illegible] tunc [illegible] [illegible] [illegible] quamvis philosophus dicat contingit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] etiam natura [illegible] etiam dicitur forma

Huius dicti explanatio potest haberi faciliter distinguendo [illegible]

[illegible]

Dicitur etiam ista vel via in natura sicut generatio dicitur enim natura sic est principium et causa motus et quietis eius in quo est primo per se et non secundum accidens.

[illegible]

Unde avicenna distinguit duplicem naturam scilicet particularem et universalem. Universalem appellat virtutem infusam in substantiam celorum et corporum celestium. Sed particularem appellat istam que est in rebus singularibus sed in individuis ut ista que est in hac planta ut in hoc grano piperis. Unde est quod dicitur natura est vis insita rebus.

ex cellabus Stella [?] per causas: et homo generat hominem per motus potentiae a philosophis
in 2o phisicorum

Hic albertus ponit distinctionem ipsius naturae secundum avicenna mundus corporibus et declarat ibi eum ponit dicens naturam unam in corporibus supercelestibus et alia tercia ... dicit de virtute contenta in mundum ingenerabilibus et corruptibilibus **Notandum extra haberis** quod in celo est quedam virtus quam ipsum celum generat ista inferiora ... ad omnem generationem et virtus celestis ... 2o phisicorum ... generat hominem et sol Et ... solum ... de ... superiora sunt ... inferiorum Et 2o de generatione ... solis in obliquo circulo est causa generationis et corruptionis et ista virtute ... avicenna appellat ... in ... illa virtus ... motus ... inferiorum et inferiorum ... mediate motu celi ... ista inferiora ... quedam virtus ... sic equus ut vacca ... generat aliud ... ista virtus ... in spermatibus ... et in seminibus plantarum ut ... virtus seminalis ... illa virtus diversificatur ... in istis inferioribus ... alia ... Et ... diversitate plantarum ... avicenna vocat naturam ... **Sed dicet aliquis** ... illa virtus ... separata a magnitudine ... diffusa ... albertus ... diffusa ... corpus celeste ... virtualiter ... solares generant ... inferioribus ... generant ... ut aliquid generat sibi simile ut planta generat plantam ... homo ... Et de illa ... naturam ... in istis rebus Et albertus ... super ... dicit ... philosophis in 2o phisicorum.

Naturale etiam dicitur multipliciter Uno modo naturale quod inest alicui ex sua causa secundum quod dicitur sic scire et adscire naturale

inest homini quod vivere inest ei a sua causa Dicitur etiam naturale quod fit secundum cursum naturae secundum quod dicitur quod naturale est quod ex homine fit homo et ex equo equus Unde secundum quod tria distinguntur opera et tria agentia scilicet opus naturae et opus artificis et opus creatoris

Opus naturae est cuius principium est natura Opus artificis est cuius principium agendi est voluntas Opus creatoris est cuius principium agens est creator

Et dicitur etiam naturale quod considerat scientia naturalis ut sunt res naturales

Hic albertus ... quot modis dicitur naturale Et ... in tres ... ponit tres acceptiones ... abilitas seu aptitudo ad ... est homo a sua natura **Pro quo** ... albertus ... quot modis dicitur naturale ... scire et adscire ... considerari Uno modo quo ad actum ...

Py acceptionem naturae ... albertus ... acceptionem naturalis

... de naturale ... speculacio

... adscire ...

nobis a natura quia aliquas alias impressiones sive creationes non habet sicut tabula rasa in qua nichil est depictum possibilis tamen depingi quod est contra philosophum 3° de anima. Aliquo modo considerata est quo ad aptitudinem ut quo ad potentiam et vult albertus et etiam philosophus quod scire non est nobis a natura quia ipso valet aptus est ad scientias acquirendas. Et albertus ponit hic creationem non tamen philosophus sed tamen theologus ut est contra philosophos abhorrentes creationem eo quod abhorrent ex nichilo aliquid fieri tunc ibi dicitur etiam naturale quod fit secundum cursum naturale hic albertus ponit secundam acceptionem naturalis et vult quod naturale 2° dicitur quedam aptitudo inexistens qua ens naturale potest generare aliquid sibi simile.

Pro quo sciendum quod 1a dicitur fieri seu generare secundum debitum cursum nature quod producitur ab agente naturali secundum cursum miraculose per unum entem et que contingunt ut frequenter sicut ipso quod homo generat hominem et ipse genitus habeat duas manus et duos pedes et illa que contingunt a casu seu a fortuna non dicuntur naturalia eo quod talia contingunt ut raro. Et tunc primo modo tercio distinguit 3a opera nature. **Pro quo sciendum** quod albertus distinguit 3a agens primum secundum dicitur natura et illud producit operationes naturales et effectus naturales sicut generare sicut simile nutrire sentire et huiusmodi. 2m agens est ut artifex puta carpentarius scriptor et huiusmodi et illud agens producit effectus artificiales sicut quod carpentarius facit domum. 3m agens dicitur creator ut deus et illud agens producit effectus creationes sicut animas rationales ex nichilo. Secundum quod quanto aliquod agens est imperfectius tanto magis presupponit et sic isto modo artifex dicitur agens imperfectissimum et ideo presupponit ens compositum ex materia et forma et ens in actu in quod agat sed quia natura ut agens naturale est agens perfectius ideo minus presupponit et presupponit ens in pura potentia scilicet materiam primam. Sed quia creator est agens perfectissimum ideo minus presupponit quam agens naturale sed nichil est quod sit minoris entitatis quam materia prima quia ipsa est prope non ens et ergo creator presupponit non ens et creat ex nichilo. Secundum quod ista distinctio enim est theologicalis ut est contra philosophos abhorrentes creationem non ut ostendit quod ex nichilo nichil fit sed loquendo naturaliter tunc solum ponunt prima duo agentia scilicet naturale et artificiale. Tunc ibi **dicitur etiam naturale** et quod scientia naturalis quia albertus ponit 3am acceptionem naturalis et vult quod naturale dicitur illud de quo considerat scientia naturalis sicut est motus quies et huiusmodi. **Nota** quod preter istas acceptiones quas ponit sunt multa adhuc sunt alie. Secundum naturale etiam dicitur quod est compositum ex naturis scilicet ex materia et forma et sic elementa plante et animalia et partes eorum dicuntur naturalia. Etiam illud dicitur naturale quod non est violentum sicut motus elementorum sursum et deorsum dicuntur naturales.

Cum igitur subiectum naturalis philosophie sit corpus mobile prima speculatio non erit de corpore mobili secundum simpliciter sed secundum se 2a de celo et mundo 3a de elementis 4ta de elementatis 5ta de anima. Magister albertus ostendit modum procedendi in ista scientia et procedit per divisionem distincte et procedendo materiam cuiuslibet tractatus et librorum intellectus. Ex quo philosophia naturalis considerat de corpore mobili tamquam de subiecto tunc secundum quod corpus mobile quadrupliciter distinguitur sicut de eo erit quadruplex consideratio. Primo corpus mobile consideratur simpliciter secundum se et de eo consideratur in primo tractatu huius libri. 2° consideratur prout contrahitur per hanc differentiam ubi ut localiter et de illo tractatur in 2° tractatu huius. 3° consideratur inquantum contrahitur per mobile ad formam et de eo consideratur in 3° tractatu inquantum agitur de elementis que sunt mobilia ad formam corporis simplicis. 4to consideratur inquantum contrahitur ad elementata et de eo consideratur in 4to tractatu. 5to consideratur ut est animatum et ex corpore et anima compositum et de eo consideratur in 5to tractatu. **Notandum** primo circa quod intitulatur hic dictum est de modo procedendi in istis tunc secundum est quinquepliciter distinguitur modus procedendi in istis. Nam aliquis procedit in istis diffinitive, aliquis divisive, aliquis demonstrative, aliquis vero exemplorum positive seu declarative. Primi tres modi sunt de contemplatione scientie. Alii duo [illegible] et [illegible] addiscentes. Divisio debet fieri subiecti, demonstratio vero partibus subiecti demonstrari vero passionibus subiecti quia passiones demonstrantur de suis subiectis. Modo dicit albertus quod corpus mobile est subiectum tunc procedit primo divisive dividendo corpus mobile. 2° **notandum** quod subiectum est triplex quantum sufficiat ad propositum scilicet sustentationis coordinationis et considerationis. Subiectum sustentationis est in quo fundatur accidens substantie et de tali non loquitur albertus. Sed subiectum coordinationis est divisibile quod est inferius predicatum et sic dicitur secundum beatum Thomam subiectum quasi sub se iactum et de tali iterum non loquitur hic. Sed subiectum considerationis est signum ut res quod verum quod abstractive consideratur in aliqua scientia et sumitur de subiecto sic est scibile cum completa et perfecta notitia in scientia tenditur et est eius adequatum illi subiecto et sic forti omnia considerata in ista scientia habent attributionem et de tali loquitur albertus. **Notandum** 3° secundum philosophum 3° de anima quod scientie secantur quemadmodum et res de quibus sunt ideo sicut res abstrahuntur considerantur scilicet corpus mobile sicut et divisiones partes eius scientie

Hec est scientia prout principalis liber phisicorum in quo albertus ostendit modum procedendi in scientia et procedit divisive et talis intentio est quod philosophia naturalis considerat de corpore

naturales considerant corpus secundum diversas conditiones. Nam aliquod corpus mobile simpliciter et absolute et non
non contracte consideratur secundum rationes suas generales et hoc subiectum in primo tractatu huius libri.
Et ut hoc aliquid ingenerabile et incorruptibile et hoc subiectum consideratur 2i tractatus. Est et
aliud corpus generabile et corruptibile et illud hoc duplex scilicet simplex et mixtum. Corpus mobile
simplex est subiectum 3ii tractatus et hoc elementum. Sed mixtum hoc duplex scilicet animatum et inanimatum.
Corpus mixtum et inanimatum hoc subiectum quarti tractatus. Sed corpus mobile mixtum animatum hic
consideratur 3 ut ut hoc anima vegetabilis et de eo consideratur in libro Aristotelis de vege-
tabilibus et plantis. Aut consideratur ut hoc animatum anima sensitiva et de eo consideratur in libro
de animalibus. Aut consideratur sic secundum animam sensitivam vegetativam et intellectivam sic de eo
consideratur in libris de anima et in quarto tractatu huius libri. Et exinde nobilis fuit iste
liber Alberti correspondet quamplures libris moralis philosophie. Primus correspondet libro Physicorum
2us libro de celo et mundo 3us libro de generatione et corruptione 4us libro Metheororum
ultimus libro de anima. **Nota** quod quodcumque corpus mobile ponitur subiectum. Tunc debet capi generaliter continente
mobile et corpus mobile sicut esset mobile hoc subiectum totius philosophie naturalis et etiam partis quod consideratur absolute
secundum rationes generales et speciales sic tunc hoc subiectum totius philosophie. Sed consideratur absolute secundum rationes generales
sic tunc hoc subiectum libri Physicorum et primi tractatus huius libri et mobile ponitur cum specificatione
ut sic corpus mobile hoc est subiectum i. libri de tractatu de corpore sub ea ratione qua hoc mobile quia mathe[maticus]
etiam considerat corpus non tamen inquantum hoc mobile et mobile includit in se quod hoc corpus cum omne
corpus sit mobile et omne mobile sit corpus tamen ad hoc mobile non ponitur superflue eo quod tunc te-
netur specificatione. **Ultimo notandum est** quod iste ordinis hoc ista quod omne simplex et universale
precedit contractum sic eius mobile consideratum in primo tractatu sicut scandens mobile con-
sideratum in 2o tractatu ut simplex et ad contractum. Etiam omne nobile precedit ignobile sic materia 2i tractatus
hoc nobilior materia 3i tractatus eo quod 2us hoc de celo et mundo quod hoc nobilius elementis. Etiam omne prius
debet precedere suum participatum. Sed materia 3i tractatus habet se ut prius ad materiam 4ti tractatus seu
4ti libri. Etiam de corporibus prior erit speculatio sic materia 4ti libri hoc prior ultimo libro eo quod posterior materia
prior hoc sua

Corpus autem diffinitur ab antiquis sic. Corpus est omne
illud quod est trina dimensione scilicet longum latum et profun-
dum. Et est melius secundum Algazelem et Avicennam corpus est
magnitudo cum aptitudine in se recipiendi duas lineas intersecantes se
ad angulos rectos et iste linee sunt se ad modum crucis et tertiam
lineam ymaginariam que dividit illas duas lineas rectas
intersecantes ad angulos rectos. Capitulum 2um istius tractatus in quo Albertus aggreditur intentum suum de tractando de principiis corporis naturalis in genere et primo diffinit
corpus et ponit duas diffinitiones corporis post hoc tamen dividit corpus ut patebit. Et 2a diffinitio
corporis hoc melior quam prima. Cuius probatur sic quia diffinitio dicitur propter quid est melior diffinitione dicente
tantum quia est. Sed 2a diffinitio dicit propter quid et prima tantum quia est. Minor probatur quia quicumque dicitur quantum
ad quid hoc respondetur in diffinitione quod illud quod dicitur ad quia est. Sed minor patet de se quia 2a dicit
causam et non prima. Nam prima dicit quod sit 2a autem quale sit. **Notandum primo**
3 est hoc corpus secundum mathematicum substantiale et naturale. Mathematicum hoc corpus consideratum quoad tres
dimensiones scilicet longitudinem latitudinem et profunditatem et corpus dicitur. Sed substantiale
est corpus consideratum secundum essentiam et quidditatem eius. Sed corpus naturale hoc compositum ex naturis. Secundo
tres sunt dimensiones rerum naturalium primo celi scilicet longitudo cum latitudine et profunditate
ut ymaginetur linea transiens ab oriente in occidens per centrum mundi illa dicitur
longitudo 2a vocatur latitudo et longitudo sine profunditate sicut hoc superficies ut yma-
ginetur linea transiens a meridie in septentrionem intersecans primam ad angulos
rectos et ista dicitur latitudo longitudinis. Sed 3a vocatur longitudo latitudo et profunditas
ut ymaginetur 3a linea descendens a centro ad centrum mundi intersecans se ad
angulos rectos et illa dicitur longitudo profunditatis non ille tres linee sic ymagi-
nate correspondent 3bus dimensionibus corporis. Et iste 3s dimensiones sic se habent quod
posterior includit priorem ut latitudo includit longitudinem et profunditas lon-
gitudinem et latitudinem et ponuntur 3s dimensiones totales specifice distincte

Hic autor ponit antiquitatem illius quod assignare videtur et probat in physica naturali

Sed sciendum quod aliqui magna mollis et informis aptitudo ad hoc ut recipiat formam 3s dimensiones

Et sic non sunt tales quia loquendo de dimensionibus proprie talibus tunc tot sunt dimensiones quot sunt differentie positionis quarum sex sunt scilicet sursum deorsum dextrorsum sinistrorsum ante et retro. Secundo dimensio sic dicitur scilicet dyameter apta mensurari et dyameter scilicet una linea [illegible] corporis. Alio modo sic dimensio scilicet extensio huius partis extra partem situaliter mensurata vel mensurabilis. Et dimensio uno modo potest separata et distincta accipi sicut vult commentator in de substantia orbis et sic dico secunda stat [illegible] formaliter. Alio modo dimensio non ponitur distincta sed [illegible] corporeitate et dico non potest stare in forma [illegible] non potest se [illegible] de se [illegible] Corpus scilicet [illegible] trina dimensione dimensionatum tribus dimensionibus. **Notandum** secundo [illegible] dicitur quod anguli recti dicuntur quod tantum [illegible] et diametrali intersectione linearum. Secundo duas lineas intersecare se ad angulos rectos nichil aliud est quam duas lineas se [illegible] super aliquo puncto quod circa illud punctum [illegible] stat quatuor puncti anguli recti et hic sit tunc quando due linee [illegible] se intersecant. Illud igitur est corpus in quo possunt ymaginari due linee sic se intersecantes quod faciunt circa hoc unum punctum quatuor angulos rectos et in quo potest ymaginari tertia linea que intersecat alias duas etiam ad angulos rectos. Et sic declaratio illius dicti [illegible] dividendo [illegible] ut aliquid aliud [illegible] tertia. Uno modo potest dividi secundum caput et pedes et hoc dividitur secundum longitudinem. Secundo potest dividi secundum duo latera scilicet dextrum et sinistrum et secundum latitudinem. Tertio potest dividi in ventre et dorsum. Ibi tunc ymaginare tertia linea et dividit secundum profunditatem et hec est [illegible] quod in quolibet corpore ymaginantur tres linee. Una constat longitudinem que transit a dorso usque dorsum. Alia stat latitudinem que transit a dextro ad sinistrum. Tertia stat profunditatem que transit ab ante ad retro. Et [illegible] non loquitur de tribus lineis quia plures linee non possunt se intersecare ad angulos rectos quam tres quia alias haberemus plures dimensiones quod non concedit geometer. **Ultimo notandum** [illegible] de angulis [illegible] oppositis anguli indirecti scilicet acuti et obtusi [illegible] possunt declarari eo quod opposita iuxta se posita magis elucescunt. Secundo anguli acuti et obtusi dicuntur quia tantum [illegible] intersectione linea recta indirecta et angulus acutus dicitur qui est minor recto obtusus vero qui est maior recto.

Est autem corpus aliud mobile aliud immobile. Et dico immobile corpus est quod movetur nec ad situm nec ad formam ut hic dicitur quod celum empireum. Corpus autem mobile est quod subiacet motui et quieti quod est unum de principiis nature.

[illegible] investigat quid sit corpus mobile ponendo membra divisionis [illegible] declarat [illegible] corpora sunt duplicia alia mobilia alia immobilia. Corpus mobile scilicet quod subiacet motui et quieti. Secundo immobile scilicet quod movetur nec localiter nec alteratione nec alia specie motus non corpus primo scilicet corpus mobile de consideratione physice naturalis. **Nota** circa litteram dicit aliquis quare albertus dividit corpus. Ad hoc respondetur quod albertus vult investigare unam litteram corporis que est de sua intentione corpus [illegible] consideratione non scilicet de consideratione physice naturalis eo quod corpus immobile non considerat physicus naturalis [illegible] non mota sunt physice considerationis. Secundo physice [illegible] corpus immobile secundum albertum dicitur quod non movetur localiter nec alia specie motus scilicet [illegible] Et hec dicitur celum empireum et in quo [illegible] [illegible] ab [illegible] quod est in et [illegible] quod [illegible] [illegible] claritate [illegible] scintille [illegible] **Dubitatur** utrum aliquod corpus sit immobile et videtur quod non. Nam omne corpus subiacet [illegible] ut secundum mensuram ut secundum motum localem sicut patet inductive. In oppositum est albertus [illegible] ad [illegible] in loquendo pure naturaliter nullum est corpus immobile. [illegible] ad albertum dicitur quod ipse non loquitur physice sed theologice quia physice loquendo tunc [illegible] sunt spere mobiles secundum theologos possunt moveri. Et si instatur de terra quod etiam videtur immobilis ut dicit commentator de substantia orbis si omnes dii descenderent tunc non possent movere terram. Ad hoc dicitur scilicet quod terra scilicet immobilis secundum se tota licet sit mobilis secundum partes [illegible] terra non sit mobilis localiter secundum se totam ut vult commentator scilicet tamen mobilis alterative secundum partes suas. Secundo advertendum scilicet circa divisionem corporis mobilis quod tenendo opinionem [illegible] quod motus sit eius mobile et non res distincta a mobili [illegible] auctoritate non mobile movetur [illegible] in mobili sunt secundo [illegible] tunc dico corpus mobilis [illegible] subiacet [illegible] Tenendo igitur illam opinionem oportet [illegible] dico Corpus mobile [illegible] subiacet motui et quieti [illegible] movetur et quiescit. Et ideo corpus mobilis [illegible] celum [illegible] subiacet [illegible] dicitur quod celum movetur localiter [illegible] et quiescit a motu recto. **Notandum** [illegible] corpus mobile sit unum principium [illegible] aliquis [illegible] et videtur quod non [illegible] plura sunt principia rei naturalis quam tria quod est contra litteram sequentem. In oppositum

Tractatus primus

Testante autem Aristotile summo philosophorum tria sunt principia nature vel subiectum

scilicet materia et duo contraria scilicet privatio et forma. Quod sic patet quia in omni eo quod secundum naturam fit, naturam

oportet aliquod subiici quod ad id quod fit sit in potentia, per hoc quod dico oportet aliquod subiici

tangit subiectum scilicet materiam. Et per hoc quod dico fit tangit formam et per hoc quod dico sit in

potencia tangit privationem. Verbi gratia ex homine non musico fit musicus et ex semine non homine

fit homo

...

Ultimo dicit in littera quare eos sit sicud philosophorum est semper committitur ... Notandum 3o de ... venit ... regula ... philosophorum ... ipse enim Arestotiles potius dicitur divinus quam humanus

Est igitur materia ut unum principium in natura, non privatio et est ut duo contraria. Pri-

vacio enim accidit materie: non enim idem est ipsi materie hominem esse et in musicum esse

et infiguratum contrarie ut dicit Arestotiles primo physicorum duo sunt principia ut e dicere v...

Innuit quasdam obiectiones ... primo phisicorum ... materia et privatio ... hic exponit in textu

Et [illegible] totales [illegible] dimensiones [illegible] quarum [illegible] sursum [illegible] deorsum dextrorsum sinistrorsum ante et retro [illegible] dimensio [illegible] diameter [illegible] mensurari [illegible] diameter [illegible] una linea [illegible] corporis [illegible]

[illegible] Notandum [illegible] angulus [illegible] duas lineas [illegible] ad angulos rectos [illegible] corpus [illegible] ymaginari [illegible] linea [illegible] longitudinem [illegible] latitudinem [illegible] profunditate [illegible] a dextro ad sinistrum [illegible] ab ante ad retro [illegible]

[illegible] dimensiones [illegible] Ultimo notandum [illegible] de angulis [illegible] anguli [illegible] acuti et obtusi [illegible] anguli acuti et obtusi [illegible] linea [illegible] et angulus acutus [illegible] recto [illegible]

Est autem corporum aliud mobile aliud immobile. Et dico immobile corpus

est quod movetur nec ad situm nec ad formam ut hic dico [illegible] celum

empireum. Corpus autem mobile est quod subiacet motui et quieti quod

est unum de principiis nature [illegible]

[illegible] investigat quid sit corpus mobile [illegible] dimensiones [illegible] membra [illegible] corpora [illegible] immobilia. Corpus mobile [illegible] quod subiacet motui et quieti [illegible] immobile [illegible] localiter [illegible] alteratione [illegible] motus [illegible] corpus [illegible] Nota [illegible] albertus [illegible] Dubitatur [illegible] corpus [illegible] immobile [illegible] albertus [illegible] theologice [illegible] phisice [illegible] mobiles [illegible] terra [illegible] Notandum [illegible]

Sillogistice sic probari tot sunt principia rei naturalis que naturam concurrunt ad esse et ad fieri ...

Tractatus primus

Testante autem Aristotile summo philosophorum tria sunt principia nature, videlicet subiectum sive materia et duo contraria, scilicet privatio et forma. Quod sic probatur: quia in omni eo quod fit, sit materia, oportet aliquid subiici quod ad id quod fit sit in potentia. Per hoc quod dico oportet aliquid subiici tangitur subiectum sive materia. Et per hoc quod dico fit tangitur forma, et per hoc quod dico sit in potentia tangitur privatio. Verbi gratia ex homine non musico fit musicus et ex semine non homine fit homo.

Notandum primo ...

Sed diceret quis ...

Notandum secundo ...

Notandum tertio ...

Notandum ...

Ultimo dicit in littera ... ipse enim Aristotiles potius dicitur divinus quam humanus.

Est igitur materia ut unum principium in numero cum privatione et est ut duo ratione. Privatio enim accidit materie; non enim idem est ipsi materie hominem esse et immusicum esse et infiguratum. Quare ut dicit Aristotiles primo physicorum duo sunt principia ut e dicere v...

Removet quandam obiectionem quia philosophus primo physicorum dicit materiam et privationem ... duo ... exponit in textu

in uno non tamen duo penitus propter illud quod alterum est corporis sed sunt tria ratione

[illegible]

Notandum primo [illegible]

Notandum secundo [illegible]

[illegible]

Quia autem materia et forma sunt radices et principia cuiuslibet corporis naturalis per resolutionem abstractis eum formis accidentalibus orbiculariter deveniturque ad formam substantialem quia adhuc abstracta et intellectu remanet quedam valde occulta quia est materia prima

[illegible]

Probandum [illegible]

Diceret quis [illegible]

Sed diceret quis [illegible]

Ulterius notandum [illegible]

Quod autem materia prima sit aliquid patet per hoc quod elementa non existent [in mixto] ad mixtionem et non sunt contrarias qualitates sed formas secundum eundem illas repugnant

ergo sunt aliquid quod omnibus subest et hoc est materia prima ergo materia prima est

[illegible] Albertus ostendit quod materia prima sit aliquid et declarat [illegible] materia prima est aliquid [illegible] aliquid [illegible] materia prima [illegible] elementa [illegible] Ergo sunt aliquid [illegible] qualitates [illegible] elementa [illegible] aliquid [illegible] Sciendum Albertus declarat [illegible] elementa [illegible] elementa [illegible] Albertus [illegible] Sed dices [illegible] Albertus [illegible] forma [illegible] Albertus volens [illegible] materia prima [illegible] elementa [illegible]

Et si obiciatur contra [illegible] ergo si materia prima est aliquid

per formam et prima materia non est. Dicendum est quod actualitate

formae et non potentiale [illegible] licet materia prima potentia [illegible]

aptitudo recipiendi omnem formam et ei per formam

[illegible] materia prima sit aliquid [illegible] forma [illegible] forma [illegible] materia prima [illegible] forma [illegible] actuale et potentiale [illegible] actuale [illegible] potentiale [illegible] Notandum [illegible] materia [illegible] forma [illegible] in notabili. Ultimo notandum [illegible] aptitudo recipiendi omnem formam [illegible] Alberti [illegible] aptitudinem recipiendi omnem formam [illegible] aptitudo recipiendi omnem formam [illegible] forma [illegible] materia [illegible] aptitudinem recipiendi omnem formam [illegible] materia prima [illegible] forma [illegible] Albertus [illegible]

Probat quod materia prima habet [illegible] aliquid [illegible] et dat modum magi[illegible] nandi [illegible]

Non elementa [illegible] [illegible] aliquid [illegible]

Removet quandam obiectionem contra predicta

prima materia [illegible] aptitudinem recipiendi omnem formam [illegible] argumento [illegible] postea unitio [illegible] formam [illegible] apta nata recipere [illegible] formam hoc recipere [illegible] et de aliis)

Dicit enim Aristoteles in primo phisicorum Tunc opinamur unum

quodque cognoscere cum causas cognoscimus et prima principia usque ad ele-

menta De hiis autem [illegible] videndum sigillatim et primo de materia

Capitulo [illegible] postquam [illegible] de principiis naturalibus [illegible] materia [illegible] formam [illegible] diffinit materiam [illegible] ponit diversa nomina materie [illegible] Circa primum [illegible] cognoscere rem quando cognoscimus eius principia et elementa et causas [illegible] cognoscere res naturales oportet nos cognoscere causas rerum naturalium principia et elementa [illegible] de eis [illegible] Pro quo sciendum [illegible] causas [illegible] cognoscere [illegible] commentatorem primo phisicorum [illegible] causas movendi seu efficientes [illegible] principia [illegible] causas finales [illegible] elementa [illegible] intelligit [illegible] Tunc opinamur scire unumquodque cum cognoscimus [illegible] causas efficientes et [illegible] cognoscimus prima principia [illegible] causas finales usque ad elementa [illegible] materiam et formam [illegible] elementa [illegible] unumquodque [illegible] elementis [illegible] materia et forma Unde nota [illegible] cognitio [illegible] a priori [illegible] effectus ex causis [illegible] albertus [illegible] cognitio [illegible] a posteriori [illegible] cognoscendo causas ex ipsis effectibus [illegible] Item dicit [illegible] primo [illegible] materia [illegible] nature [illegible] eius [illegible]

Materia ut dicit philosophus in primo phisicorum in fine Est primum sub-

iectum uniuscuiusque ex quo aliquid fit cum insit non per se et non secundum accidens

Cum insit dicitur quia in eo quod fit secundum naturam manet [illegible] est in

materia Non secundum accidens dico [illegible] privationem que non inest per se sed secundum

accidens [illegible] materia [illegible] albertus diffinit materiam [illegible] Et [illegible] materia [illegible] autem [illegible] secundum [illegible] autoritate [illegible] autoritate philosophi primo phisicorum in fine [illegible] facit [illegible] differre a quolibet alio [illegible] materia [illegible] subiectum [illegible] materiam [illegible] Et [illegible] uniuscuiusque [illegible] efficiente [illegible] finalis non inest [illegible] non secundum accidens ad excludendum privationem que inest secundum accidens [illegible] rei naturalis [illegible] Nota secundo [illegible] privatio [illegible] subiectum [illegible] materia [illegible] fieri [illegible] fieret aliquid ex nihilo [illegible] oportet [illegible] materia [illegible] non [illegible] materia [illegible]

Nota pro hunc capitulum de [illegible] materiam [illegible] sit [illegible] ubi dicit [illegible] Aristoteles

Exequitur autor [illegible] et [illegible] diffinit [illegible]

[illegible] Aristoteles ibi [illegible] Nota

A que

[illegible] materiam [illegible] non [illegible] secundum actum [illegible] non secundum actum)

Notandum [illegible] aliquid generatur [illegible] subiecto quia [illegible] generatur [illegible] materia [illegible] secundo aliquid generat [illegible] inmediatus [illegible] forma [illegible] mediate generatur [illegible] secundo [illegible] generatur habitibus [illegible] tercio generatur aliquid [illegible] quod [illegible] hoc non solum [illegible] generatur

[illegible] sola substantia [illegible] materia [illegible] et materia prima [illegible] ei [illegible] alia [illegible] composita [illegible] dicit [illegible] quod fit aliquid [illegible] componitur res [illegible] elementa [illegible] elementis [illegible] ut in illa [illegible] in materia [illegible] dicit [illegible] actus [illegible] generatio [illegible] rei [illegible] quia generatio [illegible] infieri [illegible] patet [illegible] generatio sit necessaria ad generationem rei [illegible] res generata [illegible] generatur [illegible] materia et forma [illegible] manent in composito [illegible] factum [illegible] materia ut [illegible] generatio [illegible] formam [illegible] forme **Sed diceres** videtur quod eadem materia [illegible] subiectum [illegible] aliquid fit [illegible] forme [illegible] forma [illegible] dicit quod materia [illegible] ut [illegible] materia fit aliquid [illegible] farina [illegible] panis et [illegible] vitri [illegible] aliqua [illegible] cineres [illegible] materia [illegible] res sensibiles [illegible] unde [illegible] materia prima [illegible] omnes [illegible] materia [illegible] Aly dicunt [illegible] **Aliud nota** [illegible] albertus [illegible] materia prima [illegible] substantia [illegible] forma [illegible] apta nata recipere

Et hec dicitur materie prime deus dicat ar[istoteles] [illegible] quod in

generabilis et incorruptibilis sit eius generatio et generata antequam

generaretur et sic est corruptibilis et corrupta antequam corrumperetur

Unde beatus Dyonisius capitulo quarto in libro de divinis nominibus dicit

quod nihil est omnino corruptibile secundum quod est substantia et materia sed secundum de-

fectum ordinationis quae est secundum materiam armonie et commensurationis in [illegible]

[illegible] materie similiter inherentis [illegible] Dyonisii **Pro quo sciendum** [illegible] materia prima [illegible] ingenerabilis et incorruptibilis [illegible] generata [illegible] generata [illegible] materia [illegible] generata [illegible] materia [illegible] generaretur [illegible] materia [illegible] corrupta [illegible] **Pro quo sciendum** [illegible] auctoritas Dyonisii [illegible] materia [illegible] materia [illegible] forma [illegible] materie corrumpitur [illegible]

[illegible] ... Ultimo [illegible]

[illegible]

Et nota quod materia dicitur inquantum apta nata est recipere formam. Substancia vero sive subiectum dicitur inquantum substat forme. Unde materia sine forma non habet esse suum nisi in materia dependenter sive secundum quod non est comparata ad aliquam formam sed est nuda ab omni forma. Origo vero dicitur secundum quod est principium omnium rerum naturalium.

[illegible]

Materia sic dividitur quia est quedam spiritualis, quedam corporalis.

Spiritualis est ista que est increativus que non habet situm sicut angeli et anime in quibus habet materia secundum quosdam. Corporalis est ista que est in rebus que habent situm. Et illa iterum quedam est naturalis, quedam artificialis. Artificialis est ista que est in rebus artificialibus sicut [illegible]

[illegible] appetitus intellectualis [illegible] intellectum
[illegible] appetitus naturalis

[illegible] voluntas [illegible] [illegible]

Voluntas creata [illegible] [illegible] in rebus naturalibus sed secundo

primo [illegible] Et illa secundo [illegible] vel sed forma particularis

sed 2a [illegible] ista [illegible] non est aliquis [illegible] ad aliquam formam

[illegible] ad [illegible] formam [illegible] se [illegible] quedam

inclinatio sed appetitus naturalis in [illegible] ad [illegible] formam: et

[illegible] omnimodam [illegible] a forma [illegible]

[illegible] illud magis appetit [illegible]

[illegible] appetit [illegible]

et [illegible] bonum [illegible] illa [illegible] aliqua et

[illegible] a forma substantiali et [illegible] a formis accidentalibus

[illegible] Albertus [illegible] Notandum [illegible]

[illegible] Sed nota [illegible] angeli [illegible]

[illegible]

Tercia divisio [illegible]

De hac [illegible] Non [illegible] forma [illegible] nulla forma sibi determinat

Oppositum [illegible] diffinit

Ro seminales [illegible] aliud [illegible] qua quedam qualitas activa [illegible] sunt [illegible] a semine decisa disposita menstrui ad susceptionem forme [illegible] forme generande a quo tale semen absciditur et illa [illegible] formativa [illegible] introducit certam formam [illegible] sic ageret ultra gradum sue perfectionis [illegible] solum disponit materiam

[illegible] sub [illegible] actoribus artificialibus et subiecti formis accidentalibus [illegible] materiam [illegible] artificis [illegible] duo [illegible] entitatis sed [illegible] artifex producit materiam [illegible] ingenerabilis [illegible] disposita et informata [illegible] artifex producit materiam [illegible] Et illa [illegible] plus [illegible] Albertus sub [illegible] alterum membrum [illegible] materia [illegible] seu [illegible] sed [illegible] plus sed [illegible] illa [illegible] impotentia [illegible] ad omnem formam [illegible] ad omnes formas [illegible] magis [illegible] impotentia ad unam formam [illegible] ad aliam [illegible] caret omnibus formis [illegible] ab omnibus formis [illegible] appetitum naturali appetit omnes formas [illegible] ita [illegible] quodcumque [illegible] appetit suam [illegible] materia [illegible] sed [illegible] illa [illegible] disposita [illegible] agens ad aliquam formam [illegible] materia [illegible] impotentia ad omnes formas [illegible] ut illa [illegible] disposita [illegible] ad eam [illegible] in materia prima [illegible] impotentia ad omnes formas [illegible] disponi ad [illegible] formae [illegible] disposita [illegible] non recipit aliquam formam et [illegible] materia [illegible] disposita [illegible] ut artificialis etc. [illegible] materia [illegible] disposita [illegible] disposita [illegible] et [illegible] prima [illegible] prima [illegible] sub certa forma [illegible] aut [illegible] subiecta formis accidentalibus [illegible] materia non [illegible] in [illegible] entitatis [illegible] incipiendo ut in appetendo [illegible] appetit [illegible] omnem [illegible] appetitus materie ad omnem formam vel aliud [illegible] materia [illegible] potens [illegible] omnem formam [illegible] possibilem)

Et non quod in materia artificiali [illegible] potentia passiva sicut in ere [illegible] statue [illegible] materia [illegible] naturali [illegible] non [illegible] potentia passiva [illegible] activa [illegible] in grano milii [illegible] potentia appellata ad theologis [illegible] seminalis quae est [illegible] forme [illegible] formarum forme [illegible]

[illegible] Albertus [illegible] nobile [illegible] materiam naturalem [illegible] Et [illegible] materiam naturalem [illegible] et artificialem [illegible] alia [illegible] in materia naturali [illegible] in materia artificiali [illegible] potentia passiva [illegible] potentia activa [illegible] materia [illegible] in pura potentia [illegible] activam includit [illegible] aliquam formam [illegible] materia artificialis [illegible] impotentia ad formam artificialem [illegible] forme artificialis includit sicut [illegible] in ere [illegible] statue [illegible] impotentia passiva [illegible] dispositionem statue [illegible] materia [illegible] naturalis includit potentiam passivam [illegible] in grano [illegible] activa [illegible] naturalis aptitudo [illegible] alterat [illegible] **Nondum** [illegible] seminale [illegible] potentia [illegible] forme [illegible] instrumentum [illegible] seminalis [illegible] aliquid ut [illegible] ad formam ut [illegible] virtute celesti disponit materiam embrionis [illegible] seminalis [illegible] virtus [illegible] occulta [illegible] mediante quo producit [illegible] **Diceres** [illegible] virtute activam [illegible] non [illegible] materia non [illegible] activitatem [illegible] forme [illegible] aliquam activitatem [illegible] actualitatem ut [illegible] agit [illegible] materia ab [illegible] separata [illegible] activitatem [illegible] materia disposita ut saltem disponibili [illegible] auctoritas [illegible] Albertus [illegible] loquitur [illegible] materia disposita [illegible] **Sed dices** [illegible] seminales [illegible] forme et videtur [illegible] aliquid forme generande [illegible] in materia [illegible] physicorum [illegible] illa [illegible] seminalis [illegible] in materia [illegible] Albertus [illegible] seminalis non [illegible] pars forme generande [illegible] Albertus [illegible] seminalis [illegible] aliquid forme [illegible] disposita [illegible] aliquid forme generande et introducende [illegible] alias [illegible] forme [illegible] in materia [illegible]

[illegible] quedam [illegible] ingenerabit et incorruptibit [illegible]

Doctor subtilis

Hec autem inchoatio forme [illegible] aliud quam [illegible] [illegible] generationem [illegible] materia [illegible] ad formam vel quod quo [illegible] agenti ad [illegible] ut in illa materia introducat [illegible] forma sic quod alia

Comparat materiam artificialem ad naturalem dicendo [illegible]

Pro quo notandum [illegible] metha: dicitur [illegible] potentia [illegible] activa et passiva. Potentia activa [illegible] transmutandi alterum in [illegible] alterum. [illegible] alterum [illegible] transmutat [illegible] ipsum [illegible] alterum [illegible] de [illegible] vocanti potentia [illegible] passiva [illegible] transmutandi ab alio [illegible] alterum

in celo et in corporibus superioribus mixtis quia virtus activa eorum et in inferiora que quandoque generabuntur et corrumpentur ut in elementis et elementatis in quibus est virtus activa et passiva. Ex hiis que dicta sunt potest concludi quod quadruplex est materia scilicet spiritualis et corporalis, universalis et particularis, generabilis et ingenerabilis, corruptibilis et incorruptibilis, naturalis et artificialis. Hec autem sic se habent ad invicem quia sicut ingenerabilis est simplicior generabili, seu naturalis est simplicior artificiali, sic universalis est simplicior particulari et spiritualis est simplicior corporali primo ut vulgus dicitur in infinitum plus. Quantum ad particularitatem quia proportione quia omne aliud quod est proportionabile alicui ipsum aliquatenus supponit reddit ideo si materia corporalis in finitis supposita non sumat spirituale nec econverso et cetera.

Divisio tertia materia naturalis particularis est duplex quia est ingenerabilis et incorruptibilis alia generabilis et corruptibilis. Incorruptibilis in [illegible] in corporibus celestibus, corruptibilis in hiis inferioribus. Unde Albertus dicit quod in superioribus est virtus activa et cetera inferiorum quia superiora agunt in inferiora. Secundo patet quod sunt in alterabilia. Secundo inferioribus scilicet in elementis inveniuntur virtus activa et passiva quia elementa et cetera superiorum habent virtute passiva ex comparatione ad superiora et cetera habent virtutes activas quia tunc qualitatum contrariarum activarum agunt ad se invicem. Secundo dicitur quod passa superiora celestia habeant virtutem activam in inferiora sed quod [illegible] pati ab hiis inferioribus eo quod omne agens in agendo repatitur ut dicit philosophus primo de generatione. Pro quo sciendum est quod duplex est actio quedam est actio que dicta est ut contraria contrarietatem in materia ut in mixtis quia agunt per contactum et talis actionis agens in agendo repatitur et talis actione celum non agit in illa inferiora. Alia est actio impropria ut metaphorica seu actio mediata et talis actione agens non oportet quod sit simul cum passo ut ibi agens generat in materia passo et tale agens non oportet ut repatiatur. Utrum celum habeat materiam in tali dubitatur. Unde quod materia [illegible] subiecto motus ut dicit philosophus in [illegible] eo quod movetur necesse est ymaginari materiam metaphorice et sic Albertus dicit quod celum habet materiam [illegible] non est a [illegible] aliorum [illegible] alterare contrarie in suis compositum et tunc vult Albertus quod celum non habet materiam et cetera vult quod celum [illegible] plus quam se ut forma [illegible] ut materia eo quod agit in inferiora motu lumine et influentia et sic ibi. Ex hiis que dicta sunt Albertus colligit omnia membra divisionum prius positarum

[illegible] divisiones materie sunt divisiones [illegible] quarum prima quod [illegible] spiritualis
[illegible] corporalis. 2a quod [illegible] naturalis quedam artificialis. 3a quod [illegible] celestis quedam
generabilis quedam ingenerabilis, prima quedam corruptibilis quedam incorruptibilis. **Nota pro** [illegible]
[illegible] istius quia [illegible] materia super addit aliquid alterius videlicet generabilis super addit
ingenerabili [illegible] composita ingenerabilis [illegible] sic materia naturalis simpliciter [illegible]
artificiali quia materia artificialis [illegible] materia substantiali [illegible] materia naturalis non [illegible]
[illegible] materia [illegible] naturalis [illegible] in materiali [illegible] includit
[illegible] concludi materia prima ut [illegible] spiritualis est simpliciter [illegible]
[illegible] in infinitum quia corporalis [illegible] partes [illegible] spiritualis vero non [illegible] quia sim-
plicitas materie spiritualis non est comparabilis corporeitati materie corporalis ut [illegible]
materie corporalis non [illegible] simplicitati materie spiritualis. **Unde sciendum** quod [illegible]
sunt proporcionabilia ad invicem illa [illegible] ad invicem quod [illegible] proporcionale
alteri aliquociens sumptum reddit [illegible] si materia corporalis in [illegible]
[illegible] reddet spiritualem [illegible] **Et ideo** [illegible] quia [illegible] subtiliaretur in infi-
nitum non posset [illegible] incorporale seu spirituale [illegible] materia corporalis [illegible] spiritualis non [illegible]
[illegible] proporcione [illegible] quod ibi sit proporcio [illegible] proporcio [illegible]
[illegible] ad invicem [illegible] quantitate [illegible]
[illegible] rationalis ad [illegible] prima quod [illegible] sunt
finita quia [illegible] celi finiti et infiniti nulla est proporcio [illegible] quod [illegible]
[illegible] linea [illegible] quod illa propor-
[illegible] proporcio [illegible] aliquid [illegible]
[illegible] ad invicem [illegible] certi numeri [illegible]
[illegible] rationalis [illegible] tres [illegible]
[illegible] corporale et spirituale.

Dicto de materia dicendum est de privatione que sic notificatur.

Privatio est absencia forme cum aptitudine materie ad

illam. Cum aptitudine dico propter ingenerabilia et incorruptibilia [illegible]

materia non est privatio quia ad illam aliam formam est impotentia.

Contingit etiam ab [illegible] differt [illegible] ut dicit Aristoteles

3o phisicorum. Et non quod [illegible] privatio sit actus materie [illegible]

distinguitur duplex materia naturalis et artificialis sic etiam disting-

uitur duplex privatio scilicet naturalis et artificialis [illegible] Albertus [illegible]
[illegible] dividit [illegible] Et Albertus [illegible] privatio et primo diffinit [illegible]
[illegible] dicto de materia [illegible] privatione [illegible]
quia privatio [illegible] actus materie non [illegible]
de materia [illegible] de privatione [illegible] quia materia [illegible] sicut [illegible] privatio vero [illegible] negatione
[illegible] privatio seu negatio. **Notandum** ista [illegible] privatio [illegible]
[illegible] forme [illegible]
[illegible] cum aptitudine materie ad illam [illegible] privatio [illegible]
[illegible] forme non [illegible] in subiecto apto nato [illegible] privatio differt a nega-
cione. **Unde materia corporum celestium** non [illegible] privata aliqua forma [illegible]
[illegible] formam [illegible] quia materia corporum celestium non [illegible]
apta nata [illegible] aliquam aliam formam [illegible] non [illegible] privatio
[illegible] privationem [illegible] materia [illegible] certam formam [illegible] materia [illegible]
[illegible] privatione forme [illegible] privationem ad [illegible] dicit in

terra contingere eum non differt ab [illegible] impetuis id est in rebus ingenerabilibus et incorruptibilibus [illegible] et possessa quamvis in principiis non est impotentia ad aliquam aliam formam

Notandum quod forme in terra [illegible] ponit absentia quod absentia [illegible] distribue
et ideo [illegible] tunc valeret [illegible] privatio contrarietas [illegible] forme et illius
et [illegible] omnium formarum [illegible] fieri [illegible] materia non stat [illegible] et ergo terra [illegible]
[illegible] privatio [illegible] forme contrarietas [illegible] absentia [illegible] privacio [illegible] est q
[illegible] aptitudinem non subiecto [illegible] tunc illa non
[illegible] aptitudinem quod [illegible] aptum natum et ad videndum [illegible] quod exponendo
[illegible] dicit [illegible] privatione in [illegible] non contingit fieri [illegible] d'prima
[illegible] terra **nota** posse [illegible] impetuis [illegible] quoddam actuale et quoddam [illegible]
Posse [illegible] potentiam [illegible] posse [illegible] potentiam **Est**
[illegible] cognoscere posse [illegible] custodie [illegible] auctoritas [illegible] intellectus
Contingere posse [illegible] non differt ab [illegible] simplex potentiali [illegible] posse [illegible] actuale
impetuis differt ab [illegible] actuali [illegible] potentiali [illegible] sole [illegible] in parte orientali
[illegible] dicere sol est [illegible] in parte orientali [illegible] dicere sol est in parte occidentali
[illegible] ibi **Et nota** [illegible] albertus primo [illegible] ponit divisionem privationis volens [illegible]
privatio accidit materie [illegible] actus dividitur ad divisionem sui subiecti [illegible] quotquot modis [illegible]
materia tot modis et privatio Et [illegible] materia naturalis sic etiam [illegible] privatio naturalis [illegible]
[illegible] contrarietas forme naturalis et sic quedam est materia artificialis sic etiam quedam est privatio
artificialis et contrarietas forme artificialis **Pro quo sciendum** quod actus [illegible] dividitur
[illegible] divisionem suorum subiectorum [illegible] privatio [illegible] materie [illegible] dividitur [illegible] divi
[illegible] materie [illegible] actus [illegible] privatio [illegible] actus materie corporalis et generabilis [illegible]
dividitur [illegible] divisionem [illegible] materia [illegible] privatio [illegible] non aptitudo ad aliam
formam [illegible] materia corporali generabili et [illegible] artificiali invenitur privatio [illegible] sic contrarietas
forme naturalis [illegible] privatio forme naturalis [illegible] subiecto apto nato [illegible] contrarietas forme artifi
cialis [illegible] privatio forme artificialis [illegible] subiecto apto nato Et [illegible] privatio ar
tificialis [illegible] contrarietas [illegible] forme artificialis introducere de [illegible] [illegible] priva
tio naturalis [illegible] contrarietas forme naturalis [illegible] materia apta nata

Sequitur [illegible] de forma de [illegible] [illegible] quedam [illegible]
[illegible] abstracta [illegible] a materia [illegible] conditionibus materie [illegible]

Sicut [illegible] motus [illegible] tempus et locus Et [illegible] considerat methaphisicus Est

etiam [illegible] abstracta a materia sensibili [illegible] non [illegible] conditionibus materie

et [illegible] considerat mathematicus Est etiam forma [illegible] abstracta

a materia [illegible] conditionibus materie [illegible] et illa considerat phisicus

[illegible] primum naturalis phisice Et sic dicit aristoteles [illegible] phi

[illegible] forma [illegible] quoddam divinum optimum et appetibile divinum

dicit quod forma dat [illegible] rei [illegible] deo assimulatur

optimum dicit [illegible] [illegible] [illegible] melius Appetibile dicit

quod ipsa appetitur a materia [illegible] non appetit [illegible] privationem ut dicit

aristoteles ibidem [illegible] [illegible] dicit [illegible] Et vult [illegible] quod forma

[illegible] [illegible] [illegible] forma
[illegible] autor [illegible]
[illegible] diffinit
de forma [illegible]
[illegible] opiniones [illegible]
[illegible] forme
in materia [illegible]
aliquam novam formam
[illegible]
[illegible] ponit
quam distinctionem
formarum [illegible]
[illegible] forma [illegible]
habet [illegible]
[illegible] forma [illegible]
[illegible]

Nunc ponit [illegible] forme
[illegible] declarationem

Deus cum [illegible]
et infinitus [illegible] omne
[illegible] aliud a deo habet
[illegible] et [illegible]
[illegible]

est 2a nam quaedam est forma omnino abstracta videlicet a materia et ad [illegible] individuantibus materia et talis forma est intelligentie moventes orbem et illa forma considerat methaphysica. Alia est forma quae est abstracta qualitatibus sensibilibus secundum rationem sed non secundum esse ut [illegible] et illa considerat mathematicus. 3a est forma quae est iuncta qualitatibus sensibilibus secundum esse et secundum rationem et illa considerat physicus naturalis et illa est primum principium rei naturalis seu [illegible] naturalis. **Nota** Albertus [illegible] de forma quod ipsa forma est ultima perfectio [illegible] et [illegible] forma cessat amplius motus. **Item nota** quod forma et privatio considerantur [illegible] duobus modis [illegible] quo ad [illegible] entitate et sic forma est positio privatio quae se [illegible] privatio [illegible] quoddam negativum. Alio modo considerantur [illegible] comparationem eorum ad invicem et ad [illegible] [illegible] et privatio est prior quia dicit philosophus [illegible] physicorum impossibile est formam [illegible] in materia precedente privatione. **Nota tres sunt gradus** materiae [illegible] motum [illegible] methaphysice ubi dicit philosophus quod in omni eo quod movetur [illegible] est imaginari materiam. 2a est [illegible] [illegible] quod omne [illegible] est divisibile [illegible] divisibile est materiae [illegible] [illegible] dimensiones [illegible] in materia [illegible] divisibilitas. 3a [illegible] quod quicquid est in loco est [illegible] et quicquid est [illegible] est divisibile et omne divisibile materiae igitur sequitur [illegible] gradus materiae. **Ultimo nota** intelligentie [illegible] forme [illegible] [illegible] effective ut vult philosophus [illegible] methaphysice [illegible] effective sunt in loco et moventes effective ut in astronomia ubi [illegible] quaelibet intelligentia movet suum orbem [illegible] quod in omni eo quod movetur [illegible] est imaginari materiam [illegible] **Quia dicit Aristoteles** [illegible] Albertus [illegible] formam naturalem [illegible] [illegible] dicitur 2o [illegible] declarat **Pro quo sciendum** sicut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deo sed [illegible] forma [illegible] [illegible] assimilatur deo [illegible] [illegible] divinum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] assimilatur [illegible] [illegible] quoddam divinum etiam [illegible] forma [illegible] [illegible] [illegible] trinitatis quia anima [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] voluntate et intellectu [illegible] divinum quia ad ymaginem dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de aliis formis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] optimum [illegible] optimum [illegible] [illegible] [illegible] forma [illegible] optimum. Alio modo optimum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] forma [illegible] optimum quia forma [illegible] optimum [illegible] [illegible] physicum etiam forma [illegible] [illegible] potentia [illegible] [illegible] nobilius [illegible] potentia [illegible] forma [illegible] nobilior materia etiam forma est ens et privatio [illegible] non ens [illegible] [illegible] non ens [illegible] forma [illegible] nobilior privatione [illegible] [illegible] [illegible] forma est optimum [illegible] Et tertio [illegible] appetibile quia materia appetit formam [illegible] perfectionem [illegible] forma [illegible] appetit materiam ut privationem [illegible] [illegible] quoddam appetibile.

Et nota quod forma dicitur multipliciter. Dicitur enim forma illud quod est perfectio et similitudo [illegible] substantialis [illegible] sic anima [illegible] perfectio corporis orga-nici [illegible] vita [illegible] [illegible] [illegible] anima dicitur etiam forma in-formans sed inherens et tunc forma dicitur in libro sex principiorum forma compositioni contingens simplici et invariabili essentia consistens. Simpliciter dicit quod omnis forma inquantum [illegible] se [illegible] [illegible] praeter eam quae in va-riabili essentia [illegible] [illegible] [illegible] variabilis posset recipere aliam formam super se et esset subiectum et non forma [illegible] [illegible] [illegible] ad differentiam quantitatis et invariabili ad differentiam materiae dicitur etiam forma quae

foris manens et similiter hec forma dicitur paradigma sive exemplar

Hic albertus ponit divisiones denominationes forme ... [illegible] ... forma ... perficiendo ... [illegible] ... et sic forma substantialis dicitur forma ... [illegible] ... accidentalis ... [illegible] ... a foris manendo ... [illegible] ... paradigma sive exemplar Et exponit ... [illegible] ... Notandum forma primo dicitur ... [illegible]

[illegible]

Forma recipit divisionem secundum modum et materiam Nam primo in formam spiritualem

et corporalem Spiritualis est illa que facit spiritum sive que est in re spirituali sive

incorporali ita quod tota sit in toto et tota in qualibet eius parte sicut est anima

humana que est in toto corpore Corporalis est illa que facit corpus sensibile sive

que est in re corporali ita quod est in maiori parte maior et in minori minor

Et iterum quedam est naturalis artificialis Artificialis est illa que est in rebus

artificialibus sive eius principium est ars Naturalis est illa que est in rebus

naturalibus sive eius principium est natura ... [illegible]

ptium q sunt corruptibiles et incorruptibiles ytem in sua formatione quedam sunt equabiles et inequabiles **Pro quo notandum** ... ista quia ... philosophorum est cognoscere per analogiam sed ... ad formam ... cognitio facilit cognoscere ... eciam ... sicut ... concordancia sed quia ... ex disciplina ... dividitur ... forme spirituales ... in rebus ... separate ... distinguendo ... Aliud ... forme spirituales quod est aut est ... forme spiritualis ... ita ... tota in toto et ... in una parte ... indivisibilitas et quia in prima ... distinctio ... purus actus et ... immixtum ... spiritualis ... illa que facit ... que ... spiritus ... prima ... ut ... in re spirituali ... actu ... in angelis substantiis separatis Sed forme corporales ... in re corporali ... in maiori parte est maior et in minori minor ... in corporibus ut in aqua ut in aere ... forme extendit ... ad extensionem materie ... illorum actu ... una potencia non pluribus que potencia reducitur ad actum ... forma ... spiritualis tribus modis Primo quia est substantia incorporea intellectualis ... angeli ... spirituales ... ut ... supra ... forme substantialis ... in re spirituali ... in suo toto ... accidentalis ... aliud ... spiritualis in ... ut ... et virtutes ... in re corporali ... tota in toto et ... parte tota ... **Pro quo** ... forme artificiales ... introducta ab artifice in aliqua materia ... statue quam artifex introducit rei ... forme artificiat ... forme domus ut altera rei artificiat Sed ... illa que ... potencia materie ... ita ... in illarum forma ... in forme ligni ut lapidis)

Et illarum quedam est ... quedam ... ptium ... est illa que ... absolutur ... totaliter in suo esse ita quod non est in ipsa alium materie ut albedo ... Partium ... est illa ... sit ... in ... subiecto ut ... albedo ... ptium ... Quedam incorruptibilis ut forme celi quedam ... corruptibilis ut forme elementorum et elementatorum ...

... in ordine ... forma ... quedam ... in suo toto ... ut ... materia et ab illa ... Sed forme ... illa ... certa materia ... in ... in pluribus ... aut in uno solo **Notandum** ... ad aliquod subiectum ... ut ... Sed ... egidium triplicia sunt ... quedam est ... separata ... angelus Aliud est ... ut ... forme naturales ... medium ... separata ... forme ... mathematicalia ut rectitudo curvitas ... ibi ... **incorruptibilis** ... albertus ... forme ... forme ... corrumpit ... incorruptibiles **Pro quo nota** ... forme celi est incorruptibiles ... ut ... in mixtis ... qualitates ... in ... modo ... ad effectum Sed forme elementorum et elementatorum sunt corruptibiles ... in se ... in mixtis ... qualitates ... forme ...

ingenerabilis quedam ingenerabilis. Et declarat eodem modo se diviso de forma corruptibili et incorruptibili cum ipsa sit generatio unius et corruptio alterius et cetera. Secundum
nono [illegible] forma celi intelligentia [illegible] orbi [illegible] orbe
et incorruptibilis non secundum naturam ut [illegible] secundum voluntate et gratiam principii
[illegible] Damascenus dicit [illegible] gratia in immortalitate secundum gratiam et secundum naturam
recepta et hoc consonat Plato in Thimeo loquens in persona dei dicens ad angelos
dii deorum quorum opifex ego sum natura quidem estis solubiles voluntate autem mea
indissolubiles id est incorruptibiles. [illegible] formis elementorum et elementatorum
non [illegible] corruptibilis non secundum se tota sed secundum suas partes quas
[illegible] et una agit in aliam continue et a se invicem corrumpuntur
[illegible] secundum se totas non [illegible] alias forme non [illegible] eterne [illegible] pluries
[illegible] dicit quod corrumpitur a suo contrario corruptione directa
intelligit [illegible] corruptione directa et immediata [illegible] forma non corrumpitur
directe sed indirecte et mediate quia ad corruptionem [illegible]
forme [illegible] cum corruptio **Ultimo nono** [illegible] forma humana
corrumpi [illegible] in non [illegible] corruptibilis quia
[illegible] manet [illegible] separata [illegible] ab illo [illegible]
[illegible] corruptibili [illegible] forma humana corrumpitur id est desinit
[illegible] desinit informare [illegible] post mortem [illegible] non informat
[illegible] corrumpi quia separata [illegible]

Item formarum alia substantialis alia accidentalis. Substantialis est illa que ex
adductione sui ad materiam facit quid idest esse essentiale ut ignis.
Accidentalis est illa que ex adductione sui ad materiam non facit
quid sed quale ut albedo. Item formarum alia est posita in materia
immediate alia mediate. Immediate posita in materia est ut forma
substantialis. Formarum vero mediate positarum in materia quedam ponitur
in materia mediate superficie que secundum extensionem superficiei extenditur
et est sicut una parte hic et alia alibi ut color. Secundum primum
subiectum coloris est superficies et superficiei corpus. Corporis autem
materia prima et ultimo non resolvitur. Quedam vero est posita in materia
non mediate superficie ut illa que non habent situm ut paternitas
filiatio et huiusmodi [illegible] dat esse simpliciter sed esse substantiale. Accidentalis vero dat esse secundum
quid. 2o dicit quia forma substantialis immediate recipitur in materia forma autem accidentalis
mediate mediante forma substantiali [illegible] non habet [illegible] in materia sine
forma substantiali. **Nono** [illegible] dicit ex adductione sui ad materiam quia forma
[illegible] non [illegible] aliquid facere quia secundum [illegible] ab insufficienti ad sit idest
ab insufficienti [illegible] ad sit [illegible] Ultimo dicit facit quid [illegible]
tribus modis. Uno modo facit quid id est esse essentiale [illegible] forma accidentalis facit quale [illegible]

Et [illegible] forma [illegible] ut humana [illegible] quodlibet [illegible] Alia est forma [illegible] in materia [illegible]

accitale ut de speciem aut de totum / 2o facit quid, i. unam rem ut materia facit subiectam quia [illegible] accitatis facit quale i. unam rem subiecto facit quantam accitalis / 2o facit quid idest eius per se / sed forma accitatis facit quale i. eius per accidens [illegible]

Item forma alia est posita etc. Hic ponit aliam divisionem forme [illegible] ipsa quod omnis forma vel est forma que recipitur in materiam immediate sicut est forma substantialis vel est mediante aliqua alia forma substantialis. Alia recipitur in materiam mediate sicut forma accitatis que accitua [illegible] in una [illegible] forma substantiali ut dictum est. **Unde notandum** formam substantialem immediate poni in materia intelligitur dupliciter. Uno modo sic quod intrat ipsam materiam ita quod nulla alia precedit ut precessit et [illegible] actus actionum non [illegible] in subiecto predisposito et dispositiones disponentes materiam precedunt formam substantialem. Alio modo formam poni immediate in materiam est quod sit [illegible] in materia non [illegible] ad unam [illegible] aliquis forme substantialis que actuaret materiam et forma substantialis immediate ponitur in materia [illegible] ibi. **Formarum vero mediate** posita in materia / hic Albertus [illegible] dividit alterum membrum predicte divisionis. Et ista divisio formarum mediate [illegible] in materia que recipitur in materiam mediante superficie sicut forme accitales que sunt extense ad extensionem subiecti sicut albedo [illegible] mediante superficie in pariete vel in aliquo alio subiecto et ideo dicitur in [illegible] quia eum superficies [illegible] albedo forte dicens. Est aliquid forma que recipitur in materiam mediate sed non mediante superficie ut sunt que non sunt extense ad extensionem subiecti sicut sunt relationes ut paternitas et filiacio et huiusmodi que tales dicuntur forme non [illegible] ad de et ideo non extenduntur per extensionem subiecti. Unde per subiectum coloris superficies et [illegible] de subiecto immediato et non principali que materia [illegible] est subiectum [illegible] **Et si diceret** quis dicendo superficies est subiectum coloris ut magister [illegible] in [illegible] accitis et [illegible] est phisicorum [illegible] non superficies [illegible] [illegible] mo ambo in [illegible] tercio non superficies et color in [illegible]

Notandum quod paternitas [illegible] est [illegible] superficie [illegible] extensionem [illegible] [illegible] incorporee per qualitatem que paternitas est in patre [illegible] quantitatem [illegible] [illegible] aliud vero est subiectum de nominatione [illegible] aliquid subiectum [illegible] suo subiecto quod de nominatur [illegible] actus est paternitas

Et nota quod sicut dicit Averroys super primo phisicorum triplex fuit opinio philosophorum de formis naturalibus. Quidam opinati sunt casu ab extrinseco scilicet a datore formarum et eum datorem formarum extra materiam et separatum et posuerunt in stellis corporibus. Unde dicebat quod homo nasceretur sub aliqua stella que est in caliditate et frigiditate illius imprimeret formam suam ut platonici dixerunt. Alii dixerunt formas esse in materia actu sed latere et esse insensibiles nobis ut anaxagoras. Unde dicebat omnia in omnibus consistere. Tercia vero opinio est aristotelis qui ponit formas esse in potencia materie sed non in actu et ab extrinseco agente educi de potencia ad actum. Unde dicit aristoteles in 2o de generacione et corrupcione allacio eius solis

in obliquo circulo super terram facit generationem in istis inferioribus et in

2o phisicorum dicitur quod homo generat hominem et sol ex materia)

Iterum alia pars principalis illius capituli magister albertus ponit diversas opiniones de pro-
ductione ipsius forme et eductione in 3es partes secundum diversorum varietatem **Primo**
quia fuit opinio de formis naturalibus quidam enim dixerunt formas
esse a datore formarum et quod non sunt in materia nec actu nec potentia sed mittuntur ab extrinseco
ab extrinseco sed a datore formarum dixerunt enim quod angeli mitterent vel mitterent
in stellas et deinde sunt posite in stellis comparibus et quia separate sunt a materiis
tunc ex quo sic ascenderent ad stellas compares et illa opinio attribuitur platoni
Sed istam opinionem improbat aristoteles et eius commentator 7mo methaphisice quia ipse non
[illegible] naturalis [illegible] dicebat quod quilibet homo haberet stellam comparem ad quam redderet
animam suam post mortem et illas stellas nominaverunt stellas compares **Sed**
anaxagoras habuit opinionem contrariam quia produxit omnes formas esse in materia actu
et dixit quod omnia sunt ex quolibet et quod fuit quod ista que non apparerent iste forme
ex quo omnes sunt in materia credebat quod [illegible] ista quod una forma dominaretur aliis
alie et ista [illegible] alias et umbraret eas ita quod non possunt percipi et sic
ipsius generatio non fuit aliud quam dispositio unius forme in facie alterius Sed istam opi-
nionem ipsius improbat aristoteles in primo phisicorum et ideo 3a opinio que tenet medium
inter istas duas et est opinio aristotelis qui dixit formas aliquo modo esse in materia et aliquo modo
esse ab extrinseco qui dixit quod quelibet forma est in potentia materie et educitur de potentia
ad actum per agens extrinsecum et ergo ista 3a opinio tenet medium ut enim ponit formas
totaliter venire ab extrinseco sic prima opinio ut etiam ponit formas actu esse in materia
sic 2a sed ponit quod forma sit in materie potentia et illa potentia reducitur ad actum per agens
extrinsecum Et hic albertus probat per duas auctoritates aristotelis qui dicit 2o de generatione
quod accessus solis in obliquo circulo i. motus solis in zodiaco est causa generationis et corruptionis quia
accessus solis ad nos est causa generationis Sed recessus eius a nobis est causa corruptionis Etiam dicit
2o phisicorum quod homo generat hominem ex materia et sol i. virtus celestis et homo sunt concurrentes
ad generationem hominis **Ulterius notandum** quod plato quo ad suam opinionem plura posuit
quam [illegible] quia dixit deus [illegible] assistenti sibi sunt forme hominis [illegible] omnes
species et virtutes sunt in [illegible] propter grossitiem materie [illegible] et causam illius opinio
eius [illegible] eo quod ponit creatorem [illegible] fit ex nihilo sed secundum omnes philosophos ex nihilo nihil
fit que plus improbat platonem 7mo methaphisice et [illegible] eius opinio sit improbata
hic tamen aliquibus [illegible] sed fide [illegible] dicit formam in traduci [illegible] fide
credimus de forma humana Unde dicit beatus augustinus anima infundendo creatur
et creando infunditur Sed discrepat in hoc quod ponit formas esse creatas
et positas sub comparibus stellis et fidem non tenet etiam quo ad hoc [illegible] aliquomodo
qui dicit secundum influxiorem stellarum infundi formam et hoc sic intelligit quod [illegible] in-
clinatur ad aliquid faciendum per influxum stelle sed non necessitatur **Ulterius notandum**
quod 2a opinio ascribitur anaxagore qui animo [illegible] voluit quod in quolibet
reperiuntur omnes forme sed una [illegible] ut in homine humana et in azino azinina [illegible]
principalis et voluit quod generatio non est aliud quam apparentia forme in materia que
prius latebat Et illa opinio improbatur multis modis quia sic contingeret omnia in infinitum [illegible]
[illegible] et tunc fieret penetratio dimensionum etiam non videretur quo in digito
esset equus quia tunc equus sit maior digito Etiam quo ad hoc esset falsa quia dicit for-
mam esse in materia [illegible] generationem [illegible] 1o phisicorum [illegible] dicit [illegible]
ipsius forme ante generationem preexistit in materia **Ulterius notandum** formam esse in materia
secundum potentiam intelligitur duobus modis quia forma humana ante eius generationem est in potentiali
in materia sed non actuale et est ibi secundum esse imperfectum modo sic intelligendo ista opinio
videtur esse falsa sed [illegible] ut vult philosophus 2o modo intelligitur quod materia non habet
formam humanam [illegible] et formam [illegible] habere potentiam in materia que est
esse in materia)

Item nota quod forma [illegible] forma sed 2o et endelechia sed actus et species

forma dicitur in quantum dat esse materie sed in comparatione ad materiam species vero in

cognitione id per ut considerat in se. forma vero in quantum

est finis materie sed in quantum est perfectio naturalis habentis materiam endelechia

sed actus dicitur in quantum opponitur potentie [illegible] non oportet quod dicatur agens

[illegible] quantitate et tempore materie est pati et moveri movere aut et

facere alterius potentie est forme [illegible] omne [illegible] materia

omnino [illegible] passione [illegible] in aliis aut secundum diversitate materie

diversificatur et passiones [illegible] naturalis philosophie dicta sufficiant

[illegible]

Notandum [illegible]

Item non oportet quod dicatur agens [illegible]

Sciendum [illegible]

[illegible]

vocius eorum non movet [illegible] ut ignis eorum extinguere

Considerandum autem est nunc de causis et quot sunt in modo procedendi ordinem inter principia et causas principia secundum [illegible] est intrinseca et essentiat [illegible] sicut materia et forma. Causa vero extendit se ad causas intrinsecas et extrinsecas ut postea patebit. Uno autem modo dicitur [illegible] ex quo fit aliquid cum insit [illegible] ut es statue [illegible] insit [illegible] ad ordinem [illegible] et contra [illegible]

[illegible]

Notandum quod [illegible] materia ex qua ut es statue et quedam [illegible] est materia [illegible] ut subiectum accidentium et quedam [illegible] materia circa quam ut obiectum potentie ut visus [illegible] colore. Alio [illegible] forma et [illegible] quod erat esse ut igneitas ignis et [illegible] et non [illegible] pluralibus ut [illegible] augetur et [illegible] forma [illegible]

Capitulum 2m [illegible] [illegible] causa [illegible] [illegible] tractatum [illegible] distinguit [illegible] [illegible] rationem [illegible] [illegible] Nota quod [illegible] [illegible] causa

distinguit [illegible]

[illegible]

e actus compositi [illegible] vero non [illegible] ut in homine materia eius est actus materie
sic albertus ponit unum notabile dicens quod triplex est materia scilicet materia subiecti et materia actus
Quantitas vero actus compositi [illegible] potenciarum [illegible] materia subiecti [illegible]
[illegible]

Sed dicendum [illegible] accidencia educuntur de potencia materie [illegible]
[illegible]

Alio modo causa dicitur forma vel [illegible] [illegible] inducendo [illegible] forma [illegible] et vult
[illegible] quod quid erat esse [illegible]
[illegible]

Unde nota quod dicitur causa formalis non est sufficiens [illegible]
[illegible]

Et non quod infinitum [illegible] actus compositi [illegible] sicut albertus ponit unum notabile et vult [illegible] forma [illegible] actus materie [illegible] angelus [illegible] et [illegible] albertus [illegible] opinionem antiquorum [illegible]

Pro [illegible] forma [illegible] actus compositi dicitur forma totius [illegible]
Et illa dicitur ab alberto forma [illegible]
[illegible]
[illegible] albertus [illegible] quantitas [illegible] forma totius [illegible] albertus [illegible] opinionem antiquorum [illegible] materie [illegible] quantitas vero [illegible] forma totius [illegible] quantitas [illegible] ista opinio est reprobata et erronea ab aristotele in multis locis [illegible]

Tertio dicitur causa unde est principium mutationis et principium motus et quietis
ut deliberans consilii et pater filii et faciens facti. Et universaliter causa
efficiens est non [illegible] causa efficiens [illegible]

et extrinseca. Intrinseca ut virtus activa seminis in materia quam aristoteles
vocat seminalis. Extrinseca ut virtus celi secundum quod dicit aristoteles
2o de generatione allatio solis facit generationem et corruptionem. Et non
inter media que sunt ad finem reducuntur ad eandem efficientem sicut
ad sanitatem sunt macies motus purgatio et organa. Dicendo
contra sanitatem sunt [illegible]

Notandum quod causa efficiens [illegible] Communiter sumitur pro illo quod alterum movet ut facit [illegible] celi. Proprie sumitur pro illo quod facit alterum [illegible] aliquid introducunt [illegible] causa efficiens [illegible] causa efficiens [illegible] aliquid faciens [illegible] causa efficiens [illegible]

Ultimo notandum quod causa efficiens extrinseca [illegible] causa efficiens [illegible] alio modo [illegible] efficiens [illegible]

Et nota quod dicit causa efficiens [illegible] causa efficiens [illegible] causa efficiens intrinseca [illegible] virtus activa [illegible] in semine seu virtus activa [illegible] causa efficiens intrinseca [illegible] causa efficiens extrinseca dicitur virtus celestis [illegible] Unde albertus [illegible] causa efficiente [illegible] naturale et artificiale [illegible] Et nota quod

inter media que sunt [illegible] albertus ponit [illegible] sunt plura media ad aliquem finem [illegible] ad efficientem sicut [illegible] purgatio [illegible] ad sanitatem [illegible] ad finem [illegible] efficientes [illegible] sanitatem [illegible] efficientes [illegible] purgatio [illegible] efficientes sanitatis. Et circa textum [illegible] causa efficiens [illegible] instrumentalis [illegible] purgatio [illegible]

Quarto dicit causa gratia cuius fit aliquid ut cultellus fit causa incidendi et hic
est causa finalis de qua dicit aristoteles 2o physicorum [illegible] causa potissima
a fine alia causa. Circa textum nota quod causa finalis movet efficientem

Efficiens movet materiam et materia mota inducit formam. Est ergo in-

artifice et hic est causa finalis potissima aliarum dicendo talem finalem [illegible] quo scilicet [illegible] commentatorem [illegible] physicorum dicit finis est finis quo et finis gratia cuius. Finis quo est qui et naturalis operatur [illegible] sicut finis quo vaili [illegible] vide. Sed finis gratia cuius est [illegible] finis gratia [illegible] vero est finis rei genite. Sed finis rei genite est aliquid nobilius [illegible] res ordinatur et [illegible] quandoque finis omnium [illegible] ut dicit [illegible] physicorum nos sumus [illegible] finis omnium quia [illegible] ad [illegible] ordinantur [illegible] finis utroque modo accepto [illegible] illo modo solet dici finalis [illegible] causa finalis est [illegible] et [illegible] forma [illegible] physicorum [illegible] forma et finis [illegible] causa finalis [illegible] alia [illegible] media [illegible] ordinatur [illegible] ad finem [illegible] media [illegible] que ultimo ordinatur [illegible] finaliter ordinantur [illegible] ad [illegible]. **Et ista causa dicitur potis-**

sima causarum et hoc propter excellentiam quia est causa causarum omnium causarum [illegible] causa [illegible] et [illegible] efficiens non est causa causarum [illegible] efficiens [illegible] causa [illegible] forme quia [illegible] finis [illegible] dici quod efficiens [illegible] finis [illegible] efficiens [illegible] causa [illegible] finis [illegible]

Sed dicet quis quod sanitas non est causa finalis [illegible] melior [illegible] alius causis [illegible] melior [illegible] ambulandi [illegible] finis est [illegible] amatus [illegible] finis [illegible] operationum [illegible] operatur [illegible] finis est desideratus [illegible] operator agit [illegible] agit ut sanitas et finis amatus [illegible] melior [illegible] causa efficiens [illegible] sanitatis producende [illegible] etiam causa finalis [illegible] efficiens et finalis [illegible] **Circa causas non hic albertus** [illegible] ordine causarum [illegible] causa finalis [illegible] operatur quo [illegible] efficiens [illegible] efficiens [illegible] forma [illegible] artifex [illegible] efficiens [illegible] disponit materiam [illegible] disposita [illegible] forma [illegible] ab indigentia domus ut ab illo [illegible] ad edificandum domum postea disponit lapides et ligna ut sint apta ad dispositionem [illegible] postremo introducit formam [illegible] finis [illegible] ultimum [illegible] causa finalis [illegible] causa potissima aliarum causarum

Et nota quod quedam sunt sibi invicem cause sed non eodem modo ut

laborare est causa efficiens sanitatis. Et sanitas est causa finalis

laborandi. Item contingit eandem causam esse contrariorum oppositorum ut

nauta eius presentia est causa salutis eius vero absentia est causa pericu-

li seu periclitationis [illegible] labor est causa efficiens sanitatis [illegible] labor est causa [illegible] corporis [illegible] sanitatis sed sanitas est causa finalis laboris quia labor fit finaliter propter sanitatem [illegible] efficientibus et finalibus [illegible] formalibus et materialibus [illegible] forme [illegible] materia [illegible] causa [illegible] efficiente et finali. Etiam formam [illegible] **Item contingit eandem causam** [illegible] per aliud [illegible] causa [illegible] efficienti oppositos [illegible] efficiens [illegible] sufficiens et insufficiens

Sufficiens causa est que posita necessario ponit effectum sed insufficiens est que posita non necessario ponit effectum ymo possit adhuc poni effectum oppositum et tunc dicitur quod impossibile est eandem causam per se [illegible] et sufficientem [illegible] causam secundum [illegible] et hic etiam vult Aristoteles 2° [illegible] ubi dicit [illegible] causa naturaliter facit [illegible] Et dicitur per se [illegible] causa per accidens [illegible] esse causam [illegible] per se et aliud per accidens sicut nauta est causa efficiens salutis navis per se et est causa periclitationis per accidens quia accidit absente nauta navem periclitari Et [illegible] loquendo nauta absens non est causa periclitationis navis quia posset nauta [illegible] periclitationis [illegible] corruptionis et sic non [illegible] non est causa alicuius [illegible] ad illum sensum quod si nauta [illegible] posset salvare navem ita si voluntarie se absentat et per suam absentiam navis periclitetur si in [illegible] culpa [illegible] periclitationis navis [illegible] immediate

Item nota quod causa [illegible] tripliciter aliquid enim dicitur causa alicuius [illegible] et aliquid per posterius ut medicus est causa sanitatis per prius et artifex per posterius Item aliquid est causa alicuius per se et aliquid per accidens ut statua facienda est causa statue per se policletus autem per accidens [illegible] facienti esse policletum Item aliquid est causa alicuius effectus in potentia et aliquid in actu ut edificator edificandi domum Item non solum [illegible] ita etiam [illegible] causas seu divisiones causarum et dividit in tres partes [illegible] potest 3° accepciones causarum Prima divisio est quod [illegible] causa per prius et vero per posterius Nota quod [illegible] per prius potest intelligi causa que est propinquior et magis immediata effectui Et per posterius potest intelligi causa remotior et mediata sicut medicus est causa propinquior sanitatis quam artifex eo quod multi sunt artifices qui non sunt medici et ideo medicus est causa propinquior et magis immediata sanitati Artifex vero est causa posterius quia est causa magis remota et [illegible] etiam sonat [illegible] [illegible] per prius potest intelligi causa [illegible] sed per posterius potest intelligi causa [illegible] seu particularis Et ut sic artifex dicitur causa per prius et medicus per posterius quia artifex est causa [illegible] medicus [illegible] Item aliquid est causa alicuius per se [illegible] potest [illegible] divisionem seu accepcionem causarum et vult quod [illegible] causarum est causa alicuius effectus per se [illegible] faciens statuam est causa per se statue quia illud [illegible] causa per se alicuius effectus [illegible] effectum [illegible] forma aqua [illegible] policletus sed factor est causa per accidens statue [illegible] aliquis actus [illegible] forma [illegible] et non [illegible] policletus faciens statuam non facit [illegible] forma [illegible] ei esse statuificum et [illegible] etiam quicquid est [illegible] ad policletum ut [illegible] etiam [illegible] per accidens statue Sed diceres [illegible] [illegible] alius [illegible] per accidens statue et non per se [illegible] presuppositum [illegible] et ideo [illegible] causa per se statue [illegible] statuificus [illegible] Item aliquid est causa alicuius [illegible] albertus ponit 3m modum dividendi [illegible] causarum ut [illegible] divisionum et est [illegible] causarum [illegible] est in potentia et [illegible] in actu Causa in potentia dicitur que potest causare aliquem effectum et tamen actu non causat illum Sed causa in actu dicitur que actu [illegible] edificator quando edificat domum vocatur causa in actu Sed quando actu non edificat sed potest edificare tunc vocatur causa in potentia Pro quo nota causa actualis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut statuificus [illegible] causa [illegible] actualis domus Sed causa in potentia [illegible] immediate [illegible] modificata ut edificator potest [illegible] causa domus [illegible] Item non solum

Margin: Ponit tres divisiones causarum

Margin: Per modum correlarii infert divisiones causarum

Margin: [illegible] quod modus [illegible]

Margin: 2a d

Margin: 3a d

Margin: Causa actualis

Margin: Causa [illegible] potentia

Margin: // per se //

... albertus ... dicit ... est in effectibus sicut in causis ... contrarie dividitur ... causam ut auctorem seu effectum ... res naturales vel ...
ymago statue ... arte ... Ex ... causis ... aliquid ... effectus diversos ...
ymo oppositorum tot modis ... reliquum ... causa et effectus ...
ergo fiunt ... dicitur ... casus sit ... de casu ... a proposito ... quod dicitur ... et fortuna

Ostenso autem de casu et fortuna quid sint et que sit eorum differentia

multa enim a casu et fortuna contingunt quod ergo fortuna

et casus sint sicut secundum artem ... investigari potest Eorum que fiunt

quedam fiunt propter hoc idest quia intenta sunt ut lucendo enim non

propter hoc idest quia non intenta sunt ut aliquis invenire tesaurum

qui fodit sepulcrum non enim propter hoc fodit sepulcrum ut veni-

at thesaurum Item eorum que fiunt propter hoc que fiunt a proposito

idest ab usu liberi arbitrii que fiunt a natura illa fiunt a natura secundum

artem ... physicorum quecumque a quodam principio intrinseco continuo

motu attendunt ad aliquem finem sicut patet in malis febricitante

ubi natura operatur ... septimum in quo albertus ... de causis
... de casu ... de casu et fortuna Et ... divisio sicut patet quia ... posuit ... casus et fortuna sunt ... et ... inter partes ... patebit ...
Et primo premittit intentum suum et vult illa ... casus et fortuna sunt aliquid
patet quia ... sunt aliquid quarum effectus sunt aliqui ... casus et fortuna sunt ...
... maior patet quia ... effectus ... ab effectibus ad
causas ... minor patet ... dicit multa enim fiunt a casu et fortuna et ... solum probat
quod fortuna et casus sunt ... quid sint quia cognitio cause ... effectum ... solum
cognitio quia est ... cognitio effectus ... cognitio quid est ... quo ... quod
ista ... inducit contra antiquos qui posuerunt casum et fortunam ... physicorum
... non valet ... effectus fortuiti et casuales sunt ...
et fortuna sunt quia quilibet effectus necessario habet aliquam causam sicut patet per platonem in
thimeo ubi dicit ... sub sole cuius legittima non precessit Unde dicit
in littera quid sit casus et fortuna ... investigare secundum artem ... et philosophus
... vult investigare quid sit casus et fortuna ... artem ...
investigat et ... via ab effectibus ad causas ... divisione ... ad ...
albertus ... consequitur illud intentum ponendo ... divisiones ad investigandum
quid sit casus et fortuna Et ... prima divisio ista de ... effectuum quidam sunt propter
hoc idest qui sunt intenti ab agente ita quod agens intendit producere talem affectum
... generat ... alie sunt non propter hoc idest qui non sunt intenti ab agente
ut si aliquis arat et inveniat thesaurum inventio illius thesauri sit non propter
hoc ... non arat propter inventionem thesauri ... propter hoc seminat ... suum
Et illa divisio ponitur ideo ut eliciat ... qualis sunt effectus qui sunt a fortuna
et casu quia illi sunt non propter hoc Nota albertus ponit varias divisiones
propter investigare ... ponendo ... casus et fortune ... prima divi-

Sententia ... huius capituli ... fortuna et casu ... investigat quid sit fortuna et casus ... tercio ... proponitur ...

Secunda prima divisio est

... effectus ... continuo

Consideratis ... quod ...

[illegible]

Item eorum que fiunt a natura quedam fiunt ut semper ut solem oriri
vel solem moveri in obliquo circulo. Et quedam fiunt ut frequenter ut pluviam
generare ex vapore. Quedam raro ut invenire thesaurum fodiendo.
Fiunt a proposito propter hoc tamen per se et ex proposito et eorum fiunt a natura
et propter hoc tamen per se et a natura. Sed eorum que non propter hoc tamen per accidens
per fortuna et casum. Causa per accidens dicitur quia fortuna et casus acci-
dunt in hiis per se. Quod sic patet quia si aliquis iret ad forum ut
emeret carnes sed iret invenit thesaurum tamen quem sic accide-
bat fiendo itineris ad forum. Oportet autem fortuna et casu
alia fieri raro si enim frequenter fierent non diceretur fortuna
vel casualia ut si eunte ad forum contingat frequenter

[illegible]

Quedam raro ut invenire thesaurum [illegible]

[illegible] Nona [illegible]

[illegible] Sed dicebas

Nunc ergo est de fortuna secundum intentionem auctoris videndum quod ista fortuna est causa per accidens eorum que non fiunt propter hoc extra semper et frequenter in hiis que sunt propter aliquid. Secundo in dicendo causa per accidens effectum
quia est causata a fortuna est causa in genere cause efficientis et ergo effectus fortuiti sicut effectus
aliquis a parte existentie preter intentionem evenit effectus fortuitus. Tertio dicitur per accidens
ut sit melius ad inveniendum quod effectus fortuiti non proveniunt ex parte deitatis. Et
ergo dicit philosophus quod fortuna est infinita et incerta quia non possumus cognoscere quod eve-
nit effectus fortuiti. Secundo dicitur infinita ideo quia effectus fortuiti contingit infinite
modis et ergo dicitur per accidens. Et sic per accidens est causa, concludit sicut causa est ut ut sic
est causa per se. Tertio eodem modo et simili modo eorum que fiunt non propter hoc, quia
tertio effectum non intentum propter [illegible] excludendo effectus intenti neque non est fortuna.
Pro quo sciendum quod effectus qui eveniunt preter intentionem sunt duplices quidam sunt otiosi
quia sunt isti qui non sunt alicuius notabilis bonitatis vel malitie ut si aliquis
preter intentionem faceret baculo et eradicaret crimen ut diceret ponere vestigium de
[illegible] pone vestigium vel eradicare crimen sunt effectus oti-
osi et in talibus non fit fortuna neque casus. Alii sunt effectus non otiosi ut sunt isti
qui sunt alicuius bonitatis notabilis vel malitie ut invenire thesaurum vel
frangere pedem preter intentionem et isti effectus secundum philosophum vocantur effectus propter hoc
quia illos effectus ageret ut eveniret si cognosceret vel ut non eveniret si esset mali
et in talibus effectibus sit fortuna et casus. Et similiter propter dicta quod dicitur de for-
tuna loquendo improprie sunt bona et mala: bona fortuna est effectus notabilis
bonitatis et propter aliquem nomen eufortunium ab eu quod est bonum, et alia
est mala et est effectus notabilis malitie et sic vocatur infortunium. Pro quo sciendum
ulterius quod fortuna causa duobus modis causa effectus fortuiti et dicitur
magna fortuna et magnus et multa effectus fortuitus et causa apud vul-
gares. Alio modo causa physice et vel aliud sed ipsi intelligunt quando practice
evenit aliquis effectus propter hoc in intentionem preter aliquem notabilis bonitatis
vel malitie. Et dicitur in dicendo extra semper et frequenter ad inveniendum quod fortuna
est fortuna in effectibus qui contingunt ut raro. Videndum duobus contingit aliquid
fieri extra semper et frequenter et raro. Uno modo raritate temporis sicut eclipsis solis
non causa per se. Alio modo raritate cause quia raro provenit causa talis et ita
eclipsis solis vel lune non contingit sicut a fortuna. Et dicit in dicendo in hiis
propter aliquid excludit casum qui dicitur fieri in non hiis propter aliquid. Et ergo
propter etiam non sequitur quod infantes bruta et inanimata non agunt
a fortuna ut dicitur aliquid eis evenire eo quod non agunt ex deliberatione aliquo
similiter. Sed diceres videtur quod diffinitio fortune non sit bona
eorum que fiunt non propter hoc. Phisicus secundo phisicorum quia in dicendo posita particula non concordat
ergo videtur quod idem. Pro quo sciendum quod effectus dicitur fieri propter hoc duobus modis
propter aliquid notabilis bonitatis vel malitie et capit philosophus cum dicit fortuna est causa
per accidens eorum que propter hoc fiunt, id est fortuna est causa effectuum que sunt alicuius nota-
bilis bonitatis vel malitie. Et dicitur effectus propter hoc ideo quia agens ageret
propter illos effectus ut eveniret si cognosceret bonum vel ut non eveniret si esset
mali. Alio modo effectus dicitur fieri propter hoc quia est intentus ab ipso agente. Et dicitur
propter hoc quia primo agens agit propter illos effectus et e opposito effectus non propter hoc dicitur
quia non sunt intenti ab ipso agente primo et fortuna est causa eorum que non fiunt propter hoc
secundum causa per accidens eorum que fiunt non propter hoc ut extra semper et frequenter in non hiis
propter aliquid. Et sic dicitur convenienter et intelligi sic dicitur fortune propter ultimam particulam
in non hiis propter aliquid, particula casus differt a fortuna. Et potest sic intelligi
casus simpliciter prout communicatur causa est in genere efficiente per accidens, id est non ordinata
eorum que fiunt non propter hoc, id est effectuum que fiunt propter intentionem extra semper
et frequenter et raro in non hiis propter aliquid in agentibus non voluntariis seu
in agentibus non ex deliberatione. Exemplum ponitur in equo sequenti sicut equus venit
ad domum et salvatus est a lupis dicitur venit a casu quia non propter hoc, equus venit
ad domum ut salvaretur a lupis sed forte ut sumeret nutrimentum. Similiter tripes
cadens deorsum et fieret sedes, dicitur venit a casu quia non propter hoc tripos ce-
cidit deorsum ut fieret sedes sed ideo quia intendit quiescere in loco suo natu-
rali. Deinde in fine huius textus albertus infert unum corollarium et vult istud quod omnia
oportet enim casualia et fortuita fieri raro quia si sed fiunt non dicuntur fortuita
vel casualia. Et dicitur fieri raro propter hoc dicit raro dicit raritatem

causae et non effectus ut dictum est itaque in ordine ad effectus raro evenientes [illegible]

Differt autem fortuna a casu quia fortuna est in agentibus

solum a proposito quibus inest usus rationis idest intellectus [illegible]

intellectum agunt Unde neque inanimatum neque brutum neque infans

facit aliquid a fortuna quia a proposito non agunt neque enim in hiis

est fortunium neque infortunium nisi per similitudinem sicut dicit A-

ristoteles infortunatos lapides esse ex quibus fiunt altaria sed

non eos lapides qui sunt in pavimento dicebat esse in-

fortunatos quia pedibus calcantur Sed casus est in non habentibus

propositum ut in brutis et inanimatis ut equus venit casu domum et

salvatus est a lupis non enim propter salutem venit domum sicut

tripes cecidit Et tripes cecidit et a casu stetit ut sedes non

enim propter hoc cecidit ut sedes fieret sed ut in medio quiesceret sicut

omne ponderosum tendit ad centrum [illegible]

fortuna et casus et non [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Notandum quod fortuna et casus [illegible]

[illegible] effectus aliquando habet bonitatem et maliciam Unde sequitur quod invenire

vestura preter intencionem non est fortuna sed ita quod talis effectus talis agentis non intendebat in propria forma. Et ergo si quis curreret ad albiam ut ibi sub mercibus submersus non esset sed a fortuna ita quod talis effectus evenit raro. Secundo dicit fortuito sic fecit in dio

et arania recte formica colligit in estate ut habeat in hyeme et utrumque videtur esse appositum tamen videtur quod illa animalia faciunt non quia apposito sed ex instinctu nature quia ita indidit eis tales operationes ad sustentationem vita eorum ex quo natura sic ordinat unumquodque animalium ad vitam suam et quod melius est et quamvis agunt propter finem tamen non deliberant finem. Ultimo non quamvis sit prodigalis largus quia iste effectus est casualis qui evenit preter intentionem sicut in pluribus particula efficitur ut casus fortuna raro cum deponendas semper et secundum aliud sumitur propter et distinguitur fortuna ut exponitur dicit ergo quod est quod omnis fortuna casus quando ibi casus est quando

Et nota quod in hiis que fiunt propter hoc sicut fiunt apposito sicut a natura contingit fieri errorem: ut in faciendo plus vel minus aut indebite. Sic error contingit in hiis que fiunt apposito arte peccatum apposito ut si gramaticus erat in scribendo peccat in orthographia similiter in potionando peccat ab errore vero qui fit in hiis que fiunt a natura talis peccatum nature sicut monstra unde dicit aristoteles 2o physicorum in natura sunt peccata illius quod propter aliquid fit sicut propter errorem nature contingit fieri malignus boum genas et viperigenas et in plantis vitigenas et olivigenas

Nic albertus ponit unum notabile in predicta Pro quo sciendum sicut dictum est supra agens sicut appositum et etiam secundum naturam agunt propter finem Secundo quod agens secundum appositum quandoque frustratur ita quod non producit effectum in toto Secundo et natura vult ergo dicit albertus quod ista agencia frustrantur a aliquibus effectibus tunc illi effectus dicuntur monstra ut quando artifex intendit producere arte artificiale et si frustratur sua intentio producit effectum imperfectum et tunc talis effectus dicitur monstrum ut sutor intendit facere perfectum calceum et bene dispositum et tunc facit calceum imperfectum et indispositum et tunc iste calceus dicitur monstrum artificiale Secundo si medicus intenderat dare bonam potionem febricitanti valentem contra febres et si dat malam iste peccat et facit monstrum suo modo Secundo de natura ut quando natura intendit producere effectum perfectum si tunc producit imperfectum ipsa peccat Et iste effectus dicitur monstrum in natura et hoc etiam confirmat dictum aristoteles 2o physicorum. Nota bovigena est animal per unam partem bos et per aliam partem aliud animal Secundo viperigena est animal quod per unam partem est piscis et per aliam partem vipera Secundo vitigena dicitur planta que per unam partem est vitis et per aliam partem planta Secundo olivigena dicitur planta que per unam partem est oliva et per aliam partem planta. Origenem natura sunt talia animalia et tales plante tunc vocantur peccata ut monstra in natura Pro quo sciendum quod monstrum sic describitur est effectus productus sub dispositionibus notabiliter disconvenientibus individuis sue speciei generantibus raro. Dicitur primo sub dispositionibus notabiliter disconvenientibus quia non reddit monstrum per quasdam dispositiones disconvenientes sue speciei sicut per gibbositatem non redditur homo monstrum. Dicitur generantibus raro quia si non adderetur tunc omnis homo esset monstrum ex quo omnis homo producitur sub ignorantia et sub impotentia ambulandi qui sunt disconvenientia individuis speciei humane Ex quo ignorantia impedit hominem in perfectione felicitatis unde monstra sunt extra morem Omne enim monstrum

aut fit ex defectu materie aut ex superhabundantia materie aut ex disproportione qualitatum ut ex vicio agentis. Si ex defectu materie hoc fit tripliciter, vel enim est defectus in quantitate tantum ut in minore materie tantum ut in utroque simul. Si primo sic generantur animalia deficiencia in soluta quantitate sue speciei ut sunt nani [et pigmei] Si 2m tunc generantur aliqua habentia defectum in membris necessariis sicut sunt generati aliqui habentes non manus aut pedes. Si 3m tunc generantur parva animalia et eis deficiunt in illis membris que decent ea sicut generantur cum una manu. Si autem defectus fit ex superhabundantia materie hoc etiam est tripliciter ut superhabundat primo tantum sic generantur animalia in soluta quantitate sue speciei ut gigantes qui excedunt quantitatem debitam. Secundo tantum ut superhabundat materia tantum sic generantur animalia habentia plura membra quam decet ea sicut aliqui habentes sex digitos in una manu. Ut superhabundat utroque sic generantur animalia insolite quantitatis cum superhabundantia membrorum sicut gigantes habentes duo capita. Et ita hic Albertus ponit unum nobile quod aliquando generantur plures gemelle quia semen in tempore coitus tunc ingressa appetit et propter nimiam dilatationem matrix movetur et semen dispergitur in diversa interstitia et generantur plures gemelli aliquando coherentes sicut quod unus portat alium in dorso et hoc contingit quando semen non perfecte dividitur; si autem perfecte dividitur tunc generantur gemelli separati. Si autem est propter ex disproportione qualitatum hoc est tripliciter aut semen est nimis calidum et generantur homines nimis feminei ut pueri et mares sunt sicut ita ut unum excellit aut ambo excellunt frigiditatem tunc producitur monstrum quod dicitur hermofrodite. Si autem ex vicio agentis idest ex vicio generantis hoc est dupliciter ut ex vicio generantis plus ut particulariter. Si 2° est ex vicio matricis ita quod matrix aliquando coinquinatur et generantur aliqui homines gibbosi et tales quando matrix nimis stricta et hoc est propter nimium coitum post conceptum tunc generantur claudi. Si autem ex vicio generantis universalis hoc est ex parte virtutis celestis et contingit effectum unius speciei produci sub figura alterius speciei sicut si videtur aliquis homo habens figuram porci [illegible] maligna ex parte. Et hoc non potest fieri propter commixtionem diversorum seminum, nam semina diversorum specierum non commiscentur quia unum corrumpit aliud, sed hoc contingit propter virtutem celestem moventem semen a prima [illegible] Sed quis diceret: Si natura produceret monstrum tunc ipsa deficeret in necessariis et habundaret in superfluis quod est contra philosophum 3° de anima [illegible] sensitiva producendo homines cum novem digitis et aliud [illegible] videtur esse. Et sequitur quod deus et natura facerent quid frustra quod est contra philosophum primo celi. Ubi dicit ad primam auctoritatem quod intelligitur quod natura non deficit in necessariis et hoc verum est quo ad totam speciem et ut in pluribus individuis sed bene deficit in necessariis quo ad unum individuum tantum ut quo ad pauciora. Sic etiam dicendum est ad auctoritatem primo celi. Sed diceres tunc duodecimo methaphisice dicitur quod entia nolunt male disponi; sed quod de monstris videtur ita quod sunt male disposita. Ad hoc dicitur quod optimus in se et quo ad nos non sunt bene disposita tamen quo ad rectum totius universi sunt bene disposita quia ut sic magis indicatur pulcritudo universi ex variacione disposicionis sicut paries colorum pulcrioris disposicionis est quam unicolor.

Notandum quod natura non intendit monstrum neque quarumcumque defectum [illegible] in quantum talis quia sub natura ratione est ratio defectus seu mali sed a nullo intenditur malum sub ratione mali. Sed diceres: tunc ars producere intendit producere monstrum ergo natura quia sicut se habet ars ita et natura. Dicitur quod principator ex intencione producit monstrum etiam sic deus produceret monstrum nam producit ex intencione ex quo non subiaceret fortune. Pro illo sciendum quod natura nata mere naturaliter agens non ex proposito et voluntarie non intendit monstrum sed natura ut deus tunc dicitur mere naturaliter sicut artifice

Sic igitur ad finem de tractatu est de causis quod et quot sunt sicut enim [illegible] in [illegible] scilicet materialis formalis efficiens et finalis de quibus vult Aristoteles in 2° phisicorum quod videntur tres cause in unam coincidens sicut quod quod erat et cuius gracia fit aliquid. Et alia una est primum

motus et celi et huiusmodi secundum sensum et intellectum. secundum dicitur quod una causa sepe

suscipit appellacionem trium causarum nam forma finis et efficiens unde

et causa efficiens et ceteri earum quod finis forma materia et causa formalis ipsius

compositi: ut homo generat hominem et sol sicut intellectualia causa dicit

causa formalis finalis et efficiens

una condicio causarum que est quod tres causae quandoque conveniunt in una, quod unum et idem sepe capit appellacionem trium causarum diversis respectibus quia forma causa formalis et causa compositi quia informat materiam ergo constituendo etiam dicitur causa finalis quia materia finaliter ordinatur ad formam etiam efficiens quia producit effectum ut homo generat hominem et sol ut dicit intra et non potest generare nisi racione forme quia forma agit et ideo dicitur in 2o de anima quod anima est causa corporis in triplici genere cause videlicet in genere causae formalis finalis et efficientis et ideo iste tres causae quandoque coincidunt sed materia nulla coincidit eo quod materia nullius est forma et nullius est finis et etiam nullius est efficiens **Nota** sicut efficiens est duplex scilicet primum et proximum et secundum sic etiam finis ... efficiens ... finis ... forma ...

coincidunt

Domini dicit aristotiles in tercio phisicorum quia natura

est principium motus et status et mutacionis dicto igitur de causis

principiis et causis naturalis phisice generat dicitur de motu et quiete loco et

Hic primo ergo nota quod de motu inter philosophos diverse fuerunt opiniones

quidam enim ponebant motum et quidam vero negabant Eorum autem qui po-

nebant motum ... quidam dixerunt quod est impossibile duo corpora simul

esse in eodem loco ut fuerunt parmenides et melissus dicebant autem sic quod

aliquid movetur aut in nihil sive nihil habeo ~~aut~~ sed ergo aliquid

aut per plenum aut per vacuum sed per vacuum non quia tunc aliquid esset vacuum

eadem racione ergo ubique esset universum ... vacuum et per consequens toto nihil esset Si

per plenum tunc unum corpus esset in alio ergo duo corpora erunt in eodem loco

Quod est impossibile Unde dicebant quod tantum esset unum

[illegible]

ens continuum sive motum Aristotiles autem dicit quod tales non

sunt philozophi quia philosophus presupponit motum esse

[illegible]

Primo ergo nota [illegible]

[illegible]

Nota quod zeno [illegible]

[illegible]

Alii autem dicebat motum non esse propter infinitatem spatii sicut

fuit zeno et sequaces eius ut habetur in sexto phizicorum dicebat

enim sic si possibile est motum esse ponatur motum esse ergo si aliquod

corpus moveatur de loco ad locum oportet ut pertranseat partes spacii

[illegible]

scilicet tale mobile [illegible] ab extremis compleat suum ... scilicet per pertranseat usque ad
vacuum non potest in [illegible] pertranseat spacium

Ps autem sic spacium pertranseat et iterum parte parte usque in infinitum
[illegible] continuum et divisibile scilicet et sic aliquid non est in tempore finito

est infinite sunt partes spacii quod infinitas non potest pertransire quod non
scilicet infinitum ... talis philosophus / illa racio Zenonis / scilicet hoc

est motus Sed Aristoteles solvit hoc in sexto phisicorum
continuitas [illegible] habet partes infinitas ... scilicet primo ... aliud scilicet alio

Dicit quod dupliciter potest considerari spatium scilicet quo ad actum et quo ad
potencialiter ... scilicet primo considerando spatium ... ad fines referendo

potenciam ad actum vero sed ad extremitates sic spacium non
scilicet finitum ... alio considerando spatium ... scilicet spacium ... scilicet ... scilicet divisibile ... efficit ...

est infinitum ad potenciam vero sed ad divisionem est infinitum [illegible] in
scilicet infinitas partes quas est spacium ... hic Albertus recitat quorundam opinionem non
... proportionabiliter ponentium motum et opinio Zenonis et primo

finitate partium spacii ponit eam 2o ad dicit solucionem Aristotelis
Pro quo sciendum quod [illegible] Zenonis fundabatur super tres suppositiones Prima est ista
quod in finito non potest pertransiri quod mobile nunquam veniret ad terminum ... 2a
supposicio est quod continuum est divisibile in infinitum seu in infinitas partes 3a
supposicio est quod omne spacium est continuum super quod fit motus et supponebat 3a ista
... ... contradictas ... primo ... ... hoc ... suppositionibus arguebat
sic quod si esset motus sequeretur quod spacium in infinitum posset pertransiri quod est
contra primam supposicionem probacio consequencie quod omne mobile movetur per spacium quod est continuum
... 3a supposicio sed quod omne continuum est divisibile in infinitas partes ex
2a supposicione et quod mobile pertransit partes spacii prius quam toti ex quia supposicione et ...
... in infinite partes et infinitum non potest pertransiri ergo non potest fieri motus
Et Zeno vocabat illam racionem achillem quod dixit eam ... et ita fortis sicut
fuit achilles qui interfecit plures ... Sed Aristoteles dissolvit istam
racionem Zenonis ... ... ista opinio ... fundatur super hoc quod continuum sit
divisibile in infinitum et infinitum non potest pertransiri et Aristoteles ... ...
destruere illam opinionem ... qualiter sit hic intelligendum et ponit istam di-
stinctionem quam Albertus potest intelligere ... sicut continuum potest dupliciter considerari
primo ... actu et ... continuum est divisibile in infinitum ut patet 3o phisicorum
... quod in ... finitum in actu ... ... et extremitates distanciarum
... continuum est divisibile in infinitum et hoc ... ... potencia ... quod potest
... potencia ... potest pertransiri ... quod Zeno non posuit ... continuum et infinitum
... actu et ... potencia et ideo fuit deceptus in suo argumento Secundo
... ista opinio 2a differt a precedenti in duobus primo quod potest motum ...
... ... a medio illa vero ... ponit motum ... ...
... 2o differt quod prima negat pluralitatem entium et ... impossibilitate
... illa ponit pluralitatem entium ex quo ponit infinitas partes spacii
Et philosophus solvit istam opinionem et non ... ... quod ... negantes ... ... distantias
Sed quod prima opinio negat ... igitur ... Etiam philosophus ad sensum quod motus ...
... dimittere sensum et sequi intellectum ... veritatem ... vide ... ... opi-
... ... probat quod non sufficiunt ... ... racionalia scilicet philosophi ... dicebat scilicet ... scilicet ... medio

Eorum vero qui ponebat motum et quidam ponebat spacium ... pro vacuo
scilicet philosophi ... scilicet motum ...

quidam pro pleno ... pro vacuo dicebat de motibus et temporibus et
... infinitates ... ... indivisibiles

sextes eorum qui ponebant ... ... indivisibilia

Omne spacium est continuum cuiuslibet autem continui partes sunt infinite continue ... et quod est divisibile in infinitum ... divisibilem ...

Nota quod dicit quod partes spacii sunt infinite sicut est cuiuslibet continui ... intelligendum de ... eius quod ... infinite ... ablacionem finite ... continui ... partes ... ita quod ... spacium ... actu ... divisibilitas accepta in ... medietates ... in infinitum ... suppositam ...

Solvens igitur Aristoteles ... quod ... infinita ... est ... talis ... potest pertransiri ... infinitum ... ... pertransiri deceptus igitur Zeno ... equivocacione infiniti

... opinionem ... qui dicebat ... ... prima opinio ... ... qui dicebant ... vacuum ... opinionem ... qui dicebant ... pleno

scilicet corpora athomi ... scilicet secte platonis ... scilicet simulatio

Quia fuit athomista et dicitur ab a quod est sine et thomos divisio qui

fundavit se et dicebat quod non contingeret ut aer neque aliquid aliud

motus nisi per vacuum. Ideo dicebat si foret vacuum ... et vacuum

contingeret musca videri in celo [illegible]

[illegible] motus ... fieri per vacuum ... motus et levitas ... [illegible] ... medium et existencia medii quod vacuum non existit mobili ... posuerunt philosophi ... corpora athomalia ... dicentes quod illa corpora athomalia sunt varia ... [illegible] ... dixerunt quod non contingeret fieri visionem ut aliquid alius actus nisi motus nisi per vacuum et dixerunt si foret ... vacuum ... in octava spera posset videri musca in celo. Nota quod isti philosophi dixerunt ... [illegible] ... athomi ... apparent in radiis solis ... [illegible] ... dicebat quod si foret ... plenum ... [illegible] ... et dixerunt quod actio fieret in vacuo ... et visio ... posuerunt illi quod in medio pleno non posset fieri visio ... medium plenum impediret visionem rei sub sua quantitate et ideo dixerunt quod stelle videntur minores quam sunt quia medium ... radios visuales et impedit visionem et ideo si illud medium ... ablatum ... videri ... dixerunt musca videri in celo ... posuerunt motum fieri in vacuo et non in pleno ... si aliquod mobile movetur in pleno ... oporteret necessario fieri penetratio dimensionum ... mobile moveretur ... medium plenum ... posuerunt vacuum ... posset fieri motus ... [illegible] ... concedentes eo quod ... motum ... negaverunt ...

Aristoteles autem dicit quod neque hoc verum neque bene contingeret

videri in celo. Dicit namque si totum esset vacuum nullus esset motus

non enim contingit motus per vacuum et sic ... Aristoteles in ...

physicorum scilicet velocitas et tarditas motus causatur a levitate

et gravitate quod movetur et a subtilitate et grossicie medii.

Musca videri in celo contingeret ... distancia ... medio ...

Visio enim fit ...

Mobile ... subtilius ... grossius

Tempore ... falsitatem ...

Tangit causas velocitatis et tarditatis

corpus levissimum

per quod est motus ponatur quod moveatur per medium subtilissimum tunc constat quod ille motus sit velocissimus. Et motus velocissimus in uno tempore velox enim est ut dicit Aristoteles quod pauco tempore multum movetur, tardum autem est quod in multo tempore parum movetur. Sed motus per vacuum, cum vacuum per infinitum excedat medium subtilissimum, constat quod ille motus erit velocior velocissimo, et per consequens movebitur tempore minore minimo, sed hoc est impossibile. Cum enim motus sit velocior velocissimo, nec aliquod tempus est minimum. Ergo per vacuum non contingit fieri motum. Est enim vacuum carens corpore

[illegible] Aristoteles improbat dicta opinionum pro quibus sciendum quod Democritus et Leucippus dixerunt tria ut ista dicta, sed Albertus introducit improbat [illegible] ultima duo ex dictis Aristotelis dimittendo primum quia illius improbatio patebit in 3o tractatu illius libri. Secundo ideo quod dicebant quod si totum universum esset vacuum ista videretur in celo. Aristoteles vero dicit contrarium quod si totum universum esset vacuum tunc magnum bonum posset videri [illegible] magnum motus primus secundum Aristotelem, si totum esset vacuum, fiunt nulla posset fieri visio et non [illegible] grad visor [illegible] multiplicatio speciei visibilium in medio donec veniunt ad organum visus. Si igitur nullum esset medium plenum tunc nulla fieret multiplicatio specierum et per consequens nulla visio. Sed quantum ad aliud dictum quod dicebant motum fieri in vacuo etc. [illegible] contra [illegible] impossibile [illegible] motus in vacuo [illegible] ad illud concludendum probandum supponit quod supponebat in textu [illegible] primum quod velocitas et tarditas motus causatur a raritate et densitate medii et levitate mobilis ut patet ad sensum signanter cum duo lapides equales in quantitate et aequalitate et virtute ponantur unus per aquam et alius per aerem tunc ille citius movetur per aerem quam alius per aquam. Secundo supponit quod si ponatur corpus levissimum in medio rarissimo tunc movebitur per illud medium [illegible] in tempore minimo quod patet per Aristotelem quod velox est quod in pauco tempore multum movetur. 3a suppositio est quod non sit dare tempus minus minimo nec velocius velocissimo quia implicaret contradictionem. Ex istis suppositionibus sic arguitur: si esset possibile motum fieri in vacuo tunc daretur tempus minus minimo et motus velocior velocissimo [illegible] per 3am suppositionem. Sed consequentia probatur quia velocitas et tarditas motus sequuntur quantitatem et levitatem mobilis et raritatem et densitatem medii per primam suppositionem. Capiatur ergo corpus levissimum et ponatur in medio rarissimo tunc illud corpus movebitur in tempore minimo per 2am suppositionem et tunc ponatur in vacuo et tunc in infinitum movebitur velocius quam in illo medio rarissimo ut subtilissimo ergo in tempore minori minimo et per consequens dabitur tempus minus minimo et velocius velocissimo quod est impossibile. Consequentia tenet quia in vacuo movetur velocius quam in medio [illegible] subtilem in infinitum proportionem resistit quam vacuum. Ergo velocius movebitur in illo vacuo quam in illo medio subtilissimo. **Nono contra** quod vacuum [illegible] dicitur [illegible] vulgariter et est locus in quo non est corpus sensibile et amfora non impleta [illegible] ut aliquo liquore [illegible] vacuum. Aliud est vacuum philosophicum seu reale et de illo est hic propositio et tale vacuum dicitur [illegible] impossibile. Et illud ipsum vacuum imaginatur duobus modis. Uno modo quod sit aliqua superficies extrema alicuius corporis de facto nullum locatum continens [illegible] apta nata est in se continere aliquod corpus ut aliquod corpus ut medio sit aqua repleus [illegible] in olla

Vacuum duplex

Vacuum ymaginatur duplex

z undiq[ue] s[i]t clausa tunc s[ecundu]m fac[er]et ut latera illi[us] olle dicerent[ur] vacua alio[rum] magnitudine v[e]l dimensio[n]e separata in latera corporis locat[a] loc[ar]i int[er] septa c[on]cavi [illegible] potentia annihilata aq[ua] in olla undiq[ue] clausa distantia int[er] latera dicere[tur] vacuum et utroq[ue] modo loq[ue]ndo vacuum et t[ame]n impossibile naturaliter q[ui]a s[ecundu]m p[ri]mum modum n[on] possibile q[uod] s[i]t aliquod continuum q[uo]d n[ullum] corpus teneat na[tura]l[ite]r loq[ue]ndo ut ... ut p[ossi]b[i]le naturalit[er] loq[ue]ndo q[uo]d actus staret s[ic] subito et ista d[ict]io infra [illegible] quid no[minis] et n[on] quid rei et g[ene]ro n[on] oportet q[uod] [con]stituat p[ro]p[ri]etatem verarum ... v[erum] est q[uod] p[re]dicat importat ... q[uod] p[re]dicat actu signatu[m] Et intell[igitu]r d[ict]io s[e]c[un]d[u]m vacuum v[e]l locum carens ... tempore et corporibus ... n[on] est [con]pletum ... corpore ex quo nullo corpore [con]pleto sufficiat t[ame]n q[uod] possit [con]pleri corporibus et q[uo]d ... n[on] s[i]t impossibile ... q[uod] deberet na[tura]l[ite]r fac[er]e frustra ... ibi ... spacium

Et h[ec] eadem d[e]t[er]minatio valet ad intelligend[um] quo angelus movea[tur] de loco ad locum n[on] t[ame]n p[er] medium Motus eius velocior est in infinitum [quam] motus corporis et etiam p[er] h[oc] q[uod] motus angeli n[on] mensurat[ur] t[em]p[o]re [illegible] Et si obicit[ur] q[uod] int[er] duo instantia [est] t[em]p[u]s medium et sic motus angeli mensurat[ur] p[er] instantia [con]tinua mensurat[ur] t[em]p[o]re / dicendum [est] q[uod] du[plex] est instans s[cilicet] instans fluens et instans stans duo instantia [est] t[em]p[u]s medium Et aliud [est] instans vicissitudinatum seu p[er]manens et int[er] talia duo instantia n[on] [est] t[em]p[u]s medium et tali mensurat[ur] motus angeli / s[ecundu]m Aristotiles d[icit] motus s[i]t p[er] plenum

[illegible] actu s[ecundu]m vacuum importa[tu]r sic v[ideli]c[et] videtur inde quod aliquid movet[ur] p[er] a[er]e[m] et per aquam ... Albertus ponit unum n[on] ... illud quod p[re]dicta d[e]t[er]minatione colligit[ur] quo angelus moveat[ur] de loco ad locum et t[ame]n n[on] p[er] medium ... q[uod] angelus movet[ur] de loco ad locum intell[igitu]r du[pliciter] uno modo q[uod] moveat[ur] de loco ad locum motu p[ro]p[ri]o et sic angelus n[on] movet[ur] q[ui]a illud q[uo]d s[i]t movet[ur] ... in ... aquo et ... in ... ad q[ue]m Alio modo intell[igitu]r q[uod] movet[ur] de loco ad locum s[ecundu]m motum int[er] medio et sic angelus p[otes]t moveri de loco ad locum T[ame]n Albertus movet instantiam q[ui]a p[re]dixit q[uod] motus angeli mensurat[ur] instanti et int[er] q[uo]libet duo instantia cadit t[em]p[u]s medium ergo mensurat[ur] t[em]p[o]re solvit p[er] ... destructo[rum] q[uod] du[plex] [est] instans q[ue]dda[m] fluens q[uo]d [est] [con]tinuatum p[ar]tium t[em]p[or]is et int[er] talia duo instantia signata in t[em]p[o]re cadit t[em]p[u]s medium et tali n[on] mensurat[ur] motus angeli Aliud [est] instans vicissitudinatum s[eu] p[er]manens ut ... angelus v[e]l ... loco et post n[on] in alio [illegible] n[on] mensurat t[em]p[u]s s[ed] subito factum et in instanti et tali [est] instans vicissitudinatum et n[on] oportet q[uod] int[er] talia instantia mediat t[em]p[u]s ... n[on] oportet q[uod] mediat t[em]p[u]s int[er] instans quo [illegible] dicit[ur] angelus [esse] in isto loco et int[er] instans quorum [illegible] dicit[ur] angelus [esse] in alio loco ... et tali ... subito Nota ad p[ro]band[um] angelum in infinitum velociter moveri

v[e]l ... [illegible]

[illegible]

... angeli ... [illegible]

... ad motum angeli ... [illegible]

... angeli ... angelus ... mensurare ... angelus

... in instanti et instantia ... mensurare ... [illegible]

... indivisibilia ... divisibilia ... [illegible]

... [illegible]

... [illegible] ... temporis ... [illegible]

... aliud ... [illegible]

... de motu ... [illegible] ... dicit motum

... motum ... actum ... in vacuo impotentia ... [illegible]

... actum plenum et impotentia vacuum ... [illegible]

... media actu plena ... vacuum ... [illegible]

... corpore ... in loco ... [illegible]

... vacuum impotentia ... [illegible]

... locus ... vacuum ... [illegible] ... vacuum impotentia ...

... vacuum ... quod ... carens corpore sensibili ... locus aeris

... vacuum in potentia ... distantiam loci carens corpore quod impo

... [illegible] ... aliquod corpus ... mobili ... [illegible]

Demotu igitur ... quid sit et ... eius diffinitione Motus secundum ...

Arestotile 3o phizicorum motus est endelichia id est actus entis

entis in potentia secundum quod huiusmodi ut alterabile inquantum altera

bile motus eius est alteratio Item ... motus est actus imperfectus

... primo ponit aliquas ... 3o ... et in ... quid sit motus

motus est endelichia id est actus entis entis in potentia secundum quod in potentia ...

... alterato est motus et alteratio ... alterabilis ... in potentia ...

... motus est actus ... in potentia ...

... motus et actus ... [illegible]

... [illegible] ... in potentia ... motus actus

... [illegible]

... impotentia ad acquirendum ... impotentia ...

... [illegible] ... mobile ... impotentia ...

... mobile ... impotentia ... Pro quo notandum ... impotentia mobile ...

... actum ... motus ... impotentia ... ad ...

... motus et actus entis ... impotentia ... actum ...

... motus et actus entis ... impotentia ... motus ...

... motus ... [illegible]

... [illegible] ... mobilis ... [illegible]

... [illegible] ... motus ... [illegible]

... [illegible]

... [illegible] Deinde albertus ponit ...

... motus et ... actus imperfectus ... actus entis impotentia ...

... imperfectus motus et actus impotentia ... actus imperfectus ...

... mobile ... impotentia ... imperfectus ... mobile impotentia ad actum

... Pro quo nota ... actus ... imperfectus ...

sed totaliter acquisita sicut albedo que est totaliter acquisita in aliquo subiecto dicitur actus perfectus
Sed imperfectus est quando aliqua forma est imperfecta acquisita sic quod pro parte et pro parte non sed subiectum tunc parte
albedinis acquirendo et non tamen dicitur in actu imperfecto et motus est actus imperfectus
et sensus illius diffinitionis est motus est actus imperfectus id est motus est forma incomplete acquisita
que interimque mobile est in motu sed non est complete dispositio que continue est in vel
motus non est aliud nisi mobile continue aliter perfecte Sed quia res est motus dicunt aliqui
actu res motus est actus mobilis et hoc melius dicitur ... talis scilicet quod licet ... et plus
sicut sit ipsum mobile continue in ... tendentia ad perfecte ... forma incompleta acquisita
illa forma et motus ... et non distinguitur nisi ... ad ... nisi sit imperfectus
acquisitio

Item quicumque motus sic diffinitur Motus est exitus de potentia ad actum
continue et non subito Etiam sic dicitur motus est prima perfectio eius quod est
in potentia quod dicitur manifeste sic Sed mutatio est que ... quod sit in potentia
ut eliciatur eius actus subito et hoc non est motus ... sed in
potentia ut eius eliciatur actus non subito Et talis est motus
Ulterius quod est in potentia dupliciter ... vel ... motus
... eius acquisitio forma motus ... motus sit prima
perfectio ... Est enim motus actus quo existente ad ...
... aliquid eius forma eius acquisitio per motum est perfectio ipsius
quod existente ... movere ipsius continue de potentia ad actum ... motus est exitus
motus ... actus ... de potentia ad actum ... ut sic est actus continuus aut subitaneus
Sed non subitaneus ergo continuus prima pars declaratur quia mobile est in potentia ad aliquid
acquirendum modo exitus de illa potentia in actum ... motus continuus quia immediate
motu mobile vadit de potentia ad actum Sed secunda pars declaratur ...
... non est motus quod sit in potentia ut eius eliciatur actus subito
Pro quo notandum est continuus exitus de potentia ad actum dicitur actus successivus et
temporalis Sed exitus qui sit subito dicitur exitus instantaneus non dicitur motus ...
necessarius in tempore et est successivus quod in instanti non fit motus ergo solum exitus
continuus et temporalis est motus Exitus vero subitaneus non est motus sed mutatio instan-
tanea ... formae que per se ... successive et in tempore
... donec tota est acquisita Et ad hoc est motus
... et ubi est ille forma continue exeunt de potentia in
actum et successive Aliae ... formae que non acquiruntur successive sed subito sed in
instanti sicut formae substantiales et ad ... non est motus sed solum mutatio instantanea
Nota etiam ... motus ... prima perfectio eius quod est in potentia idest
mobilis ... declaratur ... prima ... posteriorem

[illegible] **Secundo dices** [illegible]

[illegible] **Iterum autem extra** [illegible]

[illegible] **Hoc autem quod est potentia** [illegible]

[illegible]

Et non quia motus est [illegible] **mensura** [illegible] **passione** [illegible]

[illegible] **est continuum et motus est continuus. Continuum autem** [illegible] **partes copulantur ad aliquem terminum** [illegible] **motus** [illegible]

[illegible] **et exterior etiam est quod quicquid movetur** [illegible] **movebitur**

et movebatur est eius [illegible] **in medio. Talis enim motus non est** [illegible] **parte et parte**

[illegible]

et movebatur. Et quia quicquid movetur non dum venit ad terminum ad quem quo movebitur ad acquirendum ipsum. 3° ratio sic ostendit sic probans: nullam quia mobile est in toto aliquo parte et non totaliter. Ergo dispersit a toto aliquo et movebatur et mobile ... toto ad illud parte et non totaliter quo movebitur ad terminum ... ad quem totaliter. Ex quo patet quod non est dare primum instans in motu quo ad incepcionem motus quia quodlibet parte motus data dare est prius quam prius incepit. Et quia ergo quod motus est continuus et omne continuum est divisibile in infinitum quo quelibet pars motus est temporis et per quod etiam non est dare primum instans motus in quo res incipit moveri, motus incepit et non fuit quod primum est quia sic motus est quo fuit eo quod quicquid movebitur et movetur et movebatur. Sed motus incipit per ultimum instans et desinit per primum instans non et sic non est dare ultimum instans et dare motus quod ostendit est sic ergo continuum ... inter illa tria

sequencia i. copia quanta

consequencia

Et nota differentiam inter continua contigua et consequenter se habentia. Continua

sunt que copulantur ad aliquem terminum communem ut partes linee copulantur

ad unum et ad punctum et partes superficiei ad lineam et partes

corporis ad superficiem. Contigua vero sunt quorum termini sunt simul

et non distantes ut pomina pergamenum quod termini eorum sunt simul.

Consequenter se habentia vero sunt que non habent inter se medium sui generis

aliud autem nichil prohibet esse medium. Et sumantur large genus

ut duo azini sunt eiusdem generis et due domus et hiis similia.

Item albertus ponit 2m nobilitatem et prius tres differentias: continua et contigua et consequenter se habentia dicuntur ... illa tria sunt ... quodlibet illorum ... Proquo non continua vero sunt quorum partes copulantur ad terminum communem sicut partes linee ad punctum quia sicut imaginatores mathematici ... quelibet linea ... duobus punctis ... aliquis punctus in medio ... Et etiam partes linee precedere et est terminus communis ... interpretando et non illud copulantur partes linee ... in linea duplicia puncta ... sunt puncta terminancia et sunt que terminant lineam et ista sunt actu in linea. Alia sunt puncta continuativa et sunt que continuant partes linee et ista puncta in linea potencia ... potencia et reducuntur ad actum per divisionem et ... in linea ... partes linee copulantur ad punctum quia punctum copulat partes linee ad invicem et est terminus communis utriusque partis. Sed contigua dicuntur quorum termini ... sunt simul ... in medietate ... in medietate sua superficie ... tangit in mediate superficiem ... sunt contigua ... continua et contigua quia continua ... contigua ... Etiam continua sunt ... in subiecto quia continuum ... contigua ... duobus ... contigua ... in subiecto ... in similitudine ... Ergo medium sui generis ... medium aliquorum ... medium aliquod ... sicut duo ... inter quos

mediat unum quorum dicitur qui se habent sicut sunt 3e homines ordi-
nati secundum ordinem temporis primus et 2us habent se sicut 2us et 3us ...
et 3us non habent se sicut ... quod mediat aliquid ...
Et illa tria habent se ad invicem secundum ordinem ... Ultimo nota
quod continua presupponunt contigua ... presupponit aliud
Et omnia contigua sunt ... continua sunt contigua ...

Item nota quod ad unum motum continuum non sufficit ars

unquam et plurium tria ... illud quod movetur sit

unum in numero et quod ad quod movetur sit unum in numero

Et tempus mensuratum sit unum numero et continuum ita quod non intercidat

cedat quies ... dicit aristoteles medium inter eundem sit

motus et non unus quoniam quies est medium ut si sagitta

missa fuit in altum et ibi aliquamdiu cessat ille motus sursum

est divisus a motu deorsum per quietem interpositam quia est

aliquis motus occupare ... theologi ... non est unus actu continuus ...

Et valet ad cognoscendum quid unum sit et quid plura

Item notandum quod aliquid movetur per se et aliquid per accidens

per se movetur subiectum per accidens vero movetur aliquid ...

Vero sicut forma in subiecto ut albedo movetur motu

subiecti secundum quod dicitur motu nobis movetur et quia omnia que in

nobis sunt alio sicut partes in toto ut plaudo motu navis
... alberto ponit ... nobile ... illa ... quot motus unus in numero
est ... unus mobilis in numero et ad unam formam numero et quod est continuus
... ita quod tempus mensuratum motu sit continuum et quod non intercedat quies
... per ... aristoteles ... quod ... mobi-
lis ... motu in numero et motus
... non sit unus motus in numero ... ut unus in numero
... unus actus in numero ... impossibile est
... forma ad quam ... motus sit una numero et quod quod idem mobile
in eodem tempore ... moveri pluribus motibus ... motu alteratio et

et augmentationis, eo isti motus non sunt unus in numero quia sunt ad diversas formas. Etiam tertio quia continuitas motus quia mobile in numero ad eandem formam potest moveri pluribus motibus [illegible] ut si aliquid movetur ad caliditatem et postea [illegible] caliditatem et sic [illegible] motus alterationis [illegible] incipiat moveri [illegible] caliditatem [illegible] duo motus [illegible] media. Nota [illegible] triplex unitas [illegible] et unitas naturalis [illegible] motus sunt unus [illegible] sunt ad diversas formas [illegible] motus dealbationis et motus denigrationis [illegible] isti motus sunt unus in [illegible] ad unam formam [illegible] ut duo de albatos [illegible] necessitatem motus quia isti motus [illegible] ad diversas formas [illegible] motus alterationis et augmentationis [illegible]. Et Albertus dicit in litera quod illud quod [illegible] de unitate motus valet ad [illegible] cognoscendum [illegible] unum pe[illegible] [illegible] sunt plura [illegible] sunt [illegible] motum [illegible] moveri ad unum [illegible] non est unum in [illegible] etiam [illegible] moveri ad diversa [illegible] non est unum [illegible] in [illegible] etiam [illegible] movetur ad [illegible] plures ita quod [illegible] [illegible] movetur ad [illegible] illa [illegible] sunt [illegible] in uno. Deinde Albertus ponit [illegible] mobile [illegible] motus [illegible] alius [illegible] motus [illegible] [illegible] mobile [illegible] ut mobile per se movetur [illegible] illud movetur [illegible] ad motum alterius [illegible] ad motum totius [illegible] et alia [illegible] integrales [illegible] prima ista movetur [illegible] per [illegible] movetur per se [illegible] corpus [illegible] mobile [illegible] mobile [illegible] corpus [illegible] integrat ita movetur [illegible] per se moveri quia quelibet pars [illegible] corpus [illegible] ista posset per se moveri [illegible] ut [illegible] lapide [illegible] una pars lapidis ista movetur per se [illegible] fuit mota [illegible] ad motum totius [illegible] Aristoteles [illegible] philosophorum ponit alia distinctio [illegible] mobilium [illegible] movens [illegible] per se primo [illegible] aut movetur per [illegible] primo per [illegible] totius [illegible]

Alia dubitatio est de divisione motus. Motus enim uno modo dividitur, scilicet motus alius naturalis, alius innaturalis, alius violentus. Naturalis est ille cuius principium intra se est. Innaturalis est ille cuius principium intra se [illegible] et [illegible] violentus est cuius principium est extra non conferens vim passo. Et hec divisio sumitur [illegible] quod dicit Aristoteles [illegible] philosophorum. Omne quod movetur vel a se ipso movetur vel [illegible] [illegible] pars principalis [illegible] divisionem motus et [illegible] [illegible] sufficientia est omne quod movetur vel movetur a motore [illegible] motus violentus [illegible] a motore [illegible] [illegible] [illegible] motus naturalis vel talis motor [illegible] est motus [illegible]. Nota [illegible] ordinis [illegible] divisio [illegible] precedere [illegible] antequam dividatur [illegible] notificatur [illegible]

divisio autem non sit tantum quo ad suas partes [illegible] ille motus dicitur naturalis cuius principium intrinsecum est natura id est forma ut forma gravis et levis ad motum naturalem requiruntur duo primo quod principium efficiens talem motum sit natura secundo quod tale principium sit intrinsecum ut motus gravis deorsum et levis sursum est motus naturalis. Sed ille motus dicitur animalis cuius principium intrinsecum est anima sicut motus progressivus animalium et sic ad motum animalem etiam requiruntur duo primo quod principium efficiens sit anima secundo quod anima sit intrinseca et motus animalis aliquo modo est [illegible] violentus et aliquo modo naturalis et sic se habet ut medium inter violentum et naturalem [illegible] motum animalem quando aliquis movetur sursum et quandoque movetur deorsum et quo ad hoc est naturalis. Sed ille motus dicitur violentus cuius principium efficiens solum est extrinsecum non conferens aliquam vim inclinativam passo sive mobili ad talem motum, primo potius in tali [illegible] inclinatur [illegible] ad motum oppositum ut quando iaciens movet lapidem violenter quia proiciens est extrinsecum lapidi et non confert aliquam virtutem [illegible] vel naturalem inclinatorem lapidi ad talem motum sursum [illegible] cum si lapis decies millesies proiceretur sursum hic non assuesceret ascendere. Et sic hic ista littera non conferens vim passo [illegible] glosatur primo [illegible] principium extrinsecum non confert aliquam vim ipsi passo seu mobili [illegible]. Alio modo non conferens vim passo id est passo seu mobili non facit vim id est vigorem [illegible] motui sed quod non inclinatur ad istum motum sed potius ad oppositum. **Ultimo nota** quod motus naturalis [illegible] dupliciter uno modo [illegible] motus qui fit a principio intrinseco sive tale principium sit cognitum sive non et [illegible] motus ut naturalis ut violentus [illegible] motus naturalis [illegible] motus animalis. Alio modo motus naturalis [illegible] solum pro motu qui fit a natura non cognita et distinguitur contra animalem et ita [illegible] hic. **Nono ultimo** aliquid movere [illegible] dupliciter uno modo per se primo et illud movetur per se primo quod movetur secundum [illegible] suas partes [illegible] per se [illegible] septimo physicorum non vult quod ille movetur [illegible]. Alio modo [illegible] primo quod movetur ab aliquo principio extrinseco ut [illegible] vult [illegible] et hec divisio sumitur ex eo [illegible]

Et nota quod motus naturalis in principio est remissus et in fine intensus, animalis vero est in principio et in fine remissus et in medio intensus. Violentus vero est in principio intensus et in fine remissus. Motum violentum Aristoteles in 7mo physicorum dividit in quatuor species scilicet in pulsionem, tractionem, vectionem, vertiginem. Pulsionis due sunt species scilicet impulsio et expulsio. Impulsio est quando movens ab eo quod movetur non deficit. Expulsio autem est quando ab eo quod movetur expellens deficit. Tractio est cum ad ipsum vel ad alterum velocior est motus trahentis non separatus ab eo quod trahitur. Et ad hunc reducitur inspiratio et respiratio, speculatio et radiatio. Sunt enim species tractionis. Vectio est quando aliquid non secundum se sed secundum accidens movetur et hoc contingit

Primum [illegible] Virtus [illegible] magis [illegible] fortificatur [illegible]

Dividit motum violentum ad inferiorem [illegible] in quarto physicorum

Subdividit pulsionem [illegible]

Radiatio est motus [illegible] Radiatio [illegible] emissio [illegible] modus [illegible]

[illegible] motus [illegible] ut [illegible] celestibus [illegible] motus
aliis motibus [illegible] supponit aliquem motum

in talibus motibus

tribus motibus scilicet impulsione tractione et vertigine Vertigo

violenter [illegible] [illegible] tractione [illegible] motu [illegible] [illegible] hic albertus ponit [illegible] te motum [illegible]

Et motus [illegible] ex tractione et impulsione vult [illegible] motus naturalis
[illegible] intensus et [illegible] in fine intensus [illegible] in motu naturali [illegible]
quidem appetitus [illegible] motu ipsius mobilis et ille magis et magis
intenditur [illegible] velocitatis motus naturalis in fine et [illegible] quantitas
acquisita per impetum [illegible] ad motum [illegible] distensum
[illegible] acquirat [illegible] impetum [illegible] naturalem
[illegible] ipsum [illegible] velocius descendit [illegible] resistencia
est maior et fortior [illegible] agens [illegible] resistencia [illegible]
[illegible] resistencia velocior est motus ceteris paribus Et [illegible]
[illegible] uniformiter Sed motus violentus [illegible] intensus et in fine
remissus [illegible] impetus violentus [illegible] fit motus continue minuitur
quousque totaliter deficiat et tandem mobile [illegible] in se ad motum
naturalem [illegible] de sagitta sursum emissa ubi [illegible] in principio [illegible] forte
et velociter movetur [illegible] in fine deficit Sed motus animalis in medio est
intensus [illegible] et in fine remissus [illegible] animalis
[illegible] ad motum [illegible] mala dispositio [illegible] ad motum [illegible]
[illegible] subtiliat [illegible] calore [illegible] motus [illegible] caloris
[illegible] motus [illegible] intensus [illegible] motus [illegible]
[illegible] fit [illegible] caloris et tandem [illegible]
[illegible] debilitatio [illegible] in fine [illegible] motus
albertus intelligit [illegible] tarditate motus Et [illegible] intellegit velocitatem
motus [illegible] vult dicere [illegible] motus naturalis in fine est velocissimus
[illegible] tardissimus Et velocitate continue [illegible] magis et magis
[illegible] ad finem [illegible] de motu violento [illegible] motus animalis
[illegible] naturalis [illegible] [illegible] fit a principio [illegible]
[illegible] [illegible] Sed [illegible] motus naturalis fit a
principio [illegible] non cognitivo Sed motus animalis fit a principio [illegible] cognitivo
[illegible] dicit [illegible] motus naturalis [illegible] fit ad unam [illegible] sursum [illegible] de
[illegible] Sed motus animalis fit ad diversas [illegible] ibi Motum
violentum [illegible] albertus subdividit alterum
membrum [illegible] Pro quo sciendum [illegible] divisio [illegible] motus
localis [illegible] motus localis violentus [illegible] pulsio [illegible]
tractio [illegible] motus localis violentus [illegible] motus in pulsione [illegible] motor
violenter impellit ipsum mobile et illa pulsio [illegible] motor
impellit mobile et non deficit a mobili [illegible] non separatur a mobili
Sed impellens [illegible] motus [illegible] in pulsio sicut motus quo
[illegible] impellitur [illegible] ubi impellens continue adest impulso [illegible]
motor expellit et deficit a mobili ita [illegible] motor non [illegible] mobili
ut [illegible] lapidem et balista [illegible] motus [illegible] pulsio
[illegible] expellens separatur ab impulso [illegible] ibi Tractio est [illegible] ad
ipsum [illegible] albertus dividit aliud membrum [illegible] [illegible]
Pro quo [illegible] tractio [illegible] aliquid movere [illegible] ad motum [illegible] tractor
trahentis ad se ut ad alterum [illegible] aliquis trahit aliquid ad se [illegible]
movere [illegible] trahente [illegible] se movere Et trahens non separatur
a tracto [illegible] motus violenti reducuntur inspiratio et expiratio
[illegible] et radiatio inspiratio [illegible] aeris attractio Sed expiratio [illegible] aeris
emissio [illegible] tractio [illegible] est tractio ad ipsum trahens ut [illegible]
[illegible] trahit aliud [illegible] inspiratio [illegible]
est tractio [illegible] ad aliud [illegible] ut [illegible] trahens trahit aliquid
ad se [illegible] expiratio Sed [illegible] motus [illegible]
[illegible] motus [illegible] radiatio [illegible] motus alicuius instrumenti
[illegible] in arte textoria et [illegible] eo [illegible]

[illegible]

Impulsione
Sicut [illegible] [illegible] vel [illegible]

Tractione
Sicut [illegible] qui sedet in [illegible] ab equis

Vertigine
Sicut [illegible] in [illegible] molendi

secundum rectitudinem [illegible] motus speculative dicitur species ut patet in sexto. Sed vectio est
quando aliquis movetur passive sicut [illegible] vehiculo [illegible] ut est motus
passivus ad motum [illegible] ut [illegible] qui movetur motu vectionis
qui movetur violenter passive aut [illegible] movetur violenter passive
quod movetur violenter ad motum alicuius quod [illegible] violenter movetur sicut aliquis
sedens in navi movetur motu vectionis violenter et hic passivus. **Nota**
Et hic contingit quatuor motibus ubi [illegible] quia iste motus intrinsecus [illegible] non
erit compositus ex aliis tribus motibus sed tantum praesupponit alios tres motus
puta motum impulsionis quia [illegible] pellitur [illegible] duas et etiam praesupponit
motum tractionis quia [illegible] trahitur et etiam praesupponit motum vertiginis
quia rotae vertuntur. Quinta vertigo est motus compositus ex pulsione et tractione
ut quando aliquid movetur sicut quod unum trahitur et unum pellitur sicut motus follium
in arte fabrili ubi superior pars expellit et inferior attrahit. Et etiam est motus puerorum
trabem et unus in [illegible] pellet unus ponit se ad [illegible] suspensum ad
[illegible] et alter trahit et talis etiam est motus vasorum
vertigo est quaedam infirmitas capitis [illegible] apparet quod
via [illegible] videtur moveri circulariter [illegible]
Expulsio quando expellens desistit [illegible] recedit
motum mobilis [illegible] impulso expellens
[illegible] sed expellens [illegible] ad [illegible] mobili
et [illegible] imprimit [illegible] proiectum ipsi mobili
[illegible] distinguit

Alius ab Aristotele impossibiliter dividit motum in sex species scilicet

generationem corruptionem augmentationem diminutionem alterationem

et loci mutationem. Cum sex sint differentiae situs ante retro sursum deorsum

dextrorsum sinistrorsum. Et ipse corrigit se in physicorum et dicit

quod generatio et corruptio non sunt motus sed mutationes et hoc dicit in quinto

physicorum. Haec quidem mutatio motus aut non est. Nam motus enim

est de subiecto in subiectum id est de ente ad ens; generatio vero est de

non ente ad ens; corruptio vero de ente ad non ens. Item

motus non est nisi in re existente actu per se et in re fixa et in

tempore et non in instanti; sed in instanti sunt generatio et corruptio.

Ergo generatio et corruptio non sunt motus sed mutationes. Alius autem motus

quod non sit vere de motu — scilicet — manifestius — scilicet motus

est mundus si non gravem. De his superius plenius dictum est
in tractatu de elementis.

Hic allegatur per alios diversos motus quo non sit in instanti etiam sine motu divisibilis in se sit. Et sic capiendo motum generaliter ut se extendit ad quaslibet mutationes sive sit successiva sive instantanea. Capiendo autem motum proprie vel primitive successiva quia sicut de generatione in generatione et corruptione quia sicut motus ad substantiam non sit proprie motus eo quod in substantia non est contrarietas. Sed in tribus praedicamentis sicut proprie sit motus ut augmentatio et diminutio sive ad quantitatem alteratio vero ad qualitatem sive motus localis ad ubi. Et motus localis dividitur in sex species sicut in quibus ... ante retro et sursum deorsum et ... Et ad hoc ... positionem sex differentias ... ad intellectum ... imaginandum est una linea transiens per centrum terrae ab una circumferentia caeli ad aliam ita quod in uno puncto tangit meridiem et in alio septentrionem ... illa linea ... sursum et deorsum et tunc imaginetur alia linea transiens etiam per centrum terrae quae in uno puncto tangit orientem et in alio occidentem tunc sicut ... puncta illius lineae sunt dextrorsum et sinistrorsum et tunc ... linea transiens per centrum terrae ab uno polo ad alium tunc ... puncta illius lineae sunt ante et retro quia in polo nobis occulto sicut antarcticus est ante et retro in polo nobis manifesto sicut arcticus. Ultimo nota quod ... ipse corrigit se in physicis ... etiam ... generationem et corruptionem non sunt motus proprie dicti ... ab ente in ens sed generatio et corruptio non sunt sic ... maior patet ... physicorum ... minor patet quia generatio est de non ente in ens corruptio vero ab ente in non ens ... proprie ... motus sit in tempore sed generatio et corruptio non sunt in tempore ... non sunt motus maior patet ... physicorum ... minor probatur quia generatio et corruptio sunt in instanti ... ipse sunt motus dicti sicut ... motus ... eius ... 3o ... motus proprie dictus et motus generationis et corruptionis ... motus proprie dictus est de ente in ens sed generatio et corruptio ... subiecti in potentia ... motus proprie dictus subiecti in actu sed generatio subiecti in potentia ... generatio ... in potentia ... pura passiva ... quia motus proprie dictus sit in tempore successive sed generatio et corruptio fit in instanti ... generatio ... dispositio ... dispositio subiecti per introductionem formae ... physicorum ... physicorum ... ita ... sed aliquod ... formae introductione et illa fit in instanti ... intelligitur.

Causa diversificationis subiecti — quod non sit motus — scilicet rursus de quiete — motus passionum motus — scilicet — superius — adminiculum — de opposito — scilicet

Dicto de motu dicendum est de quiete. Opposita autem iuxta
scilicet clarescunt — scilicet manifestius

se posita magis elucescunt. Quies enim sic diffinitur:
differentia — scilicet actus — scilicet alicui — quod rebus apparata moveri

Quies est illud quod inest rei dum apta nata est
scilicet — scilicet actu — rebus physicis — scilicet — scilicet describitur

moveri cum non movetur. Item Avicenna sic diffinit
scilicet privatio — scilicet subiecto — scilicet quod aptum natum est moveri

quietem: Quies est privatio motus in eo quod aptum natum est mo-
scilicet actus — scilicet ... motus ...

veri non in eo mota. Ex quo patet quod sicut motus est in tempore ita

Tertia particula de quiete, motui opposita, et dicit auctor quod prius ... de quiete ... definit ... quod dicitur.

Sequitur ... de quiete diffinitur ... quod duabus ... motus ...

Infert ... quod sicut motus mensuratur per se tempore ita et quies ... per se quies ...

Dicta ... generatio ...

quia oppositorum eadem [illegible] mensura [illegible] ... naturalibus; declarare

et quies in pe. Non autem et intendit dicere de quiete [illegible] ideo
Capitulo [illegible] [illegible] alibi de [illegible] de motu [illegible]
sic [illegible] [illegible] de quiete [illegible] se ut privatio eius et vult
in angelis [illegible] ad [illegible] naturalem pertinet tractare de quiete
ph[ilosoph]us ad ipsum spectat de tractare de motu non motus et
quies sunt opposita ergo ad physicum pertinet de tractare de quiete [illegible] tenet quia oppo-
sitorum eadem est disciplina [illegible] unum oppositorum ducit in cognitionem alterius
et ideo in [illegible] opposita iuxta se posita magis elucescunt [illegible]
[illegible] motus et quies sunt opposita et oppositum [illegible] privative [illegible] motus
ducit in cognitionem [illegible] [illegible] duas [illegible] per [illegible] quies
est illud quod [illegible] i. absentia motus de [illegible] aptitudine est [illegible] quia priva-
tio motus est quies [illegible] illud quod [illegible] [illegible] motu de [illegible] aptitudine [illegible] ut mo-
veatur est privatio motus ergo illud quod [illegible] de [illegible] aptitudine ut mo-
veatur [illegible] quies [illegible] duas [illegible] [illegible] quies [illegible] privatio
motus in subiecto [illegible] aptitudine [illegible] ad motum [illegible] [illegible] equaliter
[illegible] quies [illegible] [illegible] mobili [illegible]
natum [illegible] moveri **Nota** [illegible] quies et motus [illegible] opposita
[illegible] [illegible] opposita [illegible]
[illegible]
[illegible] physicorum [illegible] motus oppositus alteri motui [illegible]
[illegible] quies [illegible] opposita motui [illegible] unum [illegible] unum mo-
[illegible] plures motus [illegible] unum [illegible] [illegible] opposito
quia motus [illegible] motui [illegible] motus autem et quies [illegible] privative
[illegible] quies [illegible] [illegible] privatio motus [illegible]
[illegible] motus [illegible] [illegible] quies [illegible] ut oppo-
motui locali [illegible] [illegible] quies [illegible] opposita
[illegible] motus et quies mensurantur tempore [illegible] motus [illegible]
[illegible] quies mensuratur [illegible] opposita [illegible]
[illegible] motus ut vult [illegible] physicorum [illegible]
[illegible] et vult [illegible] motus mensuratur tempore [illegible] quies [illegible] quia oppo-
sitorum eadem mensura **Pro quo** [illegible] oppositorum eadem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] mensura [illegible] se mensurat
[illegible] deus et intelligentie sunt immobiles et [illegible] deo et intelli-
[illegible] aptum natum est moveri [illegible] privato [illegible]
[illegible] in intelligentiis [illegible] negato motus [illegible] privative
[illegible] [illegible] privative [illegible] movet ad aliam formam
[illegible] [illegible] [illegible] ad aliam
formam [illegible] [illegible] tamen [illegible]
[illegible] tale negatur [illegible] ut aptum
natum [illegible] moveri ad aliam [illegible] [illegible] et [illegible]
de [illegible] non [illegible] et etiam angeli quia non movent motu sue
cessivo [illegible] non [illegible] intendit de quiete [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

est
[illegible] motus dividitur in motum naturalem [illegible] et violentum
[illegible] et quies [illegible] naturalis [illegible] [illegible] in [illegible] suo [illegible]
[illegible] in alto quies [illegible]
[illegible] cessat a motu suo in quo fuit [illegible]

[illegible gloss]

Grave appetibile sed non quies violenta est quando corpus est in loco sibi naturali sed si terra esset in altero et ignis in centro terre

Ut albertus ponit quaestionem quare ... [illegible] ... opposita ... motus violentus ... motus naturalis ... motus ... mobilium ad suum locum ... Pro quo sciendum ... Ergo quies naturalis est quies eius mobilis in conveniente loco ... motus ... locum gravia et levia ... movetur naturaliter ... quiescit in loco deorsum vel sursum sed levia ut ignis sub concavo orbis lune. Sic per oppositum motus violentus gravium et levium motus est ad loca innaturalia ... motus gravium sursum et motus levium deorsum ... gravia et levia quiescunt in illis locis violenter ... mobile movetur violenter ... quiescit violenter. Sic terra ... sursum et ignis deorsum ... quies violenta ... sua non quiescat ... [illegible] ... celi ... animalis ... cessat ... loco ... ad aliquod ... appetibile ... alimentum ... et cessat ... appetibile ... animalis ... motus ... quies ... [illegible] ... Notandum est ... et violenta ... naturalis ... quies ... violenta ... naturalis ... violenta ... loco ... naturali ... mobile ... in suum locum ... [illegible]

Sequitur de loco quod locus sit destributus a Damasceno locus est corporalis finis eius quod continet sive quo continet illud quod continetur ut puta aer continet corpus. Corpus autem ab aere continetur. Est autem duplex locus intelligibilis et sensibilis. Intelligibilis est locus natura spiritualis ut angeli et anime et cetere a corpore quia licet sint in loco corporali non tamen corporaliter sed intelligibiliter ut dicit damascenus. Est autem intelligibilis locus ubi intelligitur aliquid et est intelligibilis et intelligibiliter

[illegible marginal note]

Aliud [illegible] porea [illegible] ut [illegible] [illegible] ubi est [illegible] est q

ibi operatur locus sensibilis et corporalis [illegible] locus corporis [illegible] quod

dictum est supra [illegible] una passio [illegible] corporis naturalis et [illegible] [illegible] [illegible]
octavo phisicorum Et [illegible] ordinis [illegible] motus et [illegible] sunt passiones [illegible] naturalis
[illegible] locus et vacuum et [illegible] sunt passiones [illegible] et primo diffinit locum [illegible] dividit
ubi [illegible] autem locus [illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] de loco scilicet [illegible] de motu
[illegible] [illegible] motus necessario [illegible] in loco quia [illegible] movetur [illegible] corpus Et omne corpus
in loco et [illegible] motus locat [illegible] [illegible] motum [illegible] octavo phisicorum Et [illegible]
necessario [illegible] in loco Et dicit [illegible] vult albertus [illegible] [illegible] locus [illegible] corporalis finis
[illegible] continet [illegible] quod continet id quod continet [illegible] [illegible] in mediate continentis
rei [illegible] locus corporalis [illegible] finis [illegible] immediate continentis rei [illegible] [illegible]
[illegible] finis corporalis [illegible] quia finis corporalis continet immediate continet [illegible]
continentis [illegible] [illegible] [illegible] phisicorum [illegible] alia [illegible] loci [illegible] [illegible] ultima
superficies corporis continentis [illegible] locati immobilis [illegible] [illegible] equaliter [illegible]
[illegible] quia corporalis finis [illegible] quod continet [illegible] continet [illegible] ultima superficies
[illegible] omne continens [illegible] corpus [illegible] autem corpus continens [illegible] corpus continentis [illegible]
sua superficie [illegible] Et illa ultima superficies dicitur locus ut [illegible] aqua [illegible]
in lagena [illegible] interior superficies lagene [illegible] superficies [illegible] [illegible] superficies [illegible] [illegible] [illegible] superficies [illegible] superficies [illegible] [illegible] superficies [illegible]
lagene [illegible] ultima superficies lagene interior [illegible] immediate continet aquam
[illegible] locus aque **[illegible] nota** [illegible] [illegible] [illegible] locus [illegible] [illegible]
corpus continens [illegible] locatum [illegible] tota lagena [illegible] locus [illegible] ultima superficies
[illegible] [illegible] locans continet locatum Et [illegible] interim corporalis finis
ad [illegible] loci intellectualis [illegible] corporalis finis [illegible] [illegible] Et [illegible] corporale
[illegible] ultima superficies [illegible] corporis continentis [illegible] [illegible] quod continet
ad [illegible] [illegible] locus [illegible] [illegible] locati [illegible] [illegible] Et [illegible] quod continet ad [illegible]
[illegible] corporalis [illegible] [illegible] ibi **Est autem duplex locus** [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] capituli in qua albertus dividit locum et ista [illegible] divisio: [illegible] [illegible]
[illegible] locus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] spiritualium [illegible] locus [illegible] sensibilis
[illegible] corporalis [illegible] [illegible] intelligibilis [illegible] intellectualis quod [illegible] [illegible] [illegible] locus corporalis
[illegible] dicto [illegible] in precedenti [illegible] et iste locus [illegible] sensibilis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] locus spiritualis [illegible] ille non loquitur naturales [illegible] theologi et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] theologie [illegible] [illegible] [illegible] in loco [illegible] nisi corpus **Pro
quo notandum** [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] motus [illegible] [illegible]
[illegible] motus [illegible] et in [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] locus intellectualis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in loco intellectuali [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] successivum et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sensibilis
quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corpus quod [illegible] [illegible] in loco [illegible] corporalis [illegible]
sensibilis [illegible] in loco [illegible] aliud [illegible] in loco [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] in loco corporali non corporaliter [illegible] aliud [illegible] nisi non [illegible] [illegible] [illegible]
loci corporalis ut [illegible] [illegible] in loco corporis [illegible] [illegible] partes corporis [illegible]
[illegible] nota [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] spirituales non [illegible] in loco [illegible] corpus
[illegible] in loco [illegible] theologos [illegible] spirituales [illegible] [illegible] in loco [illegible] [illegible] ut
diffinitive ut patebit in [illegible] [illegible] ubi [illegible] suas operationes et ubi [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in loco [illegible] ut [illegible] [illegible] et
octavo phisicorum [illegible] motor [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intelligentie [illegible] esse orientali
celi [illegible] in loco [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celi [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et ibi manifestat quia [illegible] manifestat [illegible] motus

moventem eo quod intelligere movet orbes ab oriente in occidens ... orientes ad orientem

Et nota triplicat aliquid esse in loco scilicet circumscriptive

diffinitive et repletive. Circumscriptive dicitur aliquid esse in loco cuius

est assignare principium medium et finem in loco ut quia partes eius commen-

surantur in loco partibus loci ut corpus est in loco. Diffinitive dicitur

aliquid esse in loco quod sic est hic quod non alibi ut angelus est

in loco. Angelus enim est ibi ubi operatur. Et anima extra

corpus ut dicit damascenus. Et ante dico quod anima unita corpori

est in eodem loco cum suo toto. Repletive dicitur aliquid esse in

loco quod replet omnem locum ut deus dicitur esse in loco quia replet

locum. Item quod sunt in loco per se ut subiectum quod per accidens

sicut ea quae sunt in subiecto ut albedo in [illegible] ut partes

integrales ut digitus in manu

[illegible] ... Circumscriptive in loco quod habet principium medium et finem ... repletive ... deus dicitur esse in loco ... virtualiter ... augustinus deus est in mundo inclusus extra mundum non exclusus super mundum non elevatus infra mundum non depressus ... Deinde albertus ponit quod ... Pro quo sciendum quod aliquid movetur per se et per accidens ... partes integrales ... [illegible] ... in loco per accidens et tales partes integrales quae ...

[illegible] sicut est ita [illegible] in loco [illegible] in loco per se: partes autem [illegible] sunt in loco [illegible] ita tamen quod [illegible] per se in loco [illegible] separantur a toto. Ultimo nota quod [illegible] sufficit [illegible] valet sic solitarie et illo [illegible] corpus [illegible] in loco [illegible] alio modo per se valet [illegible] sicut [illegible] corpus [illegible] in loco per se [illegible] secundo valet [illegible] stare ad [illegible] sensum sic quod aliquid est in loco per se quia locus vel continet [illegible] illud corpus ut [illegible] aliquando [illegible] alio modo per se glosa [illegible] locatum [illegible] locata

Item nota quod duplex est locus, nam quidam est locus communis et quidam proprius. Locus communis sicut celum de quo dicit Damascenus celum est continentia visibilium et invisibilium creaturarum. Et dicitur locus communis omnium que in domo sunt. Locus proprius est [illegible] corporis [illegible] una [illegible] includens vel maior vel minor corpore quod includit et [illegible] quantitas [illegible]

Hic Albertus ponit [illegible] divisionem loci [illegible] contentorum. Pro quo [illegible] quod [illegible] locus quidam proprius [illegible] communis [illegible] locus proprius [illegible] locus [illegible] locatum immediate sicut ultima superficies [illegible] corporis [illegible] locus equalis locato quia si esset maior [illegible] locus [illegible] corpore. Si vero minor [illegible] corpus [illegible] loco. Et de illo loco [illegible] dicit ut dicat [illegible] plura corpora non [illegible] eodem loco. Sed locus communis qui continet plura locata sicut domus que continet omnia que sunt [illegible] locus communis [illegible] continet omnia locata et celum [illegible] locus communissimus quia continet omnia locata tam corporalia quam spiritualia [illegible] celum [illegible] continentia [illegible] principalis [illegible] et [illegible] locus communis. Alio modo [illegible] continentia quia plura locata continet et [illegible]

Nota quod domus [illegible] locus proprius et communis [illegible] locata ad se [illegible] in domo quia plura sunt [illegible] locus communis sed [illegible] proprius quia [illegible] affixato et non [illegible] dicit [illegible] circa [illegible] et ut locus [illegible] in [illegible] ut maior vel minor [illegible] loci communis quia est maior [illegible] corpore. Nota [illegible] locus communis et proprius in [illegible] primo quia locus proprius est equalis suo locato [illegible] locus proprius est immediatus [illegible] suo locato, communis vero non. Tertio quia locus proprius non [illegible] ut [illegible] locus [illegible] sed locus communis [illegible] continet plura corpora [illegible] plura corpora [illegible] necessario in loco [illegible] Ultimo nota quod locus [illegible] ad locatum et locus [illegible] et non quantitas et non [illegible] Alio modo [illegible] fundamentaliter [illegible] ponit [illegible] superficie continentis locatum et [illegible]

Sequitur de tempore de quo primo dicitur quid sit tempus, secundo quid sit esse in tempore, tertio [illegible], quarto de divisione eius.

[illegible]

Tempus autem sic diffinitur ab Aristotele quarto physicorum tempus est numerus motus secundum prius et posterius. Et iterum sic tempus est mensura motus secundum prius et posterius.

Que duo ut clarius intelligantur et probentur tempus ad motum comparatur

[illegible]

Motus igitur talis est sue magnitudinis quod habet partem ante et partem post et medie partes dicuntur et alie medie partes. Mobile autem quod movetur sue magnitudinis quoddam sensibile impositum ad innovationem ubi locum et situm et potentia distinguit secundum diversas partes magnitudinis et cetera ubi locum et situm et cetera.

[illegible]

ipsa potentia sit divisibilis secundum quod divisibilitas sit mensura aliqua
quo illius potentie exitus ad actum erit mensura aliqua. Spacium autem
quod vertitur ut movetur in motu suo secundum unum et idem eius habitudinem
spaciorum ad partes magnitudinis et est terminus a quo et est
terminus ad quem. Secundum motus continuus et est medium. Eo igitur motus
sit medium inter magnitudinem et mensuram cuius motus
eius mensura potentie exeuntis in actum continue in motum habe-
bit tria causata ab ipsa potentia continue in actum procedentis
prius et posterius causata a priori et a posteriori in motu et medium
continuans et est illius quod accidit ei quod vertitur secundum motum
continue a termino a quo ad terminum ad quem. Et prius quia motus conti-
nuus a continuitate magnitudinis seu spacii super quod motus
est in motu est prius et posterius et medium. Sed illud me-
dium non secundum idem manens sic est in magnitudine et ubi
et situ non secundum idem medium est inter ... partem acceptam ante
post in tota magnitudine

[Commentary, small hand:] ... albertus declarat ... declarat ... prima ibi his lectis. Propter ...
pertestum ... tota ista ... ad septem ... conclusiones ... declarationem ...
... prius data est ... prima conclusio ... motus localis ... super
magnitudinem ut spacio et oportet ... spacium ... partem et partem possibile
et medium prius illa conclusio ... magnitudo super quam motus localis ... est
continua ... continuum ... divisibile divisibile autem est partem priorem et
posteriorem et medium igitur ... Et illa conclusio ... in ... dicit motus
igitur ... conclusio est quod ... movetur localiter ... divisibile et partem ...
novum locum novum situm et novum ubi ... quod movetur ... corpus ... autem
... divisibile et ... patet ... mobile localiter
est divisibile. Sed quod partem ... locum ... continue secundum in alio et ...

loco locum et in alio situ et illud per quod tangit ipsum mobile aut quod movetur [illegible] ... mobile [illegible] ... indivisibile ... in loco ... [illegible] ... mobilis sit divisibilis ... mensurari ... motus ... mobilis ... in uno loco ad [illegible] ... tangit ... divisibilis ... ipsum mobile quod movetur localiter ... motus localis ... continuum ... unum ... [illegible] ... ita tria magnitudo ... motus et motus et tempus ... prius et posterius ... magnitudine et tempus est prius et posterius ... motus localis ... continuitate ... motus ... continuum ... medium ... tota magnitudine ... prius et posterius ... mobile ... localiter ... motus localis ... divisibilis ... magnitudine ... motus localis est mensura ... prius et posterius ... mensurat ... prius et posterius ... quod fuit declaratum

Sicut autem idem est quod movetur et quod fertur continue in tota magnitudine secundum suam substantiam et non est idem secundum esse, et ibi prius et posterius, ita idem est nunc secundum substantiam quod adiacet ei quod fertur ut movetur, et tamen non est idem secundum esse, quod fluit a priori in posterius. Quod fluxu est a continuo processu mobilis ex parte priori in parte posteriori magnitudinis, et tamen manet idem nunc in substantia motu continuo. Sic patet quod nunc secundum substantiam [illegible] tempus vel aliud [illegible] continue fluens fluxu suo sufficiens esse continuum, vel eodem accipe de tempore quod nunc continue fluens quod eodem existendo non est sic quod fuit [illegible] nunc secundum substantiam [illegible]

Hec 2a propositio principalis ... quamvis moveat unum ... dicit aliquis quod ... tempore et videtur ... mobile immotum ... mobile ... in motu ... manet idem secundum substantiam in toto motu ... [illegible] ... solis ad celestia ... in alio et in alio loco est

Nunc fluxu suo continuo causat tempus quod sic declaratur: sicut se habet mobile causando motum sic nunc causando tempus. Sed mobile continue fluendo causat motum, ergo etiam nunc fluxu suo continuo causat tempus. Ad 2um nota quod sicut motus causalis dependet a mobili sive fluxu mobilis, sic tempus [illegible] quod si fluxus mobilis fuerit interruptus, dictus motus non esset continuus, ut prius dictum est.

Ex quibus omnibus colligitur quod tempus est dicitur quodammodo numerus numerans et numerus numeratus. [illegible] numerus numeratus [illegible] comparando [illegible] ad [illegible] et ad substantiam [illegible] ut hic dicitur [illegible] tempus [illegible] numerus numerans comparando [illegible] ad motum [illegible] et dicitur [illegible] sed [illegible] mensura [illegible] tempus et [illegible] quod [illegible] sit numerus sive mensura [illegible] continue motus [illegible] intelligendo [illegible] quod [illegible] sit numerus [illegible] in tempore [illegible] nunc [illegible]

aliquid aliud et aliud ubi sicut etiam si Sortes modo est albus et in nigredine sive continue per tempus [illegible] albedinis et acquirit gradus nigredinis tempus hoc diversificatur quantum ad accidentale. Unde Sortes est aliud et aliud secundum accidentale in tempore aliquo et aliud in tempore alio [illegible] etiam ita [illegible] manet idem secundum substantiam sed diversificatur secundum accidentale. Unde continue [illegible] nunc [illegible] alterius [illegible] futuri [illegible] alterius [illegible] preteriti ergo sicut tempus [illegible] motum ita nunc mobile. **Unde** dupliciter est nunc uno modo quoddam [illegible] nunc [illegible] capitur tempus aliud et [illegible] continuum [illegible] mobile [illegible] mobile [illegible] motu in [illegible] mobilis [illegible] tempus [illegible] motu et de isto nunc [illegible] intelligenda [illegible] auctoris [illegible] manet idem secundum substantiam in toto tempore. Sed nunc continuum [illegible] diversificatur [illegible] in qualibet tempore signato [illegible] infinitum nunc. **Item notandum** quod mobile consideratur [illegible] uno modo sub forma [illegible] vel lapis [illegible] Alio modo consideratur sub forma motus et forma [illegible] mobile. Et hic modo ad hunc dicitur considerare primo [illegible] secundum [illegible] in tota [illegible] sicut [illegible] Alio modo ut variatur [illegible] motus secundum [illegible] capitur hic ut ibi in spacio [illegible] ad modum [illegible] Coriscum [illegible] alterum in theatro et alterum [illegible] in foro secundum [illegible] alibi et alibi [illegible] nunc [illegible] unitas mobilis secundum substantiam forma [illegible] capta [illegible] nunc [illegible] et pluralitas eius forma [illegible] accepta secundum [illegible] se habet modo ad motum ita se habet nunc ad tempus ergo [illegible] se habet tempus ad motum sicut se habet nunc ad mobile [illegible] ergo mobile forma [illegible] accepta [illegible] sub forma motus [illegible] sub [illegible] in toto motu [illegible] sequitur quod nunc [illegible] mobili [illegible] secundum [illegible] sicut se habet mobile ad motum ita se habet nunc ad tempus ergo [illegible] se habet tempus ad motum ita se habet nunc ad mobile [illegible] motu secundum substantiam [illegible] priori et posteriori in motu [illegible] differt a motu [illegible] tempus [illegible] et posterius in motu [illegible] numerata ergo etiam nunc et mobile erunt idem secundum substantiam [illegible]

Hic igitur est intelligendum quod dicitur est numerus scilicet numerus numerans et numerus numeratus. Numerus numerans est numerus per quem numeramus nec [illegible] multa prout numerando ut duo ternarius vigenarius et huiusmodi quo numeramus decem azinos ut viginti. Numerus numeratus est res numerata ut canes boves azini et huiusmodi. Numerus numeratus dupliciter accipitur scilicet secundum potentiam et secundum actum. Secundum potentiam dicitur ipse numerabile carens actu numero ut arena. Sed numerus numeratus secundum actum sunt res numerate in actu. Item numerus numeratus duobus modis numeratur scilicet a causa numerus et hoc est a causa que facit ipsum numerum et sic tempus numeratur a motu quia prius et posterius in tempore causantur a priori et posteriori in motu. Aliter numeratur numerus numeratus a partibus suis scilicet a substantia sua sicut [illegible] eam et secundum hoc numeratur dicitur scilicet a priori et posteriori in tempore ut a partibus et a nunc iterato secundum [illegible] eodem manente secundum substantiam et cetera numeratur etiam a substantia sua.

Hic Albertus declarat predicta dicendo dato quod tempus videlicet [illegible] tempus sit numerus motus et ideo primo distinguit de numero et applicat ad propositum ibi Item alio modo considerandum [illegible] prima [illegible] quod numerus [illegible] dupliciter uno modo primo numerato et res numerate dicendo numerus et res numerate secundum actum dicendo numerus numeratus secundum actum et res numerabiles [illegible] numerate actu dicendo numeratus secundum potentiam sicut decem azini [illegible] numerati dicendo numerus numeratus secundum actum

Hi duo [illegible] [illegible] phi [illegible] in hoc [illegible] numerus numerans [illegible] et [illegible] in aliquo modo [illegible] in aliquo modo [illegible] in aliquo continuo [illegible] divisibile in infinitum

Hic sed intitur [illegible] declarandum [illegible] tempus sit numerus Ad hoc [illegible] distinctionem in motu

Distinguit numerum numerantem [illegible]

Declarat quod tempus dicitur numerus [illegible] mensura [illegible] intrinseca [illegible] [illegible] numerat [illegible]

Sed [illegible] substantiam [illegible] variatur [illegible]

Sed dicere oportet quod non numerant discrete numeri numerati secundum potentiam. Alio modo dicitur primo numerante et sunt res [?] numerate primo numerante. Patet. Et anima dicitur numerus numerans alio modo sumitur comparative numerante principali et numerato quia est operatio anime dicitur numerus numerans. Tertio modo sumitur numerus numerans pro eo quo numeramus primo formaliter acceptis ut binarius in [?] est numerus quo numeramus decem ut decem canes et decem boves et homines et ideo iste est numerus numerans uno denario secundum speciem. Item secundo quod numerus numeratus dicitur numerari primo numerante quia eius alio modo a [?] eius [?] ut dicitur in tertio capitulo numerus numeratus est substantia quod quod est accidens. Et sic numeratur dupliciter uno modo suo a suis partibus alio modo ab ipso nunc iterato. Et quia tempus patet quod tempus numeratur a tribus primo numeratur a priori et posteriori motus et numeratur talis anima quia prius et posterius imperantur a priori et posteriori in motu. Secundo numeratur a suis partibus et numeratur a sua substantia. Tertio numeratur ab ipso nunc iterato et tamen numeratur a substantia sua eo quod nunc est substantia temporis.

Item alio consideratur numerus quod est tempus sed ut est mensura reddens quantitatem motus et tempus est numerus numerans motum: certificat enim primo quantitatem ex modo suo tanquam per [?] substantie sue et hec certificata certificat quantitatem motus. Et hoc est quod dicit Aristoteles quod tempus est numerus non numerus [?] aut numerus est duo [?] numerus dico numerati numerus autem numerus est numerus numerantis ut binarius. Ideo tempus numerat motum ut mensurat eodem modo quod duo ulne accepte existentes partes alicuius quantitatis divise per partem numeri. Ideo tempus non multiplicat nisi ultra duo sed ultra prius et posterius et illa mensura accipiuntur secundum partes motus in se quantitate motus. Et patet quod tempus est numerus motus secundum prius et posterius. Et hic etiam patet quod motus non potest esse numerus temporis [?] sicut passivus licet sit causa temporis quod non est causa intranea sed est causa efficiens. Preterea in motu non est idem manens iteratum in substantia neque in medio quod illud quod est causa ipsius motus per manens non est sed nunc quod est causa temporis est indivisibile et est in loco unitatis iteratum. Unde sic patet quid sit tempus et passio motus et quo mensurat motum ponendo ideo distinctiones ad posteriorem [?].

[illegible] quod tempus etiam consideratur ut est mensura motus reddens quantitatem motus et isto tempus dicitur numerus numerans motum et [illegible] tempus dicitur numerus numeratus [illegible] binarius [illegible] numerans [illegible] numerato [illegible] tempus [illegible] ex priori et posteriori [illegible] prius et posterius in tempore [illegible] binarium [illegible] numerus binarius [illegible] accepti [illegible] reddit quantitatem [illegible] motus sic in aliis numeris enim binarius in se [illegible] accepti reddit quantitatem [illegible] partis ut duo [illegible] accepta faciunt viginti et due partes [illegible] alia [illegible] accepto reddunt quantitatem totius. Sed dices quod motus mensura [illegible] quod mensurare motum [illegible] quantitatem motus [illegible] motum notificare quantitatem [illegible] accipiatur [illegible] tempus aliquis [illegible] motus [illegible]

Contra sunt duplicem / per successionem ut linea corporis / et successive ... partes ... manent simul

explicata mensurabit et totus motus ut pro die quod est motus temporis aliquis certe partes motus scilicet motus solis ab oriente in occidente et eius partes partes temporis mensurans motus motus partes, id est actus corporatos quemadmodum ulna explicata mensurat quantitatem panni. Pro na

Nota Ex quibus patet predicti et finiti patet quod tempus comparatum ad primum motum ad quem comparatur ... mensuratur ... a sua causa quod prius et posterius in tempore causatur a priori et posteriori in motu. Si vero consideratur ... tempus in ordine ad partes motus quod sunt alya a primo motu tunc tempus per diam mensuratur in strumentalis quod partes temporis mensura et mensuratur motus sequuntur et hoc volunt quando dicunt tempus est mensura reddens quantitatem motus. Replico non est tempus consideratur dupliciter uno modo secundum partes eius copulatas continuo ut stans sub forma continui. Alio modo consideratur ut partes eius stant sub forma discretionis et tunc tunc dicitur quod dandum est minimum tempus. 2m quod tempus consideratur ut est discretum in partibus eius sicut ut est continuum non est dandum minimum tempus ... patet quod dandus est minimus minimus lineatum non tamen sicut dandum est minima linea ... sed due sunt linee minime minimus lineatum ita etiam due partes temporis sunt minime minimus temporis eius sicut non est minimum tempus dandum ... patet quod ... temporis continuum est divisibile in infinitum.

Et non quod nunc duobus modis accipitur. Sed dicit auicenna scilicet primum quod est substantia temporis.

De quo dictum ut punctum signato in tempore et sua accepta tempore ... ad similitudinem

puncti in linea ponamus ergo per impossibile quod sit punctus fluens et li-

neam punctus ille fluxu suo continuo facit lineam successivam quod per ma-

neam non habet in partibus quod in qua linea substantia non habet aliam nisi substantiam

puncti sed habet alium secundum quod punctus est hic et ibi secundum longitudinem ante et

post et illo puncto similitudinem habet nunc quod est substantia temporis. Et ideo non

accipitur ut est tempus sed ut substantia. Et tamen in mathematica longitudine

est punctus stans sed illo similitudine habet nunc secundum quod est tempus temporis sed non

est tempus actu sed in comparatione ad intellectum ut ad aliquem motum. Et si quis vellet

distinguere secundum auicennam dicet quod nunc quod est substantia temporis dicitur esse in

stans et non stans. Nunc autem quod est tempus temporis et ... esse non ... nunc

... albertus ponit ... nobilia et sunt tria pro ordine ... primo vult quod nunc temporis habet similitudinem ad puncto linee quod sit in linea secundum ymaginationem impossibile ... puncto fluens stans ... manet ... secundum substantiam in tota linea sed diversificatur secundum variationem ... etiam sit linea ... punctus stans sit etiam in tempore temporis stans. Pro quo advertendum quod ista similitudo valet ... impossibile ... fluere continue ad causam lineam tunc erit ... fluere in lineam ad causam lineam et ergo dicit ... ponamus ergo per impossibile ... quod aliquis punctus fluens ... lineam quod tunc indivisibile faceret ... divisibile ... albertus ponit hoc capitulo ... declaratio ut ... declarare quod ergo ... habet autem stare punctus et nunc fluens. Modo ... posterior non ... ut ...

adistant. Et non videtur quod mathematicus ymaginatur lineam causari ex fluxu puncti in longum et ymaginatur superficiem causari ex fluxu lineae in latum et ymaginatur corpus causari ex fluxu superficiei in profundum et tamen ita non sit in re. Tamen quia ista ymaginatio valet ad [illegible] ut dictum est. Dicitur tamen quod etiam fluxus puncti causaret lineam [illegible] quamvis successive [illegible] continue [illegible] ipso puncto [illegible] dicit [illegible] in mathematica longitudinem [illegible] in linea [illegible] punctus [illegible] illo puncto [illegible] etiam habet [illegible] non [illegible] sit tamen linea habet [illegible] partes secundum actum [illegible] non actu [illegible] ad [illegible] distinguitur [illegible] annus in menses et menses in septimanas septimanas in dies et dies in horas [illegible] non [illegible] actuat [illegible] ipsas partes [illegible] ista [illegible] ut dictum est [illegible] secundum Avicennam [illegible] subiecta temporis [illegible] in [illegible] non stans quod non stat [illegible] continue fluit ut dictum est [illegible] sunt [illegible] temporis [illegible] praeteriti et [illegible] futurum.

Punctum [illegible] et linea [illegible]

Et nota quod punctus ad lineam et nunc ad tempus [illegible] sequitur in quibusdam et in quibusdam differunt. In [illegible] et continuando quodammodo [illegible] se habent secundum essendo ut ita dicam sed [illegible] subsistendo non habet se [illegible] quod punctus unus non facit lineam neque fluens neque non fluens [illegible] fluxu suo [illegible] tempus ut dictum est [illegible] punctus non est subiectum lineae.

Dixi autem quod punctus et linea in [illegible] et continuando quodammodo [illegible] sequitur quod sicut linea puncto [illegible] prima parte lineae et [illegible] sequitur [illegible] non [illegible] quod in linea [illegible] duo [illegible] in actu [illegible] Avicenna probat quod nunc non est [illegible] actu [illegible] eo quod [illegible] temporis secundum naturam suam [illegible] ut [illegible] Hic ponit [illegible] mobile in quo tangit [illegible] ad motum [illegible] puncto [illegible] linea [illegible] etiam ista duo quodammodo differunt se habent quod linea non [illegible] puncti [illegible] tempus mensura [illegible] temporis nunc [illegible] etiam quod punctus non est [illegible] subiectum [illegible] Pro quo nota [illegible] quod [illegible] linea [illegible] duobus punctis actualibus [illegible] infinitis punctis potencionalibus sic etiam tempus [illegible] duobus nunc et [illegible] infinitis nunc [illegible] nunc [illegible] tempus non [illegible] actu [illegible] Sed diceres videtur quod tempus non [illegible] quod ut dicitur [illegible] tempus est [illegible] eo quod [illegible] incepit et [illegible] ad [illegible] ad aliquid [illegible] signata [illegible] duo nunc [illegible] Dixi autem quod punctus ad nunc [illegible] quod [illegible] punctus [illegible] duas partes [illegible] duas [illegible] quod [illegible] quod punctus [illegible] continuando quodammodo [illegible] se [illegible] et non dicit quod habent se omnino [illegible] aliquo modo habent se differunt [illegible] punctus continuat [illegible] linea [illegible] continuat [illegible] tempus [illegible] habent se differunt quod punctus habet se ut [illegible] actuale nunc [illegible] potencionaliter [illegible] duplicia sunt puncta in linea [illegible] actualia [illegible] potencionalia. Actualia dicuntur puncta [illegible] lineam ut sunt duo. Sed puncta potencionalia dicuntur puncta [illegible] lineam et sunt infinita [illegible] quod tempus est infinitum [illegible] non habet duo actualia nunc [illegible] et [illegible] quo ad [illegible] signata [illegible] duobus nunc potencionalibus.

Qua ratione ad sextum phisicorum in dividendo in partes propositum videlicet

Sed punctus continuans est primum et finis quod unitur puncto continuante bis

unitur eidem et ideo cessare in tali puncto accidit Et est si motus sit

super lineam ita quod mobile unitur puncto continuante unitur ipsi in tempore

finis ad precedentem magnitudinem et ita unitur ei cum in motu

et quod movetur sed motus non et infine alicuius magnitudinis quam pertransit

Secundo philosophus recedendo stare unitur ei in tempore principii unitur ipsi ut post

quam motus in sequentem magnitudinem sed quando unitur puncto unitur

ei nunc sed bis unitur puncto quod unitur ei in duobus nunc Et inter

que duo nunc est tempus medium igitur inter nunc quo unitur eidem puncto

ut fine et inter nunc quo unitur eidem puncto ut principio erit tempus medium

et in illo est quies Et hoc est quod dicit philosophus Secundo philosophus quod quod mobile

uno puncto ut duobus ... quiescere accidit Est igitur dissimilitudo

quia punctus continuans est in linea bis accipitur bis sed ut

ut finis et ut principium ita quod illud est medium Sed nunc nunquam

per accipitur ut finis et principium ut cadat tempus medium Et non

quia substantia dicitur duo nunc quod quando erit et nunc non est substantia temporis

quia indivisibile non per substantiam divisibilis Aliud dicitur substantia id per quod

est et bis per indivisibile substantia divisibilis Sed tamen divisibilis

est ab aliquo et nunc est substantia temporis in esse ... erit a fluxu

temporis et temporis nunc temporis de preterito in futurum

primo permanens et ideo cum sit res accepta sine statu desinit ergo etc. quarto ergo desi-
nit in secundario accipi non posset. Sed quia puncta continuans lineam sunt per-
manentia et nunc continuans tempus successivum ideo puncta sunt bis accipi-
untur ut sic dare duo puncta inter quae nihil mediat. Sed inter instantia duo nunc
mediat tempus. Et tunc ponatur unum mobile et moveatur super aliquam magnitudinem
et ponatur quod cesset a motu in medio magnitudinis in uno puncto con-
tinuante tunc in puncto continuante est ultimum mutatum esse in uno puncto con-
quo iste tractus motus precedentis et ideo tunc utitur illo puncto continuante in
ratione finis etc. magnitudinis precedentis. Si vero ponatur quod idem mobile
ab eodem puncto incipiat ultra moveri ad finem magnitudinis tunc in
eodem puncto est primum mutatum esse inchoativum motus sequentis qui fit super
aliam partem magnitudinis et ideo utitur eo in eodem puncto in ratione principii etc.
magnitudinis sequentis. Sed non sic utitur bis eodem puncto in uno nunc etc.
utitur in eodem puncto bis in duobus nunc quia aliud nunc [illegible] quod nunc men-
surat ultimum mutatum esse motus precedentis in ipso puncto et aliud nunc me-
surat primum mutatum esse quod est in eodem puncto etc. motus sequentis
quia si esset idem nunc tunc esset permanens quod est falsum et ideo sic ibi duo nunc
Sed sic inter illa duo nunc cadit tempus medium in illa parte medium
in quo mobile quiescit in illo puncto continuante. Et ideo dicit philosophus quod quando mobile
utitur uno puncto ut duobus tunc accidit quiescere in medio etc. ut in exemplo
auctoris sic declaratur super lineam [illegible] ponatur quod sit mobile d et moveatur
super magnitudinem a c cuius medium signatur punctum b tunc quod
mobile movetur ab a in b tunc est ultimum mutatum esse. Ponatur quod
stat d per aliquod tempus et postea ab eodem puncto b incipiat moveri in parte reliqua
c tunc ibi est primum mutatum esse istius motus super illa magnitudine
posteriori etc. idem punctus b erit finis etc. precedentis magnitudinis et principium
etc. sequentis [illegible] etc. ipso bis utitur et ideo dicit in textu dissi-
militudo inter puncta continuans et nunc successivum etc. Et non quod
substantia dicitur duo etc. hic Albertus ponit 2m notabile per quod non dubi-
taret aliquis de predictis quia Albertus dixit quod nunc substantia temporis et non dicit
aliquid indivisibile non sic substantia divisibilis [illegible] nunc [illegible] indivisibile et tempus
divisibile quia nunc non est substantia temporis. Videtur [illegible] Albertus et dicit quod
aliquid de substantiis [illegible] dupliciter [illegible] modo quod sit substantia eius [illegible] quod est
eius ut quidditas eius 2o modo quod sit substantia eius quia sine ea res non potest esse [illegible] nunc
nunc substantia temporis non primo modo quia indivisibile non potest esse substantia divisibilis
capiendo substantiam pro quidditate sed nunc [illegible] substantia temporis 2o modo quia sine ipso
nunc tempus non potest esse quia nunc continuat partes temporis et nunc est terminus indivi-
sibile non quo ad rem sed quo ad eius consideratorem quia sic consideratur indivisibiliter
[illegible] tamen tempus sed [illegible] tempus est divisibile et nunc [illegible]

Restat nunc dicere quid sit esse in tempore et quomodo quod non omne aliquid
dicitur esse in tempore pro eo aliquid quod est in tempore in subiecto et passio temporis
sive in tempore sit longum breve multum et paucum quod aliquid
est in tempore sicut id quod est substantia temporis et nunc quod est in tempore quia est
substantia temporis quod aliquid dicitur esse in tempore sicut terminus in tractu

Tempus enim consideratur [illegible] sub [illegible] continui et sibi convenit ille passiones
longi et breve [illegible] continua dicitur longa et brevis. Alio modo consideratur
tempus ut est [illegible] et convenit ei ille passiones multum et paucum quod attribuit
quantitati discrete

Marginal notes:
sicut in subiecto
[illegible] et passio temporis
Quia etiam secundum quod in quo deficit ante tempus [illegible] distinguit [illegible] duos [illegible] aliquid [illegible] in tempore ab eis [illegible] nec in eo sunt in tempore
[illegible] substantia [illegible] partes multiplicat [illegible]

et mensurandum in tempore et toto aliquo in tempore sicut ut est in

uno sunt mensuratum et mensura et licet toto tempore ut parte temporis

mensuratur Et hoc contingit duobus modis scilicet absolute et per comparationem

absolute adhuc duobus modis [illegible] [illegible] prius et propositum [illegible] [illegible] in tempore

motus et mobile secundum quod [illegible] in motu [illegible] passivus conse[illegible] consistens

secundum propositum [illegible] ad motum [illegible] [illegible] in tempore dicitur et hoc

duobus modis scilicet toto tempore mensuratur et parte temporis mensuratur toto

tempore sicut motus celi parte temporis sicut alii motus particulares

[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] albertus [illegible] quot modis aliquid dicitur

esse in tempore et [illegible] ponit [illegible] divisionem et subdividit [illegible]

[illegible] [illegible] ad [illegible] vult quod [illegible] modis aliquid [illegible] [illegible]

[illegible] aliquid dicitur esse in tempore sicut passio in suo subiecto et illo modo

longum breve multum et paucum sunt in tempore quo non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut

stat sub [illegible] [illegible] et [illegible] iste passiones longum et breve Alio modo ut

stat sub [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] passiones multum et paucum quia quantitas [illegible]

una [illegible] dicitur longa ut brevis [illegible] [illegible] discreta sicut [illegible] [illegible] dicitur multa

ut pauca Sed dices si tempus [illegible] passiones sequitur quod passio est

passio [illegible] [illegible] quia sic procedetur in infinitum [illegible] [illegible] quod tempus

[illegible] quod non est [illegible] quod passio sit passio quia [illegible] [illegible] passio et subiectum

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ita [illegible] impossibile quod tempus [illegible] passio [illegible]

[illegible] est [illegible] et [illegible] fluxu suo [illegible] tempus [illegible] in tempore [illegible] aliquid dicitur esse in tempore sicut [illegible]

dicitur esse in tempore sicut [illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] ab anima [illegible] [illegible] in tempore aliquid

[illegible] [illegible] temporis [illegible] aliquid dicitur in tempore sicut in [illegible] et motus dicitur esse in

tempore et hoc contingit dupliciter ut in toto tempore mensurari sicut motus celi vel ut in

parte temporis sicut motus inferiores Ultimo nota quod [illegible] modus essendi in tempore

[illegible] ad [illegible] [illegible] essendi in aliquo secundum philosophum [illegible] sicut [illegible] accidens in

suo subiecto Sed [illegible] modus secundum [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] quod est sicut [illegible] in suo

toto [illegible] dicitur [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] temporis Vel [illegible] [illegible] [illegible]

sicut efficiens ad suum effectum Sed [illegible] modus [illegible] ad [illegible] [illegible] sicut aliquid

[illegible] in suo fine vel finito Sed [illegible] [illegible] ad octavum sicut locatum in loco

[illegible] et commensurate sicut etiam illud quod [illegible] in tempore est in eo commensura-

[illegible] [illegible] Et hoc contingit duobus modis [illegible] [illegible] subdividit

[illegible] [illegible] essendi in tempore quia dictum est quod [illegible] aliquid dicitur esse in tempore sicut in

[illegible] et hoc contingit dupliciter quia ut [illegible] in tempore sicut in [illegible] absolute ut [illegible] per comparationem Absolute

aliquid dicitur esse in tempore sicut in [illegible] [illegible] mobile quod actu movetur dicitur

esse in tempore [illegible] [illegible] Sed comparando motum ad mobile tunc mobile dicitur esse in tempore

[illegible] quia mobile est in tempore [illegible] motus et [illegible] motu [illegible] [illegible] [illegible]

dicitur esse in tempore [illegible] quia [illegible] [illegible] motum [illegible] mensura [illegible]

... Pro quo nota ... [illegible]

Per operacionem vero dicitur in eternitate differre a tribus modis aut enim illud quod

operatur est immobile secundum esse et posse et agere sicut operans ad extra nunc

vel mobile secundum durationem existentem in ante et post et coextensionem

Unde dicitur deus est deus fuit deus erit deus sicut ut dicit Jeronimus

deus fuit et numquam defuit deus est et numquam deerit deus est ...

[illegible commentary] ... Item nota ... [illegible]

Aut illud quod operatur secundum esse quidem immobile est sed secundum posse

quietum motum vel mobile secundum vicissitudines Unde angelus

dicitur eterne secundum quod dicitur quia potentia angeli variat

studia sua factus intendi diversa et volendo

Nota sunt [illegible] dici [illegible] ita per similitudinem quandam cognitio angelorum matutina dicitur cognitio rerum [illegible] in Deo [illegible] cognitio vespertina dicitur cognitio rerum [illegible] in propria [illegible] ad [illegible] sunt [illegible] ad [illegible]

et hoc quantum ad cognitionem vespertinam. Et sic ergo, ut dicit Augustinus, Deus creaturam spiritualem movet per tempus, creaturam vero corporalem per locum et tempus. Aut ita est quod esse quod est rei tunc est secundum sicut potentia ad motum continuum ad differentiam motus angeli. Et hoc contingit duobus modis secundum duplicem motum potentie et eius potentia ad ubi tantum et potentia ad ubi et ad formam secundum. Et primo celum est in tempore et secundo generabilia et corruptibilia sunt in tempore.

Hic ponit secundum modum quo aliquid est in tempore per comparationem. Et primo facit hoc, secundo confirmat illud ibi per dictum Augustini. Et vult quod secundo aliquid dicitur esse in tempore per comparationem quando illud quod comparatur ad aliquid est in motu et in mutabile [illegible] secundum posse et secundum agere [illegible] dicitur quod [illegible] habet [illegible] in tempore sicut actio eorum hoc in tempore et sic angeli et intelligentie dicuntur esse in tempore licet eorum [illegible] sint temporales secundum quod actio eorum, id est cognitio eorum vespertina, illa est in tempore. Et hoc confirmat per dictum beati Augustini qui dicit quod Deus movet creaturam per tempus, id est actio creaturarum spiritualium [illegible] per tempus, sed creaturam corporalem movet per tempus et locum. Pro quo notandum [illegible] non sunt in tempore secundum [illegible] sunt in tempore [illegible] est in tempore [illegible] angeli et spirituales creature [illegible] secundum [illegible] incorruptibiles [illegible] in tempore. [illegible] angeli habent duplicem cognitionem scilicet matutinam et vespertinam. Cognitio matutina est qua cognoscunt creatorem et se ipsos [illegible] matutina quia clarior [illegible] vespertina [illegible] obscurior [illegible] secundum illam non sunt in tempore sed [illegible] cognitione non [illegible] temporale [illegible] alia cognitio vespertina et est qua cognoscunt se [illegible] res temporales et secundum illam cognitionem sunt in tempore per comparationem quia illa cognitione cognoscunt temporalia. Cognoscunt enim que fuerunt et que sunt et etiam que erunt. Et illa cognitio [illegible] vicissitudinata quia cognoscendo [illegible] cognoscunt etiam alias creaturas et cognoscendo illas cognoscunt vicissitudinaliter et secundum interruptionem.

[illegible] angelus secundum Damascenum [illegible] angelus [illegible] substantia [illegible] arbitrio libero incorporea Deo ministrans in mortalitate suscipiens secundum gratiam et [illegible] angelus dicitur mobilis non de loco ad locum sed [illegible] mobilitatem [illegible] vertibilitate [illegible] intelligentie et gratie. Angelus mutatur quo ad naturam [illegible] ad gratiam [illegible] creatum vertibile [illegible] in nihilum [illegible] manu omnipotentie [illegible]. Etiam [illegible] ad intelligentiam quia licet in angelo non sit vicissitudo intelligentie quo ad [illegible] verbo [illegible] vicissitudo intelligentie quo ad cognitionem rerum in propria natura et quo ad [illegible] [illegible] angelus de creaturis habet intellectum [illegible] unum post aliud. Tertio angelus mutabilis in voluntate quia non [illegible] vult hoc et illud [illegible] unum post aliud. Sed Albertus dicit angelum [illegible] immobilem [illegible] motu [illegible] et non locali [illegible] ubi. Aut ita est quod in esse rei [illegible]

Hic ponit tertium modum quo aliquid est in tempore per comparationem. [illegible] tertio aliquid est in tempore per comparationem quando illud quod comparatur [illegible] est [illegible] sit [illegible] in potentia ad motum continuum. Et hoc [illegible] dupliciter secundum quod duplex est [illegible] potentia. Quedam enim habent potentiam ad ubi et ad motum localem, quedam vero habent potentiam ad formam et ad ubi sicut [illegible] celum dicitur esse in tempore quia [illegible] et habet potentiam ad ubi [illegible] continue acquirit novum ubi. [illegible] vero generabilia et corruptibilia sunt in tempore quia habent potentiam ad ubi, id est ad motum localem

et ad formam / ad alterationem aut ad alias mutationes. Item dicit ultra ad tertium motum angeli qui mutat dictionem aut 3us non et 2us est 1a quod sit intra tempus et discretum potest ad motum continuum et successivum sed tantum successive non est ingenerabilia et incorruptibilia ... quod sit intra 2a nec non successive sed subito movetur est sic intelligere et sic cognitio angeli non est successiva sed subita.)

Tempus dividitur in tres differentias scilicet presens preteritum et futurum. Preteritum est quod fuit et iam non est. Presens est finis preteriti et initium futuri continuata instans futurum est quod non est sed erit. Iam vero est pro futuro tempore presenti nunc ut iam faciam et est pro preterito tempore presenti nunc ut iam feci. Modo autem est pro preterito tempore presenti nunc ut modo veni. Olim autem est quod procul est a presenti nunc. Repente autem est quod est in insensibili tempore extra sui perventate. Subito autem est ut dicit beatus dionisius in mistica theologia quod est preter spem et contra apparentiam ad manifestum eductum ...

Nota quod plures differentias temporis ... non ... 3o ... tempus id est presens preteritum aut futurum ... differentia temporis ut est continuativa ... presens ... preteritum ad ... futurum. Sed diceres videlicet quod presens non sit differentia temporis ... tempus est divisibile sed nullum presens est divisibile ... et ... posito ... sed finis preteriti et initium futuri ... medio / ad hoc dicendum quod presens tale dicitur duobus modis ... presens tempus quod est tempore nunc / 2o ... tempore ... instans continuans preteritum et futurum et illud instans est finis preteriti et initium futuri eo quod immediate ordinatur post preteritum et immediate antecedit futurum. Ulterius nota quod illius 3bus differentiis presentibus temporis ... illa quedam ... posita sunt olim iam modo repente et subito ... iam est tempus preteriti ... futurum quod est presens nunc sed modo importat tempus preteritum quod ... tempus nunc ut dicendo modo veni sed olim importat tempus preteritum quod est remotum a presenti nunc ut cum dico olim feci sed repente importat modicum tempus quod est ... insensibile extra sui perventate ut cum dico ... de celo repente sonus id est sonus ... de celo in tempore ... insensibili sed subito importat instans ut actionem instantaneam ut ... subito id est ... instantanee et dicit albertus in ... quod ... dyonisius illud fit subito quod fit preter spem ... non apparenti ad aliquod manifestum eductum id est illud fit subito quod eductum est de occulto in manifestum preter spem id est preter moram seu durationem

successiua sit prius generatur quam introducta sit subito introducatur for[ma]

Aliud non quod tempus compleat actionem aliter autem dicitur tempus secundum quod

adiacet motui naturali et aliter secundum quod [illegible] illa sit mutatio

naturalis sed supernaturalis et sed sit in formis substantialibus sed in talibus

sed in formis spiritualibus Tempus eius quod adiacet motui naturali

et motus tamen adiacet et non naturaliter prius et prius dicitur pendet a prius

motus motus autem successiuus secundum quod mobile et igitur prius [illegible]

ab ipso usque eius motus in [illegible] et [illegible] in termino

a quo et prius in termino ad quem secundum [illegible] medium [illegible]

sic totum finitur prius non motus prius est [illegible] ad quem

quod autem sit actus [illegible] quod adiacet [illegible]

posteriori [illegible]

[illegible] ipso [illegible] fluens annexum priori et posteriori

[illegible]

[illegible]

Et hoc tempus mensura est motus primi mobilis et per consequens omnis motus qui est sub motu celi. Unde motus sic dicit philosophus mensuratur per motum celi tamquam per suum primum simplex et primum mensurans per ipsum motum celi tamquam per aliquid adiacens ei quod non est medium generis, quia esse non potest, sed per immo sic dicit philosophus

Ex quo sequitur quod tempus comparatur ad motum primi mobilis [illegible] sicut passio ad subiectum suum adequatum [illegible] mensura ad suum mensuratum [illegible] et tempus ad comparationem ad motum [illegible] sicut mensura ad mensuratum. Ex quo ultra sequitur [illegible] motus inferiorum non sequitur [illegible] sicut motus [illegible] et tempus [illegible]

quod in eodem numero innovante potest quod plura innovata plures res

hic autem ostendit quod motus celi sit mensura aliorum motuum et vult quod tempus dicto modo mensura est motus primi mobilis [illegible] i. motus celi ita

fieri potest ad unum numerum

quod tempus primo mensurat motum celi, quod patet quia passio primo mensurat primum subiectum. Sed tempus per passio motus celi, ergo primo mensurat motum celi. Sed tempus tamquam continuum seu mensura continua [illegible] mensurat alios motus per tres [illegible] quia tempus est continuum motibus in [illegible] etc. [illegible] sic tamquam mensura continua [illegible] et [illegible] dubium procedit aliquis si motus celi mensura [illegible] dicto et etiam motus inferiores tunc plures res possunt in eodem numero ut possunt mensurari eodem numero. Ad hoc respondet quod non [illegible] quod plures res numerantur eodem numero [illegible] innovante [illegible] quod eadem [illegible] mensura plures [illegible] [illegible] motus celi et motus inferiores mensurantur [illegible] eodem tempore quia tempus [illegible] motus ut prius dictum est. **Notandum ultimo** motus celi dicitur simplicissimus [illegible] celi quia simplicissimus [illegible] simplicissimus motus [illegible] simplicissimum [illegible] [illegible] minimum et [illegible] simplicissimum [illegible] etiam [illegible] mensura aliorum et iste est motus celi [illegible] in [illegible] inferiores mensura est per [illegible] motus celi [illegible] tempus [illegible] [illegible] [illegible] superioribus et inferioribus [illegible] [illegible] [illegible] et tempus per [illegible] ad iacet motum celi [illegible] postmodum aliis motibus inferioribus.

[illegible] tempus accipitur pro illo quod est [illegible] [illegible] superna[illegible] et mensurat [illegible]

Est autem aliud tempus quod adiacet motui super naturam sicut est creacio

[illegible] indico [illegible] intransmutabiles

sed licet non dicat numerum in creatore tamen dicit quendam nume-

[illegible] creatorem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

rum in creatura quia numerus creature vel aliud est consequencia

creaturam [illegible]

creature post vel in instanti innovatione non est accipere subiectum ut

[illegible] creatio vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

naturam super quod fit. Ideo numerus necesse est accipere per creationem ut

fit in [illegible]

tunc ago in primo re [illegible] et non primo [illegible] eo dicitur hic fit ex nihilo

[illegible] [illegible] fit creato [illegible] que ad [illegible]

post hoc vel prius in via. Sed tamen post ordo primo [illegible] non

[illegible]

creatum

entis pure ad ens [illegible] non est ordo entis ad

quod adiacet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

non ens et istud tempus est indivisibile sicut est ipsa innovatio non

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

est enim in ipsa accipere [illegible] et in [illegible] [illegible] quod

motus celi mensura tempus

motus celi est simplicissimus

punctum temporis creatum [illegible]

[illegible] [illegible] dicitur [illegible] fit ex nihilo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicitur [illegible] [illegible] [illegible] ordinis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ordinem

Matheo [illegible] platonis [illegible] quod [illegible] [illegible]

[illegible] motu [illegible] forma [illegible] in motu [illegible] tendit de [illegible] imperfecto ad esse perfectum

[illegible] amplius [illegible]

Hic albertus post 2m [illegible] temporis et vult quod 2o modo sumatur tempus pro illo quod adiacet mutationi [illegible] [illegible] [illegible]

ut in alio motu [ut dicto] est creatio [illegible] non dicit mutationem [illegible] [illegible] mensurata [illegible] [illegible] non [illegible] et [illegible] [illegible] non est [illegible] subiecta ut [illegible] [illegible] aquino [illegible] [illegible] rerum. Etiam illud tempus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] rerum perfectarum et imperfectarum [illegible] aliis motibus etiam quod mensura et mensuratum [illegible] proportionabilia [illegible] mensura [illegible] [illegible] creatio [illegible] indivisibilis ergo et tempus mensurans eam est indivisibile.

Item notandum est quod albertus tangit 3o [illegible] proprietates et [illegible] ad creationem. Prima quod creatio non [illegible] subiectum in creatione quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] creatio [illegible] [illegible] ergo [illegible] [illegible] potius [illegible] creatura. Ex illo [illegible] illud argumentum [illegible] argumento [illegible] non [illegible] deus [illegible] et [illegible] non creaverit ergo deus [illegible] [illegible] [illegible] deus [illegible] et [illegible] non creaverit ergo aliquid [illegible] creatio 2a [illegible] quod creatio non presupponit materiam quia creare est ex nihilo aliquid facere et [illegible] [illegible] differt creatio a generatione quia generatio presupponit materiam creatio vero non. 3a [illegible] creatio non dicit ordinem [illegible] entis ad ens [illegible] [illegible] quod ordo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] forma [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] creatione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] creatio [illegible] [illegible] [illegible] materiam subiectam ut [illegible] aquino [illegible] quod [illegible] [illegible] non fieret ex nihilo [illegible] creatio [illegible] [illegible] [illegible] aquino [illegible] rerum. Et [illegible] [illegible] [illegible] importat [illegible] [illegible] ut cultellus fit ex ferro [illegible] [illegible] ex nihilo fit aliquid quia nihil non potest [illegible] entis. Alio [illegible] dicit [illegible] [illegible] efficientis ut ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia nihil non potest [illegible] efficiens entis. 3o dicit [illegible] ordinis ut ex aurora fit dies [illegible] post auroram [illegible] [illegible] [illegible] aliquid fit ex nihilo [illegible] post non ens fit ens.

Ultimo notandum quod creatio non [illegible] rerum perfectarum et imperfectarum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] perfectum [illegible] [illegible] perfectum. Unde theologi probant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] perfectum [illegible] [illegible] aliquod agens fuerit perfectius tanto minus presupponit in sua actione [illegible] quia agens artificiale est agens imperfectissimum ergo in sua actione presupponit ens in actu quia agens non agit [illegible] [illegible] [illegible] ens in actu [illegible] agens naturale est perfectius agenti artificiali [illegible] in sua actione presupponit ens in pura potentia [illegible] minus ente in actu [illegible] quia agens [illegible] [illegible] perfectius [illegible] agente naturali [illegible] in sua actione presupponit minus [illegible] [illegible] ens in pura potentia [illegible] nihil ergo agens [illegible] potest aliquid producere de nihilo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] presupposito aliquo in actione agentis est [illegible] imperfectionis agentis [illegible] agens [illegible] est [illegible] perfectius ergo nihil presupponit.

Et est 3m tempus quod adiacet motui [illegible] [illegible] motus est ut dicit

averroys actus perfectus [illegible] maxime [illegible] [illegible] [illegible] movet

[illegible] ad [illegible] [illegible] motu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] medii a quo

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sub [illegible] ut sub [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] alteratione de albo ad nigrum ubi est [illegible] [illegible] medii

Opera dei [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

coloris et pro hoc tempus adiacet motui angeli secundum quod

dicitur angeli moventur in tempore et intelligendo secundum quod angeli

te intelligunt sunt res intelligibiles in cognitione vespertina

dicta aut cognitione vespertina quia secundum cognitionem matutinam

attingunt eternitatem et isto modo tempus angeli quod aut

necessitate non vicissitudinatur secundum quod anima et angelus

movetur de uno intellectu ad alium et de una voluntate ad

aliam et quia eius actus est successivus et sic quod dicit augustinus quod deus

creaturam corporalem movet per tempus et locum creaturam

aut spiritualem per tempus tantum. in hoc enim tempus non est magis

quam nunc et unus ad nunc sine medio eo quod mensurat [illegible] est motus
anime quo movetur de peccato ad gratiam et hoc secundum commentatorem est actus perfectus
quia nullum motum non est aliquod medium quod careret successione sicut
in aliis motibus. pro quo sciendum quod nullum est medium inter peccatum
et gratiam quia necesse est omnem animam aut esse in peccato aut in gratia et ideo non est aliqua
successio in illa mutatione quia successio in aliquo motu causatur ex diversitate
mediorum distantium inter terminum a quo et inter terminum ad quem. In aliis autem motibus
est successio propter medium sicut in alteratione de nigro in album sunt medii
colores et dicto nigro inter de peccato mortali et hic applicat illam acceptionem
temporis ad motum angeli et vult quod tempus sic tertio acceptum mensurat
etiam motum angeli quia dictum est prius quod operationes angeli sunt in tempore secundum voluntatem
et cognitionem vespertinam et hoc dicitur ad differentiam cognitionis matutine et secundum
illam cognitionem sunt in eternitate cum quod obiectum eorum puta deus est eternum
Ex istis breviter patet quod duplex est motus quidam est actus perfectus et est motus qui continue
nihil restat acquirendum et talis est motus indivisibilis et talem motum
dicit habere animam. alius est motus imperfectus et est quo continue adhuc restat
aliquid ipsius ad acquirendum ut est successivus ut alterationis motus et talis
quod anima movetur de peccato ad gratiam. Ex istis breviter patet quod motus anime est
duplex unus quo movetur de [illegible] gratia ad peccatum et econverso. alius quo movetur de una
voluntate ad aliam et utroque istorum motuum mensuratur tempore indi-
visibili [illegible] et in extremo quando [illegible] sub gratia ut peccato [illegible]
[illegible] quod habet una virtute habet omnes virtutes ut dicitur 2o ethicorum
quia virtus consistit in quodam indivisibili quia anima movetur in tempore indivisibili de
peccato in virtutem etiam dicit beatus augustinus in ea de [illegible] anima ut salvatur

Hec sunt [illegible] temporis ab [illegible] libro quarto physicorum: notate primo quod tempus est [illegible] longum et breve. Secundo quod tempus est [illegible] [illegible]. Tertio quod tempus est [illegible] eternaliter. Quarto tempus est non solum mensura motus sed et [illegible] [illegible] [illegible] ea que sunt in tempore [illegible] aliquid partium [illegible] [illegible] [illegible] que hic posita sunt ab auctore [illegible] tempus magis [illegible] [illegible] quam [illegible]

ut donatur quia deus totus ut ut salvum faciat [illegible] larga dei pietas venia non [illegible] ante [illegible] ut [illegible] dabit. Unde quod motus angeli est [illegible] quia [illegible] ut [illegible] [illegible] et non successive et in instanti [illegible] non [illegible] et unus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] numeros [illegible] [illegible] et [illegible] tempore quo mensuratur operationes angeli unum non [illegible] aliud sine medio [illegible] quia [illegible] quod angelus non vult unum et postea aliud non oportet [illegible] ipsius [illegible].

Et nota quod tempus [illegible] corruptivum plus quam [illegible] ut dicat [illegible] [illegible] numerorum quod mensurat quod facit distare a principio quod

enim antiquatur et senescit [illegible] interitum est. Et hec de tempore ad presens dicta sufficiunt. Illud quod tempus est magis [illegible] corruptionis quam generationis [illegible] est quod tempus [illegible] corruptum et [illegible] generatum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] motum [illegible] [illegible] tempus [illegible] motus [illegible] motus [illegible] est corruptus [illegible] quod tempus [illegible] est corruptum [illegible] generatum. Ex quo sequitur quod [illegible] motus celestium [illegible] ad in [illegible] [illegible] opposite [illegible] corporum celestium [illegible] inferiorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quorum aspectum [illegible] moveri inferiora ad [illegible] [illegible] [illegible] motus [illegible] celestes [illegible] faciunt distare [illegible] [illegible] [illegible] aspectibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inferiorum [illegible] a superioribus [illegible] aspectibus [illegible] superiorum [illegible] motus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et formas in [illegible] et [illegible] motus superiorum [illegible] distantia et [illegible] inferiorum a [illegible] [illegible] dispositionibus [illegible] tempus [illegible] motus [illegible] variationes [illegible] non [illegible] mobilis et corruptivus in signum [illegible] tempus facit singulas res temporales tabescere et senescere et [illegible] [illegible] motu [illegible] facit distare mobilia [illegible] dispositione et non [illegible] quod tempus [illegible] [illegible] quod tempus [illegible] magis [illegible] corruptionis quam [illegible] solo lapsu temporis res [illegible] corrumpi sine [illegible] aliquo agente [illegible] non [illegible] solo lapsu temporis aliqua res generatur [illegible] [illegible] extrinseco [illegible]

Et quia dictum est de tempore [illegible] mensura [illegible] [illegible] est [illegible]

de eternitate que est mensura eternorum et de evo quod est mensura eviternorum. Quedam enim sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut

substantia et actio sunt intempore sicut natura infima [illegible] est [illegible] generationem et corruptionem

Quedam vero sunt [illegible] substantia ut actus sunt supra tempus sicut natura suprema

sicut deus pater filius et spiritus sanctus | quedam vero sunt quorum substantia est extra tempus

sed actio eorum est in tempore sicut natura media ut sunt creature. Quartum me-

mbrum stare non potest sicut enim contra aliquam rei actio prius quam substantia esse

impossibile. Item iste secundus mensure accipitur per comparationem ad dura-

tionem. Est enim quedam duratio que habet principium et finem ut tempus et motus et

est quedam duratio non habens principium neque finem ut eternitas. Est et quedam habens

principium et non finem ut evum. Quartum membrum istius stare non potest scilicet

quod aliquid durat habens finem et non principium. Omne enim quod habet finem habet

principium sed non econverso. Primo patet quod secundo de causis [illegible] ... mensura eternorum et
[illegible] ... omne ens ut habet se sicut eius substantia ut eius actio est in
tempore sunt generabilia et corruptibilia ut eius substantia et actio sunt in tempore ut pater
filius et spiritus sanctus et sunt entia supreme nature que nec generabilia nec corruptibilia
sunt sicut deus seu secundo [illegible] ut eius substantia est extra tempus et actio eius
est in tempore ut angeli et illi dicuntur nature medie quia secundum substantiam sunt perpetui
sed tamen actio eorum sunt temporalis ut dictum est. Sed quartum membrum stare non potest
videlicet quod actio eius sit extra tempus et substantia eius in tempore quia sic sequeretur quod actio aliquid
precederet suam substantiam quod est impossibile. Pro quo nota quod deus dicitur
natura suprema quia est prima et nobilissimum ens inquantum entis. Sed illa in-
feriora dicuntur natura infima quia sunt ignobiliora et etiam incorruptibilia. Sed
angeli et intelligentie dicuntur media quia participant naturam supremam et etiam
infimam. Participant enim naturam supremam in hoc ut sunt perpetua et incorruptibilia. Sed
infimam in hoc quod eorum actio est in tempore. Sed quartum membrum stare non potest
scilicet quod actio eius sit extra tempus et substantia eius in tempore quia aget prius quam sit et non
actio eius esset extra tempus et eterna et nunquam incepit et tamen actio eius
fuit antequam substantia eius incepit. Ultimo notandum quod secundo primi membri sunt ibi
[illegible] ut dicitur in libro de causis quia iam inferiora entia sunt
perpetua et corruptibilia ... in esse et sunt opera-
tiones ... Sed secundi membri ubi ... est ista
quod deus ... immobilis ... quicumque separatus a mate-
ria ... et motu subiecto ... passio eius. Sed tunc
dicitur quod substantia est extra tempus actio est in tempore. Unde actio ange-
lorum ut ... intellectiva speculativa quia est velle in-
telligere cognoscere deum. Alia est practica que procedit ad extra quod est movere
[illegible] ... practica et ...
Item iste secundus mensure accipitur et hic albertus ...

distinctio et ista que est durationis rei est quod habet principium et finem sicut tempus; quedam vero non habet principium nec finem sicut eternitas. Alie vero mensure carentes principio et fine; quod vero habet principium et non finem sicut evum. Sed eternitas mensura stare non potest nisi quia aliquid eius caret fine et non principio et quicquid est eternum a parte ante est eternum a parte post. Unde quod iste sunt mensure eorum [illegible] quot sunt mensure distincte quot mensurata distincta. Sed tamen tria sunt genera distinctionis ut dictum est, scilicet [illegible] et iste eterni mensure eorum. Ultimo non dicit in eternitate quod est duratio habens principium et finem sicut tempus, licet principium et finem intelligi [illegible] ad se [illegible] non est [illegible] alio intellige theologice et tempus habet principium et finem et hic vult intelligere intentionem

Eternitas describitur sic a Boetio in fine de consolatione: Eternitas interminabilis vite tota simul et non distans perfecta possessio. Quod dico sic explanari potest: possessio enim est quod quiete mensure vel eius mensura possidetur. Ab eo enim est mensura et se tangit perfecta possessio. Et per hoc quod dicit interminabilis vite tangit subiectum ipsius eternitatis, scilicet deum eternum non habentem principium neque finem. Quod subiectum non est aliud ab eternitate simpliciter et non simpliciter ratione. Et postquam dicit vite quod esse per hoc innuens deum ab eis qui sunt in eternitate inveniens non habentia vita beatam neque iocundam. Sed eius vita absolute sua perfectionis vita in qua per appositionem suam est vita iocunda et beata. Tota simul dicit ad differentiam temporis quod non totum simul est sed successive per partes transit et per successionem non est et postmodum iam simul non per successionem permanet. Sed dicitur simul et non distans. Perfecta dicit ad differentiam evi quod non omnino perfecte est perfectum et simul perfecte nec illud cuius mensura est perfectum.

Marginalia:

3a durationis

Describit eternitatem et dividit [illegible] in declaratione terminorum

Declarat dictum et ponit primam eius particulam

Declarat secundam particulam scilicet interminabilis

Comparat subiectum eternitatis ad eternitatem

Declarat 3am particulam scilicet vite

Declarat 4am particulam scilicet tota simul

Removet obiectionem

Declarat ultimam particulam

hic albertus post diffinitionem eternitatis primo facit hic 2o
declarat eam ubi quod dico sic explanari potest et vult
eam primo ponere per simul ista definitio est eternitas interminabilis
vite tota simul et perfecta possessio [illegible] ista dico quo ad singulas particulas
primo quod eternitas sit possessio quia mensura possidet a mensurato [illegible] eterni-
tas est mensura eternorum igitur [illegible] 2o [illegible] quod eternitas sit interminabilis vite
quia eternitas est mensura dei qui est vita sine principio et sine fine quia eius vita similiter
est interminabilis quia non est tantum a parte ante nec a parte post. Sed dicitur quare dicit in-
terminabilis vite et non interminabilis existentie [illegible] albertus quod hoc dicit ad
differentiam illorum qui sunt in penis quia licet ista careant termino et infinitate tamen non
habent vitam eternam quia illud solum dicitur habere vitam eternam quod habet vitam
delectabilem et iocundam et eternaliter et ideo albertus innuit unam distinctionem
quod vita accipitur dupliciter uno modo habet [illegible] vita sed sit iocunda sed non
alio modo [illegible] vita iocunda et delectabili et 2o modo [illegible] et non per hoc
[illegible] tota simul perfecta hic differt a tempore quod non [illegible] Secundo dicitur eter-
nitas quod est mensura dei habet [illegible] quia sunt indivisibilia eo quod non
distant et non extenduntur et ideo [illegible] non simul perfectitate [illegible] ita quod
[illegible] sensus eternitas est simul [illegible] partes eternitatis sunt simul quia iste sensus est [illegible]
quod eternitas non habet partes [illegible] sensus eternitas est simul [illegible] non distans
ut non extensa. Ultimo dicitur perfecta per hoc differt ab evo quia evum non
est simul perfectum quia mensurata eius non sunt perfecta simul ideo [illegible] evum [illegible]
mensurata eternitate sunt simul perfecta ideo est eternitas. Notandum quod
eternitas secundum beatum thomam in compendio suo sic describitur eternitas [illegible]
principio et sine fine et sine mutabilitate Secundo dicitur eternitas interminabilis possessio ad
differentiam [illegible] [illegible] in stabilitate non tamen habet possessorem
eo quod possessio [illegible] ad libitum Et dicit interminabilis vite [illegible]
[illegible] eternitatis sunt deum eternum non habere principium neque finem [illegible]
quia deus est ingenerabilis et incorruptibilis non habens initium [illegible] et in-
transibilis ideo [illegible] generabilia et corruptibilia [illegible] Et [illegible]
[illegible] ad [illegible] deus [illegible] cognosci et [illegible] sub
[illegible] [illegible] et illa clausula [illegible] uno modo [illegible]
[illegible] quia aliter [illegible] deus et aliter [illegible] eternitas [illegible]
[illegible] quia aliter [illegible] dei [illegible] dei
et aliter [illegible] eternitas [illegible] eternitas et [illegible] beatum augustinum [illegible]
[illegible] et [illegible] cadit [illegible] unde
[illegible] deum magnum [illegible] ubi [illegible] loco [illegible]
Item dicitur interminabilis vite [illegible] dei [illegible] vita quia
[illegible] vita [illegible] alia [illegible] vita et ideo dicit iohannes ego
sum veritas et vita Et dicit [illegible] non habent vitam [illegible] quia [illegible]
[illegible] vitam diligit se in esse [illegible] dampnata potius optaret se non [illegible]
[illegible] vita [illegible] dicta Sed vita [illegible] potius [illegible] mors
[illegible] vita [illegible] vita beata quia vita [illegible] analogice ad vitam iocundam
et penalem [illegible] vita iocunda [illegible] penali [illegible] analo-
gice [illegible] stat [illegible] famosos [illegible] dicit in-
terminabilis tota simul unde secundum sanctum thomam in compendio sic deus [illegible]
aliquo loco mensura est nec [illegible] sic eternus et [illegible] tempore mensura est [illegible]
[illegible] presens preteritum [illegible] futurum ipsi deo quia [illegible] tempus [illegible] non [illegible]
deus autem [illegible] est manens [illegible] nec preteritum tempus [illegible] subsistens Sed de deo
dicitur [illegible] in eternum [illegible] manens [illegible] tempus futurum [illegible]
[illegible] deus autem [illegible] secundum [illegible] tota [illegible] beatitudinis [illegible] non est
eternitas licet ibi sit interminabilis vite possessio [illegible] quia ibi non [illegible] tota possessio
[illegible] iudicio post glorificationem corporis fit tota possessio [illegible] simul
clarificatorum

Analogia ... dicto ...
valet ... pars ...

ad excludendum angelos quia licet eis insit tota possessio tamen non simul eo quod continue expectat revelationem a deo et tunc per istam excludit angelos viatores post resurrectionem quia licet tunc sit simul tota possessio tamen non per istam quia continue indiget conservatione dei

Et non coeternitas analogice sed per prius et posterius dicitur de creatore et de creaturis per prius enim dicitur de creatore et per posterius de creaturis Et hoc

enim est quod due eternitates per se dicte scilicet simpliciter invariabile et immutabile simpliciter quia immutabile non solum dicit privationem finis sed

etiam principii et soli creatori competit eternitas ille enim solus simpliciter est invariabilis et immutabilis Sed creature que rationem immutabili

tatis suo modo participant scilicet anime et angeli beati et corpora celesti

ficata post resurrectionem participant rationem immutabilitatis per rationem carentie

finis et non principii et ideo angeli et anime beate post resurrec-

tionem dicuntur eterna et eternitate eterna per immutabilitatem

finis. in eternitate per invariabilitatem simpliciter quia creature

participant eternitatem rationem immutabilitatis per carentiam finis sic

pene infernales dicuntur eterne sed non eternitate quia non

participant rationem invariabilitatis. Invariabilitas enim dicit

... simplicitas simpliciter in nulla creatura

invenitur. Eternitas dicit mensuram excellentie quam

ad creatorem tamen et creature que sunt generabilia et corruptibilia

Ponit quartum notabile ... ad cognoscendum eternitatem ... sunt ...

Ponit solum notabile quod ... creatura ... eternitate

Hic autor ... esse ... eternitatem per hoc quod aliquid est eternum ... eternitate ... in variabilitatem

Ponit 3um notabile quod ... modo eternitas attribuitur creatoribus et creaturis

claudatur ab eternitate unde nec est eterna neque eviternitate

quod sit eterna et eviternitate ipse solus deus qui in ipse et illorum quod sit

eterna et eviternitate per participationem. Unde secunda eorum eterna per

participationem et non eviternitate principaliter eorum immutabilitate

carentia finis sed non principii et sic sunt angeli et anime

beate et corpora post resurrectionem. Quedam vero per participationem nec sunt

eterna nec eviternitate sed claudantur ab eternitate. Quarta

mediata sunt non sunt sed per aliquid sunt eviternitate per partici-

pationem sed non sunt eterna quia eorum invariabile caret fine

sed non quantum et ut dicit Boetius in libro De eternitate. Et

primum est quod eternitas competit creatori per prius et creaturis per posterius ... quod

... Tres eorum sunt gradus eternitatis ...

... Notandum quod dicit ...

[illegible]

Sed ubi [illegible] q̄ de natura principali eternitatis dicit albertus post primum notabile et quod creature principalis eternitatis vel instabilitatis carent finis sed non sunt in eternitate quia non sunt invariabiles et illis parte alia sunt in p̄ennis eternis illa eum principalis in stabilitate que nunquam habuit finem et sunt eterne participacione sed non sunt in eternitate que defendit in illa condicione quia invariabilitas variabiles eum et nunquam per pennos sunt influxas. Eterna invariabilitas dicit ... et ... illa autem alia habent ... vel ... inmunit una distinctione includentem omnia ista notabilia predicta et est quod quecumque sunt in eternitate ipse sunt ... eternum non deus. Sed illorum que sunt in ipse eterna sive in eternitate que sunt eterna et in eternitate per participacionem sicut angeli et anime. Illa eum sunt eterna per participacionem que carent fine etiam sunt in eternitate per participacionem que sunt invariabilia sed tamen sunt eterna participacionem non tamen sunt in eternitate sicut anime misere que sunt in pennis eternis. Illa eum sunt eterna per participacionem que carent fine sed non sunt in eternitate quia sunt variabilia. Sed alia sunt que nec sunt eterna nec in eternitate. Sed tandem differunt ab eternitate ut generabilia et corruptibilia. Illa eum non sunt eterna que habent principium et finem nec sunt in eternitate que continue sunt variabilia et transmutabilia. Sed tandem differunt ab eternitate que eternitas est una mensura excedens tempus ante et post. Sed contra mensura religiosorum status non est ... quod aliqui sunt in eternitate per participacionem sed non sunt eterna per participacionem quod omne quod est in eternitate per participacionem est invariabile omne autem quod est invariabile caret fine et ergo omne quod est in eternitate per participacionem etiam est eternum. Magister dicit quod ... quod ... similitudines similiter in illa natura corporis ... est quod dicit Bernhardus ... in nihil ... constat deus ut corpus ut efficiens disparans ut anima ut forme sub stat ut omne quod est ... et sub ... non ... est sed ... est non efficiens sed efficiens est non compositus sed simplex est. Et ergo dicit sed hec ... quod ... similitudines similiter in illa natura corporis.

Ultimo notandum pro ... illa ultimato elicitur illa que non dat eius in eternitate ... eternum ... est ... sequitur quod in variabile dicit stabile et simplex quod est ... quod in eternitate ... in variabile sed ... non dicit eternum carere fine et invariabile carere fine ... et ergo dicit ... status ... restat ... sequitur

Consequenter de nunc eternitatis de quo dicit Boethius in libro

de eternitate quod nunc eternitatis est semper stans et non movens

se faciens eternitatem quod melius intelligitur modo parvo et nunc

temporis. Signetur ergo una linea a c et sit b et ymaginetur

in ista linea ab a in c distinguens per a a parte posteriori

c et parte duas partes superiora posteriora vel per superiora sed in

telligere per a et c totalis per b intellige nunc temporis quod

movetur continue ab a in c et quod per superius est dicas partem

Demum agit de nunc eternitatis et ... pro ... quod ... eternitatis ... habeat et ... eternitatem ... solvit ... in ... ibi sed ut ... videtur

quod vero presens dicatur futurum: a c in linea b movens quod sub-
sequitur a posteriori et addit priori: sic ipsum nunc temporis quod subsequitur
futuro et addit preterito. Et etiam si b. staret in a. c. linea
et non moveretur tunc non esset prius in linea neque posterius
Sic etiam si nunc temporis stetisset in principio temporis non fuisset
preteritum neque futurum. Eo autem quod sic sit nunc temporis ymagi-
netur aliquod quod stetisset ab eternitate in ista eternita-
te neque esset preteritum neque futurum sed totum esset simul et ita quod est nunc
eternitate quod non in tempore. Tota enim eternitas est quoddam nunc
indivisibile. Sed iam videtur quoddam secundum mirabile
quod, quamvis nunc eternitatis sit quoddam indivisibile, quod tamen
se extendit ad totum tempus et tamen totum tempus capit et tamen in quolibet
instanti temporis extremum. Aliud quoque bonum est secundum mirabile quod anima est
toto corpore et tamen tota in qualibet parte corporis et tamen est anima
sit simul et parte et parte non ... secundum corpus tamen per totum corpus
se extendit ... et ... intuitu dicitur nunc eternitatis. Et ea
declarat. Et est hic dicit Boethius ... nunc eternitatis est nunc stans
et non movens sicut tempus declarat ea exemplo nunc eternitatis ad nunc temporis
et vult dicere quod illud quod dicitur nunc eternitatis melius possumus comprehendere si
feceris comparationem ipsius nunc eternitatis ad nunc temporis. Sed hic est ... et sic sit quod
nunc eternitatis sit nunc stans et non fluens. Et ergo ad videndum quomodo
nunc temporis fluit ipse ponit quod sit una linea a. c. et quod sit punctus
b. qui fluxu suo istam lineam constituat tunc in ista linea est prius
prior et posterior. Ex eo quod ille punctus unam partem pertransivit et aliam non

Sed contingere de tempore quod sit unum tempus . a . et sit nunc . b . quod semper succe-
dat illud tempus et fluat continue ab a in c sicut in illo tempore unaquaeque dis-
positio et alia sunt sicut in linea una pars distincta et contigua et alia contigua
unde a nunc si illud non flueret sed staret fixum sicut nunc non faceret prius
et posterius et nunc eternitatis sicut nunc stans et non fluens quod in eternitate
in eternitate non est prius et posterius sed tota eternitas est nunc indivisibile et
per consequens quod nunc stat et non fluit **Notandum** stans impossibile
non ita est sicut quiescens quia illud quod quiescit apud naturam motum stans
valet in tantum sicut [illegible] et stans positum in loco [illegible]
Et philosophus quod dicit non movens se excludit nunc temporis quod continue
fluit a priori in posterius non [illegible] et permanens sicut nunc eternitatis Et
nunc eternitatis vel aliud est in deo glorioso considerata ab anima [illegible]
est eternus invariabilis et instabilis et dicitur nunc eternitatis [illegible]
considerabile [illegible] nunc [illegible] nunc eternitatis
et nunc temporis [illegible] aliud et aliud [illegible] alia et alia
tempore sed nunc eternitatis [illegible]
nunc temporis continue fluit de priori in posterius et distinguitur prius a posteriori
[illegible] nunc eternitatis [illegible] stans et non movens Alia differentia
[illegible] nunc eternitatis non [illegible] preteritum et futurum [illegible]
sed nunc temporis [illegible] preteritum et futurum [illegible] **Sed iam videtis**
quod est secundum mirabile [illegible] dubitatio
[illegible] in praedicta prima dubitatione sit [illegible]
[illegible] nunc eternitatis [illegible] divisibile et tamen contineat et concludat in se
toto tempore [illegible] valde mirabile et potest firmare [illegible]
indivisibile includit divisibile [illegible] nunc eternitatis [illegible] divisibile [illegible]
[illegible]
[illegible] tota anima [illegible] in toto corpore et tota in qualibet eius parte et tamen anima est in
divisibilis corporis autem divisibile [illegible] non obstante quod anima sit
indivisibilis [illegible] ipsa inheret partibus [illegible] corporis sicut [illegible]
[illegible] nunc eternitatis [illegible] divisibile et [illegible] toto tempore [illegible]
comprehendit et [illegible] instanti temporis [illegible] non est impossibile animam
in toto corpore [illegible] tota non [illegible]
ut [illegible] magis apparet ex fide [illegible]
[illegible] indivisibilis [illegible] non [illegible] aliquo in toto corpore [illegible]
[illegible] corporis non sit indivisibilis Et quia indivisibile non occupat
locum [illegible] divisibile [illegible] totaliter se diversificat anima regens
[illegible] corporis in [illegible] magis [illegible] anima [illegible]
et non [illegible] patet in sacramento eukaristie
quod [illegible] in qualibet parte hostie

alia dubitatio de variabili

Sed adhuc est quoddam mirabile quod nunc eternitatis quod est
indivisibile contineat tempus quod est divisibile in infinitum et
quod habet partes priores et posteriores / exemplum ad hoc intelli-
gendum [illegible] ut dicit augustinus [illegible] instanti temporis

Nota prioritas d(ura)t[io]nis temporis q(uo)d s(ecundu)m ... ad prioritate(m) temporis ... medio ... illuminatur quam altera ... medium et organum ... prioritate ... pluralitate(m) quam altera

deus e(st) fuit deus ... simul stare ... in aeternitate

... subito ... illuminantur ... simul temporis

Tradi(tur) in ordine toto de te subito tu emisserunt illu-

minans licet igitur contingit tempore q(uo)d in infinito nunc temporis

est prius et posterius. In infinito illuminato et si non simul temporis

illuminare prius ..., maior et ... (con)sequentia actus quam illa

quam remotior est et prius illa remotio quam ista quam magis et

motio ... contingit in infinito temporis in ... venire ...

p(ro)dicta patet quod sic dicere deus est, deus erat, deus fuit, est

eundem sensum deus est in nunc aeternitatis tunc coexistit temporis

prius praesens et futurum patet etiam solutio secundae quaestionis quia

probat quod quicquid deus nunquam stat eius contradictorium

oppositum in eodem nunc temporis, impossibile est aliquid stare

duo contradictoria opposita sic sorte sede(re) et non sede(re) s(ed) nunc

aeternitatis in infinito est simul cum ... quam nunc temporis ergo ...

deus stat in nunc aeternitatis quicquid sit nunquam stat

duo contradictoria opposita q(uo)d ... est ... eum ... deus

fuit sit nunc non ... non sed ... patet ... quia

nunc aeternitatis est ... temporis ... nunc ... ... dubium ... nunc aeternitatis ...

... ... nunc temporis ... ergo ... mirabile et prius ...

... ... nunc aeternitatis ... ... temporis ...

... possibile in infinito ... prius et posterius ... possibile ...

... possibile ... ... contento ... solvit

Solvit duo dubia ... quae dicit de aeternitate ... deus est deus fuit deus erit

... solutio ...

Solvit aliud dubium

Quia impossibile est duo contradictoria simul esse vera ... solutio ... nunc aeternitatis ... duo contradictoria ... in nunc aeternitatis ... in nunc temporis

Solvit

Post duo ... de ... ... solvit

unde ... dicit quod possibile est et ponit quidam ... radius solaris in eodem instanti temporis est in oriente et occidente et tamen nature ... illuminat partes ... priore ... illuminatione fuit infinite partes ... prima sit prius illuminata ... et patet quod in eodem instanti temporis sunt infinite priora et posteriora sic etiam est possibile quod in una eternitate que est indivisibilis ... radius enim solis multiplicari in prioribus et posterioribus temporis ... dicit in eodem instanti ... ab oriente in occidens ... valde cito et subito ... ut sit quasi imperceptibilis ... radius solis multiplicatur ... in instanti indivisibili ... aliud ... de vestigio et pede ... in arena ... vestigium ... divisibile ... indivisibili ... Ex parte ...

[illegible] ... solvit quandam dubitationem ... de una eternitate ... sit intelligendum ... deus est ... in una eternitate ... stat ... preteritum et futurum ... eternitate ... in infinitum ... Philosophus et solvit ... dubitationem ... in una eternitate indivisibili ... duo contradictoria ... quia ... in uno ... temporis ... duo contradictoria quia impossibile est ... sedere et non sedere in eodem instanti temporis ... eternitate ... in infinitum ... contradictoria ... in uno tempore ... negando ... contradictoria ... in una eternitate stat ... duo contradictoria ... Pro quo sciendum ... in tempore non ... intelligi duo contradictoria ... in alio ... in una eternitate stat ... duo contradictoria quia una eternitas stat ... [illegible]

Sequitur de evo. Aristoteles dicit quod evum est mensura rerum eternarum permanentium et non fine. Et notandum quod quidam dicunt quod sicut tempus est in uno motu scilicet in motu primi mobilis quo motu mensurantur omnes motus inferiores tamquam suo primo mensurante et simplicissimo et per consequens est mensura primi mobilis sic evum est in uno eterno simplicissimo quo mensurantur omnia

Alia eviterna. Alii autem dicunt quod non sit quodlibet eviternum

suum habet eviternum nullum eorum eviternum est causa aliorum sicut motus

primi mobilis est causa omnium aliorum motuum. Ex praedictis

colligitur quod angelus quantum ad substantiam est in aevo, quantum autem

ad agere suum sicut est cognoscere vespertina cognitione est in tempore;

quantum autem ad suum agere sicut est contemplari sub fieri cum aeter-

nitate et cetera. Ista est prima particula huius lectionis, in qua sufficienter tractatur de aevo quod dividitur in duas partes. Primo facit quod dictum est; secundo infert corollarium ibi: Ex praedictis colligitur et cetera. Et primo vult illa glosa quod eviternum est mensura durationis principium sine fine, prout contra se respicit sicut dictum est quod eviternitas est principium sine fine, quia etiam mensura cum eviternitate dicit habere principium sine fine, quae mensura et mensuratum dicunt. Possumus dicere quod ista descriptio est bona, patet quia est constituta ex genere et differentia [illegible] eviternum quod dicitur eviternum mensura ubi ponitur genus, et ubi eviternum differt ab tempore et aeternitate; sed quod dicitur principium ubi differt a [illegible] aeternitate quia aeternitas caret principio; sed quod dicit sine fine per hoc differt a tempore, non theologice loquendo, tempus habet finem, et [illegible] ponit duas opiniones de aevo quod potest in littera. Prima opinio dicit quod sicut est unum tempus quod primo mensurat motum primi mobilis et consequenter etiam alios motus, sic etiam est unum aevum quod sit mensura primi eviterni, scilicet illius generis, et postea sit mensura omnium aliorum eviternorum. Sed alii dicunt quod quodlibet eviternum habet suum proprium aevum et non sit aevum quod sit prima mensura primi eviterni et consequenter aliorum. Et huic opinioni videtur consentire dominus Albertus, quia solvit motivum alterius opinionis, et solutio motivi stat in hoc quod est simile de tempore et aevo, quia primus motus est causa omnium aliorum motuum, sed primum non est de primo eviterno, quod scilicet primus angelus quod aliud non est causa omnium aliorum eviternorum. [Ultimo notandum] quod in tempore naturae nondum eviternum [illegible] primum [illegible] et ideo quamquam incepit [illegible] incepit [illegible] generatione sed angeli non inceperunt per generationem et ideo non sunt in aevo quia de [illegible] corruptibile nisi primo caeli et [illegible] philosophice loquendo eviternitas est in [illegible] eo quod omnia [illegible] principia non habent finem. Et dicit eviternum ab eo quod est [illegible] et finis quia est sine postea et non est principium, et eviternum dicit quod caret fine. Sed eviternum dicit [illegible] quod extra et [illegible] [Ex praedictis colligitur] est tantum prius et finis posterior, sine ubi [illegible] [illegible] Albertus infert unum corollarium: Ex praedictis et cetera, forte 3o conclusio est in littera prima conclusio est quod angelus quantum ad substantiam est in aevo, patet quia caret fine [illegible] principium habet, ergo in aevo. Sed angelus quantum ad substantiam [illegible] cognitionem [illegible] [illegible] adhuc est mensuratum aevo [illegible] habet principium sine fine. Sed [illegible] patet quod angelus [illegible] de novo [illegible] et [illegible] dicitur [illegible] 2a conclusio: cognitio vespertina angeli est in tempore quia omne mutabile [illegible] dicitur in tempore. Sed cognitio

respectu actus angeli secundum quod [illegible] patet quia talibus cognitis que ita ista
inferiora que sunt intransmutabilia natura angelica cuius intelligit medio divino sed
et aliquid intelligit medio naturali non sed generalibus actu que nobilis secunda angelo
continuos mensura angeli est in eternitate quia sic in variabile in
quantum in variabile est est eternitate sed continuos mensura angeli
que in variabile sunt que contemplatio et scientia superiorum quod patet ex
dictis. Sed diceres: si angelus sunt ut [illegible] sequitur quod quidem [illegible] sunt in
diversis mensuris quod videtur impossibile eo quod unum mensuratum vi-
detur habere unam mensuram. Patet per contrarium quia sicut angelus sunt
mensuratum in eternitate et tempore [illegible] quod [illegible] in una
mensura sed [illegible] diversa patet [illegible] mensuris et [illegible] etiam [illegible] in
composito ut dictum est et patet quando [illegible] mensuretur [illegible] una
[illegible] alia eternitas [illegible] apud philosophos ut dictum est
et ratio de isto primo.

Tractatus secundus huius summe continens librum de celo et mundo prima divisione dividitur in prohemium et partem executivam. Secunda ibi [illegible] prohemium dividitur in duas partes. In prima ostendit ordinem huius tractatus ad precedentem. Secunda pars [illegible] in qua autor ponit [illegible] et ordinem dicendorum dividendo hunc tractatum in [illegible] capitula

Quia dictum est de corpore mobili secundum se dicendum est consequenter de corpore mobili quantitativo

Et primo de ingenerabili et incorruptibili quod est celum

Dicit enim Aristoteles primo phisicorum quod ex universalibus in singularia pervenire oportet. Unde primo pueri omnes viros appellant patres et omnes feminas matres, postea autem determinant utrumque. Quorum primo ostendendum est quod unus est mundus corporalis et non plures. Secundo quod celum est finitum. Tertio quod omnia corpora sunt in celo et nullum extra. Quarto quod celum nec est elementum nec elementatum. Quinto de nobilitate celi et aliorum corporum inferiorum. Sexto de motu celi.

Iste est tractatus secundus continens librum de celo et mundo cuius subiectum est corpus mobile ad ubi tantum. Et continuatur ad precedentem sic: nam in tractatu precedenti alberti determinavit de corpore mobili secundum se et absolute sumpto et de eius passionibus. Hic autem determinat de corpore mobili prout contrahitur ad illam differentiam ubi scilicet de corpore mobili ad ubi. Et dividitur in [illegible] [illegible] patebunt per ordinem. In primo probat quod tantum sit unus mundus et non plures et primo continuat dicta post hunc processum. Secundo ponit oppositum videlicet quod tantum sit unus mundus et non plures. Et vult [illegible] quod inter corpora mobilia contracta ad motum specialem primo dicendum est de corpore celesti probatur quia de priori prius est dicendum sed celum prius est orbis corporibus [illegible] ergo [illegible] et [illegible] [illegible] aristoteles [illegible] quod de prioribus prior est speculatio eo quod ex universalibus ad singularia oportet procedere primo phisicorum. Sed minor patet ex primo celi et mundi et octavo phisicorum quod corpus celeste est causa omnium aliorum corporum eo quod est ingenerabile et incorruptibile sed alia corpora sunt generabilia et corruptibilia. Ex alio probat quia [illegible] [illegible] de [illegible] prius est agendum sed celum est [illegible] aliis corporibus. [illegible] probat ex primo phisicorum ubi dicit quod innata est nobis via a [illegible] ad specialia procedere. **Pro quo est sciendum** quod vult philosophus primo phisicorum [illegible] non [illegible] nota nature simpliciter seu secundum se quod [illegible] quanto magis aliquid est in actu determinato tanto magis [illegible] [illegible] cognosci eo quod [illegible] [illegible] cognoscitur secundum quod est in actu. Sed minus universalia sunt magis in actu determinato et magis [illegible] [illegible] et in universalia [illegible] rebus [illegible] minus universalia et in [illegible] sunt nature [illegible] universalioribus et [illegible] non quod [illegible] cognoscatur [illegible] secundum suam naturam magis habent [illegible] cognosci [illegible] est [illegible] quod albertus distinguit de natura quia natura dicitur [illegible] [illegible] quiditas rei que est principium cognitionis rei intelligibilis et sic non [illegible] [illegible] et species specialissime quia habent quiditates magis completas et intelligibiles [illegible] sunt notiores nature universalioribus et [illegible]. Alio [illegible] natura causa efficiens que est producens res effective quia natura dicitur [illegible] [illegible] operans et [illegible] est [illegible] quod [illegible] est [illegible] cognoscitur celum cum suis motibus et influentiis. Hec enim [illegible] se intendit esse specierum [illegible] actus [illegible] individuale. Alia est natura [illegible] ut hic [illegible] generans ipse intendit individuum et sic non accipiendo naturam [illegible] sunt magis nota universalibus non quia cognoscat ea [illegible] cognosceret [illegible] [illegible] ea cognosceret quia intendit [illegible] procedit [illegible] [illegible] ad
in [illegible] [illegible] speciali

[Left margin:] Quare [illegible] albertus posuit [illegible] phisicorum [illegible] de celo quia [illegible] debent precedere specialia

[Right margin:] Et hic assignat causam ordinis huius tractatus ad precedentem et [illegible] [illegible] ex [illegible] oportet procedere ad singularia sed corpus mobile [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] videtur hic tractatus sequitur precedentem

Secunda pars [illegible] in qua autor ponit [illegible] et ordinem dicendorum dividendo hunc tractatum in septem capitula

Aut sunt ... [illegible] ... et corpus ... [illegible]
... [illegible] ... modo in nomine
Non ... determinat et inclinat ea ad ... [illegible]

ulla sit ... [illegible] ... Et ... non intendit
de generatione ... [illegible] ... et individuale et ... non ... [illegible]
... [illegible] ... Et ideo auctor ponit duos ... appellat ... viros ...
et ... feminas ... Sed postea ... [illegible]
... apprehendunt et non distinguunt ... [illegible] ... aliquis a remotis
videns ... cognoscit quod sit ... [illegible] ... Et ... [illegible]
... [illegible] ... cognitione ... suis ... Et ...
... [illegible] ... ordine ... Et ... vult ostendere quod ... sit
unus mundus et hoc contra aliquos antiquos qui posuerunt plures mundos.
Secundo vult ostendere quod caelum sit finitum contra ... antiquorum opinionem ... caelum
... in finitum ... et extensione et ita ... de aliis in ... [illegible]
... [illegible] ... sequentibus videndum est.

Quaeritur utrum sit unus mundus corporalis et non plures. Arguitur quod sic (?)
probat ponens quod duo mundi sunt quia ille alius mundus esset huic
simplicibus inferioribus tantum quia in nomine tantum. Si in inferioribus igitur illa terra
simplicius esset huic terrae et e converso et illa aqua simplicius esset huic aquae et e converso
elementis et elementatis. Sed quae sunt eiusdem naturae tendunt ad
eundem locum igitur ista terra et illa terra tendunt ad eundem locum
et ista aqua ad illam et e converso. Sed quae tendunt ad eundem locum
sunt res eiusdem mundi igitur tantum erit unus mundus corporalis et non
plures. Sed si dicatur quod ille alius mundus esset simplicius huic nomine
tantum igitur non sunt aliae res corporales quam res illius mundi
igitur non erit aliquis mundus realis sed corporalis sed secundum intellectum
alius sed archetypus de quo non est dubium quin unus sit.

Postquam Albertus ... [illegible] ... tractatum ad praecedentem et praemisit ... [illegible]
... [illegible] ... quod tantum unus sit mundus et non plures. Et
... [illegible] ... tractatus ... unus ... mundus corporalis ... [illegible]
in ... [illegible] ... probat ... [illegible]
... si essent duo mundi vel plures ... [illegible] ... res ... mundi ...
elementa et elementata sunt ... rebus ... mundi ... res ... [illegible]
Aut utrum sunt eis similes ... [illegible] ... quod sunt similes ...
... [illegible] ... eiusdem naturae ... [illegible] ... movetur
ad eundem locum et ... movetur ad eundem locum ... res unius mundi ... de
primo ad ultimum iste res erunt unius mundi. Pro quo notandum quod haec

corporalia sunt [illegible] quia si erant duo mundi tunc quilibet mundus haberet quattuor elementa scilicet
terram aerem aquam et ignem. Et ergo concluditur utraque elementa istius mundi sunt eiusdem nature
cum elementis alterius mundi aut non. Si dicis quod sic tunc sequitur quod movetur ad eundem
locum itaque terra [illegible] terra movetur ad terram alterius mundi et e contra non [illegible] mo-
vetur ad eundem locum illa sunt res unius mundi ut dictum est. Si dicis illa [illegible]
ad duo in quemcumque [illegible] quia [illegible] quod [illegible] possit moveri sursum et leve
deorsum [illegible] possit [illegible] spissitudinem [illegible] sperarum et stellarum [illegible]
utriusque [illegible] quia si terra alterius mundi deberet moveri ad centrum
huius mundi oporteret quod exiret circumferentiam alterius mundi et per consequens moveretur sursum
quia quicquid movetur a centro ad circumferentiam illud ascendit sicut ignis qui
exire suo modo tunc ascendet. Secundo contra [illegible] quia terra et ignis
et deinde non posset exire alium mundum [illegible] ascenderet circumferentiam alterius mundi
et scinderet speram alterius mundi quod tamen [illegible] quia celum non est passibile nec
scissibile aut mutabile. Sed si dicatur quod res alterius mundi non sunt alterius nature
cum rebus istius mundi tunc ille res non sunt corporales sed spirituales et sic alius
mundus non erit corporalis sed spiritualis et iste modus [illegible] mundum
spiritualem intelligit similitudinem ut ydeam mundi corporalis existentem in mente
divina ad cuius exemplar deus produxit mundum corporalem. Et ille mundus conceditur quia
omne agens intellectuale agit secundum aliquam similitudinem rei producende modo
deus est agens intellectuale ergo quicquid producit et agit hoc producit secundum
aliquam rationem et similitudinem preconceptam. Et talis similitudo dicitur ydea [illegible] tota
etiam in deo ante creationem mundi corporalis fuit similitudo et exemplar et hoc exemplar ut
similitudo existens in mente divina dicitur mundus architypus ab archos quod est princeps
seu primum et typos figura quasi primus [illegible] figura vel quasi principalissima et nobilissima
figura [illegible] ut dicit [illegible] architypus [illegible] spiritualis mundus [illegible]
Aristoteles primo celi [illegible] arguens sic
dicunt plures sequeretur quod iste mundus non esset perfectus [illegible] probatur
consequentia quia isto modo multa deficiunt ut res alterius mundi ergo non esset perfectus
eo quod perfectum est cui nihil deest ut deficit. Ultimo nota quod tertio ponitur mundus
secundum theologos scilicet archetypos intellectualis sive spiritualis quod idem est et est deus
gloriosus qui est exemplar omnium creaturarum et dicitur quasi principalis figura quia iste mundus
corporalis prefiguratus est ad similitudinem cognitionis divine. Alius est mundus
macrocosmus et est ille mundus sensibilis in quo sumus et dicitur a macros
id est maior et cosmos mundus quasi maior mundus. Quartus est mundus microcosmus quasi minor
mundus et est homo. Et illos mundos innuit Johannes evangelista in mundo erat
id est in corpore et mundus per ipsum factus est et mundus eum non cognovit. Sed Albertus
loquitur hic de mundo prout sumitur pro toto universo aggregato ex omnibus rebus

Utrum autem probemus quod celum sit finitum. Primo
notandum est sicut dicit Aristoteles in 3o phisicorum infi-
nitum multis modis dicitur. Uno modo dicitur infinitum quod impossibile
est pertransiri eo quod non aptum natum est pertransiri quia non est quantum
ut vox est invisibilis. Et dicitur infinitum negative quia non finitum
sed non quantum et deus est infinitus. Alio modo dicitur infinitum

punctus ... quantitas
deus ... infinitus negative
profunditas maris ... infinitum
privative

quod transitum est impertransibile aptum natum est quod transitum pertransiri non tamen est sic quin aliquod pertransitum sit spatium sed non pervenit tamen ad finem. Et infinitum dicitur finitum. Et hiis modis dicitur aliquid infinitum in actu. Tercio dicitur aliquid infinitum secundum appositionem sive inquantum est discreta. Quarto dicitur aliquid infinitum secundum divisionem ut inquantum est continua. Quinto dicitur aliquid infinitum utroque modo scilicet secundum appositionem et divisionem ut tempus et motus. Et hiis ultimis tribus modis nullum est infinitum actu sed tamen in potencia. Et secundum hec infinitum dicitur. Infinitum est cuius quantitatem accipientibus semper est aliquid extra accipere.

ad propositum. Pro quo notandum quod auctor intendit probare quod celum non sit infinitum. Sed quia infinitum multis modis dicitur ne ergo fieret equivocatio et deceptio in quid modis eo potest accipi infinitum. Unde secundum quod clarius ... infinitum accipitur multis modis. Primo dicitur infinitum quod non potest pertransiri ut aptum natum sed pertransiri sicut dicitur vox est invisibilis id est nullo modo potest videri. Et vel illud est infinitum quod nullo modo natum est finiri et deus dicitur infinitus et hoc est negative quia ab ipso negatur finitas et non est aptus natus finitari sicut vox dicitur invisibilis ... negatur ... Et talis ... aptitudo ut ... 200 dicitur infinitum privative et est illud quod aptum natum est pertransiri sed tamen numquam pertransitur sicut aliqua distancia longa ab oriente in occidens ista apta nata est pertransiri sed tamen numquam pertransitur ... cuius longitudinem 200 dicitur infinitum secundum appositionem ut numerus discreta ... dicitur infinitum per appositionem unitatem quia quocumque numero dato contingit dare maiorem per appositionem unitatis. Quarto dicitur infinitum secundum divisionem et quelibet quantitas continua dicitur infinita quia est divisibilis in infinitum quantum est de ratione continui. Quinto dicitur infinitum utroque modo scilicet per appositionem inquantum discretum et per divisionem inquantum est continuum et tempus est infinitum. Et infinitum primo et secundo modo dicitur infinitum actu quia potencia dei actu est infinita et ... distancia longa actu est infinita ... Sed infinitum tribus aliis modis acceptum est infinitum in potencia quia numerus non est actu infinitus unitates sed semper posset addi infinite unitates. Sed quelibet quantitas continua potest dividi in infinitum quantum est de ratione continui ... tamen nulla est actu divisa in infinitum repugnat nature rei ... toto

infinitum dicitur quod est quod semper aliquid accipere extra illud quod dicitur infinitum secundum extensionem videlicet quantumcumque accipiatur semper aliquid est accipere extra illud. Ulterius vult probare quod celum non sit infinitum secundum extensionem ut quod non sit extensum in infinitum secundum quod quidam antiqui dixerunt. Ulterius nota quod infinitum privative dicitur quod est indivisibile sicut punctus vel [illegible] et conclusiones indivisibiles et instans et Deus. Unde de infinitate dei dicunt diversimode doctores nam secundum Commentatorem deus non dicitur infinitus nisi secundum durationem. Alii autem dicunt deum esse infinitum virtute eo ipso quod potentia eius [illegible] sicut in aliis sed secundum theologos deus est infinitus potentia quia secundum sanctum Thomam potentia dei non extendit se in tot quin etiam in plura. Unde secundum Egidium infinitum sic dividitur: quoddam est infinitum secundum substantiam et illud est deus. Quoddam est infinitum [illegible] ut deus. Aliud secundum quod et hoc dicitur secundum passivum et activum. Passivum ut materia. Activum ut intelligentia quae infinita duratione. Aliud est infinitum secundum quantitatem et est duplex secundum actum et secundum potentiam. Secundum actum nullum est. Secundum potentiam vero est et dicitur ut patet in littera secundum quod continua divisa. Et utroque modo etc. dicit infiniti in littera intelligitur de infinito magnitudinis et non durationis seu secundum substantiam durationis dicitur quia sic celum est infinitum secundum durationem secundum substantiam vel deus. Ultimo nota sufficientiam illarum acceptionum sic sumitur quia vel infinitum ut est infinitum actu vel ut potentia. Si actu hoc dicitur ut [illegible] ut [illegible]. Si [illegible] sic est prima acceptio. Si [illegible] sic est secunda acceptio. Si vero potentia est triplicia ut secundum appositionem ut divisionem ut utroque modo. Si secundum appositionem sic est tertia acceptio. Si secundum divisionem sic est quarta. Si utroque modo sic est quinta.

Restat igitur probare quod celum non est infinitum actu et primo probemus generaliter quod nullum corpus est infinitum actu. Sic omne corpus habet superficiem et omnis superficies est terminus. Igitur omne corpus est terminatum. Sed omne corpus terminatum est finitum. Ergo omne corpus est finitum. Ex inde potest inferri sic: omne corpus est finitum, celum est corpus, igitur celum est finitum. Item specialiter probemus celum esse finitum. Supponamus ergo quod in sequentibus probabitur quod omne corpus est in celo et nullum corpus est extra celum. Unde sic mi-

Secunda pars huius capituli probat celum esse finitum et dividitur in duas partes quarum prima probat generaliter de corpore, secunda specialiter de celo. Secunda ibi: Item hoc probemus.

celum cum in motione sua non separatur ab [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliquid [illegible] ut celum [illegible] aliquid [illegible] mobile ut motor [illegible]

Secunda particula specialiter probat celum esse finitum duabus rationibus quarum prima [illegible] in figura [illegible]

Omnia corpora nobilissima corpus celum. Celum ingenerabile et incor-
ruptibile virtute cuius activi et cetera inferiora. Omne
enim agens nobilius est patiente secundum dictum philosophi in decima
Sed corpori nobiliori debetur nobilior forma ergo celo nobilior
forma debetur. Sed forma sperica nobilior est omnibus aliis
formis seu figuris corporalibus propter sui capacitatem
et inmutabilitatem. Unde enim dicit philosophus necesse sive una
superficie contenta est enim sperica forma sive figura plana
una superficie contenta ergo sperica forma debetur celo
ergo celum est spericum sed rotundum. Spericam non vi-
demus quod luna est semiplena quod si arcualis ista non
sua non est in medio. Circulus enim solis est in corpore rotun-
do ergo luna est rotunda eadem ratione et celum et omnia corpora
supercelestia sunt rotunda ergo celum est rotundum. Et inde probatur
dicitur ultimo quod per corpus rotundum sive sphericum est maius me-
dio inter punctum a quo omnes linee ducte ad circumferentiam
sunt equales ergo celum habet medium et ex medio habet extrema
ergo primum celum est extremum et quodlibet extremum est terminatum sive
finitum ergo celum est finitum

primo probat in generali de quolibet corpore et vult quod nullum corpus extra ultimum corpus sit actu infinitum in quantitate secundum extensionem. Probatur quia si esset aliquod de quibus sufficienter [illegible] infinitum [illegible] quia omne corpus habet sufficienter. Ergo infinitum ad [illegible] probatur quia de quibus sufficientem est [illegible] ergo omne corpus [illegible] ergo infinitum quia sufficienter [illegible] ut [illegible] ergo de sufficiente [illegible] probatur quia omne corpus est finitum et quia celum est corpus ergo celum est finitum. **Pro quo nota** opinionem antiquorum qui posuerunt celum esse actu infinitum secundum extensionem et motum [illegible] fuit hec quia de ratione [illegible] in finitum. Sed contra quia celeste [illegible] infinitum [illegible] probatur quia si esset [illegible] aliquod corpus. Et deinde [illegible] illo alio corpore utrum sit [illegible] ut non. Si non [illegible] in finitum. Si sic tunc [illegible] aliud corpus etc. [illegible] infinitum [illegible]. Sed ad illud motivum antiquorum [illegible] celum [illegible] et [illegible] tunc [illegible] alio corpore [illegible] non [illegible] sufficiat quod sit [illegible] sufficere [illegible] et [illegible] virtute [illegible] actu quia in potentia celum est infinitum ex quo est corpus et quodlibet corpus divisibile in infinitum secundum potentiam et presupponit quod superficies sit [illegible] ex primo libro celi de [illegible] 2o presupponit quod corpus est finitum et [illegible] ex primo [illegible] longitudo latitudo et profunditas [illegible] supponitur probat [illegible] finitum [illegible] **Item specialiter probat** [illegible] quod celum sit finitum et primo [illegible] suppositis [illegible] corpus [illegible] infra [illegible] circumferenciam celi [illegible] probabile [illegible] 2a suppositio celum est corpus nobilissimum et probatur [illegible] illud quod [illegible] ingenerabile et incorruptibile [illegible] aliorum [illegible] nobilissimum aliorum [illegible] celum [illegible] ergo est nobilissimum [illegible] aliorum inferiorum [illegible] probatur quia agens [illegible] et nobilius est suo passo. Sed [illegible] probatur quia celum est incorruptibile agens [illegible] motum et lumine et influenciam in ista inferiora [illegible] sunt corruptibilia. 3a suppositio [illegible] Sed corpori nobiliori et [illegible] celum [illegible] sperice figure probatur [illegible] nobiliori corpori debetur nobilior forma. Sed celum est nobilius corpus ex 2a suppositione ergo habet nobiliorem formam et [illegible] Sed inter omnes figuras corporales figura sperica est capacissima [illegible] ergo figura sperica debetur corpori celesti et [illegible] corpus celeste [illegible] speri[illegible] celum [illegible] corpus spericum ergo celum est finitum [illegible] probatur quia de sperico [illegible] ergo corpus spericum [illegible] finitum [illegible] probatur quia corpus spericum est [illegible] medio [illegible] puncto a quo [illegible] linee ad circumferenciam [illegible] equales [illegible] spere ergo corpus spericum habet medium. Sed medium [illegible] extremitatem ergo corpus spericum habet extrema [illegible] finitum. **Unde notandum** celum considerari dupliciter uno modo cum inclusione motoris [illegible] celum [illegible] nobilius [illegible] inferiora alio modo consideratur cum exclusione motoris [illegible] inferiora sunt nobiliora quia sunt [illegible] celum [illegible] **Dicere** quis videtur quod celum non sit activum in ista inferiora quia activum et passivum debent communicari in materia [illegible] de celo et hiis inferioribus ergo celum non [illegible] activum in hec inferiora. **Pro quo sciendum** duplex est agens quoddam enim agit per contactum et ad istud agens requiritur eadem materia. Aliud est agens non per contactum [illegible] per motum in [illegible] et illuminacionem ut celum et illud non requirit eandem materiam [illegible] agit. **Ultimo notandum** [illegible] circulus [illegible] rotundo et [illegible] dicitur luna est rotunda quia [illegible] esse [illegible] toto [illegible] advertendum quia [illegible] celum [illegible] valere [illegible] presuppositum [illegible] in homogeneis [illegible] et [illegible] tendunt ad eandem figuram [illegible] de [illegible] est sperica [illegible] gutte aque existentes in herbis [illegible] per auctorem spere et [illegible] rotunditas celi ex rotunditate [illegible] de gutte et [illegible] celi

[illegible]

Item celum propter quod finitum incomparabile ad motum et ad mensuram ipsius motus quod est tempus. Omne enim quod movetur totum in certo tempore ut finito et est finitum. Sed celum movetur in certo tempore totum quia in una die naturali movetur et semel circumrotatur. Ergo celum est finitum. Quia motus infinitus non posset mensurari tempore finito sed oportet quod sit ymaginata a b per illud tempus et dividatur in duas partes una pars temporis mensurat partem una parte motus et alia alia parte. Motus autem totus sit infinitus non autem totus mensuratus est a tempore finito. Ergo motus infinitus non mensuratur tempore finito. Eodem modo demonstratur quod motus finitus non mensuratur tempore infinito dividendo motum in duas partes proportionabiles cum motus et tempus sic se habeant et ipsa passio eius ita quod quanto eorum excedat reliquum tantum tempus mensurans motum est finitum et motus est finitus. Et si motus finitus est ergo corpus quod movetur est finitum. Constat ergo quod celum est finitum.

[illegible]

Omne corpus sensibile est extra vel est infra

res tempore finito quod est plus probatur tamen quinto quod si aliquod corpus esset infinitum ergo eius motus erit infinitus et ergo si aliquod corpus moveretur tempore finito ipsum erit finitum per fortiores quas probare ... ulteriora quod si sit tempus finitum mensuraret motum infinitum sit ergo illud tempus a b et motus infinitus c d et dividatur tempus a b in quotlibet partes et auferatur a motu infinito quotlibet partes equales illis partibus temporis motus autem iste tunc sit infinitus nunquam totaliter mensuratus est a tempore finito eo quod mensurans et mensuratum dicuntur proportionabilia et consimilia sunt motus infinitus et tempus finitum non sunt consimilia ... Sed diceret quis tamen philosophus octavo phisicorum dicit quod motus celi sit infinitus et perpetuus quod tamen hic dicit quod sit finitus Pro quo notandum quod motus celi quoad eos qui sunt soluti est infinitus quia in infinitum revolvitur secundum eternitatem mundi non autem est infinitus quoad unam revolutionem que fiat uno die naturali ut manifestum est. Postea infra videtur probat quod motus finitus non potest mensurari a tempore infinito quia dividatur ille motus finitus in quotlibet partes et auferatur a tempore infinito quotlibet partes commensurabiles quotlibet partibus motus quia tempus et motus dicuntur proportionabilia ergo tempus illud sit infinitum et erit plures partes quam illas quotlibet ergo tale tempus non mensurat processum motum

Modo probare debemus quod omnia corpora sunt in celo et nullum extra. Et primo probatur quod nullum corpus est extra celum naturaliter neque accidentaliter neque violenter. Et nullum corpus sit extra celum naturaliter probatur. Sed terra sunt quatuor corpora simplicia celum elementa et elementata. Quod celum non sit extra celum probatur quia illud est extra seipsum sed celum non est extra celum. Sed nec elementa non sunt extra celum probatur quia inter omnia elementa inferius est terra super aquam aqua super terram aer super aere ignis Cum igitur omnia elementa sint sub igne et ignis sub celo constat quod nullum elementum naturaliter est extra celum. Item gravia naturaliter tendunt deorsum id est ad centrum levia autem sursum ad circumferentiam que est celum et non ultra

Probat tertio quod nullum mixtum est extra celum

ergo nullum elementum est extra celum. Similiter patet quod nullum elementatum est extra celum naturaliter. Omne enim elementatum constat ex elementis, sed nullum elementum est extra celum, ergo nullum elementatum est extra celum.

Hic est secunda pars huius capituli in qua ostendit nullum corpus esse extra celum [illegible]

Et ulterius patet quod nullum corpus est extra celum naturaliter. Et eodem modo patet quod nullum corpus est extra celum [extra] naturaliter sed violenter. In quocumque enim loco est aliquod corpus naturaliter, in eodem possibile est esse aliquod corpus non naturaliter sed violenter, ut terra naturaliter est deorsum, ignis vero violenter. Similiter ignis naturaliter est sursum, et terra violenter.

Probat istam [illegible] ubi vult quod sicut nulli loco deficit suum locatum, ita nec alicui loco deficit suum locatum

Et ubi non est possibile aliquod corpus esse naturaliter, ibi impossibile est aliquod corpus esse violenter. Sed extra celum nullum est corpus naturaliter, ut probatum est, ergo extra celum nullum est corpus violenter. Et hoc est quod Damascenus ait: Celum est continentia visibilium et invisibilium creaturarum.

Confirmat conclusionem auctoritate Damasceni

[illegible] quod nullum corpus sit extra celum naturaliter [illegible] vult illa conclusio extra celum nullum corpus est extra celum. Probatur quia si aliquod corpus esset extra celum, aut esset naturaliter aut violenter. Sed nullum illorum potest dici, igitur nullum est extra celum. [illegible] non est ex sufficienti divisione [illegible] quantum ad primam partem probat in [illegible] quantum ad secundam partem probabitur in sequenti [illegible] probando ergo primam partem [illegible] quod nullum corpus sit extra celum naturaliter supponit tria esse genera corporis: primum genus est corpus celeste, secundum elementum, tertium est elementatum. Ista suppositione stante arguit sic: si extra celum esset aliquod corpus naturaliter, tunc vel illud corpus esset celeste corpus aut elementum aut esset elementatum. Sed nullum istorum est dandum, igitur etc. Ratio non est ex sufficienti divisione quia non sunt plura genera corporis quam illa tria. Sed ratio [illegible] quantum ad singulas partes: primo quod celum non sit extra celum, quia celum [illegible] per gyrum orbium sperarum celestium usque ad ultimam speram inclusive. Si ergo celum esset extra celum, tunc idem esset extra se ipsum, quod falsum est. Secundo [illegible]

Boetius probatur quod nullum elementum est ipsum celum et hoc duobus primo ex ordinatione elementorum quia in medio celi est terra et post illam ordinatur aqua et post aquam aer et post aerem ignis et post ignem celum scilicet spera lune ergo omnia elementa sunt in celo et ultra est celum quia predictus ordo elementorum est ordo naturalis eorum. 2o probatur ex motu elementorum quia omne elementum aut est grave aut leve si grave tunc naturaliter movetur deorsum ad centrum et non ultra Si autem sit leve tunc movetur ad circumferentiam celi naturaliter et non ultra. Modo ad quemlibet locum movetur elementum naturaliter in illo quiescit ergo omnia elementa quiescunt naturaliter in celo et ultra est celum. 3a ratio minoris scilicet quod nullum corpus mixtum seu elementatum sit ipsum celum probatur quia ubicumque non potest esse elementum aliquod ibi non potest esse elementatum sed ipsum celum non potest esse elementum ut iam probatum est ergo nec aliquod elementatum. 2o probatur quia omne elementatum est compositum ex elementis et participat naturam elementorum et maxime elementi predominantis. Sed diceret quis Commentator super primo celi dicit ipsum celum nullum corpus est neque terrenum neque spirituale neque raciale sed sunt ibi entia inalterabilia et impassibilia optima vitam ducentia. Pro quo notandum quod Philosophus vult ibidem quod celum tale est duobus modis primo pro octava spera et dicitur quod ipsum celum sit entia optima vitam ducentia. Alio modo capitur pro toto universo seu pro aggregato omnium rerum et pro superioribus tam supercelestibus quam etheriis et ipsum celum non est quod non ibi. Et eodem modo probatur quod Albertus probat 2a parte 3o libro physicorum quia fuit illa nullum corpus violenter et probat hoc quia ubicumque est aliquod corpus violenter ibi preter est ipsum celum aliquod corpus naturaliter sed ipsum celum non potest esse aliquod corpus naturaliter ergo ipsum celum non potest esse aliquod corpus violenter. Minor probata est supra. Sed antecedens declaratur et notandum pro quo nota quod antecedens potest sic declarari quod corpora elementalia seu simplicia seu mixta sunt inducta contra quod cum sunt gravia et quedam levia non in suis locis corpus grave est violenter in eodem loco corpus naturale et est sic corpus grave violenter est sursum ergo corpus leve naturaliter est sursum et corpus leve violenter est deorsum ergo corpus grave naturaliter est deorsum. Modo si diceretur quod ipsum celum sit aliquod corpus violenter illud necessario esset aut elementum aut elementatum quia celum non potest esse ipsum se ipsum violenter ergo tale corpus necessario est grave vel leve. Si dicatur quod sit grave ergo in eodem loco preter est corpus naturaliter leve. Si dicatur quod tale corpus sit leve ergo in eodem loco preter est corpus naturaliter. Modo probatum est in precedentibus quod nullum corpus grave nec leve potest esse ipsum celum naturaliter ergo nullum illorum potest esse ibi violenter et hoc idem confirmatur auctoritate Damasceni qui dicit quod celum continet visibiles et invisibiles creaturas ergo celum continet omnia et per consequens ipsum celum non est idem nec corpus nec locus nec tempus extra ipsum celum.

Tamen declaratur conclusio quod celum non est elementum neque elementatum. Quod celum non est elementum probatur quia definitio elementi est componere quod conservat contrarietate in se et agere in suum contrarium fugiendo ei corrumpendo ipsum si vincat et generando in materia sua speciem. Si igitur celum esset elementum tunc omnia

De hoc textu tanguntur 4 conditiones elementorum. Prima omne elementum habet contrarium et hoc 2o quarti... quia omnia elementa sunt invicem activa et passiva. Tercia unum elementum corrumpit alterum et hoc si superat ipsum in virtute et quantitate. Quarta unum elementum in materia alterius generat sibi simile secundum speciem.

elementa se habeant ad celum sicut partes ad totam terra

omnia elementa ad quodlibet componitur et omnia continet celum

quod non videtur. Ex eodem sequitur quod celum non est elementatum de

eisdem elementatis nunc est elementum ex quibus componitur. Sed celum

est maius omnibus elementis ergo non est elementatum. Item

sed quod celum non est elementum nec elementatum de eisdem

celo quia rectus motus qui est deorsum ad medium vel sursum

a medio sed celum non habet rectum motum sed circulare ergo

non est elementum nec elementatum. Si dicatur quod motus

rectus est naturalis et circularis accidentalis. Contra motus

accidentalis intenditur et remittitur. Sed quia motus circularis

in celo accidentalis non intenditur et remittitur probatur quia

non videtur motus eius celi est uniformis

[illegible] ex elementis. Et primo probat quod celum non est elementum quia si celum esset e-
lementum sequeretur quod celum quodlibet corrumperet alia elementa et converteret
ea in suam naturam quod est falsum ut videtur ad experientiam. Et probatio illius
[illegible] [illegible] super aliquibus propositionibus. Prima quod elementa sunt ad invicem
contraria [illegible] ignis est calidus et siccus, aqua humida et frigida
et [illegible] sunt contrarie ergo ista elementa duo sunt contraria. Secunda propositio quod unum
elementum potest agere in aliud si sibi [illegible] approximatur quia quando contrarium approxi-
matur contrario et habet dominium sufficiens super ipsum non potest suspendere
suam actionem. Tertia propositio quod elementum fortius potest corrumpere debilius
et convertere ipsum in suam naturam. Quarta propositio si celum esset elementum ipsum
haberet sufficiens dominium super omnia elementa quia elementa sunt sicut partes
respectu ipsius celi et sic existentes istae propositiones sufficiunt pro probatione conclusionis
[illegible] quod celum non est elementum. Et alibi in [illegible] [illegible] istae rationes

elementorum p^a de elementis pactum 2^a de elementis est quarte
2^a unum elementum recipit aliud et hoc superat unum in virtute et quarte
et ideo dicit si unum est sicut in una et aliud elementum continua alteri quantum
supra spera et ignis est una aeris quantum supra ille et sic omnia
elementa sequuntur ad celum et punctum ad terram quia sicut ptholomeus
et alphraganus et alios astronomos peritos quelibet stella fixa visu
in tabulis multo maior est quam tota terra linea que physicus in toparoe
albertus probat quod celum non est elementum **Et eodem modo patet quod**
omnis elementi corpus corporis quia elementatum non componitur ex
orbibus elementi totum sed ex partibus elementorum sed tota terra et
totalis aqua et huius non ingreditur est quod constituere rei quia tunc non
generatur ut unum elementatum sed ut ... tunc ex toto elementi quod
plus est ... multa elementata unde ... elementi
et est maius elementatum quod ... **Item probat quod**
celum nec elementum hic albertus probat quintum quod celum non
est elementum nec elementatum Et vult ... de elementis
et elementatum ... motu ... sed celum ... motu
motu ... circulari ideo non est elementum nec elementatum ...
... dicere aliquis quod motus ... circularis
... vult ... motus circularis celi non
est ei accidit quia sicut ... insensibilis et ... insensibilis
in tarditate et velocitate ... motus celi ... uni-
formis ... motus violentus ... insensibilis et ...
... impellentis et moventis violentis ...
... et quia ad fortificatorem et debilitatorem ...
... motus in tarditate et velocitate

Et probatur etiam per hoc quod celum non est generatum Omne enim quod generatur

Illud generatur ex contrario ut ex ... ut dicit Aristoteles

in libro de celo et mundo Sed celum non habet contrarium ideo non generatur

Plato in thimeo dicit ipsum esse generatum ... et ... sui

Et probatur etiam per hoc quod celum non calescit nec frigescit

quia non est elementum nec elementatum quia iste sunt proprie passiones

elementorum scilicet calidum frigidum humidum siccum Sed

cum celum non recipit huiusmodi impressiones constat quod non ...

... forma ... forma ...

manifestum quod fuerat ipsum o fuerat calor: et est constat quod [illegible]

mis ex congregatione luminis quod a sole pervenit senciaque

calorem. Item corpora supercelestia non sunt calida sed dicuntur

calida ut sol, ut frigida ut saturnus, ut humida ut

luna. Et hoc non est nisi per effectum quem agunt corpora superiora

in inferioribus et non econverso. Videmus enim quod luna

quando plena est et habet plenitudinem sui luminis tunc mare

crescit et in decremento lune decrescit. Unde patet

quod luna est mater aquarum et causa humiditatis. Preterea

dicit aristoteles in libro de proprietatibus elementorum quod

quando planete fuerunt coadunati in signo piscium

factum est diluvium. Quando autem coadunati fuerunt in signo

geminorum facta est magna mortalitas. Item patet quod

celum non est coloratum quia color causatur ex qualitatibus elementorum.

[illegible] dicitur in tres partes [illegible] quedam [illegible] et dim[illegible] celum non [illegible] celum non habet [illegible] sed [illegible] qualitates [illegible] celi et [illegible] philosophorum quia [illegible] qualitates [illegible] quia celum ex quo non est elementum nec elementatum non habet contrarietatem [illegible] qualitates [illegible] celi [illegible] contrarietas est de ratione [illegible] in elementis et non in celo, ergo in elementis est contrarietas et non in celo. Pro quo nota secundum philosophum primo celi tres erant opiniones de celo. Prima dicit celum esse quale et incorruptibile. Sed illa improbatur ibidem quia ex quo celum

[illegible]

non esset generatum tunc non contari ut corruptibile eo quod generatum et corruptum contingit ex
actione contrariorum quae tamen ad invicem. Tertia opinio dicit quod caelum est genitum
sed est incorruptibile et illa fuit opinio platonis contra quam arguit aristoteles ibidem
quia omne genitum est corruptibile. Si ergo caelum est genitum tunc etiam est corruptibile.
Maior non est vera quia quod generatum esset contrarium et quod esset contrarium naturaliter est corruptibile
licet secundum unum capiendo genitum proprie. Si autem genitum capitur improprie sic caelum
est principium et causa sine qua et etiam origenes tunc caelum est genitum et
secundum intellectum dictum platonis. Quarta opinio est quod caelum est ingenitum
et incorruptibile quia caret omni contrario. Licet est ingenitum et incorrup-
tibile sed caelum est. Quomodo probatur? Maior probatur: omne quod generatur
illud generatur ex suo contrario. Et quod corrumpitur corrumpitur a suo contrario. Sed
minor probatur quia caelum non est elementum nec elementatum ut supra
probatum est. Et caelum est ingenitum et incorruptibile. Quia caelum etiam
est aeternum et etiam est ampliabile sed tamen non est genitum nec corruptibile proprie
accipiendo. Tertio sic. Ex predictis etiam patet quod caelum non
calescit. Hic infert albertus secundum correlarium quod caelum non est
frigidum nec humidum et siccum. Sic patet quod ille qualitates sunt qualitates proprie
elementorum et elementatorum. Sed probatum est quod caelum nec est ele-
mentum nec elementatum ergo nec est calidum nec frigidum nec humidum
nec siccum et hoc secundum unum forte licet [illegible] et quod ad influentiam.
Et ex illo sequitur quod caelum non est magis antiquum nunc quam in principio fuit
quia illud quod non est transmutabile non senescit. Sed caelum est. Quomodo
igitur patet minor. Quia transmutatio est causa vetustatis. Sed maior probatur
quia caelum non habet qualitates elementorum quae sunt ad invicem transmutabiles.

Sed diceres: unde est aggregatio luminis in inferioribus?
Unde est calidum quod hoc non quia terra est corpus densum et compactum
et tale corpus est aptum natum reflectere radios solares. Radii ergo solis
cadentes ad superficiem terrae quia non possunt penetrare terram reflectuntur
a superficie terrae. Et ex tali reflexione radiorum radii multiplicantur
et congregantur et ex tali multiplicatione et congregatione radiorum fit calor in superficie
terrae. Sicut autem ex congregatione radiorum potest fieri calor patet per ex-
perientiam de speculo concavo ubi in puncto concursus radiorum reflexorum
a speculo incenditur stupa. Ulterius aristoteles dicit quod quando omnes planete
fuerunt in signo piscium tunc factum fuit diluvium sicut fuit tempore noe
cuius ratio est quia tale signum est aqueae complexionis vel naturaliter et quando omnes pla-
nete humide complexionis erant sub tali signo tunc influentia
quorumlibet planetarum fuit magis fortificata et propter similem complex-
ionem signi cum planetis [illegible] complexionis erat sub tali signo
tunc influentia illarum planetarum [illegible] magis fuit corrobora-
ta propter convenientiam complexionum signorum et ideo fiebat magna humiditas
aquea [illegible] et talis habemus [illegible] aquarum diluvium.
Etiam dicit aristoteles quod aliquando omnes planete erant coadunati in signo
geminorum tunc fuit facta magna mortalitas [illegible] quia geminum
est signum calidum et siccum cum ergo planete calidi et sicci erant sub
tali signo tunc eorum influentia magis fortificabatur propter
similem complexionem signi et influentia aliarum planetarum
qui fuit frigidae et humidae complexionis magis fuit corroborata propter
convenientiam complexionis signi et propter hoc animalia magis exsiccabantur
et per consequens moriebantur nam exsiccatio corporis est causa mortis eo quod calor

[illegible]

realis mixtis ex humido radicali et ex vita possit in squalido
et humido et sic ad gradum humidi radicalis nato facit mors
etc. Item patet quod celum non est coloratum
quia albus est [illegible] et celum non est coloratum [illegible]
quamquam est coloratum [illegible] elementatum seu mixtum ex elementis
Sed celum non est elementatum ergo non est coloratum [illegible]
color [illegible] qualitas [illegible] ex commixtione primarum qualitatum ad
invicem et sic quidquid est coloratum est mixtum ex quatuor elementis
ergo celum non est coloratum [illegible] videtur esse mixtum e [illegible]
Notandum color capitur dupliciter uno modo stricte et sic solum
in corporibus mixtis quia fit ex commixtione primarum qualitatum et sic
non celum non est coloratum. Alio modo capitur large prout se extendit
ad colorem [illegible] et lucidum et illo modo celum est coloratum quia
seu large sumendo colorem etc. non solum color est obiectum visus
sed etiam lux)

Capitulum tertium de nobilitate celi et corporum superiorum ... [illegible]

Nobilitas celi siue corporum superiorum et etiam inferiorum est manifesta
ex elevatione sui super omnia corpora inferiora. Quanto enim corpus nobilius
tanto altiorem debet sibi locum. Item nobilitas corporum superiorum patet ex
figura siue forma rotunditatis. Rotunditas enim nobilior est omnibus aliis
figuris siue formis sicut dicit Aristoteles in libro de celo et mundo. Patet ex
eo quod omnes alie figure habent terminos. Rotunda autem figura habet formam circularem et nullus
nec habet principium neque finem ut in secundo tractatu. Quod autem corpora superiora
sunt rotunda ostensum est supra. Et ab hoc quod celum est rotundum omnia corpora
inferiora sunt rotunda et ab hoc finita sunt. Nam omne rotundum habet medium et omne me-
dium habet extrema et quod habet extrema est finitum. Quod autem corpora inferiora sunt rotunda
manifestum est in igne enim qui continet sperae celo quod est rotundum habet formam rotundam.

Ad probandum elementa esse rotunda auctor intendit hanc rationem quia con-
tentum recipit formam continentis ut patet de vino in vase [illegible] [illegible] quia
continens omnium corporum sit rotundum Sequitur quod ignis qui continetur
immediate a celo est rotundus. Et sic est probandum de aliis usque ad ignis
ut patet in textu

Sic dicit Aristoteles [in] celo et mundo et est aer circumcirca ab igne rotundo

rotundus et ob hoc similis [ignis] Similiter notandum tamen quod terra est disposita

quare eius volunt homines [illegible] Item nobilitas superiorum corporum patet

ex impassibilitate eorum sunt enim ingenerabilia et incorruptibilia et

impassibilia virtute activa elementorum inferiorum [illegible]

[illegible] Pro quo nota [illegible]

[illegible] Diceret quis [illegible] Pro quo nota [illegible]

[illegible] Tunc 2 corporum superiorum [illegible]

[illegible] Sciendum [illegible]

[illegible] Sciendum alterum [illegible]

[illegible] Tunc 2 et ob hoc [illegible]

[illegible] Notandum tamen [illegible]

[illegible] Item nobilitas superiorum [illegible]

[illegible] Nota [illegible]

Nota

Capitulum [illegible] et [illegible] quod motus sit regularis

Quia celum est nobilius corporibus aliis inferioribus [illegible] ei nobilior motus [illegible]

[illegible] perpetuus ab omni pena et fatigatione alienatus. Quod autem motus celi sit

perpetuus manifestum est ex eo quod principium movens ipsum non potest separari ab ipso. Illud enim

principium aut [illegible] ab extra. Si extra tunc motus celi [illegible] totaliter [illegible] violentus

[illegible] accidentale sive violentum [illegible] fuisset et [illegible] sicut dicit [illegible] [illegible]

Sic igitur et motus celi iam dudum [illegible] cessasset. Restat ergo quod [illegible] principium sit ad intra

et ab eo [illegible] non potest nec per passionem aliquam [illegible] [illegible] celum est impassibile

non habens [illegible] ergo [illegible] principium non [illegible] ab ipso ergo motus celi est perpetuus

Item quod motus celi sit regularis et perpetuus [illegible] ex eo quod non habet [illegible]

[illegible] uniformis ut [illegible] tendit [illegible] ad [illegible] [illegible]

motus celi non tendit ad [illegible] [illegible] quo acquisito cessaret ergo est perpetuus [illegible]

Probat secunda [illegible] quod motus celi sit regularis

Violentum enim [illegible] [illegible]

Nota [illegible]

Nota secundum [illegible] quod [illegible] motus [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] pena et gravitate. Sed celum non est passibile nec [illegible] igitur motus celi [illegible]
[illegible] et motus eius est perpetuus [illegible]
Nota quod iste motus est sine fatigatione et pena [illegible]
[illegible] quia movet uniformiter [illegible]
ille motus [illegible] sine pena et sine fatigatione [illegible]
Sed diceret quis [illegible] celum movetur igitur est [illegible]
[illegible]
[illegible]
Item quod motus celi sit [illegible] non intenditur nec remittitur [illegible] uniformis [illegible]
[illegible] motus celi est [illegible] igitur est perpetuus [illegible]
[illegible] ille motus est uniformis [illegible] a motore movente uniformiter. Sed motor celi movet
uniformiter [illegible] sine pena et fatigatione igitur motus celi est perpetuus [illegible] Preterea
motus [illegible] ad [illegible] ille motus qui non fit [illegible] sine
[illegible] motus celi est [illegible]
[illegible] motus [illegible] cessat [illegible] igitur ex opposito
cessat motus [illegible]
motus qui non est [illegible] perpetuus. Sed [illegible]
[illegible] quod motus celi non est [illegible]
[illegible]
[illegible]

Ex predictis patet quod motus celi neque est naturalis neque violentus neque animalis. Cum autem

motus celi non sit naturalis neque violentus, patet ex eo quod omnis talis motus est motus finitus.

Probatur quod quia aliquod corpus sive naturaliter sive violenter movetur per aliquam lineam seu spacium

finitum vel etiam spacium finitum, et id aut corpus aliquod pertransit spacium illud et tunc finitum sit in

quo stabit vel non. Si stabit, quod cessabit motus, et motus non est perpetuus. Si non

non stabit quod redibit, quia ultra non est procedere. Quod redibit vel eodem tempore vel non. Si eodem,

quod simul et eodem tempore ibit et redibit, quod in duo opposita erit eodem tempore, quod est impossibile,

et duo corpora erunt in eodem loco, quod est impossibile. Si non, quod quies fuit in medio illorum duorum

temporum, quod cessaverit, et motus non est perpetuus. Sed probatum est quod motus celi est perpetuus.

Item naturalis, quod non est naturalis nec violentus. Item motus naturalis intenditur et remittitur.

Sed motus celi non intenditur nec remittitur, quod motus celi non est naturalis. Item autem non probatur

quod motus celi non est naturalis, quia omnis motus naturalis est ab aliquo ad aliquid et [illegible] redit ad aliquid.

Probat specialiter motum celi non esse naturalem [illegible]

agreg[illegible] quo assistit [illegible] ad mobile motus autem celi non requirit aliquid quo

assistit quo non est naturalis Item ratione probatur quod motus celi non est naturalis quia

quod movetur naturaliter fit eiusdem speciei et eiusdem nature igitur movetur [illegible]

partes enim gravia tendunt ad centrum et omnia levia ad superiora ascendunt

quod in celo fit eiusdem speciei et nature Si motus eius esset naturalis moveretur versus

eandem partem et non esset diversio ut [illegible] in astronomia facultate

[illegible] dicat [illegible] et modo quod octava sphera movetur ab oriente

in occidente et alie septem sphere moventur contra incessum primi mobilis quod non

movetur versus eandem partem quod motus celi non est naturalis Item ratione probatur

quod motus celi non sit naturalis quia motus celi est principium nature et rerum naturalium quia

mente [illegible] motu omnes res naturales generantur corrumpuntur et alterantur [illegible]

aut quod est causa alterius [illegible] nobilior [illegible] motus [illegible] principium

rerum naturalium non est subiectus nature quod non est naturalis sed supernaturalis [illegible]

[illegible]

[illegible]

Quod autem motus celi non sit violentus probatur ... violentus ...

lentum tristitie ... concludit quod non sit animalis ... motus ...

animalis non sit sine pena et labore ... motus autem celi non est

... motus celi non est animalis ... motus ... in medio ... motus

celi non ... ergo non est animalis. Preterea ... motus ...

alium motum celi ... ut dicit ... de celo et de celo et mundo ...

... dicit avicenna quod non ... et animalis ... per similitudinem quod sicut ...

movet ... humanum et ... obedit ei ita angeli ... intelligentie ...

... suum creatorem ... desiderio movent ... orbes ut ...

ita quod prima spera ... magna ... desiderio movet ... primo

... appellat ... motum ... desiderii et ... spera movet ... ordine

et sic de aliis ... avicenna dicit quod angeli ... non ... sunt et ...

... et ... motus celestis ... animalis ... non ... et animalis ...

[illegible]

go no est violentus a[...] ex[...] contra qr violentus [...] Et hoc [...] qr si motus celi non est [...] violentus [...] permisisset. **Nota** q[uod] violentus [...] qr violentum [...] eo q[uod] [...] natura[...] contrario [...] non potest sustinere eo [...]
[...] **Item** omnis motor qui movet violenter movet cum pena et fatigacione ergo si motor celi movet violenter celum tunc movet cum pena et fatigacione et sic non movet perpetue et uniformiter [...] oppositum dictum est [...] **Similiter ostendit quod non sit animalis** [...] albertus quod motus celi non sit animalis per duas raciones prima Quia motus animalis est cum pena labore et fatigacione et est [...] motus celi non est cum pena labore et fatigacione nec est [...] ergo non est animalis. Ante patet qr anima movet corpus cum quadam resistencia qr anima movet [...] Corpus autem non movetur [...] motu progressivo [...] ergo [...] inclinacio et motus [...] ad quod movet [...] anima [...] autem motus [...] contra [...] inclinacionem est cum aliqua resistencia et per consequens cum labore pena et fatigacione [...] ergo [...] motus [...] cum fatigacione [...] perpetuus [...] Et hoc patet [...] quod celum movetur sine pena et fatigacione qr celum non [...] inclinacionem ad aliud motum quam ad istum quo movetur a suo motore [...] non est [...] aliqua resistencia [...] **Item motus animalis intenditur** [...] albertus [...] ad idem Et est omnis motus animalis intenditur et remittitur Sed motus celi non intenditur nec remittitur ergo non est animalis. Ante patet qr motus animalis in principio et in fine est remissus in medio autem intensus Sed hoc patet ex predictis qr motus celi sit est regularis et uniformis movens [...] de velocitate et tarditate **Preter hos duo motores** [...] ultima [...] celi in qua ostendit qualis sit motus celi et quis motor Et [...] qr motus celi est circularis ut patet primo celi ubi dicit motum celi esse circularem Et subdit [...] avicenna dicit quod motus celi assimilatur quodam modo motui animalis qr sicut anima movet [...] et corpus habendi [...] est intelligencia movet celum ex desiderio Sed [...] est differencia qr motus animalis est cum fatigacione et pena motus autem celi est sine fatigacione Et avicenna appellat motum celi motum desiderii qr ut patet [...] commentatore duodecimo methaphisice intelligencie [movent] sicut amantes et desiderantes Sed primum ens deus movet sicut amatum et desideratum qr intelligencie intendunt primum [...] desiderio et amore ad primum [...] intendunt quantum possunt assimulacionem primi [...] primo desi[...] similitudinem primi principii et perpetuitate [...] entis [...] nisi per motum alia entia [...] ergo movent ut amantes et desiderantes assimulantes alia entia inferiora primo [...] Sed ex primo [...] motus est finaliter propter amorem et desiderium primi principii tunc deus movet [...] ut amatum et desideratum. **Nota** motus potest dici animalis duobus modis Uno modo qr fit a principio cognitivo sive [...] cum resistencia sive sine resistencia et isto modo motus celi potest dici animalis [...] albertus et [...] avicenna 2° modo potest dici animalis qr fit a principio cognitivo cum resistencia et isto modo motus celi non [...] animalis [...] motus celi animalis [...] non [...]

Capitulum [quartum] de nouem speris celestibus [...] et dividit in duas partes In prima tercia facit [...] quod [...] distinguit speras celestes [...]

Tertio quod octo spere celestes distinguntur quarum prima est in qua stelle fixe [sunt] et vocantur inerrabiles [et] immobiles ut dicit aristoteles 2° de celo et mundo 2a spera est saturni 3a solummodo est saturni 3a spera est iovis 4ta est martis 5ta solis 6ta veneris 7ma mercurii 8ua lune. Unde versus: Octo sunt spere quas posteris sic ordine: Celum stellatum saturnus iupiter et mars Sol venus assequitur mercurius ultima luna subest. Sub quibus non sunt spere corruptibiles sicut ignis aer aqua terra et alia corpora corruptibilia sicut dicit macrobius. Thomas (?) Comes autem assignat aliam speram super istas in qua sunt angeli et res spirituales [...] Theologi autem assignant septem celos sive speras aereum igneum ethereum

Octo sunt spere [...] octava spera est saturni [...] spera [...] stelle fixe [...] octo orbes celestes [...] celi [...] ordinem [...]

[...] trepidacionis sive accessus et recessus [...] de hoc tamen magis spectat ad astrologos quam physicos [...]

Tercio distinguit speras celestes [...] theologos [...] quod [...] theologi distinguunt [...] celos [...] sub quo [...] speram stellatam videlicet [...] celum cristallinum et [...] [...] sub his tamen celis [...] elementa

Olimpeum sidereum cristallinum empireum vel celum trinitatis quorum minus sit primum

Clampi quia omne celum vocatur [illegible] creatum vel increatum si increatum sic est celum

trinitatis vel empireum si creatum vel quod movetur [illegible] corruptibile vel incorruptibile si

corruptibile hoc est duplex vel quantum ad medium vel quantum ad extrema si quantum ad extremum

sic est celum igneum et aereum si quantum ad medium sic est celum ethereum si non movetur

[illegible] incorruptibile hoc iterum est duplex vel quantum ad medium vel quantum ad extrema si primum

sic est celum cristallinum si quantum ad extrema sic est celum sidereum et olimpeum.

Capitulum septimum et ultimum huius tractatus in quo Albertus determinat de speris celestibus et primo ponit numerum sperarum secundum naturales secundo secundum astronomos tertio secundum theologos. **Dicit** quod [illegible] secundum naturales sive philosophos et antiquos [illegible] celi tantum octo sunt spere supercelestes [illegible] octava spera [illegible] firmamentum vel celum stellatum et septem spere sunt septem planetarum [illegible] ultra celum stellatum non est alia spera naturaliter loquendo quia philosophi naturales non ponunt aliquam speram nisi [illegible] nona spera non [illegible] stella et [illegible] non ponunt. **Notandum** secundo quod in octava spera sunt stelle fixe [illegible] immobiles [illegible] in aliis septem speris [illegible] sola una stella ut in spera Saturni solus Saturnus et ita de aliis [illegible] stelle fixe quia [illegible] non moventur nisi motu firmamenti [illegible] octave spere [illegible] tota. **Sed diceres** [illegible] octava spera [illegible] tanta multitudo stellarum et in aliis speris non est ita [illegible] nobilitas octave spere quia ipsa multum nobilior est aliis speris inferioribus propter situm loci altitudinem [illegible] stellarum et non alie et in octava spera sunt stelle diverse propter generationem diversarum [illegible] in hiis inferioribus [illegible] diversitate stellarum et [illegible] diversitas effectuum [illegible].

Ptholomeus autem [illegible] Albertus ponit numerum sperarum secundum astronomos et dicit quod Ptholomeus ponit novem speras quia ultra octavam speram ponit aliam speram et [illegible] non dixit [illegible] stellam [illegible] dicit eam primum mobile et [illegible] dicit [illegible] angelos [illegible] ut dicunt alii astronomi [illegible] non fuit de intentione Ptholomei quod [illegible] spera nona [illegible] primo mobili [illegible] posuit eam primum mobile quia ipse dicit eam moveri motu diurno ab oriente in occidentem [illegible] attribuit octave spere duplicem motum [illegible] motum ab oriente in occidentem et [illegible] motum [illegible] planetarum quia non potuit omnem diversitatem in hiis inferioribus salvare ex motu [illegible] propter generationem et corruptionem inferiorum [illegible] celum pluribus motibus moveri. **Nota** [illegible] quod quodlibet [illegible] reduci secundum motum ad aliquod uniforme [illegible] octo spere naturales sunt difformis motus [illegible] reduci ad uniforme et hoc est nona spera secundum Ptholomeum [illegible]. **Theologi autem** [illegible] Albertus ponit numerum sperarum secundum theologos [illegible]. **Dicit** quod theologi ponunt septem celos primum celum est celum trinitatis et vocatur ab eis celum empireum et [illegible] creatum [illegible] ab eterno fuit [illegible] personarum [illegible] fuit ab eterno et ex hoc colligitur [illegible] ubi fuit deus ante creationem mundi [illegible] fuit in celo trinitatis quod dicitur empireum ab [illegible] quod est [illegible] igneum propter nimiam claritatem [illegible] et transparens et in illo dicuntur [illegible] angelos et archangelos et vocatur olimpum [illegible] igneum [illegible] cristallinum et in illo dicunt [illegible] ponunt celum cristallinum quia [illegible] sidereum celum vel stellatum et [illegible] spera et septem spere planetarum [illegible] dicunt theologi quod [illegible] celos secundum merita [illegible] ascendit in cristallinum [illegible] ad celum olimpeum [illegible] manet in inferiori celo [illegible] celo autem trinitatis [illegible] deus [illegible] celum igneum et est spera ignis [illegible] ponunt ethereum [illegible] ponunt celum aereum [illegible] superior [illegible]. **Dicet unus** [illegible] Albertus non dicit terram et aquam [illegible] spere aeris tangentis terram et aquam [illegible] aqua non dicit [illegible] speram [illegible] quia non est perfecte rotunda [illegible] terra non dicit [illegible] speram quia non est [illegible] centrum omnium sperarum.

[illegible] ubi est spera ignis [illegible] aut inferior quam iuxta [illegible]
vocatur olimpus a quodam monte altissimo Macedonie [illegible] elementum
aer distinguitur in duos celos superiorem [illegible] partem quam [illegible]
prima ad ignem vocatur celum ethereum [illegible] et inflammatum
alia autem partem inferiorem ubi aves volant dicunt celum [illegible]

[illegible]

Nota quod ordo illarum sperarum secundum theologos patet in hiis metris: Nona celorum sit ordo notetur eorum: Empireum primum, hic aqueum, christallinum, sidereum post, igneum post, hic substat olimpus, ethereum post, aereum sequitur, hic locus ymus.

Notandum quod motus octave spere dicitur uniformis, motus autem planetarum et aliarum sperarum inferiorum dicitur difformis, scilicet tropicus et diurnus et revolutio primi mobilis.

Sed motus proprius, motus tropicus dicitur quia motus quo sinunt(?) omnes planete in astronomia dicuntur tropici quia retro gradiuntur a motu primi quo motus cum tanto desiderio omnes speras alias secum revolvit. Motus autem qui dicitur revolutio primi mobilis dicitur diurnus, motus proprius et naturalis planetarum. Quare autem spere planetarum moveantur contra impetum primi mobilis ut dictum est, per diversos diversimode assignatur causa. Quidam enim dicunt quod hoc fit ad retardandum motum primi mobilis; si enim motus eius non retardaretur, totus mundus frangeretur propter nimiam sui velocitatem, ut(?) [illegible] factum. Et alii dicunt quod hoc fit propter homines et animalia que sunt super terram, quia si motus primi mobilis qui est in tanto appetitu non haberet retardantem, nichil nasceretur vel cresceret aliquid super terram, nec homines possent vivere. Et hec de celo et mundo dicta sufficiant.

[illegible]

Nota

[illegible]

Postquam dictum est de corpore mobili ad ubi in generali et ut est corpus celeste

corruptibile. Dicendum est de corpore mobili generabili et corrup-

tibili. Et primo de simplici, postea de composito. Corpora generabilia

et corruptibilia simplicia sunt elementa. Unde dicendum est de elementis

que sunt desubtus celo sunt sibi ita quod primum quod subtilius aliis et propinquius celo

scilicet ignis, quod subtilius est aere ergo propinquior est celo et aer quam aqua et aqua quam terra etc.

[illegible]

Primo ergo ponam opiniones antiquorum philosophorum de elementis. 2o dicam de primis

qualitatibus elementorum. 3o de generatione et corruptione elementorum ad invicem quia

cum eis causantur de alteratione et de aliis speciebus motus. Sed antequam ponam opiniones

de elementis Nota quod elementum multis modis capitur. Quandoque enim primo elementum primum materie

complexum [illegible] omne totum est maius sua parte etc. id est de quolibet affirmare vel negare

oppositum

Dicitur [illegible] at Aristoteles in 1o [illegible] dispositionem sensus et veritatis [illegible]

[illegible] ex quibus sunt prima sive elementa sibi appellat prima elementa Secundo est elementum

ut dicit Aristoteles in 5o methaphisice quod est quod est ex quo componitur res primum et ex quo primum in eo [illegible]

qualibet [illegible] primum [illegible] dicuntur elementa [illegible] ad plantam et similiter [illegible] aliis

Tertio est elementum [illegible] secundum sensibile corporis mixti et in hoc dicitur

elementum et in 1o [illegible] elementum est id ex quo [illegible] primo et [illegible] non dividitur

[illegible] in formam [illegible] generatione et mixtione [illegible] qualibet [illegible]

[illegible] elementum Secundo hic autem distinguntur quatuor elementa scilicet ignis aer

aqua terra quia omnia [illegible] sunt [illegible] sed fugiendum [illegible]

Et in omnia elementa dicuntur [illegible]

[illegible]

Sed antequam [illegible]

[illegible]

Elementum autem diversitate diverse sunt opiniones quidam enim ponunt elementa

plura quidam vero unum tantum Et inter eos qui ponunt elementa plura ad duo fuerunt

opiniones Empedocles enim et Aristoteles ponebat quatuor quod dicta sunt [illegible] Empe-

docles [illegible] ponebat enim in [illegible] quatuor elementa [illegible] prima omnium corporum

Et ponebat duo formalia principia scilicet litem et amicitiam et dicebat quod [illegible]

sive chaos sit calidum humidum frigidum et siccum separabantur ab eis sunt conglutina-

bantur in unam massam scilicet amicitiam postea autem illis qualitatibus sic sibi adve-

nientibus separabatur scilicet per litem unde sic contingit patet magnum planum sit patet

infinita scilicet multa animorum fecerunt enim empedocles non solum ponebant elementa dicit

principia et in massa illa massa ... principium elementorum ponendo plura elementa ...

[illegible]

Nota ...

Democritus autem et leucippus ponebant corpora indivisibilia principia omnium corporum quae ea

athomos appellabat quod est infinita dicebant et sua opinio sic approbabatur per hanc e

corpus divisibile infinita et si per hoc ponatur ... corpus divisibile in infinita aliquid

aliquid remanebit aut nihil si nihil constaret corpus ex nihilo quod est contra ... si aliquid

remanet aut est corpus aut non si non est corpus ... ex non corporibus quod est contra ...

si autem est corpus aut est divisibile aut indivisibile si divisibile ... posset

quod divideretur in infinitum et usque dum non dividi posset ulterius si autem est indivisibile

habemus propositum scilicet corpora indivisibilia sint principia omnium corporum. Huius autem ...

... dividit ... divisibile ... non in actu ...

corpus divisibile actu et ad ultimum usque ulterius dividi non potest

[illegible]

Et isto excusat errorem ipsius anaxagore quia nescivit distinguere inter esse in actu et in potentia

Nota [illegible — dense commentary on corpora athomalia, Democritus and Leucippus, divisibility of the continuum in infinitum]

Sed [illegible]

Anaxagoras autem ponebat infinita esse elementa et dicebat contrarium Aristotelis et Empedocli

Dicebat enim quod illa quatuor elementa scilicet ignis aer aqua terra dicuntur elementa et omnia alia dicuntur

elementa scilicet lignum lapis ossa et silva et quod sic sit probabat per hoc medium videlicet quia illa quatuor sunt

elementa et ex illis constat caro lapis et alia ergo illa quatuor constat ex eis et ex eis ab eis non

ex eis que ex non entibus constaret ens quod est falsum Sicut caro est ex eis ex eis (sic) ossa et me

dulla et ergo ea que sunt in eis sunt elementa et illa quatuor sunt elementa scilicet ignis aer aqua terra sicut

anaxagoras dicit quod quelibet sunt in quibuslibet dicebat enim quod in carne sunt ossa et in osse nervi

et caro et sic et ideo in carne sunt nervi et ideo alia ossa et nervis et sic de ceteris in infinitum.

Aristoteles autem reprobat opinionem eius et per opinionem philosophorum quod aliqua caro est minima caro ita

quod si divideretur illa caro iam non esset caro et ergo in illa minima carne est os ut dicit

anaxagoras et in osse est caro ergo illa caro que est in osse est maior illa carne quod omne

contentum est minus eo quod continet ergo ista caro est maior minima quod est impossibile et sic infertur

Hic autem recitat opinionem anaxagore [illegible]

ergo opinio quam ponit anaxagoras fore falsa [illegible — commentary continues]

[illegible] elementata anaxago

Ita et Eraclitus dicens flammam proponebat [illegible] quod [illegible] motus sit ab igne quia si sit ergo omnia mouerentur sursum sicut et ignis. Secundum flammam quia ponit ignem corpus maxime [illegible] et hoc [illegible] flammam [illegible] et mobilis igne. Potest addi [illegible] inconueniens quod supponit in hac [illegible] scilicet quod [illegible] in uno quoque [illegible] est principalis seu elementaris omnium illius generis quod est falsum : — : —

[illegible] dicit oppositum et probat [illegible] [illegible] ad quam [illegible] sit [illegible]
[illegible] caro sit [illegible] elementum [illegible]
[illegible] forma [illegible] **Item Anaxagoras dicebat**
[illegible] Albertus ponit [illegible] Anaxagore ipse enim dicebat quod quolibet [illegible] quolibet
[illegible] quolibet posset [illegible] quolibet [illegible] aliquid segregare et aliquem [illegible]
[illegible] ab aliis segregare [illegible] videbat [illegible]
[illegible] posuit [illegible] infinita [illegible]
[illegible] infinita [illegible]
[illegible] forme [illegible]
Albertus [illegible]
minima caro [illegible]
[illegible]
[illegible] magnitudo [illegible] augmenti [illegible]
[illegible] caro [illegible]
[illegible] minima [illegible]
[illegible]
Anaxagore [illegible] **Dicet quis** [illegible] caro minima [illegible]
in infinitum [illegible] minima [illegible]
[illegible] minima caro in caro sit quod [illegible]
[illegible] caro ita [illegible] non posset [illegible] manere [illegible]
[illegible] [illegible]

Corpus vero quod dicebat unum elementum [illegible] dicebat [illegible] [illegible] in mobile

[illegible] Parmenides et Melissus qui dicebat quod unum est principium [illegible] unum [illegible] ens

[illegible] immobile et probat [illegible] [illegible] monet [illegible] sic

[illegible] prima [illegible] Eraclitus enim dicebat quod unum [illegible] elementum [illegible] mobile

[illegible] ignis et duo [illegible] forma [illegible] rarum et densum et probat [illegible] omne [illegible]

mobile et [illegible] motus ab igne quia [illegible] mobile ut ignis [illegible] ignis [illegible]

elementum omnium corporum inferiorum et [illegible] quia ignis condensatur fit aer et quia plus condensatur

fit aqua et [illegible] magis fit [illegible] terra [illegible] ignis [illegible] elementum Albertus opiniones
ponentes [illegible] elementum [illegible] ponderum [illegible] unum elementum et primo [illegible]
Parmenides et Melissus. **Nota** [illegible] Parmenides et Melissus [illegible]
[illegible] oppositum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Parmenides et Melissus [illegible]
[illegible]
[illegible] **Eraclitus**
qui dicebat [illegible] Eraclitus [illegible] elementum
[illegible] ignis [illegible]
[illegible] ignis [illegible]
[illegible] mobile [illegible] ignis [illegible]

Non sit [illegible] moueat [illegible] ille [illegible]

Ponit opinionem [illegible] elementum [illegible]

Ponit opinionem Eraclitus qui [illegible] ponebat esse elementum

Et [illegible] dicit [illegible] Melissus de aqua

[illegible]

Restat nunc dicere de primis qualitatibus elementorum que sunt calidum humidum frigidum siccum quibus de natura sunt elementa ignis enim est calidus et siccus aer humidus et calidus aqua frigida et humida terra sicca et frigida qualitates vero iste predicte sex faciunt combinationes quarum quatuor sunt possibiles due vero impossibiles sunt calidum humidum frigidum siccum que ex illis combinationibus duabus non elementum de natura contraria enim ... [illegible] dicuntur autem iste qualitates prime quia non fiunt ab aliis sed quia omnes alie fiunt sive proveniunt ab istis non calitas non provenit neque procedit a siccitate nec econverso nec frigiditas procedit ab humiditate nec econverso et causa huius est quia si calitas procederet a siccitate ergo quod est summe calidum est summe siccum et ignis qui est summe calidus est summe siccus ... probabitur esse [illegible] propter dictam siccitatem quia terra est summe sicca carens omni calore et sic patet quod iste qualitates non procedunt ab aliqua que ergo prime qualitates dicuntur sicut debent. Secunde autem sunt que causantur ab istis sicut durum molle dulce et amarum album nigrum

[illegible]

Nota

[illegible]

[illegible]

Revertamur ad operationes et dicamus iterum quod caliditatis calidi humidi frigidi et sicci

Calidum sicut dictum est in libro de generatione et corruptione calidum congregativum homogeneorum et

disgregativum etherogeneorum. Congregat enim aurum cum auro argentum cum argento et

separat aurum ab argento. Et dicuntur homogenea ab homos quod est unum et genos natura

inde homogenea dicuntur quae sunt eiusdem generis et speciei. Etherogenea dicuntur ab etheros

quod est diversum et genos natura inde etherogenea dicuntur quae sunt diversorum generum vel specierum

Obicitur contra praedicta dicta quia videmus quod adveniente calore solis congregat paleam cum

luto quae sunt etherogenea quod non disgregat [illegible] solidat [illegible] actus

calidi est calefacere [illegible] congregare disgregare et subtiliare et [illegible] Et [illegible]

actus [illegible] non sunt ex diversitate agentis sed ex diversitate materiarum [illegible]

subtiliare sicut [illegible] congregare sicut [illegible] praedicta data [illegible]

ad actum [illegible] Nota [illegible]

[illegible]

Ro ista [illegible] quod in estate pori corporis aperiuntur et calor naturalis per totum [illegible] extrahitur et ita digestio debilitatur. Cum [illegible] virtute digestiva et calor naturalis [illegible] in hyeme vero [illegible] frigus [illegible] pori [illegible] et reflectitur calor ad intra et sic digestio fortificatur [illegible] in hyeme [illegible] quod in hyeme pori [illegible] constringuntur. Et ita [illegible]

Determinat de frigido [illegible] dicit frigidum congregat homogenea et etherogenea [illegible]

Frigidum autem est aggregativum homogeneorum et etherogeneorum unde aggregat argentum cum argento plumbum et aurum cum auro quod non facit calidum. Unde quidem in estate corpora rarescunt et pori aperiuntur et humiditas naturalis exit et sudor. In hyeme autem constringuntur corpora et pori clauduntur et humiditas naturalis non exit. Inde est quod in hyeme digestio velocior quam estate. Nota quod primus actus frigidi est frigefacere et rarificare autem et congregare homogenea et etherogenea et quam plures alii actus sunt congregare unum cum re una [illegible] actus [illegible] sed dicit Avicenna plures non [illegible] ut Aristoteles dicit in octavo Physicorum. Calidi est frigefacere et frigidi est calefacere per accidens quia cum advenit calor sub apperiuntur pori et humores naturales exalant ita quod corpus interius infrigescit. Similiter frigidum constringit poros et humores retinet interius ita quod corpus est calidum interius.

[illegible]

Addit [illegible]

De calefacere per accidens

Questio [illegible]

Pro quo sciendum [illegible]

Sed dices [illegible]

Determinat de humido [illegible]

Humidum autem est quod est male terminabile termino proprio bene autem alieno. Unde patet quod aer est humidus [illegible] est aqua et magis flexibilis et hic esset patet error eorum qui dicunt quod aer non sit porosus quia si aer esset porosus haberet foramina et concavitates ad quas terminaretur et bene esset terminabilis termino proprio et non alieno quod est falsum. Siccum autem est bene terminabile termino proprio male autem termino alieno sicut terra lapis et silex. Et non sic dicit Aristoteles humiditas est causa grossiciei [illegible] siccitati quod conducit grossiciei humorum. Siccitas autem est causa subtilitatis quod experientia [illegible]

156

Tercia pars principalis huius capituli in qua ponit duo notabilia circa qualitates primas

Secundum Notabile

subtilitas. Nota sicut dicit aplus quod predictarum qualitatum due sunt active scilicet calidum

et frigidum due autem passive scilicet humidum et siccum. Quod due sunt passive quia non sunt adeo

vehementer active sicut alie due alioquin non contingeret extra contrarium aliquid

exquisite et enim elementa contrarium frigiditate nisi quod misceantur sicco et humido

ut actio et passio non contingeret nisi contraria ad invicem similitudo enim non fit nisi

ex contrarietate actionis et passionis eorum mediante frigiditate aeris et ignis. Sicut

alie due scilicet frigidum et calidum dicuntur active non quod omnino non sint passive

sunt passive quam humidum et siccum alioquin ex aqua non fieret aer quia contrarium humiditate

neque extra ignis quia contrarium siccitate

[illegible]

Et notandum ut dicit

[illegible]

Sed dices [illegible]

Et quia elementa generantur ad invicem ex uno enim pugillo terre fiunt

decem pugilli aque et ex uno pugillo aque decem aeris ex uno pugillo aeris decem

Elementa non sunt generata sed creata

ignis et per quod ex uno pugillo terre fiunt decem aeris et mille ignis. Dicendum

est nunc de generatione eorum, consultando primo an sint generata an creata. Sciendum quod

aristoteles in libro de celo et mundo ponit opinionem quorundam fuisse ptolomei quod elementa

primo facta fuerunt per motum celi. Quia sicut ipse dicit, si motus celi fuit in aliquod

corpus aut in materiam nudam. Si in materiam nudam, hoc est impossibile quia materia numquam stat nuda, quia

sic ostensum est. Sit itaque quod aer agit in ignem corrumpendo ipsum, ergo materia ignis remanet nuda aut

non. Si non, habebitur propositum. Si sic, ergo non est assignata certo loco quia sit vel in loco vel sub

corpore aliquo, ergo non est aer [illegible] quare ignis vel igneitas debet esse in loco illo maior

quam in aere. Sed nos videmus quod ubi est aer ibi non est igneitas ponenda, ergo non assignatur

certum et est sub corpore, ergo materia numquam erit nuda. Si vero agit in corpus aliquod per

quod est elementum, ergo illud corpus fuit ante elementum, et sic elementa non fuerunt prima et cetera.

Sic non erunt elementa, quod est falsum. Relinquitur quod elementa non sunt generata sed creata,

quod concordat ad augustinum qui dicit quod [illegible] patres mundi scilicet creata sunt.

Ca[pitulum] [illegible] tractatus 2[i] in quo determinat de modo generandi elementorum ad [illegible] primo an utrum sint generata vel creata. 2° [illegible]

Sciendum [illegible] pro primo quod [illegible] elementa generantur ex [illegible] quod ex uno pugillo terre generantur decem aque, ex uno autem pugillo aque generantur decem aeris, ex uno pugillo aeris generantur decem ignis [illegible]

Nota per pugillum terre [illegible] terra [illegible] in manu contracta [illegible] de pugillo aliorum elementorum [illegible] ex uno pugillo terre fiunt decem aque [illegible] decrepito subtilior est quam terra [illegible] densior est quam aqua et [illegible] sic quod est analogia et proportio elementorum ad invicem [illegible] elementum ex [illegible] raritate et subtilitate [illegible] decem [illegible] proportio decem ad unum. **Ulterius nota** quod ex uno pugillo terre fiunt decem aque [illegible] imaginari [illegible] unum pugillum terre [illegible] decem [illegible] terre debeat generari aqua [illegible] oportet [illegible] terra [illegible] rarefiat [illegible] pugillum aque [illegible] ex uno pugillo terre fiunt decem aque et per ulteriorem rarefactionem fiunt centum pugilli aeris et per maiorem rarefactionem fiunt mille ignis. **Super quod aristoteles** [illegible] albertus recitat [illegible] elementa [illegible] generata [illegible] fuisse ptolomei quod elementa sunt generata per motum celi [illegible] per motum [illegible] elementa [illegible] subtilissimum elementum [illegible] ignis [illegible] Si celum per motum genuisset elementa vel ergo celum [illegible] in aliquod corpus vel in materiam nudam; non [illegible] quia materia numquam per se stat nuda [illegible] aer agit in ignem corrumpendo ipsum [illegible] igne [illegible] materia stat nuda [illegible] Si non [illegible] proposito [illegible] materia [illegible] loco [illegible] Si [illegible] loco [illegible] forma [illegible] Si autem [illegible] agit [illegible] corpus ergo illud corpus [illegible] elementum et elementa non erunt elementa quia non erunt prima [illegible]

[illegible]

Post hec sciendum quod duplex est generatio una que est simpliciter alia que secundum quid generatio

simpliciter est generatio forme substantialis secundum quid generatio secundum quid est quando mutatio sive alteratio

[illegible] generatio [illegible] generare est expoliare materiam a forma substantiali [illegible]

formam substantialem [illegible] expoliatio fit [illegible] subiecto

oportet generationem et corruptionem fieri in [illegible] qualitatibus primariis [illegible]

ex patet quod materia prima [illegible] generabilis et corruptibilis quod sit ut generata sit

ut [illegible] materia [illegible]

[illegible] Nota [illegible]

[illegible]

Nota [illegible] generare et creare et facere [illegible] generare est facere ex aliquo

Creare est facere ex nihilo [illegible]

Patet quod elementa [illegible]

[illegible]

facilius transmutatur et in aquam quam in aerem communicat enim cum aqua in qualitate [frigiditate] quam in aere

vero in terra. Et hoc est quod dicit Aristoteles 2o de generatione et corruptione: quaecumque habent

symbolum in quantum ad invicem velox est eorum transmutatio, quaecumque vero non habent

in quantum ad invicem tarda est transmutatio quia facilius est unum quam multa transmutare

Unum quod nota. Et nota quod generatio unius elementi est corruptio alterius et econverso. Unde

dicunt quod generatio et corruptio sunt idem in subiecto sed differunt secundum rationem

sicut via ab Athenis ad Thebas et econverso differunt

aut secundum ... dicatur quod non sit idem in subiecto et accidente unum glossatur sic corruptio

unius est generatio alterius et econverso, id est ad generationem unius elementi sequitur corruptio alterius

Et nota quod generatio unius etc. ... Albertus ponit ... notabilia et dividitur in duo ... quod ponit duo notabilia ... ad primum assignat ... generare creare et facere ... generare ... quod faciat aliquid ex subiecto praesupposito educendo et producendo formam ... Deus ... creare ... facere ... Et nota quod elementa quae communicant in aliqua qualitate citius transmutantur ad invicem quam ... elementa ... transmutantur ad invicem quorum qualitates mutuo se facilius vincunt ... nota quod transmutatio elementorum fit per actiones et passiones primarum qualitatum ... ad invicem ... facilius est transmutatio ... Et ... auctoritate philosophi 2o de generatione ... quod in habentibus symbolum velox est transmutatio ... symbola ... elementa ut in caliditate communicant aer et ignis ... in frigiditate communicant aqua et terra et in humiditate aer et aqua et in siccitate terra et ignis ...

Et nota quod generatio unius etc. ... Albertus ponit ... quod generatio unius elementi est corruptio alterius. Et hoc ... quia si generatio non esset corruptio alterius ... sequeretur alterum illorum inconveniens ... quod duae formae ... in eadem materia ... materia aliquo tempore staret nuda absque forma ... utrumque illorum est ... primum ... quod unius materiae ... unicus actus substantialis ... forma substantialis dat esse ... forma substantialis requirit debitam dispositionem ... materiae ... duae formae substantiales non possunt ... manere in eadem materia ... alias una illarum formarum ... actu ... secundum ... 2o de generatione ... materia nunquam separatur a morphosis et passionibus ... in instanti ... generatur forma ignis ex aere vel ... in eodem instanti ... corrupta forma aeris ... forma aeris in instanti ... vel ... manet ... aliquo instanti posteriori ... corrumpitur vel corrupta ... in eadem materia ... forma ignis et ... duae formae substantiales ... in eadem materia ... forma aeris corrumpitur ... aliquo instanti posteriori ... tempore ... medio ... et posteriori instanti forma aeris stabit ... sub forma ignis ... forma aeris corrupta ... instanti ... instans in quo fuit corrupta forma aeris et ... instans ... tempus et ... in medio materia stetisset nuda ... quia in instanti a forma aeris corrumpebatur ... instans non fuit ... instanti ... forma ignis ... non fuit ignis forma ... tempore ... medio ... materia ... fuit ... forma ignis nec aeris ... stetit nuda ... non sit aliqua forma introducta ... Unde dicunt quidam quod ... Albertus ... opinione ... dicit quod ... generatio et corruptio fuit ... formaliter et quidditative ...

[illegible] **Nota** [illegible]

Alteratio est motus de una qualitate in aliam qualitatem vel in contrariam vel medium. Et quod dico qualitatem

talem qualitatem accidentalem sicut sunt sanitas et rotunditas egritudo et angularitas

dulcedo et amaritudo albedo et nigredo caliditas et frigiditas et similia. Differt

autem alteratio a generatione quia alteratio est mutatio de una qualitate accidentali

in aliam qualitatem accidentalem. Generatio vero est mutatio de una forma substantiali in aliam. Item

in alteratione semper manet idem subiectum sensibile. In generatione vero non, sed totum subiectum

fit transmutatum. Dico subiectum sensibile propter materiam primam que semper manet

[illegible] **Dicit autem alteratio** [illegible] **Deinde** [illegible]

Sequitur de augmentatione et diminutione. Augmentatio solum est dictum augmentatio

est motus de minori quantitate ad maiorem et econverso diminutio est motus de maiori quantitate

[illegible]

in minorem. Et non augmentabile et augmentatum necesse est contraria simul et divisa esse. Scilicet

quoniam in materia divisa sunt et contraria formis. Scilicet rerum contrariorum agentia et patientia

ad contraria necesse est contraria simul et divisa. Augmentatio et augmentatum patiuntur

et agunt ad contraria. Quare augmentum augetur et augmentabile quantitate eius contrariatur.

Augmentatio est augmentatio ipsius augendo, quod autem augmentabile

sit motus manifestus est: oportet enim quod alimentum sive cibus intret

intrat formam tenens scilicet contrarietatem et ideo asseritur. Et ipse ista subiecti

tractum dilatatur tanto et ideo et elongatur sive est spissatur. Et ideo eadem est motus

quare patet quod augmentatio est motus et eodem patet de diminutione. Et motus dicitur

autem augmentatio et diminutio ab alteratione quoniam alteratio est [illegible]

[illegible] Nota [illegible] Nota [illegible]

Et nota quod augmentatio [illegible]

Nota [illegible]

[illegible] quot autem augmentum [illegible]

[illegible] Nota [illegible]

[illegible] Dicit autem augmentatio et [illegible]

Sed de loci mutatione dicendum. Nunc loci est motus de uno loco ad alium. Et hec

motus patet de 3 et 4 sed naturalis motus animalis et violentus et dicti de quibus dictum

est supra. In tertio de generatione et corruptione de mixtione et que mixtionem precedit contactus

a primo dicendum est de contactu. Tangere autem sive contactus sic dicitur a philosopho

in libro de generatione dicto 3° et 4° primo. Contactus est quorum ultima

sunt simul. Sed quod tangit aliquid aliud sine medio ut superficies tangit

superficiem sine medio et cetera. Sed quod tangit tangitur. Secundo contactus

per similitudinem sicut dicimus quod res stabilis tangit nos et non tangit

eadem sicut et sic non quod tangit tangitur. Tertio contactus est continuo quorum

partes copulantur ad eundem terminum quando sic partes linee tangunt se et

puncto continuante sicut dicitur a philosopho. Sicut partes linee in puncto

ut tangunt. Contactus primo est applicatio duarum superficierum sine medio

mutua et ad actionem et ad passionem quando corpora que agunt et patiuntur

quod tangunt se sic ignis agit in aerem et calefacit eum et aer calefactus

calefacit digitum et agit in ipsum et hic est proprie contactus. Unde dicitur quod contactus

est ratio naturalis ad aptas actiones et passiones sicut humiditas est ratio materialis

ad aptitudinem mutationis coloris. Nota ista de mutatione est super locum...

Particula tertia in qua auctor ponit aliam speciem motus scilicet de loci mutatione. Et dicit sic primo diffinit motum localem dicendo...

Absolute hic que ad ubi mutationem ... transit ad ea que de contactu ...

Dicto quod circa contactus ... ad agere et pati physicum

ad contactum ... ad mixtionem ... ad agendum et patiendum ... mobiles et mobilia

Consequenter de contactu [illegible] est, ut quod contactus extra tactus est necessarius ad mixtionem [illegible] ad mixtionem [illegible] quod mixtio [illegible] non potest esse sine contactu [illegible] ex quo mixtio [illegible] oportet quod activa et passiva [illegible] actio et passio sunt per contactum [illegible] **Nota** [illegible] tactus [illegible] duo [illegible] et contiguus [illegible] superficies tangunt se [illegible] et isto tactu [illegible] tangunt tangitur et econverso [illegible] tactus methaphorice [illegible] tristicia vel iste dolor tangit me et isto tactu non oportet ut tangens [illegible] tangatur econverso [illegible] iste dolor tangit me non [illegible] ego tango istum dolorem [illegible] contactus [illegible] partes linee tangunt se [illegible] puncto continuato [illegible] partes linee copulantur [illegible] unum punctum continuatum et [illegible] [illegible] puncto [illegible] ut tangat [illegible] ut sit [illegible] quo due linee se tangunt non tactus [illegible] dictus [illegible] tactus [illegible] iste tactus est necessarius ad actionem et passionem [illegible] elementa agunt et patiuntur [illegible] ad [illegible] oportet [illegible] [illegible] per contactum et per [illegible] isto tactus [illegible] necessarius ad mixtionem **Videtis** [illegible] superiora agunt [illegible] inferiora et [illegible] non tangunt ea [illegible] contactus non est necessarius ad actionem et passionem [illegible] actio [illegible] dicta [illegible] contraria [illegible] agens et patiens et ad [illegible] actionem necessarius requiritur contactus [illegible] actio [illegible] generabilibus et corruptibilibus et [illegible] [illegible] actio [illegible] dicta [illegible] agens non [illegible] passum [illegible] non oportet concurrere contactum et [illegible] superiora agunt [illegible] inferiora [illegible] **Patet** quod contactus [illegible] quod activa et passiva [illegible] oportet [illegible] [illegible] **Nota** quod [illegible] [illegible] dispositiva [illegible] contactus [illegible] actio et passio [illegible] subiecto [illegible] actio et passio sunt [illegible] subiecto [illegible] actio et passio [illegible] contactus [illegible] ad actionem et passionem [illegible] agens et patiens [illegible] ita disposita [illegible] possent se tangere [illegible] possent [illegible] actio et passio [illegible] ad [illegible] mutationem [illegible] colorum [illegible] color non potest [illegible] mutare [illegible] [illegible] posit[illegible] illuminatio [illegible] lumen [illegible] videri)

Restat de mixtione et non primo quod dicit [illegible] mixtio [illegible] est ad sensum quod

[illegible] ordine in fine [illegible] videtur [illegible] mixtio et non est [illegible] aut [illegible] virtute

[illegible] differunt [illegible] generatione et corruptione est mixtio et alteratione

[illegible] invisibilibus [illegible] Et non quod [illegible] visibilia oportet quod sunt agentia et patientia

Agentia eo quod dividunt patientia [illegible] eo quod divideretur [illegible] patet quod [illegible]

[illegible] [illegible] elementa ad [illegible] misceri et [illegible]

[illegible] aliquid quorumque [illegible] elementa [illegible] alterum dividitur [illegible] elementa

[illegible] mixtio non [illegible] ad [illegible] divisibilia [illegible] ad minima

[illegible] ad minima [illegible] **nota**

[illegible] mixti [illegible] [illegible]

toto et [illegible] virtute [illegible] mixtio **Nota** [illegible] mixtionis [illegible]

Ex hoc etiam patet [illegible] forma [illegible] compositionis [illegible] natura [illegible]

[illegible] compositio [illegible] sua virtute [illegible] manet

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Dicta sufficiant [illegible]

[illegible] **Nota** [illegible]

[illegible]

Si dices [illegible]

[illegible]

Et nota quod omnia que sunt insensibilia [illegible]

[illegible] **Ubi patet quod ea que non sunt** [illegible]

[illegible] **patet etiam quod elementa** [illegible]

[illegible] **Dubitat** [illegible]

[illegible] **Item non videtur** [illegible]

[illegible] **Si dices** [illegible]

Et non dicam intermixti [illegible]

[illegible]

TRACTATUS ·IIIJ·

Et primo autor premittit intentionem suam continuans hunc tractatum ad precedentem

[illegible] ... actiua et passiua et ex illis alterationibus ... resultat una noua species siue noua forma ... sicut ... aqua ... elementorum ... actiua et passiua ... ad certam speciem ... sufficiant ...

... qui generantur infra terram ... qui generantur in aere sunt ... impressionibus ... methaurorum ...

Dicto de corpore mobili generabili simpliciter nunc dicendum de corpore mobili contracto siue de elementato

[illegible] ... methaurorum ... albertus ... tractatus ... secundum ...

Sciendum primo quod primus tractatus ... methaurorum ... impressionibus ... **Sciendum secundo** ... impressiones metheorologice ... mixta imperfecta ... elementa ... aquam et terram ... **Sciendum tertio** ... mixta perfecta ... tractatu de libro ... mineralia sicut metalla ut aurum argentum ... mixta imperfecta sunt impressiones metheorologice ut sunt ... elementa ... sicut dictum est supra ... corpora mixta ex illis elementis ... elementata ... ex illis elementis mixta ...

De quibus est primo notandum quod quedam sunt elementata prime compositionis sicut

vapor resolutus ex aqua et terra per calorem solis dummodo maneat elevatus

siue in inferioribus terre siue elevatus in aere secundum plures ut magis. Iuxta ...

... aeris ipse enim est primum alicuius generis secundum quod est causatiuum ab

ipso diuerse passiones siue impressiones ... mixtis ... compositionis ... mixta ... compositionis ... patebit ... **Ut** ...

Sciendum primo est quod mixta seu elementata sunt quintuplicia quia quedam sunt mixta prime compositionis sicut vapor resolutus ex aqua et terra ... Alia sunt mixta secunde compositionis sicut ros pruina pluuia. Alia sunt mixta ... compositionis sicut arbores plante et ... terre nascentia. Alia sunt mixta ... compositionis ut animalia irrationabilia ut sunt bruta

Alia sunt mixta ex compositione ut homines. Et nota quod ista mixta talis est ordo quod semper mixta priora sunt et perfectiora mixtis posterioribus et mixta posteriora perfectiora sunt prioribus.

Sciendum 2o quod Albertus super textum dicit sic: vapor resolutus etc. Tangit duo, scilicet causam impressionum sicut causam materialem que est vapor et effectivam sive efficientem que est calor solis. Item dicit Albertus sive elevatus in aere etc. Et in hoc tangit locum generationis impressionum, que est triplex secundum triplex interstitium aeris. Tota enim spera aeris dividitur in tres partes que vocantur tria interstitia. Primum infimum interstitium est in superficie prope aerem circa terram et vocatur infima regio aeris. Et est calida et humida. Calida quidem quia ibi est reflexio radiorum solarium ex qua reflexione radiorum fortius causatur calor, ut patet in perspectiva quoniam ubi de quanto anguli incidentie radiorum sunt acutiores de tanto calor erit acrior. Et de quanto sunt obtusiores de tanto minor calor generatur. Sed humida quia est prope aquam et ipsa est humida, et ad illam regionem elevatur vapor quando virtus solis est debilis, et ibi generantur aquee impressiones sicut ros, nebula, pruina. 2a regio aeris que dicitur media est super primam et est multum frigida et humida. Frigida propter duas causas, scilicet quia ibi non est reflexio radiorum, quia ad eam non pertingit. Secundo quia multum distat a spera ignis. Et sic erit frigida. Et ad ipsam elevatur vapor quando virtus solis est fortior et ibi generantur impressiones frigide sicut grando, nix, pluvia etc. 3a regio vel interstitium aeris est suprema que est calida et sicca eo quod est prope ignem qui est summe calidus et siccus. Et quando virtus solis est fortissima tunc elevat vaporem ad illam regionem aeris et ibi generantur impressiones calide et ignite sicut cometa, lancea ardens, draco volans, capre saltantes et huiusmodi. De modo autem generationis omnium istarum impressionum patebit in processu. **Sciendum** 3o quod secundum philosophum primo metheororum vapor est duplex, scilicet calidus et humidus et iste proprie vocatur vapor. Alius est calidus et siccus et talis proprie vocatur exalatio. Unde secundum philosophum ubicumque vapor naturaliter est frigidus quia vapor producitur ab elemento frigido, sed accidentaliter vapor est calidus quia calefit a sole. **Sciendum** 4o quod per hoc quod innuitur multos et mirabiles effectus fieri in terra quam in aere quam in aqua, ut calida balnea, metalla et huiusmodi [illegible] in admiratione. Ideo quod inceperunt philozofari et sic [illegible] tractatus [illegible] in Egipto [illegible] sacerdotes in Egipto [illegible] necessaria [illegible] admirari incepereunt philozofari.

Quod enim elevatur super terram et principium eorum que fiunt in aere,

Diversa interstitia sic sunt: comete, fulgur, tonitrus, choruscatio, nubes,

Pluvia, pruina, grando, nix, ros. [illegible] quod manet in visceribus terre ipse

Calefaciunt fontes in hieme; item ipse est principium terremotus. Ex eo enim generantur

Corpora mineralia sic sulfur, ex cuius combustione fiunt calida balnea, lapis, ar-

gentum vivum quod est principium omnium metallorum, que sunt plumbum, stannum, es,

auricalcum, cuprum, aurum, argentum.

[illegible] quod vapor elevatus sursum quod est causa materialis omnium impressionum que fiunt in aere. Quod autem vapor manet in terra ex quo generantur mineralia. Et causa impressiones quam mineralia sunt elementata et compositione quia plus sunt alterata quam vapores. Et causa quia in mineralia resultat ex vaporibus qui sunt elementata plus compositione. **Sciendum** primo quod iste vapor qui manet in terra calefacit fontes in hieme. Hoc modo quia iste vapor in se est calidus ratione caloris solis quem habet in se et pori terre in hieme sunt constricti in superficie terre propter frigus. Ideo iste vapor qui manet in visceribus terre calefacit rivulos aquarum fontes generantur in signum cuius aliqui fontes videntur fumare. Sed ex tali vapore in terra incluso generatur terremotus. Nam in terra multociens resolvitur vapor terrestris et grossus qui propter duritiem motum in terra multum calefit et propter quod maxime levis redditus levitate petit vehementer exitum et sic fit vehementer ruptura. Et de hoc patebit melius infra. Sed ex vapore incluso in visceribus terre generatur sulfur et alia metalla. Unde sic fit sulfur: generatur ex vapore unctuoso et conglutinato et terrestri combusto per calorem solis. Et quando comburitur in terra tunc calefacit terram ab intra et tunc aqua transiens per poros terre et per loca combustionis calefit et ita efficiuntur balnea calida. Item ex tali vapore etc. generatur argentum vivum. Et ista duo scilicet sulfur et argentum vivum sunt principia omnium metallorum sicut dicit Albertus in suis mineralibus.

Secunda pars in qua ostendit que fiunt ex mixtis ex compositionibus.

[illegible] generantur tales vapores [illegible] terra [illegible] fontes [illegible] calefacit fontes [illegible] fontes [illegible]

Aurum [illegible] sulfure [illegible] metallorum [illegible] plumbum [illegible] saturni [illegible] iovis [illegible] aurum [illegible] argentum [illegible] luna [illegible]

Unde dicit quod in compositione metallorum argentum vivum est sicut materia vel materia que extendit sa... tione sulfuris et argenti vivi generantur diverse species metallorum a diversis constellationibus. Unde sub dominio saturni generatur plumbum et ideo quod saturnus dicitur plumbo et dicitur plumbi. Et sub dominio iovis generatur es quod iupiter dicitur es. Sub dominio martis generatur cuprum. Sub dominio solis generatur aurum quod sol dicitur aurum. Sub dominio mercurii generatur argentum vivum. Sub dominio veneris generatur stannum. Sub dominio lune argentum. Et propter hoc sicut alchimiste sub eis constellationibus dicunt fabricare species metallorum et ideo in alchimia metalla nominantur nominibus planetarum ut argentum vivum vocatur mercurius et cetera et patet quod ex diversa commixtione sulfuris cum argento vivo diverse species metallorum generantur. Unde enim proportionate sulfur commixtione tunc generatur metallum quod est colore sulfuris sicut aurum cuprum quando autem excessus proportionatur argentum vivum tunc generantur metalla que sunt colore argenti vivi ut stannum plumbum. **Sed dices** in avicenna dicit in suis mineralibus sciant alchimiste quod species rerum permutari non possunt ideo videtur quod ex argento vivo et sulfure non generantur species metallorum. Dicimus quod archimiste non possunt transmutare species rerum sed possunt magnas transmutationes per hoc quod sicut argentum ex argento vivo et ceteris congruentibus et hoc declarat albertus per simile quod certum est quod salina et serpens sunt diversarum specierum et tamen salina potest transmutari ut in generatione serpens sicut expertum est per hoc quod mundo capiatur salina sub dominio scorpionis et ponatur in quodam vase et id vas ponatur sub fimo per aliquod tempus tunc salina putrefiet et ex illa materia putrefacta generatur serpens. Et sic hic erit possibile non tamen erit possibile generando aurum et argentum ex sulfure et argento vivo sub debita constellatione. Aliter videtur quod una species rerum non potest permutari in aliam sed tamen de materia huius ex parte potest una materia prius stare successive sub diversis formis sicut materia prima stat sub forma ovi postea eadem materia stat sub forma pulli et tamen ovum non fit pullus sed ex ovo bene fit pullus sicut album nunquam fit nigrum formaliter sed ex albo fit nigrum et ex toto tamen et ergo bene in proposito argentum vivum nunquam fit argentum vel aurum. Sed ex argento vivo bene fit argentum vel aurum et illa materia que prius stetit sub forma argenti vivi potest disponi artificiose per diversas alterationes quod stabit sub alia forma sicut argenti cupri et cetera. Unde quilibet aliquis planetarum ut sub suo dominio producit illud metallum quod dominatur. Ideo planeta potest artificiose alterari in speciem alterius metalli vel alia metalla facilius transmutatur in cuprum.

in auricalcum · quia · sed quod fieret simile · alia metalla · sicut auricalcum · in artificiale · fit · in quam operatur illud

Electrum est non quintum simile metallum quia aliquando fit ab arte et natura et quod a natura · elementata · in mixta

albertus vocavit electrum quia dicitur aliquando electrum est metallum quod erit plura metalla quia aurum ponitur in terra valet

melius est et ista sunt elementata et composita. Dicis quod electrum non est metallum simile quia electrum potest fieri ex pluribus metallis sicut ex argento auro et cupro et illud quod fit ex argento et auro hoc nobilius est argento et ignobilius auro quod vero fit ex auro et cupro hoc nobilius est cupro. Item dicit in terra electrum quod fit a natura melius quam id quod fit ab arte et quod quod fit a natura hoc fit a terra vel et ab argento in vallibus terre quod non contingit error. Sed quod fit ab arte hoc fit a voluntate et instrumenta terre quod sepe committitur error. **Sciendum** quod gradus rerum compositarum non stant in indivisibili sed est adhuc prius enim quia in primo gradu rerum compositarum sunt sulfur et argentum vivum et in secundo gradu alia metalla et in tertio gradu sunt elementata mixta sicut electrum et auricalcum.

in mixta · sicut elementata · sive composita · in sicut que sub terra et que super terram · sicut elementata

Tertia pars capituli determinat de rebus compositis ut sunt planete et animalia imperfecta

Sunt autem elementata media quedam nec sub terra neque super terram sicut est **Horum**

compositum · in terra nascentia · sicut nascentia · elementata

quedam sunt in terra sicut terre nascentia ut sunt plante arborum et herbarum. **Et quedam sunt**

in composita · terre · elementa · sicut composita · ut animalia · elementata · in composita · in arbores

quedam sunt super terra sicut animalia. **Dattilus** vero **quedam media** ponuntur **sicut animalia et planta**

in animalia · sicut animalia · respondet

pro spongia marina que radicibus innititur ut planta et tactum eorum ut animalia. Hic albertus ostendit quod sunt elementata et composita. Et primo facit hoc secundo ostendit quod sit primum in ordine elementatorum ... et vaporis et cetera. Et vult quod elementata et composita sunt in terra quedam non sunt super terram sunt nec sunt in terra quedam... in terra et quedam super terram sicut arbores et plante et aliqua animalia composita. Et in eis generatur elementa ... et ... quod non ... elementata vel composita ideo sunt ... vegetatum quod non sunt ... elementata vel composita. **Sciendum** quod terra dicitur quod ... sunt media ... [illegible]

q sic patet quod elementata prime compositionis putantur vapores totaliter sunt supra terram vel in terra sicut elementata 2e compositionis sunt totaliter supra terram ut [illegible] vero totaliter infra terram ut metalla. Illa autem que sunt 3e compositionis tenent medium quia partim sunt in terra per radices et partim supra terram per ramos. Similiter elementata 3e compositionis sunt duplicia quedam enim sunt fixa terre sicut arbores plante arborum et herbarum. Alia vero sunt non fixa terre sicut animalia [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] terre et [illegible] animalia affixa petre et specialiter dicitur spongia marina. Unde spongia marina [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] crescendo [illegible] [illegible] [illegible] aquas [illegible] radices tamquam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et sic [illegible] [illegible] radicibus et [illegible] [illegible] plante. Et tamen [illegible] spongia est sensitiva sensu tactus quia cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in animalibus et hic est [illegible] plantarum et sicut [illegible] [illegible] [illegible]. Et quo patet quod elementata 3e compositionis distinguuntur secundum certos gradus quia quedam sunt perfectiora ut spongie et [illegible]. Et [illegible] [illegible] alia [illegible] perfecta habentia [illegible] sensum tactus. Alia sunt [illegible] [illegible] que habent [illegible] animam vegetativam ut plante et arbores.

Sed horum prima vapores sunt postea tamen generantur primo plante ex seminibus

Ut mente pluvia sive [illegible] nutriuntur enim terre nascentia ex mixtura

terre et aque et ista sunt 3e compositionis magis compositione est contracta contrarietas quam

habeat elementata prime et 2e compositionis [illegible] animam vegetabilem. Elementata 3e compositionis sunt ex elementatis prime compositionis scilicet ex vapore et [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vapor et elementata prime compositionis sunt causa elementatorum 2e compositionis [illegible] ulterius sunt causa elementatorum 3e compositionis ut [illegible] de pluvia que est mixtum 2e compositionis. Et [illegible] [illegible] [illegible] arborum et herbarum que sunt elementata 3e compositionis quia terra madefacta per pluviam [illegible] arbores et [illegible] terrenascentia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] terra [illegible] arida. Et sic patet quod vapor est [illegible] [illegible] [illegible] terre nascentium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] composito et organisato. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est reducta ad medium sic quod [illegible] [illegible] [illegible] contrarietates [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] de tanto complexio mixti est nobilior et per [illegible] de tanto nobiliorem recipit animam [illegible] quia in mixtis 3e compositionis qualitates [illegible] magis sunt contracte et reducte ad temperamentum medium quam in mixtis prime vel 2e compositionis [illegible] habent formam perfectiorem scilicet animam vegetativam quam non habent elementata prime vel 2e compositionis.

Et quia vapores sunt prima terrenascentium et ex terre nascentibus generantur [illegible]

res animalium ex quibus humoribus animalia nutriuntur et semine vel ova de quibus formantur

animalia manifestum est quod vapores sunt prima animalium irrationabilium que sunt

4e compositionis et animalium rationabilium que sunt 5e compositionis et quia irrationabilibus

animalibus magis est contracta contrarietas quam terrenascentibus ideo recipiunt

nobiliorem animam scilicet sensitivam [illegible] 4e compositionis [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] elementata 4e compositionis sunt elementata animalia bruta sive irrationabilia que [illegible] ex elementatis 3e compositionis [illegible] ex [illegible] sive [illegible] ex quibus animalibus brutis generantur [illegible] res et ex [illegible] [illegible] humoribus [illegible] generantur semina [illegible] ex quibus producuntur alia animalia. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] ex quibus [illegible] [illegible] [illegible] 4e compositionis [illegible] [illegible] ex mixtis 3e compositionis [illegible] [illegible] generantur ex [illegible] [illegible] mixta 4e compositionis [illegible] [illegible] [illegible] ex mixtis 4e compositionis [illegible] ex [illegible] animalibus irrationabilibus ut ex [illegible] et ex

[illegible] sit quod [illegible] elementa [illegible] et [illegible] ex elementis composita [illegible] brut[a] [illegible] composita [illegible] ex plantis [illegible] grana et fructa [illegible] ex vapore [illegible] et [illegible] posteriora [illegible] prioribus etc.

In corporibus vero que animam continent temperantia et unius est de qualitate simul actu sed

dispositum est corpus humanum ad nobiliorem animam et dignitatem quam alia animalia

Et ideo recipit animam nobiliorem scilicet rationalem et per consequens Christus nobiliorem et

[illegible] Albertus [illegible] elementatorum [illegible] composita [illegible] elementa [illegible] Et ult[imo] [illegible] corporibus [illegible] nobilior dignior [illegible] quam [illegible] aliis creaturis [illegible] qualitatum [illegible] nobilior [illegible] aliis elementis [illegible] complexio [illegible] nobilior [illegible] qualitatum [illegible] contrarietas [illegible] refracta et reducta ad temperamentum [illegible] complexio [illegible] mixtum [illegible] forma [illegible] posteriorum [illegible] nobilior et perfectior formis mixtorum predictorum [illegible] Christus [illegible] nobiliorem formam et optimam dispositionem [illegible] bonitate complexionis et temperatissima [illegible] potuisset [illegible] non fuisset [illegible] tempus [illegible] Sciendum [illegible] nobilitas [illegible] ad [illegible] Christus fuisset alterius speciei quam humane [illegible] articulus parisiensis [illegible] anima [illegible] Christi [illegible] ita [illegible] rationalis [illegible] Christus [illegible] Unde dicit in [illegible] recipit animam nobiliorem [illegible] Dicit Aquinas [illegible] recipit animam [illegible] rationalis [illegible] nobiliorem [illegible] vegetativa vel sensitiva. Sed [illegible] dicit beatus Augustinus anima [illegible] creando [illegible] creatur [illegible]

Anima hominis inter alias creaturas supremam temperantiam tenet et ob hoc recipit

animam nobiliorem rationem cuius dicitur finis omnium creaturarum et ideo dicitur parvus mundus [illegible]

[illegible] philosophus [illegible] enim nos quodammodo finis. Omnium autem hominum finis est Christus. Et

quia homo est finis et complementum omnium creaturarum [illegible] et Christus finis omnium hominum [illegible] Albertus [illegible] nobilitatis declaret [illegible] Christus finis [illegible] complexio [illegible] reducta ad temperamentum [illegible] maiorem et meliorem temperantiam [illegible] Christus est nobiliorem animam [illegible] homo est finis omnium [illegible] homo est finis omnium creaturarum [illegible] auctoritatem [illegible] quodammodo [illegible] finis omnium [illegible] nobilissima [illegible] finis [illegible] dignissima creaturarum [illegible] finis aliarum creaturarum [illegible] optima [illegible] finis [illegible] nobilius [illegible] perfectius [illegible] Psalmista dicens: Omnia subiecisti sub pedibus eius [illegible] omnes alie creature [illegible] Et sic patet quod homo est dignissima creaturarum.

Sed [illegible] angelus est creatura dignior homine [illegible] angeli [illegible] angelus est dignior [illegible] angeli [illegible] angeli non sunt nobiliores [illegible] angeli sunt deputati ad [illegible] hominum [illegible] angelorum [illegible]

xpus est finis omnium operum quia nobilissimum [illegible] ... finis eorum [illegible] xpus est nobilissimus ... operis ergo est finis eorum a [illegible] patet sicut [illegible] ... completorem

In unione enim divine et humane nature [illegible] universorum rerum completus est

fuit enim ab eterno unio trium personarum in una natura scilicet patris filii et spiritus sancti

Et in primo creatione angelice nature fuit unio unius nature in una persona ut

patet in angelo postea hic fuit unio duarum naturarum in una persona ut videlicet

in homine et ut primum videat ultimo oportuit esse completorem universi ut

sic prius fuit trium personarum unio in una natura ita ultimo sit trium naturarum

in una persona quod completum est in xpo Et ipse unitus quantitati et deitati

univit nos deo per fidem et karitatem et ut sic reducat opera ad primum

Hic albertus [illegible] perfectionem ordinis universi ... dixit [illegible] misterium et [illegible] operis [illegible] finem omnium creaturarum [illegible] et xpus [illegible]

a quo sanctus est [illegible] omnium operum [illegible] ab eterno fuerunt [illegible] in divinis unite in una persona ... filius et spiritus sanctus Et [illegible] creatione angelorum fuit una persona unita uni nature vel in una natura ... in homine creatione [illegible] fuerunt due nature ... in una persona ... oportuit ex necessitate [illegible] universi quod ultimum in universo [illegible] xpus adunderet [illegible] universi [illegible] deo fuerunt ab eterno tres persone unite in una natura ... in xpo tres nature sunt unite in una persona ... Et [illegible] patet per simbolum ad [illegible] ... filius et spiritus sanctus [illegible] divinitas coequalis gloria coeterna maiestas

Et dicet quod filius in divinis potuit uniri quantitati et tamen non separari [illegible] ... doctores per quamdam similitudinem declarantes quod [illegible] lumine solis [illegible] inferioribus et tamen non separatur a natura solis ... sic multo magis filius in divinis potuit ad uniri quantitati et non separari a patre sic ... spiritus sanctus fuit datus apostolis et tamen non separatus a patre nec a filio

Sciendum quod albertus [illegible] quare deus fuit unitus quantitati volens quod ... ut [illegible] adinvabilem [illegible] et [illegible] in divinis nos [illegible] Et sic per fidem spei et caritatem possimus deo [illegible] et uniri et magis per karitatem [illegible]

Et sic divina natura ubique est [illegible] quod apparet [illegible] divine [illegible]

ut spiritus sanctus per gratiam quod apparet spiritum sanctum et [illegible] per unionem [illegible]

filio est enim unita divina natura humane nature [illegible] sic localiter

natura xpi est in celo correspondens ei quod est ubique et [illegible] pluribus altaribus

in sacramento quod correspondet ei quod est [illegible] spiritus sanctus per gratiam in divina natura

[illegible] per unionem que correspondet filio ... [illegible]

[illegible]

Nec est dicendum quod Christus sit sexte compositionis sicut puri homines ultra compositionem ex hiis unio-
ne dat ei unam novam compositionem que componitur sicut ex duabus partibus naturis
non sit una natura. Non enim est mixtio nec confusio nec compositio sed unio. Compositio est
qua ex pluribus partibus fit unum partibus remanentibus et actis ut ex pariete
et fundamento fit domus. Confusio qua ex pluribus fit unum remanentibus et actis
et non partibus ut ex modio frumenti et ordei fit unum. Mixtio est qua ex pluribus
fit unum non remanentibus principalibus neque actis partibus ut ex aqua et melle
fit ydromel. Unio est qua plura remanentia in sua natura coniunguntur alicui sicut plures
homines uniuntur in tractatu navis quod due partes non sunt una [illegible]

[illegible]

notato per bacc. hor. ... in ipso non fuit nova compositio quia Christus non addit super aliquos gradus ad unionem nature divine cum humana et non nova compositio ut patet ex dictis compositum nec in ipso est mixtio quia in ipso manet utraque natura salvata quod non fit in mixtibilibus contra quorum sunt mixta et ... illa eadem gratia gradus et eadem corruptione corrumpuntur. Ergo in ipso ... compositio vel mixtio decitatis ... humanitate segregata quod deitas fuisset corrupta ... sed fuit confusio quia utraque natura scilicet humana ... divina mansit in ipso quod non fit confusio nec quia in confusione ... ut ... ordinem ... nec ... ordinem nec ... unio quia ... due nature ... divina et humana permanentes ... Christi ... unione ... natura non est facta aliqua nova compositio et ... Christus non debet dici ... compositio Secundo

Ultimo ... quod illa ... compositio est unio ... confusio est compositio et non est mixtio est confusio non autem ... ita quod ... aliquo et hic ... theologus ... quotlibet ... et aliquo ex quibus patet quod Christus est unus per unionem divinitatis et humanitatis et non per compositionem confusionem.

Sic ergo quedam elementata sunt prime compositionis ut vapor ... resolutus ex terra

et aqua quod est primum primum omnium ... 2e compositionis ut corpora mineralia 3e compositionis

ut ... vel ut vegetabilia 4te compositionis ut animalia bruta 5te compositionis

ut homines Et non quod elementorum quintuplex divisio sed redit ad bimembrem

elementatorum ... animata ... inanimata elementatorum ... inanimatorum ... generata ...

meate ... sunt vapores ... sunt corpora mineralia ...

... quod nec mutant locum suum motu progressivo sicut sunt plante arborum

et erbarum Quedam mutant loca ... quod agunt ... natura sicut ... ...

a proposito ut ... De elementis ... dictum est ... toto reducendo ... elementata ... ad divisionem bimembrem ... ad primum ... elementatorum ... prime compositionis ut vapor ... solis resolutus ab terra et aqua et ... vapor ... omnium elementatorum ... Quedam 2e compositionis ut corpora mineralia ... 3e ut vegetabilia quedam 4te ut bruta quedam 5e compositionis ut homines Et illa divisio ... reducitur ad bimembrem Omne elementatum vel ... vel ... Si primum sic est mixtum prime compositionis ... vapor Si ... ... vel animatum vel inanimatum Si primum sic sunt corpora mineralia Si 2m ... vel non mutat locum et sunt ... vel moventur progressive ... a natura vel a voluntate Si primo sic sunt animalia ... Si 2m sic sunt ... Et ... omnia elementata ... ... hic tractatu de elementis ... sunt ... passionibus et vaporibus Nota vapor est primum omnium elementatorum hic ... theologus non ... quia ... est ... prima ... quo ad ... Vel ... quod vapor est primum quo ad ... non autem quo ad ... quia ... ut dictum est Nota aliud ... dicit ... quod bruta agunt a natura et non a proposito ... dicit ... facit nidum suum a proposito et artificiose ... angulos ... ab aliis ... Similiter et aranea facit telam suam artificiose ad modum ... ut possit muscas capere Similiter formica colligit grana in estate ut habebit cibum ... hieme Et quod magis ... grana collecta dividit per medium ut non ... Et similiter ... ... pisces in vase pleno aqua ... ponat aqua ut ... pisces Et sic de singulis animalibus brutorum ergo videtur quod bruta agunt arte

Epilogat dispositionem ...

Cap. 2

feroci se apposito et non a natura. Dicit frater Albertus magnus quod animalia bruta agunt ex instinctu nature et non fine proposito [illegible] quod illa que agunt fine arte non sunt agunt eodem modo. Sed diversificant operaciones suas. Sed quia bruta non diversificant suas operaciones ergo non producunt eas fine arte. Sed ex instinctu nature seu naturali inclinatione.

Capitulum secundum in quo ostenditur quomodo vapor resolvitur ... et dividitur in tres partes [illegible]

Redeamus igitur ad vaporem ex quo generantur elementata generata

tam in sublimi quam in visceribus terre. Sciendum ergo omnem vaporem

oportet ab aqua aut terra. Aer enim non vaporabilis aut enim rarificatur plus illud

quod est sue nature et tunc statim est ignis aut condensatur magis ampliter et

tunc non est vapor quia vapor generatur per subtiliationem et rarefactionem. Sed aer sunt

sit aqua vel terra. Hic igitur duplex est vapor scilicet a terra vel ab aqua. Est enim materialis

omnium que in imo vel in alto generantur et distinguuntur eum sic quod in passione quod est

ex sicco vapore terreo tamen aut ex humido tamen aut ex utroque generatur sit. Postquam

[illegible] ... elementatorum nature reducit ad propositum de tractando de causis impressionum et dividitur in tres partes ... In prima ostendit materialem causam impressionum, in secunda autem ostendit locum generationis impressionum, in tercia causam efficientem impressionum adiungit. Primo proponit intentum, secundo exequitur ...

Nota quod philosophus dicit [illegible] ... a principali proposito ... quorundam [illegible] elementatorum. Sed ibi **Sciendum ergo omnem vaporem** [illegible] ... **Notandum** quod ex terra elevatur [illegible] ... vapor ex aqua et terra ... elementata sunt evaporabilia ... vapor. Sed aqua et terra sunt evaporabilia et non alia ut patebit ... vapor resolutus ex aqua et terra. Secundo [illegible] ex aere non resolvitur vapor quia si aer esset evaporabilis hoc esset per rarefactionem vel per condensationem. Sed utroque [illegible] ... patet ex sufficienti divisione. Sed non per [illegible] ... primo quod non per rarefactionem quia sic tunc aer excederet quantitatem sue nature et ultra suam naturam subtiliaretur et per consequens converteretur in ignem nec per condensationem quia aer condensatus fit aqua vel terra ... ignis non est evaporabilis ... ignis est ... aer ... evaporatio fit per maiorem rarefactionem. Sed ... ignis non potest magis rarefieri ergo ignis non est evaporabilis. Et si aer non est evaporabilis multo minus ignis eo quod ignis est subtilior aere. Et tamen vapor est causa omnium impressionum ... [illegible] ... ex vapore sunt omnes impressiones ergo vapor est causa omnium impressionum.

Nota secundo quod vapor est duplex ... vapor qui resolvitur a terra ... ab aqua ... calidus et siccus calidus [illegible] ... ex aqua ... humidus et calidus ... ex aqua et terra ... generantur diverse impressiones quia ex vapore humido generatur impressio humida sicut est pluvia et [illegible] ros. Ex vaporibus siccis generantur impressiones sicce et ignite sicut stella cadens, lancea ardens. Sed ex utroque simul generatur coruscacio et tonitruum. **Dicet quis** ... videmus ad sensum quod aer aliquando circa nos rarefit et condensatur ... aer ... purus ... impurus. Purus aer non est evaporabilis. Sed aer impurus et mixtus ... evaporabilis ... humiditatis aque admixte. **Notandum** [illegible] ... formalis impressionum ... et materialis ... formam.

Loca igitur generacionis eorum sunt superior regio que est vicinior igni

Secunda pars capituli in qua autor ... partes. In prima ostendit loca generationis ...

et ipse vocatur a physicis vocatur estus. Media autem sive regio que vocatur locus

frigoris et est inferior pars aeris non longe super terram propter aliquid caloris et aliquid

frigoris et vocatur locus glaciei vel venti terre [illegible]. Sciendum

[illegible] est locus [illegible] generationes impressionum [illegible] locus est suprema regio aeris que vocatur estus [illegible] ignis [illegible] regione generantur impressiones ignite sicut cometa, lancea ardens, stella cadens et similia. Secundus locus est media regio aeris et vocatur sive regio frigoris in qua generantur impressiones humide sicut nix, pluvia et [illegible]. Tertius locus est infima regio aeris [illegible] distat [illegible] generantur impressiones que sunt circa terram [illegible] locus est venti terre. Et [illegible] terre [illegible] motus [illegible] venti terre [illegible] aere [illegible] terram [illegible] superficie terre [illegible] impressiones [illegible] et ad mentem auctoris [illegible] impressiones [illegible] generantur [illegible] ignis [illegible]. Et differentia illorum locorum [illegible] locus impressionum [illegible] super terram [illegible] locus [illegible] frigidus [illegible] calidus [illegible] media regio aeris [illegible] infima regio aeris vel [illegible] suprema aeris regio.

Superior autem pars aeris pura et rara et subtilis est propter ignem vicinum et velut

nimis calida est propter radios stellarum et lumine reparatur quia sunt sibi viciniores aliis

partibus aeris et est luminosa et magis tranquilla et subtilis quam alie partes aeris.

Hec autem lumine mea iudicio non ab igne vicino sed a vicinitate stellarum

et quia umbra terre ibi extenuatur et minoratur propter quod radii solares dum in gyro

varientur in ea. Et ideo ista pars aeris locus inflammationis est

[illegible] regionem superiorem [illegible] Superior pars aeris et suprema pars aeris est [illegible] calida [illegible] Superior pars aeris [illegible] igne calefaciente [illegible] radii stellarum [illegible] aeris [illegible] et dicit Albertus [illegible] illa regio aeris sit luminosa [illegible] a virtute stellarum [illegible] sole luna et de aliis [illegible] ab agente igne et [illegible] a lucente [illegible] magis illuminatur [illegible] stelle [illegible] lucet [illegible] stella [illegible] orbe [illegible] stella [illegible] densior pars sui orbis [illegible] regio aeris [illegible] caliditatem ab igne et illuminositatem a stellis. Sciendum quod suprema regio aeris est pura et rara propter vicinitatem ignis [illegible] regio sit tranquilla et subtilis [illegible] venti [illegible] aliis partibus aeris. Sciendum quod [illegible] umbra terre [illegible] et diminuitur et ideo radii solares [illegible] radios suos ad [illegible] corpus densum et opacum [illegible] umbra [illegible] pyramidalis [illegible] umbra [illegible] opacum [illegible] latissima et [illegible] elongatur ab opaco [illegible] sol [illegible] terra [illegible] corpus densum et opacum [illegible] maior tota terra [illegible] sol [illegible] radios suos super terram [illegible] umbra et [illegible] aeris [illegible] umbra [illegible] radii solis [illegible] in suprema regione aeris [illegible] umbra [illegible] radii solis [illegible] ut patet [illegible] figure sphere.

Inferior vero regio quae sit circa terram et super eam habitabilis esse frigida sicut quidam [illegible]

terram calidum aut ex repercussione sive reflexione radiorum solis ad soli-

dum planae terrae et aquae. Et efficitur ibi propter non inflammabiles

Sed quia spirat de se vapores: seu quaedam in ea prohibens ne generatur

vel accenderetur: ex reflexione aut radiorum evacuatione exsuperans de se vapores

[illegible]

Ultima sive inferior quae est circa nos tangit elementum solidum quod est

terra et corpus politum planae superficiei sicut aqua est et ideo fit quod haec

reflexio radiorum magna est unde est maior huius [illegible]

[illegible]

Regio autem aeris quae est media distans de his quae duabus supra est frigida

valde propter eius oppositum nec habet calorem ex vicino igne nec ex radi-

orum reflexione eo quod radii non reflectuntur ad tam parvam faciem propter nimiam

a distantiam eorum. Sed tantum ad splendorem planum et politum si fuerit tersum

ut est aquae superficies aut speculum aut aliud politum eius et planum. Et

haec regio magis tenebrosa et obscura est quia caret utraque illuminatione

et ideo est tempestuosa et generantur ibi tempestates nivis et grandinis.

Et haec est habitatio daemonum et aereorum spirituum quibus locus iste caliginosus

deputatus est. Unde dicit glossa super illud quod daemones commovent ventos et to-

nitrua generatur ad terrores hominum.

[Commentary:] ... albertus ... medie regionis aeris. Et ulterius ... media regio aeris est excellenter frigida ... caret ea caliditate ... est excellenter frigida. Quia media regio aeris est ... per duas partes ... defectum et effectum ... superior pars ... regio aeris calida vel est calida propter vicinitatem ignis calefacientis vel ex reflexione radiorum. Sed non ... mediam regionem ... quia ... nimium distat ab igne nec est ... propinqua stellis. Nec ... quia radii ... a terra non possunt attingere ... regionem ... calefacerent ... manet ... excellenter frigida ... quae ... generantur ... frigide et ... grando ... pluvia ... calidus ... frigidus ... Dicet quis: nonne ... actio est ... quod necessarium ... subiecto ... subiecto ... subiecto ... actio ... subiecto ...

Sciendum ... quod ... regio aeris est tenebrosa ... caret utraque ... illuminatione. Quia superior regio est lucida propter vicinitatem ad lucem stellarum et inferior est lucida propter reflexionem radiorum. Non media regio ... est utroque ... aeris ... propinqua stellis nec ... sit reflexio radiorum.

Sciendum quod ... dicit quod ... regio ... per ... distantiam ad regionem inferiorem et superiorem ... quod ... sit ... sphaera aeris ... distantia ... a terra et a superiori regione ... dicat albertus super ... metheororum ... et grando generantur ... ad distantiam ... miliaria ... generantur ... a regione aeris ... tota sphaera aeris ... spissior ... duodecim miliarium ... quod sit media ... distantia illuminationis et caliditatis ... ita quod sit superior regio est calida et illuminata propter vicinitatem stellarum et inferior est lucida propter reflexionem radiorum ... media ... caret illuminatione et caliditate.

Sciendum quod ... dicunt quod in media regione aeris sit habitatio daemonum ... daemones commovent aerem et faciunt ventos et tonitrua ... affirmat ... in aere audiuntur ... soni tamquam mugitus et ululatus. Et dicunt quod ... sit sonus daemonum. Sed ... quod tonitruum et coruscatio sunt effectus naturales et non sunt a daemonibus necessario. Sed illi soni qui fiunt in aere fiunt ex compressione vaporum ... vapores ... ex compressione ... fit sonus sicut ex compressione duorum lapidum ... dicit albertus ... ex compressione lapidum ... ita quod ... videt ignem et audit sonum.

Secundum

[Right margin:] ... media regione ... [illegible]

[Left margin:] [illegible]

Aliorum per experientiam elicitis et patet quod licet aer sit per se calidus, tamen per accidens in frigidatur, quia multi vapores elevantur ad mediam regionem, et cum aer sit facile passibilis, infrigidatur ab illis vaporibus. Et sic est frigida per antifrasim, id est per iuxta positorum regionum contrarietatem comparatarum calidarum.

Regio autem que est inter mediam et inferiorem, que dicitur terra et locus habitationis terre, quantum est de se temperate frigida et suscipiens aliquid ab utraque distinctione; per accidens tamen ipsa est intemperate calida, secundum quod vincitur ab inferiori regione; quibusdam vero temporibus intemperate frigida, secundum quod a superiori regione vincitur; vel in quibusdam temporibus temperata mixtura equali utraque temperie concurrente. Sic igitur

Declaratum est de materia vaporum et loco et de loco temporum qualitates regionis aeris, et primo facit hic epilogat. Secundus: quod autem ultimus locus vel regio aeris que est sub media regione de qua iam dictum est et super inferiorem regionem aeris que non est longe a terra est temperate calida et frigida, secundum quod habet aliquid caloris ex radiorum reflexione et habet aliquid frigoris ex vicinitate medie regionis aeris. Sed diversificatur in frigiditate et caliditate secundum diversa tempora, sic quod aliquando fit per accidens intemperate frigida, sicut sole existente in aquario vel capricorno; tunc enim vincitur a vicinitate medie regionis, quia in tempore radii solis multum per oblique incidunt et ideo debilis reflectuntur, et per consequens inducunt modicam caliditatem, et media regio vincitur et frigidatur. Et tunc sol resolvit frigidos vapores a terra et ab aqua, et non sufficit eos consumere, et illi tunc infrigidant istam regionem. Sed in aliquibus temporibus est excellenter calida et hoc intemperate quando vincitur a regione inferiori ex magna reflexione radiorum, et hoc fit sole existente in cancro et leone, quia tunc radii solares sunt elevati supra nos et quia perpendiculares, ideo fortior fit reflexio et intensior calor. Sed in aliquibus temporibus est bene temperata sicut in autumno et vere, quia tunc non nimis calidus fit ista reflexio nec nimis infrigidatur ista media regione aeris. Ex quo patet quod media regio et infima habent caliditatem et frigiditatem ex contrariarum regionum que clauduntur ab eis et est causa tamen temperiei vel intemperiei caloris vel frigoris ab eis.

Causa vero efficiens in speciali est multiplex. Sed in generali vero nisi duplex: scilicet calor et frigus. Calidum autem duplex est: scilicet solis elevando omnes vapores et loci calidi distringendo et inflammando elevatum. Dico autem calidum plus esse duplex scilicet adurans et evocans, quia unum sufficit in proposito generali. Deinde declarat causam efficientem impressionum. Postquam declaravit causam materialem et locum generationis earundem, secundus Albertus inquit duplex causa impressionum et vaporum efficiens: scilicet una generalis et alia specialis. Causa efficiens generalis est duplex: scilicet calor et frigus. Specialis est multiplex, sicut patebit. Et huius reddit declarationem dicendo: de nimis causa efficiente quedam sunt remote quedam propinque; remote ut calor et frigus, propinque diversificantur multipliciter ut patebit. Sed sicut diverse constellationes et diverse regiones aeris, dicit quod quasi humidum et siccum non sunt ita bene cause efficientes impressionum sicut calidum et frigidum. Secundum quod calidum et humidum et siccum sunt quasi pars materialis [illegible] causa efficiens dicitur de omnibus. Actiua quia prima et sic calidum

Resumit quod inferior regio locus aeris

Et media frigiditatis et inferior caliditatis

Notandum quod per impressionem efficiens est frigidum et calidum sunt quod causa efficiens frigidum et calidum

Non quod sole ista qualitates calidum et frigidum sunt qualitates active humidum vero et siccum passive qualitates passive ut in predicti est

[illegible] **Tunc subdit** [illegible]

[illegible]

Sciendum [illegible]

[illegible]

Ad verum autem duabus de causis quarum una est directa suppositio ... [illegible]

fere directa sole existente in signis estivis propinque circa tropicum estivalem

ut sunt gemini cancer leo virgo tunc enim radii solis directe suppositis regi-

onibus incidunt ad terram per lineam perpendicularem cadentes directe a sole et refracti

[illegible] et estuant in [illegible] et ducunt in terram calorem adurentem

et [illegible] [illegible]

[illegible]

Sciendum [illegible]

[illegible] **Diceret quis** [illegible]

[illegible]

In locis autem vicinis que per latitudinem magis accedunt ad aquilonem

quanto plus recedunt a via solis tanto plus oblique [illegible] et

anguli radiorum magis [illegible] amplificant [illegible]

[illegible]

et calor et vapor ad vertices et magis elevatus sperantibus evapora-

tur. Et secundum latitudinem climatum omnium a via solis sive equinoxiali

[illegible]

frigus est contrarium [illegible] quod enim frigus constringens et plus constrin-

gens potens quam sol elevare et evaporare possit et sic prohibet omnem

evaporationem constringens poros terre et superficiem aque ne radiis solis

ardentibus in ea possit atrahi vaporem. Sed est frigus propter continue

sole non extendat se [illegible] penetrans ne eriget. Et sic frigorum cum est lati-

tudo regionum a via solis et motus solis secundum latitudinem equinoxialis et

in meridionalem plagam tunc enim sole existente circa tropicum hiemalem

scilicet in sagittario capricorno et aquario valde remotus est a climatibus

septentrionalibus et ideo radii valde oblique respiciunt habitationem illorum

climatum quod propter vincit frigus in locis illis et prohibet evaporationem in

constringendo superficiem terre et aque. Sic ergo [illegible] dicta sunt de causis

Secundum

efficientibus vaporum sive calidum et contrarium quod prohibet vapores et [illegible]

sic calidum ad urens aliud est calidum promouens ad impressiones sicut calidum vapora temperatum extrahens vel euaporans sic est frigus est duplex scilicet quod impediens vaporem et euaporacionem sicut frigus constringens et repellens quia constringit poros terre et superficiem aque sic quod vapores non possunt resolui ex terra et aqua aliud est frigus promouens vaporem sicut frigus temperatum quia prohibet calorem solis ne comburat et consumat vaporem sed ut non impediat exalacionem sic facit frigus excellens

Sciendum quod frigus loci et stellarum constellacio dicunt frigus loci est causa efficiens impressionum [illegible] sine firme[illegible] quando frigus stellarum est causa efficiens dispositiones vaporum [illegible] calor excellens est [illegible] causa sicut est frigus excellens [illegible] [illegible] causa est distancia climatis a circulo equinoctiali quia climatum in tanta distancia a via solis sunt excellenter frigida scilicet [illegible] propter peruersionem quia radii solares valde oblique reflectuntur et non [illegible] calorem [illegible] est recessus solis a signis estiualibus ad signa hyemalia scilicet capricornum aquarium sagittarium quia tunc propter absenciam solis generatur excellens frigus in climatibus septentrionalibus

Sciendum quod frigus temperatum obturat calorem solis ne vapor exalatus consumatur [illegible] impediat exalacionem et vaporem ascensum et illud frigus est [illegible] distantibus ab equinoctiali non tamen nimium sicut sunt [illegible] climata in quibus climatibus plures impressiones generantur ut venti pluuie [illegible]

Sciendum quod in illis duabus causis efficientibus calor est magis principalis quia frigus quia [illegible] calor est euaporare et eleuare vapores quod frigus non exalat quod [illegible] exaltari vapor [illegible] [illegible] frigus vapor [illegible] ad supremam regionem aeris eleuaretur quod continue eleuando consumeretur [illegible] patet quod [illegible] calidum temperatum et frigidum temperatum est causa efficiens vaporum quia [illegible] vapores promouet et disponit quod calidum [illegible] et frigidum [illegible] vapores [illegible]

Ex predictis [illegible]

Expeditis igitur divisionibus vaporum et locorum et causarum de

[illegible] quotlibet earum [illegible] assignando et subdiuidendo: omne quod

in alto vel in ymo vel in medio generatur sic diuiditur quia primo quidem

generatur aut generatur ex sicco vapore tantum aut ex humido aut ex utroque scilicet ex
Calidum in illis tractatibus in quo [illegible] albertus [illegible]
diuisionibus vaporum locorum et causarum efficiencium impressiones generatur

humido et sicco sic descendit ad quedam specialia declarando in speciali modo generacionis impressionum [illegible] et diuiditur [illegible] [illegible] [illegible] generacionem impressionum ex vapore sicco 2o ex humido 3o ex utroque sicut [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2o [illegible] si ex sicco tantum

Sciendum quod [illegible] ad [illegible] vel [illegible] causarum [illegible] [illegible] ad cognicionem effectuum [illegible] [illegible] [illegible] et efficiente impressionum [illegible] de effectibus illarum causarum consequentibus scilicet de impressionibus et [illegible] patet [illegible] [illegible] auctoris

Sed diceres quare vapor non diuiditur penes calidum frigidum sicut humidum et siccum [illegible] quia vapor [illegible] diuiditur [illegible] [illegible] diuiditur [illegible] passiuas scilicet humidum et siccum [illegible] [illegible] actiuas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Si ex sicco tantum sit materia impressionis talis est qualis vapor terre [illegible]

sit eleuatur frigidum [illegible] [illegible] sicut [illegible] grossum calorem continet

ferias quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia sicca efficietur et [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] sicca [illegible] de [illegible] et [illegible] vapores diuidendo [illegible]

loca scilicet magis calidum minus calidum [illegible] calidum [illegible] ab eo ad minus

Trees sunt regiones aeris { suprema / media / ultima

meteorologye

Undecim impressiones apparentes in aere: et quomodo distinguuntur sicut que ad apparentiam ...

... ut albertus et sequentes in textu et primo declarat modum generationis impressionum ex vapore

rebus erit facile videre ... subdividendo ipsum et unde ... quod impressiones fiunt ex vapore ... speciali ... impressiones declarando modum generationis ... Si enim vehementer est ... Sciendum quod diversitas ... impressionum sicut diversitas locorum et ... Et ergo dicit albertus quod ex diversitatibus ... impressionum Sciendum ... vapor et exhalatio et ergo ... impressio ... causata ab exhalatione ... calida et sicca ... ex vapore ... calidus et humidus et calidus ... densus ergo vapor sive exhalatio ... tenet calorem ... densa et compacta fortius tenet calorem et firmius quam rara sicut ferrum calefactum firmius retinet calorem et ... magis calidum quam ... stupa ... vapore resoluto ... Sciendum ... densus magis potest penetrare quam rarus ergo exhalatio densa et bene compacta magis potest penetrare mediam regionem et moveri ad supremam quam vapor ... terrestre ... densus aquaticus ... gradus densitatis ... [illegible] ... mediam regionem quam vapor ... et ... ad inflammationem ... vapor Nota albertus dicit quod ... vapore ... regiones aeris ... calide et frigide ... regio superior est ... calida ... inferior magis calida quam media ... impressionum ad minus undecim que impressiones apparent nobis in aere Et dicuntur ... impressiones ignite ... impressiones ... reducuntur ad illas undecim et ad tres causas.

Si autem vehementer est calidus et siccus pertingit ad duas regiones

aeris scilicet inferiorem et mediam eo quod frigus non poterit quieti impressionem

Et transibit ad aliam regionem que regio dicitur estas et facit in quinque impres-

siones ad quas exigitur equaliter subtilis et in odibus et bene temperatus aptus inflamma-

tionem ex calore solis ad in equalis Si in equalis ergo inferius sunt multas

partes terrestres dilatabiles ad non Si paucitas Si multa terrestria sunt

inferius de necessitate dilatabitur terrestre autem ... repugnat

elevationem ad equalitatem ... prius Et calidum ... ingrediens rare-

factio dilatat et partes calidi continue plus et plus tendunt in acutum et

efficitur ipsum sicut columna piramidalis et propter longitudinem videbitur de-

pte · i. dilatatus deorsum · pte sursum · grossa parte · tal vapor perpendicular · vapor ...

superiori et dimissa sit perpendicularis per inferius sit massa et extremitas versus

ad sublime corda elevatur sic igitur fit ... ab ... ignis fit

[illegible] dicitur apparens ignis perpendicularis et dividitur ... perpendicularis ... dilatat ... generatur ... in superiori ... ex vapore sicco et vehementer calido ... supra regionem aeris ... sursum tendit ... ille vapor siccus et calidus vehementer ... subtilis ... omnibus suis partibus ... subtilis ... sic grossas partes subtiliores et grossiores ... dilatatur ... partes terrestres grossas ... generatur ... ignita ... superiori ... inferiori parte ... subtiliores partes tendunt versus superius ... inferiori ... grossior et ... partes terrestres descendant et dilatantur ... vapor ... regione ... vocatur apparens ignis perpendicularis ... vapor ... massa et extremitas superius ... partes ... vapor grossiores ... elevari ... subtiliores elevantur ... ad acutum ... aliquando ... ex consumptione ... calida et sicca et rarefacta ... consumitur

Si autem est equaliter calidus et subtilis sed subtilis non multum sicut terrestria que dila-

tantur ... per totam ... inflammabitur et vocatur lancea

ardens ... longum subtile ... tendit ... stat erectum acumine ... super se

ignis perpendicularis ... longum et generatur ... vapor ... equaliter subtilis ... partes ... dilatari ... superiori tendit ad acumen ... sicut ignis perpendicularis ... superius acutum ... partes terrestres dilatabiles ... stat in aere ... inflammatur ... lancea ardens ... ignis perpendicularis et lancea ardens ... differunt ... magis et minus ... ignis perpendicularis ... partes terrestres dilatabiles et longe extensibiles ... lancea ardens ... partes terrestres ... figura quia ignis perpendicularis ... lancea

Diceret quis ... vapor calidus et siccus ... consumptus ... materia ... ignis ... forma ... motum et locum ... dans formam dat ... consequentia ... inflammat ... dat ei movere sursum ... alteratum ... alterationis ... ascendit ...

Si autem equaliter est subtilis ... equaliter aptus inflammationi tunc ... equaliter

ascendit in omnibus partibus ... equaliter est ... a calore ... dimensione

et efficitur ... rotundus naturalis in superficie aeris et illud est quod a vulgo voca-

tur candela accensa ... sit in superficie tunc videtur rotunda et spera ... longitudinem ... ex vapore vehementer calido et sicco ... vocatur candela accensa et generatur

quantitate versus ... sic ... vapor ... subtilis in omnibus partibus tunc equaliter ascendit ... omnes partes ... omnes partes sunt equaliter subtiles

Lancea ardens secunda impressio

Secunda impressio Lancea ardens

Candela accensa tertia impressio

tur est sicut eius leuius et ideo equaliter ascendunt et tunc fit quasi latum quadratum eo quod iste vapor est eius disgregabilis in omnes partes et sic se extendet in aere et vocatur candela ardens. Nota quod partes vaporis diuturne equaliter disgregabiles que equaliter extenduntur et equaliter ad sensum [illegible] distantes et licet ista impressio sit quadrata lata et profunda tamen apparet nobis rotunda propter nimiam distantiam quia sic res visa a longe non potest percipi a nobis secundum veram dispositionem et figuram sicut res quadrangularis visa a remotis apparet rotunda et ideo impressio a vulgo vocatur candela [illegible] candele quia flamma secundum se solo [illegible] quia sicut flamma candele apparet nobis rotunda sic est ista impressio. Et ista impressio differt a precedentibus quia iste vapor est equaliter subtilis sed in precedentibus [illegible] secundum equaliter.

Aut est equaliter subtilis sed non est extensibilis nisi in parte una secundum partem putatam

male sic tortum quod tunc ad unam partem extenditur contrahitur ad aliam et tunc

iste vapor ascensus dicitur a sub ascendens [illegible] quod vocatur a subascendens et generatur ex vapore calido [illegible] plures partes extensibiles sic quod non equaliter disgregabiles in omnes partes sed male putatam [illegible] extenditur quo ad unam dimensionem tunc est contractus equaliter ad aliam [illegible] [illegible] tunc contrahitur [illegible] et ponit exemplum de torto tenui et subtili quod si extenditur ad unam partem tunc contrahitur ad aliam [illegible] putatas male quia omne [illegible] [illegible] ultra quantitatem [illegible] fit in partibus [illegible] et partibus [illegible] maiorem quantitatem [illegible] ad unam partem tunc [illegible] ad aliam partem contrahitur et quod [illegible] una pars dilatatur et ascendit tunc alia comprimitur siue constringitur ideo vocatur a sub ascendens quia dilatando se ascendit et apparet sic tortum. Nota [illegible] quod non ponit dispositionem et figuram istius impressionis [illegible] quantitatem [illegible] sub debita dispositione seu figura [illegible] ad figuram tam longam tam latam eo quod [illegible] partem extenditur et alia contrahitur et ideo a subascendens [illegible] [illegible] subtilis [illegible] candela [illegible] quam [illegible] quia a subascendens non [illegible] sibi figuram [illegible].

Aut est equaliter subtilis sed non tamen continuus nec adherens sed sed una

pars aliquantulum distat ab alia et tunc vocatur a subascendens partibus sicut

scintille volantes a fornace et hec cumque dicte impressiones generantur

quando euolat sursum in igne et inferius [illegible] descendit deorsum.

[illegible] a [illegible] non generatur impressio [illegible] a vapore vehementer calido et [illegible] et vocatur a subascendens partibus a sub et generatur a vapore subtili [illegible] partibus [illegible] distinctis [illegible] partibus ita quod [illegible] aliquantulum distat ab alia et [illegible] flammata ascendit et partica alia [illegible] flammata est ascendit sic ideo vocatur subascendens partibus a subascendente quia vapor [illegible] impressionis est distinctus [illegible] non continuus et [illegible] una pars ascendit partibus aliis et [illegible] apparet sicut scintille volantes de fornace [illegible] [illegible] impressiones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plura a sub [illegible] partibus aliud ascendens. Nota quod omnes iste [illegible] impressiones generantur in suprema regione aeris et ideo generantur ex vapore vehementer calido quod pertransire regiones aeris que est frigida [illegible] et vehementer calidus tunc fugitas [illegible] regionis [illegible] caliditatem [illegible] vaporis et sic non posset ulterius [illegible] [illegible] vapor pertransit duas regiones veniret ad supremam et [illegible] impressiones [illegible] [illegible] mouetur sursum ad supremam regionem aeris et ultra [illegible] [illegible] igne ut dictum est supra. Notandum [illegible] [illegible] impressionem [illegible] impressio [illegible] generatur ex vapore calido et [illegible] generatur ex vapore [illegible] uniformis [illegible] partibus [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible]

partes terrestres dilatabiles ad partes. Si primum sit tunc ignis [illegible] [illegible] scilicet
flamma in impressione. Si secundum sit tunc vocatur impressio sicut lancea ardens. Si autem ille vapor sit
[illegible] secundum subtilitatem [illegible] quod est durus vel est continuus vel discontinuus. Si
continuus [illegible] est durus vel partes sunt equaliter [illegible] [illegible]. Si primum sit tunc
[illegible] impressio sicut [illegible] ardens. Si secundum sit tunc [illegible] impressio sicut a sub ascendens.
Si autem est discontinuus in partibus tunc [illegible] impressio sicut a sub ascendens partes
a sub [illegible]

Si autem vapor non est vehementer calidus sed siccus tunc non potest intrare mediam regionem

aeris que frigidissima est et tunc ibi causantur sex impressiones de illo vapore. Aut

enim ille vapor calidus et siccus est bene continuus in partibus [illegible] aut est disgregatus

Si est disgregatus tunc propter calorem quem habet ille vapor quasi in aere inferiori occurrit

Capra saltans

frigida nubes fugiendo conflatur partes ad partes et ex conflatione inflamatur

et disgregate sunt partes que videntur diversus ignis quod fugit frigidam

nubem tangere sed ignis videtur disgregatus egredi sicut [illegible] accensa
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in aqua [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ex vapore non calido sed ex vapore sicco non vehementer
exsufflaretur [illegible] calido et dividitur in sex [illegible] secundum sex impressiones [illegible]
si vapor sit siccus non vehementer calidus tunc non potest penetrare mediam regionem aeris
quia occurrit sibi [illegible] impedimentum sicut frigidum expellens quod impedit ascensum
eius et [illegible] caliditate istius vaporis [illegible] [illegible] et sic [illegible] generantur
diverse impressiones secundum quod ille vapor [illegible] quia aut ille vapor est calidus et siccus et
bene continuus in suis partibus sicut [illegible] [illegible] aut est disgregatus sicut est disgregatus
non bene continuus in partibus sed magis sparsus et discontinuus tunc propter calorem quem habet [illegible]
in infima regione aeris [illegible] et nubes frigida tunc [illegible]
propter [illegible] propter calorem debilem et ex agitatione nubis partes eius conflantur [illegible] et
ex tali conflatione ille vapor accenditur et successive descendit quia est discontinuus in partibus
at si ignis sufflaretur [illegible] [illegible] [illegible] et a [illegible] ignis [illegible]
sicut [illegible] capre saltantes [illegible] [illegible] ignis [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] ignis [illegible] plurimi ignis [illegible] civitates et villas
Nota quod iste sex impressiones [illegible] [illegible] quod iste sex [illegible] fiunt in infima
parte medie regionis et [illegible] in suprema parte infime regionis [illegible] generantur in
suprema regione et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sex [illegible]
[illegible] frigidi [illegible]. Nota quod iste sex impressiones generantur sub media regione aeris [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] frigore agitatur ille vapore
et ex tali agitatione et conflatione [illegible] vapor [illegible] et accenditur et generantur
tales impressiones [illegible] [illegible] [illegible] vapor [illegible] [illegible] frigida
videtur [illegible] [illegible] ab ipso frigido [illegible] [illegible] vapor [illegible]
[illegible] calidus tunc non potest [illegible] [illegible] accenditur quod [illegible] [illegible]
frigore tunc sit calidior [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
fortificatur ut superius dictum est [illegible] calidum [illegible] et frigidum [illegible] [illegible]

Si vero vapor continuus est et expellitur a frigida nube tangendo sed tunc aut est

Candela accensa

compactus vapor aut conglobatus et fortis aut est modicus non multum compactus. Si non compactus

nec multus tunc partes cadunt continue quod non dividitur propter continuum casum et videtur

quia stella cadens longa quia relinquit talem vestigium post se et vocatur a philosophis

candela pendens [illegible]

[illegible]

Si vero est mista materia conglobata tunc accipit tres diversitates ad visus quia

sibi occurrit in aere si enim nil obviat sibi tunc attenditur et conservatur

sub ipsis et stat aliquantulum diu in aere et hic est quod dicitur res in nocte

[illegible]

Si autem occurrit ei aliquid in aere aut hic est desuper expellens ipsum

inferius et vocatur a vulgo stella cadens quia a philosophis assub descendens

[illegible]

Aut fugida nubes est ad latus unum et calida ad aliud et tunc

partes contrariae ad calidum feruntur ad illud et ibi incenduntur et augmentantur.

Postquam autem prima parte fumat antequam accendatur et dilatatur in medio et a parte concavatur propter incensionem partis posterioris unius et exstinctionem alterius versus humidum et frigidum, et sic efficitur ut draco volans cuius anterior pars accensa videtur quasi spiramen draconis, media autem concavata. Per hoc quod attractum fertur a prima parte concavat se ut serpens et volat sursum ad unum latus, deinde stat illud latus calidum in eo quod sibi attrahatur sibi et contrarium expellit.

Albertus dicit quod generatur [illegible] et [illegible] non vehementer calida [illegible] conglobatur et ascendit [illegible] contrarium ex uno latere [illegible] nube calida [illegible] frigida ita [illegible] nube calida id est vapor attrahitur a nube calida et expellitur a nube frigida et prima pars [illegible] accenditur a nube calida et attrahit alias partes et propter talem attractionem a nube calida et expulsionem a nube frigida fit quaedam concavatio et propter hoc apparet [illegible] quasi venter draconis quia lata et concavata est et in anteriori parte versus nubem calidam vapor est gracilis et acutus et apparet quasi spiramen draconis quia [illegible] apparet sicut scintille egredientes de [illegible] parte quasi de ore draconis ad unum latus et hoc causatur a nube calida quae attrahit [illegible] parte [illegible] et sic videntes vulgares dicunt se videre draconem volantem in aere ideo vocatur draco volans volans. Notandum quod [illegible] vapor [illegible] et ideo quia exstinguitur a nube frigida [illegible] fumat [illegible] exstinguitur. Item ille vapor [illegible] nubes superius [illegible] ad latus expellentes ideo non stat sed cadit deorsum nec potest ascendere propter medium [illegible] frigidum ideo movetur ad latus [illegible] nube calida quae attrahit [illegible] vapore [illegible]. Item [illegible] figura draconis quia in anteriori parte [illegible] gracilis [illegible] dispositio colli draconis spiramen in medio [illegible] partes attrahuntur a nube calida et expelluntur violenter a nube frigida ideo dilatatur et concavatur [illegible] apparet quasi venter draconis et [illegible] dilatata et concavata [illegible] ultima [illegible] nube frigida apparet quasi cauda draconis quia est constricta propter frigus circumstans. Notandum vulgares dicunt et Albertus super primo metheororum [illegible] ubi cadit [illegible] argentum aurum et alia metalla quia [illegible] vapor est [illegible] terra sulphurea [illegible] terra sulphurea ibi generantur metalla [illegible] sulphur sit [illegible] omnium metallorum.

Si autem vapor est satis tenuis et inflammabilis in eo modo tunc pertingit ad regionem mediam et non penetrat ipsam et tunc generatur [illegible] a sub quia ille vapor a frigore loci expellitur et quia multae nubes sub eo sunt incidens in nubes occultatur et penetrans nubes tunc apparet et videtur illud a pluribus a sub, quamquam appareat quandoque non, et haec sunt dicta

De generatione vaporum siccorum calidorum impressiones in tribus locis sublimibus

et in partibus mediis impressionum aeris que omnes in sublimi generantur

Albertus ponit non generari hec et alias impressiones generatas ex vapore non vehementer calido et dicit quod [illegible] vapor iste

ex vapore sicco tenuis et minime inflammabilis elevatus ad medium interstitium aeris et quia non potest penetrare mediam regionem aeris ergo expellitur a frigido [illegible]

[illegible]

Nunc transeamus ad ea que generantur ex vapore humido tam sicut ros

pruina pluvia nix grando stille sive gutte magne que quandoque cadunt

in estate. Sciendum autem quod vapor humidus cum sit aqueus non est inflammabilis

quod patet ex duabus conditionibus igni contrariis scilicet frigida potentia et humi-

da potentia licet actu sit calidus et siccus (?) [illegible]

in [illegible] generatione grandinum in [illegible] generatione pluviarum [illegible] de generatione magnarum guttarum cadentium in estate [illegible] de generatione rorum [illegible] de generatione pruine [illegible] generatione rorum [illegible] patebunt **Nota** [illegible]
[illegible] vult [illegible] vapor humidus [illegible] et inflammabilis [illegible] inflammabile [illegible] igni [illegible] duabus [illegible] vapor humidus [illegible] ignis [illegible] inflammari [illegible] ab igne [illegible] vapor [illegible] igni [illegible] inflammari [illegible] frigiditas [illegible] humidus [illegible] aqua [illegible] ignis [illegible] frigidi [illegible] ex illo vapore [illegible] et [illegible] vapore humido [illegible] generatur [illegible] vapore inflammabili **Sed** [illegible]
[illegible] de generatione dicit [illegible] transmutabilia ad invicem [illegible] vapor humidus [illegible] transmutari in ignem [illegible] inflammari [illegible] vapore aqueo [illegible] inflammari [illegible] vapor humidus [illegible] alteratione [illegible] oportet [illegible] vapor [illegible] inflammari ab igne ut vult [illegible] **Nota** [illegible] vapor humidus sive aqueus [illegible] inflammabilis [illegible] igni [illegible] impressionum humidarum [illegible] subsequentium [illegible] **Nota** [illegible] vapor [illegible] vapor [illegible] terrestris [illegible] vapore humido [illegible] ignis [illegible] calidus [illegible] ignis [illegible]

Ad [illegible] vapores aquam [illegible] et quid constringens [illegible] potest aquam glaciare Convenit ignitus vapores [illegible] ipsum [illegible] spissando ad naturam aque reddere [illegible] frigus sit inspissativum sit calidi disgregativum [illegible] et sic patet [illegible] vaporis sit per frigus congelatum [illegible] frigus [illegible]

[illegible] constringens aquam [illegible] vaporis et vult [illegible] ad perfectam generationem [illegible] impressionum [illegible] vapore humido necessarium est [illegible] aquam et [illegible] aquam [illegible] glaciem [illegible] vapores [illegible] aquam et [illegible] congelationem [illegible] effectus [illegible] vaporis [illegible] cognoscitur [illegible] vapore [illegible] cognosci [illegible] congelationem [illegible] cognosci quid sit [illegible] congelans vapores et [illegible] quid sit vapores [illegible] Convenit vapores [illegible] spissando [illegible] aquam reddere [illegible] aquam [illegible] vapores [illegible] aquam et vult [illegible] frigiditas [illegible] calidi est disgregare [illegible] rarefacere [illegible] vapor [illegible] ad medium [illegible] aeris et [illegible] **Nota** [illegible] frigus [illegible] vapores [illegible] regio aeris [illegible] superiorem [illegible] regionem aeris et [illegible] regionem [illegible] medium [illegible] vapores [illegible] constringens [illegible] regionibus [illegible] constringit [illegible] regio aeris constringat [illegible] frigiditate [illegible] aque et [illegible] **Nota**
[illegible] Albertum [illegible] impressionum humidarum [illegible] elevans vapores et [illegible] sol [illegible] calor solis [illegible] vapores [illegible] frigus [illegible] patet [illegible] estate [illegible] frigus sufficiens ad congelationem [illegible] quod sub [illegible] raro cadunt pluvie [illegible] estas [illegible] et autumnus et ver

[illegible] [illegible] quia aqua nubes [illegible] partibus [illegible] facta et [illegible]

Et in via generationis sic quod est aqua inferi de quibus igitur in impressionibus loquendo

[illegible] a parte ita [illegible] albertus ponit [illegible] non [illegible] sic in generationis vaporis in aquam [illegible] formalis [illegible] questionis

est postea quod sequitur venimus in tractatum et ultimo quod generatio vaporis in aquam est successiva [illegible] motus [illegible] dictus est successivus [illegible] generatio est alteratio et alteratio est motus [illegible] generatio [illegible] alteratio est successiva et ex isto albertus [illegible] vaporis humidi sicut quod vapor humidus est [illegible] complete generatio in aquam [illegible] est [illegible] complete generatio in aquam et est via generationis et albertus ponit [illegible] vaporis [illegible] aqua in [illegible] humida generatur ex vapore humido complete [illegible] ut pluvia [illegible] cadens interim quod durat [illegible] pluvia et aqua generatur ex vapore humido complete [illegible] sicut pluvia guttatim cadens et [illegible] gutta [illegible]

Nota quod auctor in [illegible] appellat vaporem nubem [illegible] ex vaporibus elevatis generatur nubes que apparet nobis [illegible] apparet sicut patet tempore pluviali [illegible] apparet nubes umbrose [illegible] generationem aque [illegible] pluvia et post pluviam videtur multotiens aer clarus et serenus

Dico autem quod que generatur ex vapore humido nihil est flammabile. Iterum quia aqua

est elementum magis remotum quam terra propter hoc calor solis attrahens huius vapores

non multum retinet ab ipsis vaporibus sed est exalabilis propter ipsum similiter propter frigus

constringens vaporem et ideo nisi vapor talium pertingit per regionem frigoris

ad regionem estus sed elevatur plus et plus in regionem excellentis frigoris

[illegible] albertus ponit [illegible] generatur [illegible] impressionum

ut patet sed quod vapores sunt calidiores et minus calidi [illegible] generatur ex vapore humido et [illegible] vapore [illegible] flammabiles [illegible] loco [illegible] impressionum [illegible] Nota quod auctor vult [illegible] generatur ex vapore humido in flammabilis [illegible] retinere calorem [illegible] impressionum [illegible] patet quod [illegible] vapor terrestris [illegible] vapor humidi non est multum [illegible] aquea [illegible] non [illegible] retinet calorem. De loco vero vaporum [illegible] generatur impressionum ex vapore humido [illegible] media [illegible] vapor humidus [illegible] ascendere ad supremam regionem aeris [illegible] media [illegible] vapor est humidus [illegible] non ascendit ad supremam regionem [illegible] frigus excellens [illegible] patet quod vapor [illegible] ascendit ad supremam regionem aeris [illegible] calidus [illegible] non attingit supremam regionem. Dicet quis ex quo vapor humidus non est flammabilis [illegible] in diebus canicularibus vaporibus humidis ascendentibus [illegible] in aquam [illegible] media regione [illegible] pluvia [illegible] tempore [illegible] sol [illegible] elevat [illegible] multos vapores [illegible] oppositum videtur quia [illegible] raro fit pluvia [illegible] tempus habet [illegible] videtur [illegible] vapores non manent in media regione [illegible] ascendunt ad supremam [illegible] tamen [illegible] calor [illegible] et ad [illegible] et [illegible] omnes vapores elevatos [illegible] in aquam [illegible] ascendentes tempore dierum canicularium [illegible] calore solis [illegible] vapores [illegible] et calidiores [illegible] supremam regionem aeris et fiunt inflammabiles [illegible] impressionibus ignitis. Si autem elevati [illegible] vapore magis elevati [illegible] manent [illegible] media regione aeris et [illegible] Nota [illegible] ordinem valet ad [illegible] impressionibus [illegible] albertus [illegible] impressionum [illegible] effective [illegible] loci [illegible] manifestat locum generationis impressionum [illegible] media regione aeris

Si igitur vapor sit humidus et calidus et valde rarus erit ascendens

Vapor humidus [illegible] notabile de loco generationis impressionum [illegible]

[illegible] generationis impressionum

Secundo [illegible] generationis [illegible] vapor [illegible] modus [illegible] modis duobus [illegible]

ad regionem frigoris sed aut fit rarum frigus in istans loco penetrabit

confidendo eius undique corpus et rarum in omnibus partibus ingressum dat frigori sed

aut congredietur fit frigus et fit egrediente calor frigus incipit constringere et co-

artare et inspissare quousque partes vaporis et quia forte est frigus incipit re-

lucitur(?) [illegible] ad partem et quia frigus est valde dominans constringit aquam congelando in glaciem

et generat inde grandinem magnam ut predictum est quod est frigus magis potens

et ut magis potens super vaporem in intrare [illegible]

Huius autem signa duo sunt quorum unum est quod grando non cadit nisi in temporibus

calidis et proprie in vere et tempore fructuum scilicet autumno et in rarum quando

in vere quia tunc incipit calor ad urendum et exsiccando vaporem et alte elevando

eum in medium frigus et ex hoc vapor rarus undique interpositus frigori dat in-

gressum frigori et fortissime constringit et sic aqua calefacta posita sub gelu

in hieme plus congelatur quam frigida aqua in eodem loco posita et sic aqua calida

magis rara est et magis ingressum dat frigori ut declarat dictum suum per duo signa. Primum dictum est quod grando generatur cum vapor rarus elevatur ad mediam regionem [illegible] propter eius raritatem cito recipit frigus et congelatur [illegible] quod tempore veris saepissime cadit grando [illegible] quia tunc calor solis [illegible] sufficit elevare [illegible] vaporem ad locum frigidissimum et quia tunc ille vapor est rarior quam in hieme ideo cito recipit frigus circumstans et per consequens cito congelatur et sic quod grando [illegible] generatur ex vapore calido et raro. Sed dices et [illegible] quare in vere cadit ut saepius grando [illegible] quam in autumno. [illegible] quia ver est calidum et humidum et assimulatur aeri autumnus vero est frigidus et siccus et assimulatur [illegible] ideo in vere plures sunt vapores propter humiditatem et caliditatem [illegible] quia calidum [illegible] movet [illegible] materiam efficientem et humidum [illegible] materialiter ideo grando saepius cadit in vere quam in autumno. Sed diceret aliquis quare in medio aestatis non cadit grando [illegible] et frequenter [illegible] tempus est magis calidum quam ver et vapores magis deberent elevari. [illegible] quia tunc vapores non solum elevantur per calorem solis sed etiam consumuntur et comburuntur et aqua resolvitur in vapores [illegible] et calidos et sic ascendit ad supremam regionem aeris et fiunt inflammabiles propter calorem intensum. Item dixit quod vapor grandinis fortius congelatur quam [illegible] aqua quia est rarus et [illegible] dat ingressum frigori [illegible] declarat per signum quia si ponatur in hieme aqua calida et aqua frigida et ponatur ad eundem locum et [illegible] guttas [illegible] aqua calida citius congelatur quam frigida [illegible] quia aqua [illegible] facta calida per calorem [illegible] dat ingressum frigori circumstanti et ideo citius congelatur [illegible] congelata sit per ingressum frigoris. Sed quia aqua frigida spissior est et magis densa [illegible] frigidi [illegible] inspissare et condensare ideo magis resistit [illegible] frigori circumstanti in ingressum et per consequens tardius congelatur [illegible] signum est quia liquor [illegible] ut oleum est et [illegible] tardius congelatur quam [illegible] non dat facile ingressum frigori propter eius densitatem.

Aliud signum est quod grando non directe rotunda est. Si enim in forma lenticulae

imposita guttula congelatur, fieret enim rotunda. Accidit quia cum vapor esset

expansus, statim frigus est circumstans magis constrinxit a medio lateribus quam

a superiori parte et inferiori parte. Et cum sit frigus magnum, congelat partem antequam

alia fieret magis ad ipsam. Et ideo alia gutta fluens ad ipsam adhaesit ei

sic gutta congelata. Si autem quandoque invenitur grando rotunda, hoc est per accidens et

est causa eius quia sic est liquefactus [illegible] non figurata et quia grando cadit a regione frigoris

transit per inferiorem aerem qui ex reverberatione radiorum a terra et aqua et per mixtionem

vaporum est in parte calidus et ideo ex motu et caliditate aeris liquescit et [illegible]

[illegible] alibi [illegible] signum [illegible] quod declarat quod vapor ex quo generatur grando est calidus et est illud signum quod grando non est figurata rotunda [illegible] cadens, sed figura oblonga ad modum lenticulae. Et [illegible] accidit [illegible] frigore constringente ideo patet quod grando generatur ex vapore calido per frigus forte congelans vaporem. Et [illegible] reddit causam quare [illegible] grando non est simpliciter rotunda quia vapor elevatus magis est extensus [illegible] propter eius raritatem. Et [illegible] illud frigus [illegible] [illegible] constringit [illegible] magis congelat [illegible] a lateribus quam a superiori quam inferiori parte. Et sic [illegible] figura grandinis [illegible] sphaerica [illegible]. Sed diceres quare grando non est triangularis aut quadrangularis [illegible] quia ille vapor non est [illegible] a frigido congelante ita quod [illegible] constringitur [illegible]

[illegible] albus [illegible] grandinis figura

[illegible] causa alterius [illegible] grandinis [illegible]

grando quadrangularis

alia et quia ad [illegible] alteri [illegible] figuram oblongam et non [illegible] certos angulos sed non sit quadrangularis et triangularis [illegible] Nota quod [illegible] reddit causam quare [illegible] pluviae et grandinis sub uno gradu [illegible] et quo [illegible] et [illegible] congregat [illegible] una gutta antequam alia [illegible] [illegible] guttae [illegible] ad [illegible] [illegible] sibi et sit congelata et [illegible] grando [illegible] congelatis et sit [illegible] grandines guttae congelatae [illegible] Stant quaedam [illegible] [illegible] dubia [illegible] grando [illegible] figura rotunda sed magis [illegible] [illegible] grando [illegible] rotunda [illegible] et [illegible] [illegible] descendit et [illegible] [illegible] oblongae [illegible] et sic [illegible] apparet rotunda

Nota quod [illegible] grandines [illegible] magis [illegible] [illegible] in aere [illegible] [illegible] patet ad sensum [illegible] grandinis [illegible] [illegible] [illegible] grando [illegible] cadit [illegible] pluvia [illegible] et magna [illegible] [illegible] tempus [illegible] magis calidum [illegible] [illegible]

Nix autem quo ad tempus et locum [illegible] non sic se habet grandini [illegible] [illegible] quo ad [illegible] generatur [illegible] vapore calido [illegible] sic grando [illegible] [illegible] [illegible] grando [illegible] [illegible] grandinis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Notandum quod [illegible] [illegible] [illegible] ad tempus [illegible] grandinis [illegible] grando generatur [illegible] calido et [illegible] [illegible] autumno [illegible] generatur [illegible] frigido [illegible] hieme [illegible] [illegible] vapore calido et [illegible] vapor [illegible] generatur [illegible] [illegible] [illegible] grando Nota quod [illegible] [illegible] [illegible] media regione aeris [illegible] sub illo loco [illegible] grando et [illegible] illo [illegible] [illegible] in hieme calor [illegible] debilis et [illegible] [illegible] vapores [illegible] et vapor ille non [illegible] alte elevari [illegible] vapor grandinis et [illegible] manet [illegible] infima parte mediae regionis aeris et [illegible] frigus [illegible] regionis sufficit [illegible] vapores [illegible] congelare [illegible] in [illegible] calidum [illegible] calor [illegible] hieme sufficit [illegible] vapores [illegible] sufficiat [illegible] [illegible] [illegible] hieme non [illegible] [illegible] calorem [illegible]

Et [illegible] signum [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] hieme [illegible] remittitur frigus [illegible] [illegible] nisi sint nubes obscurae Aliud signum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et non [illegible] [illegible] vapor [illegible] futurus [illegible] et pallidus [illegible] [illegible] [illegible] signum [illegible] [illegible] vapore [illegible] sic grando [illegible] calido [illegible] vapor grandinis [illegible] signa [illegible] [illegible] hieme [illegible] remittitur frigus [illegible] [illegible] vapor [illegible] calidus et [illegible] tempus [illegible] [illegible] vapor [illegible] calidum [illegible] vapor [illegible] generatur [illegible] [illegible] pallidus [illegible] signum [illegible] [illegible] sic vapor [illegible] Notandum [illegible] dicit quod [illegible] hieme remisso frigore [illegible] nisi nubes sint obscurae [illegible] nubes sint obscurae [illegible] generatur pluvia quam nix [illegible] nubes [illegible] generatur pluvia [illegible] obscura et densa

Item diu stat in aere quasi per octo dies et hoc [illegible] signum caloris [illegible] non [illegible] [illegible] nisi tempore hiemis [illegible] debilis et [illegible] [illegible] lune

Marginalia: [illegible] quod grando [illegible] — Et declarat [illegible] duobus signis — Addit [illegible]

ut alterius stelle ut plurimum tunc sufficit elevare et non sufficit adeo [illegible]

[illegible] et alius signum quod vapor [illegible] in [illegible] stat in aere [illegible] ut [illegible] et [illegible] calor [illegible] stat in aere [illegible]

et calefacere sicut in estate [illegible] a frigore constringi [illegible] quod caliditas vaporis [illegible] frigiditate [illegible] ut salvet ita magna [illegible]

Nota quod [illegible] caliditas vaporis [illegible] in aere [illegible] caliditate vaporis minus [illegible] caliditas [illegible] raritate vaporis et raritas caloris [illegible] calor [illegible] frigus [illegible]

Sed non elevatur [illegible] albertus [illegible] vapor [illegible] in hyeme et non in estate [illegible] calor [illegible] forti in estate ergo vaporem alte elevat ad medium locum medie regionis aeris [illegible] vapor [illegible] et [illegible] in aquam [illegible] congelatus et [illegible] grando [illegible] congelatus non [illegible] frigus [illegible] ergo [illegible] vapor [illegible] elevatus in hyeme [illegible] debilitate caloris [illegible] adiutorio lune et aliarum stellarum [illegible] vaporem calefacientium ergo [illegible] magnum frigus [illegible] frigoris [illegible] nube [illegible] in magna copia

Sicut accidit quod vapor non attingit usque ad reparationem frigoris [illegible] remanet

Et in regione temperate frigida [illegible] frigide in regione magis [illegible] [illegible] albertus [illegible] minus et [illegible] quod diceret aliquis [illegible] vapor minus non elevatus ad medium regionis aeris [illegible] vapor [illegible] debilitate caloris [illegible] adiutorio aliarum stellarum [illegible] vaporem non [illegible] alte elevare [illegible] frigoris [illegible] vapor minus manet in [illegible] media regione manet [illegible] regione [illegible] ex quo patet [illegible] in altissimis montibus non [illegible] ut plurimum [illegible] caccumina illorum montium [illegible] loca [illegible] minus ut plurimum

Et ideo quod frigus non est adeo forte sicut [illegible] nec vapor adeo rarus

ut det undique in egressu frigoris contingit quod vapor sit conversus et congelatus

et non an conversus et postea congelatus [illegible] diffusus vaporaliter sicut car-

pinata lana [illegible] cadit lata sicut [illegible] lane disperse quod diceret aliquis [illegible] vapor minus non conversus [illegible] in aquam et postea congelatus sicut vapor [illegible] debilitate frigoris quod frigus [illegible] loci non est [illegible] frigus [illegible] regione et [illegible] vapor [illegible] non est [illegible] rarus et non cito [illegible] egressum frigoris constringentis et [illegible] et postea congelatus [illegible] grando [illegible] sit conversus et congelatus [illegible] efficacis [illegible] frigus excellens [illegible] efficacis minus est frigus temperatum et ergo vapor minus non [illegible] in aquam et postea congelatus in [illegible] sicut grando [illegible] vapor minus [illegible] sit conversus et congelatus Sed diceret aliquis [illegible] congelatus [illegible] aqua ergo oportet quod ille vapor [illegible] in aquam [illegible] congelatus [illegible] quod vaporem sit [illegible] vapor [illegible] et congelatus sit et [illegible] non [illegible] conversus quam congelatus [illegible] albertus [illegible] alterius [illegible] quod diceret aliquis [illegible] cadit [illegible] et lata sicut lana carpinata [illegible] vapor sunt dispersi sicut lana carpinata et [illegible] frigus non sufficit vaporem constringere [illegible] gradatim [illegible] debilitatem ergo [illegible] cadit sicut dispersa

Sic autem est locus inferior [illegible] in estate fieri non

Quia frigus non fuit forte sicut [illegible] in [illegible] egressio caloris congelatus

et quia ipse calor egrediens aliquantulum resolvit illud quod debilius congelatum

[illegible] sed in mari cadit mollis frangibile [illegible] quod non est sicut glacies sic [illegible] reddit [illegible] sed quae in mari est mollis et bene [illegible] ut [illegible] tamen grando sit dura. Similiter [illegible] est frigus loci in quo generatur grando in mari [illegible] non potest [illegible] ex [illegible] debilius congelatum et tunc calor exiens resolvit [illegible] et congelatum debiliter per frigus et sic in mari est mollis et bene [illegible] quia non est glacies nec [illegible] sit grando ex quibus omnibus patet quod in mari [illegible] primo quia in mari est rarior quam grando [illegible] quia est mollior. **Sed dices** [illegible] quod in mari durior est et [illegible] mollior. Similiter [illegible] diversitate frigoris quia in mari durior [illegible] efficacie frigus intensius [illegible] in mari mollior [illegible] efficacie frigus remissius et [illegible] in mari mollior [illegible] remissionem frigoris [illegible] in mari durior [illegible] frigore. **Sed dices** [illegible] in mari est albior grando [illegible] grando generatur in loco frigidiori et frigiditas est [illegible] albedinis [illegible] quia vapor minus [illegible] et [illegible] frigidum et aliqualiter condensatum et [illegible] in mari ex parte frigiditatis excellentis [illegible] est albior quam grando et [illegible] grando generatur in loco frigidiori. Similiter [illegible] non [illegible] qualitate loci [illegible] magis [illegible]

Hic autem est locus inferior [illegible] in estate [illegible] non potest quia [illegible] reflexio radiorum

[illegible] calida est et non est apta congelationi [illegible] loci [illegible]

[illegible] accidit [illegible] plurimis ut statim [illegible] in suprema parte [illegible] regionis ut [illegible] infima superficie medie regionis et [illegible] in hieme [illegible] in hieme [illegible] efficiens ad congelandum vaporem [illegible] reflexio radiorum [illegible] media et [illegible] frigus [illegible] magis intensum [illegible] in infima regione aeris potens congelare vaporem [illegible] in estate [illegible] aeris [illegible] ex reflexione radiorum [illegible] frigus non est sufficiens ad congelandum [illegible] vapores [illegible] et sic generatur pluvia et non [illegible] in estate ut [illegible] non cadit [illegible] pluvia et hic est [illegible] habeat [illegible] **Nota bene** quod in mari multiplicatur [illegible] diversitatem climatum et regionum quia quanto plus regio distat a via solis tanto frequentius generatur in mari [illegible] in aliquibus partibus septentrionalibus [illegible] cadit in mari [illegible] partibus [illegible] et hic est signum quia [illegible] est frigus excellens quam in aliis partibus. Et [illegible] in partibus meridionalibus quia [illegible] raro cadit in mari et si [illegible] non durat [illegible]

Ex his duabus causis concluditur [illegible] granulorum que [illegible]

in martio et in aprili in [illegible] climatibus [illegible] sexto ut [illegible] climate et

ultra in parte octavi climatis [illegible] plus distat a via solis quam alia loca et [illegible] generatio [illegible] quia [illegible] rara [illegible] grando et [illegible] patet [illegible] generatur [illegible] et [illegible] potest reddi [illegible] loco et tempore generatur quia generatur non in hieme nec in estate [illegible] temporibus intermediis [illegible] in vere et autumno et [illegible] vere [illegible] sol [illegible] et [illegible] calor [illegible] et vapor non potest elevari ultra locum in quo generatur [illegible] ubi est frigus [illegible] quod constringit vaporem granulorum. **Nota** [illegible] figura granulorum quia [illegible] sit [illegible] sunt rotunda [illegible] sphaerica [illegible] superius sunt acuta et inferius [illegible] quia vapor [illegible] gravitatem [illegible] in parte inferiori et [illegible] parte superiori et sic superius [illegible] acuta. **Item** [illegible] granula generatur ex vapore [illegible] calido [illegible] grando et declarat [illegible] quia tempus generationis [illegible] et grandinis quia in mari generatur [illegible] grando [illegible] vere [illegible] granula [illegible] in martio et aprili et dicit albertus quod granula [illegible] figura rotunda [illegible] ex [illegible] legimus

Quarto [illegible] loco [illegible] in eodem [illegible] et grandine. [illegible] quod [illegible] granula [illegible]

Videmus enim [illegible] hic albertus [illegible]

[illegible] hiemis grando [illegible] in estate [illegible] potest [illegible]

ad modo presarum habet tunc latiorem figuram quam prius sed tunc aliquam textum habet proprie

Videmus enim grandinem rotundam et raram et frequenter habentem aeris foraz et habet

grandinis extra mixta ex utroque vapore sit vapor magis calido et elevato magis

quam minus et minus quam grando et quia per istud duorum locorum non natorum et ideo intelligitur

ista habet raritatem minus sed non molliciem eo quod frigus magis figunt super ea

Tangit figuras grandinis

et exterius tendit ingrandinis grandinationis. Sicut enim quilibet aliquantulum vapor recedit

et gravitate subtus dilatatur et superius attrahitur magis et subtiliatur

et ideo efficitur piramidalis et huius signum est quod frequenter in mediis temporibus generantur sunt

in vere et in principio veris quam post medium temporis ipsius generantur quia sole existente in

Ex hiis duabus

[illegible] et postea Nota quod grandinis sunt quedam [illegible] terminus grandinis et albore grandinis quod sunt alba sicut nix sed sunt densiora hiis et sunt minora rariora et albiora grandine et aliquando rotunda et dicuntur granula dicta a grano quia sunt sicut grana prius et aeris et generantur ex materia mixta quia non ex tanta sola mixtis nec grandinis generantur sed que ex media inter utramque ita quod vapor ex quo generantur granula est magis calidus et magis elevatus quam vapor nivis et ideo granula sunt magis condensata quam nix quia frigus generans est magis intensum in loco ubi generantur et iste vapor est minus elevatus quam vapor grandinis et est minus calidus et ideo granula sunt minus densa et magis densa quam grando

Pluvia

Quarta pars de generatione pluvie

Vapor vero aqueus prout frequenter non est rarus subtilis et calidus sed porius humidus

fumositus et ideo alte non ascendit ad regionem magni frigoris sed remanet

in inferiori cuius frigus sufficit conversioni sed non congelationi ut per actionem et ideo a

tali vapore recedit aqua pluvialis dico autem per actionem quia ex frigore accidentali ex

istente in aere ipse gutte pluvie antequam veniant ad terram congelantur et cadunt

[illegible] ista [illegible] generatur pluvie et post quod plu-
via generatur ex vapore grosso et humido [illegible] elevatione apparet
sicut [illegible] qui frigus ascendendo et iste vapor [illegible] grossitiei cuius [illegible] non potest alte
elevari [illegible] ascendit ad mediam regionem aeris nec ad locum [illegible]
regionem aeris sed manet in inferiori parte aeris sicut in medio [illegible] finali
medie regionis et [illegible] frigus quod [illegible] vapore elevato
in aqua et fit per conversionem vaporis in aquam cadit deorsum et appellatur pluvia
sed aliquando per actionem [illegible] frigus [illegible] ubi generatur pluvia sicut aqua
[illegible] congelantur et [illegible] pluvie cadunt [illegible]
[illegible] cadunt Nota quod [illegible] quod vapor

pluuie non sit calidus sed vult quod non sit ita calidus sicut vapor minus et gradus Sed
Dubitatur quare pluuia frequencius generatur quam nix vel grando et quare non contingit
semper pluuia Dicendum quod vt plurimum potest frigus sufficiens ad generacionem
vaporis et non ad congelandum [...] quod locus generacionis pluuie est habens temperiem
quam locus generacionis [...] consistentiarum predictarum ergo vapores grossi et humidi non
ascendunt ad locum superiorem nisi sit calor satis fortis ergo fortior calor
requiritur ad eleuandum vaporem niuis vel grandinis quam pluuie quia semper
eleuantur vapores grossi qui non sunt apti ad niuem vel grandinem et ergo
ex ipsis communius generatur pluuia et hoc patet ad sensum quia vapor ex quo
generatur pluuia apparet nitorem [...] nubes obscura spissa et vmbrosa
Sed Dubitatur [...] quod apparet nubes spisse et vmbrose et tamen non semper
pluuia sit [...] sicut in estate Dicendum quod causa huius est quod tunc est calor fortis
qui vapores eleuatos consumit vel eos eleuat ad regionem superiorem
alterando eos et sic ex eis aliquando generantur sicut nix grando etc.

In estate vero quia tunc calor fortior est ideo impetuose eleuat vapores spissos

non conglutinatos sed diuisim in partes grossas eleuatas parum Sed partes frigide

in vere in aere diminutis a calore diuisim eleuante vapore sic quod partes

vaporis spisse in festat in nube aquea et aliquid frigoris ex [...]

Et ideo frigus illud sic frigens tangit partes grossi vaporis statim in nube

vel subito concurrit cadens et inde fiunt gutte magne cadentes in estate [...]

vero et videntur per lumine solis transire sic radicale pure et calide [...]
Nota quod gutte
magne ex generantur ex vapore grosso et humido qui diuiditur in
humectates pluries partes grossas per forte calorem prius eleuates et cum iste
partes grosse ascenderunt in aere ad aliquam nubem frigidam tunc [...] et non aste-
dunt vltra et tunc per frigus externum in nubibus tanguntur partes grosse ipsius vaporis
et subito conuertuntur in aquam et cadunt successiue deorsum sic diuisim ut vapor
ascendebat Nota quod fiunt iste gutte magne propter caliditatem et siccitatem
temporis sequentis causa est quia ille gutte non causantur nisi in tempore multum calido
ex quo vapor in guttarum est grossus tunc non potest eleuari nisi per calorem excellentem
qui de partibus consumit superfluitates et tunc sese siccitas Nota iste gutte sunt generantur
in estate et temporibus multum calidis Sed pluuia generatur [...] omnibus partibus anni
et causa ergo quare gutte pluuiales in estate sunt maiores quam in hyeme aut in
vere quia in estate calor est fortior potens eleuare magis grossa et spissam
qua quidem sit pluuia habens magnas guttas.

Quod autem sit generacio guttarum et pluuiarum signum est quia in aquis plu-

uialibus eo quod calidus euaporatum non est ab eis remotum in toto nocet

ventris constipatiua veterum aqua pluuialis constipat eam vetere et valet disen-
terie [...] dicuntur sunt signum quod dictum est quod pluuia generatur ex
vapore humido et grosso in inferiori parte medie regionis et in in-
feriori regione non est frigus ita forte ad congelandum quod hic sit vnde

trices multum [...] signum quod ipse sit pluuia et gutte que generantur non congelantur
Et hec duarum de causis primo quia [...] aqua habet calorem euaporatum et ille calor
impedit digestionem [...] calor solis longo tempore in [...]
Et fortior calor [...] et debilitatur digestio et [...] restringit fluxus ventris
et quia illa aqua est grossa et non bene digeribilis ergo retardat digestionem et restringit fluxum

Tangit causam quare pluuia fit absque grandine vel nive [...]

Et eadem causa est quare tales pluuiarum partes sunt [...] fortitudo caloris in estate [...] fortior potest eleuare vapores [...] grossiores et vnde [...] qui [...] fit in [...] guttas [...] magnas gutte [...] et spisse [...] gutti [...]

q̄ caliditas p̄ssiua a sole manet ī tali vapore p̄ quā grossa ē aqua & sic ī aqua pluuiali & guttatim manet caliditas euaporatiua & constrictiua & ēt maior ē siccitas ī aq̄ pluuiali q̄ cadit ī estate q̄n ēt cadunt gutte magne q̄ tūc calor ē fortior ideo maior caliditas ī aqua pluuiali conseruatur & sic ista aqua p̄p̄ siccitatem p̄dictā constipatiua ē ventris fluxus & valet dissenterie & lienterie [illegible] Prima q̄ talis aqua p̄ calore euaporata & ille calor ī pedit digestionem q̄ talis caliditas ē caliditas solis [illegible] ī apperire poros & sic exit calor naturalis & debilitatur digestio & p̄ [illegible] restringitur fluxus [illegible] q̄ ista aq̄ ē grossa [illegible] digestibilis ideo retardat digestionem & sic restringitur fluxus. Nota q̄ dissenteria vocatur fluxus ventris et ē quidam morbus quo intestina p̄p̄ materias corrosiuas excoriantur ut sic esset [illegible] intestinis sanguineus [illegible] & tenero [illegible] intestina [illegible] lienteria ē fluxus ventris absque excoriatione sanguinea [illegible] Item p̄p̄ quod aqua pluuiali [illegible] valet [illegible] nascentibus quam alia aqua q̄ ē ad [illegible] calorem [illegible] alia aq̄

Consequenter videtur quomodo tangit causam roris qui est aquosum simile ad pluuiam & causam pruine q̄ est aquosum simile cum niue. Quando generatur ros ē ex vapore grossiori quam pluuia & minus calido eo q̄ ascendit tantum ad modicum est & ideo nō eleuatur nisi parum & nō fit ī tpē magne caliditatis nec ī tpē magni frigoris & fit eius questio infra terram quasi ad latitudinem vnius cubiti vel palmi vel [illegible] generatur ros [illegible] modo generatur qn̄ vapor [illegible] grossus eleuatur p̄ calorem solis ī tpē nocturno tūc frigus [illegible] aere [illegible] ī grossat talem vaporem [illegible] aquam [illegible] tūc cadit deorsum ad herbas & arborum folia & herbas et [illegible] ros [illegible] pluuia [illegible] q̄ vapor [illegible] roris ē grossior [illegible] vaporem [illegible] ros [illegible] aquosum simile ad pluuiam [illegible] generatur roris q̄ ros nō generatur ī tpē nimie caliditatis nec [illegible] frigido [illegible] & fine veris [illegible] estatis & ī fine estatis & ī p̄n̄o autumni [illegible] vapores [illegible] & tpē excellentis caliditatis [illegible] frigus [illegible] vapores [illegible] aquam [illegible] generatur ros [illegible] & congelat [illegible] caliditas sufficiens eleuare vapores et frigus sufficiens ad [illegible] et ideo tūc generatur ros

Et generatur questio vaporis fit duabus causis [illegible] p̄ actum [illegible] aut fit a frigore aeris ī nocte qn̄ nō ē effectus lucis ī ipo a sole et ideo q̄ p̄mi humore ē igitur stando constituta a sole. Alia p̄ actum ē questio ipsius ex [illegible] ipsius vapore in se ipm ad aquosum effectus ipm sic olla cooperta fluxus spuma generat

Unde dissenteria

lienteria

208 Albertus [illegible] vapor [illegible]

[illegible] de generatione roris [illegible]

quando generatur ros

qn̄ ros generatur

Tangit duplicem effectum [illegible] duplici [illegible]

aliquid et sic in instrumento quo fit aqua rosacia. Unde in cenatis de sero

in gramine mane in pustulo vespertino fit roratio sub mensa ad reflexionem vaporum

hic albertus tangit duplicem causam ipsius roris. Unde dicit quod duplex est causa efficiens generationis vaporis roris, una per se et alia per accidens. Causa per se est frigiditas
ad mensam aeris in nocte quia de nocte sole recedente a nostro emisperio tunc frigidatur
aer circa terram et ista frigiditas aeris congelat vapores non alte elevatos in aquam que
descendit ad terram [illegible] Nota quod sol facit [illegible] rorem et circa [illegible]
[illegible] aqua [illegible] per duas vel .10. horas super orizonte [illegible] vapor
[illegible] generatur ros [illegible] sensibile [illegible]
[illegible] testa [illegible] et obstinatur foramen superius [illegible] in terra
[illegible] et si ponatur directe ad radios solares [illegible] testa [illegible]
tunc fortificato calore [illegible] vapor roris [illegible] calidus et levis ut levis
ad latera [illegible] vapor [illegible] per radios solares tunc magis levificatur et
fortificatur [illegible] vapor [illegible] attrahitur sursum et [illegible]
ipsius levis [illegible] vapor [illegible] per
ascendit [illegible] vapor [illegible]
reflexionem ad aliquod corpus solidum quia ex [illegible] reflexione [illegible] vapor [illegible]
aqua roris per accidens et hoc declarat per tria signa [illegible] aqua bulliente
et coopta ex reflexione et repercussione fumi resoluti ab olla ad illud coopertorium
generatur aqua ex illo vapore [illegible] signum est [illegible] quo fit aqua rosacia [illegible]
reflexione vaporum resolutorum ad illud coopertorium [illegible] generatur aqua
rosacia [illegible] signum [illegible] cenatis de vespere [illegible] graminibus [illegible]
quod mensa [illegible] reflexionem vaporum roris ad mensam et sic [illegible] ex reflexione
vaporum per accidens generatur ros.

Pruina autem fit ex vapore eiusdem nature cum rore si frigus densi aere

terre vicino congelat ipsum quemadmodum fit de nive quare frigus

magis condensatur in corporibus solidis sicut ligna lapides egrediens

frigus ab illis et tangens vaporem tunc stantem et contendens vaporem constringit

ipsum et facit ipsum circa se stare. Quod autem ita sit signum familiare est in inspira-

tionibus in hieme ut ad vestes et ad pilos quod spiramen humidum est in hieme

quia in estate super generationem [illegible] cum [illegible] est in hieme grossiguntur

vapores spirati contendendo congelantur et circumstant pilis et vestibus ut pruina

Duriciei autem et frigoris pruine circa nivem causa est quod densior frigus super

terram ex vapore ipsius in corporibus terrestribus expellit ultra caliditatem a vapore

[illegible] congelet et sit sic rigidus eo quod nil manet de calore eleva-

to ipsum manet quod resolvendo mollificet.

Octava [illegible] pruine [illegible]

Particula secunda huius sexti ponit de generatione pruine et [illegible] [illegible] facit [illegible] generationem pruine

Declarat generationem pruine per signa

[illegible] frigida et humida sit et flegma

Unde dicit causam [illegible] pruine

Quantum ergo ad primum dicit quod pruina generatur ex causa contraria nivi ex qua generatur ros. Et tendit dicendo quod ad causam efficientem quia est pruina ex frigore contrario terre generatur et fit vapore quando fit et congelatur rore sicut frigus congelans nivem et ergo pruina habet aliquid simile cum nive et tamen frigus constringens nivem aliquid est in aere quam frigus constringens pruinam quia frigus constringens pruinam habet contra terram ut patet ex modo generationis eius. Constat enim vapor humidus et calidus solutus a terra non potest valde elevari quia habet modicum vaporis caloris ergo manet circa terram et tunc frigus existens circa terram proprie in corporibus terrestribus et solidis ut sunt lapides et ligna convertit et congelat vaporem existentem et fluitantem statim circa se et hoc vocatur pruina et appendit lapidibus et lignis quasi nix dura congelata et quod hoc sit verum declarat per signum quia in hieme quando aer circa nos est frigidus tunc spiramen grossum sive vapor grossus exiens de ore animalis ad vestes ut ad pilos statim congelatur propter frigus existens et apparet quasi pruina et ergo sic generatur pruina ex vapore grosso per congelationem frigoris existentis. Item spiramen sive anhelitus animalium in hieme est grossior quam in estate ut patet quia in hieme manifeste videtur egredi de ore animalium et non in estate causa huius est quia tunc illud spiramen exiens de ore animalis fit per frigus existens compressum et ingrossatum et tunc sufficit habere visum nostrum. Tunc ponit causam proprietatis pruine. Proprietas pruine est quod est durior et magis frigida quam nix [illegible] est quia vapor pruine congelatur a frigore resoluto a terra et a corporibus solidis et tamen illud frigus fit magis densum quam in se est propter densitatem corporum ex quibus resolvitur quia densum fortius tenet calorem quam hoc frigus quod rarum est ergo illud frigus fortius congelat vaporem pruine et durius et hoc signum est quod pruina frequenter est alba propter frigus excellens per quod generatur.

Expedit autem querere rorem generatum pluries a pastoribus quam a philosophis inventa hec descriptio ego edoctus a pastoribus frequenter observavi et digessi. Est diligenter autem vapor iste ad modum spissi quasi olei fumus tepidi ut adipis alterius generatus ex duobus elementorum compositione scilicet aque et aeris. Et calidum ignis est in eo digerens. Et ideo ex eo efficitur humiditas unctuosa dulcis valde ad modum mellis. Et quod cadit super vegetabilia ymo efficitur quasi melle uncta et perfusa. Postea autem evaporato liquido et subtili aere remanet grossum terrestre et quod bene permixtum et digestum videtur quasi farina molendini volatilis respersa super folia arborum olearum et erbarum. Et exsiccatur quando madefacit et constringit ea. Quando autem et vapore calido ex corpore ad superficiem trahit secum liquidum. Et quia ex frigore aeris generatur pellicula exterius igitur aer inclusus convertitur ad spiritum sensibilem et generantur inde vermes et

[illegible] illum albedinem declarat generationem [illegible] roris specialis. Et dicit quod [illegible] ros specialis quod generatur ex vapore spisso et unctuoso et iste vapor pluries consideratur a pastoribus et rusticis quam a philosophis. Et quia mitior [illegible]

prius [illegible] animalibus et frumentis et ille ros vocatur a rusticis ros mellicus [illegible]

vocatur manna propter eius dulcedinem et ille ros cadens super folia plantarum et arborum facit ea dulcia quasi essent melle infusa. Et postea calore solis adveniente tunc humidum subtile et bene digestum evaporatur et humidum grossum relinquitur in foliis ex quo apparent folia albificata quasi sint farina molendini dispersa et tunc illud grossum fit siccum et mixtum terrestre tunc gravat folia et siccitate aeris exsiccantur. Et ex frigiditate aeris constricte generantur quedam pellicule super folia et ubi est aer conclusus que generatione moventur et tandem ex tali motu et ex virtute solis causantur quedam spiritus qui pulsando tandem generantur vitalis et vegetabilis. Et postea conservantur et sic generantur in illis pelliculis pelliculae vermes musce et erugines in caulibus et in foliis arborum. Secundum quando per calorem solis illo rore existente in graminibus et plantis extrahitur humiditas radicalis tunc plante efficiuntur steriles. Et signum huius patet in pomeriis quia rami ibi non fructificant in quibus generantur tales vermes puta erugines musce. Et eadem de causa ille ros inducit sterilitatem in seminibus et bladis quia per calorem solis extrahitur humor radicalis ab humore subtili radicali humore extracto arescunt semina et frumenta.

Et pronosticantur in hiis duo animalia et frequenter et quorum tertium quorum duo: animalium pastores

communis mors omnium et pecorum eorum et pernicies omnium et huiusmodi duas

causas assignaverunt michi quarum una est quia ex dulcedine eorum tunc come-

dunt et ideo quia fel eorum ex multa colera augmentatur ita quod tunc scinditur et fel per in-

testina diffunditur et ex multitudine et acuitate sui scindit ea et per consequens animalia

moriuntur. Alia causa quia ipsis animalibus comedendo dulce opilatur epar et multum nutrimentum

attractum ab ipso epate et non potest ulterius dirigi ad membra propter repletionem

venarum de epate et ideo remanens gravatur et ebulit et ex tali ebulitione fit putre-

factio et pravi dispositio ex qua fit tussis substantia colerica, Nove rei generato Na

putrescit in epate et generantur in sanguinis fuge et replet totum epar et utramque sic oportet

consequenter et hec in animalibus generata sit dicta vapore humido generato in sublimi

Rationes contra fieri ex rore mellifluo et tunc hoc ondit causam pronosticationum. Unde primo quia pronosticatur ex rore mellifluo est pestilencia animalium et pernicies omnium quia oves inter cetera animalia sunt complexionis magis subtilis et ideo cicius inficiuntur. Et huius albertus reddit duplicem causam. Prima quia animalia veniunt ad gramina que quasi melle sunt perfusa tunc propter dulcedinem sumunt nutrimentum ultra mensuram et ideo fel augmentatur in ipsis ex multa colera magna et tunc pellicula fellis corrumpitur et amaritudo fellis per omnia intestina diffunditur et tunc fel propter sui amaritudinem mordicat et corrodit intestina in testinis aut corrosis animalia moriuntur. Et huius signum est quia in talibus animalibus reperiuntur fel vene replete cum colera nigra quod facit humiditas fellis. Et si illa animalia inpulsa mactantur et que postea comeduntur tunc ex hominis ex eis conficiuntur et erit pestilencia hominum quia cibus infectus inficit ipsum nutritum. Secunda causa quia epar opilatur in animalibus que nimium sumpserunt de huiusmodi rore mellifluo et tunc dicit quod secundum medicos epar vocatur dispensator generalis omnium membrorum quia ipsum epar alimentum attractum a stomacho transmutat ipsum in naturam sanguinis et dirigit singulis membris pro nutrimento. Quando vero epar est opilatum ex superfluitate cibi assumpti tunc non potest bene dirigere nutrimentum aliis membris transmittere et

Oculum effectus humidi roris [illegible] eius generatur [illegible]

Fel habet [illegible] in [illegible] sic et [illegible]

Hi sunt duo humores [illegible] colera et melancolia [illegible] [illegible] colera in [illegible] et melancolia [illegible]

[illegible] omni[illegible]

Pest[illegible] hom[illegible]

sunt nutrimentum putrescit in epate fit multa dulcedine et ex ipso generantur vermes
sicut lumbrici et sanguissuge quasi sanguinem sugentes de corporibus animalium
et sic animalia moriuntur. Et hec causa constat a pastoribus et rusticis qui versantur
circa animalia et iumenta et statim percipiunt quando animalia inficiuntur ex tali rore quia ven-
tres eorum tumet ex superfluitate nutrimenti non digesti et aliquando contingit quod ad
liberandum a morte et sic flagitantur quod fiunt in motu quia motu calefiunt cum motus
sit causa caloris et ad calefactionem sequitur bona digestio et ideo periti pastores non pellunt
oves ad pascua in estate nisi illi rores fuerint per solem exsiccati seu assumpti.
Sed dicet quis tamen quare terra tunc prosternantur et non reddit causam nisi unum
Quando terra est sterilitas arborum et herbarum quia stant relicte humore consumpto attra-
hit omnem humiditatem a plantis et sic fiunt steriles. Certum autem est pestilencia
generatur sicut dictum est.

In utrisque autem pluries generatis ex vapore humido et generatis ex vapore
sicco et inflammabili est autem unum accidens quod non est preterundum scilicet quod quandoque subito
et impetuose descendit et quandoque suaviter cadit et eorum causa est quia cum una
est frigiditas expellens secundum contrarium calidum sicut accidit in asub cadente et draco-
ne quod movetur ad latus et non directe ad inferius. Est enim vapor non directe levis
et gravis veruntamen si fuerit ductus motu et inflammatur et exsiccatur quando ad unum
latus expellit frigiditas obvians et ad aliud latus contrahit consimile. Asub autem ca-
dit expulsione contrarii frigoris quod inclinat se ad unam plagam. Unde sic ma-
rini dicunt quod ventus sublimis sufflat ad istam partem et puto unum [illegible] alia
causa fortissima est impulsio sub duabus impellentibus quorum unum est frigus loci
ut dictum est et huius signum est quando effunditur ignis in aqua raro. Fit enim im-
pulsio et expulsio subita et impetuosa unaque ab altero. Aliud est vapor
siccus expellens humidum et expulsus et ideo impetuosa pluvia fit cum vento precedente
et inspissatur et involvente et impulsante ventum. Et hec dicta sufficiant
de generatis in alto et ex vapore sicco et inflammato et de vapore humido non in-
flammato.

Postquam albertus declaravit causas impressionum generatarum ex vapore humido et sicco circa ea que sunt subalterna et de natura illius reddit causam cuiusdam accidentis communis quod fit in omnibus impressionibus predictis. Et dicit quod in omnibus impressionibus predictis que generantur ex vapore sicco inflammabili et que generantur ex vapore humido non inflammabili est solum accidens scilicet quod ille impressiones quandoque descendunt cum impetu aliquando descendunt suaviter et morose cum tranquillitate

fit videtur de stella cadente quia aliquando videtur descendere et prope valde morose sicut contingit
de dracone predicto eius quod aliquando volat velociter aliquando autem successive illius autem
albertus assignat duas causas quarum prima talis est frigus expellens vaporem quod unum
contrariorum expellit aliud ut prius dictum est vapor vero generatus ex facto non est equaliter
grauis et subtilis in omnibus partibus sed quedam partes grauiores sunt inferius et leuiores superius
in intrinseco nubis ut prius dictum est tunc ex attractione nubis calide et ex
pulsione nubis frigide inter quas includitur exsiccatio parum intenditur et quod
hoc fortius expellitur a nube frigida et attrahitur a nube calida ideo descendit
velociter volat aliquando autem non velociter sicut stella cadens sine aliqua descendere
expellitur a frigore sibi obuiante sed ideo illud frigus est forte tunc fortiter expellit
si debile tunc successive et sic morose descendit Et hec est una causa illius
autem Sciendum ... dicunt marini in existentes in mari et nauigantes dicunt
quod quando draco et stella cadens mouetur ad aliquam plagam inde tunc abinde ventus
est flaturus Unde venit quod sic ventus appellatur ... ita quod dicunt quod
talis ... impellatur a vento subtili et sublimi et illud tradit autem
... sic ventus ... mutationes fiunt in aere quia aer est corpus subtile et faciliter
cedit impellenti sed per consequens venti ... pulsione aeris ... de facili aliqua
... ad locum determinatum Talia autem causa fortissima
quam albertus reddit est ... autem et vult quod non sit frigus expellens
est causa ... descensus ut dictum est sed vapor siccus sit ventus qui agitat
nubes et expellit inde grandinem pluuiam et alia ... Et ... signum
ostendit quia raro cadit una pluuia ... et velociter sine magno vento
et ideo ventus magnus causat impetuositatem descensus pluuie Sciendum quod terra
dicit frigidum expellit calidum sicut quod dicit prima causa et sic patet signum
quia si ignis ponatur super aquam tunc ignis subito expellitur ab aqua et semper
exstinguit ignem et est ... est exsiccatio apparet sicut descensionis sic
sit ... impressionibus ...

Iam nunc ventis omnes et causa ventorum scilicet materiam et efficientem et locum

generationis ipsorum ventus igitur fit ex vapore grosso scilicet sicco et terrestri materialiter

Capitulum hoc tractatus in quo primus albertus determinat de impressionibus generatis ex
vapore calido et sicco inflammabili Et est de impressionibus generatis ex vapore humido
et frigido non inflammabili nunc quintus de tertio de impressionibus generatis ex vapore
sicco et terrestri non inflammabili sic est vapor ventorum Notandum quod autem vult illam
... vapor siccus grossus et terrestris est causa materialis ventorum ... quia aquorum fit
aliquando materialiter ... est causa materialis ... quod sit ventus sit materialiter ex vapore sicco
et terrestri ideo vapor siccus et terrestris est materia venti et quia talis vapor est grossus et terrestris
ideo non est inflammabilis Nam de quanto aliquid grossius est tanto est minus inflammabile
et de quanto subtilius et rarius est tanto facilius inflammatur ...

Efficiens autem a calore solis quod vaporem eleuante et non consumente hoc signum

est quia venti fortes precipue fiunt in autumno sole existente circa equinoctium autumnale quia

tunc sol generando existat clementer et non vapor eleuatus magis est siccus et terrestris eo

in autumno dominatur complexio terrestris scilicet frigida et sicca ... causa efficiens ventorum Probat
sic quia illud quod est resolutiuum vaporum de terra et est extractiuum eorundem ad regiones
superiores hoc est causa efficiens ventorum sed calor solis et aliorum astrorum est huiusmodi
ergo etc. Maior patet quia venti non generantur nisi ex vapore sicco et terrestri resoluto a terra
et eleuato ad aerem ergo id quod resoluit vapores de terra et eleuat ipsos est causa
efficiens ventorum sed maior patet in terra Item terra dicit quod in autumno fiunt venti
fortes ... quia illud tempus est frigidum et siccum et calor solis non est ...
sufficiens ad consumendum vapores Et sic non eleuat ipsos Et ... vapores
grossi et terrestres quia non consumuntur sed deprimuntur a frigido ... ideo in autumno
ascendunt vapores grossiores maxime terrestres plus quam in aliis temporibus ideo tunc

fiunt venti fortiores unde licet in estate multus vapor elevatus sit calor solis fortiter rarefacit et consumit ipsum Et propter hoc in estate non fiunt venti quemadmodum fit in autumpno.

Locus autem generationis est circa mediam regionem quae maxime frigoris existendo cum illuc quando vapor terrestris et cum tali sit per naturam gravis frigus obviat ei et frigus loci inspissat et gravat ipsum et facit descendere aliquantulum; calor autem solis est in ipso et non de facili separabitur ab ipso ex quo magis confortatur in situ terrestri quia in vapore humido et ideo iterum retinet ipsum et sic fit inviolenta impulsio aeris quae est ventus

Hic Albertus ondit locum generationis ventorum et est in prima parte medie regionis aeris probatur quia ibi est locus generationis ventorum ubi est frigus elevans et expellens vaporem vapore elevatum sed hic est circa mediam regionem aeris igitur etc. Nota quod ex dictis potest colligi modus generationis ventorum talis modo quod cum vapor siccus grossus et terrestris elevatus usque ad infimam partem medie regionis aeris per calorem solis et cum ille vapor de se sit gravis terrestris et calidus tunc calor solis non possit sufficienter ipsum tunc ibi frigus obvians ei de media regione regionis ingrossat ipsum et deprellet ipsum deorsum et quia calor solis non faciliter separatur ab ipso propter hoc quod ille terrestris et densus et propter hoc tunc retemptus calor quo deficiente ex pulsione frigoris iterum per eius calorem retentum ascendit et sic iterum per frigus sibi obvians expellitur deorsum et iterum calor relevat eum et ex tali ascensu et descensu causatur quedam motio et violenta impulsio aeris quae est ventus. Sed diceres quare ille vapor non resolvitur in aquam sicut alii vapores grossi. Dicitur quod hoc est propter eius siccitatem quia omne resolubile in aquam debet esse aqualiter humidum. Item quare tunc ille vapor siccus non incenditur propter frigus circumstans quod est confortativum caloris per antiperistasim. Dicitur quod hoc est propter eius grossitiem quia omne quod debet cito inflamari hoc debet esse rarum et subtile sed ille vapor est grossus et densus ergo non incenditur. Nota circa hoc quod dicit quod in autumpno datur complexio terra. Unde totus annus est quadrupartitus et quelibet earum partium habet quatuor correspondentes humores corporis sicut partes anni. Ver enim est calidum et humidum sicut sanguis estas autem est calida et sicca sicut colera autumpnus autem est frigidus et siccus sicut melancolia hyemps autem frigida et humida sicut flegma et ideo bene dixit in textu precedenti quod complexio terra sicut frigida et sicca predominantur in autumpno.

Sic igitur determinata est de causa materiali et efficiente et loco venti in generali. Oportet magis ad specialem descendere ut sciatur quare ventus sic venit a lateribus mundi et non descendit cum impetu flatus sui de sublimi quemadmodum pluvia. Dico autem quod locus generationis venti est in quibus flare incipit in extremis terre et non super terram. Causa huius est quod reflexio radiorum in extremis est debilis et in medio est fortis et hoc propter angulum radiorum quia in extremis obtusus est in medio autem erectus ut acutus. Cum igitur causa efficiens sit calor debilis et evocans tunc spectamus igitur confortatur materia venti in extremis

terre inhabitabiles et non directe cadit super ipsam. Capitulum sextum huius tractatus in quo albertus declarat quare circa ventorum et [illegible] sex sunt [illegible] patebit. Notandum quod auctor declarat solucionem dubitationis quare ventus flat iuxta nos a latere scilicet ab oriente occidente a meridie et a septentrione et non descendit directe deorsum sicut pluvia. Pro solucione huius dubitationis auctor premittit quod duplex est locus generationis ventorum. Primus quidem est locus ubi est prima impulsio venti sive de quo ventus generatur et ille locus est circa mediam regionem aeris ut dictum est supra. Secundus alius est locus ubi generatur flatus ventorum sive ubi venti incipiunt flare et ille locus est in extremis partibus terre habitabilis id est in finibus terre qui sunt oriens occidens meridies et septentrio et hoc intelligit per extrema terre habitabilis. Sed per medium terre intelligit medium superficiei terre [illegible] sive ubi homines habitant. Istis premissis albertus reddit causam quare venti incipiunt flare in extremis partibus terre habitabilis et lateraliter veniunt ad nos quia in extremis partibus terre radii solares sunt debiles et ideo non possunt vaporem siccum et terrestrem alte elevare sed frigus [illegible] in illis partibus [illegible] depellitur ultra terram et ideo iterum per calorem solis [illegible] elevatur et iterum expellitur deorsum et incipit flare a partibus extremis terre habitabilis et sic aer motus ex tali impulsione vaporis movet alium propinquum sibi et iam [illegible] motus iterum movet alium sibi propinquum et sic iterum alium donec cessat ventus impellens et ideo a latere veniet ad nos et ille ventus confortatur a frigore [illegible] quia contrarium est confortativum sui contrarii per antiparistasim. Ut [illegible] confortatur a calore solis. Sed diceres quare [illegible] in extremitatibus terre habitabilis calor solis est debilior quam in medio. Respondet albertus quod calor solis generatur in illis regionibus ex reflexione radiorum [illegible] et ubi est debilior reflexio ibi est debilior calor et ubi est fortior reflexio ibi est fortior calor. Sed in extremitatibus est calor debilior propter angulos [illegible] [illegible] angulus [illegible] [illegible] et radius solaris [illegible] [illegible] angulus [illegible] [illegible] et sic radius generat debilem calorem et sic [illegible] in extremitatibus [illegible] angulus sit magis rectus et magis [illegible] et radius fortius [illegible] et [illegible] fortior generatur calor et sic in medio terre. Notandum [illegible] in extremis terre [illegible] habitabilis et sic [illegible] extremum [illegible] quod ad habitationem. Sed diceres [illegible] quod ventus generatur circa mediam regionem aeris [illegible] in extremis terre habitabilis. [illegible] quod [illegible] generatur [illegible] extremis terre [illegible] generatur [illegible] infima parte medie regionis aeris [illegible] circa extremitates terre.

Causa autem quare flat destinatione flatus ventus et cessat ad horam

et iterum flat debilis quia in vapore illo frigus et non vapor superiore parte ipsius

[illegible] valde vehementer et cum calidissimus vapor sit condensatus a frigore intus

agitat aerem et dat flatum donec descendit [illegible] superioris extremitatibus super

inferiorem partem fere. Deinde exsurgit calor ex radio circa terram et iterum radio

suo elevando ipsum et ministrando ei magis ex elevatione vaporis plurimum in ipsum et

ideo confortatus iterum erit ascendendo alium flatum fortiorem. Oportet enim nos considerare

quoniam vapor terrestris numquam ascendit equaliter in omnibus partibus suis quia sunt in eo opposite

vbertas valde sit grauibus et leuibus non equaliter suppetit propter duritiem sicci vaporis

et non descendit sic pellens extensa ab inferiori ad superius celsitudo

et aliter propter quod sicut causa est quare aliquando ventus [illegible] soluit zas asties accidit ita ipsum ventum et est quare ventus dum flat desistimus ita quod

visa est ad nos et vna cessat flare et postea iterum flare incipit sic primus et vult quod causa illius est quia in isto vapore venti est calor debilis et ideo equaliter elevatus ad aerem impetuose depellitur a frigore et sic fit flatus magnus qui agitat aerem vehementer donec ille vapor continue descendat ita quod superior pars aeris illius vaporis qui elevatus fuit reflectitur super partem inferiorem et quia tunc iterum calor solis elevatur tunc iterum ille vapor resurgit et elevatur et frigus iterum vehementer depellitur et facit alium flatum et sic continue elevatur a calore solis donec tandem deficiat et ideo flat continue et sic extra elevatur quare ventus est continuus quia vapor venti non elevatur equaliter in omnibus suis partibus ipse est quod quedam pars eius est grauior et quedam leuior ideo non flat equaliter quia partes subtiliores minore causant flatum quam grossiores partes causant flatum maiorem eo quod frigus circumstans fortius repellit grossum quam subtile et ergo vltimo patet quod duo sunt cause flatus continui ipsius venti scilicet efficiens et materialis causa efficiens est calor non equaliter elevans vaporem et est frigus loci et continue expellens vaporem causa materialis est vapor non equaliter elevatus in suis subtilis et aliis suis partibus.

Ex his visis facile est videre quare vnus flatus fortior alio est et quare cornu caret igitur

superius exterior extremitas a frigore loci condensata descendat ad spissum

aerem facilius impellat quam rarum inde est quod fortior erit flatus descensionis

quam ascensionis ista autem ascensio et descensio vaporis proprie vocatur motus tortuosus

terrestris vaporis sic vocant ipsum vaporem magis proprie fumum propter suam terrestreitatem

et vaporem aqueum magis proprie dicunt vere vaporem proprio nomine quare aliquando vnus flatus ventus est fortior alio dicens quod causa illius est quia ille vapor ex quo generatur ventus non est equaliter elevatus secundum omnes suas partes vt patet ex predictis quia vna pars est superior et pars alia inferior et quia tunc pars superior est condensata et grauis facta per frigus circumstans tunc descendendo fortius repellit aerem [illegible] et tunc inferius pars ad locum ascendit eo quod ad locum est calida et sic elevatur parti superiori et quia flatus descensionis est fortior quam flatus ascensionis ideo descendens deprimit ascendentem et ascendens resistit descendenti et sic fit motus curuatus et inde tunc tortuositas in motu venti sic quod tortuositas venti vocatur [illegible] quorum flatuum quorum vnus ascendit et alter descendit. Alia causa quare est quia ille vapor secundum se est terrestris et per quod grauius et ideo naturaliter descensus eius fortior est quam ascensus et sic in descensu facit flatum fortiorem quam in ascensu Item [illegible] dicit et spissum aerem fortius impellit quam rarum sed causa est quia in aere spisso fortius recipitur impulsio et magis retinetur virtus impellentis quam in aere raro eo quod aer rarus faciliter penetratur et ideo vapor fortior mouet aerem spissum quam rarum etc.

Hoc etiam necessarium est scire quare aer est elementum omnino obediens impulsioni

facile eius motus fit ad omnem partem per naturam suam signum huius est picture sagittarum

magnam cum impulsione violenta fortissime impellitur aer et inundat per partes usque quo cessat vis violentie. Si autem primum impellens dat adeo fortem motum non est admirandum si super latissimam dat flatum hiemis. Et hec est causa sonus venti ad modum undarum confringentium se, eo quod undatio procedit aquam et effundit se super eam per magnam distantiam.

Et ultra. Pro solutione eius ponit quoddam suppositum, et est tale quod inter omnia corpora aer facilius movetur, et est corpus maxime flexibile, et ideo aer impellitur a vapore venti ad omnes partes et sic causatur flatus venti per magnam distantiam. Et hoc declarat in simili, sicut quando lapis proiectus ad aquam tunc primo fit circulus parvus, et ex impulsione illius circuli generatur circulus circa se, et iste iterum alium donec cessat virtus impellentis. Et ideo vult auctor quod si tamen primum impellens causat magnam impulsionem in aqua, tunc non est mirandum si vapor existens in terrestris que est latissima et quando vapores faciunt impulsionem magnam in aere tam faciliter mobili, sicut quod flatus primus causatus in aere ex impulsione vaporis movet aliud aerem circa se et generat alium flatum et ille iterum alium donec cessat virtus impellentis.

Sed dices: etiam ignis est mobilis et magis tendens quam aer, eo quod est rarior aere, ergo erit flatus. Dicendum quod ignis non est obediens ad impulsionem neque est ita faciliter mobilis ad quaslibet partes sicut aer, eo quod ignis est simpliciter levis, ergo bene movetur sursum et non faciliter deorsum neque ad latus. Sed aer non est simpliciter gravis neque simpliciter levis, sed levis secundum quid habens aliquam gravitatem in se, ut dicit Aristoteles libro quarto celi quod aer est gravis in gravibus et levis in levibus. Et ideo indifferenter potest moveri sursum neque deorsum, sed ad quaslibet positiones. **Nota**

Quod flatus venti de quanto remotior primo impellenti de tanto est fortior. Et ideo in Norbeya et Dacia et hiemis partes maritimas est fortior ventus septentrionalis quam meridionalis, eo quod ille partes sunt propinquiores septentrioni quam meridiei, eo quod flatus venti incipit in septentrionalibus terre et sic... ...venti quanto generatur per longiores regiones et hoc est propter compositionem materie et propter mobilitatem et flexibilitatem aeris per quam aer est elementum multum mobile, ideo faciliter congregatur de una regione in aliam. Et ...

Ex his plane patere potest causa abscisionis ventorum sicut intensum frigus et intensus calor. Et hec abscindunt simul, et pluvia sequens et abscindit similiter quod frigus intensum non permittit aperire terram ne elevet, et frigus calor autem intensus comburit fumum.

Si pluvia ex hoc quod infrigidat et generat vaporem ita quod tamen descendit et subito non potest elevari a debili calido, et similiter humectat terram et superficiei poros per quos exit fumus obstruit. Et ideo propinquius materie et augens ventum. Et quando quidem materie non regnatur subito deficit. Ideo cessat ventus propter magnas pluvias. Et cessante pluvia iterum calidum resurgit in terram et in aere sicut et elevat vaporem

et summe id ut frequenter patet aqua extra ut dicitur de his ubi resurgit ventus nisi

sit pluvia valde larga quia post multam frigiditatem ut serenitatem facit victoriam

vincit maior ... et tunc post ... ubi alteris reddit causam alterius accidit ventorum secundum quod ...
aliquo certo tempore deficit et cessat ventus et hic ... causa
in materia venti due cause sunt ... secundum frigus intensum et calor intensus ... causa
... pluvia et hec declaratio sic quia frigus ... constringit poros
terre sic quod vapor venti non potest exire a terra ... calor consumit
vaporem elevatum et propter hoc non potest fieri ventus ... frigus et calor medio-
cres commovent ventum ... cum materia quia vaporem siccum et terrestrem
... pluvia ... venti ... fit venti et ... pluvia
... adventum pluvie cessant venti quia vapor pluvie ... frigidat et inspissat
aerem et ... vaporem siccum et ... et sic materia venti ele-
vata per calorem solis cadit deorsum ratione aggravationis et sic cessat ventus
Alia causa quia pluvia replet poros terre sua humiditate et sic facit quod non potest
elevari aliquis vapor terrestris qui vaporem venti augeret ... vapor venti
elevatus cito deficit **Nota** quod pluvia non abscondit ventum ... quoad
tempus cessante enim pluvia iterum resurgit caliditas et pori humidi exsiccantur et
sic iterum elevatur ... vapor et fit ventus ... sepe patet per pluviam ... pluvia
... duraret quod ... infrigidaret et ... humectaret ut non posset faciliter
... fieri ... et exsiccari ... aliquod tempus patet pluvia suspenditur ventus

Ex hiis liquet quare est vapor ventorum non ... nec cadit super nos intra

plues sic ... vapor aqueus et cadit super nos aqua pluviarum ... super dicta

due sunt cause quarum ... et ... alior materia venti que ... non sunt ... bilis ...

... aliquid ... humide quod ... ut ... et ... resoluta per frigus non

apparet sensibiliter sed disparat ad modum ... **Alia** causa est quia vapor

venti non ... super nos sed dirigitur ad extrema habitabilis ut ... arcus

... terre et ideo non cadit super nos ... aut ... terre quia terra rotunda est

et ventus est ... terra ... vapor ... non est ... extremo
... talis et ... alius ...
... ventorum et ...

... arcus ... terre ... flat ... dubitatur
quare vapor ... ventus ... resolutus et cadit deorsum guttatim ...
... vapor ... grossus et ... quod ...
... humidum aqueum virtualiter ... sic ... vapor ... per suam ... de sua
natura ... resolubilis nec ... bilis ... sic omnes **Et dicendum**
... pluvia ... quod vapor venti non est ... bilis et
paulo post dicit quod ... sic ... vapore ...
... partibus ... ad ...
Aliis ... densitate et grossitiem et ... dicit partes ventorum
vapor ... bilis ... coherentes et ...
... densitas et grossities
... partibus **Nota** dicit ... vapor ... partes minutissimas
... resolubiles ... humidum ... per frigus

[illegible] resolutis in minutissimas particulas [illegible] sic corpora sicca generantur quae propter [illegible] invisibilitatem [illegible] et talia corpora [illegible] apparent [illegible] radiis solaribus [illegible] quia ea [illegible] de terra [illegible] super nos [illegible] sursum supra terram nostram habitationis [illegible] vapor venti non [illegible] super nos [illegible] magis in extremitate terrae habitabilis quae non cadit super nos [illegible] quare vapor venti non cadit super nos [illegible] vapor venti [illegible] terra sit vapor pluviae et aquae **Nota** [illegible] dicit in [illegible] unius terrae et non [illegible] alius terrae [illegible] venti [illegible] semel [illegible] sit [illegible] extremitatibus terrae [illegible] actualis terrae [illegible]

septentrionibus — eorum ventorum — proprietates

His visis ponamus omnes ventos et loca quaelibet eorum et positiones
(dictis — causant — terrae habitabilis — cardinales)

singulorum [illegible] efficiuntur in nostro habitaculo. Quoniam igitur secundum sermonem
(nostris)

qui generantur versus orientem [illegible] aquilonem [illegible] oriente [illegible]. Quoniam autem sunt
(sive austrum — inter singulos — principales)

[illegible] septentrio meridies subsolanus favonius. Inter quoslibet autem duos
(sive boreas — venti principales — principales)

sunt alii duo et sic octo sunt medii inter septentrionem et subsolanum est aquilo proximior
(meridionali)

septentrioni et vulturnus proximior subsolano. Et inter subsolanum et austrum
(meridionalem)

[illegible] proximior subsolano et nothus proximior favonio austro. Inter austrum
(sunt venti medii)

et favonium duo africus proximior austro et zephirus proximior favonio. Inter boream
(sunt medii)

favonium et septentrionem duo circius proximior favonio et [illegible] proximior septentrioni
(sunt eminentes venti — [illegible] — [illegible] — [illegible] — sunt venti)

duos [illegible] propter hoc quod sunt [illegible] flatus et [illegible] ponit quod [illegible] sunt [illegible] [illegible]
(dicti — [illegible] — [illegible] — [illegible])

ab [illegible] ab eisdem locis generantur ita quod elevatio vaporum [illegible] est
([illegible] eorum)

[illegible] septimum [illegible] quo [illegible] de ventis [illegible] generali
hic [illegible] de [illegible] in speciali [illegible] ad eorum proprietates
[illegible] et primo investigat numerum ventorum secundo declarat proprietates speciales
[illegible] venti [illegible] et primo ponit suam intentionem secundo [illegible]
ponendo numerum et ordinem ventorum [illegible] sunt autem [illegible] **Nota** [illegible] secundum [illegible]
[illegible] quatuor sunt venti principales seu cardinales flantes de quatuor partibus mundi
et secundum auctorem nominantur illis nominibus scilicet subsolanus auster favonius boreas. Subsolanus
[illegible] qui flat ab oriente auster qui flat a meridie favonius qui flat ab
occidente boreas qui flat a septentrione. Et illi dicuntur similiter [illegible] distincti
et [illegible] locis mediis quia [illegible] qualitatibus. Et [illegible] secundum distantiam localem.
Et illi quatuor venti [illegible] qualitatibus secundum quatuor partes mundi quia subsolanus est
siccus et calidus sicut oriens et ignis. [illegible] auster est calidus et humidus sicut a meridie [illegible]
et aer. [illegible] favonius est frigidus et humidus sicut occidens et aqua. [illegible] boreas est frigidus
et siccus sicut septentrio et terra. Et [illegible] duos cardinales sunt duo venti qui dicuntur
collaterales quia [illegible] qualitatibus ipsorum [illegible] ad ventos principales
ut [illegible] ab eis ut patet manifeste in figura sequenti. **Nota** quod quatuor venti
dicuntur principales cardinales et similiter [illegible] principales quia flant a partibus principalibus mundi
cardinales [illegible] quia [illegible] tanquam in cardine alii venti requiruntur collaterales. [illegible] dicuntur
similiter [illegible] quia non [illegible] spatio [illegible] medio [illegible] ponuntur sicut aqua mixta [illegible]
alterius venti. **Nota** quod nomina ventorum [illegible] sumuntur a terra ut africus sumitur ab
africa regione [illegible] generatur septentrionales [illegible] venti sumuntur a septentrione
subsolanus autem a sole quia [illegible] subsolanus quia sub sole [illegible] vulturnus [illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

ventos suos flatu perurgeant. Eurus dicitur ab euros quod est rubeos. Subsolanus dicitur quia sub ortu solis flat. Favonius dicitur quia fovet floribus et germinantibus. Zephirus grece dicitur [illegible] latus. Aquilo dicitur quia aquas ligat et rapit [illegible] quia sicut aquila alte volat sic et iste ventus ab alto procedit. Auster dicitur quasi austerus quia [illegible] morbos [illegible]. Boreas vero quia frigus [illegible] [illegible] quia sepe movet animalibus

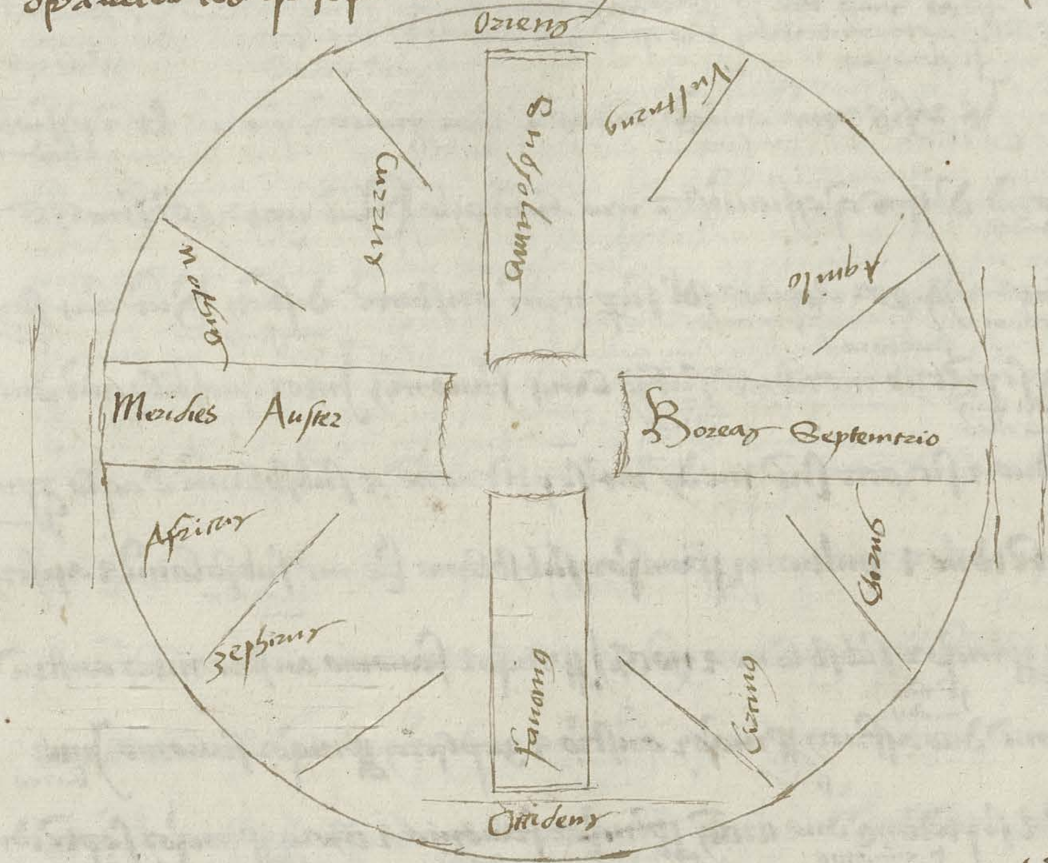

Reperire autem declarare quod est unus istorum sit magnorum flatus et pauce pluvie et serene aura alter autem levis flatus et multe pluvie et corrupte aure. Quo autem sunt multorum flatuum et frequentium et non foraneus unus autem abstinens pluvias sunt orientales et subsolanus. Alii autem conducens pluvias sunt occidentales sive favonius.

restat — for(te) speciali — ventorum — id est fortis quam alter — modice — venti et — id est pauci — id est causat magnas pluvias — id est nebulose — aeris — venti — flatus — cessare facies timores(?) — id est facit

Capitulum octavum in quo tractatur de causis et effectibus ventorum et de generatione locorum et de numero ventorum [illegible] ordine(?)

proprietates qualitates et effectus ventorum et [illegible] supra est declarare de qualitatibus et proprietatibus et effectibus ventorum quia sine [illegible] actiona magna parte conferunt ad cognoscendum quid quidem est [illegible] hic declarat proprietates ventorum ut eo melius possint haberi cognitionem eorum. Nam venti per eorum proprietates producunt diversas dispositiones aeris et aura multipliciter diversificant quia aliquando causant magnam tempestatem aliquando magnam pluviam aliquando magnam siccitatem aliquando frigiditatem et [illegible] accidunt venti ex diversitate locorum per quos generantur et quia venti medii sumunt suas proprietates et qualitates quas a ventis principalibus et hic sunt compositi et differencia [illegible] declarat proprietates ventorum [illegible]. Et ideo dicit hic [illegible]. Unde est diversitas ventorum [illegible] quia habent diversa actiona sive diversos effectus quia cum sunt fortis flatus et pauce pluvie sicut sunt venti septentrionales. Alii sunt debilis flatus et multe pluvie sicut sunt venti meridionales. Subsolanus et favonius conveniunt [illegible] quia sunt multi flatus.

De proprietatibus ventorum

Subsolanus et favonius conveniunt

Et dicit quod et quia sub se longius abscondit pluvias et favonius eas multiplicat

Dico autem quod aquilo fortissimi flatus est et abscondit pluvias et depurat aerem et hoc causatur a frigore suo vapores quia condensat vapores et venit a loco frigoris qui est iuxta polum articum ideo frigidus est ventus et quia frigus claudit poros terre et continet superficiem terre ne evaporari possit et ideo depurat aerem abscondendo materiam pluvie; eadem ratione claudit poros corporum nostrorum ne contentis [illegible] ingressu extrinseci in nos vaporabiles et ex hoc continetur intra nos calor

naturalis et fortificatur [illegible] et efficitur sanguis bonus et quia [illegible] tates et causas venti septentrionalis [illegible] sep tentrionales [illegible] plura est quod hic flatus fortissimus et a quo removet et abscondit pluvias depurando aerem et causa est quia est multum frigidus et ita quod fortificat calorem in corporibus animalium et per consequens inducit bonam sanitatem et digestionem causa prime [illegible] est frigus intensum quod condensat vapores elevatos et de quanto vapor magis est condensatus de tanto fortius expellitur et melius retinet [illegible] in pellendo et sic causatur fortissimus flatus et est qualiter [illegible] flatus et non est [illegible] tortuosus ideo ille ventus est magni frigoris et multum austerus et crudelis et magnas inducit sterilitates fructuum seminum herbarum et fructuum et ideo dicitur in apocalipsi ab aquilone venit omne malum et ideo [illegible] in ecclesia consistunt evangelium legentes in altari versus aquilonem contra potestatem dyabolicam et potestates aereas [illegible] causam et effectum [illegible] quod removet pluviam est quia ille ventus est excellenter frigidus et frigiditate sua naturaliter constringit poros terre sic quod nihil evaporari de terra possit et sic privat materiam pluvie scilicet vaporem qui deberet elevari causa secunde effectus est locus a quo primo generatur scilicet [illegible] septentrionalis qui est versus polum articum ubi est frigus intensum [illegible] in [illegible] distantia a via solis et ergo vapor exalatus in frigiditate est ex frigiditate loci et tali vapore expulso generatur ventus frigidus et [illegible] autumnus et [illegible] est maxime frigidus et multum offendunt corpora animalium scilicet facie [illegible] et [illegible] Sed causa tercie et quarte [illegible] est quod constringit poros animalium et frigiditatibus illius venti quia cum ille ventus frigidus [illegible] corpora animalium tunc constringit poros animalium et expellit omnes [illegible] aere [illegible] et sic depurat aerem et confortat calorem ab intus quia poris [illegible] non potest calor naturalis exalari et per consequens fit bona digestio et efficitur ad sanitatem [illegible] signum est quod animalia plus [illegible] sanitati in [illegible] quam in estate

Magnum autem signa pona duo quorum unum est quod [illegible] dicit in [illegible] ventres validiores et quod in estate [illegible] Aliud est quod [illegible] ficio iacob qui posuit virgas in aquas [illegible] admissura et [illegible] flat aquilo eo quod ille continet poros in [illegible] ne evaporarent spiritus et debilitarent [illegible] et ideo dicit aristoteles in libro de animalibus quod pastores qui volunt quod oves generant masculos faciunt [illegible] omnium versus aquilonem tempore venti

aquilonaris hic est ventus dicit aristoteles flat recte directe non motu elevationis et depressionis

infine status et huius causa est quia eius status vndatur ab aquilone in meridiem et

quanto plus venit ad meridiem tanto plus ascendit ad calidum propter quod rarefactus

vapor et subtiliatus et non deprimitur neque curvatus. Unde volunt quod ventus septentrionalis constringit poros in corporibus animalium. Immo de illo reddit duo signa. Primum signum est quod dixit Ypocras expertissimus medicorum in prima parte amphorismorum quod ventres in hieme calidissimi sunt et sompni longissimi. Ratio est quia naturalis calor est intus et ideo ... quia ventus frigidus constringit poros et tunc retinetur ab intus calor. Aliud signum est ut habetur ex artificio Iacob filii Isaac qui fecit pactum cum Laban socero suo quod omnes oves que generarentur maculate et cum diversis coloribus essent sui et albe essent Laban. Quo facto accepit virgas et coloravit eas diversis coloribus et posuit ad aquam ubi biberent oves in prima admissura ... et sic ex ymaginatione ovium super tales virgas diversis coloribus genuerunt agnellos discoloratos et sic tunc reppulit eas contra aquilonem ut constringerentur ne virtus debilitaretur et sic generabantur agnelli masculini. NOTA quod in isto duo signo duo habentur primo quod ventus aquilonaris fuit causa quod oves genuerunt masculos et ratio istius est quia talis ventus constringit poros ne virtus seminis exalatur et spiritus vitales et sic semen fortificatur et generatur masculus quia fortior requiritur virtus ad generationem masculi quam femelle. Secundo habetur quod ille virge discolorate fuerunt causa quod agnelle generabantur discolorati et ratio est quia ex forti ymaginatione ovium super virgas sic diversimode coloratas imprimebatur semini forma et figura illarum virgarum et sic oves genite fuerunt consimiles coloris cum virgis et quod tales generationes habeat efficaciam ex tali ymaginatione Albertus probat hic alibi tali experimento quod fuit quedam regina que tempore coitus vidit unum ethiopem depictum et tunc ymaginabatur fuit esse ethiopem sic quod concepit ethiopem et peperit eum licet rex cuius regina fuerat ... Aliud experimentum quod quedam gallina debuit excubare ova et vidit ante se scindere unum accipitrem et ex forti ymaginatione accipitris excubavit pullos accipitres. Tunc subdit auctor reddendo causam alterius proprietatis istius venti et est quod sic flat directe sine motu elevationis et depressionis infine et causa est quia status istius venti vndat in cursu ab aquilone usque meridiem et quanto plus ascendit ad meridiem tanto plus accedit ad calorem et per consequens rarefit et subtiliatur et quanto plus subtiliatur tanto directius procedit et non curvatur nec deprimitur.

Meridionalis autem oppositis de causis habet accidentia opposita quia calidus est vapor et a

loco calido exit et ideo adducit morbos evaporat enim naturale humidum et subintrat cali-

dum aer turbatum et corruptum quia enim adducit vapores ideo multiplicat pluviam et flat

autem tortuose quia status eius est ad aquilonem a meridie et ideo inveniens vapores invenit

frigus aquilonis et ideo inspissatur et per consequens infine suo incurvatur et torquet statum

et ex illa tortuositate status ipsum solvendo comprimit nubes aqueas et ventosas et facit

hac de causa pluvias. Hic Albertus ... accidentia venti meridionalis et ... causas ... ille ventus est calidus ... venit a loco calido et ... disgregat et aperit poros ... et sic exalatur calor

Nota miraculum ex ... naturali

Experimentum de regina

Aquilo flat directe

Auster meridionalis cuius accidentia

naturales et subintrant calidum aerem qui est corruptus et sic inficiunt et fiunt morbida. In acribus igitur venti est quod ille ventus flat tortuose et non directe. Cum enim est frigiditate aquilonis constrictus et compressatus et comprimatur per gravatus et per quod a quo descendit et a quo elevatur et sic flat tortuose. Tercium autem est quod adducit pluvias quia est calidus et sic aperit porositatem et facit vaporem pluvialem resolvere et sic facit pluvias. Alia causa est quia cum pervenerit ad aquilonem frigiditatem et sic comprimit vapores pluvie ... aere et ... frigiditate loci et per quod facit ... in aqua ... et sic fit pluvia. Sic quod quamvis ... sit calidus ... quando pervenerit ad aquilonem ... frigiditatem et per quod vapores pluvie ... in aqua ... nubes aquosas propter tortuositatem flatus et adducit pluvias.

Quod autem dictum est ventum flare tortuose aliud directe, sicut impedimentum

quod propter acrius ut dicit Aristoteles quod inter corinthea flat aquilo tor-

tuose et sic contingit propter incurvationem et undantem vaporis ad quosdam

montes altissimos ibidem existentes et cetera propter loca calida per que

transit meridionalis mapud dirigificatum suum. Sed de eo in nostris

climatibus ... ... Auster non adducit morbos, eo quod antequam ad

nos pervenerat infrigidatus a nubibus montium et aere septentrionali

et non adeo aperit poros corporis quod noceat sanitati multum. Dubium quia dicitur est quod venti septentrionales flant directe, meridionales vero tortuose, et sic dicunt aliqui ... oppositum, scilicet quod septentrionalis flat tortuose et meridionalis directe. Videtur Albertus quod ... acrius ... et contingit per acrius quod flat tortuose boreas et sic contingit ... Dicit enim Aristoteles quod in terra corinthea ... boreas flat tortuose quia reflectitur et repercutitur ab altissimis montibus ... et ... curvatur et flat tortuose. Sed contingit ... per acrius quod ... venti meridionales flant recte quia ... transit calidas regiones et sic subtiliantur et non curvantur. Nec flant tortuose. Et subdit quod propter eandem causam contingit quod venti australes non inducunt morbos ... climatibus quia antequam veniant ad ista climata sunt infrigidati per montes altissimos per quos transeant qui sunt frigidi et quia circa nos ... sunt nubes frigide et frigiditates ... et sic non sunt tam calidi quod possent aperire poros exalando calorem naturalem et ... aerem corruptum et sic non nocent sanitati. ... climatibus venti meridionales nocent sanitati propter causam iam dictam.

Tempus autem flatus aquilonis est in vere plus et in quantum magis et primum quod tempore

tamen est a frigore hiemis eo quod vapores multum conclusi et aggregati sunt in terra

quod tepiditate veris et evocantur et faciunt ventos et proprie magis aquilonem ubi

est magis de frigore et tenuis calor quod consumitur non per continuo terra exsiccata

a calore solis et ideo debilis calor de facili evocat vapores, eo quod non est consumpta

Ponit moram quare Boreas flat tortuose et auster directe

Ponit tempus quo flat ... septentrionalis et australis

tempore autumnali ... exit ... sublimis

terra / et cum egreditur vapor siccus est valde et ventus altus in aere stare incipit

hic albertus ondit tempus status aquilonis et vult

et ideo proverbium vulgi est quod venti alte stant in autumno quod tempus status ventorum bore-

alium est in vere et in autumno magis tamen in vere quam in autumno (cuius ratio est quia in hieme propter frigus excellens superficies terre fuerat clausa sic quod vapores non poterant exire et ideo in terra erant congregati et geli(?) multi vapores et tunc in vere propter calorem solis qui tunc est fortior quam in hieme pori terre aperiuntur et vapores elevantur et propter hoc multi venti generantur et maxime in partibus septentrionalibus quia calor solis ibi est debilis et non potest consumere vapores sic ibi elevatos et ideo tales vapor elevatus a frigiditate illius regionis deprimitur et fiunt multi venti illis partibus sed in autumno sunt pauciores venti quia in estate precedenti calor solis ... excitavit terram et consumpsit vapores subtiles et sic remanserunt vapores grossi in terra non tamen ita grossi sicut in vere et inde tunc generantur venti et ideo proverbialiter vulgus dicit alti venti stant in autumno (cuius ratio est quia tales venti generantur ex vapore subtiliori elevato altius quam in hieme et in vere)

i. ventus orientalis ... an(te)? ... abstendens

Subsolanus autem ventus est calidus et siccus abstendens pluvias sed non tamen ut

calidus ... vapor i. calidus ... i. 8ue spere

aquilo eo quod ipse est de vapore sequente solem qui siccus est et motus firmamenti imitat

subsolanus ... i. motus 8e spere ... i. de(cursus)

ad hoc / quod idem est motus venti cuius sit motus diurnus et ideo dissolvitur vapor ex siccitate

venti

hic albertus ondit causam quare subsolanus i. ventus orientalis unde subsolanus est calidus et siccus et eius effectus est ut abstendit pluvias et exsiccatur (cuius ratio est quia est calidus et siccus et ideo consumitur materia pluvialis et consumit eam. Tamen dicit quod subsolanus non sic abstendit pluvias sicut aquilo quia non constringit poros terre sicut aquilo et ideo licet subsolanus vaporem elevatum consumit tamen non impedit quod alius elevetur. Item subsolanus movetur circulariter ad motum diurnum firmamenti ut dicitur in textu cuius ratio est quia eius vapor est calidus et siccus ideo elevatur sic alte usque ad aerem. Et quia aer movetur circulariter motu firmamenti ideo ille vapor etiam movetur [illegible] circulariter ad motum aeris

i. ventus ... contrarias oppositas ... mittas

Zephirus autem est per contra oppositas adducit pluvias De mediis autem venti-

i. medio modo

hic albertus ondit causas quare Zephirus i. venti occidentales non dicto modo in terra precedenti quod subsolanus abstendit pluvias et ideo Zephirus sicut oppositus adducit et augmentat pluvias per contrarias oppositas quia subsolanus est calidus et siccus et ideo abstendit pluvias. Zephirus autem est frigidus et humidus et ideo augmentat pluvias eo quod est conplexionis cum vapore pluvie. Tunc i. De mediis autem ventis hic albertus dicit de ventorum lateribus collateralium et mediorum et vult quod medii venti sive collaterales sunt mixte naturae ventorum principalium et ideo sicut natura ventorum principalium sic alia natura ventorum collateralium. Sic aquilo est medius ventus inter boream et subsolanum et ideo participat naturam utriusque sed plus medium participat neque extremorum alterius(?) aquilo plus participat boree quam subsolano eo quod est propinquior ei et sic conseque(n)ter dicendum est de aliis ventis collateralibus

sunt nam istorum mixtim est in thegendo

i. ante ortum solis

Est etiam notandum quod de mane et frequenter ante deluculo est ventus et quasi stat

sit ... i. variatur

de die et cessat de nocte et econverso hic autem causa est haec demane in mutatur radiis

econverso de quibusdam ventis ... i. adesseto ... radiis solis ... vapor

solis vapore frigiditate noctis compresso in oriente et ideo elevat ipsum sol et ipse ibi

ventus ... tali vapore

de frigiditate loci descendit et ideo fiat ventus qui quasi cessat sole vincente quasi

Margin notes (left): ... flat ... Subsolanus ... orientalis ... sequitur ... ad motum ... orientalis ... movetur circulariter subsolanus ... Favonius ... occidentalis ... ventus occidentalis ... [illegible] dicitur de ventis collateralibus ... ventorum ... quare ... ... cessant ... flant ... [illegible]

confortatur quoniam sol non sufficit vincere quod sufficiat elevando et impugnare contrarie

dispositioni vaporis igitur frigidus de primis de nocte et elevatur de die et ventat

egressus vapor calidior vincitur de die et a quodam a frigore noctis de primis

et ipso iterum calore elevatur et ideo ventat de nocte et cetera de tota sua de generatione

ex vapore sicut calido ut sicco et in loco alto versus Sunt subsolanus vulturnus

et eurus ab ortu Circius occasio septentrio quod favonius afflant littus dicitur meridie

noctis et cetera afficit auster Provenit aquilo boreas et chorus ab arcto

Hic albertus ponit unum notabile et primo facit hoc secundo epilogat dicta unde notabile vult quod sic:
quod de mane circa diluculum ut circa ortum solis fit ventus et tamen in nocte non fuit et causa
huius assignatur est quia vapor ille fuit depressus propter frigiditatem noctis sic quod non potuit se elevare
et flare de mane autem circa auroram adveniente sole vapor talis fit a sole et elevatur
et tunc flat Item ventus aliquando cessat in die circa meridiem et aliquando confortatur et fit fortior
causa primi est quia aliquando vapor est paucus sic quod ipse elevatus a sole consumitur propter
circa meridiem solis calorem invalescentem et tunc cessat ventus Causa 2i est
quia vapor aliquando est tantus quod non potest consumi a sole quod plures vapores augmentantur
cum elevantur a sole et sic fortificatur propterea in meridie Item aliud accidit
est quia vapor quandoque flat de die et cessat de nocte Nam vapor venti in terra deprimitur
propter frigiditatem noctis quod non potest elevari in absentia solis et sic iacet compressus
et non flat de nocte 3m accidit est quod aliquando flat de nocte et cessat de die Ratio
est quia ille vapor est ita calidus quod non potest propter frigiditatem noctis totaliter deprimi quin se
reelevat se suo calore et sic flat de nocte de die autem in terra radice fit tantus calore solis
quod non potest flare et quasi consumitur a sole Et tunc epilogat dicta ut patet in textu

Deinceps ratio erit in tertio tractatu causis impressionum genitarum ex vapore sicco et humido

Vel sicci et sicco vel humidi cum humido ad lunae sol ut lunae stellarum que tunc habebis

omnia quae in alto generantur ex vapore Prima autem oppositio vaporis humidi et cum sicco non

generatur vaporibus sed deinde quae oppositio tunc tonitrua et coruscationes

2o dabimus causas super motu terrae quae causatur ex vapore sicco quod inclusum in terra

sicco et solido quod in terra 3o dabimus causam de vento turbinis quae causatur a vento

sicco obviante vento opposito sicco et inferre dabimus causam iridis et colores nubium

et nebularum et galaxiae et tunc veniemus ad omnia quae generantur in alto ex vapore

Ista nomina huius tractatus in quo prosequitur albertus de tractatu de impressionibus generatis ex vapore
sicco sunt de tractatu de impressionibus generatis ex vapore humido et sicco sic ergo sunt huius
cum quo sit orta capitula precedit aliud et primo premittit in tertio de hiis de quibus dicturus est

Ro d'ipso exsequitur a speciali i dicto autem q materia et prima divisio maior sicut q permittit . . . de quibus dictura est partes patebunt **Nota** tamen vult quod . . . generatio est . . . calidum . . . impressionum generatarum ex vapore . . . permittit . . . prima . . . vaporum . . . humido . . . sicco . . . vaporibus ad inferiora . . . Et quia . . . vaporum causatur coruscatio et tonitruum **Nota** Albertus tamen vult quod tonitruum et coruscatio generantur ex vapore sicco et humido non sit mixtis . . . fieret . . . ex generatur ex humido vapore . . . humido et sicco . . . et sine eorum admixtione ad . . . sicco . . . permittit . . . vult assignare causas . . . generatur ex vapore sicco . . . non . . . vapore humido . . . stat . . . permittit . . . vult . . . de vento turbinis . . . causatur ex duobus ventis . . . ex opposito . . . permittit . . . assignare . . . et causas colorum nubium et causas nebularum . . . generatur . . . de galaxia quod . . . via albea et lactea . . . apparet . . . ad . . . generatur . . . alto ex vapore . . . habetur . . . tractatus

Dico autem quod materia tonitrui est aer et aqua locus eius ut generatur vas eius. Hec autem

est vapor siccus valde et calidus: hic enim totus de facili accenditur . . . signum est hoc tempore

sit . . . est ventositatibus ventus . . . sunt et terrestres . . . emisse si

medium tangitur ab igne inflammatur et trepidat. Locus autem ut vas est nubes

aquosa et grava; elevatur enim forti calore sed ambo sunt vapores. Siccus autem

terrestris non sit adeo dilatabilis ut aqua constringitur in medio sui et aqua expanditur

circa ipsum sicut tectorium et quod exterius ex humidis interior autem siccus interior fugit

frigus . . . nubis exteriora . . . aquee loco frigiditate . . .

. . . in teriore exagitat et interior exagitatus . . . ad partem

et ad latera exteriorum et ab ipso motu et . . . ignem . . .

aut expellitur a suo . . . et vis ignis . . . nubem . . . et . . .

audit coruscacio et sonus quod sit . . . non sit . . . ad sensum . . .

. . . velocior auditu . . . primo de tonitru et coruscacione et

. . . permittit . . . generatur tonitrui . . . generatur . . .

vapor terrestris . . . **Nota** . . . tamen vult quod . . . tonitrui et coruscacionis

et aqua locus generationis eorum quod patet . . . tonitrui est vapor siccus et valde calidus ut

patet . . . illud quod resolvitur a corporibus siccis et materia . . . est siccus . . . illo

vapor est . . . quidquid . . . sicco generatur siccum est . . . sit calidus

patet quod illud quod efficitur per calore forte . . . et a corporibus siccis resolvitur

et resolutum elevatur. Hoc est valde simile quod fit vapor cum ignem generat et Nota quod locus generacionis eius est nubes aquosa frigida et grandinea. Et si ille vapor calidus et siccus faciliter est inflammatus declarat per exemplum de ventositatibus ventris quia tales resolutionibus a materia grossa et terrestri sicut patet primo a primo digestionis per calorem naturalem et tales ventositates siccae si emissae fuerint et fugatus aut crematus a lumine tunc propter nimiam siccitatem faciliter est incenditur et movetur. Hic unde crepitando et sonando. Quod autem efficiens est calor solis fortis qui istos vapores sic aqueos et siccos sic elevat. Et aliqua causa est frigus loci quia per aerem concludit vaporem siccum et hoc per antiperistasim. Nota quod ex hoc patet quod tempus maior generacionis tonitrui et corruscacionis est ille quo calor solis est fortis sicut estate et circa finem veris et principio autumni tunc sol sic elevat vaporem aqueum et siccum calidum terrestrem ad mediam regionem aeris et tunc vapor terrestris non est ita bene dilatabilis sicut aqueus propter grossitatem eius. Et quod vapor aqueus dilatatur undique sicut exteriorum. Et vapor terrestris siccus manet clausus in vapore converso in nubem. Et quia vapor clausus contrarius est exteriori quia vapor interior est calidus et siccus exterior vero est humidus et frigidus et vapor siccus fugiendo suum contrarium fugit et confricat nubem aquosam et nubes aquosa ut vapor exterior propter hoc quod constringitur a frigore loci magis agit in vaporem inclusum et sic vapor interior agitatur et impellitur ex qua agitacione confricat partem ad partem et sic ex confricacione partium ad invicem et ad latera nubis continentis accenditur et fit ignitus. Et tunc vapor ignitus petit maiorem locum quam sit locus illius nubis continentis eum et quia nubes est potens dilatari et extendi propter frigus circumstans ideo necesse est rumpitur magna violencia ex qua ruptura causatur sonus valde acutus qui vocatur tonitrus. Et ex causatur ignis qui vocatur coruscacio. Et quia ignis generatur ob causas nubibus et qualitatibus que sunt in nube frigida circumstante ideo frigus contrarium scindit nubem aquosam. Nota quod coruscacio id est ignis egrediens de nube et sonus causatus ex fractura nubis id est tonitrus simul sunt tempore non autem sunt natura quia oportet prius nubem scindi et rumpi ad quam rupturam sequitur sonus naturaliter prius coruscacione. Quod autem simul sunt tempore sed quod non sit perceptus. Immo coruscacio prius percipitur quam tonitrus hoc ideo est quia visus magis spiritualiter immutatur ab obiecto suo quam auditus et per quod sonus comprehenditur. Exemplum est si aliquis a remotis videret percutientem lignum ad lignum tunc aliquis percipit et videt ictum quam audit sonum. Idem patet per abluentes vestes cum aqua.

Observandum autem est quod tribus modis fit sonus in tonitruo sicut probatur per Avicennam. Primo et tribus modis fit egressio vaporis unius ab alio et ideo sex sunt. Secundo fit enim quando egressio violenta quemadmodum dicit Aristoteles per expressionem unius ab alio. Quandoque autem non tamen sed vapor paulatim scindens nubem suam quod est cuilibet (?) invenit aerem suum constructam et spissam et impingit in illam et ex collisione fiat sonus magnus. Tunc corruscacio que solum colliditur. Tertio egreditur vapor purus rarus et inflammatus ex nube tenui et non multum aquosa. Et tunc videtur ille ignis sicut alba flamma per multum fumum et non fiat sonus quia ipsa nube non obviat ei alia nubes valde aquosa et spissa. Et ideo quia debilis est flamma extinguitur in alia nube aquosa fugiendo. Postquam scindendo eam fumus ac si esset ignitus cadens in aerem. Sic de tali de ipso speciali videtur.

[illegible] generatur sonus tonitrui [illegible] vapor egrediens de nube [illegible] facit sonum [illegible] dicitur tonitruus [illegible] ille vapor aqueus violenter expellitur de nube aquosa et scindit eam et ex tali violencia scissionis generat magnum sonum et sic contingit tunc quando ille vapor multum est fortis et terrestris et compactus et nubes continens est multum aquosa et frigida [illegible] tunc fortiter expellitur a nube et sic rumpendo nubem fortem et spissam fit magna [illegible] magnus sonus [illegible] fit sonus talis quod vapor non egreditur sive expellitur violenter de nube ipsa sed paulatim exiens penetrat [illegible] alia nube aquosa et spissa et ipsam penetrando facit sonum et sic contingit quando ille vapor est fortis et ipsa nubes continens [illegible] est tenuis et nubes obvians ei est spissa tunc enim paulatim egreditur ab ipsa nube et [illegible] et sic facit sonum ut murmuracionem [illegible] fit sonus quando ille vapor est tenuis rarus et purus et nubes est etiam tenuis et tunc videtur [illegible] nube quasi alba flamma [illegible] et non facit sonum [illegible] ipsa nube sed obviat sibi nubes aquosa et spissa et tunc ille vapor fit tenuis et debilis extinguitur ab illa nube aquosa et tunc facit sibilum et facit sicut ferrum tale factum extinctum in aqua et tunc requiritur vapor terrestris et debilis inflammatus et quod nubes ipsa sit tenuis sed nubes obvians sit fortis sic quod sufficit extinguere illum debilem vaporem [illegible] patet quod [illegible] sonus [illegible] in triplici [illegible] murmuracio et [illegible] sibilus

Expellitur autem egrediturque ex ipsa nube tempore inflammationis et impetu inflammationis et partes aliquando quasi rapit [illegible] acumine sui eo quod scindit et penetrat nubem et egreditur ad aerem et commovet ipsum fortiter aut debiliter secundum diversitatem sue virtutis et hec est causa quare tonitruum sit vehemens et fortis in nube. In ipsa autem nube inflammatio quandoque utique est rara et debilis et tunc non convenit resistens egredienti ex [illegible] sono ut [illegible] pervenit ad auditum nostrum sicut in estate accidit in serotinis plurimis coruscationibus. Propter hoc autem inflammatio quandoque est pura et tunc pulsando latera nubis facit sonum sed antequam pertranseat extinguitur tunc et auditur sonus sine coruscatione et illi diversitates apparent considerate secundum omnes [illegible] inveniuntur per experimenta si quis observaverit [illegible]

[illegible] vapor de nube ipsa contingit [illegible] vapor [illegible] egrediendo [illegible] autem in estate [illegible] inflammationis [illegible] inflammationis [illegible] in inflammatione [illegible] vapor egreditur [illegible] inflammationis [illegible] et sic fit tunc quando talis vapor est multum grossus et [illegible] et [illegible] nube constante comprimitur et ex tali compressione multum acuitur et [illegible] vapor non est multum calidus [illegible] aliqualiter frigidus [illegible] ex compressione nubis [illegible] antequam inflammatur penetrat fortitudine sua et convenit aerem [illegible] nube et [illegible] movet multum aut parum. Si enim vapor est multus commovet aerem fortiter et sic generantur magni venti [illegible] tonitrua. Si est autem paucus tunc [illegible] commovet aerem et sic generantur venti [illegible] et hec est causa quare [illegible] tonitrua fiunt [illegible] venti [illegible] multi venti [illegible] aquosa nube signum est quod [illegible] nube generantur multe coruscationes et tonitrua quia continet multos vapores terrestres [illegible] ille vapor egreditur [illegible] inflammationis et [illegible] inflammatus et sic quando ille vapor est debilis et rarus et nubes continens est debilis et tunc [illegible] et nubes agitatione [illegible] agitatione [illegible] inflammatus et quia nubes est tenuis [illegible] non convenit forte

resistentia et ideo modicam facit rupturam et paucum sonum et generatur ex coruscatio sine vero sit accidit aliquo tempore serotino in estate quod videmus coruscationem et nubes propter nimiam distantiam non videntes quod generatur in maiore ... de corpore nubis ... et flammatur et sic ... de vapore ... nubes est spissa ... pulsat latera nubis et ... extinguitur ... penetrat nubem ... et nubes est spissa et ideo ... extinguitur in nube ... et sic ... quod ... sonum ... non videmus coruscationem ... extinguitur ... apparet ... aspectum. Et dicit Albertus quod ... philosophi ... experientia. Si quis ... observaverit in estate ... tibus.

Item ex diversitate nubis generantis tonitrua et propter diversitatem va-

poris secundum calorem ignis in ipsa nube et tandem diversitatem eius de celo ad

nos est. Aut nubes ut frequenter est duplicis dispositionis que generant tonitrua

scilicet nigra, rubea, viridis, alba, aquilina. Nigra quia nubes est spissa propter

frigorem et ideo non dat locum radiis ut penetrando albam faciunt ipsam et ideo spissa

fortiter comprimit vaporem ignis et forte dat tonitruum. Si vapor in nube

fuerit multus et spissus. Rubeas aut et nigra est nubes de se valde spissa.

Si vapor igniti resultat per ipsam et ideo frequenter fortiore dat ictus 1a nubes

quam nigra. Virides aut ex nigredine rubei commixta per spissa est omnibus ...

da si diu est super aquam civitate ... sic multum ignis propter ruborem

multa aut maior vaporis propter nigredinem et multa sic aqua propter viriditatem

ideo sit pugna fortissima calidi cum frigido et humidi cum sicco. In tantum ut frequenter

emittit fulmina magnorum lapidum que destruunt turres et ... domos.

Alba aut parum ut non oportet timere quia parum sic de utroque ... et ideo

si flamma eius cadit super edificia statim extinguitur antequam ... ea nisi

sint valde cremabilia et sicca.

Capitulum decimum ... de ... tonitrus ... de ... nubium generantium tonitrua et primo premittit ...

2o ex sequitur q̄ aut nubes ꝛc. Unde ꝯtinuando se dicit Nunc dicit q̄ de densitate nubis tonitrua ꝯtinentis ꝛ sic ex sequitur q̄ secundo ꝛ ult. q̄ nubes tonitrua ꝯtinens est qua-druplicis coloris ut cum nigra ut rubea ut viridis ꝛ alba sunt ꝛ ponit declarando ista 4or membra suo ordine. Unde aqua multum ꝯspissata vergit ad nigre-dinem ꝛ 2o nubes nigra aquosa est ꝛ valde terrestris ꝛ talis ꝯtinet forte toni-truum **Nota** q̄ ad forte tonitruum duo requiruntur primo q̄ vapor inclusus sit multus ꝛ fortis 2o q̄ nubes ꝯtinens sit spissa quia tunc vapor fortiter scinden-do nubem facit magnam rupturam in una illarum causarum est nube nigra quia nubes nigra est spissa ꝛc. signum est quia non dat ꝯtransitum radiis solaribus quia rarefaciendo dealbaret ipsam ... vapor terrestris est multus ꝛ fortiter ꝯpactus ꝛ bene retinens calorem ꝛ ideo tunc fit magna ruptura ꝛ magnus sonus ... rubea nubes sequitur multitudinem utriusque vaporis scilicet inclusi terrei ꝛ ~~inclusi aquei~~ ... aquei quia ipsa rubedine sequitur multitudinem vaporis ig-niti ꝛ ... in nube ꝛ etiam sequitur multitudinem vaporis nubis aquo-se ꝛ sic fit facere fortiorem sonum ꝛ ictum quam nigra quia nigra bene sit spis-situdine ... ꝯtinentis illa aut sequitur multitudinem utriusque ... nubes vi-rides est fortissimi ictus ipse ... quia sequitur fortitudinem utriusque vaporis quia est mixta ex rubore ꝛ nigredine rubor aut sequitur multitudinem vaporis igniti ... inclusi ꝛ nigredo sequitur multitudinem vaporis nubis ꝯtinentis ꝛ viriditas sequitur maiorem aquositatem quam in nube rubea ꝛ ideo ibi fit fortissima pugna calidi cum frigido ꝛ humidi cum sicco ꝛ ideo exiens vapor ille dat fortissimum ictum ꝛ coruscationes in nube sic multum timende si aut nubes viridis fuerit super aliquam civitatem ut regionem quia ut frequenter tales nubes frigide in-cidunt ꝛ ꝯburunt domos ꝛ homines ꝛ sunt difficulter extinguibiles ꝛ est tonitrum est timendum quia aliquando emittuntur de nube magni lapides qui subruunt muros domos ꝛ turres quia vapor in ipsa fortitudine nubis ꝯtinentis sit fortiter ꝯpressus ꝛ ꝯpactus ꝛ quia ... fuit terrestris ꝛ ideo ... expellitur cadit quasi lapis ꝛ ipse durior difficulter dissolvitur ... nubes albe non est multum timenda quia sequitur paucitatem ꝛ debilitatem utriusque vaporis scilicet ꝯtinentis ꝛ ꝯtenti ꝛ ideo si coruscatio illa cadit super aliqua edificia extinguuntur ... quam incendit ea nisi in aliquo sicca ꝛ valde cremabilia sicut stupa.

Valde aut observandi sunt colores coruscationum qui ut frequenter sunt 3es

scilicet rubeus clarus albus flammeus ꝛ ruffus quasi ... Primus causatur

ex vapore multum sicco ꝯfundente non dat ei colorem rubeum sic est flamma

... lignorum ꝛ est timendus color iste quia ꝯfundens ꝯtinet magis quam non sper-

git ꝛ ideo facilius ꝛ fortius incendit ꝛ flamma albi coloris est vaporis valde

sicci sic est flamma siccorum lignorum a quo spergitur ꝛ non cremat nisi facilia

cremabilia sicut est stupa ꝛ ... Ruffus aut color pronotabit eo quod 1o est

vaporis agglutinati valde terrestris ꝛ frequenter sic scindit ꝛ incendit

... densitate nubium ... declarat densitatem colorum coruscationum Et primo facit hoc 2o ponit causam coruscationis ... ꝛc. Primo premittit ... secundo ... causatur ex vapore ꝛc. **Nota** autem ult. ... quod ... diligentia observandi sunt colores coruscationis quia coruscatio unius coloris magis est timenda quam alia Unde primus color est rubeus clarus ꝛ ille causatur ex eo quod vapor inclusus in nube est multum terrestris ... mixtus cum humiditate aquea ꝛ ideo apparet in coruscatione sicut flamma

viridium lignorum vel est siccitas cum humiditate permixta et ideo apparet rubei coloris et clari et propter hoc talis combustio est timenda quia humidum comprimit magne dispergatus et quidquid tangit cito et fortiter incendit quia virtus unita fortior est se ipsa dispersa. Secundus color combustionis est albus et flammeus et iste causatur quando vapor est multum siccus et comflammatus quia siccitas illius vaporis est cum claritate eius et ideo apparet in combustione sicut in lignis siccis ubi tamen flamma non incendit nisi talia corpora que sunt facilia cremabilia sicut stupa et lignorum ideo non est multum timenda et quia pars quam flamma viridium lignorum caloris est qua flamma siccorum et quia ibi est humiditas comprimens flamma ne dispergatur. Tertius color combustionis vocatur rubeus vinosus et hic fit ex materia terrestri bene compacta et agglutinata et ideo non apparet ita rubeus sicut primus quia apparet russus propter terrestreitatem et apparet mixtus nigredini propter compactionem et sic apparet quasi vinosus in sic color rubei vini et est valde timendus propter hoc quia materia est bene compacta et ibi caliditas adunat et ibi fortificatur et ideo viridis nubis et aquose agglutinatus et compaginatus et ideo quidquid tangit fortiter scindit et facile incendit.

Casus autem ignis de nube est multiplex quorum primus est quando cadit vapor inflammatus russus de nube viridi et confusa et hec generat lapidem qui vocatur telum tonitrui hic non vaporabit commixto terrestri vapore mediatus et in tangit viridi nube que vicina est compositioni aque agglutinatus sic farina impastata fortissima autem in occasione obviat ei ita quod in quore nubis non extinguitur et ideo sic agglutinatus vapor humido fortissimo calido decoquitur ut later et quia calidum sessionat sursum humidum agglutinatus vapor fit humidus ideo in inferiori parte acutus lapis ubi primo incipit distillatio vaporis et est grossus in alia parte et hic lapis scindit et incendit quidquid invenit sicut quod ponit multiplicem modo descensus hic autem dicitur de densitate descendit vapor de nube et dividitur in partibus compressum unde vide quod quintuplex est modus casus vaporis tonitrui et combustionis de nube. Primus modus fit de nube viridi de qua cadit vapor russus et est valde timendus quia ipse est valde periculosus ut predictum est tamen est ex parte nubis que est densa quam est parte combustionis russe vinose. Secunda combustio est valde timenda quia ex ea generantur lapides qui vocantur tela tonitrui et illi lapides scindunt quidquid inveniunt et dicuntur tela quia mittuntur impetuose de nube sicut tela de balista. Tertius modus generandi lapides est talis quod ille vapor terrestris est aqualis humidus sic quod bene potest agglutinari sicut terra que vocatur glebs ideo agglutinatus in nube sic farma agglutinatus et quia cum agglutinatus a nube circumstante incenditur et incensus forti calore decoquitur sic lapis in fornace et sic eiectus de nube et. Iste lapis acutus de inferiori parte et in superiori parte grossus hac ratione quia calidum incipit fugere suum contrarium et sic in inferiori parte ubi incipit descendere acutus et in alia parte manet grossus et quia impetuose emittitur de nube ideo scindit quidquid invenit sicut lapides arbores et lignorum et quia materia est compacta et densa et fortiter tenet ignem ideo incendit quidquid invenit et hoc etiam videmus in lateribus qui fiunt ex commixtione glebe cum aqua ... commixta ex quorum ... causatur ... fit ex ... vapor terrestre ... includitur ... nubibus multum aquosis tunc ex commixtione vaporis terrestris cum

Determinat de diversitate descensus vaporis ignei seu combustionis et dicit in quo prior nubis quod sit modus variari descensus eius

Decoquitur ... ... illa autem ... ignis ... fit ... debet ordinari

Et hoc causam humiditatis ... vapore grosso et hec ... pars plumbi ... in alia parte fit ...

Fedit ... quarto ... unius ... fit ... terrior

Secundus modus eius est vapor qui vapor

magis est conglutinatus et in nube magis aquosa et tunc non comminatur sed magis

egreditur cum impetu et scindit ligna et incendit et non scindit nisi ligna et non

lapides nisi raro. Scindit autem ex impulsione et incendit ex inflammatione. Secundus modus descensus eius vapor de nube vel secundus modus descensus eius vapor est quando vapor est magis conglutinatus et est in nube magis aquosa et ideo non comminuitur quod generat lapidem sed quando est inflammatus egreditur descendens et incendens et scindens ligna vel alia faciliter divisibilia et non lapides. Et scindit ex impulsione et incendit ex inflammatione. Nota. Tamen dicit quod non scindit lapides nisi raro quia aliquando scindit lapides antiquos qui sunt faciliter divisibiles propter vetustatem. Secundo iste vapor non est ita bene conglutinatus sicut vapor primus modus descendens. Ratio quia non habet tantum de humido etc. quia non est ita grossus et terrestris et etiam non habet ita fortem calorem quod condensatur et ideo non decoquitur et ideo non generat lapidem.

Tertius modus est vapor rubei et clari qui numquam facit lapidem sed sua

flamma a vapore non separatur et hic numquam scindit nisi valde compacta corpora

quae non sunt magne quantitatis. Si enim essent magne quantitatis resisterent ei et hic

inficit hominem et assueret eis odor combustionis et non videtur fulmen quod est cum

sit subtile quod intrat sine vulnere et si invenit aurum in bursa comburit aurum

et bursam non ledit quia bursa est corpus rarum dans locum et intrat de facili. Aurum

autem compactum resistit cum initio et impetus quem impulerunt et hic accidit

temporibus meis quod gladium corporis perforavit et non lesit vaginam et lapidem. Hic alibi ponit tertium modum descensus eius in nubibus et dividit in duos sicut quod tertius magis subdividitur in duos. Tertius vapor primus est purum comminutus et secundus modus quem mittit calor quod sunt calore russi cadentes de nube virida. Sed tamen dicit sicut magis et minus participant. Vapor autem tertius modus est russus clarus et cadit de nube nigra et ille vapor est subtilis et non generat lapidem et etiam non scindit nisi corpora compacta que non sunt magne quantitatis quia si essent magne quantitatis resisterent ei et talis vapor inficit homines. Secundo ratio est quia caro hominis est porosa et ideo faciliter potest penetrare cum sit subtilis comburens et consumens humidum radicale, quo consumpto sequitur mors et in talibus hominibus sic infectis sentitur odor combustionis et tamen non sentitur fulmen. Ratio primi est quia licet non sit combustio exterius tamen fuit combustio interius et ideo sentitur odor combustionis sulphuree. Secunda ratio est quia vapor talis est subtilis et ideo statim intrat poros hominis sine vulnere et eadem ratione comminuit aurum in bursa et bursa tamen ille sana quia bursa est corpus subtile dans ingressum subtili et ideo non leditur. Sed aurum quia compactum est ideo resistit et propter quod comminuitur et sic incompactus vapor magis et minus talis est. Et sic etiam dicit accidisse tempore suo quod combustio perforavit vaginam, vagina manente illesa, quia talis vapor subtilis et talis corpus porosum penetrat sed est vagina. Sed durum resistens perforat et comminuit.

Alius est modus eius est vapor magis rari et minus ex aquea nube

.i. c.n.b.

egredientes et ille sub intrat et non ledit dum uidendo nec apte mouendo

Si coruscatio est rubea ualde nociua est et in uere uineis ut dixerunt

michi uindematores et precipue botris quia illos quibus sunt spoliata corrupta

et tunc per aliquod foramen intrat coruscatio ille uapore cum radio suo eo

quod ille uiue uelle euaporare non potest et hec coruscatio non tamen est nociua

sed procedens corporibus cum directe cadit Si est super radius nociuus est ei quod tangit

quia corrumpit spiritum eo quod hec sit de natura ignis uel habet de tali est quod spiritus eius

inflammati sunt in facie et qui exercitati sunt in oculi nube Ubi magis descendit

sed cum uapor est et descendit de nube humida aquosa quia non de ipsa dictum est in terra
precedenti et coruscatio eius uapore non ardet apte sed procedens procedens quia
uapor non est tamen coruscatio Si oculi credit sibi in terris quod subintrat et ista corus-
catio magis fructibus quia exsiccat fructus et maxime uineas et botros qui
sunt corrupti mille falcibus sic dicunt uindematores et ratio illius est tunc per
foramen aliquod radius coruscationis subintrat super botros tunc propter multitudinem
coloris non potest exalari et euaporari talis in fexio causata ex coruscatione
et ideo botri putrescunt et uinum ex eis compressum est uenenosum et bibendum non
potest Coruscatio eius uaporis non sed magis illius quod directe tangit Si est
intelligo quod radios inspicit quia ipsi coruscantes in spectum aliquam contingit inspicientes
tales coruscationis inflari in facie et quod desperant sicut leprosi propter quod est
radius subintrans in facie raro fiat tamen et sic humor hominis apparet inflati
et qui inspicientes exercitati sunt eo quod ille uapor subintrans poros oculi
exsiccat poros oculi et sic apparet quoniam oculi tenentes et bene compositi et tamen
non melius uidet cum eis)

Quartum magis est uapor albi quod egreditur in flamma sitam non coadunata

et ideo spargitur in aere Si non egreditur cum magno impetu propter profunditatem

nube in qua est quod est aquosa multum et ideo scindit et mundendo exstinguitur ita

quod ea quae sentiunt uidentur alba et non apparet in eis signum combustionis

et quoniam inficit et quoniam non quod bene fortis est impellendo eum et quoniam propter suam

disgregationem pertinet unum in uno loco et non ledit forum eius iuxta eum

statem pertinet eum quod stat remote quoniam est inflexus apparente uno pergere

dum ad aliud et pertinet et quoniam est debilior tunc consumit ueste et exstinguitur

Et hec non potest extrahi quia est uento hominibus ....

Et hec propter disgregationem illius uaporis qui fit propter scintillam deficiente humiditate

Sed illa nube qui potest ... in amari ... flammae ... uapor

Pro mediante ...

Non quia flamme illius ... et ...

Et cessat eius violentia et non ledit homines et tamen tamen audivit magister Albertus ponit exemplum egressus [illegible] albus clarus vapor de nube aquosa et ille vapor dispergitur in aere ... et grossa humiditas eius et cum glutinat vapores et ideo spargitur ... non est humiditate glutinante et quando exit cum magno impetu est ... nubes aquosa et quando egreditur ex illa et petrose impellit eum ... contra vapori vapor enim est calidus et siccus et nubes est frigida et humida et sic ille vapor fugit ... et non fortitur continuitatem ... disgregatus et ideo iam ... apparet alba et non apparet ... consistens ... vapor ita petrose extensus de nube ... terreret homines et subintrat poros ... et expirat humorem ... valde miraculose et terreret homines ... quando et terreret aque et non ledit ... ita eum statum ... et remote ... duobus fratribus ... transeuntibus ... constantes tonitrus ... tangebat ... eum et ... retrospexit ... pulverem ... reflectitur ab uno pariete et pertit in ... apud alium parietem et sic ... disgregatus ... vapores ... fortitudine ... humiditate ... ille vapor ... debilis ... non terreret homines ... vestimenta et sic ... debilitate ... vestimenta ... et non ... sicut ... audivit magister Albertus.

Medius egressus eiusdem vaporis est ex nube debilitate et tamen [illegible]

medius non ... statim ad tactum aeris extinguitur ita quod cessat

sed medium eius et violentia ... pulsa ... albus flammeus ... de nube debili ... spissa ... aquose et constans ... vapores nulli nocet ... vapor extinguitur ab aere ... venit ad terram ... et petrose extensus de nube ... raritate ... omnes isti vapores ... magis et minus forte ... primus est fortis ... ultimus debilissimus medius autem variantur ... magis et minus ... [illegible]

Sed hic advertendum est ... tonitrui ... aliud ... frigidis regionibus ... climate ... anno ... aliud ... calidis ...

et primo in regionibus enim ... frigidis raro tonat fortiter nisi sole

accidente ad tropicum estivalem ... capite cancri ... calor

solis fortis existens fortiter elevat vapores aque et terre ex quibus

quidem causantur tonitrua in aliis autem ... calidis generantur tonitrua

... sole existente ... capite arietis et libre ... [illegible]

... tactu ... potius ... elevat vapores ... et ... [illegible]

Vel isti omnes modi ... qua ... eius ... vapores ... egredientes de nube aquosa que ... magis et minus forte ... fortitudo ... vapore ... primus est fortissimus et ultimus debilissimus medius autem variantur magis et minus

Ponit tertium modum consistentie

Ponit modum differentie consistentie et fulminis ... tempus ... varietatem

diversis climatibus et vult dicere quod non est idem tempus tonitrui et coruscationis in omnibus regionibus sed aliud est tempus eorum in regionibus frigidis et aliud in regionibus calidis. Et hoc est propter diversitatem distantie regionum ab equinoxiali [illegible] et quinto climata vocantur regiones frigide propterea quia plus distant a via solis quam alia sed primum secundum tertium et quartum dicuntur regiones calide quia plus appropinquant equinoxiali. tempus generationis tonitrui in regionibus frigidis est sole existente circa tropicum estivalem ut in principio cancri et leonis est quia tunc sol maxime appropinquat termino capitis illarum regionum et radii solis sunt directiores quam in alio tempore anni. Et ideo fortius fit reflexio et generatur fortior calor qui potest elevare sic vapores terrestres et aqueos ex quibus fit multum fit tonitruum et coruscatio sed tempus generationis tonitrui et coruscationis in regionibus calidis est sole existente in signis equinoxialibus scilicet in ariete et in libra quia tunc calor solis est ita fortis quod potest illos vapores terrestres et aqueos sic elevare sed non consumit eos sole autem existente in cancro et in geminis non fit ita forte tonitruum quia tunc sol transit per terminum capitis eorum et non tantum elevat sed etiam consumit vapores.

Uter est contrarium quod supra dixi scilicet quod sol in estate abscondit vapores comburendo. hoc enim verum est de vaporibus debilibus sed cum calor est fortis non potest consumere vaporem grossum ut magnus ignis elevat ligna in candela et facit ea volare per aerem. Unde observaverunt rustici verum et non puto consideratores videntur. sed ego adhuc non sum expertus nisi in duobus annis et verum in veniri scilicet quod quando hiemalibus signis scilicet in capricorno et aquario audiuntur tonitrua quod tunc in initio veris et per totum annum plus ventabit quam in alio anno et huius causa est quia fuerunt multi magis vapores in aere que non de facili absconduntur sed durant per totum annum [illegible]

et per estatem non elevantur vapores sed consumuntur in non tempore dicat hoc scilicet elevantur sole existente in tertio cancro. Dicendum quod prius dictum est in intelligi de vaporibus subtilibus qui in estate consumuntur sed prius dictum intelligitur de vaporibus grossis [illegible]
hic albertus declarat dictum suum per experientiam rusticorum unde albertus dixit quod in regionibus remotis a via solis elevantur multi vapores terrestres et aquei in estate. Et ex his generantur fortia tonitrua modo declarat hoc per experientiam vulgarem quia aliquando tot vapores elevantur in estate quod etiam in hieme sunt tonitrua et fulgura et coruscationes et tonitrua et sic potest vero modo legi textum alio modo potest textum legi quod albertus videtur tacite questioni quia quereret aliquis ex quo prius dixit quod proprium tempus tonitrui et coruscationis est in estate utrum ideo etiam coruscationes possunt fieri in hieme. Ad hoc videtur quod expertus sit quod audita sunt tonitrua sole existente in capricorno et aquario que sunt signa hiemalia. Et sic tunc dicunt rustici quod quando hoc contingit quod tunc per totum tempus veris et quasi per totum annum postea ventabit plus quam in alio anno. Et causa est quia tonitrua que tunc fiunt significant multos vapores terrestres esse in aere qui non possunt abscondi faciliter nisi per totum annum et ex illis generantur venti et consequenter Uenti solent plus [illegible]

p(ro)p(ter) l(ice)t expectare te(m)p(er)e aure p(ro) r(ati)o(n)e a(n)ni

Videbat(ur) aut(em) a diversis ph(ilosoph)is q(uod) tonitruum e(ss)et res divina

p(ro)p(ter) mirabilitatem et diversitatem effect(us) ei(us) p(re)cipue aut(em) antiquos

divinarum rerum (et) corruscationum (con)fuerunt enim duo magni ph(ilosoph)i in diversis

ydolorum p(er)ites s(cilicet) Vitellius et Seneca qui dixerunt iovem (et) tam co(m)p(ro)du-

si et mirabiles ei(us) effect(us) s(u)nt p(ro)p(ter) q(uod) q(ua)ndoq(ue) aliq(ua)n(do) ledet flores

vinearum et nucleos avellanarum tam(en) nu(m)q(ua)m apparet adustio(n)is

signum. Aliq(ua)n(do) liquefacit aurum et no(n) ledet crumenam sive saccum

in quo est aurum. Aliq(ua)n(do) (com)minuit et liquefacit gladium et p(er)forat

multis foraminibus absq(ue) lesione vagine. Q(ua)n(do)q(ue) adurit [...] ei(us)

in toto corpore suo et non adurit co(ri)u(m) ei(us) dico aut(em) pilos tam(en) in

inguine quam sub ascell(is) et ceter(is) occultis locis et non curat ut brachia

q(ue) [...] et ascellas cooperiunt. Aliq(ua)n(do) e(ti)am alterat colore(m) [...] ei(us)

ho(min)is ut alteri(us) rei quam p(er)cutit et nichil amplius facit. Et aliq(ua)n(do)

interstat in illis videlicet apparet adustio(n)is ut (com)bustio(n)is. Aliq(ua)n(do)

est in interfectis parum signum adustio(n)is et p(re)cipue in lignis [...]

percussis a tonitruo q(uando) loco divisio(n)is albissima (con)vertuntur. Et admira-

tio(n)e dignum signum est q(uod) sic dicit Seneca q(uod) p(er)cutit et adurit dolea

et adhuc tamen [...] stat vinum ita q(uod) non defluit nec effunditur. Preterea

[...] aut(em) a [...] (com)bustis q(uod) percussio(n)e venenosum amittit venenum

Cuius signum e(st) q(uod) serpens fulmine p(er)cussus (et) infra paucos dies verminat

Capitulum nonum declarat mirabiles effectus tonitrui et corruscationis causas que illorum assignat et specificat singulos effectus qui sunt in n(umer)o duodecim

Sic Ovidius [...] iovem vidit [...] sua [...] fulmina [...] dato [...]

Primus effectus

Secundus effectus

Tercius effectus

Quartus effectus

Quintus effectus

Sextus effectus

Septimus effectus

Octavus effectus

Nonus effectus

Decimus effectus

putrefactus quod non facit aliud in effectus eo quod venenum in eo prohibet nasci vermes ut ex eo [illegible]. Quod autem omnibus fulminatis accidit quod omne percussum a fulmine habet odorem sulphureum et quod ad fulmine percussum

Undecimus effectus

quod vertit caput versus impetum fulminis arbor autem ut planta si percussa pastulas diffusas a fulmine contra fulmine erigit et alia multa de effectu fulminis nota sunt apud philosophos mirabilia. Propterea dixerunt omnes qui antiquitus theologisabant quod fulmine dirigeretur a diis et tribuerunt regi deorum

(Capitulum duodecimum in quo albertus declarat quosdam effectus mirabiles ipsius tonitrui et coruscationis. Et dum-
que Iovem vocabat dicitur deum qui primo illos effectus mirabiles emanat
quo consequenter reddendo causas illorum effectuum. Prima pars dividitur in duas secunda ibi effectus. Nota quod antiquitus qui videntes mirabiles effectus tonitrui et coruscationis
non potentes reddere causas ipsorum dixerunt causas [illegible] divinas / dantes
quod incipit et causa coruscationis et tonitrui qui ipse fuit princeps deorum et illi
mirabiles effectus emanantur in terra et sunt duodecim. Primus effectus est
quod aliquando tonitruum et coruscatio destruit flores vinearum vite non lesa
2 effectus est quod aliquando coruscatio destruit nucleos avellanarum non appa-
rente aliquo signo combustionis 3 effectus quod quandoque coruscatio liquefacit
aurum et argentum bursa manente illesa et sic de aliis 4 effectus est quod aliquando
perforatus gladius inter foramina et comminuitur in partes parvas vagina
tamen non lesa 5 effectus quod tempore coruscationis adurit talares pedibus
illesis et aliquando adurit vestes corpore non leso 6 effectus quod quandoque coruscatio
adurit crines sub acellis et in aliis partibus corporis membris tamen non lesis
[illegible] pars pilosa circa pudibunda [illegible] calor [illegible]
[illegible] emanant [illegible] generatur. Omnes acelle sunt loca sub brachiis [illegible]
pilosa sunt [illegible] calore in predominante 7 effectus est quod coruscatio quandoque
alterat colorem [illegible] ut alteribus nichil aliud in ipso tamen transmutato 8 quod
quandoque [illegible] ut [illegible] nullo vulnere combustionis et percussionis apparente
in ipso et quandoque per oppositum apparet signum combustionis et adustionis quod videtur in silicibus
et lignis percussis per fulmine quod in loco [illegible] videtur vel alibi 9 est mi-
rabilissimus effectus quem recitat seneca quod aliquando fulmine destruit dolium vini ipso
vino stante per aliquod tempus ita quod non defluit 10 effectus quem recitatur
[illegible] quod animal venenosum a fulmine percussum a veneno emundatur
cuius signum est quod serpens a fulmine percussus post aliquos dies vermiculat quod non
faceret si alio modo occideretur quia tunc venenum impediret generationem vermium
eo quod vermes non possunt nutriri de veneno 11 effectus quod omne fulminatum
in fulmine percussum habet odorem sulphureum odorem 12 effectus est quod ad
fulminatum vertit caput eius versus impetum fulminis et sicut arbor
ut planta fulminata vertit hastulas suas contra fulmen.)

Secunda pars capituli in qua reddit causas predictorum effectuum tonitrui et coruscationis [illegible]

Dicit igitur determinata sunt ista sic reddere causas naturales istorum ut pateat quod error est attribuere ea diis. Propterea reddamus causas si incipit quod est unius planetarum aliquid virtutis habeat in tonitruo et fulmine. Dicamus ergo quod [illegible]

Divisio [illegible] in qua reddit causam effectuum predictorum [illegible] [illegible] ex quo [illegible] fulmine

patet quod in fulmine aliquid descendit vapor in terram et aliquid extinguitur in aere

Quod descendit ille autem qui non descendit sed extinguitur debilitatur et non adurit

nec percutit aliquid ille autem qui descendit aliquando subtilis est aliquando grossus

subtilis autem penetrabilis est valde quia miscetur aeri quem alterat lumine suo

et igne sive calore effectus adhuc magis subtilis et ideo quia ea sunt magis

porosa penetrat et ideo nec adurit licet non videatur vestigium sicut

vinearum flores et avellanarum eo quod illud lignum sit valde porosum

Hic auctor enumerat causas aliorum duorum effectuum ut pateat quorum secundum quod causas illorum effectuum duos attribuerunt Et dividit secundum quod duo quia primo premittit aquas distinctiones 2° reddit causas illorum effectuum [Nota] quod antequam reddat causas effectuum enumeratorum resumit aquas distinctiones vaporis prius positas Et est prima talis quod aliquis vapor coruscationis descendit ad terram aliquis autem extinguitur antequam venit ad terram Et qui extinguitur licet est ipse debilitatus et tunc non comburit nec scindit nec aliud effectum exercet 2a distinctio quod vapor ille qui descendit ad terram aliquando est grossus et fortis et tunc percutit sed non bene penetrat propter grossitiem aliquando autem est subtilis tunc est bene penetrativus et tunc subintrat aliquid corpus et percutit sic quod non apparet aliquod eius vestigium et tunc etiam calefacit aerem et rarefacit ipsum suo calore et ex hoc reddit causas primi effectus scilicet quare talis ille vapor aliquando ledit vineas et avellaneas et tamen non apparet signum combustionis in eis Dicit ideo est illa quia talia ligna sunt porosa et vapor est subtilis et ideo subintrat et penetrat faciliter et non relinquit aliquod signum vel vestigium post se.

Inter ligna porosum distinguendum est quoniam aliud habet poros rectos aliud

obliquos sive tortuosos sicut buxus et altera ligna tortuosa sive nodosa lignum

autem non habens poros rectos non rapit vaporem subtilem sive inflammatum ac-

cendentem in descendendo suo ideo non adurit ipsum flore Quod autem habet poros rectos du-

plex est quia quoddam habet eos ascendentes ab imo per longitudinem sui ligni secundum

cursum sui nutrimenti a radice quoddam habet eos de medulla venientes ad superficiem

ligni in circuitu sicut radii stelle quod quidem pinguius venit circa ipso et illud quod

habet primo modo poros non habet eos patulos quia fulgur ideo de facili adurit ipsa

fulgure precipue ubi si habet tortum durum et spissum sicut quercus et pinus et malus

Sit autem quod sint non poros sit aptos patulos ad fulmen in transitu venientes et quod haurit ignem subtile sicut quod melius adhereret et ideo portus lignum cum flore lignum vitis ad vites magis et tale dispositos sit poros et cortex eius non bene adheret ei

Hic autem ponit differentiam inter ligna porosa et que melius sit et ligni ita porosi effectus et primo dicit quod sunt tres distinctiones de lignorum porosorum quedam habent rectos poros, id est recte tendentes in superficiem. Alia habent obliquos sive tortuosos, id est oblique tendentes sicut sunt ligna nodosa ut buxus. Item ligna non habentia poros rectos et tamen sint habentia corticem durum bene adherentem eis et non aduritur cum flore a fulgore. Item sit quod non conspirat vaporem subtilem. Item lignum habens poros rectos dicitur sit eos quod intelligit eos ascendentes ab imo sursum et modo sunt quasi sicut puncti infimum sed a radice sursum et sit eos tendentes directe a medulla corticem ad corticem in transitu sicut radii a centro stelle procedunt a centro ad circumferentiam. Unde lignum habens poros rectos primo modo non sit eos patulos, id est directe aptos contra fulgorem et ideo non potest facile comburi cum flore quia fulgur non cum trahit faciliter durum est sit cortice durum bene adherente sicut quercus. Lignum habens poros rectos secundo modo sit cortice durum et rarum non bene adherentem et ideo illud facilius a fulmine comburitur quia haurit ignem subtilem fulminis per poros. Unde lignum vitis sit poros directos secundo modo et ideo facilius ad utrumque flore quam alia ligna. Item omne lignum habens poros a medulla exeuntes ad circumferentiam sit eos poros ascendentes ad circumferentiam non superius per quos congreditur alimentum sicut hic non intelligitur.

Quod sic disponat et pori sui et quod sic vitis videmus mandatum in nodo tunc enim apparet radius albi de medulla pororum admodum radiorum stellarum ad superficiem venientium et ideo ingeniosa est natura et folia lata dedit ei quibus defendat se et suos fructus quod sciunt vindematores sapientes quia enim in eis istud volunt de botros et in tempore maturitatis auferunt folia ut sol possit tangere uvas et maturare.

Hic autem ponit probat sic et quod lignum vitis sit poros egredientes a medulla ad superficiem et hoc assignat sic quod si studeatur vitis videtur in nodo tunc apparet radius albi exeuntes de medulla ad corticem sicut radii stelle egrediuntur de centro ad circumferentiam et tales radii non sunt nisi pori. Deinde natura concessit vitibus lata folia quibus protegantur a fulmine et ideo industriosi vindemiatores tempore suo ordinant folia super botros quod non tangantur a coruscationibus sicut tempore maturitatis ipsi disponunt folia ut sol possit tangere uvas et maturare.

Hec eadem causa est quare dum aspicit quis fulgur faciem intumescit et quasi excecatur enim cum homo sit porose pellis haurit ignem per poros corporis perficit quidem in vultu et inflat faciem et in oculos intrat magis

difficulter et liquefacit sicut exsiccat liquorem cristallinum et est

Hic albertus reddit causam primi effectus ut auctor ... genitus est coruscatione. Et vult quod causa quare accidit

cecitas ipsis oculis quod conspicientes fulgura tamen sunt conspicere. Et
quare exsiccantur. Unde hic causa est quia pellis est porosa et vapor subtilis
et ideo subintrat facile hoc et ideo calore suo talis facit consumpcionem humidi
faciei. Et sic tunc extendit faciem et causat rugorem faciei ...
et mollem ... quod oculus causa est et ideo vapor subtilis ... ingrediens oculum
exsiccat humorem cristallinum oculi et per consequens excecatur oculus ex obiectu
dicit pars causam primi effectus est quare destruitur flores vinearum ...
non lesa. Dicit pars causam secundi effectus est quare ... destruitur ...
... accidit ... ostendit ... Non apparet aliquod signum combustionis. Et pars
quare ... apparet signum combustionis ... a fulgure quia est vapor
subtilis et ... sine vestigio combustionis.

Si autem fuerit ignis magis adherens non spissus sed subtilis et

subtilis et grossus vapor iste penetrat porosa sicut corium

quod non resistendo et frangit durum sicut aurum et ferrum ... a ...

impetus ictus quod calor comminuit ... vel forte

Hic albertus reddit causam ... effectuum ...

comminuit in pulverem ... Tercius effectus est quod coruscatio ... comminuit aurum
... ignis coruscacionis ... magis sibi adherens ... dicto ...
precedenti sic quod ... est grossus et subtilis et ... fortiorem potenciam ut impetus
sequitur ... est calore ... subtilis penetrat corium ... sine resistencia
quod non resistit sibi durum autem ... resistens ... comminuit ipsum quod ...
resistencia ictus ... sunt sparsa ... et sic ... agit et comminuit
illud durum ut aurum ferrum et huiusmodi.

Si autem est impetus ictus et calor liquefacit aurum ut ferrum et non corium

eo quod propter porositatem corii non aggregatus ... ignis ...

stat ... impeditur ... ipsum ... prohibet ... ignis ... va-

por ... non adurat ... aggregatus est in duro corpore ipsum

comminuit et efficitur fortissime adustionis. Et sic ... calore frigida

in qua est ... ignis quod ... aggregatus est sic quod est ... pellis est

... calidis per aquam frigidam ... talis efficitur ... ad

urens

Hic reddit causam ... effectus ... quod ... coruscacio liquefacit
et ... gladium in vagina ... ut comminuit ipsum
... et in pulverem vagina illesa ... quod calor ... est
... et ideo penetrat vaginam quia est porosa et ... durum ... resistens
... fortificatur et quia maiorem ... calor ... ictus
... liquefacit illud durum sicut gladium. Et ... sit ...
... quod ignis ... est ... aliquo corpore non ... aggregatus

ut comprimatur per effectus fortissime adustionis sic est oppositum quod vapor penetrans corpus et vagina conservatur [illegible] ad [illegible] corpore densiorem per congregationem fortificatur et adurit [illegible] calor [illegible] calore [illegible] aqua frigida [illegible] valde calor extinguitur et expellitur [illegible] quas tangit aqua et in congregatur [illegible] ex tali congregatione et compressione talis effectus talis ad [illegible]

Quod autem dicitur quod vapor adurit calvos et canos reg. ut ne sterilis

et non ledit corpus dum quod vapor debilis est adustione alteratus

in combustione situm quod tangit immediate et non potens in aliud

per medium nisi quod sit humore sanguinis ut alterum distinguere

igne infuso. Debilissimus autem vapor dimanans valde quia

in pilos est quia pili sunt sicci in aere exsiccati sicut valde

et facit inanitionem et ideo vapor ille nichil alterare potest preter flamme

[illegible] albedinem reddit [illegible] effectus [illegible] constitutio [illegible] comburit [illegible] capite et in toto corpore et tamen non ledit sine debilitate corpus et sic [illegible] adurit [illegible] calvos et non ledit [illegible] aque vapor [illegible] ita debilis [illegible] potest [illegible] nisi valde sicca et [illegible] statim extinguitur et sic ad [illegible] calvos et [illegible] quod illa sunt sicca [illegible] extinguitur [illegible] [illegible] ab humore corporis [illegible] et eadem [illegible] quod tal vapor est debilis et [illegible] [illegible] nisi valde sicca [illegible] adurit pilos qui sunt [illegible] sicci [illegible] [illegible] in aere condensati et exsiccati [illegible] plures sunt pili in capite quam in alia parte corporis [illegible] humiditates ascendunt ad cerebrum [illegible] cerebrum est humidissima [illegible] Et est [illegible] in capite e porosior quam in alia parte corporis

Vapor autem subtilis magis ictus quam adurens inficit colorem pannis

et facit currere sanguinem sub pelle et ideo inficit ut [illegible] pellem

[illegible] albertus [illegible] reddendo [illegible] constitutio [illegible] alterat inflammatus et tale [illegible] calore [illegible] et facit [illegible] et alterum colorem et nil plus facit et [illegible] quod ille vapor est subtilis et [illegible] forte ictus et [illegible] subintrat cutem et facit sanguinem sub cute discurrere ab uno loco ad alium Et sic [illegible] discoloratus [illegible] videmus [illegible] pelles sanguinis discoloratas

Vapor autem si sit fortissimi ictus interficit corpus eo quod penetrat

Membra enim [illegible] ad membra vitalia interiora et penetrat ea per subtilitatem suam [illegible] [illegible] et [illegible] ut [illegible] si ledatur [illegible] et maxime si ledatur cor quod [illegible] patet

et dilaceratio vulnus non apparet nec adustio eo quod magis ictu

Hic albertus reddit causam quarundam effectuum ut sunt quod coruscatio apparet terra facit et aliquod aliud

quam calore ledit ad et quantum signum combustionis et divisionis apparet
in eo et huius causa est quia vapor ille est subtilis et fortissimum ictus est et ergo
penetrat membra interiora vitalia et percutit ea et sic magis ledit
ictu quam calore et quo ipsum propter rarum raritatem et subtilitatem penetrat tamen non
apparet vulnus sed membra vitalia dico ipsum cor iecur et pulmo
quia super ipsa fit ad et vital qualis conservat ita quod si illa ut aliquod
illorum ledatur non potest ad vivere

Si autem grossus sit vapor et adherens sic facit vulnus et sic est valde calidus

et relinquit signa adustionis manifesta adeo ut sera secundum proporcionem sui ca-

loris adherentium partium materie eius et si impetu sit ictus et non est valde

spisse flamme in remissius signa alba et tale ictus est frequens valde et
Hic reddit causam octavi effectus quod sunt quod coruscatio apparet inter
fieri videtur et causa huius est quia vapor est grossus et fortis sic adherens et multum
calidus propter densitatem materie et quo ut adeo facit vulnus et ipse calidus tale relin-
quit vestigium adustionis et propter hoc lignum attonitum percussa apparet et scissuras
alba quia calor consumit humiditatem et sic lignum apparet album et talia ligna sic
calida et sera ipsa causa causa tam ex hoc fiunt vulnera quod apparet ad si dicit cum hasta
cum ferro ignito

Dedoleo percusso quod adhuc vinum stat in corpore seneca reddit causam huius

et dicit quod ex fulmine aliquid remanere spiritum in eo quod humorem cogit et coa-

gulavit quia fere stetis continet ex allegatione potuisset non ei aliquod vinculum

ut additum hoc autem seneca non est quia quod spirituale non continet corporale humi-

dum quia est humidum vini adhuc autem non est sufficiens quia sic quod aliquid

continet ei deberet omnino quod hoc est et hoc non potest hic ex verbis senece

Sciendum autem quod effectus vini fulminati sic ex liquoris percussi est quod efficiatur

pestiferum et si quis biberet illud vinum ut demencia ut si multum fecerit

vinum ut oleum fulminatum a fulmine cum vino ut oleo ut cuiuslibet liquori

quem percussit immiscet vaporem virosum sic corruptum et sulphureum quod ad

liquorem humorem fulminati continetur ad modum pestis virose et appellatur

Causa octavi effectus

Membra vitalia dicuntur quibus conservatur et conservat vita ut cor ipsum et pulmo que si ledantur ... ad vivere et maxime si ledatur cor quod nullam lesionem patitur

Potest causa secundum non effectus et ... causam ...

Improbat senece dictum ...

... non assignat senece vinum quare debeat

Nunc albertus quod sua assignat causa vera predicti effectus

continet liquorem ad tempus ne defluat dum tamen non removetur eum. Hoc autem signum:

non est si psillium infusum fuerit vino in magna quantitate convertit vinum in

viscositatem multam ex psillio quod est viscosum valde et illa viscositas propter

calorem vini expellitur ad circuitum et inspissatur sicut aqua inspissatur circa se

et efficitur spuma de dolio vini ad multum tempus nihil exhibit

[illegible] ad fulmen [illegible] circa dolium et ad hunc [illegible] stat ad tempus de [illegible] reddit [illegible] dolio [illegible] ut fulmine [illegible] vino remanet [illegible] quod coagulat et continet vinum ad tempus ne defluat [illegible] non potest [illegible] continere [illegible] videtur [illegible] quod dolium non potest alligari nec [illegible] aliquo alio vinculo alligatum [illegible] fulmine remanente [illegible] vino [illegible] dicit albertus illam solutionem [illegible] sufficientem [illegible] continere [illegible] albertus [illegible] pellicula [illegible] vino [illegible] viscosum propter vaporem viscosum et sulphureum in infuso vino et fit pestifera [illegible] albertus [illegible] viscositas propter calorem vini [illegible] expellitur ad extrema [illegible] pellicula vini [illegible] ut olei [illegible] pellicula continet per tempus vinum ne defluat de dolio fracto dum [illegible] continet non potest [illegible] pellicula tenuis est et subtilis [illegible] albertus [illegible] si capiatur psillium in magna quantitate [illegible] herba [illegible] frigida et [illegible] infusum vino tunc vinum propter istam herbam fit viscosum et illa viscositas expellitur ad extremitates [illegible] propter calorem vini et ex tali viscositate generatur [illegible] pellicula in extremitate vini [illegible] vas [illegible] continet vinum sicut quod [illegible] spuma ut [illegible] extrahetur de vase pleno vini [illegible] aliquod tempus non exhibet vinum

Sicut autem liquida interficit et efficit pestifera ita animalia venenosa

emundat a veneno quia calore suo extinguit in eis naturale liquidum quod erat

venenosum et propterea paulatim exspirat ab eis vapor fulminis et liberatur

cadaver ab utroque veneno et tunc verminulat corpora talia fulminis [illegible] fit [illegible] fulmen [illegible] venenosa ut serpentem et [illegible] liberatur a veneno et putrescit et verminulat [illegible] non fiat [illegible] alio interficiatur [illegible] vapor fulminis extinguit liquidum [illegible] venenosum [illegible] liberatur [illegible] veneno [illegible] propterea paulatim [illegible] ab eo vapor venenosus fulminis et sic purgatur a [illegible] veneno [illegible] verminulat sicut alia cadavera [illegible] dicit [illegible] fulmen corpora liquida [illegible] et facit pestifera sic ex opposito animalia venenosa mundat a veneno [illegible] fulminis [illegible] venenosa [illegible] interficiatur [illegible] venenum non extinguitur [illegible] permanet et non fiunt [illegible] vermes eo quod vermes [illegible] veneno [illegible] non possunt.

Quod autem odorem sulfureum habent omnia fulminata et fetida sunt valde est propter va-

porem sulphureum qui spargitur ex nube quia aquositas ipsius vapori commixta

Hystotiles libro decimo animalium capitulo [illegible] vel ut alii dicunt psillium dicitur quod semen simile pullicum habeat. Unde [illegible] latini herbam pullicariam vocant.

Illustrat

Reddit causam decimi effectus fulminis

Causa undecimi effectus fulminis

i. grossitiem — i. destruendo — i. ipsum vaporem

cum terrestreitate et calore corrumpente et adurente et producente usque ad

ventuositatem sulfuream et talem vaporem producit de nubibus aquosis sicut in se

terrestres vapores habentes ignitos generat quantitatem sulfuris ut nos ostendimus

in de mineralibus agentes et ideo omnia sulfurea videntur quod fulminantur. Causam unius effectus quod sentitur ... corpora percussa fulmine habent odorem sulfureum et ratio est quia vapor emissus de nube aquosa commixtus ex terrestreitate et aquositate et ideo quantitas ... in illo vapore est ... quantitatis sulfuris et ideo omnia percussa a tali vapore habent odorem sulfureum ... [illegible] ... quantitas sulfuris ... ille vapor constans ... terrestris ... et ex illa exit ... de mineralibus terrestre ... [illegible] ... sulfureum [illegible]

Causa duodecimi effectus et ultimi consyderationis

Quod autem ad percussionem a fulmine vertit caput ad fulmen et frontem ad fulmen

et hastulae arborum diriguntur ad ipsum hoc est ex impetu ictus vehementis

quo quatit ea quae percutit quia impetus per terram valde animalia dirigere se quia

nocivum tunc fulmen movetur et videtur ad ictum fulminis quod suspendit super hoc eum

augures diversa prognosticantur de quibus non est curandum ad praesens quoniam in

aliqua scientia est passio de hoc ... [illegible] duodecimi effectus ... caput versus ... fulmen et hastulae ... fulmine diriguntur quia fulmen ... impetus ictus ... magno impetu ... caput ... arbor ... hastulae ... [illegible] ... a fulmine veniente

Aliam de fulminis

Oportet autem hic considerare quid sit illud quod ... descendit de nube et

quod illud ... aut enim illud est vapor aut aer aut utrumque

aut neutrum videtur autem quod nullum horum neutrum quia tenue ... cadens

non comminuit corpora fortia et dura descendens autem a nube corpora dura et fortia

comminuit videtur igitur quod vapor vel aer non descendunt ... aquolibet

impellitur non videtur quod pellat fortissime quolibet ... aer autem et

Argumenta ... quod non sit vapor neque aer

Secunda causa

vapor fac[i]lime ab alio corpore impellitur videtur ergo quod non impellat quod

aut probatur hic per experimenta eo quod lapides et ferrum et alia mineralia que

de nube descendunt quorum exemplum est vapor non contrariatur Ulterius etiam dicit

cadit sed de nube corpus animalis perfecti sicut vituli licet dictum sit eo quod mortuum Ideo

aut hec faciunt ad hoc quod fulmen sit res divina et quod ictu fulminis deus vindicet

in reos maximus fuit voluntas eius ut timeant inferiores unde Sic pitagoras

dixit Iovi tonanti ut timeant [illegible] illi qui sunt tartaro sit illud quod descendit de nube cum ictu tonitrui sive fulmine dictum enim est supra quod aliquid cum ictu tonitrui descendit scindens findens fortiter ligna et lapides et gordubrio alterum vapor scindat solum ut aer solum aut utrumque contra ut neutrum contra vel sic quod dicerent quod illud quod descendit de nube cum tonitru nec est aer nec vapor nec utrumque et per unum motum contra fuit tale illud quod descendit de nube comminuit corpora dura et fortia Sed neque aer neque vapor potest comminuere corpora dura et fortia ergo etc Maior patet per experientiam Sed minor probatur quia aer est corpus debile et tenue sicut et vapor ergo non potest comminuere corpora dura et ideo motum sunt illud quod ab omni corpore faciliter compellitur sic non potest fortiter compellere alia Sed aer est huiusmodi sicut et vapor quod non potest compellere nec diminuere Maior nota est quia facilius cum liber corporis facit liberius non potest faciliter compellere alia Sed minor patet quia aer est obediens omni impulsioni sicut et vapor contrarium motum Si illud quod descendit cum ictu fulminis esset aer ut vapor oportet quod corpora mineralia et etiam animalia perfecta et perfecta generarentur ex elementis vapore vel aeri similiter quod est falsum Sed quod sit verum patet quia aliquando visum est quod ferrum aut aliquod corpus minerale cecidit de nubibus Dicit corpora perfecta sicut buffones et ranas etc Et etiam dicit Avicenna quod corpus animalis perfectum cecidit de nube sicut corpus vituli licet dicatur corpus mortuum non illa non potuit generari eius aliquis nisi ex eo quod descendit de nube si ergo vapor ut aer descenderet de nubibus tunc ex talibus generarentur predicta quod est falsum Tunc subdit quod omnia ista volentes deservire opinioni dicentium quod tonitrua excitantur divine ita quod deus facit descendere dictum quodquid sibi placet propter hoc quod terreant homines

Si autem hec credantur pro nichilo est opus nature quod iam diximus vel ordinem dubitatum vaporum qui exit de nube et pro nichilo est exitus quod dicit aristoteles in libro de anima quod aer cum tonitru fiunt ictus scindit ligna propter hoc et silva dicunt est quod deus sublimis regit naturas et administrat per ~~[illegible]~~ causas naturales et illas potius quam mirus quas divinas quia nobis sunt proximiores et de facili eas possumus investigare Hic albertus ponit oppositum dicens sic illud quod de nube descendit sit aer et quandoque etc facit argumentum ad partem aliquam Deinde Si ista opinio esset vera sequitur quod deus emitteret de nube quod vellet et quod effectus contrariatur dicuntur opera dei contrariatur quod veniret opus nature et quod non illas haberet operationes quibus est plena eo quod ista producuntur ab opere nature Sed quod est falsum quia sit deus [illegible]

Hic autor ordinem opinionum recitat que est contra firmum fundamentum quod illud quod descendit de nube est aer vel vapor et contra hoc facit propter argumentum et ponit opinionem gloriosi

sunt cum talibus conduceret illos effectus eadem ratione qua duceret omnes effectus et sic periret opera nature vult enim commentator octavo physicorum quod prima causa agit mediantibus causis secundis et ideo sunt corporibus celestibus et illa sunt agentia naturalia ... si aer et vapor non scinderet corpora dura tunc frustra dicit dictum aer ... 2o de anima quod aer in tonitruo scindit ligna non ligna sunt corpora dura ... quod effectus naturales dependere a prima causa ... 2o metheororum immediate ... mediate ... naturales non ... a prima causa ... 2o ... immediate ...

co albertus

Hec ponit solutionem ... questionis

Dico autem quod vapor aque ... ictus in aere et aque aer solus nil enim

ita maxime percutit sic illud quod primum percutietur ictu maxime recipit

nil enim recipit ictus percutientium sicut vapor et aer quod sic aliquid ... sor...

aer ... raritatem et ideo fortissime percutiunt vapor et aer vapor

Vapor enim descendens ... multum ... in aere ... corpora dura ... atque ... ad terram defert ... solus aer percutit

aut nunquam percutit sine aere quod sit vapor aer ... in mixtus aer

aut aliquando percutit sine vapore quando vapor usque ad terram non percutit ...

aut signum ... ventus et terre motus quod de talibus ictibus fiunt aer et va-

hic albertus ponit ... opinionem et vult quod illud quod descendit ... nube est quod sic compellit aque ... solus aer aliquando autem ... aer et va-

por ... sit nunquam aut ... solus vapor quod vapor sic solo nunquam percutit ... sit coniunctus aeri ... quod aer et vapor possunt facere fortissimos ictus probat sic ... illud quod fortissime compellitur a primo compelleti ... facere fortissimos ictus ... aer et vapor sunt ... nota ... quod primo compellens sunt frigus ... forte compellit vaporem et vapor compulsus fortiter compellit aerem et aer compulsus fortiter compellit ... declarat per signum quod aer ut vapor fortiter compulsus potest compellere ... enim patet in vento quod vapor venti compulsus a frigore medie regionis facit fortes compulsiones aeris ... patet in terre motu quod vapor compulsus a frigore terre fortiter movet terram ... solidum ... vapor sufficit movere terram ... aere quod compulsus sufficit ... compellere

quod vapor ille descendens in ictu fulminis aque ... multus ... paucus ... enim ... multus ... durat descendens in aere usque ad terram et sic vapor et aer sunt scindunt corpora dura ... vapor ... paucus tunc vapor ... compellit aerem ... vapor aliquando compellatur ad terram descendit ... Descendit aut eos solus aer scindit

Movet obiectionem quam solvit

Quod autem primo et 2o obiciebatur facile solutum quia aliud est de vapore et

aere in se consideratis et aliud de se consideratis in impetu et violentia

In se enim nil violentie inferunt percussa autem maximam violentiam inferunt

Et hoc tamen est quod nimia acuitas ... et est subtilis efficacitas aeris

violentie ... aer et vapor quod ... recipiunt omnem ictus

violentie et hec est causa quod ... compellitur a vapore et aere et non ... violen...

ca p^t e tn^c forti^s sic aer sicut vapor, et ideo sequitur cum tonitruo

aer sic dicit. ar. lib. 6 Alia cum corpora non efficiuntur subito violentie

aut fragilitatis ab ictu prouenientis corporis eo quod compressitudine sua resistunt

et violentia sua interius non recipiunt duas rationes. Et sol. ut experimentum

Quod autem mineralia etc. Prima ratio quia dicit quod descendens de nube ictu tonitrui non est vapor nec aer et licet sunt due rationes. Prima est illud quod est facile tenue non comminuet corpora dura. Sed vapor et aer sunt huiusmodi ergo etc. Ad hoc videtur albertus quod aer et vapor possunt dupliciter considerari. Uno modo secundum se et absolute. Secundo impetu violento et sic nunc fiunt compulsi et violenti. Alio modo considerantur secundum quod violenter sunt compulsa et sic fiunt fortissima expulsiones. Unde aer et vapor tunc dicuntur cum impetu cum fortissime impelluntur a frigore medie regionis et vapor compulsus fortius comprimit aerem et sic tunc ista duo descendunt cum magno impetu et faciunt magnam violentiam scindendo corpora dura. Secunda ratio quia sunt ista illud quod facilius impellitur a quolibet eo non fortius compellit alia. Sed aer et vapor sunt huiusmodi ergo etc. Ad hoc videtur albertus negando ... quod ea que facilius compelluntur illa facilius suscipiunt compressionem violentie non illud quod efficiuntur subito violentie interius et exterius sicut patet forte impellere alia quam est quod recipit violentiam et compulsionem solum exterius. Sed aer et vapor violentiam interius et exterius suscipiunt ergo possunt fortius compellere et fortius quam corpora duriora quod solum recipit compulsionem exterius et ideo contingit quod illa efficiuntur recipere violentiam interius et exterius quod suscipiunt ea tunc impetum quam compressiorem illa autem exterius tantum quod solum recipiunt ea compressionem non aer et vapor eo quod sunt corpora subtilia et rara tunc compelli possunt et confundi eo quod non resistunt. Alia autem corpora dura quod resistit resistunt non possunt compelli et confundi ... et sic corpora dura acciperent violentiam interius et exterius multo fortius compellere. Ubi quod aer et vapor sunt quod tunc accipiunt violentiam exteriorem et ideo non ita fortius compelluntur et per consequens non possunt ita fortiter compellere alia.

Quod autem mineralia cadunt de nube contingit propter mixtionem vaporum elevatorum

quorum materia reddit ad modum argenti vivi et sulfuris et sulfuris terrestris

non desiccati et argenti vivi turbulenti unde propter hoc ferrum cadit quod illud sit

ex terrestri turbulento et viscoso quod inter de coquitur ab igne nubis

propter quod cadit in specie calibis optimi quod est ferrum durum et congelatum

et depuratum et quod diu congelatur in nube frigida conglobatur in exterioribus

nubis et per modum guttarum destillat ab inferiori vapore ideo est quod

massa sic exprimant milij et terre composita corpora autem audiuimus

perfectorum raro formatur in nube licet hic semel dicatur sanguinem contingisse

Hic autor absolvit dubium propter tactum ... et sulfure quod ... metalla contingat in descensu ... tonitrui ... vel ... corpora

quod corpus vituli cecidit et hoc tempore maxime vtentibus stellarum attributis

in tempore isto forma vituli experimentum mineralia autem concedit

adeo sunt tunc exsiccata quod nec liquescunt nec fabricabilia sunt. Secundum

ad ignitionem vaporosam mouere hoc et hec patet. tamen narrat omnium philosophorum sententia solvunt illa duo que experimenta que adducit. Dicit prima experientia illius opinionis fuit quod aliquando ferrum vel loco plurium aliquod aliorum metallorum cadit de nube et hec causa assignat Albertus dicens quod elevatis ad aerem vaporibus lutulentis que declinant ad naturam sulphuris et ex decoctione illorum a calore fit ferrum vel aliud corpus minerale quia ex ferro et argento vivo generantur omnia metalla ut patet dictum est. Nota quod hec dicit quod ferrum frequentius cadit de nube quam aliud metallum quia ferrum generatur ex vapore terrestri lutulento et tali vapor sepe elevatur et ideo frequentius cadit ferrum et illa massa ferri cadit de nube disposita ac si esset composita ex pluribus granis minutis. Causa huius est quia cum ille vapor viscosus est elevatus usque nubem et congelatus ad latera nubis et quia est viscosus tunc conglobatur et sic a nube mouendo distillat sicut guttale pluvie et tali modo congelatur et manet sicut distinctus sicut pluvie gutte fit. Nota. Contra dicit quod mineralia et metalla cadentia de nube non sunt fabricabilia. Causa est quia calor vaporis incorporatus tunc exsiccant ipsum quod nichil aquositatis in manet et ideo non sunt liquefactibilia et per consequens nec fabricabilia ex omni liquiditas causa est aqua et quia ibi deficit aqua ideo non sunt fabricabilia. Sed porositatibilia. Nota. Contra dicit quod ex tali vapore generantur mineralia lutulenta sicut lapides et alia. Causa tamen est quia lapides puri coloris generantur ex aqua congelata ut ex vapore puro. Secundum tamen experimentum fuit quod aliquando cadit ex nube corpus animalis perfecti sicut quod dicit Avicenna semel vidisse eo quod vituli cadere de nube et dicit hoc factum fuisse per forte influentia et dispositionem celi in forma vituli et ex tali forti constellatione potuit vapor quantitatis figurari in modum vituli eo quod superiora hec gubernant et ideo regere in inferiora et ipsa mouere ad certas formas et species. Nota. Quod dicit Avicenna quod quadam vice cecidit tunc de ferro quod habuit pondus mille librarum et ex illo ferro iussit rex pastorum fabricare gladios et ideo videtur quod mineralia cadentia de nube sunt fabricabilia. Dicendum quod calor et generari incorporatus cum vapore illo ex magnitudine non potuit totaliter exsiccari et ab omni aquositate priuari. Secundum quia non sit aquositas in talibus non potuit liquefieri et per consequens fabricari et ex tali materia fiebant optimi gladij sed durique et sufficientes ferri decoctio.

Tempus autem generationis impressionum que sunt tonitruum et coruscationes

precipue in estate et in partibus magnum calorem et tempore magne estatis. Causa tamen

est quia impressiones iste fiunt de vaporibus spissis et grossis sicut sunt hec

de ex quibus fiunt nubes nigre et spisse sicut sunt facte quia tunc sunt ex

vapore terrestri inflammato vapor autem humor elevatus in superficie

terre vltra subtilis est et aqua subtilis que descendit per pluuias ad terram

Sed vapor iste emittitur ex profundo terre ubi aqua est impura et terrestris

Capitulum decimum in quo autor ostendit tempus in quo fiunt coruscationes tonitruum et coruscationes quia precipue fit in estate et hoc tempore magni estus et hoc probat rationibus

spissa et grossa et conglutinata quod ex huiusmodi fit vapor [illegible] in

passionum exigit autem de intimis terre vaporem non potest nisi calor sit magnus

valde et ideo non fit nisi tempore estatis

(a lin tredecimum huius tractatus in quo albertus audit tempus tonitrui et coruscationis Et vult quod tempus illarum passionum quales sunt tonitrui et coruscationis est proprie in estate et hoc probat triplici ratione quia ille passiones generantur ex vapore grosso et elevato a profundo terre ergo generantur in estate tempore magni caumatis una propter quia ad elevandum vapores de visceribus terre requiritur fortis calor et talis est in estate Secundo probat quia isti grossi vapores non elevantur a superficie terre ubi terra est rara et subtilis et similiter a superficie aque ubi aqua est rara et subtilis Sed elevantur a profundo ubi terra est grossa et spissa ubi aqua est grossa et spissa et grossi vapores ex quibus ille passiones generantur oriuntur a visceribus terre et hoc non fit nisi mediante forti calore qui non est nisi in estate Secundo quod autem terra et aqua sunt subtiliores in superficie quam in profundo hoc est propter caloris solis [illegible] et rarefactionem in superficie etc.

Ad hoc autem non fit tonitruum nisi de vapore adusto qui in sui ele-

vatione concipit conflammari sicut ante diximus calidum ad [illegible] non est nisi

tempore estatis et ideo fulgurum vapor tonitrui et fulguris non potest nisi de ele-

Hic autem ponit tertiam rationem ad idem et est ista ad tonitrui generationem requiritur calor fortis et ad [illegible] uetis nisi tempore estatis Sed talis est proprie in estate ergo [illegible] in tempore estatis cum a [illegible] patet quia tonitruus et coruscatio generantur ex vaporibus terrestribus siccis et adustis Sed hoc patet per ante dicta

Amplius generatio tonitrui et coruscationis non fit nisi a frigore fortissimo

impellente nubem aquosam et comprimente vaporem Tale autem frigus

non est in aere nisi fit expulsio undique ad locum unum aeris hyemali autem

expulsio non est fortis nisi tempore caumatis ut patet per ante dicta Generatio autem

tonitrui et coruscationis non est per se nisi tempore estatis

Hic autem ponit quartam rationem quod prima valet ad assignandum causam quare tonitruus fit per plus magnum cauma et est illud quia ad hoc ut fiat tonitruus requiritur frigus fortissimum constringens et comprimens nubes quibus constrictis ipse nubes agitant vapores terrestres in eis inclusos recepta agitatione et propter ad invicem confricationem reducuntur in ignem quibus inclusis impetuose latera nubis ad quam rupturam sequitur sonus et ignis sed non est frigus fortissimum nisi in aere nisi tempore magni caumatis quia tunc undique expellitur ad mediam regionem aeris tam ab inferiori parte aeris quam a suprema regione aeris

Ex hoc sequitur quod generatio istorum est propter serenitatem huius operationem celi

velud obnubilate quia tempore nubiloso est frigus dispersum in aere et non

faciat operationem fortem in uno loco uno Sed tamen quia ista non fiunt nisi in nube

Secunda ratio ad idem de generatione tonitrui et coruscationis

Tertia ratio sive causa

Infert ab qua causa generatione harum passionum

Quia tonitruum in aliud non est nisi ruptura nubis Et coruscatio in aliud quam vapor terrestris inflammatus et expulsus de nube humida

necesse est ut celum obnubiletur in desistentibus apparentibus. Signum autem quod non

videantur nubes quando cum micat fulgura fit in estate cum videtur

sereno celo chorustacio propinque et crepusculo et tunc non sunt nubes

cum micat coruscatio et ad nos venit alteracio splendoris [illegible]

[illegible]

Predictarum autem de fiali sit duplex locus istarum impressionum scilicet locus

in quo generantur secundum suas formas et locus in quo expelluntur et elevantur

vapores necesse est enim ut generentur in loco altiori quam aer passionis

gelidus quia ille superior est frigidior eo quod ad ipsum repellitur frigus

ab inferiori calido et huius signum est inter spacium quod est inter auditum

tonitrui et visum propinque quando magna sunt tonitrua quia tunc maius

est spacium illud quam cum parva sunt tonitrua locus autem in quo expellitur

materia est gelidus grossus humore aquee gelide et terrestre conglutinose

non de fiali separabit quia hic igne adveniente magis comprimitur et

Generatis in nube hic albertus de causis de loco tonitrui et coruscacionis. Et vult quod duo de loco talium impressionum. Unde locus est a ... media regione impressionum elevatis et ... in infima aeris. Alius est locus generationis talium impressionum ... [illegible] ... formam talium impressionum et iste locus est in media regione aeris ... [illegible] ... tonitrua ... coruscacionis ... [illegible] ... magna sunt tonitrua ... [illegible] ... auditus. Si autem dicit tonitrua nobis directe supposita possibile est quod sit propter coruscacionem et sonum et hic ... nubes ... coruscacio ...

Quod autem virtute Iupiter hic intonsando omissis famosis augurum

vocibus et inter se repugnantibus dicitur ad plus ioui qui est unus plane-

tarum de altera planetis tonare attribuerunt quia nunquam de aliis ...

nisi quod Iupiter hic impetate sua elevat fortem et siccitatem vectorum ma-

propterea quod fuerit quietus in ... aqua cum arte tempore estivo cum

signis aquilonaribus quia tunc certissime patet dici quod multe scintillationes

et tonitrua fiunt in aere. Ista est periculum futurum sit hominibus propter

aeris pestilencia ex nimia coruscatione futura propter vapores inflammatos

pestiferos in mixtos aeri quia Iupiter cum sole elevat eos et mars

inflammando corrumpit eos et ita fit aer venenosus et hec dicta de

tonitru sufficiat. Hic albertus ostendit quantum causalitatis Iupiter habeat ad tonandum et fulminandum. Et vult ... ... causalitas talium impressionum ... [illegible] ... vapores grossos et terrestres ... [illegible] ... Mars ... [illegible] ... septentrionalibus ... coruscaciones et tonitrua in estate. Et ... regnant isti duo planete ... vapores ... inflammatis ... aer ... pestiferum ... penetrabile ... aere pestifero ... [illegible]

Terremotus autem tunc hic malus vapore facto valde grosso

et terrestri efficitur. autem hic calore solis penetrando quasi ...

sive in ventre terre locum autem hic si terra oppilata in superficie ... in quo ... tonitrui et coruscacionis ... terre motus et vult quod ... terremotus ... vapor ... grossus ... terrestris ... motus terre fit ex magna agitatione et impulsione vapor[is]

Hic autor ostendit quam virtutem habeat Iupiter in generatione fulminis et tonitrui

Capitulum undecimum de causis loco et generatione terre motus

... motus terre fit ex magna agitatione et impulsione ... terre ... vapor grossus et terrestris ... in visceribus terre ... vapores ... terre ... [illegible]

in vesceribus terre est quod impulsione forti terra in aliquibus locis movetur sive elevatur
Si tamen impulsio fortis non potest fieri nisi a vapore grosso et terrestri ergo causa
materialis motus terre est vapor grossus et multum terrestris Si causa efficiens
terre motus est calor causa efficiente omnium impressionum sive calor solis non
in summo suppositus sed sub aliquo gradu caliditatis sit fortis et excellens
et hoc est quod calor penetrando congregat quia si calor non esset fortis
et excellens tunc non posset penetrare superficiem terre et vaporem ipsius in
terre movere

Fideo ergo et distinguimus hec terra incipiendo a loco locus ergo optimus
latus est ex tribus causis Aut quia non est arenosus mari vicinus ita
quod fluxus et refluxus maris sunt ad terras ipsius et sic opilatis locus concludo
maris et concluditur vapor ita quod non potest elevare quia concludit repletum
est pororum Aut opilatis poris pluvijs multis continuus Aut quia terra
solida est et saxosa et continuata saxo in hijs ergo locis excitatur
nimis calore sed subtilis et non potest exire propter opilatos poros in superficie
terre et ideo multiplicatur et nutrit terre motum Aut ideo sit terrestris vapor
concluditur permittitur et paucus grossus et subtilis calidus et estuum et frigi-
dus temperatus et ulterius quia tribus modis primo fluxus et refluxus maris quando fluit
super terram et claudit poros eius quia concludit et repletum pororum secundo super-
ficies terre clauditur per continuam pluviam ex qua causatur terra lubricosa et fenis:
bilis que obstruunt poros terre tertio terra obstruitur opilatur superficies eius
saxosa et lapidosa et superficie est unus lapis continuus totus terra quod est quod
multum dura claudit poros terre Et illi modi opilationis terre impediunt exitum
vaporum et sic causatur motus terre per reclusionem vaporis in terra
et tamen vapor aliquando est multus aliquando paucus aliquando magis calidus et adustus
aliquando temperate frigidus Et secundum hoc motus terre aliquando sit maior aliquando minor
ex diversa dispositione vaporum §

Ex hijs autem duobus sive loco et materia concludit tempus egressionis et
effectum Tempus igitur egressionis ut frequentius est tempore equinoctij quia
tunc multiplicatur materia ventorum in terra et extra multiplicata concluditur
terra et egreditur Vidimus ergo terre motum magnum durare multo tempore
ut in Lombardia quod sunt ibi tropici hiemales et hic accidit ergo

Hic autem prosequitur de loco specialiter ostendens primo terre regiones quibus terra opilatur in superficie

Distinguit varietatem motus terre in aliis

Postquam autem dixit de loco hic ostendit tempus terre motus

quia materia fuit multa et confusa in terra et porri illo tempore valde opilati sunt

super terra ita quod non potuit evaporare paulatim et ideo movet se sepe

erat enim vapor calidus valde et diffusus per latitudinem totius provincie

et quia erat calidus valde ut frequenter emitterat terram de nocte autem

a frigore noctis inspissabatur ita quod tunc movere valuit et ideo

frequenter mediis noctibus veniebat et sic fere duravit per 40

hic autem ostendit tempus generale motus terre et ultimo conclusionem. Equinoxium est proprium tempus in quo fit motus terre, quia ibi est tempus motus terre et egressio dies vaporum de terra. Sed circa equinoxium vapores egrediuntur de terra plus quam in alio tempore, ergo tunc fit motus terre. Maior patet quia circa equinoxium materia vaporum est magis multiplicata in terra quia tunc fuit multi venti et tunc pluvia est magis consumata quam in alio tempore. Sed circa solstitium estivale sunt fortiores cause egressionis vaporum quam equinoxium eo quod tunc est intensus calor, ergo solstitium estivale erit proprium tempus terre motus. Dicit quod tempus egressionis vaporum de terra duplex consideratur. Uno modo quantum ad materiam vaporum. Alio modo quantum ad causam efficientem evaporationis. Primo modo equinoxium est proprium tempus egressionis vaporum de terra et sic ultimo terra quia tunc materia vaporum est magis multiplicata quam in alio tempore. Sed secundo modo solstitium estivale est proprium tempus egressionis vaporum de terra quia tunc calor solis est magis multiplicatus et intensus quam alio tempore. Et ultimo instantia. Et tunc ponit instantiam quia in Lombardia fuit motus terre circa tropicum hiemalem et circa festum Lucie et quia Lombardia est terra multum saxosa et dura in superficie in multis locis et in quibusdam locis est paludinosa et tenax in superficie, ergo pori terre faciliter sunt obstruuntur et sic multi vapores clauduntur intra quod aliquando per accidens movent terram circa predictum tempus. Item Lombardia est quasi in principio quinti climatis et etiam est regio calidior quam septentrionalis et calor fortis congregat multam materiam vaporum in terra. Et quibus erat causatus motus terre frequens.

Mane autem diurno est magis in mane et in meridie quam in alio tempore diei

et magis in nocte quam in die nisi aliquando per accidens eveniat quia cum

vapor est calidus tunc minus subtiliatur in die et magis inspissatus movet

terram in nocte. Si autem sit calidus paucus tunc stat in nocte et quia paucus

est respectu solis in mane subtiliatur et movet. Si vero est frigidus multus

et spissus tunc non subtiliatur ad movendum nisi sole confortato super ipsum

hic autem distinguit motum terre penes qualitatem vaporum. Et ultimo quod aliquando motus terre est de mane et aliquando in meridie et aliquando in meridie de nocte quia si vapor terre in se est frigidus non multum spissus et tunc sufficit terram movere de nocte. Aliquando autem vapor est subtilis et in in grossitie per totam noctem. Sed tunc non est in tanta grossitie quod sufficiat movere terram. Sed adveniente de mane calore solis ille vapor in se fortificatur et commovetur per calorem solis et sic potest movere terram. Aliquando vero ille vapor est frigidus et valde spissus et profunde in terra sic quod sol non potest

tio subtiliare et commovere illos vapores et ideo oportet calorem augere usque ad horam nonam ante quam per illum vapores subtiliare et movere ad movendum terram Et inde ideo prima in meridie sit motus terre
quare in meridie est a [illegible] calor quam [illegible] tempore Omni [illegible] sol
in meridie magis directe dirigit radios suos super terram quam de mane et de vespere ideo maiorem calorem inducit quam tenet quod caliditas
in corporibus inferioribus causatur per radiorum reflexionem et de [illegible] anguli incidentie sunt acutiores de tanto maior fit caliditas et sic fit in meridie ideo etc.

Nunc dicit modum egressus et exitum vaporis terre motus et de vaporum causancium terre motum

Egressus autem eius vaporis quando est paucus et subtilis per poros terre laxi tunc est sine sono et non inducit nisi parvum tremorem Si autem est subtilis parvus et pori terre constricti tunc inducit cum parvo tremore quendam sibilum Si vero est multus et spissus et pori terre constricti et tunc est frigidus et non aduret [illegible] Aut calidus et adurens Item aut est vapor unius venti parit aut duorum oppositorum scilicet aquilonis et austri aut subsolani et favonii Item aut in loco ubi est aqua aut ubi non est aque Si vapor est multus frigidus in loco non aquoso et multus pori terre non oppilati elevabit terram ita quod videbuntur quasi montes ut colles et si non perveniat ad aliud locum ex impetu suo tunc iterum
residet egressus vaporis ut in toto ut in parte quam declaravit illius capituli in [illegible] [illegible] quam declaravit in
actum et proprietates motus terre et sic in egressu vaporis de terra Et vult quod in motu terre vapor inclusus in terra petit exitum ideo etc. ex diversitate egressu ipsius vaporis in terra causantur diverse actiones quia aliquando egressus eius est debilis et subtilis et tunc non causatur sonus nec motus terre Aliquando autem est multus violentus et fortis et tunc causat magnum sonum et facit tremores [illegible] terre et sic [illegible] montes et colliculos Nota

quod Albertus ponit quadruplicem diversitatem in ipso egressu vaporis de terra Una ex parte vaporis quia aliquando vapor est subtilis et paucus aliquando est multus et spissus aliquando autem est frigidus aliquando autem calidus et equaliter Secunda diversitas sumitur ex poris terre quia aliquando pori terre sunt aperti et aliquando sunt clausi et aliquando faciliter possunt apperiri et aliquando difficulter Tertia diversitas sumitur ex parte loci ubi locus est multum aquosus arenosus ut [illegible] Quarta diversitas sumitur ex parte ventorum ut tunc vapor est alicuius venti principalis scilicet aquilonis vel austri vel est duorum ventorum oppositorum scilicet aquilonis et austri et ex ipsis diversitatibus quod sunt in egressu vaporum multa contingunt accidentia et effectus quia quando pori terre sunt firmiter clausi in illo loco ubi vapor [illegible] petit exitum tunc per impulsionem terra elevatur ad modum mont[is] et illa elevacio fit dux quia aliquando fit sine ruptura terre ita quod terra elevata non pervenit ad aliud locum et sic illa elevacio aliquando potest cessare et deficere propter egressionem vaporis et sic tangit in terra sequente cum dicit iterum residet Sed aliquando potest fieri quod terra elevata pervenit ad aliud locum et ex tali pervenien[cia]

terre causantes montes et colles et aliquando montes saxosi vel lapidosi. Et aliquando montes arenosi, secundum quod terra illa est contraria vel disposita.
Hic auctor ex diversitatibus seu diversionibus reddit causas effectuum terre motus. Quia si ille vapor est frigidus et mixtus frigidus et in loco ubi non sunt aque tunc elevabit terram et faciet montes et videtur terra sic montes et valles. Item talis vapor est aliquando ita fortis quod terram elevatam eicit de loco suo et tunc manet in una parte mons et in alia parte foramen. Si autem non est ita fortis quod tunc postquam ille vapor exierit de terra, terra equidem residet ad locum suum. Et sic patet quod aliquando ex terre motu aliquando generantur montes et propter hoc terre saxose sunt ut plurimum montose quia propter constrictionem pororum vapor non potest exire et sic aliquando elevat terram et sic causatur ad plurimum nandum terre motus.

Si autem est frigidus mixtus in loco opilato ubi sunt aque tunc si aque sint insuper elevate absorbet eas ad tempus donec resideat quod elevatum est. Et ex hac terra accidit quod cum miraculo factum est in partibus meis in fluvio in loco qui dicitur Koyson ubi enim absorbitus fuit fluvius fere per unam leucam et per unum diem et non sentiebatur decurrere aqua super ut infra leucam eo quod in loco terre motus absorbebatur et egrediebatur postquam et tunc residendo manabat ut prius et eo tempore ego supervenissem et vidi foramen ex terre motu. Si autem aqua fuerit in superficie tunc quandoque

Hic Albertus ostendit alios effectus terre motus intendens. Si ille vapor est proiciet terram et faciet eam aperiri frigidus et mixtus et pori sint opilati. Sed si in loco ubi sunt aque in superficie terre tunc aliquando ille vapor illas aquas absorbet ad tempus donec illa terra elevata residet ad profundum. Iuxta hoc Albertus ponit experimentum quod de terre motu quidam fluvius dictus secarius absorptus fuit per unam leucam et per unum diem. Et tunc nec sentiebatur manatio aque nec superius nec inferius et hoc habebatur pro magno miraculo. Et hic est etiam quod dicitur de Danubio quod qui pertransit Ungariam intrat foramina et intrat terram quasi per leucas quinque et hoc sit sicut factum est per terre motum quod sic proicit terram de loco suo et facit foramina quas vulgares dicunt infinite profunditates quia non possunt mensurare profunditates foraminum.

Si autem vapor est siccus et adustivus et in loco opilato non aquoso tunc egrediens sufflat multas cineres terre aduste ita quod quandoque operit civitates vicinas et destruendo eas. Quandoque etiam tam ille quam precedens proicit terram ut cineres in fluvium et operit ita quod videtur absorbere et quandoque etiam

obstruendo fluuios in una parte et cogit apperire in alia. Cum autem

vapor est compositus aliis sic est valde periculosum quia facit confidas

foramines quasi vnus mouet aquam venientem aperte vna et alia

exire alia et inducit ex cursu diluuium prerelatu et plurime quod ob-

struunt fluuiorum hostia ad fluxum consuetum. effectum terre motus Et vult dicere si autem ille vapor est mixtus ad vrens et locus ille in quo egreditur est siccus et non liquosus tunc per eius caliditatem aliquando comburit terram et conuertit eam in cineres et in pulueres sic quod per eius exitum adducit multos cineres et pulueres qui ex agitatione ventorum ob-struunt valles et etiam aliquando ciuitates et villas eo quod per ventum sufflentur ad loca angulosa Et aliquando obstruunt meatus fluuiorum et cogunt fluere ad loca non consueta et sic terra est duplici modo disposita in loco egressionis sic etiam causantur diuersa accidentia quia si terra est magis arcillosa ut saxosa arenosa aquosa ut non aquosa sed secundum hoc fit diuersitas egressionis vaporis Si quando terra est aquosa tunc non comburuntur in egressu vaporis quia humidum resistit combustioni) si ille vapor egrediens est multum spissus et multum calidus (tunc facit magnas foragines in terra per suam violentiam in pulsionis egressionis eius ita quod aliquando submerguntur ciuitates etiam aliquando isti vapores occurrunt ex oppositis regionibus ita quod vnus mouetur ex vna parte et alius ex alia parte et per talem motum oppositum terra rapta potest obstruere meatus aliquorum fluuiorum et sic loquitur quod licet talis fluuius fuit semel ille non obstructus et fecit diluuium prerelatum-dare et quia fluuius non potest habere fluxum consuetum tunc elevantur et diffundunt se super regiones planas et causat diluuium prerelatum

Exemplum autem de terre motu ponitur in castanea et ouo que si ponantur

ad ignem non fractis corticibus vapor qui est interius exsiccatus a calore

lore exteriori et incipit subtiliari et volens exire et inueniens

resistenciam impetu magno frangit testam ita quod frequenter proiicit

ouum aut castaneam de igne Signa autem precedencia terre motus sunt

fugius ex vapore frigido et sonus ex motu subterraneo sequencia

autem sunt caligo et tenebre circa solem et stellas propter indispositionem

nubium et hec de terre motu dicta sufficiant. hic albertus declarat egressum vaporis propter quod est causa quia terre motus est effectus valde mirabilis et pluribus ignotus quantum ad eius causas naturales ut ergo possit patere eius possibilitas tunc albertus declarat exitum vaporis in motu terre per quoddam exemplum volens quod si quando ouum vel castanea ponatur ad ignem non fractis corticibus tunc vapor interius subtiliatus a calido exteriori et occupat maiorem locum quam ante et sic aliquando contingit quod in tantum rarefit quod non potest continere in testa et sic vapor rumpit violenter testam et aliquando proicit ouum vel castaneam extra ignem sic etiam est de terre motu quando terra est oppilata et vapor non potest exire tunc commouet terram violenter et aliquando proicit eam de suo loco vt prius dictum est Et tunc sub [illegible]

Ita quod vnus fit [illegible] alius

Declarat possibilitatem eius a vapore exemplo

Nunc ponit signa que possunt cognosci terre motus

urgit precedencia terre motum et sunt duo. Primum est frigiditas contra naturam et hoc est quia vapores frigidi sunt clausi in terra. Secundum signum est quia sub terra audiuntur quandoque sonitus sicut sibili et hoc propter motum vaporum sub terra. Sed signa sequencia terre motum sunt caligo et tenebre obnu- bilantes quia vapores grossi exeuntes de terra obumbrant aerem.

No[ta] propter dicta sunt confirmatio quia ex terra quia de tanto aliquid rarefit fit naturaliter de tanto ipsum rarefit et subtiliatur et quicumque aliquid rarefit tunc occupat maiorem locum quam in quantum agens dat de forma in tanto dat de loco quantum forma. Ergo vapor clausus in ovo vel in castanea vel in glande calefit tunc subtiliatur et fit magis rarus. Ergo petit maiorem locum et quia subtilitas non potest habere maiorem locum ergo frangit testam cum violencia et causat sonum maiorem vel minorem secundum quod violencia est maior vel minor. Et ergo cautum est quando in castanea modicum incidere ut vapor possit exire et sic non causat talis violencia.

Consequenter videre de vento turbinis et de isto tractare

Capitulum secundum de generacione venti turbinis et effectibus eius

facile est secundum predicta quia non causatur nisi a ventis ex opposito quando se veniunt quorum utrique equepotentes est alteri vento turbinis. Ca[pitulum] decimum quintum de generacione

et primo ponit generacionem eius secundo effectus. Primo effectus autem eius. Nota

Dicto vult tamen quod ventus turbinis nichil aliud est nisi conflatio duorum ventorum ex opposito quando se veniunt et ambo sunt eque fortes et tunc propter resistenciam quam habent inter se causatur quedam ventilacio in tali materia ascendens et descendens et talis ventilacio vocatur ventus turbinis. Et quia sufficienter prius declaratum est de natura et de causis ventorum ergo modo facile patet causa huiusmodi venti turbinis quia non differt ab aliis ventis nisi per accidens. Et Albertus notanter dicit eque fortes quia si unus esset forcior altero tunc forcior depelleret debiliorem et per quod non fieret ventus turbinis. Et ille ventus apparet circulariter moveri in aere quia ex concursu illorum duorum ventorum oppositorum fit quedam regiro[latio] et unus resistit alteri ne moveatur versus plagam unde venit.

Effectus eius autem est elevacio pulveris et quandoque eradicacio arborum

Oridet effectus venti turbinis

sed quia fortes sunt ut debiliores quandoque autem unus est debilior

alio cum resistenciam aliquam et tunc cedit per totam viam flatus unius

per quod elevatur et resolvitur pulvis sicut circulus et fit tunc turbo

Oridet generacionem venti

quandoque per accidens a vento uno tamen quando repercutitur ad parietem aliquem. Hic Albertus ondit effectus venti turbinis et vult quod alius et secundus effectus est elevare pulveres et alia versus flatum sicut corpora levia sicut stramina ut vestimenta et alia que iacent in superficie terre. Aliquando autem eradicat arbores et hoc quando venti ex opposito venientes sunt multum fortes et unus resistit alteri. Et aliquando contingunt effectus mirabiles in vento turbinis sicut quod est domus subvertitur et aliquando homines elevantur per aliquod spacium sicut recitatur de uno qui sic fuit raptus per dimidium miliare et homines putabant eum duci per dyabolum. Unde vulgares dicunt quod in tali vento sunt demones qui subvertunt res sibi obviantes et venti per accidens generantur. Locis strictis et an- gulosis ubi flatus venti unius non potest habere liberum meatum sed repercutitur ab aliquo obstaculo ut puta a monte vel a pariete vel a muro et sic resolvitur sive resolvitur in seipsum.

Capitulum tertium de generatione yridis [illegible] et tempore [illegible]

Restat videre causas generatorum ex vapore que contingunt circa lumine solis et lune stellarum sicut de yris et circulis solis et comete et colores nubium et nebularum et stellarum et galaxiam et continuationes sicut in precedenti dictum est de generatione impressionum non illuminatarum nunc dicendum est de generatione impressionum illuminatarum a sole sive de generatione yridis et dividitur in sex partes in quibus [illegible] dicto vult tunc quod nunc dicendum est de generatione impressionum generatarum ex vapore solis que sunt circa lune solis et stellarum quomodo fiunt sicut yris et talia sed ille [illegible] a precedentibus quia non [illegible] seorsum generari sive lune sed ponit impressiones [illegible] generantur per luce lumine

ponit generationem yridis

Sciendum autem quod yris secundum aristotelem causatur ex radio solis redeunte ad vaporem quem circa nubibus sicut radius refulgens in aqua relucet ad parietem. Oportet autem nubem tersam et quietam et congregatam esse cuius partes consistunt ut sint similes et sic exterior superficies plana sit et levis ad recipiendum radiorum impressionem et sic radius relucet ad vaporem sicut speculum luminosum relucet ad speculum sive sit quod facie positum. Hoc exemplum ponit aristoteles in 3 libro methereorum dicens quod cuiusdam viri debilitatus fuit visus et dum iret videbat ante se lumine quod coram facie sua erat dum ambulabat quia multum humore grosso et turbido in pupilla oculorum defluente magno eius confusa et propter oculorum imprimebatur humore isto tamquam speculo quod ita quod putabat quod semper sibi coram facie sua se ambulare.

Aduertit [illegible] quod [illegible] reflexio radii ad solem

Hic tamen in quo albertus declarat generationem yridis et dicit quod yris nihil aliud est nisi reflexio radiorum solarium a nube aquosa et uniformi ex opposito solis situata ita quod splendor solis primo lux transit ad nubem et de nube reflectitur ad vaporem et sic apparet yris in vapore aqueo. Et hic declarat in littera aliter et sic sol primo lux splendorem suum mittit ad aquam et ab aqua illuminata radius solis reflectitur ad parietem et causat resplendentiam quandam lucis ut splendor in qua resplendentia recipitur aliqua diversitas colorum. Item ad generationem yridis requiritur quod nubes opposita sit spissa seu [illegible] uniformis et quod sit tersa et polita in superficie exteriori. Alias enim radii solares non reflecterentur ab ipsa nube sed magis penetrarent ipsam. Reflexio enim radiorum fit ad corpus durum, opacum et spissum quod non permittit se totaliter penetrare a radiis sed magis resistit eis. Et talis [illegible] est in nube causatur ex affluentia vaporum ad invicem [illegible] ad [illegible] consistunt [illegible] applaudat [illegible] et quanto maior [illegible] partibus tanto nubes est spissior et clarior et ex consequenti ad talem nubem fit reflexio radiorum manifestior et hac de causa contingit quod aliquando yris apparet

magis lucida aqua minus lucida quia quanto nubes est spissior et profundior et spissa-
rior et minus spissa. Et tunc Albertus adducit contra Aristotelem volentem quod visus
luminosus reflectitur ad aliud et reflectitur ab eo quia omnia lucida plana
et polita [illegible] si fuerint lucida reflectent radios ad ipsa venientes
et sic aliquando contingit quod aliqui homines debilis visus [illegible] de mane ambu-
lantes speculantur ymaginem eorum [illegible] quia tales
habent vim reflectendi radios venientes ad ipsos et non solum ab aqua
sit talis reflexio. Sed est ab aere inspissato quemadmodum Antiphon videbat
suum idolum ante se [illegible] in aere. Verum tamen Aristoteles hic loquitur more
antiquorum et ideo secundum veritatem est fortis ymaginatio et fantasia quam
habuit Antiphon de sua figura non distinguens inter figuram eius ymagi-
natam et veram.

Et licet sol [illegible] imago est iris sit rotunda quia tam longe latior est
in nubibus superiorem partem tangens imprimit formam circularem
unde quanto sol est propinquior orienti vel occasui tanto maior opposita appa-
ret arcus maior. [illegible] corpus luminosum quod generat suam similitudinem in alio debet
eam generare sub eadem figura sicut ipsum est quare ergo iris que est similitudo
solis non est circularis sive rotunde figure sicut sol sed potius semicircu-
laris. Respondet autem quod causa est ista quia sol est multo maior quam iris generans
suam similitudinem in nube sub eadem figura sed magis sub figura semi-
circulari. Sed tunc ad instantiam quod dicitur omne corpus lucidum quod generat [illegible]
[illegible] secundum equalem quantitatem quod sit quantitatis alteri comparabilis. Si
autem est quantitatis incomparabilis alteri tunc non oportet et sic est de
iride et sole. [illegible] quia centrum iridis est punctus quem protendit linea producta
a centro solis per oculum videntis directe ad punctum sibi oppositum et ideo sole
existente in oriente et nube in occidente apparet pars iris in occidente
et [illegible] maxima apparet iris. Sed tunc punctus quem protendit linea transiens
a centro solis per oculum videntis est punctus qui tangit orizontem in superficie
terre et ideo supra terram remanet semicirculus. Ex quo patet quanto plus
sol elevatur super orizontem tanto minor apparebit iris quia quanto elevatur
linea recta transiens per centrum circuli in una parte tamen deprimitur in alia
parte et ideo iris non apparet nisi per modum semicirculi vel [illegible] minoris portionis
et numquam per modum circuli integri.

Colores autem iridis causantur ex eo quod nubes irradiata a sole
partes quasdam habet altiores et quasdam dimissiores et quasdam grossiores
ut sole transmutatur [illegible] subtiliores ut sole excludatur. Habet
inequalitas utriusque luce et umbra permiscet et mirabiles arcus species
representat. Sunt autem colores secundum Aristotelem tres ut dicit [illegible] unus
[illegible] rubeus extrinsecus super gibbositatem arcus [illegible] secundus viridis de-
inde albus et quasi sub illo glaucus et non possunt pictores colorem facere
similem iridi et propterea propositum medium inter extrinsecum et intrinsecum

[Right margin:] Determinat de figura iridis removendo dubium quare ... [illegible]
[Right margin:] Aristoteles [illegible] ... [illegible]
[Left margin:] Determinat de coloribus iridis ... [illegible]
[Left margin:] Aliqui [illegible] quam alii

quidam philosophi

Tangit opinionem aliorum de coloribus iridis elementis

Tu dicat iride hec quatuor colores principales ex quatuor elementis

ex quibus autem dicat nube constat scilicet ab igne rubeum et aere purpureum

herbas

ab aqua glaucum, a terra scilicet arbores et gramina viride

declarat diversitatem colorum iridis et primo secundum opinionem philosophi, 2o secundum opinionem aliorum. 2a ibi [illegible] dicit [illegible] vult quod diversi colores iridis causantur ex diversis dispositionibus partium nubis, [illegible] partes in nube aliquas altiores et aliquas depressiores, aliquas grossiores et aliquas subtiliores, in quibus partibus diversimode recipiuntur radii solares et sic causantur diversi colores in ipsa nube qui consistentes ibi ad inferiorem et representant mirabile speciem iridis [illegible] quod apparet arcus coloratus [illegible] quasi sub medietate nubis [illegible] et in alia parte viridis et in infima parte aliquando flaueus ut lasurius [illegible]

[illegible]

Arcus iste in diversis temporibus diversa signat in meridie enim arcus

magnam vim aquarum in aere [illegible] quod in meridie [illegible] dominare

Si vero circa occasum fulserit leniter tonabit et pluet Si ab oriente

ut circa surrexerit serenitatem promittit

[illegible]

generatus ventus et pluvia et illi grossi vapores manent ita usque et iridis post meridie de post non apparet. Si quando apparet iris de vespere tunc ea occasione solis tunc significat tonitrua futura et etiam pluviam. Cuius causa est quia tunc nubes aquatice non possunt consumi per calorem solis quia tunc sol recedit a nobis ergo manent nubes in spissitate propter frigus noctis et sic ex aqua parte fit tonitrus et ex alia pluvia. Si quando apparet iris de mane tunc significat auram futuram serenam. Causa est quia tunc materia grossa nubium potest consumi per calorem continuum solis quia tunc sol continue ascendit supra nostrum emisperium et fortificatur in calore et ideo effectus non [illegible] sequitur. Si ut frequenter [illegible] post festum [illegible]

De arcu autem iste arcus hiemis aut circa post autumnale equinoxium in qualibet hora

Margin: De iride de temporibus quibus fit apparitio ipsius arcus

diei posse arcum fieri in estate vero non nisi incipiente uel declinante iam

die cuius rei illa redditur in estate circa meridiem sol est calidissimus et nubes

exurit ita quod suam contra eius ymaginem infirmare non potest. Sed in matutino tempore

ad vergens occasum quia minus calet levius a nubibus sustinere potest et suam

meis ymaginem imprimere. Item cum sol non solet facere circulum nisi oppositis

his nubibus in quibus fiat cum cum dies breviores sunt sicut nubes

sibi soli opposite obliqua et ideo in qualibet parte diei cum sol est altissimus nubibus

suam potest imprimere ymaginem temporibus vero estiuis super verticem nubis vertitur

et ideo tunc media die nubes directe respicit ut eius suam ymaginem in
[illegible] ea pars [illegible] in qua declarat [illegible] apparet iridis. Unde iris ut
frequenter causatur in autumno quia tunc elevatur vapores grossi et generatur
permixti nubes aquose et quando tunc sol splendet per directum oppositum generatur
iris. Raro apparet in aere propter eandem causam tempore vernali quia tunc elevantur
multi vapores aquosi. Raro apparet in estate sole existente in oriente uel in
occasu. Sed numquam apparet in estate quando sol est in meridie. Cuius causa est quia de quanto
sol est magis elevatus de tanto centrum iridis magis sub deprimitur sub orizonte.
Sed in estate cum sol est maxime elevatus super orizontem et centrum iridis est maxime
depressum ita quod si tunc fieret iris in aqua nube per illuminationem solis tunc ista
iris non appareret nobis. Sed Beda reddit aliam causam quia sol in meridie generat maximum
calorem et consumit vapores grossos ex quibus deberet generari iris. Item Beda
dicit quod post equinoxium autumnale qualibet hora diei etiam quia tunc incipit declinare
a nobis et ergo de illa apparitione nulla est difficultas nisi in meridie ut circa me-
ridiem. Si non apparet iris in meate post festum Michaelis tunc videtur propter
boream proportionem multe supra orizontem. Sed si apparebit in meridie super festum
Martini videtur [illegible] proportione a [illegible]

De iride autem dicit Isidorus in libro Ethimologiarum arcus est celestis dictus

Margin: [illegible] capitulo [illegible] Isidorus [illegible] de iride [illegible] arcus

ad similitudinem arcus alterius et iris proprium nomen habet et dicitur iris quasi aeris

quia per aerem descendit ad terras. Hic autem a sole resplendet cum in aere

nubes ex adusto vapore radiis solis et aerem super figunt varios co-

lores ista dat res illi quod aque tenuis aer lucidus et nubes caligates

irradiante istos varios dat colores [illegible]

Circulus aut qui videtur quasi in circuitu solis sive corona causatur

ex vapore humido ascendente et multiplicato in aere super quem tunc

illuminatur sol et lucet splendor eius in aere vel in vapore a

illo deinde aut reflectitur illud lumen ab aere rediens super ipsum

vapore ascendentem et sic videtur circulus sive corona celi in circuitu

solis et licet iste circulus solo videatur longe non tamen longe a terra sit

ista effigies sed visus in debilitate deceptus putat ipsum circa solem

et similiter accidit circa lunam et in aliis stellis quibus lumen [illegible] noc-

te circa lunam et stellas frequencius apparet circa solem vero radiis circa

rarius propter fortitudinem caloris ipsius vapores resolventes [illegible]

[illegible]

Halo

[illegible]

disperguntur quia quando ita contingit quod res perspicua videtur a remotis et lumine transpa[illegible] ... remotiori distantia quam est et propter ... Predicta ... [illegible] ... sensibile ... in quibus casibus ... 2o quia organum ... 3o quia medium ... Nota quod halo plures apparet circa lunam quam circa aliud astrum ... ita alia astra minus apparet ... sole minime apparet quia sol suo vehementi calore vapores consumit vel saltem resolvit.

Circuli isti si dilapsi equaliter fuerint in semetipsis evanuerint serenitatem aeris tranquillitatem significat. Si autem in una parte quasi rupti cessaverint ventum ab illa parte flare significat. Si vero in pluribus locis fuerint rupti tempestatem naute in mari exspectant. Videtur autem quod color solis sicut color prune aut vehementiorum rubedinis et contingit ex mixto fumo et vapore ascendente ad ipsum sicut contingit ex fumo mixto ascendente de lignis viridibus quando cum lumine ignis [illegible] ... Et nota quod halo tria significat ... serenitatem future. Si autem in duas partes dissolvitur ... signum est ventorum dissolutionem halonis. Si autem ingrossatur et nigrescit tunc signum est pluvie. Item Nota halo causatur ex vapore humido et equaliter grosso ... halonis ... Si paulatim deficit tunc signum est quod ille vapor est equaliter consumptus per calorem solis vel alterius astri et tunc sequitur aura serena. Si autem partes halonis fuerint vehementer rupte ad unam partem tunc signum est ... ventus ... vapor distrahitur per ventum. Si undique autem rupti fuerint partes eius tunc signum est quod multe perturbationes sunt in aere et per consequens sequuntur tempestates.

Colores vero nubium et nebularum causantur ex commixtione luminis cum ipsis secundum quod magis et minus sunt diaphone. Unde dicit Averrois necesse est quod color sit ex mixtione corporis lucidi cum diaphono. Color igitur albus causatur in nube ex adunatione luminis clari cum ea si fuerit ipsa nubes multe diaphonitatis. Color autem niger contrario modo causatur videlicet in nube ex adunatione luminis cum ea si fuerit minime diaphonitatis.

Secundum capitulum est ...

Colores nubium unde causantur

Halo tria significat

Colores nubium

Capitulum aliud declarans colores nubium. Pro quo **Nota** quod colores diversificantur secundum diversitatem colorum exteriorum in nube et secundum luminositatem vehementem super ipsam nubem. Quare secundum venerabilem Albertum super librum metheororum quadruplex apparet color nubium scilicet albus niger subrubeus citrinus et viridis. Color albus causatur ex raritate vaporis per quem intensus splendor solis transparet. Sed color niger per oppositum causatur ex vapore grosso et multo spisso per quem splendor solis non potest sufficienter transparere. Sed color rubeus causatur ex vapore multo fumoso et terrestri in quo sit plurimus [illegible] et splendor multe luminositatis illuminat istum vaporem. Sed viridis causatur ex vapore aqueo et multo lucis admixtione [illegible]. Sed color citrinus causatur ex vapore humido a quo sit plus aqua licet calide et lumine illuminat istum vaporem. Et sic apparet quod secundum diversitatem nubium diversificantur colores. Vel colores generantur ex commixtione lucis cum opaco terrestri et quod diversitas colorum fit secundum diversitatem lucis et opaci. Nam si lux sit fortis et opacum debile apparet color albus. ~~Si vero oppositum apparet niger. Si autem opacum sit adustum tunc apparet color rubeus ut tendens ad rubedinem et si vero tale opacum fuerit debilis lucis~~ Si vero oppositum apparet niger. Si autem opacum sit adustum tunc apparet color rubeus ut tendens ad rubedinem et si vero tale opacum fuerit debilis lucis tunc apparet viridis et sic de aliis.

Medii autem colores qui sunt inter album et nigrum diversificantur secundum diversitatem istorum duorum colorum scilicet corporis lucidi et diaphani secundum magis et minus et ideo dicit auctoritas album colorem et nigrum sunt elementa colorum. Sed alio ordine quod medii colores generantur in nube et sic variantur causas secundum magis et minus variantur effectus. Sed lucidum et opacum sunt cause colorum et quod illis diversificatis secundum magis et minus ex diversificantur colores medii. Et patet ex dictis. **Nota** littera dicit quod color albus et niger sunt elementa colorum mediorum. Contra hic dicit Aquinas si colores medii componerentur ex albo et nigro tanquam ex elementis sequeretur quod contraria sunt simul in eodem quod est falsum. Dicendum quod album et nigrum dupliciter considerantur. Uno modo sub esse completo [illegible] alio modo sub esse remisso et imperfecto et patet ista distinctio ex hoc quod album et nigrum suscipiunt magis et minus et componuntur [illegible] remisso [illegible] et sic est de albo et nigro in mediis coloribus.

Rubedo vero serotina in nube causatur ex spissitudine vaporis propter adustionem caloris solis et ab hoc minus diaphane cum cum quo ingreditur lumen solis efficitur in ea rubeus color. Unde est signum future serenitatis. Matutina autem rubedo in nube causatur ex spissitudine vaporis propter vapores humidos aquosos ascendentes quibus cum ingreditur lumen solis efficitur colorem rubeum sive vinosum sicut contingit in fumo resoluto de viridibus lignis [illegible] quieto cum lumine ignis. Unde est signum future pluvie. Tamen rubedinis serotine et matutine et ut quod rubedo serotina et matutina causatur ex luce solis quieto cum nubibus grossis et non multum transparentibus seu diaphanis. **Sed dicas** quare illa rubedo causatur non in alio tempore diei quam in ortu et occasu. Dicendum quod ut frequenter tunc sunt nubes disposite ad generandum rubedinem scilicet nubes multum terrestres et grosse non multum transparentes seu diaphane quare si sunt multum diaphane tunc non causaretur color rubeus sed albus. Sed quia nubes [illegible] sunt disposite ad causandum talem rubedinem.

vsque ad superiorem eius partem usque concavitatem ignis & ibi diffusus

& inflamatus & tunc videtur longus frequenter & diffusus Dico autem

quod vapor terreus ut habeat materiam vaporis Et dico grossus quia

si esset subtilis nimis evaporaretur necessario & dissiparetur Et

dico quod partes quarum una est vnita quia tunc bene commixtus est viscosus sic ascendit

ad regionem que dicta est & quia multam distantiam habent partes sue

propter calorem ignis diffunditur & propterea dilatatur et inflamatur

& in medio remanet spissus vel intrinsecus de thesauro suo quod est sub eo

& tunc est inflamata & valde spissa illud autem quod defert ab imo diffusum

ad latera terminum est & habet flammam terminatam ad modum nubis albe

& vocatur coma Durat autem per totum tempus quo sic evaporat ad

ipsum suus thesaurus

Hic albertus ponit descriptionem comete quo ad eius intentionem sic habet declarando eam per singulas particulas

Nota quod materia comete est exalacio calida & sicca multa & viscosa cuius partes bene quarent sursum elevata & ignita hoc modo vnde terra et corporibus terrestribus calefactis a radiis solaribus necesse est exalacionem calidam & siccam sursum elevare quando magna est & viscosa eo quod sicca est bene retinet calorem eius & tunc suffitiens est penetrare mediam regionem vsque ad supremam medie regionis in qua propter talis exalacionem consistit multa & magna & calefit per antiparistasim in media regione aeris Et sic calefit propter calorem supreme regionis & tunc iterum eius ascendit in supremam regionem quod sic ascendens inflamatur quod materia sit inflamata per se tunc in circa Vnde quando in medio est magis conparta & vndique in circuitu rara quod materia sit in densa apparet per modum stelle vndiquaque comate Et dicitur cometa comata Quando autem talis materia in fine conparta & superius rarior quod materia sit in densa apparet in modum stelle sursum caudate Et tunc vocatur cometa caudata Quando vero talis materia est sursum densa & conparta & inferius rarior quod materia tunc in densa apparet in modum stelle barbate Et sic tunc vocatur cometa barbata Ex qua distinctione patet quod diuturnitatis comete vnde ipse generatur in materia multa non sit inflamma consumptibile vnde a thesauro eius in medio regionis in supreme parte ei administratur materia continue in suprema regione Et eius materia multum viscosa conparta est & tunc tardius consumitur Et ideo dicit textus quod cometa durat per totum tempus in quo vapor continue ascendit sicut ignis durat per totum tempus quo sibi combustibilia aproximantur & cometa conservatur & dirigitur per ipsum vaporem ascendentem sicut currus regitur per temonem & ideo dicto in textu vocat vaporem ascendentem thesaurum comete quia de tali vapore ascendente continue multa thesaurisat vsque quo consumitur & movetur cum celo quia ipsa locatur in suprema regione aeris que raptu motu circumducitur & ideo movetur cum celo tardius quam sol ideo quod eius regio tardius circumducitur quam sphera solis & ideo accidit sicut apparet propter occasionem solis in terris tunc eque cito movetur sicut sol & tunc corpus comete est vna cum astro altra habens sub se exalacionem quam illuminat & circumducit In terris etc apparet moveri sursum aliquando est propter varia materie dispositionem Vlterius patet

De diversitate coloris comete. Quamvis ut in pluribus appareat rubei coloris eo quod materia eius est multum compacta et densa et lux splendoris igniti eius causat colorem rubeum. Interdum etiam apparet per modum carbonis fumantis ex nimia grossicie materie eius, interdum etiam propter nimiam grossiciem materie eius color igneus in ipsa extinguitur [illegible]. Ulterius patet quo tempore generatur cometa. Quamvis generaliter in annis calidis et siccis quia tunc temporis magni caloris apta nata est elevari magna et multa exalacio quae est materia comete. Convenienter etiam generari in autumno quemadmodum ab hac [illegible] probacionibus ignite ex quibus patet quod cometa est de natura elementali sive secundum totum aut secundum eius comam. Quamvis enim contingit in tercio corpus comete [illegible] unam planetarum, quod tamen coma eius est de natura elementali frequenter tamen utrumque est de natura elementali etc.

[margin: Quo tempore generatur cometa]

[interlinear: devocius … ordo … sic scribebatur]

Ego autem cum multis aliis anno incarnacionis domini millesimo ducentesimo quadragesimo in Saxonia vidi cometam quasi iuxta septentrionem et porrigebat radios suos in terram meridiei et orientem magis dirigens eos ad orientem et constat quod non fuit in via alicuius planete.

[interlinear: scilicet prima … in celo … vel supra polum articum … talem cometam … vel per meridionale … porrigit radios … radios breves … magis … ut … vel secundum maiorem … ut patet … que talem … extra via planetarum]

[margin: Quod non sub planetis moveretur sub zodiaco]

Hic venerabilis dominus albertus ponit aliquod experimentum per quod vult excludere falsam opinionem de cometa dicencium quod cometa non sit generatus nisi sub via planetarum id est sub zodiaco quia dominus albertus testatus est se vidisse cum multis aliis personis in Saxonia Anno domini M°CC°XL° unam cometam circa polum septentrionalem et hic est multum extra viam planetarum. Nota quod cometa est signum dominii martis ut in pluribus quia cometa generatur ex multa exalacione calida et sicca sursum elevata quae significat exalacionem vaporis calidi sicci requirit fervente calore elevantem ignitum et calor est significatio dominii martis. Nam mars in terra ceteris planetis causat calorem magis fervidum et desiccatum. Nota. Cometa significat mortem principum causat tempore pestilencias animalium destructiones frugum abundanciam ventorum inundaciones aquarum permutaciones regnorum et innovaciones legum. Quod ut dictum est signum est dominii martis sed quia mars est extractivus et desiccativus humidi naturalis et per consequens generativus colere et adustivus ipsius colere quae colera adusta facit eam esse iracundie et per consequens bellorum sed cometa est signum belli non tamen necessitas quia vir sapiens dominatur astris secundum ptolomeum. Ex quo patet quod est causa mortis et exaltacio. Nam est signum bellorum et per consequens est signum mortis eorum qui in bello succumbunt et quia mors principum magis notatur etc. Secundo patet quod est signum pestilenciarum. Nam sicut est signum dominii martis qui habet extrahere humidum naturale a viventibus et per consequens extractos sese putrefacto et per consequens pestilencia. Item tempore comete racione magne siccitatis caliditatis elevatur multa exalacio venenose et infecte aeris et per consequens generatur pestilenciarum et precipue senum [illegible] et delicate nutritorum eo quod tales cicius corrumpuntur. Quod cometa est signum destructionis fructuum et segetum causa est quia tempore comete abundantes siccitates humidum fructuum extrahentes et sic fructus arescunt et deficiunt ad quorum defectum sequitur caristia temporum. Quarto patet quod est signum ventorum et inundacionum aquarum. Nam tempore comete elevatur multa exalacio calida et sicca quae non totaliter in superiorem partem mediam regionem aeris quae est frigida et sic causat ventos qui venti causare inundaciones aquarum. Quinto patet quod cometa significare permutaciones regnorum et innovaciones legum patet quia significat mortem principum ad quorum mortem sequitur mutacio regnorum. Et per consequens innovacio legum eo quod novi domini novas leges constituunt iuxta illud quod dicitur Novus rex nova lex etc.

[margin: Quid significat cometa]

Epitaphium alberti magni in colonia

Phenix doctorum paris expers phorum
Princeps verborum vas fundens dogma sacrorum
Hic iacet albertus preclarus in arte disertus
Precellens certus assertor in arte repertus
Maior platone vix inferior salomone
Quem tu xpe bone doctorum iunge corone
Annis bis denis unus et mille trecenis xpi nascentis
Quinta post festum martini luce molesti
Quem petende deum tu sumit agens iubilamen

Rapta in wratislavia in domo [illegible] rectorum Anno domini salvatoris nostri
1489
Tercia feria ante corporis xpi peractis vesperis

Tractat(us) quintus

Capitulum tractatus quinti libri alberti sicut dicit damascenus impossibile est aliquam substantiam esse expertem aliqua naturali operatione inter substantiam autem et operationem media est potentia per quam ipsa substantia operatur et ad hoc facit quod dicit dionisius in libro de celesti ierarchia capitulo xi ubi dicit quod omnes intellectus per divinum in tria dividuntur scilicet substantiam virtutem et operationem propter hoc inter substantiam autem et operationem sunt medie potentie de quibus ad propositum est dicere secundum tradiciones doctorum philosophorum theologorum ut non convenienter videamus. Et ponemus veteres veritatem

Iste est tractatus quintus huius libri in quo sub certo respectu ipsa anima secundum se et secundum suas potentias considerata correspondens libro aristotelis de anima. Et dividitur presens tractatus in xij capitula. In primo premittit suum intentum et ea que necessaria sunt ad intentum necessaria. In x° ponit divisionem potentiarum anime. In 3° prosequitur de potentia vegetativa. In quarto de tactu de potentia sensitiva in generali. In quinto prosequitur speciali de potentia visiva. In 6to de potentia auditiva. In 7mo de potentia olfactiva. In octavo de gustu. In nono de tactu. In x de potentiis anime appetitivis. In undecimo de potentia racionali. In duodecimo et ultimo recapitulat specialiter de anima racionali ... patebunt in processu. **Sciendum primo** quod capitulum istud primo premittit quandam conclusionem valentem ad propositum. Et est impossibile est aliquam substantiam sine operatione naturali. Istam conclusionem albertus primo probat autoritate damasceni ... autoritate aristotelis ... quod ... ratione ... si potest dici tale ... si non non dicitur tale ... autoritate aristotelis libro 3° de anima. Et primo celi ... deus et natura nichil faciunt frustra ... ratione quod si aliqua substantia esset sine operatione naturali sequeretur quod tunc esset frustra quod est falsum ut in dicto est ... quia omnis substantia est propter aliquod opus ... sine ... Si ergo non haberet aliud opus tunc esset frustra et confirmatur ... commentatore super octavo et xi methaphisice dicente quod tollit a rebus operationes tollit et ab eis essentias. **Sciendum** 2° dicit aliquis substantia potest esse sine actione sed operatio est actio ergo substantia potest esse sine operatione. 2° Si substantia non esset sine operatione sequeretur quod semper operaretur quod est falsum eo quod homo non semper ... Ad primum ... quod operatio naturalis est separabilis ... dicitur uno modo secundum actum alio modo secundum aptitudinem. Vel sic uno modo secundum actum 2m alio modo secundum actum primum. Primo modo operatio potest separari a substantia sicut videre potest separari ab homine secundum actum. Sed 2° modo operatio non est separabilis a substantia quia aptitudo videndi numquam separatur ab homine. Et tunc ad argumentum ad primum ... quod substantia potest esse sine actione ... sed non ... operatio naturalis est actio ... ergo non est separabilis a substantia secundum aptitudinem ad ... **Ad 2m** ... quod verum est si operatio non esset separabilis secundum actum tunc substantia semper operaretur. Si ... non est separabilis secundum aptitudinem seu potentiam tunc non oportet quod substantia semper operetur et sic est in proposito quia licet homo non semper actu videat tamen est aptus ad videndum. Ex quibus omnibus ... quod ... consideracio ... anime ex una parte et operationes anime ex alia parte est potentia media per quam substantia anime potest ... suas operationes. Et hoc confirmat autoritate dyonisii. Et ... operatio ... et inter istas operationes et substantiam

aie mediat potentia vi[illegible] p[er] qua[m] videt

Sciend[um] aut[em] in p[ri]mis q[uod] multoru[m] opinio ad huc e[st] q[uod] sint potentie

aie ad[d]e q[uod] sua aia nec dicu[n]t n[isi] q[ua]ndam relacione[m] ad actu[m]

Un[de] po[tenti]a ro[n]nat aie e[st] s[ecundu]m eos aie relacio ad actu[m] racio[ci]nandi

po[tenti]a v[er]o na[tu]rabilit aie e[st] relacio ad actu[m] na[tu]randi

[illegible] p[ri]mo facit h[ec] 2o ponit a[liqua]s opinio[n]es. Unde opinio q[uo]ru[n]da[m] ... 2o obicit q[uod] h[abe]t ca[usa]m 3o obiectio[n]es solvit. Sciend[um] p[ri]mo q[uod] ... q[ue]rit est dare potentias aie p[er] quas aia tanqua[m] p[er] i[n]strumenta [ex]it i[n] suas op[er]ac[i]o[n]es et ideo ut h[ab]eat potentia[m] ad ip[s]as aias ponens [con]uenie[n]tia[m] ... ma[gis] appareat veritat opi[ni]o[n]is q[uo]ru[n]da[m] de dicta potentiaru[m] separ[ati]o[n]e ab ip[s]a aia et vult q[uod] q[ui]d[am] dicu[n]t q[uod] po[tenti]e aie sunt id[em] realit[er] cu[m] [ess]e[nti]a ei[us] sed s[ecundu]m dicu[n]t s[ecundu]m r[ati]o[n]e[m] sic q[uod] aia dicit [ess]e[nti]a ut forma ab[s]ol[u]te. Si potentia dicat [ess]e[nti]a aie p[er] op[er]ac[i]o[n]es et relacio[n]es ad actu[m] seu op[er]ac[i]o[n]es et h[ec] e[st] opinio mod[er]norum. Et v[e]l[ut] eor[um] dicu[n]t q[uod] sit una aia s[ecundu]m [ess]e[nti]a[m] [et] ... ha[bet] diu[er]sos respect[us] p[er] diu[er]sos r[espect]us ad actu[m]. Ut g[rati]a una e[st] aia h[umana] plures tn sunt potentie ... q[uod] aia d[icitu]r po[tenti]a i[n]tellectiva p[er] r[espectu]m ad actu[m] intelligendi et sentiendi et d[icitu]r potentia vegetativa p[er] r[espectu]m ad actu[m] vegetandi. Et illa opi[ni]o fundatur sup[er] isto q[uod] ab una [ess]e[nti]a p[ro]cedunt diu[er]si actus et diu[er]se op[er]ac[i]o[n]es et h[abe]t diu[er]sos respectus et ideo potentia aie s[ecundu]m illa[m] opinione[m] nichil addit sup[er] [ess]e[nti]a[m] aie nisi s[ecundu]m respectu[m] ita q[uod] ead[em] [ess]e[nti]a d[icitu]r aia et potentia diu[er]simode q[uod] d[icitu]r aia p[ro]ut e[st] f[orm]a corp[or]is ... p[ro]ut r[espectu]m [ad] actu[m] s[ci]l[ice]t [ad] op[er]ac[i]o[n]es.

Et si obiciat[ur] q[uod] s[ecundu]m h[oc] e[st] una po[tenti]a relata ad diu[er]sos actus ut una

po[tenti]a p[ro]dicat et d[e] altera ad min[us] s[ecundu]m acc[iden]s. Dicit ad a[li]qua in [con]ueniencia [quod] sequunt[ur] ex illa opinione p[ri]mu[m] i[n]conueniens e[st]. Si potentie aie realit[er] id[em] sunt cu[m] [ess]e[nti]a aie sequeret[ur] q[uod] n[on] erit n[isi] una po[tenti]a aie sicut n[on] e[st] n[isi] una aia relata ad plures actus q[uod] e[st] [contra] ... cum illo q[uod] plus dicit 2o d[e] ... d[e] potentiis aie i[n]t[er] illas distinguendo ... et ... d[e]t[er]minant[ur] plures po[tenti]e. S[ed] q[ui]a ... p[ro]pt[er] ... opio[n]es q[uod] dicit q[uod] po[tenti]a et [ess]e[nti]a sunt id[em] realit[er] et t[ame]n una e[st] [ess]e[nti]a ideo et t[ame]n una erit po[tenti]a aie relata ad plures actus. Et fundat[ur] q[ui]a sup[er] isto q[uod] q[ue]cu[m]q[ue] sunt ead[em] illa eq[ua]lit[er] et unifor[mi]t[er] multiplicant[ur] 2m i[n]conueniens q[uod] si po[tenti]a aie e[ss]et id[em] realit[er] cu[m] aia [ess]e[nti]ali ... sequeret[ur] q[uod] una po[tenti]a p[re]dicaret[ur] de alia ad min[us] p[er] acc[iden]s. S[ed] h[oc] e[st] [contra] eo q[uod] i[d est] ... p[re]dicat e[st] ... potentia sensitiva e[st] i[n]tellectiva et e[contr]a ... q[ui]a q[uod] si o[mn]es po[tenti]e sunt id[em] cu[m] aia ideo erunt id[em] eq[ua]lit[er] i[n]t[er] se ... iuxta illud dictu[m] mathematicale ut h[ab]et[ur] p[ri]mo euclidis q[ue]cu[m]q[ue] sunt uni et eidem ead[em] i[n]t[er] se sunt ead[em] et p[ro]pt[er] q[uod] ... una po[tenti]a ... p[re]dicaret[ur] d[e] alia ... t[ame]n p[er] se ... p[er] acc[iden]s q[uod] [con]uenit ... 3o ... [ess]e[nti]a ip[s]i[us] aie et p[ro]pt[er] q[uod] una p[re]dicat[ur] de alia p[er] acc[iden]s ... alteru[m] ... aie ... q[ui]a idemptificant[ur] ... et quidq[ui]d [con]uenit ... alteru[m] h[oc] d[icitu]r sibi [con]uenire p[er] acc[iden]s. Unde p[ro] silogismu[m] expositoriu[m] sic argu[itu]r h[ec] po[tenti]a i[n]tellectiva d[e]monstrando aia[m] et h[ec] e[st] po[tenti]a sensitiva d[e]monstrando id[em] ergo po[tenti]a sensitiva e[st] po[tenti]a i[n]tellectiva.

Dicendu[m] q[uod] n[on] sequit[ur] q[uod] po[tenti]a n[on] dicit rectitudine[m] ip[s]a[m] [ess]e[nti]a[m]

aie sed obliquitate[m] dicit e[ni]m relac[i]o[ne]m ad h[oc] ut ad h[oc] actu[m] et

q[uod] h[ec] relacio n[on] e[st] una po[tenti]a ... h[oc] n[on] ... una po[tenti]a nec una p[er]

Sciendu[m] p[ro] h[oc] ... in qua notant[ur] ... opiniones de comparacione potentiar[um] ad ... aia[m] ... quo ad idemptitatem ...

Pone obiectione[m] contra p[re]dictam opinione[m] et tandem solvit eandem

Obiicit obiectio[n]es

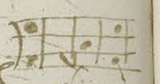

dicitur de altera. Signatur enim potentia in abstractione et non in concretione

Unde dicit relationem anime ad actum et non specialiter animam relatam ad actum. Secundum autem solvit illa obiectionem contra ista predicta alio modo quia negat consequentiam [illegible] ad probationem cum dicitur si potentia anime esset idem cum anima tunc sicut una anima sit [illegible] una potentia sola. Isti de opinione predicta respondent quod non oportet quod potentia anime [illegible] non dicat essentiam anime in rectitudine simpliciter et [illegible] sed magis [illegible] quantitate [illegible] aliquid ipsius anime scilicet relationem anime ad actum et ergo si potentia isto modo dicat essentiam anime tunc non oportet quod sit una anima nec [illegible] una potentia. Ad [illegible] respondet predicta opinio [illegible] ad probationem cum dicitur si omnes potentie anime sunt idem cum essentia anime ergo una predicatur [illegible] respondent illi quod non oportet [illegible] quia potentia anime non est [illegible] de alia [illegible] quod potentia dicit essentiam anime [illegible] magis dicit relationem [illegible] cum essentia anime sit quod potentia [illegible] essentiam anime [illegible] operationes anime ad actum et quia plures sunt relationes ipsius anime ad actum ergo erunt plures potentie [illegible] et quod una non predicatur de alia. Sciendum primo [illegible] dicit quod potentia anime non dicit essentiam anime in rectitudine sed magis [illegible] obliquitate [illegible] sit quod potentie non dicunt essentiam anime in rectitudine [illegible] abstrahit [illegible] refertur ad actus suos. Alio [illegible] magis [illegible] obliquitate [illegible] et melius quod potentia anime non dicit essentiam anime in rectitudine [illegible] sed magis [illegible] essentiam anime in obliquitate [illegible]. Sciendum 2o quod [illegible] dicit quod [illegible] ipsius anime scilicet relationem anime ad suos actus [illegible] potentia anime dicit relationem anime [illegible] ad [illegible] actum. Et [illegible] relatio non est una [illegible] nec una relatio [illegible] relationes multiplicantur [illegible]. Sed quia actus et operationes sunt [illegible] relationes [illegible] quos anima refertur ad actus suos [illegible] et quia isti actus sunt plures et diversi ergo erunt relationes anime ad suas operationes erunt plures et diverse et non una et ergo si potentie anime sunt relationes anime ad suos actus etiam non solum erit una potentia sed plures.

Probat opinionem doctoris sancti

Sed isti sic opinantes multum habent pro se scilicet quod Augustinus dicit in libro de spiritu et anima quod anima est idem sue potentie [illegible] dicit ibi. Sed alii dicunt quod Augustinus non composuit hunc librum et [illegible] quia in libro retractationum ubi enumerat omnes libros suos nil dicit de isto libro. Sed plura habent [illegible] libro de spiritu et anima [illegible] dicit quod anima et sue potentie sunt idem et quia argumentum ab auctoritate affirmative valet ergo videtur quod predicta opinio sit vera. Sed hoc solvitur per alios qui alterius sunt opinionis [illegible] quod beatus Augustinus non composuit hunc librum quia ipse fecit quendam librum qui dicitur liber retractationum in quo enumerat omnes libros quos umquam scripsit et tamen in nichil loquitur de illo libro ergo videtur quod ipse non fecit librum istum [illegible] quia iste auctoritas [illegible] et ergo [illegible] non fecit [illegible] Sed quod [illegible] ad auctoritatem [illegible] opinio predicta quod anima [illegible] idem [illegible] fundamentum [illegible] radicaliter et originaliter [illegible] subiecto [illegible] formaliter et essentialiter. Prima [illegible] anima et eius potentie sunt idem quia omnes potentie originaliter procedunt ab anima et sic [illegible] auctoritas Augustini [illegible] non sunt idem [illegible] formaliter et essentialiter ut patet [illegible] sententia sequenti.

Habet ergo hec opinio pro se Augustinum in libro de trinitate ubi dicit quod [illegible] potentie anime [illegible] memoria intellectus et voluntas [illegible] vita [illegible] una mens et una essentia

Unde opinio alia quod dicit quod potentia anime non sit idem quod ipsa anima [illegible] plures potentie [illegible] essentiam [illegible] non [illegible] Sed hec solemnis

Ponit tertiam opinionem contra [illegible] beatus Thomas [illegible] anima [illegible] qualitates [illegible]

videtur quod nec sit in anima dicunt quod est et quo vivit ita quod potest et quo potest

et licet idem, et similiter sit in subiecto secundum dicunt in essentia, essentia

enim est illud quo res est ut non est in quo res est et operatur ut quo est

corruptibilis et sic est se habet potentiarum operationes et corruptibiles ex quo igitur

ista dicunt quod non habent [illegible] substantia. Substantia autem est quod sub est talibus

Hic auctor recitat opinionem aliam de dicta ipsius anime et suarum potentiarum Et primo ponit eam

affectatibus a quibus est separabilis et eligit eam tamquam veriorem 2o ponit eius probationem 3o ponit declarat eius [illegible] quod necesse sit in anima Sciendum primo quod ista opinio vult quod potentie anime dicunt essentialiter et formaliter ab ipsa anima sunt tamen idem in subiecto ut in substantia cum ipsa anima Et huic opinioni videtur auctor consentire cum dicit eam veriorem et subtiliorem Et ideo auctor probat sic sicut se habet quod est et quo est ita se habet quod potest et quo potest sed quod est et quo est dicunt essentialiter et formaliter et tamen sunt idem in subiecto ergo etiam quod potest scilicet anima et quo potest scilicet potentie dicunt essentialiter et sunt idem in subiecto Ad quod nota est per quandam similitudinem sic probat de se

Sciendum 2o quod per quod est potest intelligi materia ut principium materiale [illegible] per quo est intelligitur forma ut principium formale quod dat esse rei et quo mediante res est in esse et sic in proposito per quod est ut quod potest intelligitur subiectum potentiarum scilicet ipsa anima sed per quo est seu quo potest in proposito intelligitur potentia anime qua mediante ipsa exercet suas operationes seu dirigit [illegible] ad suas operationes Et ideo dicit beatus Thomas quod potentia anime est accidens anime distinctum ab anima [illegible] alias [illegible] in metaphysica [illegible] quod actus et potentia dividunt quodlibet genus entis et ergo actus et potentia prima non sunt eiusdem generis sed operationes anime sunt vegetare nutrire et augmentare et sic de aliis sunt accidentales [illegible] potentias talium actuum accidentales [illegible] ergo anima sit de genere substantie potentia est actus essentialiter distincta ab ipsa anima Item si anima esset eius potentia et [illegible] potentia sit principium primum operationis [illegible] anima [illegible] operabitur eo quod essentia que est potentia [illegible] actus [illegible] anima Anima enim essentialiter est actus sed hoc est falsum quia non semper videmus nec semper intelligimus in actu [illegible] anima est de genere substantie et potentia de [illegible] qualitatis scilicet 2a specie Et tamen nulla substantia sit qualitas [illegible] contrariorum [illegible] et esset talis essentia [illegible] negatio [illegible] ergo anima non esset sua potentia essentialiter quod si sit [illegible] a qua substantia [illegible] qualitas

Sciendum 3o [illegible] dicit essentia, essentia enim est quo res est [illegible] Auctor implicat quod [illegible] oppositorum [illegible] eadem ergo [illegible] ut [illegible] sunt opposita [illegible] oppositorum Primum quod essentia consideratur dupliciter uno modo positive alio modo privative positive essentia est illud quo res est [illegible] privative est illud quo res non est [illegible] posita essentia ponitur esse rei et ablata essentia aufertur esse rei Sicut nauta per suam presentiam dicitur causa salutis navis sed per suam absentiam dicitur causa periclitationis navis Sic essentia rei per sui positionem est causa esse rei sed per sui ablationem est causa non esse rei et sic debet intelligi littera cum dicit essentia est illud quo res est et non est et sic patet quod [illegible] non est implicatio quod non est [illegible]

Substantia autem est in quantum actus insunt ei ut absunt ei similiter quibus non potest

Unde per hoc quod dicit quod potentia anime communicant in subiecto et substantia sed dicunt

Hic declarat quandam opinionem predictam posita scilicet quod potentia anime non dicit ab anima secundum substantiam et subiectum et vult quod anima sit subiectum et est substantia [illegible] potentiarum quod [illegible] substantia [illegible] quod dicitur est [illegible] essentia substat illis potentiis et affectationibus naturalibus a quibus ipsa anima

Capitulum secundum de divisione potenciarum anime :~ :~ :~

… separabit forte … quod informat corpus … subiectum … subiacet corporalibus operacionibus … potenciarum … a subiciendo eo … passionibus. Sciendum … anima … nova … dicitur … potencias … anima … corpus … facit … Sed … forma … corpus … Sed … Dicet autem … dicit … actus … abest ei. Et subdit … abest ei … sine illo … Omnis … operacionibus … actualiter … aptitudinaliter … operacionibus … actu … et sic … actus … sunt ei et absunt ei. Secundo … operacionibus ut patet … operaciones … ab eis … Et sic … operacione aptitudinaliter … aptitudinaliter operari et sic … quo non potest …

Nunc ad divisionem autem partium … potenciarum anime accedamus

Sciendum autem quod aristoteles dividens potencias anime ponit … in

… de anima … vegetativa sensitiva appetitiva motiva secundum locum et …

… tractatus … in quo … albertus … de divisione potenciarum anime. Et primo facit hic … ubi … anima … secundum … ponit … divisiones anime … Avicenna autem … Damascenus autem facit. Sciendum primo … albertus intendens loqui de potenciis anime … divisionem potenciarum … sigillatim … de singulis membris. Unde illa tria scilicet vegetativum sensitivum et intellectivum … consideracione … ut habeat … ad … anime et sic … anime. Alio … consideratur … ad actus seu operaciones … potencias anime … divisio … ita quod anima … in anima vegetativam sensitivam et intellectivam. Secundo … divisio … operaciones ad actus potenciarum … Sciendum secundo quod duplex est appetitus … naturalis et animalis … appetitus … inclinacio … ad suam perfeccionem … cognicione … particularem appetentis … appetitus … quo appetit omnes formas et appetitus … deorsum et levius sursum. Sed appetitus animalis est duplex … intellectivus et sensitivus. Intellectivus est inclinacio … intellectus ad suam perfeccionem … in bonum … voluntas. Sed appetitus sensitivus est inclinacio … sensitive … in bonum apparens ut verum. Et est duplex scilicet concupiscibilis et irascibilis … de appetitu animali … de potencia appetitiva. Sciendum … quod potencia motiva secundum locum est triplex … motiva de loco ad locum progressive … in toto corpore et illa est in animalibus perfectis. Alia est potencia motiva secundum locum augmentativa et illa est in plantis … augmentantur sursum et ad latus. 3a est potencia motiva dilatacionis et constriccionis et illa est in animalibus imperfectis … petris. Et de prima potencia motiva secundum locum dicit … tercia.

Avicenna enim in 6to de naturalibus ponit tantum 3s scilicet vegetabile sensibile et racionale. Comprehendit autem sub sensibili appetitivam et secundum locum motivam. Vocatur autem hic secundum locum motivum motus progressivus in toto corpore non ille qui est motus dilatacionis in partibus secundum augmentum quia tali…

f repibilis

motus etiam est in plantis. hic albertus declarat secundum divisionem aristotelis
potentiarum avicenne. Unde avicenna sub potentia sensitiva comprehendit duas potentias
scilicet appetitivam et secundum motum locum motivam. Unde dicit licet avicenna comprehendit virtu-
tem secundum locum motivam sub sensitiva non tamen simpliciter comprehenditur sub ea
quia non omne quod habet sensum est mobile progressive sicut patet in animalibus
imperfectis ut sunt [illegible] et alia [illegible] petris et ergo etiam aristoteles libro 2o de
anima distinguit motivum secundum locum contra sensitivam. Sed tamen ad avicennam
potest dici quod sub virtute sensitiva perfecta comprehendit motivam secundum locum quia omne
animal habens animam sensitivam perfectam movetur localiter. **Sciendum primo**
quod potentia rationalis est duplex scilicet quedam est distinctiva quia cognoscit ratio est
distinctiva quedam enim est distinctio in singularibus aliquis est in universalibus et cum hec
singularibus est potentia primo modo dicitur potentia cogitativa que distinguit in indivi-
duo omni predicamento et iam potentia comparativa vocatur potentia in-
tellectiva. Sed potentia [illegible] que [illegible] 2o modo dicta est potentia intellectiva
ipsius hominis. Et de utraque potentia rationali datur [illegible] divisio. **Circa hoc**
potest queri **questio an tantum quinque** sint genera potentiarum puta vegetativum
sensitivum appetitivum secundum motum locum motivum et intellectivum. Quod sic patet primo aucto-
ritate aristotelis libro 2o de anima. Dicitur secundo quia potentia anime est circa aliquod obiectum
vel coniunctum vel separatum. Si coniunctum sic est potentia vegetativa eo quod anima vege-
tativa non agit nisi in corpus sibi coniunctum corpori animato. Si autem tale obiectum sepa-
ratum sic hoc dupliciter vel tale obiectum vel recipitur in potentia secundum similitudinem
vel secundum quod potentia respicit obiectum tendendo in ipsum. Si primo hoc dupliciter
vel tale obiectum recipitur in potentia secundum aliquam similitudinem et sic est sensitiva
et hoc particulare vel secundum similitudinem universalem et sic intellectiva. Si secundo hoc dupliciter
vel tali potentia comparatur ad obiectum ut ad finem quod est primum in intentione et sic
est appetitiva vel comparatur ad obiectum sicut ad terminum quod est ultimum in executione
et sic est motiva secundum locum. **Contra obicitur primo** [illegible] individuum est indivi-
sibile non quantum sed potentie anime non sunt quante et per consequens sequitur quod male dividuntur
potentie anime in quinque membra. Consequentia [illegible] licet intellectus sit indivisibile non quantum
et habet partes integrales tamen habet partes aliquas divisibiles in partes subiectivas
quia non sunt quante primo sic est de potentia anime. **Secundo** [illegible] accidens alicuius rei est indi-
visibile [illegible] [illegible] remissio [illegible] ut vult porphirius in capitulo
de differentia. Sed potentie anime est [illegible] ipsa anima et sic [illegible] et per consequens sequitur quod
potentia anime est [illegible] quod ipsa anima et non dividitur ab ea. Consequentia quia licet [illegible] rei
in abstracto designata non sit divisibilis tamen bene in concreto ut [illegible] plures
substantias eius. **Tertio** potentie anime distinguuntur secundum partes anime. Sed sic est quod tantum
sunt tres partes anime videlicet vegetativa sensitiva et intellectiva et per consequens etiam
tantum tres erunt potentie anime et male assignantur quinque. Consequentia est quia licet tantum tres
sunt anime tamen potentie secundum istas animas non distinguuntur [illegible]
comparatione ad obiecta secundum quam quinque assignantur potentie anime. **Quarto** illud
quod est commune omnibus potentiis anime non debet potentia distincta ab aliis. Sed appetitiva
est commune ad omnes alias potentias eo quod visiva appetit visibile et auditiva
audibile etc. et per consequens non sunt quinque genera potentiarum. Consequentia quia licet appetitus
naturalis non distinguitur ab aliis potentiis tamen bene animalis et sic erunt
quinque potentie anime. **Quinto** potentia anime est principium vivendi. Sed tantum quatuor
sunt modi vivendi [illegible] sequitur quod tantum quatuor sunt potentie anime et per consequens male
ponuntur quinque. Consequentia est quia licet tantum quatuor sint gradus vivendi tamen ipse potentie
istius anime non distinguuntur secundum [illegible] gradus eo quod non omnes potentie
anime [illegible] constituere unum gradum vivendi. Sed [illegible] quod non sunt [illegible]
biles cum prioribus. Sed sic est quod appetitivum [illegible] cum sensitivo [illegible]
ponit gradum vivendi distinctum a sensitivo. **Sexto** secundum philosophum
2o de anima primum vivendi in animalibus est sensus cum appetitu ergo sequitur quod motivum
secundum locum non sit unum genus potentiarum et per consequens male ponuntur quinque. Consequentia
est quia licet primum vivendi in animalibus perfectis sit sensus cum appetitu
tamen in animalibus perfectis ultra ista requiritur motus localis. **Septimo** potentie
distinguuntur per actus et operationes. Sed sic est quod actus et operationes potentiarum sunt
plures quam quinque ergo etiam erunt genera potentiarum quam quinque. Consequentia est quia
generaliter tantum quinque sunt genera potentiarum [illegible] [illegible] eo quod potentie
possunt habere diversos actus sive diversas operationes circa eorum obiecta.

ad potentiam sensitivam — potentias

Quare autem aristoteles divisit sensitivam contra alias scilicet appetitivam

potentia rationalis [illegible]

Nota divisio [illegible]

[illegible]

et motiva secundum locum ut iste 3 potentie sunt anime sensibilis. Ex hiis patet quod

sensibile magnum est de vi potentiis et competit dicat potentiam apprehensivam

et ista est passiva quia hec possunt ex opposito appetitiva et motiva secundum

locum quod sunt active et passive. Avicenna autem dixit 3 anime secundum

duas quod sunt sensibilis vegetabilis et rationalis quod est secundum eos

ut in homine non dicunt dici anime sed potentie quod sunt ut dictum est

sicut in planta bruto et homine. Tunc patet dicti 3 anime. Dicitur hic inferius
... utrum albertus declarat predictam divisionem et auctorem movens quod dubium
... illas divisiones quia poterit aliquis querere quare arestoteles eximat ex
dictis potentiis 3 potentias anime sensitive et non alterius anime. Ad hoc videtur quod
hic est quia potentia sensitiva est potentia passiva sed potentia appetitiva et secundum locum motiva
sunt potentie active ut hic videt ... potentias penes activum et
passivum ... appetitivam et secundum locum motivum contra sensitivam.
Sciendum primo quod sensibile ... non ... potentiam passivam
et hic ... patet ... sicut ... tabula ... aptitu-
dine ad aliquid patiendum vel recipiendum ... potentia sensibilis ...
... est potentia passiva sed appetitivum et secundum motum locum motivum sunt potentie active
... hic quia sunt ... effectivum motus localis. Sed dices ... bona divi-
sio ... bimembris sed ista non est ... ergo ... si ... ad
bimembrem ... potentia anime ... et rationat si rationat sit ...
... si rationat hic est ... ut est cognitiva sui obiecti ... si primo
sit est sensitiva. Si 2o sit est vegetativa. Sed dices ... potentia appetitiva
est passiva ergo ... quia potentia que recipit species est passiva
sed potentia appetitiva recipit species ... est passiva ... patet quia recipit species
... sed ... patet quia recipit species seu appetibiles ... potentia ape-
titiva dupliciter consideratur uno modo secundum se, alio modo secundum ... sensitiva exteriore.
Primo modo est activa et sic ... 2o est activa passiva et hic ...
instantia quia ... potentie sensitive exteriores recipit species ... appetibiles

Damascenus autem facit primo bimembrem divisionem scilicet rationalem

et irrationalem. Rationalem dividit in duas scilicet inobedientem et in-

suasibilem ... et ... inobediens ... que ... plantative sive

naturalis virtutis plantativa et naturalis vegetabilis vocat ... Cepheo.

Dicit autem sub obediente sive persuasibili ... sive pul-

suali ... quam a medicis vocat ... inobediens sive inpersuasi-

bile ... comprehendit quam naturalis et vegetabilis virtutes ...

aut non facit mentionem de pulsuali in libro de anima quia forsitan

minus descendebat ad singularia Damascenus autem ut theo

logus et medicus de omnibus agit et ideo ponit hic medium scilicet

Damascenus [illegible] ... anima rationalis [illegible] anima vegetativa et sensitiva Et illam [illegible] ... obediens rationi [illegible] anima sensitiva [illegible] ... Sed

dicetis [illegible] ... vegetativa [illegible] ... obediens rationi [illegible] ... virtutes [illegible]

Notandum est autem quod distinctio inter zotica et zodiacam Zodiaca

autem est quedam virtus animalis Unde circulus qui est in medio celi gerens

duodecim signa dicitur zodiacus quia illa signa figurat animalia

Zotica autem non sic quia animal ymo distinguitur sicut ipsam ut patet

in 2o libro pantegni capitulo 30 quod sic incipit Operationes autem virtutum

Ubi dicit quod virtutum hee que sunt animales hee quedam naturales hee que

zotice Et hec eadem divisio fit in medicina in libro Iohannitii

Ubi dicit quod virtutis prima divisio sit naturalis spiritualis et animalis Spiritualis

autem est quod zotica sive pulsualis ut patet quia est officium spiritualis virtutis

est dilatare cor et arterias et iterum constringere et hec est pulsualis

virtutis quia pulsus sicut philocertus dicit est motus cordis et arteriarum

Capitulum tercium de quibusdam dubiis motiuum et solitiuum

quod secundum diastolem et sistolem fit ad refrigerandum calorem naturalem et digestionem superfluarum fumositatum. ¶ Colligitur igitur ex predictis quod ponamus animam secundum Aristotelem et secundum Auicennam Damascenus autem

ut medicus cum naturalis non gerere debeat contra. Sed in suam omnes gerere debeat sic Albertus ponit unum notabile quod declarat diuisionem predictam quia dictum est quod quedam est uirtus zodiaca pulsatiua et illam mir declarat et ponit dicens quod uirtute zodiaca et zodiaca. Et uult quod uirtus zodiaca de qua fit mentio facta in diuisione predicta est uirtus spiritualis seu pulsatiua cuius officium est mouere cor et alias uenas secundum sistolem et diastolem id est secundum motum dilatacionis et constrictionis quia motus sistole est motus constrictionis et motus diastole est motus dilatacionis ipsius cordis. Sed uirtus zodiaca dicitur uirtus ipsa ipsius animalis per quam animal est animal ut sensus tactus est uirtus zodiaca animalis quia tactus est de ipsa natura animalis. Et illo modo zodiaca dicitur animalis et dicitur zodiaca a zodiaco circulo qui est in firmamento continente signa que sunt aries taurus gemini etc. Et dicitur a zodias grece quod est uita latine quia secundum motum planetarum sub eo contenditur uita omnibus inferioribus. Ut dicitur a zodiaco ad quod ibi sunt effigies animalium ac si ducerentur linee de stellis ad stellas ut patet in tractatu spere materialis. Sciendum primo quod motus sistole et diastole fiat circa cor animalis propter infrigidacionem caloris naturalis in corde et secundum aliquos causantur ex indigestione materie superfluitatis cum superiora interiora frigescunt tunc causatur motus sistole quia de natura frigidi est constringere. Sed quando interiora calescunt tunc causatur motus diastole eo quod ipsius calidi est disgregare. Sciendum 2o quod medicus considerat hanc uirtutem zodiacam seu pulsatiuam quia secundum diuersitatem pulsus considerat diuersitatem motus circa cor et alia interiora. Et quod ipsi distinguunt hanc uirtutem contra uirtutem animalem quam uirtutem ponunt in cerebro. Sed tamen physicus naturalis non facit specialem mentionem de tali uirtute cum eius transcenderet limites. 3o Sciendum sistole et diastole sunt due figure gramaticales. Et sistole est figura per quam longa sillaba abreuiatur. Et dicitur a sin quod est con et stolon missio quia in sistole duo tempora mittuntur in unum tempus con ferendo quo perficitur sillaba breuis. Sed diastole est figura per quam breuis sillaba prolongatur et dicitur a dya quod est dito et stolon missio unius temporis breuis sillabe in duo tempora longe sillabe. Sic hic similitudinarie motus dilatacionis et constrictionis cordis et arteriarum uocatur sistole et diastole quia sic sistole tempus corripit sic motus constrictionis latum constringit et coarctat ut supra dictum est sic diastole breuem producit sic motus dilatacionis et constrictionis strictum dilatat ut supra dictum est propter refrigerium cordis quia aliter calor naturalis congregaretur et suffocaretur cum cor nisi huiusmodi calor diffunderetur ad motum dilatacionis. Tercio ¶ Colligitur ergo ex predictis hic auctor epilogat diuisionem potenciarum anime. Sed diceres in arte [illegible] 2o de anima tractat de potencia motiua secundum locum uolens quod potencia motiua non est potencia anime racionalis quod tamen oportet si diuisio Damasceni deberet esse bona. Cum ipse aliquam ponat quod racionalis contineretur duobus modis fiunt alio attribucio seu reductio. Primo tamen contineatur in potencia racionalis. Sed 2o modo potencia sensitiua et motiua ut est diei racionalis propter hoc quod obedit racioni et hoc uoluit Damascenus.)

Ca. 3

Iidem autem primo de potenciis anime uegetabilibus et primo de quodam quod supra tactum est quod contingere non est 3a aliquem enim dubitare utrum de hoc et aliis senserat. Volebat probare quod 3a sit anima in

homine differentes secundum substantiam. hec enim non dicit damascenus quod quorum

quorum substantie sunt differentes sunt operationes differentes. Et quorum substantia est

eadem eadem sunt operationes. ergo quorum non sunt eedem operationes nec substantia

est eadem. Sed in homine vegetabilitas sensibilitas et rationalitas non

sunt eedem operationes, ergo non sunt eadem in substantia. Ca[pitulum] [illegible] in illo tractatu declaratis potentiis anime vegetative. Et dum dicit duas partes principales in prima movet quoddam dubium et arguit ad utramque partem. In secunda prosequitur de potentiis anime vegetative et reddeamus ergo [illegible]. Prima pars dividitur in tres particulas. Primo movet dubium et arguit ad unam partem. Secundo ad partem arguit oppositam. Tertio declarat veritatem illius dubii. Et tertia oppositum secundum [illegible] solvit. Secunda [illegible] quintus quasi patet utrique inferior et tertia. Ad illud quod primo obicitur. Sciendum primo quod anima [illegible] ordine dignior et perfectior [illegible] speculatio. Sed anima intellectiva est dignior et perfectior [illegible] ea prius [illegible] est de [illegible] anima in alio [illegible] lux [illegible] via originis et quantitatis. Alio via perfectionis. Primo modo anima vegetativa est prior et hec ultima. Sed secundo modo quod anima intellectiva est prior quia ipsa est perfectior et hic probat instantia [illegible] et posterius [illegible] Sciendum 2o quod auctor hic movet questionem de anima de qua dubitaverunt antiqui et ad hoc [illegible] discordant moderni scilicet utrum anima vegetativa sensitiva et intellectiva sint tres anime in homine differentes realiter vel an sit una substantia anime. Utrum in uno individuo sint plures forme substantiales differentes realiter et non. Et auctor primo arguit [illegible] ad partem affirmativam scilicet quod tres sint anime in homine realiter differentes et formaliter secundum substantiam. Et prima ratio est illa [illegible] sit [illegible] sunt diversas operationes realiter differentes illa debent inter se realiter et secundum substantiam. Sed vegetativum sensitivum et intellectivum sunt diversas operationes realiter differentes in homine ergo differunt realiter. Maior [illegible] ponitur [illegible] ubi [illegible] quod dicit damascenus etc. Sed minor [illegible] Sed in homine est vegetabilitas etc. Et [illegible] ergo non sunt eedem substantia.

Ad idem unius cause in [illegible] est unus effectus et plurimum plures. Sed

[illegible] et [illegible] actiua sunt effectus ipsius substantie ergo cum anima vegetabilitas

et rationalitas sunt diversa [illegible] et [illegible] actiua [illegible] nata necesse est

animam ponere [illegible] ut [illegible] Vel per diversas substantias

et [illegible] ubicumque sunt plures effectus [illegible] cause [illegible] differentes [illegible] sunt diverse cause differentes realiter. Sed operationes ipsius anime sunt effectus eius et anima est causa [illegible] ipsarum, et ille operationes in homine sunt plures realiter differentes ergo erunt plures anime realiter differentes in homine [illegible] Sciendum primo [illegible] illud [illegible] quo effectus producitur [illegible] non est effectus. Sed [illegible] operationes anime producitur effectus ergo operationes [illegible] anime non sunt effectus ipsius anime [illegible] quod [illegible] effectus produceretur per effectus et sic ipsius effectus [illegible] effectum. Et per quos procederetur in infinitum. Sed [illegible] operationes anime intellective et [illegible] operationem intellectus producit effectus scilicet [illegible] intellectuales scientiam [illegible] intellectus [illegible] producitur [illegible] quo aliquid producitur non operationes anime non sunt effectus [illegible] producitur. Sed [illegible] sunt effectus [illegible] aliquid producitur. Et sic [illegible] operationes anime non est effectus [illegible] effectus [illegible] quo aliquid producitur [illegible] Sciendum 2o [illegible] dicit

vng tāe ī ne are ē vng effectꝫ ad denoīāt q ta meata pt hēre plures effect realit' dētes sic ē ea meata dupplicem effectum realit' denoīa hꝫ īmēriorꝫ

~~...~~ rem virtꝫ non est sine eo cꝫ est vtꝫ aīe vegetabilis

est in embrione Dicit quinto aristotiles d' aīalibꝫ q embrio

pmo viuit vita plante ꝛ format membra sm virtute vege

tabilis q existit in embrione ḡo necē est ibi ē aīaꝫ vegeta

bilē Et si dicatꝰ sm est q vtꝫ nō ē sine eo cꝫ ē vtꝫ qr sicut

dicit phūs vtꝫ ignis est in aere nō tn̄ est ī aere actualit'

ī sm subiectum / ... omnis pt hēre ꝑpositum ī ... / ... phm q

dicit licꝫ vtꝫ ignis sit in aere tn̄ nō opatꝰ ī n̄ excitatꝰ ab

igne / ergo cū vtꝫ vegetabil' opatꝰ in embrione necē q fuit

hēt excitata ab ea cꝫ ē vtꝫ ḡo necessario erit ī ē aīaꝫ vege:

tabilis actu Rñ nō dꝫ aīa ꝛonat ē ī ḡo nō sut eedē sm subaꝫ

Hic aūt ponit ... ad ... ī hoie / ꝛ est ... vtꝫ nō separatꝰ ab eo cꝫ ē vtꝫ sed vtꝫ aīe vegetatiue ē ī embrione ḡo erit ī eo aīa vegetatiua ꝛ tn̄ ī nō ē aīa sensitiua vel ī intellectiua ḡo dr̄nt realit' ꝛ illa rō fundatꝰ sup isto ... sit sic hēt qt vnū repitꝰ ī subiecto sine alio illa dr̄nt realit' Rñ aīa vegetatiua repitꝰ ī embrione et alie pone nō ḡo vegetatiua realit' dr̄t ab eis ... ī sedecīo d' aīalibꝫ dicitꝫ q ... embrio ī massa ... pmo coagu: lata in conceptione ... homo dr̄ ... pmo viuit ... vita plante deinde vita aīal' ꝛ vltīo vita hoīs Et ... vita plante ... embrione ... vita aīal' ut hoīs tn̄ ... aīa vegetatiua dr̄t realit' ab aīa sensitiua ꝛ intellectiua / et ... mouet instanciā ... pos: sit negare ... ꝛ dicere q vtꝫ ... ē ... eo cꝫ ē vtꝫ assumptū patꝫ qr ī aere ē vtꝫ ignis sꝫ calor ꝛ tn̄ ī nō ē forma ignis ut manifest: tum ḡo sequitꝰ q ... g dicit q vtꝫ nō ... cꝫ ē vtꝫ ... dicit autē q vtꝫ ignis existēs ī aere nō opatꝰ actualit' nisi fuerit exci: tata ut instigata ꝑ igne / ꝛ sic ī aere nō ē caliditas ignis nisi ī potēa ꝛ vīrtualit' ... ad ... ꝑpositū ... vtꝫ actiua actualit' agens ibi est ē actꝫ ... vtꝫ (

Ad idem quecūqꝫ sut eadē in subā si vnū ē separabile ab aliquo ḡo

ꝛ reliquū nō Rñ aīa ... ē separabit corpore Vegetabil' aūt ꝛ

sensibilis nō ḡo nō sut eedē sm subaꝫ ... illa sut ī separabilia ab inferiori

Sz aia vegetativa sensitiva et intellectiva si sint eadem secundum substantiam tunc sequitur quod una non separabitur ab alia. Sz hic quod consequens falsum quia aia intellectiva separatur ab aia vegetativa et sensitiva sicut dicit philosophus 2o de aia separatur autem hic ab hic tamquam perpetuum a corruptibili ... separabilitate sive per consequens divisibilitas arguit separabilitatem et econverso sive separabilitas arguit ... diversitatem aliquorum ab invicem. Et quia in homine separatur intellectiva a corpore et vegetativa et sensitiva non ergo differunt ab invicem. Sz dicit ... sint eadem secundum subiectum quia tamen separantur ab invicem ergo ... Ad illud ... quod materia et forma sunt eadem secundum subiectum et tamen forma separatur a materia ... et eadem secundum subiectum intellectus ... unum constituunt. Alio ydemptice et formaliter. Primo modo materia et forma sunt unum quia constituunt unum suppositum. Sz 2o modo non sunt ... eadem ydemptice et formaliter ... ydemptificantur ... de alio sicut deus et divinum ... non est de materia et forma ergo etc.

Sz contra quicquid potest virtus inferior etiam et superior

sed rationalis virtus est superior ergo quicquid ... due aie et ista potest

Vel inse ut insius ponere ... quia natura nichil facit frustra et

rationalis sit sufficiens ad alias potentias. Non erit in homine ...

una rationalis que habet vim vegetandi et vim sentiendi ... arguit ad ...

questionis oppositum ... quia in homine non sunt 3es aie differentes secundum substantiam ... una aia et ut ... homine non sint plures aie quam una quia si sic ... natura fecisset aliquam frustra. Sz quod ... sicut patet primo celi et 3o de aia ... dicit deus et natura nichil faciunt frustra. Sz maior patet quia quicquid potest virtus sive potentia inferior hic est potest potentia superior ut patet ex prima propositione libri de causis ... causa primaria ... influit super suum effectum quam causa 2a. Sz aia vegetativa et sensitiva et sensitiva sint potentie inferiores et aia intellectiva est potentia superior ergo quamcumque operationem potest producere aia vegetativa et sensitiva ... potest producere aia intellectiva in uno et eodem homine ergo aia intellectiva potest omnes operationes aie vegetative et sensitive et per consequens frustra poneretur vegetativa et sensitiva realiter distincta ab intellectiva in uno et eodem supposito ut in homine

Item ad hoc facit dicit commentator super libro de aia reprehendens platonem ponentem 3es aias ... quod ... debet ponere una. Item dicit

sanctus augustinus in libro de spiritu et aia quod una et eadem aia videt in oculo et

audit in aure ymaginatur ... rationabiliter ratiocinatur et intelligit. Item ... de

libro de causis quod operatio primarum ... permanet in posterioribus ... augustinus

ponit quod superior ... aia prima ... regere vires inferiorum

ab intelligentia ... et intelligere ... movere corpora superiora

ad restauracionem deperditorum in modo Contingit quod vegetabit

et sensibit sunt inferiores racionali anime ergo etc. Et erit tantum una anima

racionalis in homine ex quo per se sufficiens est ad operaciones aliarum precedentium

In hunc ultimum errorem non est inconveniens quia non consonat theologie

nec contra fidei autoritate libri de causis Sciendum primo quod sicut fidei ... tanquam creatore et ... sed mediantibus intelligenciis sicut ... videtur velle illarum ... libro de causis Item commentator super libro de anima ... platonem qui ponit ... distinctas et commentator ... ponit tantum unam ergo videtur quod sit tantum una substancia anime in homine et plato ponit illas plures substancias anime in homine distinctas loco et subiecto quod posuit animam intellectivam in cerebro et nutritivam in epate et ... in genitalibus Et commentator ... Sciendum 2o quod ille ponentes pluralitatem ... ad unam substanciam ... et sunt distincte anime ut vegetativa in planta sensitiva in bruto et intellectiva in homine quia ... intellectiva non corrumpitur et anima vegetativa et sensitiva sunt corruptibiles ergo ... Sciendum 3o circa augustinum autoritatem ... oculo intelligit ... substancia anime ... augustinum quod ... anima sunt subsistencia ... videt in oculo et audit in aure Item circa autoritatem libri de causis ... Sciendum quod dicit quod operaciones ... potencie ... inferiores ... superiores ... anima vegetativa et sensitiva ... operaciones anime vegetative et sensitive sunt sub ... anime intellective quia dicit ... anima intellectiva in homine supereminet et superexcellenter continet omnes perfecciones ... inferiorum et potencias inferiores sunt absorpte et ... in natura superiore substancie Sciendum 4o contra dicit hunc errorem non est inconveniens etc. et hoc est quia fides ... et sacra scriptura ... quod inferiora dependeant a primo ente et ... anime racionalis ... mediate ... et primo per intelligencias mediantes et prima intelligencia producit ... et sic deinceps usque ad ultimam et ultima intelligencia producit formas inferiorum a quo ulterius procedunt actus et operaciones ... non consonat fidei ut patet ex articulis parisius ...

Ad illud autem quod primo obicitur etc. operaciones sunt diverse etc. ... quod

illud intelligendum est quod operaciones ita sunt diverse quod una non ordinatur

in alteram sed anima vegetabili operacio ordinatur sicut ad sensibile

et sensibit ad racionale ymmo materialiores sunt ad illud igitur non sequitur

Potest dici quod vegetacio non est ab anima vegetabili ymmo superiore

contra · · · mutando · quibus · secundum tamen ponam illam exerceret operationes que mente propria ipsa qua est vegetativa

Unde anima rationalis vegetat corpus ergo licet non sit quantum rationalis sicut auctores solvunt ergo corpus semper non quod propter bauerent 36 animas et formas substantiales distinctas in homine et diversitates ergo formam quod solvunt ergo corpus. **Sciendum** primo quod albertus ponit duas solutiones prime rationis et prima solutio fundatur super isto quod non omnis diversitas operationum arguit diversitatem, videlicet forma generalis sed solum diversitas actuum disperatorum quorum non est ordo generalis arguit diversitatem substantialem. Sed quia operationes anime sunt sibi invicem ordinate et non sunt disperate ideo non oportet quod propter talem diversitatem operationum sint plures anime in homine distincte realiter et formaliter substantie. Et quod ista solutio explicetur operationes sunt separabiles ab invicem ita quod una non reperitur in aliquo subiecto ubi reperitur alia arguunt diversas substantias et naturas. Sed operationes anime sunt separabiles ab invicem ideo arguunt diversas substantias. Maior non quia separabilitas arguit diversitatem realem. Sed minor patet quia vegetare reperitur in plantis ubi non est sentire et sentire reperitur in brutis ubi non est intelligere ideo iste operationes sunt separabiles ab invicem. Dicendum quod argumentum probaret verum si essent separabiles ab invicem in eodem subiecto. Sed quod sint separabiles in diversis subiectis propter hoc non sequitur quod sit diversitas substantialis animarum et sic est in proposito quia vegetare sentire et intelligere sunt separabiles a eodem homine licet separentur ab invicem in diversis subiectis.

Secunda solutio ita secunda solutio prime rationis quod diversas operationes procedere ab eadem substantia in intelligente duo modis vel eandem potentiam alio modo per diversas potentias. Primo modo est impossibile. Sed non secundo quia eadem substantia anime potest producere diversas operationes per diversas potentias quia potentia vegetativa augmentat et generat et per hoc faciunt diversas potentias sibi subordinatas quia per nutritivam nutritur, per vegetativam et augmentativam augmentatur et per generativam generat et sic patet quod per diversitatem operationum non arguitur diversitas potentiarum sed magis pluralitas potentiarum et hec intendit in fine sequentis sexte qui dicit vel potest dici quod licet etc. non hic sit locus ubi vult quod operationes que veniunt ab anima non procedunt ab ea immediate sed mediante potentia unde patet quod operationes anime vegetative et sensitive non sunt eiusdem anime sensitive et vegetative. Sed est potentie superioris scilicet rationalis et ideo una et eadem anima scilicet rationalis exercet operationes anime vegetative et sensitive. Unde quanto potentia est altior tanto ad plures operationes se extendit. Et sic diversitas operationum anime non arguit diversitatem substantie sed pluralitatem substantiarum. Dicendum ergo quod solutio secunda quod quamvis sint diverse operationes in homine tamen propter hoc non sunt diverse anime. Sed sufficit pluralitas potentiarum eiusdem anime scilicet rationalis sicut patet [illegible] quod unius [illegible]

Ad argumentum secundum dico quod unius et unius sit effectus unus et sic opera-tiones et effectus non sunt nisi aliquorum effectus unius cause relinquitur ex diversis opera-tionibus quod tamen unum sit anima et una substantia tamen sint diversi effectus ut anima et illa [illegible] non [illegible] [illegible] totum quia una est tamen operatio immediate a substantia non [illegible] potentia [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] solvit [illegible] [illegible] solutio [illegible] collige [illegible] sic arguit [illegible] causa immediate est unus effectus [illegible] [illegible] sed [illegible] subiungitur [illegible] in homine sunt effectus diversi quia vegetare et intelligere [illegible] negat [illegible] et dicit quod non est [illegible] operatio et effectus eo quod multotiens ad unum effectum [illegible] plures operationes sicut [illegible] [illegible] relinquitur ex multis actibus et virtutibus [illegible] [illegible] [illegible] causa [illegible] quod unius cause [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] unus effectus [illegible] [illegible] quod unius cause [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] diversi effectus vel potest dici ad illud argumentum [illegible] quod unius cause non sunt plures effectus vel [illegible] quod licet in intelligente unus [illegible] una potentia alio modo diversas potentias primo modo [illegible] quod unius cause [illegible] sunt plures effectus. Sed secundo negatur [illegible] una potest producere diversos effectus per diversas potentias et sic patet quod anima non est causa immediata istorum effectuum seu operationum. Sed [illegible] [illegible] [illegible] potentiis.

Ad secundam dicendum est quod vita anime vegetabilis est in embrione tamen non est vita anime vegetabilis nec sensibilis nec rationalis et si exponitur igitur [illegible] [illegible]

sine subiecto non valet quia quamvis vita est actus et non est actus illius cuius est

vita et ideo dico quod est actus embrionis et est dicto sicut actus in

subiecto non tamen est illud vel dicitur vita embrionis sicut patet de loco qui

alterius est locus et alterius est actus est enim actus locantis unde est

in locante sicut in subiecto est non tamen est quantitas locantis ut locus quidem est

quantitas et locus mensurans locatum Ad illud quod obicitur quod non operatur

talis vita nisi excitata concedimus unde dicimus quod excitatur a vegetabili

anima sicut potentia que est in recipiente semine unde statim colligatur ma-

trici unde oportet recipi illud viticulum antequam nascitur puer exemplum de ramo

qui inseritur trunco quia vegetacione trunci nutritur et augmentatur ramus

hic ponit 3am rationem ad propositum Dicendum primo quod auctor vult hic solvere istam rationem qua arguitur ad exteriori beneficio solus vita non est sine eo cuius est vita et negat assumptum et ideo est quia vita potest esse sine eo cuius est vita et hic declarat per simile quia locus dicitur esse vita ipsius corporis locati et quia non est subiective in locato sed in locante ergo eciam vita potest esse sine eo cuius est vita quam tenet per simile Dicendum Ad aliquid dicendum sicut hic sequitur quod actus est sine subiecto negat consequenciam ad probacionem dicit quod vita non sit in subiecto in eo cuius est vita Dicendum magis est racio sicut vita anime vegetative non est in anima vegetativa Dicendum aliquid est subiective in embrione unde non dicitur est anima vegetativa Unde sicut locus est actus et vita Dicendum alterius est actus et alterius est vita est enim actus locantis et est in locante sicut in subiecto et tamen est vita locati Dicendum Conclusio dicitur quod illa vita est actus embrionis et est in eo sicut in subiecto nec est vita embrionis Dicendum anime vegetative et quia dicitur quod talis vita non operatur nisi excitata ab eo cuius est vita concedit auctor et quia in semine ergo vita non erat sine eo cuius est vita concedit quod illa vita que est in embrione excitatur ad operacionem per animam vegetativam matris que est in matrice et sic excitata formantur membra unde post receptionem seminis in matre semen eius coagulatur in lac et ulterius in massam carneam que vocatur embrio et embrio alligatur matri per quasdam venas a quibus fit derivatur nutrimentum per quod nutritur et vivit Dicendum dices quod tunc ad Aristotelem libro auctoritate in libro de animalibus ubi dicit quod embrio primo vivit vita plante Dicendum quod hic intelligitur duobus modis quod vivit per vitam que est derivata sibi ab anima matris Alio modo Dicendum intelligitur auctoritas Aristotelis quod operaciones vegetative primo apparent in embrione quam operaciones sensitive Dicendum operaciones anime sensitive non apparent quam operaciones anime intellective Dicendum hic tres potencie introducuntur sed eodem instanti temporis licet non in eodem instanti nature Unde primo Aristoteles libro potest distinguere vita quia vita sumitur duobus modis uno modo pro actu primario scilicet pro anima alio modo pro actu secundario scilicet pro operacione vitali anime Primo modo embrio non vivit primo vita plante quam vita animalis Dicendum 2o modo bene vivit prius vita plante quia prius habet operaciones ipsius plante Et hoc quia plante sunt imperfecciores aliis et ideo operaciones plante prius requirunt minus dispositionem in subiecto quam operaciones superiorum potenciarum scilicet sensitive et intellective

Ad evidenciam quod in eadem sit vegetabilis et sensibilis separantur in eadem racione

in intellectiva ... anima vegetativa et sensitiva ... probare

ut operacionem qua sensibilis ut vegetabilis. Et si quis vellet inferre quod anima
vegetativa ... sub ratione qua vegetativa ... illacionem

vegetabilis separabilis a ... vegetabilis illud sophisma concludit
... illorum ... augmentatur crescit

Sortes ... sunt eadem secundum substanciam. Si unum crescit et reliquum sicut Sortes
... illa duo ... augmentatur

puer et ... senex sunt eadem secundum substanciam ... Si autem convenienter ab
... aliud dictum ... intellectiva ... differunt

... aliud dictum quod quia una est anima ... vegetandi ... diversis suppositis
... anime vegetative ... homo ... talis anime vegetative

Et ideo potest esse ... ut ... hominem potest esse opera vegetabilis ... alberto solutum ... rationem ... opposita que arguebat sicut ... sunt eadem secundum substanciam illa sunt inseparabilia ad invicem ... sunt eadem secundum substanciam ... per ... diversa ... sunt una ... eadem secundum eandem substanciam ... non oportet ... sic ... ille tres ... sunt eadem secundum substanciam et tamen non secundum ... separare ab invicem secundum ... et illud declarat auctor per sophisma quod non oportet ... sunt eadem secundum substanciam ... convenit alteri quia Sortes ... puer et senex ... ipse Sortes sunt ... substancia et tamen Sortes ... puer crescit et augmentatur et Sortes ... senex decrescit et diminuitur quia ... Sortes senex et Sortes puer sunt ... substancia non tamen secundum eandem ... ideo sibi non conveniunt ... secundum omnem modum ... et per hoc est ... auctor solvit argumentum ... Secundo primo ... alber-
tus ... una solucio ... dicit ... sunt inseparabilia ab invicem illa ... secundum substanciam ipse concedit. Si sunt separabilia ... subiecto. Si autem ... diversis subiectis ... non oportet et sic ... quod ille ... anime ... eodem homine sunt una anima nec possunt separari sicut in diversis quia anima vegetativa reperitur in plantis sensitiva autem in brutis et intellectiva in hominibus
... dicti ... predicte ... eodem supposito ... [illegible]

Ad verificacionem autem ... quod ille ... ponere non sunt ... secundum substanciam
... probari ... agonizante ... anima intellectiva

et ... sunt ... potest ... homine moriente potencia racionalis ...
anima ... manet ... potencia et anima vegetativa ... anima sensitiva

... non remanet potencia vegetandi nec senciendi ...
... vegetativa ... homine

remanentibus utraque illarum secundum ordinem qua ... in sua generacione
... nativitate ... corrupcione ...

ut creacione quod ... prima ... generacione sunt ultima ... resolucione ... illius
... confirmat ... dicta ... homo non ... anime ... secundum substanciam ... ponit ... Et est ... sic se habent ... recedunt a subiecto illa sunt eadem secundum substanciam ... tres ponere anime in homine sic se habent quod una recedente ... recedit alia ideo non ... secundum substanciam ... quia ... homine moriente et anima racionali rece-
dente non manet anima sensitiva nec vegetativa ideo ... recedunt ... probare ... secundum substanciam illa sunt separabilia ab invicem sicut unum recedit a subiecto ... ex opposito ... unum non recedit ... subiecto ... aliud recedat ... illa sunt ... separabilia ad invicem. Et ... secundum substanciam. Item albertus confirmat illa ... quia ... ille forme recedunt secundum quendam ordinem non ... ordinem quem habuerunt ... generacione ... prima rece-
deret ... primo ... generata sicut ... quia anima vegetativa

primo [illegible] vltra [illegible] quia illa que sunt una [illegible] compositione et generatione
sunt vltra [illegible] resolutione **Utrum in homine sint plures forme substantiales**
[illegible] et **primo** [illegible] vnius rei est tantum unum esse [illegible]
ab vna forma [illegible] sunt plures forme in homine [illegible] vnius rei est tantum
vnum esse totale [illegible] et [illegible] subordinata
2o sic pluralitas non est ponenda sine necessitate [illegible]
necessitas in homine ponere plures formas substantiales [illegible] superior continet
virtualiter inferiorem et [illegible] in homine non sunt ponende plures forme
[illegible] superius [illegible] continet virtualiter [illegible] et sic ordinatis [illegible]
3o sic [illegible] una forma [illegible] una forma [illegible]
patet quia forma [illegible] de entitate [illegible] male [illegible]
in homine sunt plures forme substantiales [illegible] ponere [illegible] actus [illegible]
[illegible] quia [illegible] non dicit ordinem ad alias [illegible]
forma dicit ordinem ad aliam formam [illegible] plures forme
[illegible] plures [illegible] **4to sic** quecumque sunt distincta realiter illa possunt separari
et separatim conservari [illegible] separatim conservari
[illegible] nisi una forma substantialis [illegible]
[illegible] **5to sic** [illegible] si in homine sunt
plures forme [illegible] vna [illegible] compa-
tibiles [illegible] compatibiles [illegible] alterum [illegible]
[illegible] una [illegible] in homine non sunt plures
forme [illegible] alterum [illegible] una [illegible] virtualiter alias
[illegible] et [illegible] ponere [illegible] **6to sic** [illegible] Avicenna
[illegible] de naturalibus [illegible] homine [illegible] una et eadem anima [illegible] substantiam et [illegible]
[illegible] male [illegible] in homine sunt [illegible] realiter distincte [illegible]
[illegible] in homine sunt [illegible] suppositaliter [illegible] eodem supposito et
[illegible] una substantia virtualiter agat [illegible] eandem operationem
Septimo sic quecumque [illegible] operationes distinguuntur substantialiter [illegible]
[illegible] operationes [illegible] distinguuntur [illegible]
vegetativa [illegible] vegetare [illegible] operationes distinguuntur
[illegible] realiter et substantialiter [illegible]
8uo sic quidquid potest [illegible] superius potest inferius [illegible] superius [illegible] virtualiter
[illegible] anima intellectiva est superior ad sensitivam et vegetativam [illegible]
vegetativa et sensitiva [illegible] anima intellectiva in homine et [illegible]
[illegible] in homine [illegible] una anima [illegible] realiter distincte
[illegible] quidquid potest [illegible] inferior [illegible] superior [illegible] includit [illegible] inferior
[illegible] anima intellectiva [illegible] anime vegetative et sensitive [illegible]
9no sic [illegible] anima vegetativa sensitiva [illegible] intellectiva
[illegible] ad tetragonum [illegible] trigonum includit [illegible] tetragono [illegible]
[illegible] intellectiva [illegible] superiori et [illegible] erit
una et non plures substantiales forme [illegible] tetragonum includit
[illegible] trigonum [illegible] forma [illegible] realiter [illegible] virtualiter
sit et ille [illegible] superiori [illegible] distincte [illegible]
[illegible] operationum [illegible] et [illegible] substantia alia
[illegible] sunt [illegible] unite et ita alligate [illegible] ab eadem [illegible]
[illegible] suppositio [illegible] homine [illegible]

Ad istam est quod vni perfectibili correspondet vna perfectio et si perfectibile
non est aliud secundum substantiam nec perfectio erit alia secundum substantiam ut dicitur quia [illegible]
homo in substantia et natura est [illegible] rationale vegetabile et sensibile [illegible]
perfectio [illegible] est eadem secundum substantiam [illegible] homine non dicuntur naturales vege-
tabilitas sensibilitas et rationabilitas [illegible]
[illegible] Albertus ponit [illegible]
et est vnius perfectibilis secundum substantiam tantum est
vna perfectio secundum substantiam [illegible] anima [illegible] est
[illegible] perfectio erit eadem secundum substantiam [illegible] ponunt [illegible] potest [illegible] decla-
rari [illegible] perfectibile et perfectio [illegible] certa et [illegible] perfectibile
sit vnum secundum substantiam oportet [illegible] perfectio eius sit eadem secundum substantiam quia [illegible] plures

Capitulum Quartum de potentiis anime vegetabilis

[illegible] perfectus perficeret unum perfectibile [illegible] unumquodque [illegible] [illegible] [illegible] quia [illegible] sensi-
bilis vegetabilis est una et eadem substantia corporea [illegible] si non [illegible] [illegible] non [illegible] unum [illegible]
secundum substantiam [illegible] plura corpora [illegible] est secundum [illegible]

Ad [illegible] primum [illegible] indu[illegible] rationes theologicas quoniam [illegible] anima vacat carnalibus

desideriis impeditur a contemplatione superiorum per intellectum [illegible] eadem est

[illegible] quia si diverse essent secundum substantiam actus unius non dependeret ab actu alterius

et sic una non retardaretur ab actu suo propter actum alterius [illegible] [illegible]

sit secundum [illegible] [illegible] quod non est nisi una anima ubi rationes sunt plures ad utramque partem:

[illegible] [illegible] quibus ad presens supersedeo unius non dependeret ab actu alterius [illegible]
[illegible] [illegible] est secundum [illegible] theologos [illegible] quod anima sensitiva seu appetitus concupiscibilis
appetit delectationes carnales tunc anima intellectiva impeditur a contemplatione seu
speculatione rerum intelligibilium et econverso quando anima intellectiva speculatur divina tunc
delectationes carnales impediuntur quia speculatio divinorum [illegible] appetitus con-
cupiscibilis [illegible] [illegible] ad illicita et [illegible] [illegible] quia si anime [illegible] diverse [illegible]
secundum substantiam [illegible] [illegible] tunc utraque [illegible] [illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] patet [illegible]
quod anima sensitiva [illegible] anima sensitiva est potentia obediens rationali anime [illegible] actus
anime sensitive [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intellectus [illegible] [illegible] bonum a malo et
[illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Deinde [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod non est nisi
una anima [illegible] [illegible] et non plures [illegible] illa [illegible] [illegible] per rationes [illegible] adductas
et [illegible] quamvis plures rationes probabiles possint adduci ad utramque partem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] brevitate volo supersedere

Redeamus igitur ad divisionem anime vegetabilis in suas potentias

que sunt tres scilicet generativa nutritiva et augmentativa [illegible] generalem divisionem
potentiarum anime [illegible] declaravit quomodo [illegible] [illegible] [illegible] de potentiis
anime vegetative et dividitur in tres partes [illegible] [illegible] [illegible] de tribus potentiis
anime vegetative et primo de nutritiva secundo de generativa tertio de augmentativa [illegible]
generativi actus [illegible] augmentativi actus Et primo ponit divisionem anime vege-
tative in suas potentias secundo [illegible] [illegible] de nutritiva potentia et nutritive
actus est nutrire Circa primum [illegible] [illegible] ad primum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
divisione anime vegetabilis in suas potentias quia ipsa dividitur in tres potentias
scilicet nutritivam generativam et augmentativam Et est illa divisio [illegible] [illegible]
[illegible] in suas species quia iste tres potentie scilicet nutritiva generativa augmentativa
[illegible] [illegible] sub vegetativa sicut species sub suo genere Alii vero dicunt
quod illa divisio anime sit divisio subiecti [illegible] sua accidentia quia nutritiva et gene-
rativa augmentativa sunt qualitates [illegible] [illegible] qualitatis [illegible] [illegible]
bona divisio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] at [illegible] reducibit ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ista reducitur ad [illegible] [illegible] [illegible] quod sic [illegible] potentia anime vegetative
est ordinata ad conservationem nature [illegible] ergo ad conservationem nature [illegible]
ut nature [illegible] [illegible] [illegible] ad conservationem speciei et sic est potentia generativa [illegible]
per istam species [illegible] [illegible] [illegible] si est aut ad conservationem [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]
ut est ad conservationem [illegible] [illegible] sic est nutritiva vel quantum ad [illegible] [illegible]
sic est augmentativa

Nutritive actus [illegible] est nutrire sive alimento uti et potentiam sive ar[illegible] [illegible]

[illegible] istam [illegible] [illegible] anima vegetabili / et hec potentia data est ad perfe[illegible]

vacor sui individui. Ubi aut quo res animata alterum nutriat ipsum

humidum radicale et consile exemplum de lampade ardente. Ubi ergo consumit et

lignum lumine nisi quod est humidum exterius de oleo quo ignis pascit [illegible]

[illegible]

Virtus aut eius sunt species attractiva digestiva retentiva et ex

pulsiva. Attractiva est que cibum attrahit quod nutrito est necessaria

plantis. Digestiva est que cibum alterat et digerit. Unde adamaste

no vocatur per alteracionem. Retentiva est que retinet de cibo quod aptum

est ad nutriendum. Expulsiva est que expellit superfluum. Agere

aut de unaquaque istarum spectat ad medicum. Et est divisio [illegible]

[illegible]

poñe nutritive sic se habent quod prima precedens ordinatur ad sequentem Et fiunt isti actus per diversas qualitates quia potencia attractiva attrahit racione caliditatis et siccitatis Sed digestiva digerit racione caliditatis et humiditatis Et hec sunt illis potenciis racione diversorum humorum complexionalium quia attrahere sunt poñe attractive per humorem colericum qui calidus et siccus Sed digerere sunt poñe digestive per humorem sanguineum qui est calidus et humidus Sed retinere sunt poñe retentive per humorem melancolicum qui est frigidus et siccus Sed expellere conveniunt expulsive per humorem flegmaticum qui est frigidus et humidus Et ergo attractiva poñe assistat virtuti digestive actu retentiva vero et expulsiva sequitur Generandi digestione quia secundum medicos 4or sunt digestiones prima est stomacho ubi purum separatur ab impuro impurum expellitur per secessum Sed purum dirigitur ad epar ubi fit 2a digestio Et ubi iterum separatur purum ab impuro impurum expellitur per urinam Sed purum est in vena et dirigitur ad cor ubi fit 3a digestio ubi iterum separatur purum ab impuro impurum dirigitur ad vasa seminalia quod in viris vocatur sperma quod est aptum generacioni animalis Et in feminis menstruum Sed purum dirigitur ad singulas partes corporis per virtutem attractivam ubi fit ultima digestio Et impurum expellitur per crines et ungues et sudores Sed purum convertitur in sanguinem et coagulatur et tunc convertitur in carnem Generandi 2o ... actus generandi est ... 4or speciebus ... ad certa individua et sic pertinet ad ... et sic pertinet ad naturalem ...

Gnata actus conservare est aut gnata ad salvacionem sui in ...

Cum enim per se non poterit salvari in se ipsa cum sit corruptibilis S[ed]

Ex hoc et ... ut si aliquomodo participat divinum et perpetuum Sic

Aut illa pu[i]ssa adeo in sui salvacionem in specie et actu generandi huic

Cum magna in modica mirabilem apponit delectacionem Sic

quemadmodum ... per hos multiplicacionem in specie non perit ... generatione ... actus cum generare ... specie ... et non ... Et sic poñe generare est perpetuitas speciei Unde dicit commentator super 2o de anima quod sollicitudo divina cum videbat ... non posse permanere eadem in numero ... et corrum... conservando eius poñe ... generativam per quam ... eundem ... usque ad extremum iudicii diem quia in novissimo die cessabunt generaciones Et sic ... asserat divinum et immortale et perpetuum eius ... possibile est Et subdit commentator ... quodque ens appetit eternitatem ... Sed cum illa inferiora non possunt perpetuari sub ydemptitate numerali deus gloriosus disponit eius ydemptitatem perpetuitatis in specie Sed diceres cum generare est ... actus secundus ... patet ergo non poñe generative ... aliud ... dicitur ... privalit et generare est ... actus poñe generative ... et sic ... actus secundus S[ed] ... exemplo est una potencia generativa que est ... poñe corrupta ... poñe ... ex parte forme sed ex parte materie ... forma in ... poñe corrupta non ... ex parte forme Sed ex parte materie quia materia est incorrupta ... corrupta ergo poñe generativa est ... et ... corrupta Generandi ... dicit textus licet magna in modica ... est quia ... delectacionem conservat operante ... dicit Avicenna Tanta ... in modica ... quod ... ab ... delectacionem ibi et ... multiplicacionem que ... testatur

Augmentative actus est augmentare sive ad debitam quantitatem corpus extendere

augentis producere et duci ad debitam quantitatem sicut dicit philosophus

Secundo anima 2a distinctione 3 textu 43 et 2o magnitudinis et augmenti. Hic albertus de tertia potentia anime vegetative quod dicitur augmentativa. Et vult quod proprius actus eius est augmentare ut producere rem animatam usque ad debitam et perfectam quantitatem qua requiritur naturam rei quia quilibet res naturalis requirit debitam quantitatem ad exercendum suas operationes sive naturales. Sciendum primo quod augmentatio differt a perdicentis quantitatis maioratione et sic materialiter quod calor naturalis dicta forte quod plus sit que necessaria alti de substantia alimenti quam sunt deperdita ... ...

Item ... Item quod ille 36 potentie sunt ... obiectum ... ...

Est hic dicendum de potentiis anime sensitive. Circa primam tractatus in quo philosophus divisio ... albertus ... de potentiis anime vegetative ... de potentiis anime sensitive. Et primo premittit ... ...

... Sed ... ... potentia motiva ...

implys quod apprehensiua Iste dicit duo non quemuis ipsi vegetabili quoniam

omnis apprehensiua est cognitiua quitto nos in plantis Item omnis apprehensiua

sit apprehendit sensibile extra non aliqua separatione apprehendere sensi-

bile extra et mediante aliquo ut patet in visu apprehendente colorem

quod in distantia ab organo videndi unitis aut mente dicere

sed non recipitur color in oculi sed species colorum sed in vegetabili quod gits

potentia ad suo obiecto ut mutua ad alio augmentativa et eo quod auget

Nec species [illegible]

[illegible]

Sitis nec ista dicta que dicit potentia mota in vegetabili potest in

insensibili licet enim in omni generatione et augmento sit motus secundum locum non

tm motus progressiuus Sed quantum ad motum dilatacionis et constrictionis insensibiliter

et racionale illud quod est bonum simpliciter et ut apparens in apprehendit talis mouet

appetitum et quia illud bonum apprehensum non est coniunctum sed ei datur est ei motus pro-

gressiuus de loco ad locum ad acquirendum illud bonum ad inueniendum sibi

quia pona motum secundum locum non conuenit anime vegetatiue Et ulterius quia pona motum
secundum de anime sensitiue non conuenit anime vegetatiue probatur quia quantum non conue-
nit actus ergo pone illi non conuenit pona illius actus Sed anime vegetatiue non
conuenit actus ergo pone motum quia eciam sibi non conuenit pona motum Quare nota
quod operaciones sunt inseparabiles ab eo cuius sunt Sed hoc posito tamen quia actus
pone motum est motus progressiuus qui non conuenit plantis quia licet plante
augmentantur secundum sursum et deorsum et in latum et sic mouentur secundum locum
tamen non est motus progressiuus tamen motus progressiuus non est necessarius plantis
in nutrimento est eis coniunctum sed quantum sursum et deorsum Sed motus progres-
siuus est necessarius animalibus ad consequendum illud quod appetunt quia appetit
multa bona exteriora ut apparencia quia non sunt sibi coniuncta ideo natura ordina-
uit sibi motum progressiuum ad acquirendum talia bona et ulterius ipse motus
progressiuus natura ordinauit ante pedes et alia instrumenta per que mouentur motus progressiuus
efficitur

Et si obiciatur quod non omne animal mouetur de loco ad locum ut sunt

conche Sed habent motum dilatacionis et constrictionis sicut plante Sed

quia motus illorum animalium non sit eis dilatacionis et constrictionis inmo est

est motus quo aliquo modo sentit ponitur apprehensum ut patet quia est eis

delectacionem ut tristicia sensibiliter hec enim sequuntur sensum sed vult

aliquis pertica et sic sit dilatacio hic et ibi erit alia et alia erit hic

et non inplantis est dilatacio prout est secundum quantitatem augmenti inconcluso

aut secundum diffusionem spirituum arcu cor Sed hic nil facit ad probandum quod est

magis motus in animalibus quam in plantis Sed facit ad hoc ut non est motus qui a sensu

sequitur apprehensionem Item non est obiectum de illis animalibus quorum inperfectam sed sic

sunt albertus remouet quoniam instancia et est quia dictum est
quod motus progressiuus inest animalibus et non plantis ideo instaret

de conchis secundum philosophum aliquis et dicit Sicut conche et spongea et tyrnoi [illegible]
non mouentur progressiue sed tamen quia talia animalia habent tamen motum dilatacionis
et constrictionis et motus dilatacionis est quando aliquid est extensum sicut [illegible] vel
quantitatem vero Sed motus constrictionis est quando aliquid comprimitur sibi aliqua qualitate
Tamen soluit istud et sicut et quia sunt solucionis hiis verbis prima solucio quia iste
motus dilatacionis et constrictionis alius est in animalibus quam in plantis quia animalibus
inest secundum delectacionem et tristiciam Sed delectacio et tristicia sequuntur sensum ergo

videtur quod ille motus fit per apprehensionem cuiuslibet sensus et non est quia motus dilatationis fit
magis ab convenientibus et apprehensionem aliquorum delectabilium et convenientium. Unde si talia
animalia apprehendunt convenientia aliquod utputa calorem et nutrimentum conveniens
fit dilatatio. Sed quae tangunt seu [illegible] constringunt per apprehensionem aliquorum [illegible]
[illegible] motus progressivus non est necessarius illis animalibus cum habeant nutrimentum
[illegible] quiete [illegible] in .. quod agit calorem naturalem quod est debilis
et non illo [illegible] talia animalia moventur. Sed animalia perfecta indigent
motu progressivo ad acquirendum alimentum distans et non gradiuntur de loco ad
locum [illegible] et a solutione tangitur conferentia et [illegible]. Si fit [illegible]
et conclusio [illegible] ad dilatationem [illegible]
[illegible] quantitate augmenti in spongiis seu in [illegible] non est dilatatio
per diffusionem spirituum vitalium. Circa [illegible] ergo instantia [illegible]
[illegible] et a solutione quia illud quod dictum est de [illegible] de animalibus perfectis et
non de animalibus imperfectis [illegible]

[Margin: Secunda pars capituli [illegible] apprehensivam exteriorem et interiorem]

[Margin: apprehensiva exterior]

Apprehensivarum quaedam est apprehensiva de intus quaedam de foris [illegible] et primo de potentia apprehensiva quae illarum [illegible] [illegible] et primo [illegible] talis [illegible] potentiarum apprehensivarum quae est apprehensiva exterior et quae interior. Apprehensiva exterior [illegible] organum est ab extra in corpore in extremitate corporis ut potentia visiva et auditiva [illegible] organum [illegible] parte exteriori corporis vel alia [illegible] dici et [illegible] potentia apprehensiva exterior [illegible] est illa quae apprehendit rem per species receptas ab extra et [illegible] abest sic potentia visiva apprehendit colorem per species [illegible] receptas ab extra quia [illegible] videtur nisi color. Sed potentia apprehensiva interior dicitur quae apprehendit rem per species receptas ab intra et [illegible] absentia obiecti et ergo [illegible] potentia apprehensiva exterior. Sed [illegible] potentia apprehensiva interior non recipit species ab [illegible] [illegible] [illegible] potentia recipit species ab obiecto suo. Sed obiectum potentiae apprehensivae interioris [illegible] abest quia potentiarum obiecta interiorum sunt ymaginabile [illegible] et [illegible] [illegible] abest in [illegible] [illegible]. Sed [illegible] potentia apprehensiva interior recipit species ab extra [illegible] [illegible] uno modo mediate alio modo immediate. Primo modo potentia apprehensiva interior recipit species ab extra quia recipit species mediantibus sensibus exterioribus qui recipiunt species immediate ab extra. Sed [illegible] non recipit species ab extra [illegible] potentiae [illegible] sensus interiores immediate recipiunt species a sensibus exterioribus. Unde sensus exteriores sunt [illegible] fenestrae per quas species rerum sensibilium veniunt ad sensus interiores [illegible] sensus interiores sunt potentiae superiores [illegible] sensus interiores [illegible] obiectum [illegible] [illegible] sensus exterior sicut virtus ymaginativa [illegible] ymaginari non solum visibile sed etiam audibile et [illegible] obiectum sensus exterioris [illegible] sensus interiores sunt perfectiores quia non requirunt praesentiam obiecti sicut sensus exteriores

[Margin: [illegible] exterior]

Apprehensiva de foris dicitur quae apprehendit suum subiectum per organum quod est exterius in [illegible] et hic forte non [illegible] in sensu tactus quia [illegible] medium [illegible] tactus est de intus mediante. Unde apprehensiva de foris dicitur quae apprehendit rem [illegible] de foris in materia et subiecto [illegible]. Apprehensiva de intus dicitur quae illud quod apprehendit est de intus ut ipsa in carentia speciei [illegible] ymaginatio accipit species a sensibus [illegible] et [illegible] ab ymaginatione ut patebit infra. Apprehensiva de foris [illegible] [illegible] convenientia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obiecta eorum dicuntur [illegible] res passibiles quia faciunt passionem in sensu [illegible] species ab extra [illegible] dicuntur sensus

[Margin: Secunda causa [illegible] potentiae exteriores]

[Margin: [illegible] sensus interiores]

[Margin: [illegible] obiectorum]

[Margin: Dividit [illegible] apprehensivam exteriorem in [illegible] sensus]

exteriores Sciendum primo quod extra talem electionem qualibet [illegible] sensus exteriores [illegible]
sicut ponunt apprehensionem [illegible] omnes ponunt recipere species sensibilium [illegible]
[illegible] sed sensus exteriores sunt [illegible] ratio non [illegible]
[illegible] 2o Secundum
[illegible] dicta [illegible] in abiectum
contrariam [illegible] passione [illegible] dicta [illegible] receptio [illegible] a suo sensibili
primo sensus exteriores non sunt potentie passive [illegible]
[illegible] sensibilibus quo ad cognitionem Vel quod [illegible] adequata [illegible]
Ergo sensus reciperet obiectum [illegible] cognosceret [illegible]
ad sensus exteriores recipiunt species [illegible] exteriores [illegible] ymaginationes
[illegible] colorem [illegible]
[illegible] subiecto sed recipit speciem coloris [illegible] in medio illuminato [illegible] quod venit
ad organum visus [illegible] ad distantiam [illegible] cognoscit
quod [illegible] species sensibilis non est illud [illegible] cognoscit [illegible] illud mente
quo sensus non [illegible] cognoscit

Ad illud [illegible] sunt actualiter sensatio

Ad 3m autem quod sensus actu sentiat [illegible] duo extra [illegible]

[illegible] et organum [illegible] duo [illegible] subiectum et medium [illegible] in abstractione fore

obiectum primo [illegible] medio et organo [illegible] in spiritu [illegible] venit

[illegible] primo [illegible] in medio [illegible] sensum [illegible] indicium
[illegible]
[illegible] actu sentiat [illegible] medium organum [illegible]

[illegible] in sensu ad [illegible] sensationem [illegible] Sciendum primo [illegible]
de [illegible] distantia obiecti ab organo [illegible] debita dispositio medii [illegible]
organi et [illegible] obiectum [illegible] 2o [illegible]
quod [illegible] in sensatione [illegible] obiectum ab [illegible] immutat [illegible]
in medio [illegible] organum [illegible]
non [illegible] ad [illegible] de sensibilibus [illegible] sensus exteriores [illegible]
[illegible] de [illegible] sensibilibus [illegible] sensus [illegible] sensibilibus [illegible]
particularibus [illegible] sensus [illegible] quod
indicat de sensibilibus particularibus [illegible] inter obiecta particularium
sensuum [illegible] alba [illegible] dulce 3o [illegible] species sensibilium [illegible]
in medio et in organo [illegible] et [illegible]
[illegible]

Sensuum exteriorum duo sunt magis necessarii scilicet gustus [illegible]
[illegible]

[illegible] Tactus ad [illegible] corrumpit corpus [illegible]

[illegible] salvat Unde nos [illegible] corrumpit [illegible]

visus sunt [illegible] animalis auditus et [illegible] forte [illegible] sit quod

[illegible] duobus [illegible] necessarii [illegible] medium intrinsecum [illegible] medii posset

[illegible] Albertus [illegible] medium extrinsecum [illegible] sensus [illegible] non videat [illegible]
[illegible] Albertus [illegible] sunt sensus necessarii
[illegible] animalibus et [illegible] duo [illegible] gustus et tactus

[illegible] medium illuminatum [illegible] illi sensus sunt necessarii [illegible]
[illegible] ad [illegible] duos sensus [illegible] salvationem [illegible] sunt magis necessarii
[illegible] non [illegible] animali necessaria [illegible]
[illegible] salvatio [illegible] salvatio [illegible]
[illegible] gustus [illegible] salvatio [illegible] tactus [illegible] salvatio [illegible]
gustus [illegible] excellenti [illegible]
[illegible] tactus [illegible]

necessarii [illegible] dicitur [illegible] necessaria [illegible]
[illegible] Albertus [illegible] sunt illi duo sensus sunt necessarii

[Marginal notes, right:] [illegible] / tangit [illegible] / Tactus [illegible] / [illegible] / gustus et tactus [illegible]

quod dum vivunt [illegible] quod pena [illegible] est [illegible] oportet
[illegible] corrupti [illegible] corrumpit [illegible]
[illegible] venenosa [illegible]
[illegible]
sensus necessarius animali [illegible] tactus ut patet [illegible]
[illegible] sensus tactus [illegible] animal [illegible]
[illegible] sensus gustus [illegible] tactu [illegible]
gustus [illegible] tactus [illegible] gustus necessarius [illegible]
[illegible] sensitivo exteriori [illegible]
[illegible] medium [illegible]
[illegible] tactus [illegible] sensitivo exteriori [illegible]
[illegible] tangibilium [illegible]
[illegible]

Quomodo autem illi duo sensus faciunt ad bene esse animalis manifestum est

Duo autem sunt necessarii ex illis ad acquirendam scientiam secundum duos modos per quos

habeatur scientia scilicet per doctrinam et sic adhuc necessarius est auditus

Et ad recipiendum immediate doctrinam a doctore et est necessarius

ad inveniendum et ad hoc specialiter est visus licet deserviat illi modo acquirendi

scientiam qui est per doctrinam licet hoc est in legendo scripturas visus enim facit ad inve-

niendum per hoc enim quod videt homo diversitates rerum vulgarium celorum et stellarum

vult scire ordinem et inquirere naturam eorum et causas [illegible] sensus visus auditus
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] modus per doctrinam et hoc patet per [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] sermo doctrinalis [illegible]
Quod [illegible] sensus et sensato sermo audibilis [illegible]
[illegible] auditus magis [illegible]
[illegible] sensus [illegible]
[illegible] visus [illegible]
impedit speculationem interiorem [illegible] a naturitate non impeditur
a speculatione exteriori [illegible] tendunt ad sermonem doctri-
nalem qui per auditum percipitur

Preterea sciendum quod inter omnes sensus exteriores facit magis sensus visus

ad scientiam prout generatur per abstractionem specierum ab obiecto quod patet in potentiis

sensitivis interioribus quia fantasia denominatur ab eius actu et quia [illegible]

Capitulum sextum de potentiis sensitivis de foris et habet quinque particulas prima est de sensu visus

[illegible]

sensus dicit videns me videre. Olfactus autem inter sensus omnes est magis

[illegible]

necessarius faciens ad sanitatem quia sentit et tangit corruptionem aeris

[illegible]

et dicit medicus quod plures et magis per corruptum aerem quam corruptum cibum

unde Albertus subdit notabile et vult quod visus maxime facit ad abstractionem speciei ab obiecto et per consequens maxime confortat sensum et confert ea quae fit per tale abstractionem. Unde scientia non fit nisi per actum intelligendi et actus intelligendi non fit nisi per species intelligibiles ... visus maxime confert ad abstractionem speciei ... confert ad scientiam ... [illegible]

[illegible]

Sciendum primo ... [illegible]

2o Sciendum dicit ... [illegible]

Sciendum 3o ... [illegible]

Et primo ergo dicendum quod obiectum visus est color. Color autem est immutativum visus secundum actum lucidi. Intra enim videntes quod colores non sunt sic celati ... [illegible]

... Unde radius qui lucidum fit obiectum visus, nec color est obiectum visus nisi ratione lucis ... [illegible]

... [illegible] ... splendor mixto ...

color radius autem addit super lucem directam quia radius est lux directa sic videtur ... [illegible]

[illegible]

obiectum vero ponit

[illegible] lucis [illegible] tale est sicut lucida quae etiam videntur [illegible] vero ponit obiectum [illegible] ponit esse illud [illegible] quod ponit primo sensum et [illegible] sensus sub ratione [illegible] obiecti [illegible] movet potentiam et quidquid movet eam movet sub ratione eius. Sed [illegible] visus esse obiectum sensus [illegible] coloratum lucidum est visibile. Ergo [illegible] obiectum visus. Maior patet ex primo [illegible] et secundo [illegible] ubi vult [illegible] sentire est singularium et sic singulare est obiectum sensus. [illegible] sensus est [illegible] organica de [illegible] cognoscit singulariter [illegible] ad [illegible] obiectum est visibile ut visus est ipsius colore visibile et [illegible] illius colore [illegible] ut ille color [illegible] movet visum [illegible] color [illegible] color [illegible] ut [illegible] non moveret. Ergo movet ipsum visum sub ratione [illegible] coloris [illegible] [illegible] sensus est ipsius visibilis [illegible] sentire est ipsius [illegible] visus est ipsius coloris. Ergo videre est illius [illegible] colore. Aliud [illegible] sensus [illegible] ipsius visibilis et aliud [illegible] sensus [illegible] visibile [illegible] singularibus. Ergo [illegible] visibile abstractum a singularibus. Sciendum [illegible] lux lumen splendor radius et color [illegible] lux [illegible] lumen [illegible] corpore luminoso. Ergo lumen [illegible] transparenti [illegible] ut est aer et aqua. Et [illegible] lumen ab illuminare [illegible] illuminat [illegible]. Ergo splendor [illegible] reverberatus a corpore [illegible] et [illegible] polito. Ergo color [illegible] corpore [illegible] ut [illegible] coloratum. Ergo radius [illegible] directa ad [illegible] obiectum [illegible] directa ad [illegible] radius solaris [illegible] medium [illegible] ad actum videndi et vult tale [illegible]

de medio videndi

Medium autem eius est aer perfectissimum medium ipsius visus [illegible] illud mente quo visus percipit suum obiectum [illegible] est medium in actu videndi. Ergo [illegible] aere visus percipit suum obiectum. Ergo aer est medium visus. Maior patet [illegible] illud est medium visus [illegible] quod visus percipit suum obiectum. Ergo [illegible] patet [illegible] si visibile [illegible] poneretur super pupillam [illegible] non fieret visio. Ergo ad visionem requiritur aer medium ut aqua [illegible] sensibile enim positum super sensum non facit sensationem. Et [illegible] nota [illegible] aer est perfectissimum medium [illegible] illuminato. Et [illegible] aer [illegible] large [illegible] corpore transparente [illegible] quod fit visio [illegible] aqua vitrum et alia [illegible]

De instrumento sive organo et medio sensus visus organi [illegible] operationis [illegible]

Instrumentum sive organum quod dicitur magis proprie est oculus ad quem [illegible] nervus opticus [illegible] a cerebro usque ad pupillam in de [illegible] visibilis [illegible] in illo nervo recipit colorem species ab humore [illegible] oculi [illegible] est [illegible] oculi in [illegible] cristallino [illegible] pupilla [illegible] ipsius visus. Pro quo nota [illegible] mediate aliud [illegible] mediate immediate [illegible] oculus et humor [illegible] Ergo organum mediate est nervus opticus [illegible] a cerebro usque ad pupillam [illegible] nervum species colorum [illegible] ad sensum [illegible] oculo est humor [illegible] ab aliquibus [illegible] pupilla et ab aliis [illegible] colorum et speciebus visibilibus [illegible] humor [illegible] nervo optico [illegible] istas autem species [illegible] ad sensum [illegible] et sic [illegible] ergo [illegible] humor cristallinus [illegible] oculo est clarior et purior [illegible] tanto visio fit perfectior [illegible] oculus [illegible] species [illegible] in isto humore [illegible] debita reflectio. Nota Sciendum [illegible] a cerebro procedunt duo nervi [illegible] ad oculum [illegible] ad reliquum intersecantes se per modum crucis in medio illorum [illegible] oculorum et in loco intersecationis species visibiles [illegible] [illegible] species [illegible] duobus oculis apparet una [illegible]

de auditu [illegible] visus

Secundo [illegible] de auditu et primo de obiecto auditus scilicet sono

Obiectum autem auditus est sonus qui fit mediante collisione

duorum corporum solidorum seu durorum ad invicem Et ex illa col-
lisione fit tremor maris(?) qui continuatur ad aures Unde duo
ex parte generatoris solum exiguntur primo quod fit tactus corporis duri ad durum
et aer in medio et quod fiat cum ictu ut violencia Nam si non fieret cum
violencia non essent corpora firma et non sonarent sicut ponit exemplum
de sponchia et lana et pilis Et tamen si fieret cum violencia tactus ad in-
vicem non erit sonus qui requiritur cum violencia movetur aer velocitate
motus et inveniens sibi corpus resistens facit tremorem et continuatur usque
ad aures et diffunditur ad modum spere ex centro loci percussionis
Unde vox exterior propter auditum ut dicit philosophus Sed aut generat tremorem
et debilitatur circulariter quousque deficiat propter impellentem [illegible]

apparet cum proiectus lapis in aqua Causa sic est quia in quo [illegible] de ...

ponam auditam et circumdet in [illegible] partes infima undas obiecti ipsius auditus in [illegible] et diffundit medium usque ad organum Quantum ad primum vult illa questio quod sonus est proprium obiectum auditus quia illud quod per se et primo percipitur ab auditu hoc est obiectum eius Sed sonus est huiusmodi ergo etc. Vox non ... [illegible] quod sonus per se percipitur ab auditu Unde [illegible] comparatur ... Item ad generacionem soni plura requiruntur Primo requiritur corpus verberans et verberatum et aer medians Secundo requiritur quod corpus percuciens et percussum sint dura ita quod unum possit resistere alteri in tali collisione ut aer medius foras fugatur Tertio requiritur quod corpora sint lata et non acuta ut aer melius retineatur quia si duo corpora dura [illegible] acuta atque concuterentur ad invicem [illegible] ut in acubus non fieret sonus perfectus Quarto requiritur quod sint corpora levia et plana et non aspera ita quod aer interceptus non faciliter exeat per cavernulas et fissuras Quinto quod ictus collisionis corporum durorum sit fortis velox et violentus quia si unum corpus durum paulatim concuteretur cum alio non fieret sonus nisi modicus Sexto requiritur quod corpus percussum sit grave ut eo melius contineat in se aerem et quod partes unum sonum faciant sicut metalla [illegible] et illud fuit causa quare [illegible] sonus [illegible] Et ille [illegible] durum [illegible] veritatem de sono perfecto Sed dubitatur utrum sit verum quod sonus generetur ex collisione corporum durorum et cum percipitur ab auditu [illegible] ... sonus [illegible] analogia et quod [illegible] Alii autem dicunt quod [illegible] sonus [illegible] et non [illegible] Sciendum quod [illegible] sonus est proprium obiectum auditus [illegible] suppono [illegible] sonum et non [illegible] sono [illegible] sicut illo ut [illegible] quod nullus talis est proprium obiectum auditus [illegible] abstractus [illegible] ab hoc et ab illo sono [illegible] et ergo non [illegible] nullus sonus est proprium obiectum auditus ergo sonus non est proprium obiectum auditus [illegible] figure [illegible] ... ad [illegible] et [illegible] de aliis sicut color est obiectum visus

Et medium in hoc sensu est aer continuatus aeri posito intra concavitatem

Ad virtutem et organum auditus

auris ad quod dirigitur nervus

Ita quod aer exterior violenter fractus et continuatus aeri posito in concavitate auris [illegible] aer violenter frangitur [illegible] ad timpanum auris [illegible] et aer complantatus auri et talis aer est inclusus in aure [illegible] que vocatur meringa. Et ergo dicit [illegible] quod auditus fit aere naturali qui movetur ab aere extrinseco moto [illegible] sonorosum et secum species soni [illegible]. Et dicit [illegible] aer [illegible] intrinsecus non [illegible] intencionalibus [illegible] est ille aer [illegible] ad audiendum et ille aer [illegible] motu [illegible] turbatur et tunc causatur tinnitus [illegible]

Organum auditus

Instrumentum est timpanum auris ad quod dirigitur nervus ptesus a cerebro

commixtus subtili audibile et est primum huius sensus quod sensibile suum suscipit

in medio et ideo caret propria abstractione specierum et ea que fit ab obiecto [illegible] organum ipsius auditus [illegible] organum auditus est quedam pellicula tenuis que vocatur meringa sive timpanum et in illa [illegible] pellicula est aer [illegible] exterior motus [illegible] venit ad talem pelliculam [illegible] auditus et ad illam pelliculam [illegible] nervus [illegible] quo est [illegible] auditus [illegible] species soni recepta [illegible] ad sensum [illegible] ibi fit iudicium de ipso audibili **Sciendum primo** [illegible] dicit quod sensus auditus caret propria abstractione contra [illegible] auditus abstrahit species obiecti [illegible] quod quilibet [illegible] recipit species [illegible] abstrahit species ab obiecto [illegible] auditus est huiusmodi [illegible] abstractio speciei [illegible] quod fit per aliquod abstrahens [illegible] preceptio speciei sine [illegible] primo modo auditus non abstrahit species ab obiecto [illegible] modo abstrahit species ab obiecto quia res sonans non venit ad aurem sed species soni

Olefactus

Olefactus obiectum est res odorabilis et est odor in medio quidam

fumus ut vapor quem calor resolvit de re odorifera et inde

est quod res odorifera sepe odorata putrescit atque ut puta pomum

tamen medium est aer organa autem due caruncule descendentes

a cerebro similes duabus capitibus mamillarum per quas pervenit species odorabilis

[illegible] Albertus [illegible] olfactus [illegible] obiectum [illegible] medium [illegible] organum [illegible] **Sciendum** [illegible] odor [illegible] odorabili [illegible] obiectum olefactus [illegible] ab odorato [illegible] obiectum [illegible] odor est [illegible] quonam odor est quedam qualitas [illegible] re odorabili [illegible] qualitatum primarum ad [illegible] potens movere olefactum de potencia ad actum [illegible] aliquod mixtum [illegible] excellens calidum et siccum illud est amari saporis et odoris. Si autem est [illegible] calidum et humidum tunc est dulcis saporis et odoris [illegible] odor [illegible] in re mixta **Sciendum secundo** [illegible] ceteris. [illegible] peiorem odoratum [illegible] non odorat nisi excellentia odorabilia Sed alia animalia [illegible] odorare

odor

per magnam distantiam sicut canes et homines [illegible] et comeditores ut vultures
pro quinquaginta miliaria oderaverunt cadavera mortuorum propter troyanos
in bello [illegible] est quia homo inter cetera animalia sue quantitatis habet magnum cerebrum quod est valde frigidum et quia organum olfactus est iuxta cerebrum ideo distemperatur propter frigiditatem et humiditatem eius cerebri ita quod non potest recipere species odoris. Dicam 2o quod medium olfactus est aer et aqua
ut patet in piscibus [illegible] quod in medio quia aqua est medium ut patet in piscibus
Nota quod duo sunt organa olfactus que procedunt a cerebro et sunt disposita
ad modum [illegible] mamille dependentis et ad illa [illegible] veniunt duo nervi
sive meatus a cerebro in quibus est species odorabilis qui recipit species odoris
Sed dubitatur utrum nasus est organum odoratus. Dicitur quod duplex est organum odoratus
scilicet intrinsecum et extrinsecum. Modo nasus potest esse organum extrinsecum sed non intrinsecum
eo quod organum intrinsecum sunt iste carunculle [illegible] cooperatoria seu velamina
que elevantur in odoratu et que [illegible] apperiuntur propter [illegible] attractionem aeris sit odor

dicitur sensus [illegible] sapor sapore [illegible] sit in subiecto sapida

Obiectum gustus est sapor qui est in re saporifera | vel aut saporifera
aplicatus in lingwa existente salina

ut quando gustus humiditati salivali ab ea immutatur mente carne
porosa ipsius lingwe caro exteriori parte caro [illegible] ipsius gustus instat

spongiosa que est superficie lingwe quod est medium intrinsecum et reddit
interiori [illegible] ipsius interiori subiecto
opposita lingwa parte ipsius lingwe

saporem suum propter spiritum quod est in interiori nervo inde est quod si humiditas
corrupta [illegible] nervi sapitur
lingwa [illegible]

salivalis fuerat infecta amaritudine [illegible] indicat gustus [illegible] amara
acerbum [illegible] ipsius [illegible] in lingwa [illegible] indicat
[illegible]

[illegible] percipit amaritudinem et dulcedinem amaritudo [illegible]
[illegible] gustus amaritudinem gustus

[illegible] ponit eam [illegible] fallitur [illegible] amarum quod est obiectum eius in hoc [illegible]
[illegible] amaritudo considerata
errare

est error [illegible] ponit amaritudinem [illegible] et non quod [illegible]
[illegible] porosa quoddam est
gustus

medium in hoc sensu scilicet intrinsecum ut caro spongiosa et extrinsecum
spiritus Capitulum octavum in quo tractat de obiecto medio et organo gustus et [illegible] dividitur in 3es partes capitulum

ut humiditas salivalis ad primam [illegible] Quod obiectum gustus est sapor existens
in re saporabili [illegible] illud quod per se primo percipitur a gustu est obiectum eius
Sed sapor est huiusmodi ergo etc. Sciendum primo sensus gustus est certior
homine quam in aliis animalibus patet quia gustus est quidam tactus ut patet 2o de anima
Sed sensus tactus est certior in homine propter subtilitatem complexionis quia in homine
magis est redacta ad temperamentum medium et ergo [illegible] sensus [illegible] indicat
in ingenio [illegible] molles carne [illegible] mente [illegible] 2o de anima Sed dubitatur
simea [illegible] alia animalia Dicitur quod simea [illegible] quo ad [illegible]
Sed [illegible] ad distinctionem quia [illegible] non potest [illegible]
simea. Sciendum 2o quod [illegible] organum ipsius gustus est nervus existens
lingwa expansus per totam lingwam et [illegible] medietas procedit a corde [illegible]
ab eodem primo procedit organum gustus et tactus Sed organum tactus [illegible] procedit
a corde et ex [illegible] extenditur ad singula membra exteriora ergo etc. organum
gustus [illegible] procedit a corde. Sciendum 3o quod gustus non errat [illegible]
[illegible] ostendit auctor in [illegible] fiat error quo ad sensus interiores
[illegible] indicat species saporabiles [illegible] veritate non [illegible]
quia sensus [illegible] indicat de amaritudine [illegible] inequaliter
non est amaritudo [illegible] gustus in hoc non errat quia in veritate species amare
sibi [illegible] aliquibus [illegible] in carne porosa lingwa [illegible]
[illegible] propter [illegible] et [illegible] amaritantes

Sed unde venit amaritudo saliue in lingua febricitantis seu alterius infirmi. Dicendum quod aliquando provenit ex malo stomacho, quia cum stomachus debilis est sic quod non sufficiat digerere bene cibum, et sic relinquuntur in stomacho quidam vapores putridi qui ascendunt a stomacho ad caput perturbantes cerebrum et inficientes humidum salivale in porositate lingue, et sic species gustabiles venientes per medium corruptum per talem humiditatem fiunt corrupte et amaritatis, et sic gustus iudicat de amaritudine.

Tactus autem potest nominari ab eo quod sentit et sic unus sensus est ut ab hiis que sentiuntur et sic est quatuor. Apprehendit enim primo calidum

et frigidum, 2o humidum et siccum, 3o asperum et lene, 4o grave et leve.

Harum enim qualitatum non est proximum genus sicut color est unum genus omnium

colorum. Et quia non sunt sub uno genere ideo ex hac parte tactus est plures

sensus. Sed ibi dividendo tactum in ... et sic ... tractatus de sensu tactus et dividitur in 3s partes. In prima ponit unam distinctionem quod tactus est unus sensus et quod plures. In 2o ponit notabile de numero sensuum. In 3o ondit sufficientiam sensuum exteriorum. 2a pars: Notandum quod avicenna dicit etc. 3a pars: aut est. Sciendum primo quod auctor ad primum vult duas conclusiones. Prima: si sensus tactus per se sentiret sic esset unus sensus considerando unam potentiam sensitivam. 2a conclusio: si sensus tactus consideratur per comparationem ad tangibilia sic est plures sensus. Prima conclusio probatur quia de sensu qui habet unum organum ille est unus sensus quantum ad suam potentiam, quia in uno organo est una potentia sensitiva. Sed organum tactus est caro nervus inter cutem et carnem extensus per totum corpus radicaliter procedens a corde. Sed 2a conclusio probatur sic quia unus sensus est unius contrarietatis quantum ad suum obiectum et si sit plurium contrarietatum iste sunt reducibiles ad unam. Sed sensus tactus non est perceptivus unius contrarietatis solum, ergo non est unus sensus quam tenet consequentia. Maior tenet, patet 2o de anima. Sed minor declaratur quia ... est quod tactus est perceptivus plurium contrarietatum que non reducuntur ad unum genus immediatum et proximum sicut omnes colores reducuntur ad colorem. Sed dices: ista plura obiecta tactus reducuntur ad unum genus proximum, ergo conclusio falsa. Antecedens patet quia iste contrarietates reducuntur ad tangibile quod est genus proximum omnium obiectorum unius tactus. Dicendum quod bene verum est si reduceretur ad unum genus proximum univocum. Si autem est equivocum tunc non oportet, et sic est in proposito quia tangibile est quoddam equivocum vel ad minus analogum.

Notandum quod avicenna dicit quod sensus exteriores sunt ... ut

octo. Item notandum quod aer est medium in visu secundum quod est diaphanum,

secundum aliam dispositionem innominatam est medium in auditu secundum quod non ... Et apparet illius ... in qua albertus ponit duo notabilia. Primum vult quod avicenna est hoc secundum potentias aut licet dicat quod sunt sensus ut octo. Patet opinio antiquorum qui dixerunt quod sensus tactus non est unus sensus sed plures ... quia percipit plures contrarietates ut tactum est ... predicti ... dictum est quod est unus et quod plures est sensus. Sed 2m notabile quod

licet aer sit mediu(m) in talib(us) sensib(us) s(cilicet) in visu auditu (et) in olfactu non tamen eod(em) mo(do) q(uia) aer in q(ua)ntu(m) e(st) mediu(m) visus e(st) nominatus p(ro)p(ri)o no(min)e q(uia) sic vocatur diaphonu(m). S(ed) aer (con)sideratus in q(ua)ntu(m) recipit sonu(m) seu p(otes)t recipe(re) licet actu no(n) habeat sic e(st) mediu(m) in auditu (et) illa disp(osi)c(i)o aeris in q(ua)ntu(m) e(st) mediu(m) auditus no(n) e(st) nominata p(ro)p(ri)o no(min)e. S(ed) possit nominari aer violenter [illegible] ex collisione duoru(m) corp(or)u(m). S(ed) aer (con)sideratus in q(ua)ntu(m) no(n) h(abe)t odore(m) s(ed) p(otes)t in ip(su)m recipe(re) licet actualiter e(st) recipiens sic e(st) mediu(m) in odoratu (et) tal(is) disp(osi)c(i)o eius no(n) e(st) nominata p(ro)p(ri)o no(min)e s(ed) solu(m) denominatur p(er) ab-negac(i)o(n)e(m) ut s(upr)a p(er) adic(i)o(n)e(m) odoris.

Quare aut(em) sensus sunt q(ui)nq(ue) exteriores no(n) sunt p(lur)es ex ele(men)tis quoru(m)

unu(m) ele(men)toru(m) e(st) mediu(m) int(er) aq(uam) (et) aere(m) s(cilicet) vapor. Visus e(ni)m (com)paratur ad

igne(m) q(uia) mediu(m) visus e(st) lucidu(m). Auditus ad aere(m). Gustus ad aq(uam) q(uia) media

coru(m) s(un)t. S(ed) tactus aut(em) ad t(er)ra(m) q(uia) mediu(m) ei(us) e(st) t(er)reu(m) s(cilicet) caro. Solidus (est) tactus

no(n) p(otes)t palpare nisi p(er) (com)p(ar)ac(i)o(n)e(m) ei(us) s(cilicet) soliditate(m). Odoratus ad q(ui)ntu(m)

s(cilicet) vapore(m) q(uia) odor h(abe)t fi(eri) p(er) aeris i(m)mutac(i)o(n)e(m). Vapore(m) aut(em) dicu(n)t

mediu(m) aq(ue) (et) aeris. Quidam ad vapore(m) (et) subt(ile) subtilitate(m) q(uia) sub-

tilio(r) e(st) qua(m) aq(ua) (et) grossior q(ua)m aer q(uia) ut puta resolvit(ur) ex ele(men)tis

s(cilicet) aqua t(er)ra p(er) calore(m) s(ecundu)m d(ict)a quo plenius diximus in tractatu ele-

mentoru(m) ubi diximus de eo (con)graudari diversas i(m)p(re)ssio(n)es aeris (et) ele(men)ta

a(n)i(m)ata sive i(n)a(n)i(m)ata q(ui)nq(ue) modoru(m) (com)posic(i)o(n)e(m) (con)stare ip(su)m vapore(m)

mi(ne)ralia vegetabilia alia a(n)i(m)alia (et) ra(ti)o(n)alia sensum exteriora

(et) sic p(er) (com)parac(i)o(n)e(m) ad obiecta (et) ult(erius) tale (con)clus(i)o(n)e(m) q(uia) q(ui)nq(ue) sunt sensus exteriores (et) [illegible] p(ro)batur (con)clusio q(uia) tot sunt sensus exteriores q(uo)t sunt media ip(s)oru(m) p(er) q(uae) obiecta ip(s)oru(m) recipiuntur. S(ed) q(ui)nq(ue) sunt media talia ergo q(ui)nq(ue) sensus. Maior patet q(uia) sensus multiplicantur ad multiplicac(i)o(n)e(m) obiectoru(m). S(ed) minor patet q(uia) t(er)ra q(uia) sunt media q(ui)nq(ue) sensuum (et) intelliguntur p(er) 4or ele(men)ta (et) p(er) vapore(m) q(uia) mediu(m) visus e(st) corpus illuminatu(m) quod (com)p(ar)atur igni q(ui) e(st) p(er) se lucidus. Et mediu(m) auditus e(st) aer dispositus [illegible] quod [illegible] (et) mediu(m) gustus e(st) aq(ua) ut aer ut liquor salivalis. S(ed) mediu(m) tactus e(st) caro q(uae) (com)p(ar)atur t(er)re p(ro)pter t(er)res-treitate(m) eius. S(ed) mediu(m) odoratus e(st) vapor vel aer i(m)mutatus ex evapo-rac(i)o(n)e rei odorabilis et (com)p(ar)atur vapori (et) sic s(un)t media q(ui)nq(ue) sensuu(m) et etia(m) q(ui)nq(ue) obiecta ut patet ergo (con)clusio vera. S(ed) d(icitu)r [illegible] gustus (et) tactus sunt unus ergo no(n) sunt q(ui)nq(ue) sensus. Ar(istoteles) patet 2o de a(n)i(m)a ubi dicit q(uia) gustus e(st) quida(m) tactus. [illegible] q(uia) gustus (et) tactus (con)siderantur du(plicite)r uno modo formaliter alio materialiter modo materiali [illegible] sunt unus quo ad fundamentu(m) s(ed) no(n) formaliter q(uia) licet gustus sit tactus [illegible] no(n) [illegible]. S(ed) d(icitu)r [illegible] solu(m) 4or sunt ele(men)ta ut dictu(m) e(st) in q(uar)to tractatu ergo vapor no(n) e(st) ele(men)tu(m). [illegible] q(uia) vapor p(ro)p(ri)e no(n) e(st) ele(men)tu(m) q(uia) e(st) mixtus ex ele(men)tis s(cilicet) ex aere ut aqua ut etia(m) ex t(er)ra. S(ed) [illegible] vapor p(otes)t dici ele(men)tu(m) p(er) (com)parac(i)o(n)e(m) ad ele(men)tata q(uae) generantur ex se ip(s)is sic s(cilicet) i(m)p(re)ssio(n)es (et) corpora mi(ne)ralia et sic intelligit Albertus [illegible]

Capitulum vij de potenciis sensitiuis interioribus cuius quinque sunt partes prima est de sensu communi

Sequitur ad potencias autem sensibiles apprehensiuas de interioribus que sunt

sensus communis ymaginatiua scilicet fantasia estimatiua et (causa autem in quo perficitur albertus dicit tractat de potenciis autem exterioribus hic autem dicit tractat de potenciis sensitiuis interioribus) memoratiua et iste ordo est quia a notioribus nobis procedendum est ad minus notiora Sed sensus exteriores sunt notiores nobis interioribus eo quod patent nobis ad sensum Et quia sensus interiores presupponunt exteriores eo quod nihil est in sensibus interioribus nisi prius fuerit in exterioribus secundum quod omnes presupposito prius est supponere Ergo etc Et diuiditur ista in tres partes principales In prima tractatur de istis potenciis sensitiuis interioribus in tres partes In prima ponit dubitationem Secunda ponit partes principales In prima ostendit unum sensum interiorem et secundo ponitur distribuit sensum quem In secundo ostendit actus seu operaciones sensus communis In tertio remouet quoddam dubium et dicit quod autem sensus communis et alia autem sensibilia Sciendum primo sicut sunt v sensus exteriores sic etiam sunt v sensus interiores quorum organa sunt ordinata in cerebro tamquam quedam cellule ita quod in fronte est cellula sensus communis deinde ymaginatiue postea est locus fantasie et ultra est cellula potencie estimatiue et in occipite est cellula memoratiua et ille potencie interiores non mouentur ab obiectis exterioribus immediate Sed a speciebus venientibus per sensus exteriores usque ad sensus interiores et isti sensus interiores sunt ordinati secundum quod prior est quia sensus communis est prior aliis et ymaginatiua est prior quam sensus communis ulterius quod sequentia est prior precedente et sic est memoratiua secundum commentatorem est posterior aliis Sciendum 2o quod medici distinguunt istos sensus diuersas cellulas capitis Nam ipsi distinguunt caput in tres partes scilicet anteriorem posteriorem et medium In parte anteriori ponunt sensum communem In posteriori ponunt memoratiuam In parte autem media ponunt alias tres potencias quas ipsi distinguunt secundum diuersas capitis cellulas Et hoc medici habuerunt experientiam Nam quando aliquis offenditur in parte anteriori capitis hic potest bene iudicare de pluribus et ergo ibi posuerunt sensum communem et ergo in parte posteriori perdit memoriam et ergo hic posuerunt memoratiuam et sic de aliis Sed diceres in plus 2o de anima ponit v sensus interiores Sed dicendum quod philosophus computat fantasiam ad ymaginatiuam sub una et sic loquitur generaliter Sed hic albertus specialiter Et commentator in statu suo commentatoris ponit sensum 2o de anima quod addit cogitatiuam id est quod illa potencia comprehendit sub meo et sic est una potencia cuius retinet diuersa nomina Tercio Sciendum duplex dicitur ratio diuisio sensus interiores prima est quia quidquid recipiunt percipiunt abintra 2a quia habent organa sita magis in interioribus quam sensus exteriores

(tales interior potencia … non apprehendit obiecta sensuum exteriorum … sensibus exterioribus)

Sensus communis est potencia apprehensiua obiectorum particularium (cholericus … omnium rerum a sensantibus … tales potencia interior)

sensuum per omnes differencias omnium sensatorum a quo recipit ymaginatiua (sensibus exterioribus … id est rerum … absentium … ymagines … sensus communis … id est … rerum)

tiua species obiectorum siue ydola cum ipsa obiecta non sunt presencia (hec presentiatur dicit prima potencia interior scilicet dicit sensus communis) Sciendum primo quod sensus communis extendit se ad species omnium obiectorum sensuum exteriorum sic quod potencia apprehendit species omnium obiectorum sensuum et ergo potest iudicare de singulis obiectis particularibus sensuum et ideo etiam vocatur sensus communis quia cognoscit omnia obiecta sensuum exteriorum Exemplum cum sensus exteriores non possunt reflecti actus suos nec unus sensus potest distinguere suum obiectum ab obiecto alterius sensus ideo necessarius est sensus communis qui apprehendit obiecta omnium sensuum exteriorum Et ponit me ista differentia nam et dicitur communis id est quando nec quam apud sensibilia apprehendit omnia talia obiecta ipsa Sed dicitur communis quia communiter apprehendit obiecta particularia sensuum per omnes differencias Secundo Dicendum quod est obiectum proprium et adequatum

Capitulum vij de potenciis sensitiuis interioribus et dicitur …
… principales …
… sensus communis …
… sensus interiores

Differencia de prima

Nota quod organa omnium sensuum interiorum sunt situata in cerebro … sensus communis … cerebri … anteriori … posteriori … memoratiua … ymaginatiua et fantasia … superius … estimatiua
Et hi … ita sunt situati quod una illarum est supra aliam
… media … et pars posterior est quedam corpus … quod clauditur et aperitur … memorari et … pars posterior

quia sensus comunis est q̃ vnus ponitur debet correspondere vnum obiectum et adequatum
Dicitur q̃ sensus comunis non habet aliquod obiectum vnum et adequatum Sed quando dicitur vni
potentie correspondet vnum obiectum Dicitur q̃ verum de potentijs exterioribus
non autem interioribus melius tamen dicitur q̃ sensus comunis recipit species omnium obiectorum
sensuum particularium sicut species coloris soni odoris et non recipit vnum per se
ergo percipit licet omnia per aliquam rationem comunem Secundo 2o q̃ sensus comunis sic dicitur
dicat in presentia obiecti aliquid aut ponit Tertio iudicat in absentia // etc.

tal' ponitur interior — opatio — prima operatio — sunt separatis

Hijs autem sensus comunis tres sunt actus Primus est actus cognitiuus super actus

particularium sensuum Vnde dicitur video me videre et sentio me sentire

tertius et habetur in via non apprehendit sicut intus obiectum vnius sensus

2us est discernere inter sensibilia et inter actus diuersorum sensuum exterius

hic sic iudicans sicut enim non est albus cum dicitur album non est dulce sic enim

non potest facere sensus particularis sic q̃ non extendit se intra ad ipsa obiecta

et ideo non potest discernere inter ista Discernere enim requirit ut se

apprehendere simul ambo ista duo actus sicut ei actus 3us actus est apprehendere

hic de re in loco in quo non est sed in loco vbi prius erat sicut apprehendit

stilla cadentem directe vsque ad terram quasi lineam continuam Vnde stilla

sicut in qua oritur actus et operatio Sciendum primo q̃ operatio
est supra superius non est in inferius sensus comunis reportatio circa sensibilia sensuum
exteriorum quia sensus exteriores non sunt reflexiui super se ipsos ergo non
possunt actus ipsorum cognoscere ita q̃ visus non cognoscit se videre per suam
visionem nec auditus suam auditionem sed omnes isti actus cognoscuntur per
sensum comunem et ergo per sensum comunem datur iudicium de sensibilibus sensuum
exteriorum quia in hoc q̃ cognoscit actus et operationes sensuum exteriorum
tunc etiam iudicat de sensibilibus ipsorum Nam quidam dicunt quandoque inter aliqua
tal' dicitur cognoscere omnia ergo et ergo primus actus sensus comunis est iudicare de
actibus particularium sensuum exteriorum sic dicimus video me videre Secundo
2us actus est ponere differentiam inter obiecta diuersorum sensuum exteriorum et sic dicitur
iudicat differentiam inter album et dulce Secundo Sed tamen sensus non potest apprehendere
plura sicut Dicitur q̃ sensus sicut et sicut apprehendit plura in vnitate Sed iudicio
de tanto non iudicat ut de vno sicut et semel sicut in terminis non potest sicut et semel
plura in termino distincte et unitate Sed quasi et in vnitate sicut etiam
de sensu 3us actus non est apprehendere rem in loco in quo non est sed erat
et sic apprehendit quandoque guttam stillantem in inferiori et tamen non est ibi et ergo apprehendit
guttam stillantem quasi lineam continuam et tamen non est continua Sciendum
2o q̃ inter illos tres actus primi duo sunt magis proprie Sed 3us est magis
proprie quia etiam conuenit sensibus exterioribus Nam visus quandoque iudicat talia
tamquam terram et tamen non est ita et sic patet q̃ sensus comunis quandoque errat in suis
actibus et maxime in 3o Sciendum 3o q̃ iudicare de sensibilibus quibusdam

Assignat tres actus sensus comunis

De sensu comuni qui dicitur esse sensus interior ... actus proprios ... sentit ... exteriorum ...

operatio sensus

3us actus

dicit sit dicit ymo etiam pueri [illegible] est contra primum sensum communem ... et absencia et sic etiam aliis potentiis scilicet fantasie ymaginative et sic de aliis
Sciendum ... dicit ... contra ... quod distincte
sit per rationem operationis sensus communis apprehendo non ... Similiter ... operatio ...
mit primas ... distincte ... aliquorum ... apprehende in actu

Apprehendere autem communia sensata non est actus eius, ymo convenit

sensum particularem / communia autem sensata sunt hec scilicet quies motus

numerus figura magnitudo / Difficile tamen est videre quod quelibet

posset omnia ista apprehendere Unde quidam posuerunt quod solum hic

erat sensus communis Sed contra sic dicit ... libro in 2o de anima ... magister
albertus removet dubium quod dubitaret aliquis utrum propria operatio sensus
communis sit apprehendere sensibilia communia Ad hoc videtur quod illa cognoscat cog-
noscere sensibilia communia non est primum sensus communis probat ... quod illud quod
convenit sensibilibus particularibus hic non est primum sensui communi Sed ... apprehen-
sibilia communia que sensibus particularibus ... non est ... actus sensus communis
Sciendum primo quod sensibilia sunt duplicia scilicet per se quoddam
patitur sensibile per se quod ... species immutat sensum ut per se
facit ad immutationem sensus a sensibili et est duplex scilicet quia et primum
... quod ... species immutat sensum et solum ab uno sensu per-
cipitur sicut color est sensibile ... Sed sensibile ... quod per se
facit ad immutationem sensus a sensibili ... species immu-
tat sensum et tale ... speciebus exterioribus ... est ... et
... talia sunt motus quies numerus figura et magnitudo ... communia
non quod ab omnibus sensibus percipiuntur Sed ... obiiciunt magnitudo
et figura ... a pluribus ut motus ... a quibus percipitur scilicet a visu
auditu et tactu Sed sensibile ... est quod non ... propria species percipitur
a sensu ... per se facit ad immutationem sensus a sensibili Sed con-
... accidit ... generis ... et sic ... est sensibile
et ... sic dicimus nos audire ... ut ...

ymaginatio est sensibilium obiecto absente percepto Unde

in hoc differt a sensu quia sensus communis indiget presencia rei

nisi ... ymaginatio ... differt multo quia sensus

communis non ... ydola sive species recepta obiecti absen-

tia ... statim eas recipit ymaginatio et abstrahit ea ...

ad abstractionem ... agere sit in quo albertus ...
de potentia ymaginativa ... ymaginativa ...
... ymaginativa et ... differt ... a sensu communi ...
notabile 3o removet dubium ... Sciendum

Sensibilia ... 2a

Primo quod auctor vult tantum quod per actum imaginacionis seu imaginative cognoscuntur proprietates rerum sensibilium in absencia earum. Et quod imaginantur de rebus absentibus per sensationem ac si essent presentes. Et sic faciliter per imaginacionem. Ex primo patet quod potencia imaginativa cognoscit proprietates sensibilium exteriorum sicut sensus communis, sed tamen sub differentia quia sensus communis cognoscit speciem in presencia obiecti, quia aliquis potest imaginari de re nisi sit [illegible] presens. Ex secunda parte [illegible] quod potencia imaginativa et sensus communis differunt [illegible] primo quia quando due potencie sic se habent quod una operatur in presencia tantum, alia autem in absencia obiecti, ille differunt. Sed sensus communis et potencia ymaginativa sunt huiusmodi, ergo differunt. Secunda pars probatur quia sensus communis indiget presencia obiecti ad suam operacionem, sed potencia imaginativa non indiget obiecti presencia, ergo etc. Secundo probatur sic: quando due potencie sic se habent quod una non retinet species receptas in obiecti absencia, alia autem retinet obiecti species, ille differunt. Sed potencia ymaginativa retinet species receptas a sensu communi in obiecti absencia et sensus communis non retinet species in obiecti absencia. Ex primo patet quod potencia imaginativa perfectiore [illegible] quam sensus communis, quia cognoscit sensibilium proprietates in obiecti absencia, quod sensus communis facere non potest. Et imaginativa potencia species recepit a sensu communi, non ab alia potencia, et ab alia superiori et perfectiori est quam illa a qua species recepit. Sciendum secundo quod [illegible] actus imaginacionis imaginativa secundum sanctum Thomam [illegible] thesaurus [illegible] et formatam [illegible] differunt [illegible] ymaginativa [illegible] apprehensiva [illegible] imaginacionis sensibilium rerum reservativa. Item virtutes [illegible] sufficit [illegible] aliquis [illegible] virtutes [illegible] recipit quam aliqua [illegible] reservat ad [illegible] requiritur organum [illegible] mobile et humidum. Et ideo dicit sanctus Thomas quod sensus communis situatur in anteriori parte capitis [illegible] exteriorum. Sciendum dicit auctor quod ille locus est medullosus et humidus et sic faciliter recipit sed non servat. Sed ad alias potencias [illegible] retentivas requiritur duriores. Et ideo dicit sanctus Thomas quod imaginacio est situata in anteriori parte capitis circa sensum communem [illegible] propter siccitatem cerebri [illegible] organum sunt duriora [illegible] quod est retentiva.

Sciendum tamen quod [illegible] formata [illegible] agentis moventis de ymaginabili ad imaginabile ut sit [illegible] usque ad sensum communem. Unde autem videntur res absentes per fantasiam quasi presentes. Quare autem fiat [illegible] ratio est quia imaginacio et fantasia [illegible] operacionem. Ubi ratione operacio autem ista [illegible] ymaginabile ad ymaginabili per suas species. In ista autem operacione species [illegible] ipsa imaginativa [illegible] manifestantur. Et [illegible] sunt sensui [illegible] per [illegible] sit recipere [illegible] species a sensu particulari. Et [illegible] recepit. Ab ymaginacione [illegible] et [illegible] ab auctoribus de candela sepe accensa et iterum extincta quod si sit [illegible] accensa accidentis

exterius · alterationi · ad virtutem illam interiorem

ita fit ab ymaginacione descendunt enim species ad sensum communem et
videtur · in sompno hic autem ponit quoddam notabile circa predicta
quia dictum est quod sensus communis non cognoscit sed

potest hic credit res esse presentes presencia obiecti nisi in sompno modo hic autem hic
exemplificat et declarat quomodo sensus communis aliquando operatur in sompno
obiecto absente et hic fit cum fiunt sompnia quia in sompnis virtus ymaginativa et fan-
tasia est maioris operacionis per species receptas a sensu communi et in operacione
earum movent ad sensum communem et ex hoc species fantasie et ymaginacionis
repraesentantur sensui communi et sic apparet res presentes que tamen sunt absentes
et illo modo sensus communis capit obiecta in absencia sensibilium in sompno
et hoc ideo est quia species sunt manifestiores cum conservantur in sensu communi quam
in aliis potenciis interioribus ergo fit maioris manifestacionis virtutis ymagi-
nativa fantasia descendunt ad sensum communem ut species existentes in ipse
per approximacionem ad sensum communem sunt manifestiores et proinde sensi-
bilia magis apparebunt esse presencia quia quanto species existentes in fanta-
sia magis appropinquant sensui communi tanto plus illuminantur sicut exemplum est
in candelis et candelis accensis quanto propius est tanto magis illuminat sed
de quanto illa exstincta est ymaginacio alterius in ipsa de tanto magis illuminat
et in eo dicitur ab ea dato esse quod non tangit ea dicitur esse in proposito
quia organa fantasie et ymaginacionis sunt ita organum sensus communis et reci-
piunt a sensu communi species et iste species reservantur in ymaginacione et
fantasia et sic sensus communis existens per fantasiam alteratur et illuminatur
per species receptas a fantasia et sic sentit res absentes tamquam
presentes et hic fit in sompno cum fiunt sompnia **Sed** videtur quod species sit
manifestiores in ymaginativa quam in sensu communi quia species vero sunt
notiores ubi sunt spirituales sed in ymaginativa species sunt spiritu-
ales ergo sunt notiores Dicendum quod licet species sint spirituales in sensitiva
fantasia et ymaginativa potencia quam in sensu communi tamen in magis requirit
absenciam sensibilis obiecti ipsa in sensu communi et propter hoc species descendunt
ad sensum communem propter maiorem presenciam quia in communi sensu apparet obiecta
presencia et sic in sensu communi species sunt manifestiores et magis presentes quam
aliis potenciis
quare iste species in sompno est non conducuntur ad virtutem racionalem

Et si queratur quare non fit semper secundum superiorem partem sive per superiorem
albertus · quia · virtutem · bona mentis · virginitatis · versus ...

partem autem dicitur etiam sed raro contingit enim aliquando bonum versum et bonum sillogismum
transferri · contingit · quod fiunt in sompno · ad species intelligibiles

fieri in sompnis sed raro quia ista non fiunt per operacionem ymaginabilium et yma-
sed hic ... declaratum · in destructionem · talis

ginabili ymo dicitur quod racionaro · Unde opinio est quod tunc homines non dormiunt
recipit capit · exterioribus · destructa

Quid sit vera fessa questio utrum virtutes sensibiles virtutes ... ita
intenta · hic albertus removet dubium quia dictum est quod ymagi-
nativa et fantasia potencia in sompnis descendunt ad sensum
illa in quibus sollicita est communis secundum suas operaciones Unde dicit aliquando viri
ipse est potencie secundum operacionem earum citat ad potenciam superiorem sed non potenciam
in eternam Secundum quod sic quia aliquando in sompnis aliquando componitur bonos versus et bonum
sillogismos Sed illud raro contingit quia operacio imaginis et fantasie est componere ymagi-
nabile et ymaginabili Sed tales potencie quando est descendunt non sunt compone-
talia ... sed nos non ... intellectus Et si quod talia componuntur tunc
in digestione intellectus quia excitatur a speciebus existentibus in fantasia Unde contingit
quando aliquando ymaginatio fortis et subtilis de die et speculatur de
... delectabilis propter ... ad utramque partem tunc si iste res apparet
de nocte et ... propter ... virtute intellectus Unde quedam
virtus intellectus cooperatur fantasie et ymaginative potencie in operacionibus
suis et hic in sompnis tunc contingunt sompnia ... Et talia sompnia frequencius
contingunt post mediam noctem quam ... quia tunc facta est plena
digestio ciborum grossorum et spiritus vitales sunt magis subtiliati propter

digestion[em] et quia ponit interiores posteriori modo tunc speculatur et ideo dicit albertus super de somno et vigilia quod somnia que apparent ante dimidiam noctem ut frequenter sunt de preteritis et que apparent post medium noctis ut frequenter sunt de futuris

interior — plures — tali virtute

Tercia potencia est potencia sextra que aliqui habent vocatur vis imaginativa

plures — habens potencias

tiva ymaginativa enim dicitur nunc imaginacio et nunc imaginativa que

exterior — interiorum — ?

ymaginativa est sub specierum receptiva sensibilium et conservativa

specierum — quasi dicitur — [illegible]

carum que imaginativa vero sive formativa potencia est componens species

vis imaginative — in illo loco — [illegible] — [illegible] — [illegible]

in specie et hec facit de hyspania castella et fingit chimeras et hircocervos

plures — [illegible] — [illegible] — virtute

cervos. Ab aliis autem dicitur eadem vocatur fantasia ipsa dicitur eadem

[illegible] virtuti — affirmat — potencias — interiores

cum imaginacione et illi ponunt non nisi quatuor apprehensivas deintus

ante sensitivas — [illegible] tenent eadem opposita dicunt — distinguntur

ante sensibilia. Alii dicunt quod conveniunt cum hiis quod hec sola dicitur fan-

talis virtus — a tali virtute — ea [illegible]

tasia ab imaginacione quia dicitur fantasia inquantum intellectui agenti

deponit — fantasia — abstracta

abstrahit ab ea fantasmata que depurata sunt ab omni sensibilitate

talia fantasmata — [illegible] depurata ab omni singularitate

et singularitati. Et dicuntur species cum sint in intellectu possibili utrum

[illegible] — distincta — [illegible] — [illegible] aliud [illegible] in mino — de tali de potencia formativa fantasia

aut eadem et diversa sint non dicitur et dividitur [illegible] ab partes primo comparat imaginativa ad imaginacionem [illegible] et dicit [illegible] et [illegible] et operaciones ipsius [illegible] ponit eius diversas partes patet [illegible] **Sciendum primo** quod ista potencia apprehensiva est tercior quintus vocatur fantasia. Et est sita in parte capitis que vocatur [illegible] et illa potencia est posterior imaginacione et sensu communi et illa potencia [illegible] fingit multa mirabilia [illegible] ut chimeras et [illegible] [illegible] que nunquam sunt [illegible] in rerum natura. Et ista potencia presupponit imaginativa que recipit species ab ipsa et species receptas componit ad invicem et dividit et sic [illegible] operatur cognoscendo res sensibiles. **Sciendum 2o** Et licet habet [illegible] quod illa potencia [illegible] sive nova [illegible] formativa eo quod componit species [illegible] fantasia quia ministrat intellectui fantasmata eo quod operatur [illegible] intelligere fantasmata speculari. 3o [illegible] imaginativa [illegible] [illegible] quod [illegible] cogitativa et imaginativa [illegible] illo [illegible] quod [illegible] [illegible] narrate [illegible] dicit [illegible] quantum [illegible] dicitur **Secundo dicit** [illegible] quod [illegible] potencia [illegible] diversa [illegible] diversa officia [illegible] fantasia sit eadem cum imaginativa [illegible]. Et videtur quod [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] ponit interiores [illegible] auctoritate [illegible] ponit [illegible]. Sed oppositum videtur quod dicit commentator super 3o de anima commento [illegible] ubi notat [illegible] [illegible] sensus interiores [illegible] sensum communem cogitativam fantasiam et memorativam [illegible] [illegible] virtutes differentes [illegible] intelligitur [illegible] [illegible] [illegible] dicit quod [illegible] eadem operacione [illegible] actu cognoscendi ymaginabilia per species receptas a sensu communi

Quidam sic ponunt

Secundo modo dicit quod in anteriori cellula virtus quae comparatur ad sensum communem quae ab eo recipit species scilicet virtus ymaginativa. Et virtus comparatur quae per se adest intellectui quia abstrahit species intentionales a fantasmatibus scilicet virtus fantasia et sic est eadem virtus diversimode sumpta per comparationes adductas et sunt iste tamen distinctae ad invicem quia distinguuntur ut sensus distinguitur interiores realiter sed solum secundum rationem. Alii dicunt quod virtus ymaginativa est potentia apprehensiva in qua ymagines rerum sensibilium reservantur etiam in absentia et vocatur thesaurus formarum quia in ea formae a particularibus sensibus receptae retinentur et sunt eas ordinatae in parte anteriori cerebri sicut et sensus communis. Unde dicit quod sensus communis in parte anteriori cerebri ponitur in loco ubi concurrunt nervi sensitivi qui sensum exteriorem deserviunt et in medullosa et humida. Sed virtus ymaginativa ordinatur in loco vero ad duritiem et frigiditatem cerebri convenientes et ideo retinet impressiones receptas a sensu communi. Sed fantasia est potentia componens ymagines cum ymaginibus et ymagines cum intentionibus et intentiones cum intentionibus et ponitur in medio mediae cellulae cerebri tamquam centrum inter ymaginativam et memorativam quia fantasia convertit se tamquam super formas quas accipit ab ymaginativa quam super intentiones quas actu reservat memoria et tunc illas formas et intentiones componit et dividit ut patebit. Et sic fantasia et ymaginativa distinguuntur realiter eo quod habent organa distincta et ideo magister dicit se nolle disputare an ymaginatio et fantasia sit una et eadem potentia sed hic quod dicit verum aut eadem aut diversa sint non disputo. Secundum textum dicit magister in textu et dicuntur species hic magister in textu dicit fantasma et species. Et vult quod similitudo rei existens in fantasia dicitur fantasma. Sed existens in intellectu possibili tunc dicitur species. Dico quod species aliquid significat quod vult fantasma aut eorum singulare.

Quidam inter fantasma et species

Actus autem huius virtutis quocumque modo vocatur sive ymaginativa sive fantasia est apprehendere species rei sensibilis extra autem in sua compositione scilicet componendo sensatum per se cum sensato per accidens ut cum sensus particularis ut cum visus apprehendit rubeum esse cuprum. Rubeum est sensatum per se, cuprum sensatum per accidens. Sensatum ergo per se ducit et movet ad sensatum per accidens. Viso enim cupro rubeo statim recordatur de auro cuius species recepit et per quod rem hanc apprehendit per prius et vocatur quandoque intellectus. Sed tamen quod iste intellectus non est intellectus ymmo est abusio nominis sicut cum dicimus intelligere sive dicimus intellectus bestiarum et intellectus per quandam consuetudinem quia est virtus mediante qua experitur per vocem loquentis venire ad auditum. Dico autem cum sensatum per se movet et tale sensatum

per accidens quia est alia via qua sensatum per se quia illud per se illud

per accidens: et hec via est via compositionis secundum quam species fantasia

componit se species auri quod mediate componit et [illegible] est error et

propter hoc: error autem est quia illud mediatum non est sub isto sensato

per se. Ubi primo est actu illud est quod actu apprehendit et dicit hic

est aurum / sed non mediatum est sub sensato per se sed primo est actu. Secundo

2a pars [illegible] magister Albertus ostendit operationem et actum fantasie et vult quod operatio eius est componere species unius sen- sibilis cum specie alterius sensibilis et ideo potest errare in componendo [illegible] sic [illegible] fantasia [illegible] species rubei per se et species cupri et auri per accidens [illegible] quia rubedo est in cupro et in auro. Si ergo componit species rubei cum specie auri et dicit rubeum est aurum [illegible] cuprum [illegible] erat [illegible] compositionem [illegible] quia non omne rubeum est aurum. Unde error fantasie [illegible] quod sub uno sensato per se [illegible] plura sensata per accidens. Unde sub rubedine [illegible] et ferrum [illegible] cuprum [illegible] et aurum et sic fantasia [illegible] indicat sub rubedine aurum [illegible] et sic errat [illegible] illud quod indicat [illegible] et sic non errat

Sciendum primo quod sensatum per se est [illegible] subiectum sensum exteriorem et [illegible] [illegible] sensatum per accidens [illegible] latens sub sensato per se [illegible] substantia [illegible] qualitati per se sensibili

Sciendum 2o dicit [illegible] quod non [illegible] intellectus [illegible] compositionem [illegible] est ponam [illegible] apprehendit [illegible] singulare [illegible] sensus est singularium [illegible] intellectus non [illegible] [illegible] large pro ponam apprehendere sensatum per accidens [illegible] et absentia et sic [illegible] intellectus et [illegible] dicit [illegible] est abusio [illegible] [illegible] clamantem venientem [illegible] auditum

Sciendum 3o [illegible] ponam et ponam componendo ymagines cum ymagi- nibus et ymagines cum intentionibus et intentiones cum intentionibus ymagines cum yma- ginibus [illegible] componit cum apprehendit aliquid esse album nigrum [illegible] vel componit diversas formas [illegible] chimeras componit cum ymagines cum yma- ginibus [illegible] apprehendit eius forma [illegible] componit intentiones cum intentionibus ut [illegible] apprehendit [illegible] propter [illegible] et aliena [illegible] Unde per fantasiam [illegible] cognoscit [illegible] sensibilia [illegible] sensibile per hac enim brutum [illegible] per se [illegible] providet [illegible] futurum [illegible] enim mala [illegible] cibos [illegible] providet in longinquum per hac est [illegible] quod est illud vel [illegible] et de aliis quod sit aliud per hac est videns mala [illegible] eligere et [illegible] fugere et ideo [illegible] fantasia [illegible] vel [illegible] intellectus [illegible] valde [illegible] cogitativa et estimativa et fantasia

Notandum [illegible] [illegible] fantasias sed [illegible] demonstratum [illegible] ymaginibus [illegible] sensibilium [illegible] passionibus [illegible] [illegible] cerebro et [illegible] ymaginationes [illegible] fantasias et [illegible] bruta [illegible] recipiunt [illegible] mobilium [illegible] formica [illegible] colligit cibos [illegible] et galli [illegible] variat [illegible] mutationem aeris [illegible] et [illegible] operationes suas [illegible] componendo et dividendo et ideo [illegible] motorum non [illegible] et [illegible] ut fantasia [illegible] componendo [illegible] compositionem et divisionem ymaginum

Dicitur autem hec ponam secundum quod sit aut [illegible] argumentationem et [illegible] est

aliquando fallacia accidentis aliquando consequentis fallacia accidentis est quia sensato

tale accns

pt ut rubeu cadit i sensu p accns & mouet aliq ut / q' sz spes auri

& tn sit falla accnt gponit / consequnt cu cupri rubeu ad quitec se sup

spes mouet & no solu ad memorac auri / sed ec cupri / & io q

videt consensatu pt plurib in esse & fantasia gponit ista duo &

dividit vnu ab aliud In hoc e go dici / in hac & i precedete de cognicon

q' i pma no erat recordaco n' d' vno subeto p accns sensato qd

no e pns actu i re / licz sit pns i mouendo et excitado rom

rubei / & a dicit d' cognico e recordaco vtusq subeti & d' isto qd

no e pns n' i mouedo excitado tamen & ppt hoc dicit arl hec

p accns e i vno solo quib ud i plurib / vn e i tingo i plu

rib subetis licz q' d' plurib ... vn i paralogismum accnt

simile ut i subeto d' omib ... ut cu ... de balneu e arti

ficiale aq e balneu go aq e artificial / sicut balneu & arti

ficiale sunt id i subeto sicut aqua & balneu ut i subeto sit

grate quit se summit diuisa subeta ut patebit in spacii opatos

fantasie et vult q' opaco fantasie ... spes vtruq rei ...

altera rei ... sit sua argutacon ... sit ... ut ... indicat

hic tale ... tale ... sit ... argumetacon ... sit ...

ab vno ad aliud ita qd' ... cognicon ... subeto sensato ...

arguit ... d' aliud ... cupru e rubeu go credit ...

d' auru vel arguit y ... ex sub vno sensato ...

... ut q' auru ... rubeu & cupru ... sicut ... credit

... d' auru et go dicit arl hec q' fantasia recta e & no recta

... fantasia debil ... i ... go i argumetando ...

... veritate ... arguend ... ydemptitate ...

... ut ... audiretur ... voc ... et ... audiret ...

... voc alterius ... fantasia ... similitudinem ... voce ...

indicat ... & ... Sciendum q' i argumetacon

fantasie ... accidit falla sz falla accnt & falla quit ...

falla quit ... opposito ...

ab ead sensato ... subeti ad ydemptitate ...

subiectorum ut cupru e rubeu & auru e rubeu go auru e cupru

fantasia debil ...

falla accnt fanta

sic committitur fallacia consequentis quia arguitur ex prioribus ad ... consequens ... et arguitur proprietas subiectorum sicut auri et cupri ex proprietatibus unius accidentis ... sicut rubei ex ... quia ... et aurum non ... quia ... aurum sit rubeum ... Et fallacia accidentis ... proprietates accidentis et rei subiecto ... quodcumque attribuitur uni ... attribuitur alteri ... positum ... arguitur ab illo ... in uno subiecto proprietas talis ... sicut ... balneum est artificiale aqua est balneum ergo aqua est artificialis ubi committitur fallacia accidentis quia balneum et artificialis ... subiecto scilicet aqua et balneum ... subiecto ... et utra[que] ... fallaciam committit ... fallacia accidentis ... sensati per se ... pluribus sensatis ... iudicat unum ... talium sicut ... rubeo arguit ... balneo arguit ... artificiale ... Et ideo committit fallaciam consequentis ... sensati per se ... pluribus sensatis iudicat illa sensata ... eo quod ... unum sensatum ... sicut ex rubeo ... et ... arguit ... aurum. Et sicut ex rubeo ... et mell[e] arguit fel ... mel ... ymaginativa ...

ponas interiores — talis que quarta ordine est — operacio — cognoscit — inales(?) similitudines

Post illas sensus est estimativa, et hic officium apprehendere intentiones
non sensatas sed potius insensatas. Estimativa non apprehendit quod est figura, quod est color ... intentiones
... quod est ... quod non quod unum apprehendit aut amorem et ignominiam,
amicitiam et inimiciciam, commodum et incommodum, bonitatem et maliciam; et
per virtutem estimativam iudicat ovis lupum inimicum, et asinus leonem amicum, et
apud inimicum ... ostendit facere suam ... hic a leone ... et
ab apro salvatur. Sciendum ... quod ista estimativa potentia est virtus que a forma ...

... [illegible]

Dices ... hec virtus apprehendit bonum et malum ... per ...

... [illegible]

Quidam autem dicunt quod hec non faciunt oves et asini per virtutem estimativam
sed per quandam virtutem que est ... re que ... fugit ... et appetit

consimiliter ... in plantis ... ut si forum diceret quod sic non habitaret ... estimativa ... naturaliter ... et appetitu ... et utile et apparet in leone ... animalia ... animalia perfecta ... fugiunt nocivum et appetunt conveniens ... delectabile ... dilatat se ... animalibus ... estimativa ... animalia ... faciunt multos actus ... perfecta ... potentias interiores ... talia animalia perfecta ... potentias interiores.
Sed in animalibus imperfectis appetitus ad bonum et fuga ad malum ... cognoscit ... potest ... animalia ... perfecta ... fugiunt nocivum et appetunt bonum ... potentiam cognitivam ... de bono et aliud de malo.

[illegible] Quinta potentia est memorativa et ipsa se habet ad estimativam sicut imaginatio ad sensum communem ... recipit enim has intentiones et eas conservat. Unde est thesaurus intentionum ... actus est memorari. Unde per eam quis advertit actum memorandi ea quae prius advertebat et quantum ad hoc dicitur memorativa ... ita potentia ... apprehensiva sicut memorativa. Unde potentia memorativa recipit intentiones ... a figuris rerum ... formas ... imaginatio ... sed eas conservat et ideo dicitur thesaurus intentionum. Sciendum ... species et intentiones ... multiplicatae ab obiecto ad organa sensuum exteriorum ... intentiones dicuntur similitudines rerum insensibilium interioribus sicut ... formis rerum et ... memoria ... estimatio ... imaginatio conservat species rerum ... intentiones conservat intentiones. Item ... potentia memorativa ... sicut se ... ad estimationem ... imaginatio ad sensum communem ... imaginatio recipit species sensibiles a sensu ... et conservat illas species ... absente ... memorativa recipit intentiones ab imaginatione, fantasia et estimativa ... et eas conservat ... memorativa ... potentia recipiens ab alia potentia ... Sciendum quod frequens meditatio ... conservat et ... memorari ... cognitio ... sensualitas et salvat memoriam. Item frequens memoria salvat ... ipsa reducat intentiones et imagines ... quae prius fuerint oblite ... exterioribus et interioribus.

prius vires apprehensivas sensibiles ... et de motivis / motiva ab ... considerativa ut appetitiva / a theologis sensualitas ... est motiva ... eo quod sensualitas prius apprehendit. Sciendum quod appetitiva sensibilis ... actus non est sub libero arbitrio ut est ... sensualis quod

sunt et medie. Hec autem pertinet ad physicos. Alia autem est motiva cuius actus

subest racioni. Et hec est duplex quoniam quedam est imperans, quedam imperata. Imperans

est duplex: concupiscibilis et irascibilis. Concupiscibilis movet ad comodum

et ad apparens bonum; irascibilis movet ad arduum et instabile fugiendo.

Secundum quod precedit prius dicta apprehensive et motive. De hac igitur tractatus inferius.

Virtus imperata est que virtus sita in nervis et musculis contrahit se et extendit

ad nutum imperantis et movet membra officialia ad operandum. [illegible] anima potentia sensitiva sunt dicte potentie motive. Et ideo ordinis est potentia motiva presupponit alias potentias scilicet apprehensivas quia nil movetur motu progressivo nisi prius apprehendat ipsum appetibile. Sciendum primo quod potentia motiva [illegible] apprehensivam [illegible] illa [illegible] motum progressivum [illegible] in quibusdam potentia motiva [illegible] tales motus in interioribus ut puta motus systole et diastole id est motus constrictionis et dilatationis et etiam motus pulsuales in venis et intestinis tales considerantur a medicis quia per tales motus medici habent iudicare de infirmitate et sanitate [illegible] tales motus [illegible]. Sciendum secundo potentia motiva [illegible] anima [illegible] et voluntas appetitus [illegible] appetitus [illegible] et illa [illegible] potentiam apprehensivam sensitivam et voluntas [illegible] virtus concupiscibilis. Aliquis est appetitus intellectivus [illegible] intellectum et rationem et tales [illegible] voluntas et iste due virtutes [illegible] sub potentia motiva [illegible] motum progressivum scilicet appetitum sensualem et voluntarium. Sciendum 3o quod potentia motiva est duplex quedam [illegible] principalis et instrumentalis. Principalis est appetitus sensitivus et intellectivus [illegible]. Potentia instrumentalis est [illegible] virtus que est sita in membris et nervis [illegible] et talis virtus inclinat se ad nutum potentie imperantis scilicet appetitus. Et ista virtus instrumentalis ulterius movet membra artificialia id est organa ad faciendum motum progressivum [illegible] motum et ista potentia instrumentalis vocatur [illegible] virtus ut potentia imperata quia appetitus [illegible] imperans regit appetitum instrumentalem quod dicitur virtus imperata et ista virtus quod dicitur virtus imperans potentia [illegible] est appetitus dividitur in potentias concupiscibilem et irascibilem ut [illegible] patet.

Anima dicta est breviter de potentiis anime sensibilis. Quia nobilior est ultima

intellectiva et mediativa. Anima autem racionalis quia dignior est hic omnibus quod dicta sunt

sed nunc de quinta racionalis in quantum est racionalis addit intellectum et racionem [illegible]

quia anima racionalis [illegible] est intellectus [illegible] potentia intellectiva [illegible] et ideo ordinis [illegible] iste due sunt [illegible] et [illegible] quia intellectus [illegible] speculacio. Et [illegible] permittit [illegible] dicta [illegible] intellectu 2o ponit divisionem intellectus. Sciendum primo quod anima intellectiva est perfectior omnibus aliis et [illegible] includit in se omnes potentias [illegible] supereminet et excellentius sunt alie potentie anime [illegible] anima racionalis nobilitatur et ultra illas anima racionalis habet intellectum et est potencior omnibus aliis potentiis et est perfectior eo quod [illegible]. Sciendum 2o quod [illegible] est potencior alio [illegible] unus [illegible] intellectus [illegible] est potencior alius [illegible] 2o modo non quia sit est [illegible] aliis potentiis [illegible] sit perfectior

distinguit — 3o de anima — virtutes — appellat scilicet quia potest omnia intelligere

Dividit autem Aristoteles intellectum in duas potentias. Unam dicit quae est in anima

tali modo — scilicet intellectum et potentiam in ipsa anima — scilicet possibilem quae potest recipere species omnium sensibilium

omnia facere et hanc vocat intellectum agentem. Et aliam quae est omnia fieri sive

potentiam sive partem — scilicet posse capere rerum similitudines — illo modo partem — recipit rerum

hanc vocat intellectum possibilem. Dicitur autem intellectus agens quia abstrahit species

scilicet a fantasmatibus — tales species abstractas — scilicet quae recipit species

a fantasia et ponit eas in intellectu possibili. Et dicitur possibilis quia recipit

species — in potentia — actualiter — tales

eas possibiliter nec habet actu eas antequam recipiat species. Et loquitur

intellectum — cognoscitive — species — quia prius — cognoscitive — scilicet aliquis alter apposuit

de ipso quod tunc intelligitur sine intellectu agente hoc enim nullus intelligere aliquo

modo primum ens sed forsitan dicetur infra et possibilis intellectus agens dicitur quia abstrahit species a fantasmatibus et a condicionibus individualibus ponens eas in intellectu possibili. Vel abstrahere species ab imaginatione vel fantasia est species fantasie et imaginationis depurare et separare a condicionibus materialibus et individualibus. Et sic ex eis elicere intentiones universales rerum. Sed intellectus possibilis est in potentia ad illas species recipiendas et actu non habet illas. **Sed dices** [illegible] intellectus est quid separatum et possibilis separatus quia anima non est virtus in [illegible] quia anima non est in [illegible] sed quia caret compositione ex materia et forma non tamen est sine simplicitate quia componitur est tamen composita ut voluit alius tamen compositum ex quo est et ex quod est. Intellectus agens egreditur ab anima intellectiva [illegible] quo est et intellectus possibilis [illegible] quod est. **Sciendum** quod prima operatio intellectus agentis est abstractio specierum intelligibilium a fantasmatibus id est a speciebus fantasie quae sunt singulares quas intellectus agens separat ac denudat a talibus condicionibus individualibus et sic facit eas actu intelligibiles quae prius fuerunt in potentia intelligibiles et facit eas universales et hoc est quod dicit commentator super 3o de anima intellectus est qui facit universalitatem in rebus. Intellectus enim abstrahendo species a speciebus singularibus dat speciem representativam universalem et talis species intelligibilis est similitudo universalis representando ut dicit sanctus Thomas. Sed prima operatio intellectus possibilis est recipere potentialiter species intelligibiles et quas [illegible] intellectus possibilis intelligit res ad extra et habet se intellectus possibilis ad receptionem specierum intelligibilium ab intellectu agente sicut se habet materia prima ad receptionem formarum naturalium. Sicut enim materia prima est in potentia ad recipiendum omnes formas naturales et actualiter quantum est de se nullam habet actu sic intellectus possibilis potest recipere species omnium intelligibilium tamen quantum est de se nullam habet actu eo quod est sicut tabula rasa et est tamen differentia inter receptionem intellectus possibilis et materie prime quia intellectus possibilis recipit species intelligibiles intentionaliter universaliter et cognoscitive quia ipse cognoscit ea quae recipit. Sed materia prima recipit formas naturales realiter particulariter et non cognoscitive. Item intellectus agens et possibilis [illegible] sic differunt quia intellectus agens est omnia facere id est intellectus agens potest abstrahere species intelligibiles ab omni re intelligibili. Sed ipse intellectus possibilis est omnia fieri id est potest recipere species intelligibiles omnium rerum intelligibilium. Ex quo patet solutio auctoritatis [illegible] intellectus est quodammodo omnia. Nota quando [illegible] intellectus dicitur capax ut anima est. Sed est quodammodo omnia [illegible] intellectualiter non et [illegible] receptionem specierum potest enim recipere species omnium rerum intelligibilium ut dictum est.

investigatio — virtute — illa potentia

Et si quereres quare inter imaginationem et intellectum possibilem est potentia

aliqua — potentia — has potentias

per species — rerum

media quae abstrahit rerum inter sensum communem et imaginationem non sit potentia

media que abstrahit [illegible] quia sensus communis et imaginatio ponunt cuiuslibet

aut sicut sensitive imaginatio aut sicut fantasia [illegible] intellectu possibili

[illegible] est cuiuslibet speciei sed dicatur diversarum quia altera sensibilis altera racionabilis
[illegible] autem removet quoddam dubium et primo facit [illegible] solutio [illegible]
Et intendit illud dubium quia aliquis dubitaret cum intellectus possibilis se habeat ad imaginationem [illegible] ut fantasia sicut imaginatio ad sensum communem
sicut enim imaginatio recipit species a sensu communi sic intellectus possibilis recipit
species a fantasia que est inter imaginationem et sensum quem non mediat
aliqua potentia que abstrahit species a sensu communi et ponit ea in imaginatione
sic non ponitur abstrahens species ab imaginatione ut fantasia et ponens
eas in intellectu possibili sicut intellectus agens Dicit autem quod non est simile quia
intellectus et fantasia ex una parte et imaginatio et sensus communis ex alia parte
quia sensus communis et imaginatio sunt potencie cuiuslibet anime sensitive et cognoscunt
non [illegible] quia utraque cognoscit singularia sed intellectus possibilis et fantasia
sicut ponunt diversarum [illegible] quia fantasia est potentia anime sensitive sed
intellectus possibilis est potentia anime intellective que non cognoscit quia fantasia cognoscit [illegible] intellectus non possibilis ultra **Sciendum** autem quod dubitatio [illegible] ex quo ponitur intellectus agens quare ergo non ponitur sensus agens
ad quod dicendum quod differentia est inter obiectum intellectus et obiectum sensus Nam obiectum sensus [illegible]
est in actu ante sensum sed obiectum intellectus ante abstractionem intellectus agentis [illegible]
est in potentia et reducitur ad actum virtute luminis intellectus agentis virtute cuius
est factum actu intelligibile [illegible] quod non oportet ponere sensum
agentem quia obiectum sensus est in actu ante sensum et [illegible]
aliquod activum [illegible] sed ex se est actu ad movendum sensum et ergo non
oportet ponere sensum agentem sed sic non est de obiecto intellectus quia non est
intelligibile actu ante intellectum et ergo oportet ponere intellectum agentem
qui facit potentia intelligibile actu intelligibile [illegible]

Sciendum autem quod sicut intelligibile dividitur sic et intellectus intelligibile

est quoddam est divisibile [illegible] indivisibile sed sicut indivisibile sine sensu

ei correspondet intellectus receptivus speciei similis speciei que prius erat posita

in sensu sicut prius in imaginatione ultimo vero in intellectu [illegible]
et [illegible] intellectus [illegible] intelligibilis [illegible] intelligibilis
[illegible] est divisibile [illegible] rei [illegible] et aliud divisibile [illegible]
[illegible] intellectus [illegible] apprehensio
[illegible] simplicium apprehensio [illegible] compositio et divisio

Item intelligibile sicut est divisibile sive quantum [illegible]

est quantum ex singularibus ut communicatio [illegible] enunciacione [illegible]

apprehensiva [illegible] compositionem autem est enim contingens sicut est [illegible]

Aut necessaria et sic facit intellectum quod forte [illegible]

estimativa Sed credo quod non oportet ponere [illegible] estimativa [illegible] non

intelligibile sit quid ex quibus ut est syllogismus ut alia ratiocinatio

Aut est necessarius conclusum est necessarium et sic intellectus

accipit propria et conclusiones necessarias et expergiscitur

et nec utraque erit opinio secundum quod opinio dicit utique opinata et

dixi utique opinatam est opinio est opinio est intellectus generatur ut assertus

ex intellectu quod habilibus non necessarius Aut est conclusum expergiscitur

tibus ut necessarius Aut ex una contingenti et alteram necessa-

riam et sic non accipit ea una utique sed duo. Ex post dicam quod acci-

pit ea ratio quod est constructiva et ordinativa et [illegible] aut sic ad

opinabilia et necessaria secundum divisas suas partes [illegible]

[illegible]

Sed dices [illegible]

Item [illegible]

[illegible] intelligere plura [illegible] plura [illegible] intelligit plura ut unum [illegible] universalis et ideo ut constituunt aliquod unum et sic intelligit plura in eminenti actione [illegible] sicut plura constituunt unum et universalis [illegible] unus)

Sciendum tamen quod intellectus multipliciter dicitur / est enim intellectus [illegible]

non ponere et sic habet duas differentias agere et possibile [illegible] non [illegible]

in intellectu possibili recepte [illegible] intellectu possibili et tunc dicitur intellectus

formalis et sic dicitur intellectus quo intelligimus / tunc autem intellectus possibilis [illegible] ex

unione speciei [illegible] dicitur intellectus in effectu et tunc intellectus qui intelligit

et habet [illegible] ipsa ponam super [illegible] species et tunc intellectus [illegible]

quod non [illegible] cognitionem priorum [illegible] habitu [illegible] ad cognitionem [illegible]

hic albertus ponit [illegible] acceptos [illegible] intellectus et [illegible] nomen plura [illegible]

dicitur intellectus adeptus a cognitione [illegible] et [illegible] ut [illegible] intellectu agente ut [illegible] intellectu possibili [illegible] ponam dicitur intellectus et sic habemus duos acceptos [illegible] intelligibili [illegible] intellectus possibilis [illegible] intellectus [illegible] intellectus [illegible] possibilis [illegible] speciebus et habet duos [illegible] intellectus actu [illegible] actualiter [illegible] species et actu considerat species [illegible] intellectus [illegible] actu non consideret species intelligibiles sic intellectus [illegible] dormientis [illegible] intellectus adeptus [illegible] speciebus [illegible] intelligibilium [illegible] ex quo patet quod intellectus [illegible] ad illa [illegible] unius [illegible] omnibus [illegible] et ideo illa divisio [illegible] equivoca [illegible] **Sciendum** [illegible] intellectus [illegible] actu dicitur intellectus actualiter intelligens species receptas [illegible] intellectus [illegible] dicitur [illegible] speciebus [illegible] actualiter intelligit [illegible] non consideraret intellectus [illegible] dormiens [illegible] intellectus adeptus dicitur ille qui venit ad cognitionem [illegible] [illegible] perfecta cognitione priorum [illegible] intelligit omnia [illegible] et de isto intellectu dicit [illegible] intellectus adeptus [illegible] vite [illegible] adeptus ab adeptione [illegible] intellectus dicitur [illegible] speculationes [illegible] tota vita et valde [illegible] talis intellectus adeptus

[illegible]

Sciendum autem quod anima rationalis intellectus ingenium [illegible] vis rationalis voluntas libera

arbitrium [illegible] ad opposita [illegible] intellectus aut [illegible]

[illegible] ingenium [illegible]

[illegible] bona [illegible] ingenium [illegible] ut medius in [illegible]

[illegible] voluntas [illegible] libera [illegible] voluntas [illegible]

et eligit liberum arbitrium dicitur. Et ideo quod facit hoc intellectus est cognitivum et ...

licet eadem sit eadem apprehensiva et motiva tamen apprehensiva dicitur intellectus, prout

voluntas prout est motiva. Secundo autem est cognitiva et motiva tamen secundum quod

est cognitiva dicitur ab intellectu, primo modo cognoscendi quod intellectus apprehendit

rei et quidditatem absolute. Secundo autem per collationem unius ad alterum, ...
posita ... cognoscit ... eadem ... dicitur intellectus ... ingenium
... considerata ... apprehendit
... cognoscit ... absolute ... dicitur intellectus ... considerata ... comparat unum alteri
... ingenium ... de novo ... invenit ... de novo ... cognoscit ...
... sic vocatur ... genium ... dicitur ... differunt
... voluntas prout desiderat aliquid
deliberatum esse bonum et liberum eligit illud hoc liberum arbitrium
dicitur ... illud desideratum appetit et eligit ... dicitur ...
... remedium respectum ... respectu quod

Sed diceres ... praedicatum sit ... habeat ... unum ... vere et ... praedi-
cari de alio ... intellectus est ... ingenium ... et ...
... subiecto unum praedicatum de alio ut album ... dulce ...
album et dulce ... subiecto ...

In oppositum arguitur ... diversas ... unum ... de alio ...
praedicata ... praedicata ... considerata ...
... denominata ...
... illorum ... de alio ... et sic ...
sit ... subiecto ... dicitur ... composita ... unum ... praedicari ...
... sic habent diversas rationes ut dicit ...

Item intellectus prout est potentia cognoscitiva dicitur duobus modis: quia quidam est

intellectus qui cognoscit verum sub ratione veri et talis dicitur speculativus. Alius

est intellectus qui cognoscit verum sub ratione boni extensive ut apparet ... et

talis dicitur practicus. Ille autem qui cognoscit sub ratione boni dividitur quia quod:

dam est bonum ... quod ... speculatur. Secundum ... dicitur ... sunt ... mo-

net bonum ... et ... remunerat malo de hoc praeceptum intellectus ...

... illud de consolatione ... Boethius ... singula ... Alia pars

quod ... stat ... duas partes unam ... et ... quod

comparato nomine dicitur theologia. Alia que considerat superiora ad [illegible]

et hec dicitur contemplativa quia habet duas partes veram et aliam interiorem. Unde se extendit

usque ad intellectum intelligentie. Unde Augustinus super illud ad Corinthios

[illegible] xii vir non debet velare caput suum vir quia est pars rationis superiminens

que se extendit ad illud quod est eternum contemplando veritatem et hec est

imago dei que eternis rationibus conspiciendis inheret. Sed hec est duplex

cuius ad intellectum quia theologia negociatur [illegible] temporali [illegible]

pro parte [illegible] non sed conferendo et iterando. Unde notabile

est quod dicit Augustinus eternis rationibus conspiciendis inheret [illegible] Nam dicit

eternis [illegible] et hec [illegible] libro de trinitate ubi assignat differentiam

inter veram et interiorem [illegible] inseparabiles et sempiternas

intuetur et ita quod illud quod est super [illegible] ad res corpora-

les et mutabiles [illegible] superiori non consistit sapientia inferiori pruden-

tia moralis [illegible] in superiori est imago trinitatis [illegible] est imago [illegible]

medium et theologia et voluntate [illegible] intellectus [illegible] practicus et speculativus. Intellectus speculativus dicitur ille qui cognoscit rem sub ratione veri ut [illegible] et finis eius est stare ut veritatem cognoscat ut patet in metaphysice [illegible]. Intellectus practicus dicitur ille qui cognoscit rem sub ratione boni ut mali et finis eius est operare [illegible] intellectus practicus [illegible] ut cognoscit bonum [illegible] aut [illegible] particulari [illegible] bonum [illegible] dicitur [illegible] quod [illegible] cognoscit quia intellectus [illegible] et inclinat ad bonum [illegible] et non ad bonum [illegible] ut illud [illegible] allegat Boecius quod dicit [illegible] libro de consolacione [illegible] intellectus [illegible] tenet [illegible] apud se [illegible] cognitionem et singula [illegible] non [illegible] apud [illegible] distincti et determinate particularium. Alius est intellectus practicus qui cognoscit bonum [illegible] particulari et ille habet duas partes una dicitur theologia [illegible] theologia et contemplativa superiora et eterna. Alia pars [illegible] dicitur [illegible] theologia [illegible] inferiora et bona [illegible] particulari et [illegible] ulterius subdividitur quia superior pars rationis dicitur [illegible] inferior non pars dicitur inter superio- pars rationis [illegible] dicitur [illegible] extendit se ad intellectum theologie [illegible] intelligentie quia [illegible] versatur circa superiora et eterna et sic [illegible] pressione intellectus [illegible] theologie et hic declarat per auctoritatem

beati augustini qui dicit super prima epistola ad corinthios quod sicut [illegible]
quod vir non tegit caput suum mulier velat comam sic virtus quae in capite
viget per rationem quae contemplatur superna et divina et ergo vir non debet vela-
mine [illegible] quod significat [illegible] contemplacionem **Sciendum primo**
[illegible] est [illegible] quod intellectus speculativus et practicus differunt quia primo
ex parte obiecti quia obiectum speculativi est verum sub ratione veri quia cognos-
cit illud esse bonum et faciendum quod est verum [illegible] et [illegible] Sed intellectus
practicus cognoscit verum sub ratione boni quia cognoscit quod esse bonum
et faciendum sub ea ratione qua est bonum quia nullum malum impunitum
nec [illegible] bonum irremuneratum et ergo esse bonum est faciendum propter remu-
neracionem 2o differunt in ratione finis quia finis intellectus speculativi est verum
practici [illegible] practici vero bonum **Sciendum 2o** quod ille 3es virtutes
sinderesis ratio et conscientia [illegible] quia sic formant [illegible]
et sinderesis ponit [illegible] esse bonum et faciendum Sed ratio ponit [illegible]
dare elemosinam pauperi est bonum Sed conscientia concludit ergo dare ele-
mosinam pauperi est faciendum Sed differunt [illegible] quia sinderesis cognos-
cit bonum sub ratione [illegible] et non est erronea Sed ratio cognoscit bonum
in particulari et saepe est erronea sic etiam conscientia concludens [illegible]
est erronea [illegible] assumit [illegible] **Item** sinderesis est [illegible]
[illegible] in particulari et ergo saepe errat [illegible] bonum et malum et
[illegible] movens ad bonum et abhorrens malum et sinderesis numquam
[illegible] peccare [illegible] est [illegible] Sed ratio et conscientia saepe [illegible]
errare eo quod versantur circa particularia **Item** superior pars rationis
[illegible] similitudinem quia sicut vir perfectior est muliere sic supe-
rior pars [illegible] quae versatur circa superiora contemplatione et divina
perfectior est virtute quam inferior pars quae [illegible] inferiora versatur
circa inferiora et transmutabilia et ergo ordinate est [illegible]
vir non debet velare suum caput sed [illegible] ad designandum quod
superior pars rationis [illegible] se extendit ad superna et divina
Sciendum tertio quod intellectus cognoscit bonum [illegible]
[illegible] bonum [illegible] speculative [illegible] bonum [illegible]
[illegible] intellectus practicus non cognoscit bonum [illegible]
200 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Nota quod 3 [illegible] media [illegible] [illegible] una est conservacio specierum conservat
sensibilium [illegible] et [illegible] quas apprehendit estimativa [illegible]
[illegible] sensibilibus et [illegible] estimativa Alia est conservacio specierum sen-
sibilium [illegible] et [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] et [illegible]
duas [illegible] Damascenus [illegible] Memoria est fantasia
derelicta ab aliquo sensibili ut conservacio specierum [illegible]
[illegible] [illegible] non sit alia ab imaginacione 3a est memoria
superiori parte rationis et [illegible] ut conservacio [illegible] similitudinis
veri et boni [illegible] quod apta nata [illegible] cognoscere et amare bonum

actual[ite]r a[nim]e … intellect[us] — f[u]eri [et] boni — [con]tentu — [et] q[ua]n[do] ad p[ar]te[m] … [et] in memoria et intel[li]gencia

Co[n]sis[ti]t e[n]i[m] s[upe]r illa[m] s[im]ilitudine[m] generat p[ro]p[ter] [con]ti[n]ge[n]cia[m] boni ex q[ui]b[us] duob[us] … [qui]d cognoscit[ur] … cognitu[m]

p[ro]cedit volu[n]tas illi[us] boni [et] amor. Omne e[n]i[m] bonu[m] ap[p]rehe[n]su[m] movet se … ad s[u]i dilectio[n]e[m] … [con]te[n]tu[m] [secundu]m illud … [con]sitat[ur] [secundu]m t[ri]nitati … trinitate p[at]re … filio … volu[n]tate et amore

ad s[u]i amore[m]. [Et] sic a[nim]a [secundu]m h[oc] est … s[im]ilitudo t[ri]nitat[is]. Ubi ex p[ri]mo … g[ener]at[ur] … filius … ex duob[us] p[at]re [et] filio … spiritus s[an]ct[us] … s[ecundu]m … dicit albert[us] p[ro]pt[er] d[iff]ere[n]c[iam] in [con]te[n]tu v[er]e … rat[ione]

Sed in h[oc] e[st] d[iff]ere[n]cia eius ad … i[m]pedit … p[ro]pt[er] tale … p[re]d[ic]ta solu[m]

na[tur]a … aliud ex q[ui]b[us] p[ro]cedit … in mo[r]di[n]e na[tur]e ex una p[ar]te [et] in intellectu
i[n]tellige[n]tie ex alia … q[uo]d … dixit q[uo]d sup[er]ior p[ar]s r[ati]o[n]is … vo[catur]
… [con]templat[ur] et[er]na [et] [con]tendit s[e]c[undu]m ad … [con]te[n]tu … [con]ti[n]ge[n]cie [et] ergo …
p[ro]pt[er] d[iff]ere[n]c[iam] … ip[s]a. Et ult[ra] q[uo]d h[uius] sup[er]ior p[ar]s r[ati]o[n]is … [con]tendit
s[ecundu]m ad [con]templacione[m] et[er]noru[m] versat[ur] circa et[er]na … ab i[n]tellige[n]cia
… [con]tentu[s] … [con]ti[n]ge[n]ciam … p[ro]p[ter] … p[ri]ncipalit[er] … videt
… [con]te[n]tu … nu[n]q[uam] … cognoscit … t[ame]n … p[ri]ncipalit[er]
… hac vita … ab effectib[us] [et]
creatur[is] [et] noti[s] ad creatore[m]. **Sciend[um] p[ri]mo** cognosc[i]t[ur] … e[st]
cognosc[i]t[ur] … abstracione[m] sp[eci]eru[m] ab exterioribus receptaru[m] [et] sic
… [con]ti[n]gencia … et[er]na [et] est alia et[er]na que … q[uo]d … ag[it] …
sp[eci]es reru[m] creatas [et] … quas … r[ati]o[n]e alia
… abstractive … discursive … species … receptas [et] … ad altiora. Vel e[st] discursive d[e] noto ad ignoti
… ad … tali … cognoscit … et[er]na
[et] … hac vita … ad … dicit … p[ro]logo …
… nata e[st] nob[is] via cognosce[n]di … ad specialiora [et]
a magis notis ad minus nota. **Sciend[um] 2o** sup[er]ior p[ar]s r[ati]o[n]is …
… sup[er]iora … a … i[n]feriora [et] corrupti-
bilia … dicit aug[ustinus] … una …
operacio … ad i[n]feriora … et … corrupti-
bilia [et] … ad … **Sciend[um] 3o** q[uo]d … sup[er]ior p[ar]s
r[ati]o[n]is e[st] sapi[enti]a … q[ui]a sapi[enti]a e[st] cognicio et[er]noru[m] … [et]
sup[er]ioru[m] … [et] … sapi[enti]a … sapida …
… cognicio reru[m] divinaru[m] e[st] valde sapida [et] dulc[is] … i[n]ferior
p[ar]s r[ati]o[n]is e[st] prudencia … prudencia versat[ur] circa agibilia
mundana [et] circa i[n]feriora … debeat se h[abe]re in
operacio[n]e v[ir]t[u]t[is]. **Nota q[uo]d 3x e[st] memoria in homine**

ille text[us] … ad hac …

… albert[us] … i[n]ferit … memorie et ult[ra] … memoria
… operacio … 3o … operacio … memoria e[st] [con]servare sp[eci]es sensibiles
receptas ab imaginacione [et] i[n]te[n]cio[n]es … app[re]hendit estimativa [et] t[ame]n ip[s]a
memoria sp[eci]eru[m] sensibiliu[m] … illa operacio memorie …
… 2a operacio e[st] [con]servare sp[eci]es i[n]telligibiles … actuales
… sp[eci]es … intelligibil[es] … qua …
ad … intellectu … nisi [con]servaret[ur] … memoratiua. 3a
operacio e[st] [con]servare similitudine[m] … boni apprehensi … similitudo …
… [con]servaret[ur] a v[ir]tute memorativa. Et sic app[ar]et … e[st]
operacio memorative … ille operacio[n]es … a[nim]e
… memorativa recipit … sp[eci]es sensibiles a v[ir]tute estima-
tiva … 2a operacio memorie … speculatiuu[m]
… [con]servacio sp[eci]eru[m] … i[n]tellect[us] …
… speculat[ivus] … 3a operacio … [con]te[n]tu practicu[m] q[ui]a
cognoscit … boni … boni memoria retinet similitudine[m]

Item … dicit q[uo]d ex similitudine boni causat[ur] amor … tanqua[m]
… tale … q[ui]a cognicio boni … p[re]supponit similitudine[m]
boni q[ui]a bonu[m] no[n] e[st] cognitu[m] nisi p[er] eius similitudine[m]. Sed amor boni
p[re]supponit cognicione[m] boni q[ui]a si bonu[m] no[n] e[ss]et cognitu[m] … ama-
r[etur] … q[uo]d cognosc[itur] [et] amat[ur] … possidet[ur] … possid[en]-
do fruat[ur] … gloriosa … q[ui] ip[s]e

… in … m[emori]a … [con]ti[n]gencie …

summum bonum deo quanto magis cognoscitur de tanto ab aliquo diligitur
Et de quanto magis diligitur de tanto diligentius servatur et possidetur
Et ideo voluit magister in sexto quod deus fecit rationalem creaturam ut
summum bonum intelligeret et intelligendo amaret amando possideret et pos-
sidendo frueretur eternaliter et hoc est quod dicit auctor in littera quod hec
situando est in civitate ubi unum nascitur ex alio sic filius ex
patre et ex istis duobus procedit in spiritus sanctus. Unde filius [illegible]
tres et separatis tres et filius [illegible] quibus procedit

Sciendum est quod hic ponit auctor animalia est separabilis anima separabilis

etiam appropriato nomine rationabilitas et hec anima per suam continuam

tota ingeratur corpori ut faciat cum eo unum [illegible] secundum continuam

non dicitur aliqua parte corporis inquantum rationalis sed sensitiva

secundum potentias quas [illegible] [illegible] ut cum quasi quod non sunt

in ipso cum quiete ut loqui et si dicatur quod procedit per anteriorem

partem cerebri et conatur per media sed cum unum per appropriationem

sensibilis agit aut non dicitur secundum continuam sed secundum suas

potentias secundum aliam videt cum oculo secundum aliam audit cum aure secundum aliam

suam continuam ullam dicitur quod secundum aliam cum omni parte est [illegible]

quia utique non sit actus non est sic eo quod est utique sed utique anime sensibilis

est secundum minimas partes suas quod est sensitiva dicitur secundum potentias

et operationes quod secundum continuam ipsa est in omni parte et ubi tale [illegible] anima
[illegible] separabilis a corpore alia est separabilis anima separabilis [illegible] anima
intellectiva et anima separabilis [illegible] anima sensitiva et vegetativa [illegible] anima
intellectiva separabilis a corpore eo quod non dicitur in aliqua parte corporis nec secundum
[illegible] nec secundum suas potentias [illegible] anima separabilis sic sensitiva et vegetativa
dicuntur in aliqua parte corporis secundum suas potentias ut patet in littera
quod anima sensitiva videt [illegible] parte corporis [illegible] oculo et audit [illegible]
parte [illegible] aure [illegible] littera dicit quod anima intellectiva sit [illegible] corporis
[illegible] continuam [illegible] forma corporis [illegible] corporis in [illegible]
[illegible] ad esse corporis et [illegible] facit unum cum corpore secundum quod dicit [illegible]
[illegible] de anima quod intellectus nec est corpus nec virtus in corpore. Non dicitur [illegible]
[illegible] anima intellectiva non sit forma corporis sed [illegible] quod est separata
secundum eius potentiam intellectivam quod non est in corpore et non dicitur [illegible]

parte corporis que non est affixa organo sicut potencie sensitive
fuit ... collatio ... quia anima sensitiva et vegetativa sunt
... alibi parte corporis ... ubicumque ... virtus ... et ipsum ... virtus
virtus anime sensitive et vegetative ... omni parte corporis ... anima vegetativa
et sensitiva ... patet quod si virtus ... non est ... in eo ... virtus
... patet ... littera ... quod anime sensitive virtus ... in membris ...
corporis sic ... spiritibus corporis

Recolligo ergo ut dictum est de racione sive intellectu quod summum

Ergo quod est in ea movendo dicitur synderesis et est virtus ut dictum est

Intellectus cognoscendo dicitur intellectus agens et stat in particulari. Sed non est

quod agens dicitur secundum quod abstrahens ab imaginacione species et ponens

eas in intellectu possibili. Synderesis autem ut patet dictum est motiva. Da-

mascenus autem vocat eam voluntatem naturalem. Et dicunt ... sic. Et sic

vocatur synderesis quod synderesis solum recipit bona racionalia et naturalia

et vitalia partis istius eciam super illa parte racionis que dicitur virtus intelligencia

et in vita eterna eo modo quo potest et dicitur a synderesi quod synderesis nil

deliberat. Iste vero bene deliberat. Item synderesis sicut est effectiva quantum

in bono ita quantum est detestativa mali. Unde semper remurmurat malo. Intelligencia

autem non respicit malum quod solum obiectum eius est eterna ubi nil est mali. Et

considerantur quod secundum hoc dicitur per ordinem. Item quod non quod ita deliberat et sic

Albertus recolligit conclusiones ... et vult quod ...

quod unum asserit ... super partes anime intellective
... dicitur synderesis ... potencia motiva. Sed cognoscit bonum
et malum ... quod synderesis est potencia cognitiva boni et mali. Latine ...
... dicitur intellectus agens ... abstractiva specierum ab imaginacione quod abstra-
here est agere et ergo ... intellectus abstrahit dicitur intellectus agens
... tercia potencia ... dicitur intelligencia que est super alias duas et illa
solum cognoscit invariabilia ... incorruptibilia et potest dici intellectus ...
consideratus ... non intelligit ...
Damascenus vocat synderesim voluntatem naturalem quod recipit naturalia
bona et vitalia quod est ... voluntas naturalis quod voluntas naturalis semper eligit bona
et vitalia ... quod ille ... partes in intellectu non dicunt ... [illegible]

Capitulum ... et epilogat ea que dicta sunt

Notandum quod fantasmata ... [illegible]

sm seu cognicionem ad diuersas operaciones quam intellectus considerando speculatur
in quantum cognoscit res sub racione boni uel mali et quia consequenter eligit bonum
et detestatur malum. Sed intellectus agens dicitur in quantum abstrahit species
a fantasmatibus et ponit eas in intellectu possibili. Sed dicitur intelligencia
in quantum intelligit eterna et incorruptibilia

Capitulum xiii et ultimum de distinctione virium in superiores et inferiores secundum operaciones ulteriores

Est illa pars alia potencia racionalis que dicitur vir que est expedita ad intellectum

quam apostolus vocat trinitatem de qua ea dixi et maxime in quantum est ima(go)

Ista trinitas in creatura de qua dictum fuit breuiter que sic exigat breuem

tractatum propter illam mulierem que est quieta sensibilitati et sepe allicit

ab ea sed enim illecebra unde quia sicut prima vidit sic porrigit ut

Dicit autem augustinus quod tercie due partes sunt dicte ...officium et nos est in una

in illa parte sunt due ut ... quibus est ipse voluntas in qua est consensus sed

est dum per consensum ... racionem veri et sic est cognicio ut eius racione

sicut perfecto vir sine quod est parte cognitiua parte enim cognitiua ...

perfecto sine obiecto ea ... ipsius enim ... perfecto ... et

cognitiue ... speculacionibus et ... parte cognitiua dicitur

intellectus sed dicitur eo modo quo dictum est ... intellectus apostolus vocat virum

et qualitatem ab te ... est intellectui ... collacionem unius ad alterum

et unum consensum ... sub racione veri et dico sub racione veri quia

racio iudicat ... bonum ut ... malum et sistit ... apostolus ...
Capitulum ultimum in tractatu et quod totum ... albertus
... ponit ... ut mulier et dividit ... ordinem ... primo
ondit illam partem ... quantum ad eius operacionem ... secundo sub ... dicit
eius operacionem Notandum quod due sunt partes ... intellectus que dicuntur
vir et mulier et hic ... que sic vir est ... et ... mulier
... racio ... perfectior alia ... cognoscit suum obiectum
... et vocat illam partem virum quod ... ea cognoscit suum cre-
atorem et discernit bonum a malo. Sed istam partem vocat mulierem
... que declinat ad appetitum sensualitatis ... et ad
... mulieres ... ab appetitu

secundo ad illicita Nono [illegible] 2o quod ille due potencie ratio et intellectus non differunt re ab aliis sed solum per comparationes ad diversas operationes rationis quia non sortiuntur diversa nomina et consequenter potest autem quod dicitur ratio et intellectus est consensus ad ipsum cognitum ita quod actus consentit cognitio consequenter voluntati et talis consensus est duplex quidam est in verum ipsum sub ratione veri et ille consensus est intellectus illius intellectus speculativi quia intellectus speculativus cognoscit suum obiectum sub ratione veri et sic ille consensus quod est vero sub ratione veri est perfectio et est ipsius intellectus speculativi quia intellectus speculativus perficitur per istas species speculativas Alius est consensus bonum sub ratione boni et iste consensus est actus voluntatis quia voluntas cognoscit suum obiectum sub ratione boni et talis consensus perficit intellectum practicum.

Si autem amplius procedit et iudicat utrum bonum ut fiat sic est voluntas

tas mota primo ad illud est cognitum [illegible] sed adhuc non solum iudicat

bonum ut fiat Sed iudicando afficitur et appetit illud sive sit finis

sive extendit ad finem tunc dicitur liberum arbitrium quod complectitur rationem et vo-

luntatem primo dictum arbitrium liberum Unde liberum arbitrium est in

iudicatione et appetitu [illegible] ratio dicta voluntas [illegible] aliquid bonum ut malum et consistit tunc dicitur cognitio Si autem procedit amplius Si autem procedit amplius et iudicat illud bonum quod consensit ut fiat tunc est mota et vocatur voluntas Si autem appetit bonum absolute et sub conditione [illegible] ad aliquod consequendum ut sequitur illa quod [illegible] solum ad unam partem tunc est liberum arbitrium quod complectitur rationem et voluntatem quia voluntas dicitur potentia cognitiva quia ipsa cognoscit illud aliquo movente et [illegible] dicitur motiva quia cognito obiecto sub ratione boni iudicat illud esse prosequendum.

Videtur ergo consensus sit in re medium quia non sit cognitio rationis ut fiat ut non fiat voluntatis et sit enim consensus processus ut consensus rationis iudicat bonum ut malum esse et in ista iudicatione consentit consensus rationis [illegible] cognitionis et sequitur consensus voluntatis quod dicitur fiat fiat et dicitur tunc consensus rationis motivus utriusque aut sit [illegible] et [illegible] bonum consensus dicitur liberum arbitrium ut liberi arbitrii Unde liberum arbitrium diffinitio sua complectitur rationem et voluntatem Est enim liberum arbitrium

Hic albertus [illegible] procedit [illegible] dicit [illegible] finem

Compete [illegible] ... ista ... [illegible]

Hanc diffinitionem ponit magister sententiarum ... sermo dist. xxiiii ubi declarans ... liberum arbitrium ... ad voluntatem quia ... facultas est ... rationis ... potest bonum vel malum ... liberum arbitrium ... et discretionem boni et mali quod malum ... eligit ... quod bonum est ... [illegible]

ab hono[rio] ... dicit

facultas rationis et voluntatis qua bonum eligitur gratia assistente et malum desistente

Ut venerabilis dominus albertus magnus exponit (volunt exponendo fuerunt ... forme quod voluntas possit desistere gratia desistente et sic est sensus ... in liberum arbitrium est ... vult quod quamvis est consensus ... rationis sic quod ille consensus certo indicio ut certa indicatione sive cognitione ipsius rationis ita quod ratio indicat ut fiat vel non fiat ... consensus est ipsius voluntatis ... est quia ... ad utrumque ... sit ad verum et ad bonum et ad falsum et ad malum et ... declaratur ad unum ... consensu ... liberum arbitrium quia liberum arbitrium includit rationem et voluntatem et tam voluntas ... liberum arbitrium ... presupponit cognitionem ... quod non sit consensus ad aliquod nisi prius illud sit cognitum et quia voluntas non vult nisi cognitum sub ratione boni et liberum arbitrium ... vult ... consequens ... sic gradum ... fieret ... cognitum **Sciendum** primo quod albertus ponit duos liberi arbitrii quod est augustinum ... liberum arbitrium est facultas rationis et voluntatis et est quod ... facultas eligit bonum gratia assistente malum non gratia desistente ... dicit ... ratio et voluntas ... ut ... quod indicat aliquod esse bonum vel malum ... ratio ... illud esse bonum vel malum voluntas autem ut imperat ... voluntas dicit fiat fiat ... sic dicit ... theologice veritatis libertas peccatorum est nolle et ... velle et est posse peccare sed libertas in paradiso fuit posse non peccare et est posse non turbari libertas in ... est nolle posse peccare nec posse turbari **Sciendum** 2o quod deus ... non possit male facere et sicut angeli et ... beate ... est liberum arbitrium quia bonum eligunt et malum a malo declinant non ex necessitate sed ex libera voluntate ... liberum arbitrium bonum ... et malum eligit ... non facit ... tata ... voluntaria obstinatio **Sciendum** 3o quod liberum arbitrium ... ad bonum et ad malum ut ... ante lapsum ... ad bonum ... ad malum ut ... gratiam per baptismum ... ad bonum ... ad malum ut ... sanctificati ... non necessario ... ad bonum sic confirmati sicut fuit beata virgo ... benedicti filii sui ... liberi arbitrii ... ad malum et ad bonum ... liberum arbitrium eligit bonum ... gratie ... eligit malum ... absentia ut ... **Sciendum** quarto quod albertus ... gratia ... gratia ... gratie ... creature ... reparatio ... bonum ... et illa gratia ... thome ... liberum arbitrium a malo et excitat ad bonum ... gratia ... datum ad ... et appellatur gratia gratum faciens ... operatur bona et virtuosas operationes ... gratia dei ... non vacua sunt ... dignetur ihesus christus marie filius in secula seculorum benedictus Amen.

Inde ... assunt fine legendo

alb[ertus] ... [illegible]

[illegible]

Iste tractatulus qui de formarum inchoatione in materia naturali

[illegible] in duos partes dividitur articulos. In articulo primo positio domini Alberti magni declarabitur [illegible] forma [illegible] in potentia materie [illegible] positio declarata [illegible] In articulo secundo huius tractatuli 20 clarissimi doctoris [illegible] quem tenet forma [illegible] naturalis [illegible] inchoata materie [illegible] declarata et [illegible] positio [illegible] doctoris [illegible] auctoritates [illegible] Alberti [illegible]

Nota primo [illegible]

[illegible]

Nota 2o [illegible]

[illegible]

Alii autem negantes [illegible]

[illegible]

Inter has opiniones [illegible]

Prima opinio est [illegible]

[illegible]

2a opinio [illegible]

[illegible]

3a illa opinio sta est [illegible]

[illegible]

2a opinio est [illegible]

[illegible]

3a opinio media [illegible]

[illegible]

Notandum [illegible]

[illegible]

Ipso noto [illegible]

[illegible]

Sed nunc procedendum ad primum articulum huius tractatuli declarandum positionem domini Alberti magni

[illegible]

238

Unde dicunt isti de illa opinione

Adverte

Considerandum est 2o

Considerandum 3o

[illegible]

Pro autoritate [illegible]

[illegible]

Item [illegible]

[illegible]

Sed tunc [illegible]

[illegible]

Quantum [illegible]

[illegible]

Agitur ad 2m articulum [illegible] Quantum [illegible] circa
[illegible] videnda erat [illegible] Sancti

Nono primo [illegible]

[illegible]

Hoc ubi dictum [illegible]

[illegible]

Nos ergo [illegible]

[illegible]

[illegible]

P aut mrebg natalibg

[illegible]

zo

[illegible]

Et si

[illegible]

Dubitat ac nobilibus

[illegible]

zo zo

[illegible]

Et p dat

[illegible]

Nono

Dubitatur primo

Dubitatur 2o

Dubitatur 3o

Nono

Dubitatur 4to

Pro defensione ergo

Ad 2am autoritatem

Ad 3am autoritatem

Ad 4am autoritatem

Ad aliam autoritatem

Ad 2am

Ad 3am ad 4am

Ad 5am

Ad 6tam

Ad 7tam

Ad 8tam

Et si obiicitur

Si quis actu

Ad primum

Ad 2am

Ad autoritatem

Contra opinionem Alberti

[illegible]

Dubitatur circa formas [illegible]

[illegible]

Vel ad 2am dicitur secundum Thomae

[illegible]

Ad 3am secundum Thomae [illegible]

[illegible]

Nota

[illegible]

Nota

[illegible]

Nota

[illegible]

Nota bene

Pro solutione [illegible] Alberti [illegible]

[illegible]

Circa [illegible]

Albertus [illegible]

[illegible]

Visus

Obiectum visus [illegible] Organum [illegible]

Auditus

Obiectum sonus qui fit [illegible] aere ex collisione [illegible] corporum [illegible] Organum [illegible] audibiles

Olfactus

Obiectum odor [illegible] ut aqua Organum [illegible] duobus capitibus mamillaribus [illegible] odor [illegible]

Gustus

Obiectum sapor [illegible] Organum [illegible]

Tactus

Obiectum tangibile [illegible] caro Organum [illegible] per totum corpus et [illegible] sensus vel [illegible] plures.)

In astronomia [illegible] ars [illegible] inclinat [illegible] necessitaret [illegible] trahere [illegible] ptolomeo [illegible] astra [illegible] originaliter [illegible] stellas [illegible] ut [illegible] stella [illegible] astronomi [illegible] experientia [illegible] astronomus [illegible] magna [illegible] Mari [illegible] alia [illegible] Deo

[illegible]

Memoria autem et reminiscentia ita dicitur est posterius

dictum est quid sit et sit sentiri. Est autem memoria

conservatio intentionis habitualis rei apprehensio est accepta prius

tali res a sensibus fuerit separata. Reminiscentia vero est revocatio

interior illius ad memoriam prius per oblivionem memoria fuerit

intercepta. Unde memoria non est presentium nec futurorum. Unde

enim est sensus et cognitio et futurorum vero est spes et opinio

Est autem quedam spes praedivinatio futurorum sicut astronomia

fertilitatis et medicina sanitatis. Spes autem est desiderium

futuri boni quemlibet. Opinio autem est conceptio dubia futuri rei

indifferens. Cum non in absentia sensibilium rerum que prius sense-

rat exhibitu interiori principaliter recipiat aliquis tunc dicitur memorare

Sicut cum sit aliquid quod prius vidit et audivit. Quare omnis memo-

ria est prius temporis. Unde et a sola anima que tempus sentiunt in quo

tempore sentiunt memorantur. Si non est aliqua anima ut aliquod in-

anima quod tempus non sentiunt ut ab aliquibus ponitur spiritibus se-

paratis et maxime in deo et in talibus non est memoria preteritorum

nec futurorum. Sed in intellectu elevato super continuum tempus et invariabili

in intuitu videt et semel et omnia presentia preterita et futura sit.

[illegible]

Cuius non in absentia [illegible]

[illegible]

Omnis memoria est

Item

in methaphisice consensu. Quoniam autem ut dictum est in libro de anima
non est intelligere sine fantasmate. Et quia necesse est cum intelligat
at sit aliquod fantasma speculari. Unde melius speculamur quoniam
triangulos habet tres angulos equales duobus rectis cum triangulum de
pingimus determinatum quamvis de triangulo indeterminate quantitate intelligimus
vel speculemur. Anima enim exterius in corpore continuo et in tempore continua fit
rata quia non sine tempore est memoria temporis autem non et sine motu continuo.
Propterea memoria sine illa virtute que non potest cum prius cognoscere continuum
motum et tempus. Sed hec utique est fantasia et sensus communis quod est motus
factus a sensibili proprio ad communem sensum. Unde istorum prius est memoria quod
per se cum fantasmate existit. Que autem intelligit cum fantasmate
per accidens memoria eorum est per accidens. Unde et in aliis animalibus que
intellectu caret preter hominem memoria inest. Si autem esset in
intellectiva parte per se non esset utique inesse animalibus et forte mortalium nulli
nisi hominibus. Quoniam autem non omnia animalia temporis sensum habent nec in
omnibus memoria temporis inest. Semper enim memoria est de eo quod prius fuit. Prius autem
et posterius sine tempore non existunt. Manifestum est igitur quod illi parti anime
inest memoria cui est fantasia. Et quorum per se fantasia per se sunt
memorabilia, quorum vero sine fantasia est sicut per accidens memorantur

Unde melius speculatur

Anima enim exterius

Sed

Ubi notandum

Item memoria

Item

manifestum est igitur ... De memoria aut[em]

fantasia p[er] accidens memorat[ur]. De memoria aut[em] p[er]se intellective

que z simplex separata continuo motu et tempore que sine fantasmate

speculatur de hac non agetur presente q[uia] de sensibilibus naturalibus hic agit[ur]

sua uales dubitabit enim aliquis quid fiat memoria. Sunt enim

in nobis duo eam memoramur se enim rei species prius q[uam] informat

fantasiam quam recipit fantasia. Et et in aia memoria rei ab

sentis eis per prius memoratur. Utrum igitur memoria sit per passionem

forme prius aut p[er] consideracionem absencie presentis non existentis et

At hic aut[em] dicendum est q[uod] manifestum quoniam quedam passio et impressio

fit in aia sensitiva et in ipsum organum a sensibili cum sentitur sicut

cum anulis in cera imprimitur ut sigillum. Vox aut[em] per hic signum probatur

q[uia] existentes in motu p[ro]pter passiones aie ut irati aut p[ro]pter superfluitate

humorum ut senes et pueri. Aut nimis duri et tardi p[ro]pter flexibili

tatem et inobedienciam organorum non sunt bone memorie et forma

p[ro]pter impressa cito dilabitur. Sicut est de forma que est impressa [illegible]

et instabili et ruinoso. Sunt enim quedam nimis veloces et celeres

in discendo. Alii aut[em] tardi et bone memorie non existunt [illegible]

in discendo et tardi bone memorie non existunt. Veloces p[ro]pter flexibili

tatem organorum cito defluunt. Duri vero q[uia] difficulter recipiunt

Dubitavit enim aliquis ... ad hoc autem dicendum ... Hoc autem est hoc signum ... [illegible]

que retinet et adiscit. Aliud uero sile est in instructione istius proprie-

tatis sic accidit sicut contingit cum ad aliquod in pariete ut

aqua scripserit de pingitur sive est in tabula. In qua aialis com-

derant duo. Unum et forma et dispositio animati secundum figuram et speciem quod

est proprie. Aliud autem est quod sit similitudo et ymago alterius. Sic erit

in motu fantasma in quantum enim est figura et forma tantum. Hec proprie

sua sensus efficit in sensu quando et fantasma est proprie animalis pa-

titur et sentitur. In quantum autem est similitudo et ymago alterius

ad praeteritas sentientes et considerantes revocat ad praeteritum et absentem.

Et ad hoc aliquid nescitur si prius tales motus fuerunt facti in nobis

quod pene nunc aboliti defecerunt propter quod cum magna arte

tunc desiderantes imposita praeteritarum passionum vestigia renue-

recordamur. Cum uero vestigia praeteritorum in fantasie solide

conservantur plene et faciliter recordamur. Sic autem aliqui quod propter

tamen praeteritum speculationes sicut in amentibus et animalibus extasim pa-

cientibus experimur quia propter passiones ... et sepe in multis

rei in talibus ... et subito redientes ad eandem formam de

novo receptam potius deficientem et recedentem ut preme-

rantur. meditationes uero sedule et profunde firmant memoriam et confortant

Item ... Item ... [illegible]

[illegible]

Motus enim iterati et fortes impressiones efficiunt et fortiores. Quod igitur est memoria et meditari dictum est, et quod fantasmatis et ipsius partis est,

habitus et fantasia, que est primum instrumentum primi sensitivi, propter

ea passiones motus et habitus fantasmatis quantum ad tres species.

... Aliud vero simile est

recipiens et sentiens passio est et opus ...

[illegible]

Et ob hoc aliquando

[illegible]

Meditationes iste sedule

[illegible]

Aliud igitur est memoria

[illegible]

Reminiscentia autem est reliquum dicere, non enim est reminiscentia memoria neque est perceptio rei sensibilis et primi, neque est memoria prima.

Reminiscentia autem est ...

[illegible]

Nec est memoria prima

[illegible]

Secundo

[illegible]

Item modus

[illegible]

vel actu memorari Tunc Memoratur enim et hic probat quod prius dixit quod memoria non est prima apprehensio rei ... Eodem modo patz

a prius rei percepte quia memoria est preterite rei noticia ex habitu

speciebus in anima derelicta Memoratur enim aliquis quod audit et vidit

a quo audivit hec passus est Quare cum memoriam precessit eius rei

noticia sed ad primam noticiam alia non precessit igitur memoria

prima rei noticia non est Eodem modo patz quod reminiscentia non est prima

rei noticia quia reminiscentia est eius quod periit et quod cum fuit

nec est idem cum memoria quia est propterea memorie cum poblivionem

rei forma ex habitu memorie iam recessit Quare igitur sicut

dictum est quod forma aliquando fortior et debilior infigitur necesse est

ut cicius aut tardius aut plus aut minus secundum disposicionem recipientis

desinat aut reservetur Desinat autem quandoque in toto habitu me

morie in quo rei quod nullum vestigium relinquatur aut reservetur

Et tunc de novo adiscendo accipit quod oblivio abolevit Aliquando

autem non in toto quia sed fere periit ut noticia rei preterite et imp

esse vestigium reservetur Cum igitur species iterata noticiam

primi preterite rei non per doctrinam sed in ex perfecti vestigiis memo

Ut autem fit cum ex aliquo ria conservatur in parte et oblito distorrendo dicamus reminiscitur ...

Cum autem nullum vestigium penitus quod meminisse possit non reminiscitur. Hic ostendit quod differt reminisci et addiscere et ostendit quod reminiscentia oportet a principio incipere. Et dicit quod ille iterato addiscit qui recuperat aliquid cuius nullum vestigium fuit derelictum in memoria vel quod addiscere requirit totalem oblivionem atque [illegible] cognitionis, sed reminisci non, quia requirit quod adhuc maneat quoddam vestigium forme per oblivionem derelicte.

aut fit cum ex aliquo sive ut [illegible] ut quodlibet [illegible] sicut [illegible] ad

illud quod per oblivionem periit reducitur in priorem notitiam iterato. Ex

consuetudine enim motus facti in anima se offerunt sicut. Unde reminiscentie

et optime fiunt a principio reminiscentie. Sicut enim se res habent sicut

modum fiendi ita et species fantasie secundum ordinem con-

sequenter. Et propter hoc sunt reminiscibilia que ordine se habent

sicut demonstrationes mathematice; vero posita demonstrationes [illegible] prim-

est sicut. Cum autem nullum vestigium est memorie tunc ex accipiendo

oblite rei notitiam dicitur addiscere iterato. Apud reminiscentes

autem aliquod vestigium forme oblite remanet quod principio accipiens

Ex quo procedendo ad alia devenimus. Reminisci enim non est [illegible]

movere preterea a locis in quibus fuerunt et per que processerunt ho-

mines. Incipiunt reminisci sicut a simile ad simile veniunt ut a lac-

te ad albedinem, ab albedine ad argentum. Sed nos volentes

reminisci alicuius litere incipimus in principio alphabeti. Sic et versum psal-

mi querentes psalmum a principio recitamus. Hec autem causa quod ab eodem

principio quandoque accidit reminisci aliquando autem non. Causa autem est quia ex eodem

sed accepto principio ad quod multi consequuntur motus non de facili reminiscitur.

Cuius autem causa quod. Hic ostendit causam defectus quorundam reminiscentium. Secundum [illegible] quod ab eodem principio accepto quandoque reminiscimur quandoque non, quia contingit ab eodem principio aliquos moveri aliquando ad diversa et pluries moveri ad unum quam ad aliud et sic reminiscuntur. Sed ad quod plures consequuntur motus non de facili reminiscitur.

Item sciendum Et ad bene memorandum et etiam reminiscendum requiruntur duo primo ut aliquis studeat illa que vult retinere ducere in aliquem effectum et causam in aliquo ordine 2o quod consideret et contemplet ea in mente locet 3o ut frequenter meditetur secundum ordinem quod totum ut in scripturam meditaturus apponit

primo aliquando procedit ad diversa sicut in gratia Marie aliquis exiens

domum suam sepe vadens ad forum et ad consuetum locum tuum volens me

reminisci quid fecerit tali die Primo currit si exivit a domo ad forum

et ex consuetudine quia sepius illuc vadit et non occurrit quoniam et

reminiscitur ideo quia voluit necessario in venit quia tunc consuevit Ideo

eum ymitatur natura ita aliquando erat et non sic regulariter operatur

quia contingit aliquando aliqua fieri a fortuna magis igitur contingit in

hiis que secundum artem et consuetudinem operantur Actus autem reminiscentie

consuetudinem ymitantur Maxime autem oportet cognoscere

tempus et considerare in reminiscendo et determinare tempus heri vel hodie

heri vel pridie ut determinatum vel tunc quia hic sunt facta in hieme

vel in estate Est autem et aliquando in tempore magis vel minus sic ad

reminiscendum id est dedit plus aliquid minus intelligit etc hic quoniam est aliud

non parvum est et sicut reminiscendo proportionem aliquam intelligit sic enim

quantum vndecim tali sic die alio tali tali Et sic se habent

octo ad duodecim sic se habent 16 ad 24 Sunt igitur quo quod

Maxime autem

Hic secundum magister ostendit per quedam alia tempus percipiat reminiscentia Et dividitur in duas primo facit hoc 2o ostendit dicta in medio dicenda et reminiscentia Primo ostendit quod reminiscenti est oportet tempus primitus dando quod ad tempus reminiscendum necessario requiritur tempus 2o ibi sequitur

Sciendum In reminiscendo maxime oportet cognoscere tempus sed potius de tempus plus cognoscitur determinate a reminiscente et sub certa mensura vltra Cum aliquis scit hoc se fecisse ante tres dies preteritis aut determinate et sub certa mensura puta cum aliquis recte recordatur se heri aliquid fecisse vel in hyeme vel estate)

Est autem et ali: que complet reminiscentia ut dictum est afferroys Superius enim ynma

Hic magister declarat propositum ostendendo quomodo anima cognoscit tempus Et primo facit hoc 2o ostendit ibi quoniam complet reminiscentia quantum ad primum dicit quod aliquid est in anima quo iudicat maiorem et brevem mensuram quam quod accipitur secundum distanciam a presenti nunc et secundum mensuram cognoscit et intelligit

Sciendum octo habent se in porcione sicut 16 quod altera ad duodecim quia duodecim continet octo semel et vltra hoc eius medietatem Item 16 quod altera dictum est a 16 quod dimidium et altera quod aliquid continet semel aliud et eius medietatem)

Sunt igitur quatuor virtutes postquam magister ondit modo reminiscendi hic modo ondit ea que requiruntur ad actum reminiscendi secundum Galienum et que requiruntur ad completam reminiscentiam secundum dictum Averroys et commentatores. Unde medici dividunt caput in partes 3 et dicunt sensum communem teneret situare in anteriori parte et primam partem dividunt in duas scilicet in partem dextram in qua dicunt esse sensum communem et in partem sinistram in qua dicunt esse fantasiam. Et inter illas cellulas dicunt esse unam pelliculam que est organum potentie ymaginative. Sed in 2a parte principii dicunt esse organum potentie cogitative in hominibus sed in brutis potentie estimative sed in 3a parte dicunt esse organum potentie memorative et hic frequenter ex parte illo quod qui non lesus in parte posteriori capitis tunc tali non est male memorie sed non ledetur in 2a parte tunc erit male potentie cogitative. Item ymaginatio est propter compositionem sensibilium obiecto absente et ergo habetur quod per actum ymaginationis est propter compositionem rerum sensibilium in absentia earum quod ymaginamur de rebus absentibus sensatis accipere ac si presentes essent tunc hic fit per ymaginationem que recepit species a rebus sensibilibus absentibus

ymaginatio recipit fantasmata ... 2m est ymaginatio in cerebro ... que

est quam medulla et magis spiritualis quam considerat et recepit virtus

discretiva quam quidam vocant cogitativam 3m est in cerebro reposita in

tesauro memorie quod ad hunc est magis spiritualis quod mitta sit in me-

moria consequatur sed non plura cogitantur. Iste autem ordo sta-

rum virtutum ondunt in ore capitis quod prima parte capitis infor-

te lesa impeditur prima media in parte capitis lesa leditur

discretiva. Occipite non leso memorativa leditur ... imaginatio

per virtutem rememorativam ... ymaginibus ad cogitativam ...

memoria renovatur et sed ymaginibus ad fantasiam tunc quod

est necessarium quod virtus est iudicativa afirmando vel negando ...

certos eventus ... ymaginibus et non ... fuerit compositata

Hec autem virtus est hominis ... virtutibus predictis et sensi-

bus operatur et est eadem quam investigat per rememorationem. Nam eadem

procedit a principio ... et dissociendo querendo quod tamen finem in

reminiscendo statuit in mente invenire. Similiter enim virtus ...

deus inter relatam ... et componere iudicare quantum possit

Item potentia memorativa est ponit receptas in cerebro et situm in ... et eas conservat. Et non tesaurus in cerebro quod reservat species receptas in fantasia et vocatur in hominibus potentia cogitativa sed in brutis estimativa ... per hanc virtus in brutis sic se habet quod ... nocuum et conservat ... convenientia. Et sic ovis ex sua ... lupi et spe... elegit ... inimicitia eligat

243

Unde Arestotiles dicit de Postquam nigr. dixit de virtutibus que gradiunt ad reminiscendum
hic modo introducit autoritatem aristotelis in de pomo et morte de illis virtutibus. Item fantasia tali[s] dux
quoniam aliarum potestatum potencia[rum] virtutum fantasia ad eius operaciones tanquam medium et actus primo quod
potencia anime retentiva et est ca... anima [illegible] potens componere unam speciem cum alia vel actus rememorativus
recipere ut aliquid de novo invenire 2º cause et motus sperans [illegible] tali potencia et fantasia
omnes anime dicte preparat 2º motus factus a sensu a sensibilibus ad esse fantasia non est [illegible]
generum valens sicut apparet ut visio. Vero quia fantasia sepe errat in suis operacionibus ... de
tate indicat. Item due condiciones sunt sensus communis prima est potencia apprehensiva omnium sensuum
exteriorum quorum species conveniunt in sensu communi. Et sensus communis habet se sic centrum in circulo quia
sicut omnes linee ducte ad circumferentiam conveniunt in centro sic omnes species sensibilium sensibilium
exteriorum conveniunt in sensu
communi 2a condicio quod sensus communis
percipit differentiam omnium sensibilium
exteriorum et ut in lacte percipit
differentiam inter album et dulce indicans
album non esse dulce quamquam
non sit quantita.

Dicit quod sic modo aliquid sint diversa. Loquitur enim de animalibus brutis

et virtus estimativa per quam vera et non sunt prius non visa per sibi

contraria et nociva. Unde Arestotiles dicit de pomo et morte anima

intellectiva habet sub se multas animas et dominatur eis et est contra

et unius simplex esse in. Item anima intellectiva per quam cognoscit

et discernit inter bonum et malum et intelligit quod omnes linee que sunt

equales ad animas si inscripte sunt et scit quod ternarius est numerus

impar et quaternarius est numerus par. Et hec anima cognoscit creatorem

suum intelligit se ipsam quod anima inter animalia mortalia tantum in homine

bus invenitur. Alia autem est anima rememorativa que facit hominem

recordari eorum que oblitus est. 3a anima est que monstrat homini in

mente sua quedam est occultum uno tempore apparencia ut aliquibus existentibus

in una civitate ymaginatur se esse in alia civitate et est anima

que videt sompnia et multa similia futurorum. Quarta anima est cogitativa est

per artem ut texere ut edificare ut horum similia. Et hec omnes anime

gravitant intellectum. Cum igitur motus sit is

Cum igitur motus sitis fiat virtutis rememorative
hic magister declarat sive manifestat
primo proposito quid reminiscitur
oportet cognoscere. Sed
quod anima sit occurrit motus
rei memorate et temporis preteriti
tat decipitur in memorando quia
quod occurrit et est tempus preteritum
quod non occurrit est tempus rei
reminisci.

super res et ymagines rei et temporis reservatas in memoria ut et re
et actus memorie. Si vero aliquis putat se habere et non habet tunc non sit memoria
de est motus rei sicut non aliquis videtur memorari et tunc non memorare
non res habet ... aliquis memoratur et non putat se memorari quod latet ymo
Unde fiet motus sive rei fiet sine temporis motu ut eget aliquis non ...

Quandoque autem ymaginationem [illegible] ... Unde Aquinas [illegible]

recordari. Si autem putat se movere per ymagines rei et

temporis ex ordine sicut acie perpessas et non movetur decipitur similiter.

meditando. Si autem moveatur super ymagines impressas acie

sine ymagine tamen recordatur quasi. Si non se estimat recor-

dari sed intelligere quasi novum. Si autem occurrunt ymagines

temporis et non rei recordatur quasi reminiscendo non convenit quod quere-

bat. Quando autem ymago temporis plene occurrit et dubitata cum [illegible]

rei et tunc clare et perfecte meditatur. Aliquando autem occurrit temporis

indubitatum ut quod in [illegible] fuit et [illegible] dies [illegible] et tunc fit medi-

tacio imperfecta. Quid ergo sit meditari idem et reminisci

dictum est. Differt autem meditari et reminisci secundum temporis quod medita-

ri est habere memoriam. Si reminisci est meditationem. Plus autem

[illegible] est quam quod habere. Quod dicit quod multa animalia habent me-

moriam, reminisci autem nullum [illegible] animal nisi homo. Causa autem huius est quod

reminiscentes quasi quendam faciunt sillogismum de uno signo rei

vel temporis ad aliud discurrendo et deliberando procedit. De-

liberare autem similiter quod est quod reminiscens ab uno ad aliud

Quod quid igitur non sit [illegible] recapitulat [illegible] [illegible]

Quod autem sit corporalis [illegible]

[illegible]

ex intencione procedit et non a casu sed intencione restituens sibi

fine et tamen aliquando quia inquirit qui tractat aliquam questionem quod

aut sit corporalis quedam passio ex hiis patet Cum enim aliquando

multum conatus reminisci non inveniens quod querebat graviter

perturbatur postquam sit cessare volens a querendo non potest quia motus

corporales non cessant subito sicut spirituales ad imperium volunta

tis Sicut enim proiciens non est in potestate sua sistere quod proiciat

sic movens passionem aliquam in corporeis instrumentis non potest primum

subito quietare maxime autem sic patet in melancolicis quibus dominii

Unde et ire et timores

rapere ita loca sensum timor multum melancolicis domi-

natur propter non enim pausant in ipsis facultates tales motus Unde et

ire et timores et cum quis steterit voluptatibus ut eadem continue

dolentibus subito non quiescunt Unde comparatur et hec passio reci-

Unde comparatur

tantibus et psallentibus diu pausantibus enim ipsis cantant

plures in proviso Sunt autem peius memorativi superiora

et maiora organa et granui quod illud per gravitatem

[illegible]

Sunt autem peius memo [illegible]

Item [illegible]

Item [illegible]

1289

De interdicto metra

Interdictum strictissime sit quasi tenendum · Nil aspergetur · Clausis ianuis celebretur
Opera dei ter semel ter signum tractabit nola · Sunt 36 ut pateat tibi admitti dissolutos
Hec sunt servanda et confessio est audienda · Nos unguis et extremum sed communicabit
Tu baptisabis mulieres et confirmabis et lecten · Nec mortuus compulsabis sepulturam negabis
Sal aquam benedicas asperge de quo ipsum mittas · Strictissime teneas · Filius cum de periculo · Sicut deo quod placebis

pueri et senes mitius sunt in medicis habundat enim humidi-

tas et utrisque In senibus quibus deficit calor naturalis per quem fue-

rat humor consumendus In pueris autem humor est et continuo aug-

mento Amplius autem et utrisque ad longum tempus pueri sunt gnaus:

si Demedria autem et remissa et quod sit natura comparatum et quibus a-

nimalibus et quibus particularibus quem sunt tot sunt dicta ·)(

Circa initium libri de spiritu et anima: oportet nos speculari in rebus ut cognoscamus eum qui causat eas. Istam sententiam scribit seneca in quadam epistola ad lucillium et intelligitur sic. Oportet nos speculari [illegible] agentem ut ipsum cognoscamus qui causat eas [illegible] et quod [illegible] cognitionem illarum rerum veniamus in cognitionem primi principii (quod manifestum) primum principium causat ipsas res [illegible] origine earum [illegible] ad primum [illegible] oportet speculari [illegible]

[illegible]

Sciendum [illegible] oportet nos speculari [illegible] res [illegible] tractat methaphisica [illegible] ipsa tractat de ente [illegible] et de substantia [illegible] tractat mathematica [illegible] tractat naturalis philosophia [illegible] libri [illegible] doctoris magni alberti ratisponensis episcopi ad petrum lucenotarium [illegible] illustrissimi [illegible] de differentia spiritus et anime [illegible] librorum

Interrogasti me de differentia spiritus et anime honoret te deus et ut tibi describerem quid dixerunt antiqui de ea et ecce tibi describo quid quod scripsi de libro platonis scripsi qui vocatur cassidoru a suo discipulo et a libro suo qui vocatur timeus et ex libris philosophi viri aristotelis et theofrasti et hermetis medici anima et ex libro galieni quem confecit de concordia quidem sententiarum platonis et ypocratis et ex libris magni galieni quos fecit de opere cirurgie et utilitate membrorum et usus sui maxima brevitate quia te novi variis occupatum et in operibus regalibus valde solicitum et angustia temporum [illegible] libros. Et credo quod ea que scripsi tue sufficiant peticioni (deo auxiliante) maxime cum tu sis in scientia naturali sic magnus. Differentia [illegible] de spiritu

Iste tractatus [illegible] dividitur [illegible]

[illegible] de anima [illegible] auxiliante [illegible] de substantia spiritus [illegible] Sciendum primo circa illam [illegible] libri platonis qui vocatur cassidoru [illegible] timeus [illegible] galienus [illegible] ypocratis [illegible] Dicit ergo [illegible]

Quantus sit liber platonis in timeo [illegible] titulo [illegible]

Spiritus est quoddam corpus subtile quod generatum
corpore oritur ex corde et per arterias mittitur
in membra pulsus ad vivificandum et operatur vitam
et anhelitum atque pulsum et continue oritur ex
cerebro et per nervos membris operatur et sensum

[illegible] ... Dicit quod ... [illegible] ... Oppositum arguitur ... [illegible] ... Oppositum ... [illegible] ... Item dicit auctor ... [illegible] ... Auctor dicit in textu ... [illegible]

Item dicit in littera oritur corde quod est ... [illegible] ... et hoc vult auctor in littera.

Et quidam ex laudabilioribus medicorum et philosophorum
dixerunt quod corde ... [illegible] ... vitam
quod in corde sunt duo ventriculi sive concavita-
tes una scilicet in dextra parte et una in sinistra
parte. Et in hiis duobus ventriculis continetur sanguis
sive spiritus et in dextro ventriculo plus est de sanguine quam
de spiritu. In sinistro plus est de spiritu quam de sanguine. Ex
dextro ventriculo procedit vena ad pulmonem
et per eam fit anhelitus cordis. Cor autem colligitur et
extenditur et per eius extensionem et collectionem fit pulsus to-
tius corporis. Et iste pulsus universaliter sive in diversis
cordis et eius passiones ... et durabilibus inequales
qua ... atque diversas que sunt diverse ... in
pedimenti ipsius cordis quod accidit a se in tempore ei
vel aliquibus membris sibi vicinis. Cor autem attrahit
... pulmone per arteriam quod ingreditur ad
pulmonem per anhelitum ad refrigerandum calorem qui
... ut sit ... ut ... eius spiritus
qui generatur in eius ventriculo et ... colligitur cor

pulsat que expellit per istam venam quedam ad pul-

monem generata vt vapores et fumi et expellit

eos ab innato calore qui inest ei et pulmo eos

Capitulum xiij primi tractatus

a corde Et hec vena vocatur pulsatiua prius autem declarat de spiritu vitali Et diuiditur in duas partes principales In prima declarat originem spiritus vitalis In 2a declarat de spiritu vitali quomodo venit ad partes animales vel altera ad sensum Prima pars diuiditur in duas particulas In prima facit hoc quod dictum est In 2a ondet diuisionem spiritus vitalis per singula membra vel a dextro ventriculo quando ad primum quod quod ex laudabilioribus medicorum et plurium partis operis cirurgie et anathomie inueniuntur duos ventriculos in corde scilicet dextrum et sinistrum In dextro est plus de sanguine in sinistro vero plus de spiritu. Sciendum quod .4or. sunt membra principalia in homine scilicet cor epar cerebrum et testiculi de quibus generantur .4or. spiritus A corde generatur spiritus vitalis A cerebro generatur spiritus animalis Ab epate generatur spiritus naturalis A testiculis spiritus generatiuus Sed omnes illi spiritus primam originem habent a corde Sed complentur ab aliis membris. Sciendum 2o Autor dicit quod in dextra parte cordis est plus de sanguine quam in sinistra Et huius causa est triplex prima quia cor magis propinquum est epati quam dextera pars cum et epar mittit nutrimentum cordi a dextro latere vbi primo incipit generari sanguis 2a causa Nam per dexteram partem cor mittit nutrimentum de corde aliis membris et hoc nutrimentum est sanguis 3a causa est quod dextera pars cordis calidior est quam sinistra ideo hic in illo loco indiget plus de sanguine ad decoquendum seu digerendum. Deinde ponit ut dicit Cum in dextro declarat quod spiritus per singula membra diuiditur Volens quod due vene procedunt a dextra parte cordis ad locum pulmonis vnum sit archeliter [?] hoc per quam est cor constringitur et dilatatur causa sit pulsus per quam media indiget ingluuiem [?] ut bonum in humano corpore per eandem venam cor attrahit sibi aerem ad refrigerium sui caloris sic per eandem venam spiritus expellit nociua cordis et sitit pulmonis Sciendum 3o quod per istam venam operantur tria mediante spiritu Primo operatur motum dilatacionis et constrictionis Nam cor continue dilatatur et constringitur et tunc motum conseruat spiritus vitales in corde 2o operatur anhelitum in attrahendo aerem Nam cor est calidissimum membrorum et in suo calore consumaretur Si aerem refrigerantem non haberet 3o operatur expulsionem fumositatum vnde generantur generantur capilli et alia superflua corporis Similiter generatur operatur digestionem ad decoquendum nutrimentum et mittendo transmittendo per spiritum vitalem singulis membris.

Alteram autem venam arabes vocant alwrid [?]

et hec vena mouetur sine a corde diuiditur

in duas partes siue diuisiones quarum vna ascendit

partes superiora corporis et procedit ex ea ra

mi per quos vnuiersitatis [?] humani corporis in inferior

corporis et rami vtriusque partis procedunt sine quibus dis-

ponit sit per reliquum corporis vocantur asserien

pulsus et est certa fide humane propinquior per hec que

habent vitam membra de spiritu que est in ventriculo cordis

Ista est alia pars principalis huius capituli in quo agit de spiritu ut sic habet ad partes animales corporis et primo facit hoc 2o probat dic:

sinistro causa sua per experimentum vel Et indiuiduum [?] Et primo vult quod dictum est quod spiritus currit per duas venas a corde vna vena que transit per pulmonem Altera est vena que vocatur alarthat [?] que est diuiditur in duas partes quarum vna transit per superiora corporis vsque ad caput et ad brachia secundum diuersos ramos eius Altera transit per inferiora corporis etiam secundum ramos eius diuersos per quas venas fluunt spiritus viuificando omnia membra corporis Sciendum secundum auicennam Cor est in medio corporis sicut rex in regno suo qui habet vnicuique per diuersa membra defensiones et conseruatores Sic situs est de corde Cor enim est in medio corporis humani habens vnicuique membro virtutem vite et motus defensionem et conseruacionem eorum per diuersa media membra quia sunt spiritus et similiter vene que dicuntur vasa per que spiritus fluunt et influunt a corde superius et inferius per singula membra Pro quo notandum duplex est medium scilicet medium situs et medium influentie Cor enim vtrumque est medium scilicet situs et influentie Sed in humano corpore magis est declinatum ad sinistram partem Nam positum est sub mamilla sinistra inter costas et sternum in simbris pulmonis Et causa istius est quia homines in sinistra parte sunt frigidiores quam in dextra parte pulmone et stomachus naturaliter sed splen frigidissime naturalis Sed cor ex suo forti calore obtemperat ista ita etiam cor per spiritus et venas mittit cerebro obtemperamentum et refectionem quia cerebrum est frigidissimum et humidum et ideo de se est quasi mortuum et nullius vigoris Sed calor cordis mittitur sibi per spiritus et venas per refrigerium et renouacionem Sciendum Dicit quod cum cor continue mittit per spiritus et venas ad cerebrum et ad singula membra vnde tunc restauratur cor inde perditum et amissum Dicendum quod per nutrimentum quod est quadruplex Vnum est nutrimentum compositionis et illud nutrimentum venit sibi a cibo sumpto Aliud est nutrimentum renouacionis et illud inest sibi ab aere Verbi gratia ut odor renouat cerebrum ita aer renouat cor et spiritum 3m est nutrimentum conseruacionis ut oleum in stupa flam-mate de quo dicit philosophus in de morte et vita quod oleum conseruat flammam in stupa 4tum est nutrimentum necessitatis ut reuma stomachi accidit si humidum corruptum vndique a membris de quibus fluunt nulla generacio in homine Inde duo nutrimenta prima ministrantur spiritibus continue quod decoquitur per continuum motum cordis operantem omnem motum et calorem in homine.

Et videndum quod quia quod humana vita sit per hunc
spiritum et quod videtur motu eius spiritus in hora mortis
motus scilicet oris pectoris labiorum et pectoris illo quod
scilicet fit quasi singultus et saltus sic altus fit et anhelitus
[illegible] et vulgus vocat hec ora arabice anthisfar
[illegible] recessio ut exitus aeris et eius exitus fit a corpore
per ipsum quo ingreditur per ipsum aer et egreditur
a ventriculo cordis per venam de qua supra diximus per quam trans-
sit a corde ad pulmonem et ut attrahat aerem et ex-
trahat fumum ex toto motu per calamum pulmonis
in per guttur transit ad os et eius a corpore exitus fit per
motus oris quo aperitur os et a se non potest claudi
nisi negare est ut ita claudatur ipse anhelatio vite per
exitum spiritus ab eo. Causa autem quare per quod egreditur spiritus a cor-
de in tanto motu et tanta velocitate et tarditate sive
exitus et levitas mortis sive eius gravitas et appa-
rentia eius et quibusdam horis est vel occultatio malis causa
aut subitanee mortis et cetera talia aliena sunt
a libro isto et a cuius inquisitionis studio indigent
primis propositionibus et argumentis probabilibus et ex plu-
ribus libris medicorum artis medicine quorum ex
posito plura et ipse hic diminuta eorum [illegible] patet

go per hoc quod diximus quod vita sit per hunc spiritum [illegible]
ventriculi cordis et quod pulsus atque anhelitus sunt constituti
ad opera eius spiritus scilicet ad refrigerandum eum per aerem qui in-
greditur ad eum et foras et per expulsionem fumositatis
ab eo. Iam igitur patet quod spiritus qui est in ventriculo sit causa
vite anhelitus et pulsus. Et hic est negotium sive de spiritu

Alia particula in qua auctor probat dicta per tria experimenta

vitali eius emanatione a corde completa et primo facit
hic 2o recapitulat dicta sua in parte. Ergo prima parti-
cula dividitur in 2s particulas [illegible] quod probat [illegible] per
tria experimenta primum experimentum tangitur
in principio [illegible] 2m tangitur [illegible] et existentia 3m
in eadem autem [illegible] ab primo probat quod spiritus est causa vite
[illegible] sit [illegible] eius presentia est causa salutis
eius absentia est causa pestilitatis [illegible] 2o probatio
Si preter spiritum hoc vivit eo non absente homo mo-
ritur et illud est primum experimentum quod hic tangi-
tur [illegible] 2m experimentum [illegible] exit spiritus
ab ore [illegible]
[illegible] non [illegible] homo moritur [illegible] propterea dicunt
vulgares [illegible] esse [illegible] sua
[illegible] a corpore [illegible] 3m experimentum [illegible]
[illegible] senibus [illegible] apparet exitus et sine [illegible]
[illegible] deficit [illegible] multitudine spiritus [illegible]
[illegible] spiritus multociens [illegible] eius [illegible]
[illegible] spiritus exitus est manifestior quia
[illegible] spiritibus habundat. Et causa quare
[illegible] apparet spiritus quia [illegible]
[illegible] spiritus radicalis [illegible] humido radi-
cali et calore naturali ille moritur [illegible] in die
usque [illegible] ultimum spiritus vite quia spiritus continue restau-
ratur per cibum et aerem inspiratum [illegible]
magis senescit homo de tanto plus minuitur [illegible]
spiritus radicalis [illegible] apparet in morte an-
tiquorum [illegible] magis crescit augmen-
tatur et dilatatur [illegible] magis apparet [illegible]
inde [illegible] Causa autem subitanee
[illegible] de morte subitanea seu viole-
ta pro quo Sciendum quod duplex est mors una
[illegible] alia est violenta [illegible]
[illegible] de morte naturali [illegible] de violenta
[illegible] in morte violenta [illegible]
spiritus ab [illegible] ab [illegible] et membris
corruptis per quamdam violentiam. Sciendum
quod subitanea mors fit a [illegible] primo fit a ni-
mio [illegible] per quem [illegible] spiritus radicalis
et extrahitur a corde [illegible] ut cor deficit
in motu [illegible] cor deficit [illegible] 2o ex nimio
gaudio et nimia tristicia [illegible]
moritur ex nimio gaudio [illegible]
tristicia. Et [illegible] ex nimia
cor [illegible] dilatatur [illegible] nimium gaudium
subito et [illegible] ita quod spiritus exeunt
[illegible] nimia dilatatione et [illegible]
suffocatur [illegible] ita quod homo [illegible]
[illegible] ad [illegible]

Vendica (?) combustibilia sta[illegible] et ingreditur sicut calor na-
turalis qui est modicus in vino suavis (?) et extinguitur si
homo nimis sumpserit de potu et cibo sine ordinato
appetitu et statim moritur. Deinde ergo quod di-
cit partit ergo in recapitulat plus dicta primo
in generali secundo in speciali in [illegible] et planet
satis clare ex verbis ipsius dictis.

Spiritus vero qui procedit a cerebro et transit ad cetera

membra corporis vocatur animalis cuius nutrimentum et sustentaculum

est spiritus qui transit a ventriculo cordis in dimensiones partis assur-

rigines et pulsus qui mittitur a corde in superiores partes

corporis cum pervenerint omnes ad os capitis penetrant in

cungustiones ad minutas et contexuntur et compromittuntur admi-

Ca[pitulum] (?) [illegible] tractatus in quo
autor de natura de spiritu animali et
primo premittit [illegible] secundo declarat

rate texture rethis. natura eius et ex ipsis (quantum)
ad primum vult quod spiritus animalis procedit a cerebro et
ministratur omnibus membris corporis per nervos a
cerebro procedentes qui in quantum spiritus nutritur
et sustentatur a spiritu vitali veniente a ven-
triculo cordis. Pro quo sciendum quod duplex
est nutrimentum scilicet conversionis et renovationis primo modo
nutritur spiritus animalis. Nam spiritus animalis ascendens
vitalis de corde ad cerebrum vertitur in spiritum
animalem et sic a nutrimento nutritur quoad conversionem.
Secundo spiritus animalis renovatur a vitali sicut cor
ab aere inspirato. Et spiritus vitalis suste-
tatur animalis a spiritu vitali quia sicut se habet vita
ad sensum ita se habet spiritus vitalis ad animalem. Sed
sensus presupponit vitam et non econverso ita spiritus
animalis presupponit vitalem et non econverso. Et
sic vita sustentat sensum ita spiritus vitalis
sustentat animalem.

Ex ipsis pulsibus contextis extenditur quaedam pars sub

cerebro petens inferiora cerebri apta ad recipiendum

spiritum trahens spiritum de spiritu vitali que diximus esse in
[illegible] declarat illud quod dicit vo-
lens quod a corde transit quaedam vena
pulsatilis quae arabice vocatur

ventriculis cordis. Alachaz (?) habens multos ramos
per quos mittit spiritum vitalem ad os capitis et pe-
netrat per nervos et venas et mutatur ibi in
spiritum animalem unde fit motus et sensus.
Sciendum iuxta hoc quod motus est duplex scilicet mu-
tationis primus est motus dilatationis et constrictionis qui
est in cordibus animalibus sive perfectis sive imperfectis
et talis causatur a spiritu vitali et conservatur ab
eo. Aliquis est motus augmenti et decrementi
et ille causatur a spiritu naturali oriente ab epate. Tertius
est motus progressivus de loco ad locum et ille
est tantum in animalibus perfectis et causatur a spiritu anima-
li. Sciendum quod spiritus vitalis est grossior animali
sed cum venerit ad cerebrum subtiliatur sicut
vinum per arta vasa [illegible] et [illegible] sicut
aqua grossa subtiliatur quando currit per vias

artas et arenosas. Secundo subtiliatur per impedimen-
tum (?) [illegible] calor eius a corde [illegible] ad cerebrum.
Nam cor et cerebrum sunt contraria in qualitatibus. Sed calor
cordis obtemperat cerebri frigiditate et econtra
cerebrum frigidum subtiliat calorem cordis. Secundo
subtiliatur per motum sursum. Nam spiritus vitalis
ingrossatur per motum deorsum scilicet [illegible] currit deorsum
a corde ad pedes. Sed subtiliatur quando currit sur-
sum a corde ad cerebrum quia est grossum et
quod decursum et est subtile et leve sursum quia
sic est in aere [illegible] sic etiam videtur in
modo scilicet leve. Et in aere modo elementa sub-
tiliora sunt sursum scilicet aer et ignis. [illegible]
modo [illegible] subtiliores sursum elevantur
et magis subtiliantur.

Cerebrum vero dividitur in duas divisiones quarum una est

anterior que est maior, et altera posterior, et in illo anteriori

sunt duo ventriculi quorum introitus ad quae spacium in

posteriori unum cuius ventriculum iter ad supradictum quod est

in vertice ventriculi qui sunt in anteriori parte cerebri.
Ca[pitulum] (?) [illegible] illius primum tractatus in quo de natura de spiritu animali
quoad eius operationes et dividitur in duas partes scilicet
quod duplex est eius operatio scilicet sensitiva et intellectiva. Prima
in parte de natura de eius sensitiva in secunda parte de natura
de eius operatione intellectiva in [illegible] ibi [illegible] prima pars
dividitur in duas particulas in prima de natura de opera-
tione spiritus quod dicitur motiva secundo [illegible] operatione sen-
sitiva in pulsu ergo subtiles. Prima particula dividitur
in duas subparticulas in prima premittit quamdam
divisionem cerebri in secunda [illegible] membrum subdi-
vidit in illa anteriori. Quantum ad primum vult
quod cerebrum habet partes duas scilicet partem anteriorem
et partem posteriorem. Anterior pars est maior posterior vero
[illegible] hic. Sciendum quod duabus de causis ante-
rior pars capitis est maior. Prima causa quia in prima
parte operatur sive viget sensus. Secunda in parte posteriori
capitis causatur motus localis. Sed pluribus membris
debetur sensus quam motus localis. Ideo anterior pars
est maior. Secunda causa quia anterior pars continet duas
partes scilicet partem mediam capitis et primam. Posterior vero
continet tantum postremam partem capitis. Ideo anterior
magis debet habere de loco quam posterior. Sciendum
quod medici assignant tres cellulas capitis. Pri-
mam vocant fantasiam. Nam in ea viget fantasmata
secundam vocant silogisticam quia in ea viget ratio et in-
tellectus. Tertiam vocant memorativam. Nam in ea viget me-
moria et incipit motus. Sciendum quod autor in
illa anteriori subdividit secundum membrum volens
quod anterior pars capitis habet duos ventriculos.
Primum per quem intrat spiritus ad medium capitis.
Alterum per quem intrat spiritus ad extremum
capitis ubi apperitur quaedam pellicula et spiritus
per illud foramen [illegible] recipitur ad partem ex-
tremam capitis. Sciendum [illegible] dicit et quod spacium
et [illegible] quod alteri ut hic sufficit intelligere
primo sicut punctus in circulo ad quem omnes
lineae trahuntur equaliter ad circumferentiam. Ex
opposito omnes partes cerebri nervi et sen-
sus equaliter trahuntur ad medium capitis et omnes sen-
sus capitis particulares equaliter ad sensum communem. Secundo

capud est quod spiritum naturalem infundit sicut medium spacium capitis per sensum communem infundit omnibus sensibus aliis particularibus. Secundo capud est quod per parte[m] . Nam medium est capitis nam extremum. Sed medium capitis est sapit nam primum extremorum.

Pulsus ergo subtiles qui mittuntur a rethi quod est sub

cerebro ad anteriora cerebri cum pervenerit ad aliquod

ventriculum qui est in cerebro anteriori producit ad eum

spiritus vitales qui inde transit ad aliud ventriculum

efficitur subtilior et purgatur atque aptatur ad

recipiendum virtutem animalem et hoc fit ei quia digestio et

quia gressio [illegible] clariorem et subtiliorem speciali quod spiritus est motus et dividitur quia primo primit ut quod spiritus fit motus primum [illegible] dilatur non apto [illegible] ad primum ut quod [illegible] tempore sunt pulsus subtiles per quos ipsum cor mittit spiritus subtiles ad cerebrum et ibi mutatur spiritum animalem ad recipiendum virtutem animalem. Sacerdos quod unus pulsus [illegible] subtiles alii grossi sunt pulsus [illegible] subtiles sunt pulsus motus [illegible] Nam spiritus est in pulsibus grossis [illegible] grossus et [illegible] pulsibus subtilibus [illegible] subtilis et illi sunt duplices unus interior qui est [illegible] alia exterior [illegible] movens subtiles pulsum [illegible] spiritus [illegible] motu et distemperantia per eos temperancia et distemperancia cordis [illegible] Sacerdos quod omnis pulsus motus [illegible] originem [illegible] motu et distemperantia per eos temperancia et distemperancia cordis [illegible] pulsus [illegible] originem ab epate [illegible] grossus [illegible] tales pulsus solent [illegible] ad [illegible] grossum [illegible] tempore et distemperantia per [illegible] motus Sacerdos quod spiritus vitalis subtiliatur in capite per arterias venas [illegible] virtutem animalem in medio spacio [illegible] capitis per quod oportet spiritum transire ad primam partem capitis et ad postremam.

Deinde transit ab ipso ventriculo et de spacio in spacium

ad ventriculum posteriorem cerebri per spiritum quo vadit a [illegible]

spacio quod est in medio cerebri ad posteriorem et in ipso transitu

situ et meatu ut in ipso introitu per quod vadit spiritus Galienus

quoddam spacium vel particulam in qua particula de corpore

sita vermi et elevatur et deponitur in ipso [illegible]

Cum fuerit haec particula elevata aperitur foramen

quod est inter [illegible] spacium quod coniungitur ventriculo ad ventriculum

posteriorem cerebri Cum vero fuerit deposita clauditur

Cum vero apertum fuerit foramen spiritus transit de anteriori

parte ad posteriorem et hoc non fit nisi cum memor fuerit recordari

dans a[liquid] rei quod tradita est oblivioni in tempore quo fit

recogitacio de parte. Si vero foramen non est apertum nec

transit spiritus ad posteriorem cerebrum nec recordatur ad[…]

Herum et transfio [illegible] interrogative [illegible] declarat quod spiritus facit motum animali volens quod motus animalis incipit a memoria que manet medius est in parte postrema capitis et distinctio inter memoriam et medium capitis [illegible] non cadit inter mediam et primam partem capitis. Sacerdos tamen dicit esse quandam vesiculam facientem intersticium inter memoriam et medium spacium capitis que non est inter primam partem capitis et medium [illegible] quod fantasia [illegible] fit intellectus est in medio [illegible] sensus est in prima parte capitis [illegible] memoria est in ultima parte capitis. [illegible] sensus et intellectus [illegible] memoria quod intellectus et memoria [illegible] intellectus et sensus [illegible] de presentibus [illegible] memoria de preteritis [illegible] esse aliquod intersticium secundum debitum ordinem [illegible] inter memoriam autem et fantasiam non est necessarium intersticium inter sensum et fantasiam [illegible] iam dictum.

Ista vero apertio foraminum que fit per elevationem illius

corporis quod assimilatur vermi est diversa in hominibus celeritate

tate et tarditate. Fit enim in quibusdam tardius et [illegible]

sunt tarde mouere et tarde ad medium. Et ad intra co-

gitandum. Et ideo accidit ei qui vult recordari alicuius rei ut caput

suum inclinat et elevat oculos et in motu oculis aspirat

ut talis ei sit possibilis in figura que auxiliatrix ad ape-

riendum est foramen predictum et hec eciam corpus simile quod

Dicta particula declaratur [illegible] remouetur dubium. Et postea [illegible] hic [illegible] ponit quedam persuasiones. Et ideo accidit

vermi possit elevare sursum.

Propter quod dicit quod cum apertum foramen per quod transit spiritus ad memoriam tunc sit memoria. Et in quibusdam hominibus hec sit tardius et in quibusdam velocius. Sciendum. Dubitaret aliquis quare in quibusdam hominibus memoria sit velocior et in aliquibus tardior. Dicendum quod secundum diversitatem complexionum. Nam melioris complexionis sunt magis apti ad memorandum ut sanguinei quia abundant de subtilibus spiritibus animalibus qui deserviunt memorie. Nam spiritus propter abundanciam sanguinis abundant [illegible]. Colerici faciliter sunt mouere et recordari propter vehementem caloris vehemenciam. Nam calor excellens cito destruit ubi non est humidum impediens [illegible] de igne. Et flegmatici faciliter sunt mouere ut velociter propter abundanciam humidi. Nam abundans humidum [illegible] fluctuacionem cito destruit formas et figuras impressas per memoriam sicut patet de aqua cui faciliter imprimitur figura et equaliter destruitur. Melancolici sunt bone memorie quia [illegible] spiritus [illegible] et hic propter frigidum resistit et propter terrestreitatem [illegible] ut frigidum [illegible] caput figuras et picturas [illegible]. Deinde dicit ideo accidit ei [illegible] quedam persuasiones. Volens quod qui velit memorari de aliqua re sunt inclinare caput primo ad terram et mox sursum elevare [illegible] apertum forame foramen et intrat spiritus ad memorandum. Sciendum. Ita dicit ipsum corpus vermi simile. Sed hic dubitaret quis quare illa pellicula assimilatur vermi. Dicendum quod instrumentum artificis debet proporcionari artifici ut artificiato. Spiritus autem animalis est artifex memorie et [illegible] propter formam [illegible] quia non [illegible] figura [illegible] hec pellicula assimilatur [illegible] quia vermis cui assimilatur hec ~~pellicula~~ particula [illegible] est ad modum auis [illegible] ut [illegible] spiritus animalis velociter possit ad hanc pelliculam mouere ad aperiendum.

Intellectiua autem et cogitativa, prudencia et cognicio sit

per spiritum qui est in ventriculo qui participatur ab illis

ventriculis duobus qui sunt in anteriori cerebro. Ultra postea illius cellule in qua autem [illegible] spiritus vitalis [illegible] intellectum et cogitacionem. Et primo facit hic [illegible] mouet dubium [illegible] cogitatiue [illegible] particula [illegible] duas particulas. Primo supponit quod spiritus [illegible] intellectum [illegible] hic dicit [illegible] et ideo accidit [illegible] vult quod spiritus [illegible] ad intellectum et ad cogitandum [illegible] capitis [illegible] anteriori. Sciendum quare fantasia [illegible] est in medio capitis [illegible]

duas cellulas prima quia intellectus non est virtus organica sed virtus organica [illegible] simpliciori parte capitis sed medium capitis est [illegible] spacium [illegible] organum sed alie partes sunt magis organice [illegible] et [illegible] quia intellectus est virtus superior includens sensum cum non est in intellectu quin fuit prius in sensu sed medium capitis est superius aliis partibus et est magis propinquum fantasmatibus [illegible] intellectum [illegible] fit quelibet [illegible] fantasmata speculari.

Cum ergo homo cogitaverit aliquid necesse est meatus iter

per foramen quod est inter quinque spacium. Et quod intelligitur ex his

duobus ventriculis qui sunt in anteriori parte capitis et inter ve-

triculum qui est in posteriori parte eius clausum sit vel ut spiritus in eo

qui est in quinto spacio possit moram facere et confortetur

Et fit quod ex quo sit augmentum fortitudinis ad cogitandum

et ad intelligendum ut fiat forcior in cogitacione et in

hic autem ponit [illegible] volens [illegible] aliquis homo intelligit et cogitat [illegible]

diligencia aggregacionis clauditur cella posterior capitis ut spiritus magis vniantur ad partem mediam et melius erit intellectio. Et talis intellectio non potest fieri nisi per ipsum abstractum a prima parte capitis et me-dia per intellectum agentem [illegible] quod spiritus operatur intellectum. Sciendum quod intellectus non magis consistat in medio spacio capitis quam in aliis partibus quia non est virtus organica sed est [illegible] intelligere quia sua operacio fieret circa fantasmata quod est in medio capitis cum intellectus autem illuminat fantasmata rerum sensibilium et dat eis virtutem mouendi intellectum [illegible] ubi sit similiter [illegible] intellectio. Et ideo dicit [illegible] quod intelligentie fantasmata speculari

Et ideo accidit quod qui cogitat inclinare caput ad terram Et

intus aspiciendo et mouerit [illegible] ut sic stet aliquis spiritus

vel consistet in eo aliquas figuras ut hic sit quod quis [illegible]

lud addiscendum illud corpus quod diximus esse simile ver-

mi super foramen illius constrictum propter quod transit ille spiritus

hic probat hic [illegible] a signo [illegible] quod propter hoc accidit quod aliquis vult intelligere seu cogitare ut ad posteriora capitis elevat caput suum ad terram [illegible] sedet ut aliquas figuras faciat ut spiritus magis congregat ad extremam partem capitis quam ad mediam et et ad primam ut intellectus aut magis confortetur propter multitudinem spirituum undique a capite venientium. Sciendum quod vtrum seu prima cogitativa diversificat

[illegible] organi [illegible] organum [illegible] cogitacio [illegible] et melius dispositum [illegible] ut puta melius [illegible] sano [illegible] egro [illegible] sobrio [illegible] ebrio [illegible] bone [illegible] et sic [illegible] diuersificate [illegible] Et sic [illegible] diuersificat [illegible]

Sed diceret quis [illegible] fortificatur per multitudinem spirituum [illegible] potior est [illegible] ipsa dispersa

Spiritus autem qui est in spacio siue ventriculo eo [illegible] quibusdam in-

uisibilis in quibusdam enim est subtilis et clarus. Et hic est racio-

cognoscitiue dispositorum et bone cogitacionis. In

quibusdam autem est contrarius grossus et idcirco racional[illegible]

[illegible] auctor mouet dubitacionem [illegible] diceret aliquis an [illegible] in [illegible] hominibus. Et spiritus [illegible] et stultus atque leuis [illegible] sunt eque subtiles et eque clari. Dicit auctor quod non [illegible] spiritus est clarus et subtilior. Et [illegible] in aliis [illegible] grossior et in aliis subtilior. **Sed diceret quis** quare in aliquibus hominibus spiritus est clarior et magis subtilis [illegible] quod [illegible] nobiliore [illegible] et nobiliorem [illegible] calidita[illegible] spiritum. Non calor [illegible] et expellit no[illegible] [illegible] clarus [illegible] impedimenta [illegible] media [illegible] male [illegible] melancolici et flegmatici [illegible] Non [illegible] flegmaticos magis impeditus [illegible] impedit [illegible] Non [illegible] nobilis et quibusdam obscurus. Et hic [illegible] fiunt [illegible] [illegible] et [illegible] clarus [illegible] obscurus [illegible] [illegible] calidum ut estas [illegible] ut hyemps [illegible] medium [illegible] ut ver autumpnus [illegible] intellectus.

Et ex hoc ventriculo cerebri anteriori procedunt septem paria

neruorum ex quibus unum par id est duo nerui ad anterioribus ven-

triculi venientes usque ad oculos et fit per eos sensus visus et isti

[illegible] nerui sunt concaui quod valde necesse est visui

ut spiritus qui mittitur ad eum sit multum sufficiens et clarus

et nulli alteri porosi [illegible] secundum par neruorum usque

[illegible] oculorum siue palpebras eorum. Et tercium par

usque ad linguam per hoc fit sensus gustus. Quartum usque ad pal-

latum. Quintum usque ad timpanum auris et per hoc fit sensus

auditus. Sextum descendit ad extra [illegible] ei [illegible]

et [illegible] ex eo [illegible] ad [illegible] ut [illegible]

[illegible] Septimum usque ad linguam per quod mouetur et sic operatur.

Hii nerui veniunt [illegible] ex cerebro

[illegible] tractatum [illegible] sensus per [illegible] et dilatatur ad membra [illegible] In [illegible] primum [illegible] sensus [illegible] septem paria neruorum [illegible] cerebri ad sensus singulares particulares [illegible] primum par [illegible] duorum neruorum [illegible] ad oculos [illegible] visuales [illegible] ad dextrum [illegible] ad sinistrum [illegible] Albertus [illegible] et [illegible] Secundum par neruorum [illegible] duorum neruorum [illegible] ad palpebras [illegible] tercium par [illegible] duorum neruorum [illegible] ad linguam [illegible] sensus gustus [illegible] quartum par [illegible] palato [illegible] quintum par [illegible] timpano auris ad auditum [illegible] aerem [illegible] Sextum par descendit ad cerebrum [illegible] Septimum par [illegible] **Sed diceret** [illegible] radicale et primum omnium sensuum [illegible] Non cor [illegible] cerebrum [illegible] omnes sensus **Sed** [illegible] sensibus particularibus [illegible] sensum particularem [illegible] sensus tactus. Unde [illegible] **Sed diceret quis** [illegible] de tactu et odoratu [illegible] aliis sensibus [illegible] tactus [illegible] cerebro [illegible] toto corpore [illegible] uno pare neruorum [illegible] neruorum

in quacumque parte corporis. Vnde odoratus non fit per vnam partem nervorum sed propriis a cerebro ad nervos olfactivos directis. Quare statim circa cerebrum sunt due carunculae similes duobus capitibus mamillarum in quibus est sensus huius vim olfactivam quam statim presentat speciebus odorabilibus ipsi cerebro in anteriori parte capitis. Sed ideo odor non tantum actualis ... pro effecta est peiorem odoratum quia cerebrum propter frigiditatem suam facit impedimentum ... ibus ... ... carunculis non perfecte discernit omnem rem virtute olfactiva.

Et indicium huius rei est quod ut accidit aliquando ut destru-

antur meatus et spiritus qui sunt in aliquo istorum nervorum tunc

prohibetur iste spiritus ne attingat ad membra ad sui

opus illius cerebri ut ante quam colligitur illud quod sepa-

ratur ... a nervo et in aspectu opilationis ... Et

veluti quando ... et mali humores et vapores concluduntur

duntur in eo ... auditus et timpanum aure et instrumentum

odoratus et instrumentum gustus et tactus opilantur sordicie

vel destruuntur gustus vel tactus vel odoratus licet apti fuerint

ipsi meatus vel per meditamentum vel per directionem nature et vir-

tutis quod infirmitate reddet quilibet membrum ad opus

ca ... in qua ... probat per

et effectum ... signa et experimenta ea que ... dicta sunt et ... plures per ... quod plures sunt sensus et auctor sic ... ea ... videns quod indicium et experimentum est de aliis sensibus quod ... accidit aliquando ... nervos ... destruantur et impediantur ... sensus impediuntur et destruuntur ... nervos ... probat auctor ... per singulos sensus. Nam si impediuntur nervi per quos defertur spiritus ad visum ... ad auditum gustum et odoratum et ... tactum ... impedimentum durat ... per medicinam ut per actionem nature seu virtutis quod infirmitate et sic ... sensus ... organis per nervos et spiritus. **Dicens** quod pluribus modis destruitur visus ut per ... ut ... per ... et ... per ... per balneum et sitim per actum venereum. Et ideo est quia ... corrumpitur a sua contrario corrumpitur. Sed ista sunt contraria visui. Nam visus sive organum suum est subtile et est de substantia penetrabili et ... et ... toto ... et aqua ... ut oculus. Sed ista dicta contraria sunt ... fumus ... grossa et acuta ... penetrativa ... corporum ... ... non resistit ... penetrat statim destruitur. Nam grossum ... subtile ... destruitur ab ... ... humorem. Et ... Nam visus sive organum suum ... ... totius corporis ... humor ...

per ... et flegmaticus ut melancolicus generatus in capite ex nimio ... flegmaticorum aut melancolicorum ... humor ... destruit ipsum. Nam contrarium ... contrarius corrumpitur. Et sic ... ad humorem generato in corpore ex superfluitate ... ut ... Sed ... per nervos ... destruit ... magis et minus ... visus destruitur ... nervus ... aqua ... ... vulneratione ... ut ... ut quod aliter ... ... et ... de aliis sensibus quia ... ... media ... contraria dispositione corrumpitur.

Procedit quare ex parte cerebri nucha que est quasi pars ce-

rebri et descendit post colli ... quod alphatu ... est

spine dorsi et dispergitur ... intra paria nervorum

... alphata ... ... alader

quod quasi caro nervis permixta per quam fit motus mem-

brorum ... per hec motus manuum ut pedum ut totius

Capitulum sextum et ultimum huius tractatus in quo incipit declarare quo motus extenditur

corporis ad singula membra per nervos et spiritus

Et dividitur in duas partes primo manifestat ... secundo inducit dubium et forsitan ... dividitur in duas particulas primo ... secundo ... probat per experimentum ... rei indicium ... ad ... quod ... cerebri ... vena per quam descendit ... membris quibus datur ... membri motus sive motus manuum pedum et totius corporis ... probat per multa experimenta que patebunt in ... **Dicit** ... capitis ... et ... motus ... Dico quod ... quia licet cerebrum sit frigidum ... corde ... parte ad partem una pars cerebri est calidior alia quia posterior pars ... magis de caliditate et siccitate. Sed ... omnis motus ... fundatur in calida quare est magis ... fundatur ... parte capitis ... actiua calida. Sed ... pars cerebri est magis humida et frigida ... et frigido ... passiva ex quo sensus ... passiva ... magis fundatur in parte cerebri

Huius rei indicium est quod si aliquando ex humoribus ... ali-

... fuerit ut per impedimentum ut vulnus et clausi

fuerit ... tunc ... variatur motus eius

membri aut ... debilitatur vel destruitur

quod ... est ... nervus iste

... magis sanas et integras et ...

et cum aliquod impedimentum non apparet in eis et tamen nil movet

nec sentit quod huiusmodi infirmitate fuerit curatus per

aliquod impedimentum quod possit aperire opilationes ce-

rebri. Et si sit medicamina que curant destructionem membrorum

et aperiat clausuras ipsas reversus est ad eam me-
hi autem probat per signum
et experimentum in glosa
dicina spiritus atque motus [illegible] dictum unius quod motus
destruitur posteriori parte capitis per medios. Nam est
per hoc quod non sunt tales mali nocumenta ut aliqui
impedimenta sustinuerunt per vulnerationem vel humorum
dispositionem statim destruitur motus membrorum
vel debilitatur huius corporis post. Nam visum est hic sepe
de aliquo homine integrum manum quam movere non
poterat propter impedimentum nervorum et spiritus
descendere non poterat a cerebro ad movendum ma-
num. Sed ipse curatus ab hoc impedimento move-
bat manum propriam ut patet. Galienus circa mag[illegible]
potest contingere plures infirmitates corporis nervo-
rum scilicet paralisis podagra et etiam spasmus. Et illa
contingunt maxime circa mag[illegible] et circa nervos ponde-
rum tremorem. Et hoc fit propter contractionem nervorum.
Nam inter omnia membra corporis non sunt aliqua tante
extensionis et contractionis sicut sunt nervi quia ipsi
de natura sunt frigidi et sicci et ideo faciliter paciuntur
impedimenta a frigiditate et siccitate. Sed quia fortantur
et curantur per calida et humida. Nam contraria
contrariis curantur.

Et forte accidit spiritum qui est in ventriculis ut [illegible]

[illegible] aliquod impedimentum ex opilatione mala et commix-

tione malorum vaporum. Et hoc destruitur propter actus in

membri. Exempli gratia [illegible] qui est in anterioribus ventriculis

aliquod impedimentum ut corruptionem fuerit passus sit per hoc de-

structio sensuum quemadmodum accidit ei qui ingreditur bal-

neum et moram facit obstruitur et eius oculi et nil videt.

Aut ut accidit ei in quo excitatur colera rubea et eius

vapor ascendit ad caput [illegible] fuit vapor spiritum

qui est in eius cerebro anteriori similiter obturat visum et nil

videt. Similiter accidit alicui ponenti [illegible] audientem ceterosque

sensus. Exempli gratia si fuit impedimentum in parte cerebri media

et cetere partes eius sicut cerebri incolumes fuerint de-

struitur cogitatio et cognitio et remanet sensus et motus

equales. Et illud quod accidit melancolica infirmitate

quod commixtio ut turbat rationem et destruit cogitationem.

Et si fuit impedimentum in parte cerebri posteriori destruitur

memoria et omnes alii sensus erunt equales et recti. Si autem

fuit impedimentum in his duobus ventriculis anterioribus. Et conti-

nuerit toto cerebro erit impedimentum in tota cogi-

tatione et in sensu atque in motu [illegible] ut illud quod acci-
[illegible] post [illegible]
[illegible] in qua autem
dit caducis et similibus huius. Removet dubium quod aliquis
posset dubitare de quo dictum est quod motus destruitur
ad destructionem nervorum in posteriori parte capitis [illegible]
hoc esse posset [illegible] partibus capitis. Et vult quod
sit. Nam in anteriori parte capitis destruitur nervus [illegible]
destruitur eius [illegible] secundum operationem hic [illegible]
si nervi in prima parte capitis destruitur vel aliquid
paciatur similiter membra secundum organa sensuum de-
struitur et paciuntur. Et si in media parte capitis
nervus destruitur et paciatur tunc esse destruitur
ymaginatio [illegible] hic in posteriori parte capitis. Si
nervus destruitur vel aliquid paciatur tunc esse destru-
itur memoria. Sed sit hec destruitur tunc [illegible] similiter
virtutes [illegible] et operationes aut [illegible] paciuntur
et destruitur. Galienus. Aliquis dubitaret hic
et diceret quare cum aliquis intrat balneum quod aliquis
amittit visum et utrum hoc esse posset contingere in
omni balneo. Dico quod balneum potest fieri quatuor modis.
Uno modo quod balneum quod fit calidum et humidum [illegible] de-
coctione herbarum decoctarum receptarum [illegible] hic bal-
neum ut sunt viole borragines et folia. Et tale
balneum est temperatum et non destruens visum vel aliquid
aliud in humano corpore. Sed tamen est quando sanguineo et no-
cuum sanguineis [illegible] [illegible] [illegible] Secundum
balneum est calidum et siccum propter herbas siccas
et calidas oppositas [illegible] balneo que sunt absinthium
arthemesia et huiusmodi et [illegible] balneum est contrarium
colericis et exsiccat coleram rubeam et exsiccat
colericum si non utatur [illegible] balneo quod humor
colericus est [illegible] ascendens ad ipsum caput.
Et si [illegible] naturaliter exigerit per visum destruit
ipsum sua acerbitate. Tertium balneum est flegmaticum
propter herbas frigidas et humidas oppositas [illegible]
balneo ut sunt folia arborum [illegible] et stramina
ordeacea et huiusmodi. Et hoc balneum non competit mu-
lieribus. Nam maxime sunt flegmatice complexionis
sed colericis valet. Quartum balneum est melanco-
licum quod per herbas frigidas et siccas ut sunt man-
dragora papaver album et frigidi folia. Et hoc bal-
neum contrarium melancolicis in [illegible] casu valet
homini furiosis. Galienus. Quando dicit de colera
rubea hec colera fuerit multis modis [illegible] opposito
sufficiunt duo modi quod colera est duplex scilicet nigra et
rubea. Nigra est melancolica. Sed rubea distinguitur
[illegible] diversos gradus caloris et consistit vero in calido
et sicco.

Videbatur ergo per hoc quod diximus certissime quod est spiritus qui est in ante-

rioribus ventriculis cerebri operatur sensum, visum, auditum, vi-

sum, olfactum, gustum et tactum. Et in his operatur etiam illud

quod Graeci fantasiam vocant. Et spiritus qui est in medio ventriculo

operatur cogitationem atque prudentiam. Et spiritus qui est in posteriori

ventriculo operatur memoriam et motum. Constat ergo ex his

quod in humano corpore sunt duo spiritus, unus qui dicitur vitalis, cuius

nutrimentum et substantiatio est ex aere, et eius emanatio est a cor-

de, et in omnem mittitur per pulsum ad reliquum corpus, et operatur vitam,

pulsum atque anhelitum. Et alter qui ab aliis dicitur

animalis, qui operatur in capite cerebro, huius nutrimentum est ex spiritu

vitali, et eius emanatio est a cerebro, et operatur in eo

cognitionem, memoriam atque prudentiam. Et ex eo mit-

titur per membra / venas / ad cetera membra ut operetur

Hic autem concludit [illegible] ... et Volens quod [illegible]

sensum atque motum. Quia [illegible] quod spiritus operatur sensum in prima parte capitis et in [illegible] media memoriam et motum in postrema parte capitis. Deinde dicit Constat ergo. Hic concludit principalem intentionem illius tractatus sub una conclusione. Volens innuere quod duo sunt spiritus in humano corpore, scilicet vitalis qui oritur ex corde, et animalis qui oritur ex cerebro. Et [illegible] spiritus [illegible] per [illegible] revocatur et [illegible] ulterius dicit nutrimentum spiritus animalis. Et patet in primo libro.

Narrare autem quid de anima dixerunt

quae est et valde difficile ut attestantur omnes istas

sive dissidia philosophorum praecipue Platonis, Aristotelis

et Boetii, necnon Hermetis et ceterorum similium qui post

illos fuerunt.

Tractatus secundus huius libri in quo [illegible] autor in praecedenti tractatu declaravit quid sit spiritus et quae virtutes eius et operationes, hic declarat quid sit anima et quae virtutes et operationes eius. Et dividitur iste tractatus [illegible] in partes [illegible] ... Dicit ergo [illegible] prima [illegible] difficultatem eius intenti. In secunda dicit nos commemorabimus, ita intendit

2a ibi Sed nos commemorabimus. In 2a reddit causam sue intentionis quare sufficiens etc. Quantum ad primum vult quod valde difficile est aliquid certitudinaliter dicere de anima propter dissensiones antiquorum philosophorum quorum nomina tangit textus. Sciendum quod difficultas ad habendum aliquid certitudinaliter in re est [illegible] primo subtilitas rei [illegible] ... difficilis cognitionis [illegible] ... et dicit commentator [illegible] quod scientia de anima sit difficilis [illegible] ... et ita de aliis rebus subtilibus et difficilibus. 2a difficultas [illegible] ... Volens quod [illegible] ad cognitionem rei scilicet [illegible] quid est [illegible] ... de anima. Volens quod difficile est animam diffinire [illegible] ... Nam plures philosophi locuti sunt de anima diversis modis et [illegible] difficile est [illegible] eligere unam viam de dictis veriorem omnibus ceteris.

Sed nos commemorabimus utrasque diffinitiones quibus diffi-

niebat Plato et Aristoteles. Et in expositione utriusque

ponentes utrumque argumentis probabilibus et sophisticis. Narra-

tio animae quare sufficiens erit hic in loco hoc et possibile erit

nobis ex eo patefacere differentiam inter spiritum et animam.

Hic autor dat modum procedendi. Volens quod [illegible] in modo procedendi de anima voluit imitari duas vias ad ostendendum quid sit anima, scilicet viam Aristotelis et viam Platonis. Et istorum dicta exponere et declarare rationibus probabilibus. Et dicit autor notanter quod vult sequi viam Platonis et Aristotelis. Nam ex omnibus antiquis isti veriora dixerunt de anima. Item dicit argumentis probabilibus quia triplex est genus argumentorum. Quaedam sunt demonstrativa de quibus tractat Aristoteles in libro posteriorum. Alia sunt argumenta sophistica de quibus tractat Aristoteles in libro elenchorum et de illis non vult autor uti hic. Alia sunt argumenta probabilia quae sunt ex premissis probabilibus quae videntur pluribus sapientibus esse vera et illis argumentis vult autor uti hic, quia de anima non est cognitio a priori sed a posteriori, ideo non habentur hic ab autore demonstrationes sed probabiles. Deinde dicit Quare sufficiens. Ibi reddit causam sue intentionis. Volens quod in isto loco oportet nos facere de anima tantum ut per hoc fiat satis nota notitia ad cognitionem differentiae inter spiritum et animam, quia hic plures philosophi sunt locuti de spiritu absolute et etiam de anima absolute, tamen nullus invenitur tractasse de eis prout sunt comparabiles ad invicem quemadmodum facit praesens autor.

Dicamus ergo quod Plato diffinit animam sic: Anima

est substantia incorporea movens corpus. Aristoteles

vero dicit animam sic esse: Anima est perfectio corporis

organici et viventis potentialiter.

2a pars [illegible] ... Platonis et Aristotelis et primo ponit diffinitionem Platonis

[illegible]

Nunc ergo exponam istas duas maiores a prima que

platonis et ondam quod anima sit substantia et dicam sic quodque

recipit opposita manens unum et immutabile in sua essen-

tia est substantia Sed anima recipit virtutes et vicia cum sit una

et immutabit anima platonis que est immutabit in sua essentia

et recipit virtutes et vicia que sunt opposita ergo anima recipit

opposita cum sit una et immutabit in sua essentia ita

est substantia Dicam quodque movet substantiam est substantia Sed anima

movet corpus et corpus est substantia ergo anima est substantia Et sic ma-

[illegible]

Nunc ondam quod anima est incorporea et dicam omnes corporis

qualitates sunt sensu perceptibiles et cum qualitates non sensu

percipiuntur corporee est incorporea qualitates autem anime sunt virtu-

tes et vicia que sunt insensibiles Anima est ergo incorporea

[illegible]

[illegible — dense interlinear commentary]

Item omne corpus subiacet omnibus sensibus vel quibusdam eorum. Sed anima non subiacet omnibus sensibus vel quibusdam eorum

[illegible — dense interlinear commentary] Sciendum [illegible]

[illegible]

Item omne corpus aut est animatum aut inanimatum et si anima est corpus aut est animata aut inanimata. Si primum queritur quomodo sit animata et si dicitur quod sit animata ... natura secunda substantia anime ... sit corpus ... quod sit anima inanimata et hoc ...

[illegible — dense interlinear commentary] Sciendum [illegible]

[illegible]

[illegible] ... libro de anima

Item si anima est corpus aut est corpus grossum aut subtile. Et si subtile aut erit aer vel spiritus subtilis preter hec corpora ... aut erit ignis, et si fuerit ita necesse est ut sit spiritus, ut aer vel ignis habeat ipsam speciem et ipsam virtutem quia si sit ei ... ipsa species et ipsa virtus non habeat proprietatem quam non habet ignis vel aer. Et si sit spiritus erit calor aer vel calor ignis ...

[illegible — dense interlinear commentary] Sciendum [illegible] ... et vita

Si fuerit ipsa corpus necesse est ut sit simplex vel compositum. Si fuerit simplex corpus erit procul dubio ignis vel aer vel aqua vel terra et si fuerit unum ex aliis elementis abstractum et absque anima forma vel ipsa species separata ab ea quae preparatur ei ... compositum suo ... ergo ... compositum suo sit anima ... Si anima fuerit ignis erit calor ignis anima. Et si fuerit aer erit calor aer

aia & sit d'ctero elemtu Et si fuit ita tuc oe corp9

qd' ptinet de ntra eet aiatu vt gra si fuit aer aia

pulmo ut pulsatu9 a flatu eet aiatu Et si fuit aq

aia tuc vas plenu eet aiatu Et hec sut valde tur

pia & vana Et si aia fuit corp9 qtu tuc corp9

[illegible]

Dicet quis [illegible]

[illegible]

Et qr iam patet q aia sit subam incorporea nut expone

qli mo mouet corp9 dicam go q omne corp9 q mouet

vel mouet p motu sui mouetis quadmo mouet

plaustru motu hoium vel equu vel mouet ad q p q

mouet moueat Et hic sut qr mo qr d eet p desde

riu ei q mouet quadmo mouet amato ad eu

q amat vt p adu vt p ira & p timore quadmo

inimic ab inimico suo & p actu nalez ab init quadmo

mouet lapis a pondere ad pondis sit p se ipm mo

bile vel qillud q mouet a occasio p'nabit ca

iq q mouet quadmo magisteriu a ca motol ingu

Li magisteriu no mouet p motu ingu Sic aia

mouet corp9 & ipa no mouet p motu ei9 Via

go a ca motol ualuit p voluntate & corp9 atq

motu & ipa no mouet aliquo motu corporali

[illegible]

Videas q ex hijs qr mo quo aia mouet corp9

Dicam q aia mouet corp9 qto ex hac diuisione in

mediata ipi9 motol hic eet mouet corp9 cu ipa sit

immobit eo q ipa e occasio p'nl siue ca motol ei9

qr sic mo opat p eu et qr eligit mouet qr pcia

operationes et sic magisterium est causa motus magistri et
illud magisterium non movetur per se sed per motum
magistri ita anima movet corpus sed non movetur per
motum corporis ergo anima est causa motus animalium pro-
bitate eius et mutationem et quia anima non movetur alio
modo ex motu motus corporis eo quod sit incorporea.

[illegible] auctor applicat premissa [illegible] volens [illegible] anima movet corpus [illegible] ipsa movet et manet [illegible] mobilis et non movetur ad motum corporis [illegible] vita et alia [illegible] magisterium [illegible] movetur [illegible] anima movet corpus [illegible] Diceret [illegible] anima movetur ad motum corporis [illegible] anima [illegible] corpus [illegible] subiectorum

Et quia ex positionibus dictorum platonis qui diffiniebat
animam et patefecit omnium priorum in platonis [illegible] tractatibus
de anima ex positione [illegible] philosophus diffinit animam sic
quod sit perfectio corporis organici et viventis potentialiter in libro
autem quod fecit de anima tale est diffinitio Anima est perfectio corporis

naturalis organici instrumentalis viventis potentialiter
[illegible] tractatu [illegible] quo auctor vult declara-
re et declarare [illegible] et
dubitationes [illegible] declarat
[illegible] diffinitionem [illegible] redeamus prima
[illegible] duas particulas primo premittit
[illegible] declarat [illegible] re-
deamus ad [illegible] ad primum [illegible] declara

[illegible] Sciendum [illegible] Diceret quis [illegible] subalterna quam [illegible]

Redeamus ad hoc potentialiter et dicimus quod de [illegible] est
potentia perfecta quam imperfecta cum venerit res ad per-
fectionem esse perfecta designatur perfectio eius est re-
spectu sue speciei exemplum enim propter dictum anima perfecta
prima anima ut est anima potentialiter et perfecta et non
incidente ad imperfectionem et in animalibus sunt per-
fecta tunc dicuntur perfecta et eius perfectio per respectu
sue speciei ut sit animatum sensibile mobile volun-
tarium constat ergo [illegible] quod dicimus quod anima sit species
animalis absque dubio [illegible] sit perfectio animalis [illegible]
perfectio [illegible] sue speciei [illegible]

[illegible] Sciendum [illegible]

[illegible] potentia [illegible]

[illegible]

Et quia vero philosophus dicit quod anima sit perfectio et quae species perfectionis [illegible] perfectionum et necesse est nobis convenire perfectionem magis et eligere ex his quae referantur ad animam. Dicamus ergo quod perfectio dicitur duobus modis. Est enim perfectio prima et secunda. Prima est sicut habitus ut sapientia et magisterium. Secunda est sicut habitus ut studere et operari ex his quae movent ex sapientia et magisterio. Verbi gratia medici prima perfectio est cum discit et perficitur medicinae, cum non incipit operari; prima perfectio dicitur secunda. Anima est perfectio prima quia animal dormiens caret sensu tempore dormitionis et tamen est anima sensibilis et est species atque perfectio rei

corporis. Anima ergo est species atque perfectio actus corporis [illegible]

Diceret aliquis [illegible]

Diceret aliquis [illegible]

[illegible]

Naturalium autem corporum sunt duo quia sunt quaedam corpora quorum est species naturalis ut animalia, arbores, ignis et aqua et quicquid habet motum naturalem a semetipso. Et sunt quaedam quorum acquiritur species per magisterium ut lectus, statua. Anima ergo species corporis naturalis quia corpus non est ex actibus magisterii quorum species naturalis est substantia et species magisterii est accidens. Anima ergo est substantia quae est species corporis naturalis. Naturalium vero corporum naturalium sunt duo quia quaedam sunt simplicia et quaedam composita; simplicia ut aer, ignis, aqua, terra; composita ut animalia et arbores. Anima autem non

est species simplicis corporis naturalis sed compositi [illegible]

Diceret aliquis [illegible]

Diceret aliquis [illegible]

Quia quicquid habet animam [illegible] vivit et corrumpitur et dissolvitur et necesse est ei aliquo quod possit [illegible]

quod dissolutum est ab eo et quod auxilietur corpori eius in gene-
ratione seu operatione data ei et incrementum, absque enim
indiget diversis instrumentis ex quibus sit ei necesse quod
ut deferret eum ad corpus conveniens corpori quod intrare
et penetrare faciunt ut guttur et venae in animalibus
cortex quoque et rami in arboribus. et quod sit necesse corporis
convenienti ut abiciat ab eo quod superfluum ut sunt in
animalibus pori et cortex in arboribus multiplicanturque plura
instrumenta in animalibus per magnitudinem eorum perfectionis
et multitudinem operum quia sicut est animatum eius in mem-
bra vite ut cor cerebrum et epar indigent eis et
sic est sensibile eius in nervis atque sensibus et eius fuit
mobile voluntarium eius in nervis et lacertis et nervosa.

Ista pars prolis [illegible] in qua auctor declarat
in [illegible] diffinitionem anime videlicet quod anima sit actus corporis
instrumentalis. Et primo facit hoc, secundo removet dubium
[illegible] bene [illegible] aliquem [illegible] primo
premittit [illegible] suppositiones, secundo infert [illegible]
[illegible] ex quibus sit [illegible] primo dicit quod omne animatum
[illegible] quod vivit [illegible] vivit et quod vivit
vivit hoc [illegible] indiget nutrimento
quo sustentatur. Deinde dicit [illegible] sit
ei infert [illegible] volens quod animatum
indiget nutrimento [illegible] oportet [illegible] in-
strumenta et organa per que possit penetrari in-
teriora et transmutari in naturam animati. Et nota [illegible]
[illegible] animalibus ut guttur et vene [illegible] plantis
ut cortex et rami [illegible] instrumenta animalis
sive animati cibum recipit et superflua eicit ut
animal per poros plante et ramos. Sciendum
[illegible] animatum [illegible] animatum
animati [illegible] animatum et [illegible] animatum. Et par-
tes animalis [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] animati
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] totum corpus [illegible]
[illegible] totum corpus et [illegible]
[illegible] animalis. Littera dicit quicquid vivit
[illegible] complete. Contra hoc dicit aliquis [illegible]
[illegible] vivit [illegible] corruptibilis
[illegible]
[illegible] optima [illegible]
[illegible] vivere [illegible] vivere
[illegible] Optima vita [illegible] op-
[illegible]
[illegible] vivere [illegible] vegetative sive [illegible]
anime vegetative [illegible] prima [illegible]
supposita [illegible] omnes [illegible] destructa
[illegible] vegetativam ad hoc [illegible] vita et hec pars

(brutum)

[illegible] planta et [illegible] Deinde dicit mul-
tiplicationem [illegible] reddit causam [illegible]
[illegible] instrumenta et magnum
animalia [illegible] diversas operationes [illegible]
et declarat hoc in animalibus. Nam cor et cerebrum sunt
instrumenta ad vitam et ad sensum [illegible]
[illegible] instrumenta necessaria ad
deferendum sensum atque motum.

Est enim bonum atque decens dictum quod anima sit prima perfectio
corporis naturalis instrumentalis vivere potentia habentis et dixerunt
veteres abundantes et sufficientes anime corpus fuit in corpore com-
ponibili vel dissolubili videlicet quod anima videtur esse prima
prima perfectio et loco eius vivere potentia et ponere non
multum discordes quia multiplicationem utraque quod dicimus non
est. Nam per hoc quod dixit instrumentale et vivere potentia
voluit intelligi quod corpus ita est in sua potentia sit quod
recipisset ipsam animam et quod parate sunt ei vires sed vo-
luit intelligi per hoc quod dixit vivere potentialiter quod est
ei instrumentum eius et paratum uti actibus vite quibus ut-
itur instrumentalibus quod vivere potentia habet et dicit Aristoteles
in eadem expositione sua expositionem eam et patefaciam unam

[illegible] removet dubium et [illegible]
quamque partem eius removendo dubitationem [illegible] Aristoteles data [illegible]
[illegible] ad primum vult quod predicta [illegible]
posita ab Aristotele [illegible] sufficit [illegible] anima est prima
perfectio corporis naturalis [illegible] quod [illegible]
[illegible] dubium quod posset aliquis dubitare an in-
strumentalis [illegible] potentialiter [illegible] anime
vel an [illegible] videtur quod non multum discordat
quia per potentialiter [illegible] intelligi instrumentalitatem et
[illegible] instrumentum [illegible] valde large [illegible] organ-
[illegible] loquendo animalia non [illegible] organa et
partes quod [illegible] anime [illegible] exposita
[illegible] aliquid [illegible] Diceret aliquis
quod sit ratio quod forme inferiores perfectiores pluribus
indigent instrumentis seu organis [illegible]
formis superioribus [illegible] inferioribus [illegible]
Nam quanto aliqua forma [illegible] superioribus [illegible] perfecti-
or tanto minoribus instrumentis indiget [illegible]
[illegible] primo [illegible] et intelligentiis [illegible] in inferiori-
bus formis [illegible] quanto enim aliqua forma
in inferioribus [illegible] perfectior tanto pluribus indiget
ut patet de anima [illegible] non [illegible] or-
gano corporeo [illegible] organo corpo-
reo [illegible] fantasia et sic pluribus indiget
quam anima sensitiva. Et sic anima sensitiva pluri-
bus indiget quam anima vegetativa ut notum est
et anima vegetativa pluribus quam forme mixti
imperfecti. Et forme [illegible] non indiget
[illegible] indiget [illegible] ad
operandum. Sciendum instrumenta [illegible]
[illegible] ordinem [illegible] prima instrumenta

[illegible] penetratorum ut est os et [illegible] masticatorum et divisorum [illegible] prima [illegible] stomachus et epati [illegible] alteratorum [illegible] digestionem [illegible] calorem [illegible] stomachus [illegible] alimentum [illegible] radicale [illegible] cor et [illegible] radicali [illegible] aliis membris [illegible] vegetativa [illegible] expulsiva [illegible] splen [illegible] organum [illegible] grossiorum et omnia superflua [illegible] expellendo [illegible] splenem [illegible] et qui splen [illegible] dolens [illegible] deficit virtus expulsiva

Et quia iam expressum ultra [illegible] dictos platonem et aristotelem

et patefactam [illegible] in [illegible] platonem [illegible] loquimur

de virtutibus anime et dicamus quod prime virtutes anime que sunt

ei informative quia generativa tria et dividit virtutes

tres prima est vegetativa et sensitiva et rationalis et

hee virtutes [illegible] ad plantam anime [illegible] declaravit dictos anime [illegible] assignat virtutes et partes anime et dividit [illegible] duas partes [illegible] prima parte de [illegible] virtutibus anime [illegible] vegetabilis [illegible] virtutes [illegible] vegetativa sensitiva et rationalis [illegible] augmentativa [illegible] Sciendum quod ille tres anime [illegible]

[illegible] generativa et augmentativa et [illegible] sensitiva et animalibus [illegible] et [illegible] virtutes [illegible] tactiva [illegible] animalia [illegible] animalibus [illegible] tactiva [illegible] animalibus [illegible]

Dicatur enim anima sensibilis et vegetabilis [illegible] et mobilis

que movetur voluntarie et anima rationalis que [illegible] et

cognitionem anima [illegible] vegetabilis que alias [illegible]

[illegible] ut arboribus [illegible] et anima sensibilis que

[illegible] vivat nobis et animalibus [illegible] anima rationalis

[illegible] anime vegetabilis anime [illegible] nutritive

et [illegible] et hoc facit per quatuor virtutes que vocantur naturales

que sunt attractiva retentiva digestiva et expulsiva

et hec operatur [illegible] vegetabilibus [illegible] arboribus

[illegible] animalibus et hominibus [illegible] vegetabilis [illegible] sensibilis [illegible] voluntarie [illegible] anima rationalis [illegible] et cognitionem Sciendum quod ille tres potentie anime [illegible] vegetativa [illegible] plantis [illegible] sensitiva [illegible] Sciendum quod vegetativa anima [illegible] plantis [illegible] anime [illegible] vegetativa [illegible] sensitiva anima et vegetativa [illegible]

Sanctus Thomas super 2o de anima capitulo [illegible] et super omni:
[illegible] anima sensitiva et vegetativa [illegible]
et sunt in sola anima intellectiva et [illegible] sicut
sic trigonum in tetragono. Nota Sanctus
Thomas dicit quod anima sensitiva et vegetativa
sunt duae naturae accidentales animae intellectivae manentes
[illegible] et tempore mortis [illegible]
anima intellectiva quae sit non manens [illegible]
[illegible] argumento dei medicam [illegible] quae sit tempore
[illegible] resurrectionis corporis glorificandi [illegible]
[illegible] alii dicunt animam [illegible] pro me:
rito et demerito [illegible] alii [illegible]
[illegible] alii creavit. Sed primo manet [illegible]
anima intellectiva. Circa opus animae vegetabilis
[illegible] ponit animae distinguendo [illegible] operationes
[illegible] Et primo facit de operatione vege:
tativa, ponit 2o de operatione sensitiva, 3o de
operatione intellectiva, ponit volens quod primo quod opus
animae vegetativae est nutrire ad [illegible] operatio sunt
[illegible] virtutes [illegible] attractiva retentiva diges:
tiva et expulsiva. Et haec operatio est communis brutis
hominibus et plantis.

Secunda operatio animae sensibilis quae vivat [illegible] sunt visus auditus

tactus odoratus et gustus quinque [illegible] sensus communis

et fantasia et motus transmutationis de loco ad locum

voluntarie. Et haec operatio communis est omnibus a:

nimalibus et hominibus. Opera vero animae rationalis sunt cognitio

prudentia dubitatio atque mediari. Et haec opera [illegible]
[illegible] declarat
operationes animae sensitivae
[illegible] in tercia [illegible] sensus animalis
[illegible] motus [illegible] volens
quod operatio animae sensitivae quae vivat [illegible]
[illegible] sensus corporalis quod visus auditus [illegible]
Et motus [illegible] et fantasia. Et iste opera:
tio sunt communes brutis et hominibus [illegible] opera:
tio autem [illegible] ubi autem manifestat opera animae
rationalis seu intellectivae volens quod opera animae intellectivae
sunt cognoscere prudere dubitare meditari [illegible]
Et [illegible] hominibus et nullis aliis. Et [illegible]
[illegible] medicari [illegible] prudentia
de futuris cognitio de praeteritis dubitare de [illegible]
[illegible] Et [illegible] estimativa facit in brutis haec cogi:
tativa facit in hominibus [illegible] videns
lupum estimans naturaliter inimicum incipit fugere
fugere. Sed [illegible] videns inimicum cogitat [illegible]
[illegible] et incipit fugere [illegible]
Sed [illegible] nutrire [illegible] est
vegetabilibus quod dum anima vegetativa [illegible]
[illegible] formaliter et conservatur [illegible]
[illegible] seu [illegible] Prima
est digestio quae [illegible] apparet in hominibus
[illegible] organorum et nobilitate complex:
ionis [illegible] Sed magis [illegible] apparet in
plantis [illegible] organorum et grossi:
[illegible] caloris et complexionis [illegible] sunt [illegible] neces:
sarie in plantis ad digerendum [illegible] Sed suffi:
cit solus calor et [illegible] radicalis naturalis [illegible]
separat [illegible] purum ab impuro. Impurum [illegible]
[illegible] expulsionem ut [illegible] arbori:
bus. Purum vero vertitur in medullam corticis

et in ramusculos et in folia et in fructus. Sed in hominibus
distinguuntur digestiones [illegible] quam
distinguuntur in plantis. Prima fit in stomacho
ubi purum separatur ab impuro. Impurum [illegible]
[illegible] remittitur per
secessum [illegible] virtutem expulsivam. Sed purum
mittitur per venas ad epar et ibi fit 2a diges:
tio. Et [illegible] separatur purum ab impuro. Impu:
rum [illegible] phlegmatice complexionis per virtutem ex:
pulsivam mittitur ad vesicam et [illegible]
[illegible] Sed purum per virtutem receptivam [illegible]
[illegible] in epate et per virtutem attractivam trahitur
versus cor ubi fit 3a digestio. Et purum separa:
tur ab impuro. Impurum per virtutem expulsivam
mittitur ad cistam fellis. Purum autem [illegible]
manet in corde ubi decoquitur et bullit per
calorem cordis in dextro ventriculo cordis
Et mutatur in naturam sanguinis et [illegible]
quia cor non potest attrahere [illegible]
[illegible] sed manet quod superfluum et
[illegible] phlegmaticum [illegible] colericum
[illegible] et illud superfluum mittitur ad vasa seminaria
[illegible] sperma et in mulieribus
menstruum. Sed purum [illegible] in corde [illegible]
[illegible] facit [illegible] ad sinistrum ven:
triculum [illegible] mutatur [illegible]
corporis animalis. Sed sanguis purus [illegible] a corde
per duas magnas venas [illegible]
[illegible] quarum [illegible] vena
[illegible] et dilatatur per
quas venas [illegible] ad
omnes partes corporis [illegible] venis sanguinis [illegible]
magis depuratur et purum ab impuro se:
paratur. Impurum mittitur ad sudores ad [illegible]
ad ungues ad [illegible] et [illegible] Sed
purum [illegible] ad extremitates mag:
narum venarum ubi venae sunt [illegible] et [illegible]
sanguis [illegible] foramina [illegible] mutatur
in naturam carnis et [illegible] augmen:
tatur et minuitur [illegible]
[illegible] specialiter [illegible] in [illegible] me:
bro.

Sed quia auxiliante deo iam exposuimus quid sit spiritus et

anima nunc loquimur de differentia. Dicamus quod prima differentia

quae est inter eos est quod spiritus est corpus. Anima vero incorporea.

Et spiritus [illegible] a corpore. Anima vero non potest a corpore a:

[illegible]. Et spiritus cum separatur a corpore perit in se ipso.

Anima quae movet corpus et praestat ei vitam atque sensum

[illegible] spiritus et spiritus operatur [illegible] absque mediato:

re. Anima vero movet corpus et praestat ei vitam. Et quia

prima causa [illegible] est anima et operatur [illegible] spiritus vero

est 2a causa [illegible] causa vitae et spiritus [illegible] atque motus

eadem enim cum corpore actionum causa est maior et dicitur

Tractatus 3 [illegible] ultimus huius libelli

non causa longior quam est magis causa [illegible]

[illegible]

Saeno [illegible]

[illegible]

Saeno [illegible]

[illegible]

Eadem est corpus humanum continentibus ex partibus diversis quoniam

vasa dura et tenera nervi et vene et [illegible]

partibus humanis [illegible]

et [illegible] membro et [illegible]

[illegible]

humanum [illegible] ossa nervi et vene [illegible]

[illegible]

Saeno [illegible]

[illegible]

Saeno [illegible]

[illegible]

Dicitur quoniam [illegible]

[illegible]

Omnes spiritus qui sunt in membris partibus subtilior et maior

et solidus erit ad capiendum actus anime in membris partibus corporalibus

et apertior secundum quantitatem quantitatis et claritatem subtilitatem

[illegible]

Saeno [illegible]

[illegible]

Spiritus [illegible]

[illegible]

Saeno [illegible]

[illegible]

anima intellectiva in uno homine est magis subtilis quam in alio, sic etiam et sensus et vegetativa in hominibus est subtilior quam in plantis.

Et propter hoc dixerunt antiqui philosophi animam sequi complexionem corporis. Unde ergo complexio corporis fuit imperfecta et inequalis erat et antiqui animam inequalitate perfecta. Unde complexio membrorum magis fuit imperfecta et magis fuit perfecta imperfectius erat spiritus et eo quod ei debebit magis subtilitatis et imperfectius erat [illegible]

[illegible]

Et ideo sunt virtutes anime in pueris imperfecte et in mulieribus imperfectius. Et similiter sunt in quibusdam in quorum complexione vincit calor aut frigus propter propinquitatem

eorum ad solem vel propter longitudinem eorum a sole ut sunt ethiopes et eorum oppositi [illegible] Nam pueri sunt magis perfecti quam homines propter defectum autem in mulieribus [illegible] Nam ipse debiliores sunt [illegible] magnum calor vel magnum frigus in ethiopia propter propinquitatem solis [illegible] et propter nimium calorem [illegible] Ex opposito contingit in partibus frigidis propter longam longitudinem a sole [illegible] ut in dacia et norwegia [illegible]

Sciendum [illegible]

Diceret quis [illegible]

Et propter hoc similiter sunt anime in spiritu diverse quia sunt spiritum [illegible] auditus et perfectionis eo quod spiritus [illegible] spiritibus sunt [illegible]

Elaciog de vita et moribus phorum autoritates maxime

Tales philozophus [illegible] athenis claruit hic primus sapiens appellatus [illegible] qui et septem sapientes [illegible] cum ti se tales [illegible] dicti [illegible] naturalis [illegible] speculator et in [illegible] [illegible] et [illegible] astrologie et [illegible] phos [illegible] de astrologia tractasse et [illegible]

[illegible]

Solon phus unus de septem sapientibus grecie [illegible] athenis [illegible]

[illegible]

Chilon phus lacedemonius unus de septem sapientibus grecie [illegible]

[illegible]

Pittacus [illegible] phus [illegible] unus de septem sapientibus grecie [illegible]

[illegible]

Bias [illegible] unus de septem sapientibus grecie [illegible]

[illegible]

[illegible] filias custodiunt [illegible] eas et singulas dotes habentes sub fida custodia reliquit ad parietes [illegible] pietate. Et detestans [illegible] pietatem qui [illegible] crudelissimum hostes fuisse [illegible] [illegible] mittit [illegible] ad [illegible] pari placatus animus postulatis. Claruit autem tempore Sedechie regis unde [illegible] fuit [illegible] honestum et [illegible] complacere studeas [illegible] duos amicos [illegible] inimicos [illegible] amicorum [illegible] alter erit inimicus inimicorum vero alter [illegible] amicus [illegible] Vitia [illegible] multo et bonum tempore [illegible] fuit [illegible] servus [illegible] [illegible] vialarum [illegible] bonum [illegible] deos [illegible] [illegible] amicos elige [illegible] et serviendo [illegible] beas [illegible] amicos [illegible] [illegible] affectu [illegible] [illegible] gloria [illegible] Consilio [illegible] facit Interrogatus [illegible] quod [illegible] bonum [illegible] Interrogatus ab [illegible]

Cleobolus

[illegible] philosophus [illegible] unus de septem sapientibus [illegible] in Grecia claruit tempore Sedechie regis [illegible] [illegible] amicos [illegible] amicis [illegible] inimicos [illegible] [illegible]

Periander

[illegible] philosophus unus de septem sapientibus claruit tempore Sedechie regis [illegible] [illegible]

Bolonistes

[illegible] philosophus [illegible] in libro de mirabilibus mundi [illegible] [illegible]

Anaximander

[illegible] philosophus [illegible] [illegible] claruit tempore [illegible] [illegible] astrologie [illegible]

Anacarsis philosophus [illegible] [illegible] Greca [illegible] [illegible]

anacersis [illegible] [illegible] amicitiam [illegible] [illegible] interrogatus quid posset [illegible] [illegible] interrogatus [illegible] [illegible] interrogatus quid [illegible] bonum et malum lingua ait

Epimenides

philosophus Cretensis scripsit de [illegible] et ortu divino libros [illegible] versuum [illegible] de [illegible] libros [illegible] scripsit [illegible] de [illegible] apud Athenas [illegible] sapientissimum tempore claruit [illegible] septem

Omerus

poeta [illegible] in Grecia claruit tempore Saul regis [illegible] ab Atheniensibus [illegible] [illegible] [illegible] libro primo [illegible] [illegible] [illegible]

Zeleucus

princeps [illegible] claruit tempore [illegible] [illegible]

Pitagoras

philosophus natione [illegible] claruit tempore [illegible] regis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

grecos convenit c[on]motales an[im]as eo[rum] dicebant ea[s] de corporib[us] ad corpora transire docent aut pitagoras h[ec] enigmata statera ne transilias, i[d est] ne p[re]teritas iusticia[m] ... gladio ne fodias, i[d est] iratu[m] ... maledictis ne lacessas Per via[m] publica[m] ne ambules ...

[illegible]

Anaxagoras ...

[illegible]

Crates ...

[illegible]

Simonides ...

[illegible]

Esopus ...

[illegible]

Zeno ...

[illegible]

studio cessauit De hic ait seneca libro de tranquillitate animi ... naufragio ... philosophari ...

[illegible]

Socrates ...

[illegible]

Socra-tes ...

[illegible]

fac ut rei tue ipse sufficias. Interrogatus quid discendo integra[illegible]
[illegible] ut eum [illegible] sapere precepta dum precepta sapere in-
quit [illegible] necessaria sunt [illegible] ut [illegible]
Interrogatus quomodo fama acquiri posset ait si [illegible]
optima et locutus fuerit pauca. Interrogatus [illegible]
[illegible] postulamus [illegible] ait [illegible]
[illegible] arbitrabatur [illegible]

Aristippus philosophus cirenensis athenis claruit [illegible] ait [illegible] Dionisio [illegible] Plato [illegible] quinquaginta dragmis [illegible] aristippus [illegible]

Demostenes orator athenis claruit [illegible] Phillippus rex macedonum athenis [illegible] Demostenes [illegible] oratoribus [illegible] athenienses [illegible]

Ypocras [illegible] medicus [illegible] apud athenas [illegible] Ypocras [illegible] apollo [illegible] astrologus [illegible]

Euripides poeta [illegible] archelao rege [illegible]

Diogenes philosophus [illegible] Interrogatus [illegible] Alexandri [illegible] diogenes [illegible] Interrogatus [illegible]

[illegible] diogenes [illegible] Interrogatus [illegible]

Plato philosophus atheniensis [illegible] Socratis [illegible] philippi regis macedonum [illegible] Interrogatus [illegible] Interrogatus [illegible]

[illegible]

quis tracior aut cui sufficat ... interrogatus quis esset eis bonorum morum aut malorum hominum mores pati ... Interrogatus qualiter locorum vel urbium habitacio sit vitanda, ait ubi ... et iniqua mala prevalent bonis. Et ubi plurimi dominantur. Interrogatus in quo quis possit gratiam principum obtinere, ait: Si insipientibus ipsis seipsa voluntates, si non sapientibus ... nec vel ... omnes ... ne obmittas

Aristoteles philosophus eminens gente macedo primus ... Platonis fuit discipulus. Hic adiit ... donavit ... factus autem annorum octo et septem venit Athenas ubi ... Socrati tribus annis quo mortuo ... Platoni annis viginti octo ... stendit autem ... in Academia ... nomine ... Athenomatice ... esse meruit ... sensibus ... agilitate corporis et perspicacitate ingenii ... vixit annis sexaginta duobus in optimo mentis vigore et ... composuit ut ait Laercius libros circiter trecentos ... tractatus ... legitur ... quomodo ... fuit ... dicta sunt ... in neutram partem loqui ... quoniam qui se laudat ... est, qui se vituperat stultus est. Item ... verecundiores ... debemus ... de dijs agere ... Item dicebat de duobus hominibus ... de illo in quo bona non sunt et ... de ipso ... acceptat et gaudet. Et de illo de quo mala ... et inde turbatur. Item dicebat radices disciplinae ... amaras fructus vero dulces. Item ... indiget disciplina ... documento et sollicitudine. Item dicebat ... parentibus honorabiliores ... eos qui instruunt quam qui genuerunt ...

[illegible]

Apuleius philosophus platonicus ...

[illegible]

Xenocrates philosophus ...

[illegible]

Demades atheniensis philosophus ...

[illegible]

Epicurus atheniensis ...

[illegible]

... voluptatis assertor et approbator ... valde ... omnes ... libros ... et ... urbibus ... consiste ... cura et sollicitudine ... parare ... voluptate ... abutendo ... nos non posse dicebat ... cogitemus ... labore et cura ... indiget ... Epicurus philosophus ... voluptatem summum bonum ... et ... Seneca de egregijs epicuri dictis ...

[illegible]

Theofrastus philosophus ...

[illegible]

Ptolomeus philosophus ...

[illegible]

et ingenio fuit enim in quadrupliciabus valde doctissimus

Zenon Stoicus phylosophus tempore Ptolomei floruit. Hic fuit illa sua sapientia et non possessione fidentior [illegible] ut cum eius [illegible] cedere affectibus [illegible] ut ait Seneca [illegible] malum est gloriosum [illegible] gloriosa mors [illegible] et [illegible] ut phylosophus morte vinceret [illegible]

Statius Cecilius poeta comicus et contemporaneus Ennii poete natione gallus claruit Rome [illegible] Mediolani autem obiit [illegible] fuit [illegible] ut ait Agellius [illegible] fronte hilari corde vero tristi [illegible] duos libros [illegible] poetas metricos [illegible] Achillemeides [illegible] Thebaidos

Titus Livius hystoriographus et tragediarum scriptor illustris Rome claruit [illegible] Iulii Cesaris [illegible] fuit natione Patavinus [illegible] Padua ubi mortuus est anno [illegible] imperii Tiberii Cesaris vixit autem annos inter octuaginta. Scripsit [illegible] egregie de gestis Romanorum [illegible] Hanibale [illegible] libros centum

Scipio Romanorum consul ab eventu victorie [illegible] Affricanus dictus [illegible] qui [illegible] sua probitate devicit [illegible] victoriam magnam [illegible] et laudabilibus actis [illegible] in hystoriis romanorum [illegible] auditor fuit [illegible] cuius dicta et acta [illegible] fuit [illegible] optimus moribus [illegible] ut [illegible] liberalis [illegible] ut ait Augustinus libro [illegible] de civitate dei [illegible] magnus et [illegible] optimus [illegible] Romano imperio Cartaginem [illegible]

[illegible]

Tulius cognominatus Marcus et Cicero romanus nobilis [illegible] Romanorum [illegible] claruit [illegible] Ciceronis [illegible] libros [illegible]

[illegible]

Marcus Porcius Cato phylosophus et poeta latinus claruit

rome [illegible] fuit ut [illegible] eius [illegible] laude [illegible] vituperando [illegible] ut dicit [illegible] Salustius [illegible] magis [illegible] Augustinus libro [illegible] de civitate dei [illegible]

Salustius phylosophus et poeta claruit tempore Tulii [illegible] scripsit de bello Catherinario librum [illegible] de Iugurtino librum unum [illegible] Ciceronis [illegible]

Plautus [illegible] Rome claruit [illegible]

Plautus poeta comicus [illegible] Rome claruit fuit autem eloquentissimus [illegible]

[illegible]

Virgilius [illegible] omnes poetas [illegible] natione Mantuanus [illegible] Cremone [illegible]

[illegible]

Mensuresti hystoriographus scripsit [illegible] libros de bello [illegible]

Terentius publius poeta comicus [illegible] Rome claruit tempore Octaviani augusti [illegible] scripsit autem comedias [illegible] libros elegantes in [illegible]

Varro Marcus Rome claruit [illegible] Octaviani imperatoris [illegible]

[illegible]

[illegible]

Oracius flaccus

[illegible]

Sextus

[illegible]

Ouidius naso

[illegible]

Valerius maximus

[illegible]

Seneca

[illegible]

Quintilianus

[illegible]

Plutarchus

[illegible]

Plinius

[illegible]

Ptolomeus

[illegible]

Secundus

[illegible]

Quid est mulier hominis confusio insaciabilis bestia continua sollicitudo indesinens pugna cotidianum dampnum domus tempestatis, solitudinis impedimentum viri incontinentis naufragium adulterii vas periculosum prelium animal pessimum pondus gravissimum aspis insanabilis humanum mancipium. Quid est amicus equalitas animorum. Quid est fides in cognitis rei certitudo invisa. Quid est vita beatorum leticia miserorum mesticia exspectacio mortis. Quid est mors eternus sompnus dissolucio corporum divitum pavor pauperum desiderium inevitabilis eventus incerta peregrinacio latro hominis sompni pater fuga vite viventium discessio resolucio omnium. Quid est senectus optatum malum mors [illegible] venire mortem incolumis languor. Quid est pes refugerium laboris dubius eventus. Quid est navis inmarina operacio domus sine fundamento avis lignea [illegible] incerta. Quid est littera custos historie assiduator memorie. Quid sunt divicie cura [illegible] curarum mater. Dilectacio verenda insaciabilis [illegible] desiderium inexplebile res desiderata occultum [illegible] inopia concupiscencia. Quid est paupertas odibile bonum sanitatis mater curarum remocio sapientie repertrix negocium sine dampno possessio sine calumpnia indetractabilis [illegible] incerta fortuna sine sollicitudine felicitas.

Galenus insignis medicus toto orbe celebris natus apud Pergamum [illegible] interpres fuit et claruit [illegible] Alexandrie et Rome tempore Antonini imperatoris [illegible] volumina [illegible] medicali [illegible] vixit annis octuaginta septem [illegible] librorum medicinalium [illegible] in [illegible] medici [illegible] sue potest [illegible] agnoverit [illegible] sepe fallitur et bonum reputat [illegible] medici [illegible] loco et vice [illegible] mandatum [illegible] medicus [illegible] et [illegible] curare [illegible]

Trogus pompeyus atheniensis historiographus [illegible] claruit tempore Antonini imperatoris [illegible] historias [illegible] sermone [illegible] per libros quadraginta [illegible] quorum abbreviator Iustinus [illegible]

Petrus [illegible] atheniensis claruit tempore [illegible] imperatoris [illegible] et [illegible] dicat se non invenisse [illegible] immortalis [illegible] ut aut [illegible] libro [illegible] antiquus posuit [illegible] et [illegible] misterium.

Claudianus poeta claruit Rome tempore Theodosii senioris [illegible] libros metros [illegible] Claudianum [illegible] Claudianum [illegible] et [illegible]

Simachus patricius claruit Rome tempore Anastasii imperatoris et sua [illegible] publicam [illegible] scripsit librum epistolarum [illegible] notabilia [illegible] medias [illegible] Nam [illegible] optimus [illegible] alterius [illegible] vita et moribus [illegible] fuit [illegible]

Providendis epistulis quo ad earum

partes essenciales ac [illegible] per breve notatu dignum in medium duxi, [illegible] parata esse more vetusta [illegible] salutem [illegible] Pro [illegible] elucidacione [illegible] Notandum [illegible] Antonii [illegible] epistolarum [illegible] in nostrorum [illegible] tractatulum conscripsit [illegible] veteri moderni [illegible] et oratores [illegible] duas [illegible] partes [illegible] esse [illegible] salutacionem [illegible] epistolam [illegible] ut [illegible] in prima [illegible] notatur [illegible] salute vel [illegible] Salutem domino petro dicat et [illegible] Antonii [illegible] cum [illegible] epistole [illegible] longissimus [illegible] notare [illegible] ornate [illegible] in prima parte [illegible] loca [illegible] Deinceps [illegible] clarissime [illegible] velit fieri [illegible] ut petendo [illegible] mandando [illegible] narrando [illegible] Ultimo adde [illegible] clarissime [illegible] epistolam [illegible] quod

velit ab eo cui scribit impetrare sicut quod sunt [illegible] et id [illegible] loco ponat. Cogit [illegible] ad scribendum [illegible] potuerit et [illegible] frontispicio [illegible] epistole sue collocet. Postremo [illegible] aptum epilogum [illegible] libris epistolarum familiarum et [illegible] narrat [illegible] gestas [illegible] hortatur vel petit [illegible] comoda ut comodata [illegible] Si fecerit ut [illegible] ventura [illegible] Omnis igitur epistole [illegible] et [illegible] salute [illegible] Pars [illegible] cause [illegible] ut [illegible] videatur et [illegible] clare [illegible] obscure ut [illegible] videant [illegible] posita [illegible] in epistola [illegible] clausularum [illegible] copia latinitatis [illegible] ornatus [illegible]

Pro illis [illegible] habendis legendus [illegible] poetarum princeps Cicero in epistolis [illegible] Virgilius [illegible] Oratione et oratoribus [illegible] romane latine eloquencie [illegible] doctissimorum virorum [illegible] oratoria palma [illegible] latinissimus [illegible] oratore et epistole [illegible] doctissimus [illegible] latinus [illegible] barbarum [illegible] grammaticorum [illegible] latinitate [illegible] autores legendi sunt et [illegible] oratoriam et poeticam [illegible] moderniorum epistole [illegible] negligende sunt precipue epistole [illegible] Ieronimi [illegible] Senece [illegible] Leonhardi Aretini et [illegible] vestigiis inherere [illegible] fontibus [illegible] doctrina et eloquentia [illegible] animadvertendum [illegible] oratorum et [illegible] utilitate [illegible] exercitacionem [illegible]

Phillippus dux [illegible] epistole [illegible] Pars [illegible] a nobis viri venerabiles [illegible] illustrissimo parente meo patre [illegible] [illegible] Primatus [illegible] causa impellente [illegible] vos [illegible] hortamur ut [illegible] obliti [illegible] vetus [illegible] bellis [illegible] pars [illegible] conclusio [illegible] velitis [illegible]

De partibus epistolarum [illegible]

Tametsi nunquam aliquid meritum [illegible] nec ultro citroque [illegible] collata sint [illegible] tua fama [illegible] liberalitatis et magnificencie tue [illegible] non solum [illegible] te [illegible] agnoverit ut non [illegible] de te meritis beneficencia [illegible] Sed omnes [illegible] ad [illegible] exhibere. Obsecro igitur [illegible] oro et obtestor ut [illegible] amplecti velis quo studium meum [illegible] laudabile [illegible] Et [illegible] longe [illegible] possim [illegible] vale [illegible] dilatare [illegible]

In nomine domini amen

260

Circa initium libri de generacione et corrup-
cione aristotelis Queritur primo utrum de
corpore mobili ad formam sit sciencia tanquam
de subiecto proprio attribucionis huius libri Cuius gene-
ratio ... Arguitur primo quod de corpore
mobili ad formam non sit sciencia quia tale est
generabile corruptibile et sensibile et per consequens
singulare sed de corporibus singularibus et corrup-
tibilibus non est sciencia secundum sententiam philosophi et
incorruptibilibus ergo etc. 2° sic de non
ente non est sciencia sed multa sunt generabilia
et corruptibilia que non sunt ut rosa pluuia
et cetera huiusmodi ergo de corpore generabili et cor-
ruptibili non est sciencia Tercio sic sciencia
denominatur a suo subiecto sed hec sciencia dicitur
de generacione et corrupcione ergo corpus generabile
et corruptibile est subiectum huius sciencie et non
corpus mobile ad formam In oppositum
sunt omnes actores expositores in hoc
libro In responsione Racione est primo
quia in libro phisicorum determinatur de corpore
mobili secundum quod est commune corporis mobilis
et in libro de celo et mundo determinatur de
corpore simpliciter mobili ad ubi Et in
isto libro determinatur de corpore mobili
simpliciter ad formam in generali sive sit substancialis
sive accidentalis sive sit forma corporis
mixti sive simplicis sive perfecti sive
imperfecti Et de corpore mobili
simpliciter ad formam mixti imperfecti prout
est in via ad tale mixtionem determinatur
in libro methheororum Sed de corpore mobili
mixto ad formam minerali determinatur in
libro de mineralibus Et de corpore mobili
mixto ad animam determinatur in libris se-
quentibus libri de anima Et quod patet quod
iste liber tenet secundum in ordine inter libros
naturalis philosophie Racio quia generale est ante speciale
sed liber phisicorum est primus Et quia motus ad
ubi est simplicior aliis motibus et est
prior sed liber de celo et mundo tenet
2um ordinem Et quia aliquid prius est simpliciter
quod contracte ideo corpus mobile ad formam
in generali prius cadit in consideracione sciencie

Et corpus mobile ad formam determinata etc.
patet ordo huius libri ad alios libros philosophie
naturalis Racione 2° Et corpus mobile
generabile et corruptibile duplicatur consideratur
Uno modo singulariter alio modo singulariter Et hoc modo generatur
et corrumpitur nec de ipso est sciencia Alio modo
consideratur secundum quod universale abstractum a singularibus
in quibus est comparando ipsum ad suas causas
et principia universalia in quibus esse habet Et
hoc modo de ipso est sciencia Sicut racio mo-
bilis est immobilis et immobiliter sibi inest
Et racio generabilis est ingenerabilis unde
licet sit verum dicere de corpore naturali
accepto universaliter quod sit generabile et corrup-
tibile et possibile non tamen sit acceptum modo
generabile aut sentitur possibile secundum sententiam ex
consequenti per quanto est in singularibus Nec racio
argumenti sic dicatur quod possibile est in rerum
Ergo de nullo verum est dicere quod sit possibile
nisi singulare Et similiter actus et operaciones
sunt singularium ergo de nullo potest dici quod sit
generabile et corruptibile nisi sit singulare
... non possibiliter quantum ad actualem seperationem
non sit nisi ... singulare ita quod illud
quod ... est singulare sed ... possibiliter
respiciat possibile est universale Non nisi hic color particularis
est ... obiectum visus ... potencia
videndi nisi hic color sed color in generali ...
... ... colores est obiectum visus
... non videtur nisi color particularis Et
... dicitur de generabili et corruptibili
respectu generantis et corrumpentis Racione
3° quia motus et mutacio ... ...
... respicitur sed ... respicitur ...
In qualitate quale et ubi respicitur motus Mo-
tus autem ad ... non potest dici motus ad formam
quia ... acquiritur in mobili aliqua
ad forma ... et ita ... corpus mobile
ad formam ... mobile ad substanciam quantitatem
et qualitatem Sed quia ... istius motus ...
est ... principalior ... hic ...
agitur de omni motu ad formam sed iste
liber denominatur a generacione et corrupcione
tamquam a principalibus partibus subiecti Nec
... hic sequitur quod corpus generabile et corrup-
tibile sit subiectum huius sciencie quia non ...
... denominatur a suo ... subiecto
Istis premissis sit conclusio responsalis
ad quesitum de corpore mobili simpliciter ad formam
est sciencia tanquam de subiecto proprio huius sciencie

Prima pars patet quia cuiusque mole ad formam est eius intellectus sive causas partes et proprietates. Ergo secunda pars patet per diffinitiones subiecti attributionis alias datam. Sed

Dubitatur 2. Utrum de corruptione sit scientia naturalis. Et videtur quod non quia corruptio non est naturalis immo preter naturam. Ergo etc. Item aqua res dicitur naturalis duntaxat unde quod cadit sub intentione nature. Et hec dux vel sub intentione universalis vel particularis. Unde corruptio cadit sub intentione nature universalis non primario sed ratio pro quanto non fit generatio unius sine corruptione alterius. Sed corruptio est contra naturam particularem. Alio dicitur aliqua res naturalis quia manet secundum naturam ita quod habeat fundamentum in aliqua parte nature. Et hoc modo corruptio dicitur naturalis quia habet fundamentum in materia privationi iuncta. Ideo de corruptione est scientia naturalis. Dicitur ultra quod scientia naturalis non est practica sed non solum sed considerare vim oppositorum et sic est speculativa quia causa est oppositorum. Ideo non solum considerare generationem immo et corruptionem que generationi opposita est.

Dubitatur 2o. Utrum re corrupta possit manere scientia eius in anima. Ad hoc respondet Egidius de Roma. Et res habent triplex esse unum in seipsis et hoc habent cum existunt in rerum natura. Aliud esse habent in suis causis. Et aliud esse habent in intellectu. Et hec tria esse habent per ordinem. Nam si res sunt in seipsis tunc sunt in suis causis et in intellectu. Si non sunt in suis causis non oportet quod sint in seipsis sed tunc sunt in intellectu. Aliqua non sunt in intellectu que nunc habent esse in suis causis nec in seipsis ut sunt circa nos. Si ergo res non sunt in seipsis dummodo tamen esse in suis causis habeant tunc sunt scibiles quia quiditas rei materialis est obiectum intellectus nostri. Et ad hoc quod cognoscatur ab intellectu sufficit quod habeat esse in potentia. Nec placet iste modus dicendi Egidio sed quod destructa re quantum ad esse actualis existentie remanet esse in natura quia impossibile est quod destruatur necessitas esse existentie et remaneat esse in natura quia destructis principiis subiectis ipsius est aliquorum remanere. Nisi sic dicere voluerint intelligere quod remaneat esse

in potentia tamen in principiis scilicet activis et passivis proximis et remotis. Et ita non remanet nisi in potentia activa et passiva et non formali quia ipse non potest representare formam. Sed ergo ea positio sufficit ad hoc quod res scita remaneat scientia apud intellectum sed tamen verum est ut fatetur Egidius quod de novo non possumus acquirere scientiam de aliqua re generabili et corruptibili nisi habeat esse actuale quia intellectus noster non accipit scientiam nisi mediante sensu qui est sensus rerum existentium actu existentium. Sed cum scientia est acquisita postea re destructa quantum ad esse actuale tamen remanet in sensu fantasmata rei sensate et in intellectu species intelligibiles quibus mediantibus adhuc sunt res intellecte a nobis. Si non necessario audivissemus rosam non haberemus scientiam de ea. Sed postquam habemus speciem de rosa ipsa corrupta et manente in suis causis possumus habere scientiam de ea. Nam species intelligibilis est existens in intellectu in forti cognitione rei. Et ipsa res est existens extra animam in esse naturali variato a esse naturali materiali et remanente formali. Dicitur res ipsa materialis sive per se dicitur sermo nominis nam in sermone res existens extra intellectum est quod male sermo sed conceptus rei formatus in anima per speciem intelligibilem ab intellectu est fortior in sermone nominis. Existimus ergo videtur male scilicet res ipsa que tamen manet fortiter idem sed conceptus ipse apud intellectum nec tamen cadit a sua sermone sed ille etc. Item forte re existente vel non existente in seipsa. Exemplum est de loco qui est immobilis ratione formali que est situs et ordo et gravium et levium et medium scilicet centrum terre cum ut male loco quod est superficies corporis continentis naturaliter. Et ita exemplum est de fluvio et mille aliis.

Ad rationes ad oppositum dicatur quod solutiones omnium patent ex hiis que dicta sunt in questione.

Utrum ponentes unum materiale principium possint salvare generationem distinguendo ab alteratione. Dicitur et sic quod motus et mutationes inter se distinguuntur penes terminos ad quos sunt. Ergo ad distinctionem motuum et mutationum impertinens est distinctio subiectorum. 2o sic

Plures ponentes unicum principium materiale omnem transmutationem [vocabant alterationem] et sic non salvabant generationem distingui ab alteratione. Ergo philosophi antiqui ponentes unicum materiale principium poterant salvare distinctionem generationis simpliciter ab alteratione. In oppositum est Aristoteles in primo et secundo huius libri [illegible] tractatus huius primi. Pro responsione ergo

Sciendum primo quod postquam Aristoteles in physicis posuit materiam huius libri ut continue tractandi consequenter incipit tractare secundum modum [illegible] positum. Et primo determinat de natura generationis et corruptionis et de natura annexorum ipsis scilicet augmentationis, alterationis, mixtionis, actionis, passionis, tactus et proportionis omnis. Et hec est materia per continue huius primi libri. Deinde in secundo libro philosophus agit de natura generatorum et corruptorum et de causis generationis et corruptionis. Determinando autem de natura generationis et corruptionis primo determinat opiniones antiquorum et improbat eas. Deinde secundum opinionem propriam tractat de natura generationis et corruptionis simpliciter. **Sciendum secundo** quod antiqui philosophi ignorabant naturam forme [substantialis] et non concedebant nisi principium materiale. Et ad hoc insufficienter quod posuerunt ipsum esse actu ens. Et quidam posuerunt unum principium materiale aliqui aquam aliqui ignem aliqui aerem aliqui aliquod medium inter aerem et aquam. Alii posuerunt plura principia materialia ut Empedocles posuit quatuor elementa scilicet terram et aquam [illegible] contraria. Sed Anaxagoras posuit infinita principia omiomerica ut infinitas partes ossis [illegible] etc. Sed Democritus et Leucippus posuerunt infinita corpora indivisibilia differentia ordine, positione et figura [illegible] principia rerum. Sed considerandum est quod Anaxagoras et Empedocles contrario modo se habent in positione principiorum quia Empedocles posuit quatuor elementa principia omnium aliorum [illegible] omiomericorum. Sed Anaxagoras posuit omiomerica esse principia elementorum. **Sciendum ultimo** quod generatio simpliciter differt a generatione secundum quid ex parte duorum scilicet subiecti et termini. Subiectum generationis simpliciter est ens in potentia, ut materia que est in potentia ad formam substantialem. Sed subiectum generationis secundum quid est ens in actu substantiali et in potentia secundum quid ad formam accidentalem. Et ita generatio secundum quid non est sicut alteratio

aut alia mutatio accidentalis. Ex parte vero terminorum differunt quia terminus generationis simpliciter est forma substantialis. Et terminus generationis secundum quid est forma accidentalis. His premissis sit prima conclusio.

Et responsalis [illegible] questio. Quod philosophi ponentes unum materiale principium necesse habent dicere generationem esse alterationem. Probatur quia materiale principium secundum eos est unum et idem secundum substantiam in tota transmutatione. Cum ergo secundum eos in tota transmutatione materia sit ens in actu, sequitur quod in tota transmutatione maneat unum et idem in actu. Sed alteratio est quando subiecto manente eodem in substantia et in actu sit variatio in passionibus et in passibilibus qualitatibus. Ergo omnis transmutatio facta in principio quod est actu ens secundum eos est alteratio vel aliqua accidentalis transmutatio, quia omne quod advenit enti in actu est accidens.

Et ita antiqui destruxerunt omnem generationem substantialem. **Conclusio 2a.** Licet ponentes plura principia materialia possent videre salvare generationem et corruptionem distingui ab aliis motibus, tamen secundum ipsos destruuntur omnes mutationes ad formam. Prima pars quia ex congregatione illorum materialium principiorum dicunt res fieri et ex segregatione res corrumpi. Et secundum mutationem eorum in figuris, positionibus et ordinibus dicunt mutationes alias fieri. Ergo apparent videre salvare omnem mutationem. Hoc dicit Aristoteles quod Anaxagoras non cognoscebat. Et sibi ipsi contradicit ponendo scilicet plura principia et dicendo quod generari et corrumpi nihil aliud est quam alterari. 2a pars probatur quia secundum eos ita plura principia materialia sunt plura principia et prima. Cum ergo prima principia non fiant ex alterutro necesse est dicere quod non erunt generabilia nec corruptibilia. Sed si generare est impossibile alterationem erit impossibile. Ergo ponentes plura principia materialia destruunt omnem naturalem transmutationem. **Contra istam rationem** dicit aliquis. Et primo quia aliqua alteratio aliquando est quando substantia transmutatur. Et ita non videtur verum quod si transmutatio sit impossibilis in substantia quod alteratio sit impossibilis in accidentibus. Ad hoc dicendum quod alteratio perfectiva sicut est illuminatio medii est possibilis in aliquo corpore et tamen transmutatio in substantia est impossibilis. Sed ille loquitur de alteratione corruptiva que est cum abiectione proprie [illegible].

[illegible]

Contrarium et receptivum alterius formam substantialem actu in aliquo corpore sicut corruptio formalis. Ergo si corruptio formalis sit impossibilis talis alteratio erit impossibilis, quia corruptio terminus est finis illius alterationis; modo si finis est impossibilis, id quod est ad finem est impossibile. Ergo et id quod est ad finem scilicet alteratio absque fine. Quarto arguitur ad conclusionem: quaelibet transmutatio naturalis est de contrario in contrarium, sed unum contrarium non fit ex alio, ut albedo non fit ex nigredine. Ergo in omni transmutatione naturali necesse est aliquam materiam supponi. Et per consequens negantes unam materiam primam et ponentes plura destruunt omnem motum naturalem. Quinto arguitur ad conclusionem: Si alteratio est necesse est unum subiectum esse, et si unum subiectum sit necesse est alterationem posse fieri, quia omnium transmutabilium ad invicem materia est una ut habetur in textu et postea declarabitur. Ergo negantes unam materiam primam et ponentes plura destruunt alterationem et per consequens omnem transmutationem naturalem. Tertia conclusio: Empedocles in positione sua contradixit sibi quod sibi ... apparet et probatur. Et insufficienter declaravit an sit una materia prima aut plura. Primum patet quia posuit unum elementum transmutari non posse in aliud. Ergo oportuit ... apparet. Secundum patet quia concedit elementa ad invicem non posse transmutari, et per hoc concedit et habet posse fieri mixtum. Hoc contradicit, quia si impossibile est ea ad invicem posse transmutari impossibile est mixta fieri ex ipsis. Tertium patet quia dicit ipse quod elementa sunt ingenita et incorruptibilia et ponit quod adveniente vel amicitia congregantur elementa ... corpora ... sicut unum ... et adveniente lite recuperantur corpora quibus segregantur elementa et distinguuntur. Et ita posuit elementa generari et corrumpi. Sed elementa non possunt amittere nec recuperare formas naturales quaelibet quando generantur et corrumpuntur. Ergo dicit Empedocles quod formam tunc adveniente vel amicitia non corrumpuntur elementa. Sed contra ... quod ... corruptibile et incorruptibile ... in natura ... quod sunt incorruptibile non potest fieri corruptibile nec contra.

Ergo sequitur quod si tunc elementa sunt corruptibilia quod semper. Quarto arguitur quod ista Empedocles non declaravit utrum ipsum aliquod sit primum elementorum vel ipsa elementa sint prima ... quibus aliquod; ergo insufficienter declaravit an sit una vel plura prima. Ad rationes ante oppositum. Ad primam dicitur et conceditur quod ... motorum non est impertinens ad distinctionem motuum; ista motus est actus entis in potentia ... subiecti ... quod est in potentia ad aliquem terminum. Ad secundam dicitur et antiqui posuerunt unam primam materialem quod secundum se est in potentia et non tota substantia rei, sed forma substantialis est de substantia rei, sed distinguit generationem formae substantialis ab aliis motibus. Ergo antiqui philosophi ponentes unam primam materiam concedebant eam actu ens et totam substantiam rei et non modo posuerunt formam substantialem, sed non potuerunt distinguere generationem simpliciter ab aliis motibus. 13

Utrum sit una materia omnium generabilium transmutatione ad invicem. Arguitur quod non: philosophus in septimo metaphysicae distinguit modos ... dicit quod ... materia est una, sed necesse aliquid transmutari in eo ... transmutatione est ... motus. Ergo non ... transmutabilium ad invicem habent unam materiam ... quod ... est in potentia ad ... ista materia quae non est in potentia ad generationes ... Et ... materia sit in potentia sicut ... materia sic de ... Ergo in omnibus corruptibilibus non reperitur una ... quod in eis non reperitur una materia. Sed contra: omnium transmutabilium ad invicem materia est una vel est una forma ... non est una ... Ergo materia ... est una in octavo ... philosophus in secundo capitulo huius primi tractatus qui ... ponentes plura principia materialia dicit quod omnium generabilium transmutationum una est materia.

[illegible]

Pro responsione sciendum est primo
ex ut ponitur dicitur Materia duabus consideratur
uno modo ut est prima denudata scilicet et expo-
liata per intellectum ab omni forma et dis-
positione Alio modo consideratur materia prout est
disposita ad susceptionem istius forme uel
illius Et secundum hec ponuntur due conclusiones
Prima conclusio Materia accepta primo modo est una
in omnibus generabilibus et corruptibilibus probatur
quia in quolibet genere causarum est status et
deuenire ad primum unum ut patet in 2o
methaphysice Sic ergo est deuenire ad unum
primum efficiens et ad unum ultimum finem
et ad unam primordialem formam Ita
est deuenire ad unam primam materiam
Item in omni motu et mutatione
semper supponitur aliquid quod non acquiritur
neque abicitur quod manet sub utroque
termino mutationis hoc autem non est forma
ergo est materia et propositum Secunda conclusio
Materia secundo modo est disposita ad suscep-
tionem forme determinate non est una in omnibus
generabilibus transmutationem admittentibus probatur
quia actiuorum et passiuorum actus requirunt actiuorum et activi-
tatem cum actus propriis accipitur in propria
potentia Cum ergo materia secundum suam naturam sit
in potentia ad formam scilicet secundum di-
uersitatem formarum est diuersitas materie
ut liquefactibilium materia est aqua Et ip-
flammabilium ignitorum materia est sicca et
unctuosa ergo conclusio uera Sed dubitatur
Si materia sit una in omnibus transmuta-
bilibus quo est una an numero specie genere
uel analogia Ad hoc respondetur
Quod materia prima non est una per aliquam unam
formam sed est una per indifferentiam Cum a
quo intelligitur sine forma et dispositione non
intelligitur in ea aliquis actus et ita non
intelligitur in ea aliquod principium pluralitatis quod autem
unus est actus ibi nulla est distinctio cum
distinctio fiat ab actu ideo materia prima secundum
se considerata est una per indifferentiam sicut
corpus est unum non per unam formam sed
per indifferentiam ad omnem speciem et de termina-
tionem unitas contractio determinatur
ut recedendo ab illis que faciunt distinctionem
que faciunt distinctionem remanet aliquid unum
per indifferentiam Sic ergo patet quo materia prima
est una Ad rationes ante oppositum
Ad primam dicendum quod ea sunt eadem numero
que habent materiam unam proximam secundum rem

Et indiuiduale sed ea non sunt eadem numero
que habent materiam remotam unam scilicet per
indifferentiam Ad secundam dicendum Et quamuis
quedam generabilia non sint in potentia propinqua ad
quedam tamen ex quibus generabilia possunt fieri ad formam
potentiam remotam inest forte accidat per cer-
tum per actionem propriam in medio quamuis quod ex
genere mixti non potest fieri lapis nisi appo-
natur alia materia Ad tertiam dicendum Ex
materia omnium generabilium non est eadem secundum esse sed
est eadem per se secundum suam essentiam si accipi-
atur per se Si autem accipiatur ut est per
quantitatem est per se et quantitate sed non per eo

Democritus ponens corpora indiuisibilia
principia rerum possunt saluare distinctionem generationis
simpliciter ab alteratione et aliis motibus Dicitur
quod sic Illa ratio est quia generatio fit ex hiis in
que resoluitur Sed corpora naturalia resol-
uuntur in corpora athomalia positione
ordine et figura differentia ergo ex hiis
fiunt et componuntur et per congregationem huius
congregationis huius corporum fiunt generationes et per
segregationem corruptiones Et per transmutationes
huius corporum indiuisibilium in positione ordine
et figura fiunt alterationes Et per recessum
et accessum augmentationes et diminutiones
eorum Secundo probat Democritus quod posuit posito
in esse secundum scilicet impossibile Sed per que est con-
tinuale secundum quamlibet partem sine puncto dato
quod secundum aliquam partem est diuisibile et de facto
diuiditur ergo secundum quamlibet quia non est maior
ratio de uno quam de alio Ponatur ergo quod
aliquod corpus sit actu diuisum secundum quamlibet
partem uel ergo diuisorum fiunt in nihil re-
manebit uel remanebunt magnitudines
diuisibiles uel puncta uel superficies uel
passiones uel corpora indiuisibilia Sed
nullum horum potest dici sit ultimum Non
primum quia tunc corpus esset in nihilo fieret Nec
secundum quia tunc corpus non esset diuisum Nec tertium
quia punctum additum puncto non augmentabit
ipsum Et idem sic patet quia in linea sunt bina duo
puncta in actu linea tamen Et si
diuidatur in duas medietates fient quattuor
puncta Si ergo puncta aliqua augerent in
magnitudine diuisa sit plura puncta in
actu quam non diuisa Sequeretur quod omnes
partes magnitudinis sit simplex quantitatis et coretes

quod totum quantum resolutionem eius corporibus non
relinquantur puncta. Et eadem ratione
potest probari quod neque superficies quia cum
superficies sint indivisibiles secundum profundum
addita alteri non augebit ipsam secundum
profundum. Cum igitur corpus sit profundum non
potest componi ex superficiebus et per consequens neque
resolui in superficies. Nec potest dici quod re-
linquatur passio quia illud quod relinquitur
ex divisione segregabile est ab alia divi-
sione facta et per se subsistat. Sed nulla
passio separabilis est a subiecto ergo dissoluto
corpore non potest relinqui passio. Relinquitur
ergo quod corpora que dividuntur dividuntur
in corpora indivisibilia et per consequens componuntur
ex ipsis. Et ponenda sunt talia. Item
arguebat Democritus sic: quemque apparet
diversum secundum sensum et unum sicut aqua corporalis
secundum substantiam indivisibilia ergo ponenda sunt
talia. Item illa sunt ponenda per que potest
salvari generatio et corruptio rerum. Sed generatio
et corruptio non potest salvari nisi segrega-
tione et congregatione principiorum primorum et e-
orum et indivisibilium quia si essent divisibilia
esset procedere in infinitum. Corpus etiam non potest fieri
ex non corpore ergo oportet ponere corpora atho-
malia quorum congregatione generantur res et
segregatione corrumpuntur. In oppositum est Aristoteles
in 3o et 4o celi et hic totaliter per rationem.

Sciendum est primo quod postquam Aristoteles re-
citavit opiniones antiquorum ex principiis rerum
naturalium et ostendit quod nullus eorum secundum veri-
tatem salvabat dissolutionem transmuta-
tionem naturalem consequenter comparat positiones
platonis et democriti ad invicem. Pro quo sciendum
est 2o quod plato posuit corpora componi ex
superficiebus et resolui in superficies. Sed
autem sunt opinio democriti falsis pluribus
rationibus cum oppositum posuit in corpora
indivisibilia per rerum principia. Et ad salvandum
diversitatem quam secundum sensum apparet posuit huius
corpora de infinitis figurarum. Et secundum quod fi-
gurarum congregantur aliter et aliter figurata
generantur diversa. Sicut ex eisdem literis
aliter et aliter compositis fiunt tragedie
et comedie. Et secundum quod huius corpora indivisi-
bilia in aliquo corpore se habent in situ et
positu et ordine dicebat tale corpus alterari
sicut colores apparent quantum ad situm sicut quantum ad
et quantum ad situm. Ultimo sciendum

est quod in magnitudine democritus habuit aliquid corpus
fit quasi in modo praedicto. Et sic licet possint
corpus divisibile posse dividi secundum quodlibet
signum non potuit quod dividatur secundum quodlibet
signum continuativum. Sed secundum quodlibet signum in
quod potest dividi secundum quodlibet signum divisivum
et continuativum. Tunc divisione facta non
remaneret aliquod corpus neque continuum et
per consequens neque componeretur aliquod corpus. Sed ac-
cidit corpus dividi in ea ex quibus compo-
neretur quod corpus fieret ex non corporibus quod
habuit democritus pro inconvenienti. Ideo premissis
Sit prima conclusio: positio platonis est
rationabilior positione democriti. Probatur quia
rationabilius est corpora componi ex non corporibus
quam ex corporibus ergo rationabilius est corpora componi
ex superficiebus quam ex corporibus quam ex cor-
poribus indivisibilibus ut posuit democritus.
Secunda: plato per suam positionem non potuit sal-
vare nisi generationem et corruptionem. Democri-
tus autem salvabat apparentias omnes aliorum
motuum. Et plato ad hunc non locutus
est de aliis generationibus sed solum de generatione elemen-
torum. Democritus autem de omni generatione causa
locutus est. Ergo etc. Item platonis ratio contra
suam positionem persuadebat logica et
proximo philosophi naturali. Arguebat enim sic:
si non sint data lineas superficies indivisibiles et
quod constituent corpora sequitur quod omnia
triangula sunt multe alie figure quod est
falsum. Et democritus vero propriis et physicis
suam positionem persuadebat. Ut in rationibus
ad oppositum. Democritus enim considerabat
singularia et particularia que sunt plura a quibus
experientiam sumebat sed plato considerabat
universalia que sunt pauca et omnia ad singularia
de quibus ut libet non habebat experientiam. Ideo
dicitur in textu quod platonici qui fuerunt de numero
existentium inexperti — inexperti intuentes
ad pauca et ad universalia facile declara-
verunt. Et hoc est quod solet dici
quod respicientes ad pauca de facili
pronunciant. 3a conclusio: licet positio
democriti sit magis apparens quam platonis
tamen ad eam sequuntur multa impossibilia.
Probatur quia cum omne corpus sit continuum omne
corpus est divisibile ergo non sunt ponenda
corpora indivisibilia. Item punctum additum
puncto non auget ipsum quia est indivisibile
ergo nec corpus indivisibile alteri additum
augebit ipsum. Et per consequens ex corporibus

[illegible marginal notes at head of page]

Et corporibus indivisibilibus non potest aliquid divisibile componi. Nec etiam primo quod dicit Democritus quod corpus dividitur secundum quodlibet signum divisibile et non continuatur quia ubi possit fieri divisio. Linea in linea usque in puncta secundum eum continuatas partes lineae ad invicem et superficies quae fit eadem divisio et ita usque secundum eum continuatur et divisum. Tertia conclusio. Generatio non est ex quo congregatio atomorum et per aliquam nec corruptio est ex quo disgregatio segregatio eorum. Patet quia tunc generatio et corruptio essent motus locales. Nec generatur dicitur aliquid unum simpliciter sed solum dicitur unum sicut acervus lapidum. [illegible] quod generatio et corruptio esset solum mutatio accidentalis. Item Generatio est mutatio secundum totum in hoc toto et simpliciter corruptio. Ergo generatio non est congregatio horum corporum atomorum nec corruptio segregatio eorum. Ad rationes ante oppositum. Ad primam dicitur quod quamvis corpus est divisibile in infinitum si consideretur sola ratio continui. Non tamen oportet quod corpus sit actu divisum in infinitas partes quia ista potentia non est ad actum perfectum sed est potentia reducta ad actum imperfectum ut alias visum est. Secunda divisio fit in puncta. Et illa puncta super quod cadit divisio non continuatur nec contingitur aliud punctum sed est linea media inter duo puncta ut patet ex sexto physicorum. Sed a divisibile [illegible] aufferri nisi divisibile. ~~Propter a divisibile [illegible] aufferri nisi divisibile~~ sed divisio nihil aufert continuitate quia semper relinquat eam in partibus dividentibus. Ad aliam dicitur quod non est verum quod de quolibet [illegible] appetit est unum et [illegible] tria [illegible] fit [illegible] Magnitudo non est possibile quod [illegible]. Ad ultimam dicitur quod corpora atthamalia [illegible] fiunt [illegible] nec fit [illegible] resoluta in materiam et formam.

Utrum sit aliqua generatio simpliciter. Arguitur quod non quia si esset aliqua talis fieret ex non ente simpliciter. Sed ex non ente simpliciter nihil fit. Probatur quia vel simpliciter non est vel fit ex aliquo tunc [illegible] non ens et ens simpliciter non est quod non substantia quae est primum ens. Sed non existente substantia non existit aliquid aliorum praedicamentorum. Ergo non ens simpliciter non est quod nihil. Et per consequens ex non ente simpliciter illo modo nihil fit. Secundo si simpliciter non est quod ubi tunc esset non ens simpliciter non est quod nihil modo ex nihilo nihil fit. Ergo ex non ente simpliciter [illegible] non ens simpliciter nihil fit simpliciter. Tertio sic. Si esset aliqua generatio simpliciter vel esset perpetua vel interrupta. Non secundo quia omnis quae generantur [illegible] ut [illegible] physicorum. Nec prima [illegible] tunc sive substantia infinita [illegible] quod est magnum. Tertio sic. Nihil [illegible] a philosopho naturali nisi quod notum est. Sed non est notum aliquid generari simpliciter. Ergo. Ad oppositum est actor in isto libro [illegible] et non [illegible] rationes.

Sciendum est primo quod philosophus determinat de generatione et corruptione secundum opiniones aliquorum quas improbat. Consequenter determinat de ipsis secundum opinionem propriam. Et primo quod plures [illegible] sit aliqua generatio simpliciter. Secundo Sciendum. Et generatio est transmutatio de non esse in esse. Corruptio vero est opposito de esse in non esse. Et cum mutationes capiant species a terminis ad quos sit conformiter respectu dicitur quod si [illegible] simpliciter quae est esse substantiale. Et esse secundum quid quod est accidentale. Ita dicitur est generatio quaedam est simpliciter quae est ad substantiam. Et quaedam secundum quid quae est secundum accidens. Sciendum tertio est generatio dicitur simpliciter et secundum quid duobus modis et comparative. Si absolute tunc generatio cuiuslibet substantiae est generatio simpliciter. Et generatio cuiuslibet accidentis est generatio secundum quid quod absolute loquendo quaelibet substantia est simpliciter et omne accidens est secundum quid. Si vero comparative tunc est comparando formas ad invicem generatio tamen substantiae est generatio simpliciter. Et generatio cuiuslibet accidentis est generatio secundum quid. Sed comparando unam formam ad aliam tunc in genere substantiae est generatio simpliciter et generatio secundum quid quia una forma est perfectior alia et perfectior substantia est generatio simpliciter. Et substantia [illegible] est de accidentibus quod una perfectior est alia. Sed praeter istos duos modos aliqui posuerunt alium modum per quem distinxerunt generationem simpliciter a generatione secundum quid dicentes non cuiuslibet [illegible] multum possibile est generatio simpliciter et corruptio secundum quid sed [illegible]

[illegible marginal notes]

E contra sit aliquid impossibile esse generationem simpliciter
corruptionem simpliciter Sed iste non ponebat differentiam
inter sensum et intellectum Ita quod sic dicebat
quod id quod non est sensibile seu intelligibile est non
ens Ita quod concedebat quod illud quod non est
possibile esse non ens Et quanto aliquid est magis
possibile tanto sit magis ens Sed contra
dicit quod inter substantias corporales sunt magis
sensibiles sunt perfectiores quod magis habent de
materia et plus de forma habentibus primis sit
19o responsalis ad quartum Aliquid est generatio
simpliciter scilicet quod est aliqua transmutatio de
non substantiali ad substantiale ergo est aliqua
generatio simpliciter Et ita probatur propositio quod est
aliqua generatio simpliciter quod est aliqua transmutatio
de non accidentali ad accidentale Sed
additionis est quod simpliciter dicitur 2x uno
modo quod est quod verum est non ens simpliciter quod est quod nihil
est quod non entis simpliciter nihil sit natura
2o modo simpliciter quod est quod primum et per se quod est
substantia et hoc modo non ens simpliciter quod est quod
non substantia Et hoc modo quod non ente simpliciter
nihil fit quod si non est substantia non est aliquid aliorum
praedicamentorum et per consequens nihil est 3o modo simpliciter
quod est quod actualiter totaliter non ens simpliciter quod est
quod ens non in actu Et sic generatio simpliciter est quod
non ente hoc modo dicitur substantia generatio est
mutatio quae est actus entis in potentia Et
tamen potentia ad esse substantiale sit potentia ad esse
simpliciter ergo quod generatio simpliciter sit quod non ente
in potentia ad esse substantiale Sed contra hoc
obiicitur in textu quod vel id ex quo est quod est in potentia
substantia ex quo est generatio simpliciter est actu actu
aliquid aliorum praedicamentorum vel nullum actu sed omnia
in potentia Non primum quod tunc accidentia subsis-
terent sine subiecto Nec etiam secundum quod id quod
non est actu aliquid non dicitur id sic inquantum in
potentia est album et ideo propter hoc dicitur
album Sed ergo id ex quo est generatio simpliciter
non est actu substantia neque ens actu tamen
ens sufficienter divideretur per ista duo tunc
id est non ens et cetera et ubi locum fieret aliquid
quod est impossibile Solutionem hic quidam
interponit philosophus quandam dubitationem cuius
solutio via est ad solutionem praedictae diffi-
cultatis Est ergo dubitatio de causa perpe-
tuitatis generationis et corruptionis Ad quod respondetur
quod duplex est causa efficiens et materialis Causa
efficiens est duplex quaedam est movens primo lb
et haec est prima causa de qua spectat determinare

Ad primum philosophum Alia est movens perpetue
mota quae est caelum et praecipue sol motus sub
obliquo circulo Et de his ad alias transire
huius Et secundum primum restat hic determinare de causa
materiali Et videtur quod ex parte materiae debet
desinere generatio et corruptio quod quod corrumpitur
tendit in nihil simpliciter Et videtur quod causa
sit consumptio prius materiae rerum nisi sit
infinita quod improbatum est in 3o physicorum
Nec potest quod infinita in potentia dimensionum
quod sequeretur quod propria generata esset
corpus infinitum quod est falsum Ad hoc dicitur
est quod ex parte materiae est perpetuitas generationis
et corruptionis eo quod generatio unius est corruptio
alterius i.e. ad corruptionem unius [illegible]
est generatio alterius unde cum aliquid corrumpitur
sit resolutio in materiam et non corrumpitur
materia secundum suam substantiam immo manet eadem
substantialiter ideo et non oportet quod materia sit
infinita ad hoc quod generationes et corruptiones
sint perpetuae Et per hoc patet solutio dif-
ficultatis prius motae Nam subiectum generationis
est in potentia ad formam rei generandae sed
est in actu sub forma rei corrumpendae Materia
nam per hoc instans est sub forma unius [illegible]
quod non est perfecte ex materia simpliciter actualiter
per formam abiciendam sed simpliciter est in potentia
ad formam introducendam Et ita solutio
generationis simpliciter propter est ens in potentia et
per actum ens in actu Et per hoc patet
solutio alterius dubitationis Quare sit duarum
differentiarum generationis et corruptionis hic id
est quod materia neque est denudata ab omni
forma Sed cum est in potentia ad unam est
actu sub alia Et quod sic non potest esse sub
duabus formis substantialibus propter incompossibilitatem intro-
ducitur forma nisi abiciatur illa sub qua actu
est Sed dicitur quod generatio propter est quod aliquod cor-
ruptio Et patet per hoc quod est generatio simpliciter
et corruptio et quot modos patitur generationem simpliciter
et simpliciter et quot modos accidentaliter simpliciter et constituta
perpetuitas generationis et corruptionis Ad
rationes autem oppositum patet [illegible] solutio est i.e.
non procedit ex insufficienti divisione ut patet
in quaestione Ad 2am dicitur quod generatio
simpliciter secundum suam propriam rationem est instantanea
Sed si capiatur simpliciter secundum quod simpliciter est ad
mixta alteratione et cetera est successiva et cetera
mixtum philosophus in hoc passu Ad 3am dicitur
quod nihil ex ponitur a philosopho nisi sit quod sensibile
per sensum vel per intellectum modo generatio simpliciter

Notandum est quod in instanti quo fit generacio eius accipitur
per sensum sed non actus

Utrum generacio unius sit corrupcio alterius et econverso. Arguitur
primo quod non quia generacio et corrupcio sunt mutaciones
contrarie ergo una non est alia. Secundo si cum in mixtum
tum corrumpitur resolvitur in elementa sic
et ex ipsis componitur ergo corrupcio unius non est
sic generacio alterius ymmo eiusdem plurium in 3°
In mistione aliquid corrumpitur sed in instanti
et in nullo tempore videtur ergo etc. 4to arguitur
generacio fit in instanti nullius est corrupcio
ergo etc. Ad oppositum est arestoteles in textu.
In responsione primo est videndum de
titulo questionis. Secundum secundum quod
tale an generacio et corrupcio sunt una et
eadem mutacio sive motus. Et quo ad hoc
dicendum est. Et dicitur quod primo uno modo secundum
conclusiones et rationes et alio modo non sive
una et eadem mutacio. Primo sunt conclusiones
contrarias. Alio modo quod primo secundum et ... motus
sicut eius motus et in omni motu aliquid abicitur
sed hec a quo et aliquid acquiritur sed hec ad quem
sed in omni motu quantum gradu et quantum
corrupcio illius, ... motus
tum et ... corrupcionem aliud. Secundum
de titulo questionis tale an ad utrumque
contrarie substantialis corrupcionis sequatur generacio
alterius et econverso. Et iste secundum capitulum ...
Quo 3° videndum ex materia substancia ...
non potest habere plures formas substanciales ...
unde ... plura entia ... forma
substancialis dat esse simpliciter materie. Item ...
possibile habere duas ... possibile habere
... in infinitum ... entis possibile
esse infinita entia. Item actus ... non
sunt in pacientem predisposito. Modo alia et
alia forma substancialis requirit ... et alia
dispositionem in materia ergo si due forme
substanciales essent in una materia sola ...
... una materia ... disposiciones
contrarie. Ultimo videndum ex materia ...
in istas ... nuda et separata ab omni
forma ... materia ... non est entis ...
... ad entis et essentie entis ...
... forma. Si ergo separetur actu ...
... separetur ... non ... quod
implicat contradictionem. Hoc ... ...
... agens ...
plura presupponit in sua actione ... agens
... presupponit plura ... nu...
et ... plura ... agens ... ergo

Agens primum possit agere nullo subiecto presupposito
sequitur quod agens naturale presupponit in sua actione
materiam. Et cum agens naturale non agit nisi
per motum et transmutacionem eius subiectum ...
in actu sequitur quod omne agens naturale in actione
sua presupponit materiam in actu existentem.
Et cum non sit actu nisi per formam substancialem
sequitur quod materia sine forma permanere non potest
nec sustinere transmutacionem agentis naturalis
nisi per formam. Hiis premissis pono conclusionem
responsalem ad formam questionis quod videlicet ubique
semper est corrupcio alterius et econverso, ad utrumque
contrarie substancialis corrupcionis semper sequitur generacio alterius
et econverso ut in predicta posicione non sit contradiccio
... et ... sicut per ... per ... causa
... ergo ... corrupcio substancialis
contrarie ... ad est quod abiciatur forma a materia
vel ergo ea forma abiecta introducitur nova
forma vel non. Si sic sequitur quod ad corrupcionem
unius sequitur generacio alterius. Si non ea forma
abiecta non introducitur nova forma sequitur
quod materia maneret nuda quod probatum est
esse impossibile. Et ergo possum probare quod ad
generacionem unius sequitur corrupcio alterius quod cum
generans agit contrarie substanciale acquirit novam
formam in materia et cum materia prius non esset nuda
quare erat sub alia forma vel ergo talis
forma abicitur alia adveniente vel non.
Si sic habetur intentum. Si non non abicitur
sequitur quod due forme substanciales simul essent in
eadem materia quod probatum est esse impossibile. Sic
ergo patet quod videtur. Ex quo infertur quod cum
materia sit ingenerabilis et incorruptibilis et eius
appetitus non possit ... per unicam formam
et ... non potest habere plures formas ...
potest manere nuda ab omni forma sequitur quod materia
est causa perpetuitatis generacionis et corrupcionis.
Sed queret aliquis utrum generacio semper
... in actu ... presupponit corrupcionem
... quadam generacio substancialis ... quod
actum sit ... quedam ... ...
quedam non. Et ... ...
sunt duplica ... quedam ... sit se
... quod ab ... separari potest a materia sicut alia ...
et anima. Alia non sit se ... quod ab ...
... ... materia ... est ergo ad
... Et in ... non ... ...
... generacio unius non est corrupcio
alterius sicut generacio ... in modo non est
... corrupcio. Dicitur 2° quod in ... que potest
ab ... separari non ... presuppone
corrupcionem alterius sed ... potest separari
a materia cum ad ... ... sit ...

Et ppt ad gnatio vng gen fit corupo
altq gen mon nel cotm Dicitur 2o
Et in gnos minucte pt gnd vng e co-
rupo altq Ad ro an o ctu Ad
pma pz solo p vnu nota q Ad 2m
Ampt Et impertinens e v. Ad corupas
vng sequat gnio vng nel plui in Ad
3m Am n e Et i mutae no acquit
noua for sim^x q ita no e ibi noua
gnio sim^x si tn ibi e noua gnio pa-
alis p quato acquit for i d ipa
muta in ma ipq mutat Et sic
no e ibi gnio sim^x ita nec corup
Et eo md q^o e gnio sqt corup
4 cq Ad vltima pz solo ex
solucione dub

V Generao differt ab altaone 4 ab
aliis motibq Dr q no qr altao
e mutao qua aliq alit tale se
hz si ita e d gnon qr sim ea aliq
alit 4 alit se hz go gnio e altao
Bo Dr q fort subalis q p gnionez
inroducit est queda qlitas vel 7to
mea cu go oe mutao ad qua te
sit altao 1 mo ps q4 sit q gnio
est altao 3o sic In om motu
aliq abiit 4 aliq acquirit go i omi
motu e gnio 4 corupo 4 p gns ge-
nerao 4 corupo dnt ab aliis motq
Ad oppositu e arcs i pro calo ai totaq
hq libri per responsionem Racmq e pro
Et pmq arcs i pre nti tractatu de-
termt de gnom 4 corupcom Consequenter
detet i hoc 2o tractatu de altaone
augmtaoz 4 diminucoe Et pq de
altaom q augmtaoe qr altao
est via ad quate Et ee fot subalis
pta qualitas queda ostedit go plus
qn go dnt gnio 4 altao Sam 2o
Et in qua vi transmutalr e duo
gse sz actia inhencia 4 ipm subiectu
Et sim vtrq pt fi al trsmutaco
Si qn ipo subiectu sensibli manente eod
sim subam fit mutao in passionibq
in passibilibq quabq sunt sunt gnie sed
medie tuc dicit altao Et h est
diffinico altaois Si cu totu subiectu
mutat in aliud nllo sensibli manente
eod sim subam tuc e gnio Et h e
diffinico gnois Generao e mutao
hq totq in ht tota nllo sensibli ma^nte

Eod Et ca gnio est in gnie substas et
apparens quod ex insensibli fit sensible sicut
cu ex ae fit aqua Et ca corupco
e in qole apparens qn aliquid mltu
sensible corumpit in parte sensible sic cu
aqua corumpit in aere Si ibi quert
aliquis An q rom gnionis est q in
genito manet eade qualitas q erat in
corupto Ad h respodet phs q in
hiis corporibus q admicez trsmutantur
qn manet aqua passio ead i genito
4 corupto sic cu ex ae fit aqua qr
abo sut dyafona no tn ppt hoc
hq pmanentis sz dyaphonitas aere vel
aq q trsmutatr sut passiones aab
qn ex ae fit aqua tn nt altacio
Conuerso n e qn trsmutatr e pao
pmanente tuc e altao Si tuc est
gnio qn id q trsmutatr no e pao
pmanentis Et hic mai tat arestes
sra ho musicus corupitr qn amittit
habitu musice 4 tuc ho immusicq
gnatr eo q musica no e passio hois
musici cu sit de rom eius Et sic in-
musica e d rom hois immusici Ideo
ho musicq no manet si ho manet
vel nuo Ei go musica 4 imusica no
essent passio hois si ont d rom eius
tuc p trsmutacoez musice 4 imusice
fieret gnio vniq 4 corupco altq Sed
qr musica 4 immusica e passio hominis
sz qn fit d homine musico immusicq
est altao hoi qmuis sit gnio et
corupco hois musici 4 immusici Ad
ueritem est aut q no vult dice
phus q maneat eade qualitas i no
in gnato 4 corupto si tn manet
ead sim spem vel sim genq Vnde
Primus Sit pma gclusio Generao
dnt ab altaom pbatr qr gnia est
mutao hq toq in ht totu nullo
sensibli manente eod si in altaom man
et subiectu sim subam 4 fit solu vario
aco i passionibq 4 passibilibq quabq
Ergo go ueri 2a gclusio Generao
dnt ab aliis motibq pz qr gnio e ad
forma subalem Si no motq sit ad
formas accntes puta altao ad
quate augmtao ad quatte locamo
ad vbi Jtem pma 4 immediatu subiectu
trsmutacois est vle ht ac e ma pa
Si immediatu subiectu aliorq motuu est
ma coposites i actu subali sz ipso

Compositu subale ergo gno dicit ab aliis
motibus Sed ergo patet quod gno dicit ab aliis
motibus ex parte duorum scilicet subiecti et termini
Alia dria inter sollet assignari inter
gnonem et alteratonem Nam subiectum generationis
non generatur sed subiectum alterationis alteratur
Alia dria est quod per gnonem acquiritur aliquid
nobilius subiecto non autem per alterationem
Alia dria quod alteratio est successiva quia
est inter formas intensibiles et remissibiles
non autem gno Alia dria est quod quod
sic generatum est ius in mundo non potest amplius
generari Sed quod sic alteratum est ius in mundo
ad huc bene alterabitur Ad rones an
oppositum Ad primam dicitur quod aliter sic et
alterius dicitur accipitur uno modo ut dicit
dimensitate accidentale solum et sic in gnone
ne non reperitur sed bene alteratio et alterationis Alio modo
capitur ut dicit qualitatem dimensitate sive
substantiale sive accidentale et hoc modo est generatio
ad alterationem et gnonem Ad 2am dicitur
quod forma substantialis dicitur qualitatibus secundum modum
et non secundum rem Ad 3am dicitur quod in
omni motu est bene gno et corruptio sed
non simpliciter de qua hic principaliter intenditur.

Utrum in corruptione substantiali ex parte formarum
substantialium mixti est resolutionem fieri usque ad
materiam primam Arguitur quod non quia post est una
forma abiecta a materia quam alia introducitur
ergo si abiciuntur omnes forme substantiales a
materia ita quod prima materia manet nuda quod est
contra predictum 2o sic Nichil corrumpitur
nisi a suo contrario sed forme corporeitatis
nulli forme contrariatur cum sit communis omnibus
generabilibus et corruptibilibus ergo ipsa manebit
in materia et per consequens in corruptione non fit
resolutio usque ad materiam primam 3o
omnibus prius vivunt vita plante quam vita alia
et prius vita animalis quam rationalis vel ergo
adveniente anima sensitiva abiciatur vegetativa
vel non Si non habetur intentum Nec potest
quod abiciatur quia vegetativa anima non contrariatur
anime sensitive neque sensitiva rationali ergo et
adveniente non abiciatur alia 4to sic
cum post unum fit cadaver manet forma
ossis et forma cadaveris quia adhuc dicitur caro
et os ergo in corruptione non abiciuntur omnes
forme a materia Ultimo cum generatur mixtum

ex elementis forme elementorum manent
in mixto quod ut habetur in isto primo capitulo
de mixtione non corrumpuntur aliqua elementa
nec abiciuntur in mixtione sed manent virtute eorum
ergo in corruptione substantiali non fit resolutio
usque ad materiam primam Ad oppositum
videtur 3 auctores ponentes dicentes inter generationem
et alios motus per hoc quod ibi aliquid est
subiectum quod in gnone et corruptione hic
autem est materia nuda quia responsum est
Sciendum primo quod si in corpore quolibet ponuntur
3 plures forme substantiales tunc non in corruptione
ibi resolutionem fieri usque ad materiam primam
Sed si in uno quolibet sit tantum forma una substantialis
mixto est in corruptione substantiali usque ad
materiam primam resolutionem fieri Sciendum 2o
quod quedam est opinio ponens quod elementa
manent formaliter in mixto sub propriis
formis substantialibus in 3 tamen legitur est
de hac opinione pro ea videtur Alia fuit
opinio quod in homine sunt plures anime secundum
rem distincte ita quod est ibi prius anima
vegetativa deinde advenit alia vegetativa sensitiva
sub ab actione vegetative et deinde rationalis
Tercia fuit opinio Avicebron ponentis
tot formas in quolibet quot predicata ibi sunt
dicta de illo composito Quarta fuit opinio
Avicenne et aliorum ponentium formam
corporeitatis perpetuam materie fore et
manentem in materia sub utroque termino transmutationis
Quinta fuit opinio quod in quolibet
vivente sunt plures forme substantiales
particulares ita quod alia est forma ossis alia
carnis et alia sanguinis Sed est una forma
totius animalis que dicitur anima Sed ergo omnes
iste opiniones in hoc conveniunt quod subiectum generationis
simpliciter non est materia nuda Nec in corruptione
naturali fit resolutio usque ad materiam primam
Et de istis omnibus opinionibus communiter solet videri
in aliis libris Sit ergo prima conclusio
conformis ad ea que dicta sunt in aliis
libris In quolibet substantiali non est nisi una
forma substantialis simpliciter in 3a libri in
aliquibus sit intellexi in 2o libro Hec ergo satis
probata est in pluribus locis Nam si essent
plures forme substantiales quolibet non esset simpliciter
unum sed plura etiam Secundo autem non
esset nisi alteratio quia quelibet forma substantialis
daret esse simpliciter Ex istis sequitur
conclusio responsiva ad quesitum

in corrupcione substanciali quia prius fuit substancialiter
unite et resolvuntur usque ad materiam primam
Et quo ad primam partem [illegible] Secundo dubitatur
utrum eadem qualitas vel eadem quantitas
que fuit prius in corrupto maneat in generato
Arguitur quod sic quia [illegible] inter [illegible] non est facilis
transitus in elementis habentibus symbolum quam
in non habentibus quod est contra philosophum in secundo huius
Sed hoc quia in habentibus symbolum tot
qualitas corrumpitur sed in non habentibus symbolum
non facilitas transitus attenditur penes hoc quod
est paucior accidencium corrupcio. Item eadem
[illegible] manet in generato que prius fuit in co-
rrupto eadem quantitas et idem color et eadem figura
manet in generato que prefuit in corrupto
Et ita arguitur de multis aliis accidentibus
Ad oppositum tamen arguitur per diffinicionem generacionis
datam a philosopho. Generacio est mutacio [illegible]
totius in hoc totum nullo sensibili remanente
eodem ut subiecto. Ad istud dubium
Aliqui respondent secundum eos qui ponunt plu-
ralitatem formarum et aliter secundum eos qui negant
eam. Unde ponentes pluralitatem formarum dicunt
quod accidencium quedam insunt subiecto racione
forme generalis et alia racione forme specialis
Dicunt ergo quod accidencia que insunt subiecto
racione forme specialis non manent eadem in generato
et corrupto quia in corrupcione substanciali abi-
citur forma specialis et ideo etiam removetur et
effectus. Sed accidencia que insunt subiecto
racione forme generalis cum illa forma corresponderet
tamen manet in generato eadem secundum numerum
que prius fuerunt in corrupto quia manente causa
causa manet et eius effectus. Sed non manet
eadem secundum [illegible] quia licet forma generalis maneat
eadem secundum [illegible] in generato et corrupto tamen
non manet eadem secundum [illegible]. Sed illi qui ponunt
tantum unam formam substancialem et negant [illegible]
inchoacionem formarum respondent ad dubium
Et licet aliqua accidencia maneant idem secundum
speciem in generato et corrupto tamen non manet
idem secundum numerum quia accidencia [illegible] per suum
subiectum. Cum ergo generatum et corruptum sunt
subiecta numero distincta sequitur quod omnia accidencia
unius exeunt numero distincta ab accidentibus al-
terius. Non solet dici quod impossibile est idem accidens
in numero migrare de subiecto in subiectum
Et secundum hoc [illegible]. Ad raciones in oppositum
dubii. Ad primam dicitur quod facilitas transitus
in elementis habentibus symbolum attendi-

tur penes hoc quod est paucior accidencium cor-
rupcio quia in illis tamen una qualitas corrumpitur
[illegible] et altera [illegible]. Sed in non habentibus
symbolum due qualitates [illegible] corrumpuntur
Sed est facilior transitus in habentibus sym-
bolum quam in non habentibus. Et de hoc
a philosopho videbitur in secundo huius. Ad aliam
dicitur quod [illegible] probat quod manet eadem accidencia
secundum speciem in generato que prefuerunt in corrupto
sed non probat quod manet eadem in numero
accidens [illegible] non est ens [illegible] sed est magis
entis [illegible] transmutatione ergo [illegible]
toto subiecto substanciali totum quod est in ea
transmutatur. Et si manet eadem quantitas
prius corrupti ista non manet ut est
corrupti sed magis ut est generati. Et
ita manet alia secundum numerum. Sed bene
manet eadem materia secundum [illegible] in generato et
corrupto. Et notandum [illegible] quod in
generacione substanciali est generacio totius in totum
quia [illegible] non manet in generato ut est cor-
rupti sed ut est generati. Aliud dubium
utrum a quibus pluribus agentibus possit idem
effectus numero produci. Dicitur quod duplicia
sunt agencia quedam [illegible] sub-
ordinata et ab omnibus illis idem effectus
numero producitur. Et a quibus [illegible]
Alia sunt agencia non [illegible] subordinata
sed per accidens. Et [illegible] dicitur quod [illegible] sunt
agencia per accidens et de istis non est ad
propositum quia non influunt formam in ef-
fectum ymmo idem effectus dependet ab
infinitis talibus [illegible] infinita sunt
que [illegible] accidunt. Alia sunt infinita a con-
tingencia [illegible] subordinata
Et loquendo de istis [illegible] ex aliquibus
pluribus agentibus numero non potest idem effectus
numero produci quia [illegible] numero [illegible] produci
Aliud dubium utrum ab eodem agente in
pluribus instantibus quibus possit idem effectus
in numero produci. Dicitur quod non [illegible] agens
produxit suum effectum per motum et mutacionem
quia ad [illegible] multa est potencia. Et ita
motus qui fuit in preterito non potest redire
idem in numero. Sed ad ydemptitatem motus
requiritur ydemptitas temporis [illegible] non potest
idem effectus in numero produci in diversis temporibus
aut in diversis instantibus. Licet est aliquis ef-
fectus [illegible] quod possit produci in
diversis instantibus sed quod producatur et non produci

Sed ab agente cuius actio non subiacet motui
per effectum in materia post corruptionem potest reprodu-
ci. Et hic est articulus reprobatus. Et
si arguatur quod simul potest reducere effectum
existentem in actu sic potest reducere eam
que prius fuit corrupta negandum est quia
quod reducatur presupponit non esse eius quod repro-
ducitur. Ad rationes factas ante oppositum
questionis. Ad primam dicitur quod ex parte materie
recipientis quod forma preexistente prius abiciatur
quam sequentem introduci. Sed aliquando est ex parte
agentis non sed est ibi paucitas temporis sed
secundum naturam unius primi non esse forme preex-
istentis in materia est prius quam forme sequentis.
Et ita materia necessario est per aliquod instans
sine forma. Ad secundam patet solutio ex
aliis dictis. Nam forma et corporeitate ex-
sequendi remotior inquantum quantitatem et forma
ista forma qua recedente remanet eadem
que ultima fuit. Ad tertiam patet solutio
ex dictis de anima. Et cum arguitur de quantitate dicitur
quod non est quantitas eadem dicta que est imposita
ad perfectum. Ad quartam dicitur quod cum
ex vivo fit cadaver non manet eadem nec
ab initio est eadem nec manent eadem species sic
prius quod non manet eadem forma ista.
Ad ultimam patebit solutio in fine
huius primi dicetur in elementis quod forme substantiales
elementorum non manent formaliter et actualiter
in mixto sed in virtute pro quanto forma
mixti simplex in essentia et multiplex
in virtute continet perfectiones formarum omnium
elementorum. Sicut anima rationalis continet virtu-
aliter animam vegetativam et sensitivam.

Utrum augmentatio et diminutio sint motus
distincti ab aliis motibus. Arguitur quod non
primo quia ignis augetur per appositionem novi ignis
et albedo per appositionem nove albedinis
sed non adducitur novus ignis nec nova
albedo nisi per generationem ergo augmentatio
non differt a generatione. Secundo sic. In augmenta-
tione nutrito est corruptio nutrimenti sed corrup-
tio unius est generatio alterius ergo in augmenta-
tione est generatio et per consequens non differt a generatione.
Tertio sic. Augmentatio est conversio nutrimenti
in substantiam aliti ergo augmentatio est motus
ad substantiam et per consequens est generatio. Et similiter
arguitur de diminutione quia diminutio est
corruptio quia diminutio fit per egressionem
alicuius nutrimenti substantialis ergo est corruptio.
Quarto sic. In augmentatione nutrimentum prius
existens dissimile efficitur simile hoc autem
fit non nisi per alterationem ergo augmentatio
est alteratio. Quinto sic. Augmentatio
est motus nutrimenti ad singulas partes
viventis ergo non differt a motu locali.
Sexto sic. Illud quod augetur partibus accres-
cit in alium locum et eius quod diminuitur
decrescit in minorem ergo augmentatio et di-
minutio sunt motus locales. Ad oppositum
est Aristoteles in 2o capitulo huius in tractatu
de responsione. Videndum est primo
quod postquam philosophus determinavit de generatione et altera-
tione et ostendit quomodo differunt ab invicem
et ab aliis motibus consequenter determinat
de aliis motibus augmentatione et diminutione
ostendens primo quomodo differunt ab aliis mo-
tibus et de ipsis tractat et in quibus habe-
ant fieri. Circa declarationem primi de qua
est presens questio. Videndum est 2o
quod augmentatio solet accipi tripliciter. Uno modo
pro qualibet additione alicuius rei quecumque
sit sive substantia sive accidens sive
illa additio fiat per extensionem sive
per appositionem sive per intensionem. Alio modo
solet accipi augmentatio minus proprie
sed pro additione dumtaxat alicuius quanti
sive discreti sive continui quocumque modo fiat.
3o sumitur proprie pro additione quantitatis alicuius
viventis facta per ingressum corporis
extrinseci quod in substantiam viventis per
actionem caloris naturalis. Pro quo videndum
3o quod in quolibet agente calore naturali sic
agit in partes ipsius viventis aliquid
consumens de humido radicali. Propterea
indiget nutrimento per quod restauretur
deperditum. Cum ergo plus restauratur quam
deperditum sit tunc augetur vivens. Quando
non magis diminuitur. Sed cum equale non
augetur nec diminuitur sed tamen nutritur.
Ex isto patet quod sic augmentatio predicta
de qua est hic ad propositum. Unde
augmentatio est conversio nutrimenti in substantiam
aliti plus quam deperditum sit facta per actionem
caloris naturalis ab anima ut vivens suam
debitam attingat quantitatem. Propter hoc notandum
dicitur conversio quia ... fortius
cum non potest ... nutrimenti ...

nāles Et ai adueniēte plq̄ꝫ de p
dictū sit dinotat dīcā augmētoꝫ
a mitiōe Et ai dr̄ p actoꝫ calorꝫ
nāles tal̄r cā effi^{ns} instrumentalis
Et ai dr̄ ab aīā tal̄r cā efficiens
pn̄lis Et aīt ut vnicus ł ēē tal̄r
cā fīalis p3 g° q̄ h̄ diffīcio ēē
causalis p3 ēē q̄ in augmētacōe
gūnt quasi ad motꝫ l̄ra augmēta
cōi adiacet̄r cōcupīo s3 mit^{in}ti 1 ēē
gnacō ꝑpalis qua nutrimētū effi^r
ꝑtes for̄ viuētes continetur ēē al
teracō q̄ nutrimētū p̄ q̄ dispōc̄ existēs
efficit̄r ꝑlē mutō cōmetit̄r ēē
q̄amō motꝫ localis q° nutrimētum
attrahit̄r ad singlas ꝑtes viuētes
Et ēē illꝫ q̄d augēt̄r ꝑtes acstat
in aꝫ locū Et ita augmētacōni q̄
āmō omēs motꝫ dicitur̄ Et p hoc
soluit̄r q̄nta ante opposita Sed
Ad ꝑclusio responsio ad q̄stiu
lāꝫ augmētacōe dinotat q̄amō
omēs alꝫ motꝫ h̄ augmētacō s̄m
se ē vnꝫ motꝫ s̄m rē 1 racōnes
ab alijs distinctꝫ Et ꝑlē q̄m ēē
de dimicōe p̄ma ꝑs satis declarata ēē
in notabilibꝫ 3as ꝑte declarat ar^{les}
dt̄ q̄a ex ꝑte t̄ ꝫ q̄ra altoracō ē
ad qua l̄re gnacō ūō 1 corrupcō
ad s̄b̄aꝫ locamuta° ad vbi Aug
mēta° 1 dim̄ucō ꝑte s̄b̄ad quāte
Et° g° ēē ē s̄m rēs distincti
1 motꝫ sit eq̄ d̄. Sed ai tū ad que
sit q̄ augmēta° s̄m se ē motus
rēa^x ab alijs distinctꝫ 3° ꝑbat
ar^{les} dicēꝫ ex mō trāsmutacōnis
q̄ nō ē mīe q̄ ēō q̄d alteratur
neq̄ ēē ēō q̄d gn̄r trāsmutād ēē
ad lo^m neq̄ s̄m tom neq̄ s̄m ꝑ
sꝫ i° q̄d augēt̄ 1 ēē ēō q̄d dim̄i
n̄r s̄m ꝑtes trāsmutat loca quia
ī augmētacōꝫ ꝑtes occupāt ꝫoreꝫ
locū q̄ʒ ante Et ī dim̄ucā ꝫoreꝫ
locū Alr̄ tꝫ i° q̄d augēt̄r 1 illꝫ
q̄d dim̄i^r ꝑtes mutat locū q̄ ꝑ
ēō q̄d trulādī mouet̄r Cūa illꝫ
q̄d trulādiā mot̄ ꝑtes mutat locū
totū s̄ʒ manēte ī loco equali sic at
nō sit d°o q̄d augēt̄r a dim̄it̄r
p̄mo tom occupat ao^{re} locū Et

Aut augmēto a motu locali recto
q̄ mō l^e motu rcō trāsmutat̄r de
vno loco ī aliū q̄d q̄ nō qt̄^t d°o
q̄d augēt̄ uel dim̄i^r p3 g° quāt
q̄ mō trāsmutoꝫ augmētacō 1 di
mīcō dr̄īt ab alijs motibꝫ ꝑut
ēē assignādī dīcō q̄ ꝑte māe sūe
obiecti q̄a mutātū sit q̄ti ut ēē
potē^a s̄b̄lē vniuersalē 1 ē māa muta
1 gnacōe ꝑpalis sit ēē q̄tri ut ēē
potēcia quale 1 ē māa altoracōis
Et sit q̄ti ut ē poēa quātū l̄
ē māa augmētoꝫ Et si quādt̄ q̄^x
dr̄ augmētacō a calefactōe ēē sīc
q̄ hoc satis dictū ē ī q̄o physicoꝫ
q̄a calefactō trāt ad caliditatē q̄ ē
q̄lis cū quāti^{te} augmētacō nō
trat̄r ad quā^{te} ꝑlē In calefactōe
ēē nō aduēit noua māa 1 noua q̄lis
1 quis noua māa ꝑ calorꝫ nāle nutrit
quāt̄r in s̄b̄aꝫ ēē Racōes sūbt̄
Soluuntur ut^r ex dictis 1°

Vtrum illud q̄d augēt̄r sit ī potēcia s̄m q̄ntū
sꝫ ꝑmitꝫ s̄m quā^{te} Ar̄ q̄ nō q̄ sic q̄
q̄ augmēta^a ē motꝫ ad quāte s̄ oīs
motꝫ ē actꝫ ēnt̄ī in potē^a s3 ad bīn
motꝫ q̄ augmētacō ēē ex quāto in
potē^a 1 nō in actu Et° sit a^{le}
augmētō ē ad quātū ī actū Ergo
nō ē a quāto in actu Et ab augmē
ēē ab eoꝫ in uꝫ Et° sit q̄d ē s̄bīm
augmētacōe 1 g° ꝑ ut̄r in textu
sꝫ s̄b̄stī q̄lis nō ē actu quātū g°
neq̄ s̄b̄ctū augmētoꝫ Od° o^{ia}
ēē ar^{les} ī tēt ꝑ responsione
Sciend p̄mo q̄ q̄pis phr̄ ostēt
quā^x augmēto dr̄t ab alijs motꝫ
Consequent̄r ostēdit q̄ 1 q̄^x 1 cūa
que req̄rit sꝫ augmētō 3° s̄m
Et ūs s̄b̄ctū radicale ē s̄ in gēē
1 aliorꝫ motuū so ar^{les} inquit̄ in
s̄b̄ctū gēēs sit separatū ōrō a cor
poreitate 1 magnē q̄ra q̄ dr̄
sit ineq̄n̄ q̄ ꝑ separatū a magnē
s̄m q̄ 1 s̄m locū Alio° s̄m q̄ tꝫ
1 nō s̄m locū sꝫ virum ē ī dolo
r̄ p̄ma q° s̄b̄ctū gēēs nō
ē separatū s̄m q̄ 1 s̄m locū ab oī

9°

corporeitate et magnitudine separari. 9o quod
si sic illud subiectum non haberet nisi ut partes
vel corporis inflatum et ita locus esset va-
cuus, puta quando non est in loco ad quod locus est
dimensionalis et inflat locatum. Sed ex
materia esset corporis inflatum, ubique esset
in loco vacuo. 2a 9o Subiectum generationis
non est separatum secundum se ab omni corporeitate et
magnitudine existens tamen in aliquo corpore non
sicut pars eius sed sicut locatum in loco sicut
vinum in doleo. Sequitur 9o quod sic sequeretur
quod ex aqua fieret aer aqua non transmu-
tata. Patet quia si aer sit in aqua et sit
separatus ab ea secundum se tunc posset aer se-
parari ab aqua aqua non transmutata
sicut vinum separatur a doleo ipso non
transmutato. Sequeretur item quod in aliquo
corpore puta in aqua possent esse infinite
materie. Patet quoniam quia cum materia sit separata
ab omni corporeitate sequitur quod non occupat
locum. Et sic possent plures infinite materie
et per consequens infinita generari sicut ex uno.
Item sequeretur quod generatio non esset nisi ex-
tractio a movente [illegible] extractio vini ab aliquo
ipso non mutato. De isto arguit philosophus
ostensive quod subiectum generationis non est [illegible]
Igitur [illegible] quod sit quantum et divisibile. [illegible]
patet quia [illegible] indivisibilis
si materia non est [illegible] immo est [illegible] ergo
non est indivisibilis. 3a 9o Idem est subiectum
generationis naturalis et augmentationis. Patet quia
generatio naturalis terminatur ad corpus naturale. Et aug-
mentatio ad corpus quantum. Sed idem est
materia corporis naturalis et corporis quanti,
ergo idem est subiectum generationis et augmentationis.
Sed cum subiectum generationis non sit separatum a
magnitudine ut ostensum est sequitur quod subiectum
augmentationis non est actu separatum a
materia. Et per hoc patet responsio ad questionem.
Advertendum tamen quod quamvis
subiectum augmentationis sit actu quantum
tamen augmentatio non est ex eo secundum quod est
actu quantum sed secundum quod est in potentia ad
aliquam quantitatem. Et hic tamen philosophus [illegible]
facit [illegible] oppositum [illegible] in quantitate
[illegible] secundum suam formam non est
[illegible] motus. Sed in quantitate
[illegible] corporibus naturalibus [illegible]
a forma naturali [illegible]
et [illegible] in quantitate [illegible]
[illegible] non [illegible] secundum [illegible]
quantitatis sed [illegible] secundum [illegible]

et imperfectum. Et ita augmentatio est
ex quanto imperfecto ad quantum
perfectum. Sed augmentatio est ex quanto
in actu et ex quanto in potentia. Prius
tamen est ex quanto secundum quod est in potentia
ad aliquam quantitatem. Advertendum
etiam quod licet sit idem subiectum primum et
radicale generationis et augmentationis est tamen
aliud et aliud secundum rationem et proximum. Verumtamen
[illegible] non [illegible] sit sub forma
substantiali et sub quantitate tamen ut non est
subiectum per se generationis simpliciter sed immo ipsa
quantitas [illegible] ut est in potentia ad actum substan-
tialem est per se primum subiectum generationis. Sed
primum et per se subiectum augmentationis est
materia existens in actu substantiali et sub
quantitate recepta secundum quod est in potentia ad
perfectiorem quantitatem. Sed quia [illegible] du-
bium unum quod movet philosophus in textu de
augmentatione, id quod advenit puta
cibus augetur vel id cui advenit puta
corpus vel medium vel utrumque. Pro
resolutione dubii premittit [illegible]
tres conditiones augmentationis. Prima quod id
quod augetur quelibet pars augetur. Et id
quod diminuitur quelibet pars diminuitur. 2a conditio
est quod augmentatio fit adveniente aliquo
extrinseco. 3a est quod id quod augetur maneat
in uno [illegible] et ante. Sed quia [illegible] conditiones
observantur quod id quod advenit sit corporeum
vel incorporeum. Non incorporeum quia
tale non augetur. Neque corporeum quia
sic esset penetratio dimensionum. Et
propter hanc rationem dicunt sic arguentes
augmentationem fieri per rarefactionem. Sicut
cum ex aqua fit aer est augmentatio
et cum ex aere fit aqua est diminutio. Sed
Contra hoc arguit philosophus quia cum ex
aqua fit aer si ibi esset augmentatio
vel aqua augetur vel aer vel
aliquid commune amborum. Non aqua quia corrumpitur
nec aer quia incipit [illegible]. Non augmentatio
requirit intensionem, neque aliquid commune
amborum quia [illegible] id quod augetur manet
in [illegible] augmentationis et post secundum [illegible]
et rationem. Cum ergo forma sit [illegible]. Et
cum ex aqua fit aer [illegible] forma [illegible]
quod non est aliquid commune ibi manens in
secundum [illegible] et rationem. Ergo dico quod
augmentatio fiet adveniente aliquo
extrinseco corporeo quod est primo divisibile
et efficitur [illegible] per alterationem et conversionem
in substantiam illius cui advenit. Nec est

9o

quia penetracio dimensionum quod eidem cui ad-
venit excessit in alio loco. Unde illud
quod cum quantitate in subiecto cui advenit
Secundo probat philosophus quod nisi fieret verum ca-
pud ipse existeret et non esset augmentum
sed generatio. Ex quo patet solucio dubii. Sed illud
cui advenit id est intinctum est aliud quod
augetur. Quia quod eidem quod augetur manet
ne eius ante et post sed sic est de eo cui ad-
venit intinctum et non de intincto. Ergo
Item sicut est in alteracione sic est in
augmentacione. Sed in alteratione id quod
manet verum et ipsum dicitur alterari
scilicet subiectum et non qualitas adveniens. Ergo
similiter in augmentacione corpus vel mem-
brum quod manet verum et ipsum dicitur augeri
et non intinctum. Unde pro conclusione
cum sit verum primum augmentans et
alterans non augmentatur neque altera-
tur. Sed alteratur et ipsum corpus vel membrum
quod habet in se virtutem augmentativam et
alterativam aliquam in sua natura. Sed alimentum
vel intinctum non auget effective
sed augetur in quantum est materia augmentati-
onis. Circa octavum arguunt pro [illegible]

Utrum tres condiciones augmentacionis
sint sufficienter assignate. In quarum
prima dicitur quod quelibet pars eius quod augetur que est pars
augetur et eius quod diminuitur quelibet pars
diminuitur. 2a quod augmentacio fit ad-
veniente aliquo extrinseco. 3a quod id quod
augetur et augmentatum et per manet idem
secundum speciem. Arguitur primo contra primam
quod si sit aqua per corpus infinitum et aliquis
sancte potuit augmentari non augmen-
tata infinita parte. 2o ad idem. Si ita
esset contra intinctum transmutari ad
singulas partes eius quod augetur et cum
tales partes infinite sint contra intinc-
tum in infinitum quod est impossibile. 3o arguitur
contra 3am partem eius quod augetur quoniam flu-
unt et refluunt. Ergo non manet idem numero.
4o arguitur contra 2am quod quedam animalia
vivunt et augentur sine adventu alicuius in-
tincti extrinseci sicut patet de multis avibus.
Item si adveniret extrinsecum vel esset
corporeum vel incorporeum. Si incorporeum
sequitur quod materia separabilis ab omni quantitate
corporali. Si vero esset incorporeum non esset
quantum in actu et ita per suam apposicionem
non faceret maius per suam quantitatem

Si vero sit corporeum sequitur quod duo corpora
essent in eodem loco scilicet corpus quod augetur et
corpus quod augetur hoc autem est impossibile. Ergo
Oppositum est philosophi in textu. Pro responsione
Sciendum est primo cum philosopho in isto
capitulo circa quod scilicet augmentacio differt
quod manifestat aliquas condiciones augmen-
tacionis quarum sunt sex scilicet 3 autem de quibus
est titulus presentis questionis et tres
alie. Quarum prima est quod id quod au-
getur non oportet ponere vacuum ut fiat aug-
mentacio. 2a quod augmentacio non fit ad-
veniente aliquo incorporeo. 3a quod in aug-
mentacione non est penetracio dimensionum.
Et 3 que ante declarate reliquas [illegible]
3 condiciones negativas manifestas.
Sciendum est 2o quod in viventibus corpora
dissimilia per se augentur cum partes simi-
les augentur sic magis quam corpora ex ca-
ne ossa nervo vel musculo [illegible] augetur
cum quelibet eius pars augetur. Pro quo sciendum
est 3o quod quedam sunt partes secundum formam
que dicuntur formales et quedam dicuntur
partes secundum materiam que dicuntur materiales. Unde
eius partes dicuntur secundum speciem vel formam et secundum
materiam sicut caro vel os. Sed dicitur secundum
speciem vel materiam caro et caro. Nam
caro dicitur pars formalis secundum speciem sicut
in ea queritur id quod pertinet ad speciem carnis.
Sed dicitur secundum materiam sicut queritur in ea id
quod est materia. Unde dicit philosophus quod sicut capitur
pars secundum speciem eius quod augetur quelibet pars augetur.
Cum quelibet pars secundum speciem quodlibet addit
aliquid tamquam forma. Sed partes
materiales non augentur quia pars quantitatis secundum
materiam non manet sed solum secundum formam.
Unde dicit [illegible] philosophus forma [illegible]
species comparatur ad materiam sicut continens ad
contentum et mensura ad mensuratum. Oportet
ergo intelligere [illegible] secundum speciem et materiam
sicut de mensurante et mensurato sive de
continente et contento. Si quis enim mensurat
aquam cum mensura ita quod sit semper [illegible]
et alia aqua puta si ex vase pleno
guttatim aqua effluat et guttatim
infundatur alia [illegible] ibi est consideranda
mensura aque non [illegible] quantum
ad materiam eius. Et sic oportet intelligere
quod species et forma carnis in vivente semper
manet eadem tamquam mensura quedam
non tamen materia eius [illegible] in qua
forma et species carnis suscipitur. Et sic
est de flumine quod semper manet idem quantum

Ad primum similiter quoniam mixta aqua post
alia et alia similiter est etiam de igne in
fornace sicut apparet de ipso in fornace
continue qui semper manet idem secundum speciem quamvis
partes continue ex quibus constituitur
quedam moriuntur et alie succedant
Sic ergo semper manet in vivente aliquid
quod prius ad speciem carnis vel alterius
partis licet materia in qua talis species ubi
fuit fundata paulatim consumatur per actionem
caloris naturalis et alia de novo adveniat
Sic ergo cum aliquod corpus augetur quelibet
pars formalis augetur Ultimo videndum
est utrum omnis augmentatio fiat adveniente
aliquo incorporante Nam licet propter hoc sequatur
duo corpora esse simul Nec etiam corpus quod augetur
est vacuum quia plures sunt id quod acquiritur
per augmentationem quia consumptum fuit per
calorem naturalem Et ita totum corpus
occupat maiorem locum quam prius Hiis premissis
sit prima conclusio Ad primam
augmentatio fit secundum partes formales
et non materiales patet quia quelibet pars materialis
non manet sed quedam deficiunt consumpte
et quedam adveniunt restitute partes autem
secundum speciem manent et in virtute forme
habent virtutem convertendi nutrimentum in
sui substantiam ergo conclusio vera. Ex quo sequitur
Alia conclusio Illius quod augetur quelibet
pars formalis augetur Et illius quod
diminuitur quelibet pars formalis diminuitur patet quia
pars formalis manet et habet virtutem con-
vertendi nutrimentum in sui naturam non
autem pars materialis ut dictum est. Hec conclusio
est [illegible] per [illegible] quod maxime
quod partes dissimiles partium augentur per hoc
quod partes similes partium augentur ut dictum
est prius quia [illegible] augetur non est ita mani-
festum quod quelibet eius pars augeatur sicut
cum magis augetur maxime est quod quelibet eius
pars augeatur. Et ita membra partes formales
quedam sunt manifeste [illegible] quia habent [illegible]
dimensiones extremitates apparentes sicut
sunt partes organice [illegible] alie sunt partes ac-
cidentales sicut caro que non habent [illegible] extremi-
tates adiacentes Alia conclusio Illud
quod augetur manet semper unum et idem secundum unum
[illegible] quia licet partes materiales continue fluant et
influant tamen partes formales semper manent eedem
secundum unum Alia conclusio augmentum

fit adveniente aliquo extrinseco corporeo patet
quia augmentatio fit secundum partes formales sed
per actionem virtutis naturalis que est in ipsis et ex-
tenditur secundum omnem dimensionem per actionem
virtutis naturalis Hec autem non potest fieri sine natura
[illegible] quod non est sine quantitate [illegible] per actionem
[illegible] in substantiam eorum ingrediendo ipsas
et eas extendendo Ista conclusio vera Ex hiis
patet responsio ad questionem quia 3e conclusiones
augmentationis sunt [illegible] patet per ea
que dicta sunt Sed circa predicta oriuntur
aliqua dubia Primum dubium
Utrum ad sufficientiam augmentationis sit sufficiens
ponere poros Respondetur quod ad augmentationem
fiet per transmutationem nutrimenti quod est
corporeum ad singulas partes viventis
[illegible] quod in vivente sunt pori ad dandum
nutrimentum attractum in substantias cuiuslibet
partis Aliud dubium utrum calor na-
turalis primo agat in humidum radicale Dicitur
primo ad dubium Et per humidum radicale
[illegible] omnes partes viventis quod deperditum re-
stauratur non potest per naturam sicut manus
[illegible] et per humidum [illegible] nutri-
mentum dispositum ad conversionem in substantiam
viventis ut est sanguis vel aliquid huiusmodi
Dicitur ergo ad dubium quod calor naturalis
[illegible] humidum [illegible] semper agit
in ipsum Et quando non invenit humidum [illegible]
agit in humidum radicale Aliud dubium
Utrum nutrimentum sit simile vel dissimile ei
quod nutritur Respondetur quod in principio est dissimile
sed in fine alterationis est simile quia sic con-
vertitur in substantiam membri Non tamen
adeo efficitur simile quin retineat naturam
eius a quo sumptum est sicut calidum vel [illegible]
ex lactuca est frigidum et frigidior
Et ideo humidum radicale per continuam
receptionem humidi extranei efficitur impurum
[illegible] tamen efficitur omnino impurum quod
corrumpitur sicut vinum per corruptionem vini
et continuam aque infusionem impurum efficitur
et tandem corrumpitur et amittit speciem
vini sic quod non potest aqua [illegible] in naturam
vini Aliud dubium Utrum [illegible] oriuntur
augmentatio et motus [illegible] Respondetur
quod oriuntur ex parte obiectorum formaliter dis-
tinctorum ut in libro De anima dicitur
est quod generatio attingit formam eductam
de materia que est subiectum generationis

et est ipse existens generatum. Sed in mutatione
et augmentatione intrinsecum accipit for-
mam non manens ipse secundum virtutem suam sub-
stantiam et modum. Aliud dubium
an augmentatio sit ad quantitatem in generali.
Respondetur quod sic quia motus mutatio est
ad finem [...] ipse et ex quo ad ulterius contra-
riorum est de genere. Aliud dubium
an motus intrinseci qui transmittitur ad
singulas partes viventis sit naturalis. Respon-
detur quod si consideretur forma intrinseci non est naturalis
sed si consideretur utrique actum quod est in intendendo
quae quidem actum quam movens secundum mentem
dicitur, possumus talis motus est naturalis.
Ad rationes. Dicendum oppositum ad primam dicitur
quod in quarto (?) intendenda est de partibus sanis
et bene dispositis. Ad secundam dicitur
quod sicut partes viventis sunt finite secundum
actum ita partes intrinseci non possunt dividi
in infinitum considerando formam naturalem, quamvis
considerando rationem quantitatis tamen sint
divisibiles in infinitum. Ad tertiam dicitur
quod partes formales manent et hoc sufficit
ut dictum est. Ad quartam dicitur quod sunt
animalia quae habent debilem calorem ita
quod per longum tempus calor de his corporibus potest
occupare acerum intrinsecum assumptionem
absque hoc quod firmat intrinsecum. Ultima
soluta est ex dictis.

Utrum augmentatio sit unus motus continuus.
Arguitur quod non quia augmentatio fit secundum singulas
partes viventis ergo augmentatio
non est unus motus sed plures secundum plura-
litatem eius quod augetur. Secundo sic. Si aug-
mentatio esset continua a principio augmenti
usque ad terminum sequeretur quod in aliquo instanti
per id tempus augeretur secundum aliquam quantitatem
puta perceptibilem vel [...] quia
in quacumque parte perceptibili illius temporis augebitur
secundum aliquam partem perceptibilem eius quantitatis.
Hoc videtur inconveniens ergo augmentatio
non est motus unus continuus. Oppositum
arguitur quod augmentatio est motus ab aliis
distinctus ergo est unus sed motus continuus
est ipsum continuum ergo augmentatio
est motus continuus. Pro responsione suppono
primo ex quarto physicorum [...] repe-
ritur [...] distantes inter quos fit

fit quaelibet continuus de nigro in album. Et
ita potest de motu quod augmentatio vel
diminutio incipiat. Suppono secundo
ex quinto physicorum. Ad unitatem motus
requiritur unitas mobilis ipsius
unitas formae secundum quam est motus et quae
in specie specialissima et unitas temporis sup-
positis sunt. Conclusio responsalis
ad quaestionem. Quamvis augmentatio alicuius
viventis sit continua per aliquod tempus tamen
contingit augmentationem non esse continuam a
principio augmenti usque ad terminum completum
nisi forte accipiatur augmentatio pro
dispositione ad augmentum. Prima pars patet
quia per aliquod tempus vivens potest habere ali-
mentum sibi conveniens magna habundantia
et habere virtutem per quam plus convertat
de alimento in substantiam suam quam sint
deperditum ergo per id tempus continue poterit
moveri. Secunda pars patet quia vivens non
semper habet alimentum quibus necessarium sibi
sed etiam habet virtutem fortem ad
convertendum plus de alimento quam sint
deperditum. Et tunc augmentatio non
est nisi in fine augmentationis in-
terrupta. Cum ergo alteratio sit perfectis-
sima sit quod augmentatio non sit sim-
pliciter continua cum praecedat alterationem
intrinseci quae non potest simul fieri cum aug-
mentatione. Sed si sit bona dispositio
in eo quod augetur a principio augmenti
usque ad finem est semper augmentatio
vel dispositio ad augmentum. Tamen sit
ergo in ipso vivente vel aliqua
dispositio non est ipsum agens nec dispositionem
sibi ad augmentum quamdiu sit indis-
posita. Sed dubitatur an vivens
quamdiu vivat nutriatur. Videtur quod non
quia nutrimentum fit per successionem nutrimenti
sed quaedam animalia per longum tempus
alimentum non suscipiunt ergo in illo
tempore non nutriuntur et vivunt. Similiter
item aliqua viventia aliquid esse
sunt a suis actibus ergo etc. et multa.
Ad dubium dicitur quod vivens quamdiu vivit
nutritur sed non augetur quamdiu vivit.
Prima pars patet quia vita consistit in calido
et humido et ita de vivente habent
calorem et humiditatem sicut in vivente calor
agit resolutionem et consumit humidum

radicale. Ergo si viventes deberent per-
manere in vita necesse est quod nutrimentum
recipiat et conuertat ipsum in sui naturam
ad restaurationem humidi radicalis. Sed vi-
ventes consumitur consumitur, ergo necesse est
quod viventes quandoque vivunt minus. Tertia
pars patet quia calor naturalis est instrumentum
anime subserviens sibi ad augmentationem
sed instrumentum non operatur nisi virtute principalis
agentis. Cum ergo anima que est principale agens
determinat certam quantitatem in materia, sequitur quod habita
illa determinata quantitate calor naturalis qui
est instrumentum anime cessat ab actu
augmentationis. Item in processu augmen-
tationis humidum radicale consumitur et
[illegible] calorem naturalem et per con-
sequens calor naturalis adeo fortis est quod
potest multum de humido extraneo convertere
in substantiam viventis. Et quod per contrarium
mixtorum et multorum [illegible] humidi ex-
tranei efficiatur impurius. Ideo calor
naturalis continue debilitatur sicut virtus vini
debilitatur per hoc quod aqua continue permiscetur
cum vino. Et ita calor naturalis
ad hoc devenire potest quod non potest plus con-
vertere de alimento quam deperditum sit.
Et tunc cessat augmentatio. Et cum
ad hoc debilitatur tunc venit ad
statum in quo tantum sufficit convertere de alimento
quam sit deperditum et tunc viventes [illegible].
Et demum adeo debilitatur quod non
sufficit convertere de alimento in substantiam
viventis et tunc necesse est viventes mori
quia non plus nutriuntur. Sic ergo patet quod
quandoque viventes vivunt nutriuntur sed non
augentur. Primo in processu temporis vitae sue
augentur et in fine vitae sue diminuuntur.
Ad dubium in oppositum [illegible] in illis [illegible]
[illegible] calor naturalis est debilis. Ideo
per longo tempore utitur alimento prius assumpto
digerendo et consumendo ipsum et convertendo
ipsum in naturam viventis. Ad rationem de
[illegible] mittitur in materia generationis
est pars [illegible] potentiis anime et ita est
magis naturalis. Ideo sicut potentie
naturales sunt habent suas operationes
naturales ita potentia nutritiva. **Aliud
dubium** movet philosophus in textu quare
sit [illegible] obiectum augmentationis
et nutritionis. Sed ad istud dubium patet solutio
in precedenti questione. Et etiam ex dictis

In 2o de anima. **Ad rationes** factas
ante [illegible] questionis. Ad primam dicitur quod
eo modo quo partes sunt in toto eo modo dicuntur
augeri partes autem sunt in toto diversimode secundum
potentiam et faciunt unum continuum secundum actum.
Ideo est etiam una augmentatio secundum actum
continua. **Ad secundam** patet solutio ex dictis
[illegible] quod sicut aliquid augetur per aliquod
tempus quod in qualibet parte eius temporis auge-
atur secundum aliquam partem eius quantitatis quia
in aliqua parte temporis disponitur tantum
ad augmentationem et non augmentatur.
Si tamen accipiatur pro aliquo tempore in quo
aliquid augetur actu in qualibet parte illius
temporis augetur secundum aliquam partem quantitatis
quia tempus et motus continuantur.

Utrum omne agens agat per contactum. **Arguitur**
quod non quia tangentia sunt quorum ultima
sunt simul. Modo aliqua agunt que non habent
ultima quia sunt substantie spirituales. Ergo etc.
Secundo arguitur. Celum agit in ista inferiora
et tamen non tangit ea quia omne tangens tangitur
in tangendo. Sed celum tangitur patitur. Constat
autem quod celum ab his inferioribus non patitur
cum sit incorruptibile. Ergo celum non agit in
hec inferiora per tactum. **Tertio arguitur** visibile
agit in visum et etiam magnes attrahit
ferrum quae tamen non tangunt. Et ita arguitur
de pluribus aliis. Ergo non omne agens agit
per contactum. Ad oppositum est philosophus in primo
[illegible] 3 tractatu huius primi libri. [illegible]
responsio. **Sciendum est primo** [illegible] quod
philosophus determinat de generatione et alteratione
et augmentatione qui sunt priores motus ad for-
mam [illegible] in 2o libro determinat de
generatione et corruptione elementorum et de na-
tura generatorum et corruptorum. Sed in fine huius primi
libri determinat de tactu actione et passione
et etiam de mixtione que omnia subserviunt dictis
in precedentibus et determinandis in 2o huius. Nam
secundum antiquos ponentes plura principia materialia
generatio et corruptio fiunt per congregationem et
segregationem que non possunt fieri sine mixtione
et mixtio sine actione et passione que non sunt
sine tactu. Similiter etiam secundum ponentes unum
principium materiale generatio et corruptio non possunt
fieri sine actione et passione. Unde et recte
dicit Diogenes: Si non esset unum principium
materiale non possent simul agere et pati

Nam caliditas non agit in frigiditatem nisi
transmutetur in ipsa. Si actio et passio est contra-
rietate quibus ambobus. Et ita secundum ponentes
plura principia et esse secundum ponentes unum principium
et corruptio fieri non potest sine actione et passione
et tactu. Item secundum antiquos et etiam veritate
alteratio precedit generationem et corruptionem. Alteratio
autem non potest esse sine actione et passione nec sine
tactu sicut ostendetur in isto libro de actione
passione et tactu. Et quia generatio et corruptio
non fiunt sine congregatione et segregatione
communiter generatio non sit congregatio neque corruptio
segregatio. Congregatio autem non est sine mixtione
et que non est sine actione et passione et
tactu sicut erit ad finem libri. In quo agitur
de generatione et corruptione permixtione consequenter de
mixtione. Et de illis quinque agendum est
in hoc libro. Et quia tactus communior est quam
actio et passio et actio et passio quam mixtio
ideo primo agendum est de tactu de quo
mota est prima questio, deinde de actione
et passione et ultimo de mixtione. Patet igitur
quare de hiis quinque agitur in ultimo tracta-
tu huius primi libri. Et quo ordine descendendo
sit de ipsis. **Sequitur** secundo. Et tactus
accipitur uno modo proprie, alio metaphorice.
Ad tactum autem proprie dictum tria requiruntur.
Primo quod sit in habentibus positionem et magni-
tudinem et per consequens in habentibus locum quia magni-
tudo a loco separari non potest. Secundo quod
ultima eorum habentium magnitudinem et positionem
simul sint. Tertium quod ipsa quorum ultima
simul sunt sint activa et passiva adinvicem.
Et huius ratio est quia ea proprie se tangunt
que habent diversas magnitudines et per consequens
diversa loca. Sed in diversis locis diversa sunt
ultima. Sed oportet quod ea que nata sunt se tangere
sint contraria. Et per consequens activa et passiva.
Sic ergo patet que sunt tangentia proprie dicta.
Sunt enim corpora habentia diversas magnitudines
quorum ultima sunt simul activa et passiva
adinvicem. Et ita tactus proprie dictus est
contactus habentium diversas magnitudines quorum
ultima sunt simul activorum et passivorum adinvicem.
Et sic patet quid sit tactus proprie dictus et
quot requirantur ad ipsum. Sed ad videndum
de tactu metaphorico quid sit et quomodo
et quot modis habeat fieri **Sequitur** ul-
terius. Et ut dicit philosophus movens et agens
in aliquo quod et in aliquo dicuntur quod non

In hoc quod sicut est aliquod movens immobile
ita est aliquod agens impassibile sicut celum.
Sed dicit quod agens semper accipiatur
oppositum ei quod est passivum proprie dictum. Unde
agens proprie dictum movens motum in motu locali quod
est primo quod est alteratio proprie dicta facta
per aliquam qualitatem passibilem. Sed movens dicitur
quod movens motum motu locali sive sit motus
localis sive alterationis quantitatis sive aug-
mentationis. Et quomodo patet quod movens extenditur
in plus quam agens. Nam omne agens in agendo
movet sed non omne movens in movendo
agit proprie sicut intelligentia movet celum
sed non agit in ipsum. Celum autem movet
hec inferiora et agit in ipsa communiter ab
eis non repatitur. Ex hiis patet quod duplex
reperitur tactus metaphoricus. Quidam
ex parte tangentis et tacti sicut ut cum
intelligentia nec mota nec passa movet
celum quod est motum sed non patitur. Et hunc
tactum deficiunt omnes conditiones tactus
proprie dicti. Intelligentie scilicet non habent magni-
tudinem nec ultima magnitudinis nec contrarietatem.
Aliquis est tactus metaphoricus ex parte
tangentis solum et non ex parte tacti. Et
hoc modo celum tangit hec inferiora movet
ea et agit in ipsa sed non patitur
ab ipsis. Et ita deficit tertia conditio tactus
proprie dicti. Si enim hec inferiora generabilia et corrup-
tibilia nata sunt se tangere tactu proprio.
Ex predictis patet que responsio ad
questionem. Et omne agens proprie dictum
agit per contactum passi immediate ab ipso
patet quod omne tale movens motum
quod est passio et ideo tale motum sit actionem
non potest esse sine subiecto. Et ergo quod agens
et patiens simul sunt per immediationem.
Alia quinque. Et movens movet per
contactum sive proprie sive metaphorice dictum
patet quod omne movens motum motu locali
ergo est simul cum ipso. Et iste due conclusiones
intendit sunt de agentibus et moventibus
proximis ut sepe dicebatur prima parte.
Ad rationes ante oppositum ad primam patet
quod intelligentia tangit celum tactu meta-
phorico ex parte moventis et mobilis.
Ad secundam dicendum est quod celum tangit hec
inferiora tactu proprie dicto ex parte istorum
inferiorum sed tamen metaphorico ex parte celi
quod non patitur ab ipsis. Ad tertiam
dicendum quod agunt et tangere

Et metaphorice ideo nichil concludit.

Utrum simile agat in sibi simile. Arguitur quod non quia quodlibet non agit in quodlibet neque quodlibet patitur a quolibet indifferenter ergo oportet agentem ad patiens esse aliqua similitudine. Et quia simile non resistit suo simili sed vero est bor resistit est actio actio ergo quanto aliquid est magis simile paciendi tanto magis agit in ipsum. Item magis calidum agit in minus calidum et forte agit in tepidum quam in valde calidum. Et magis lucidum agit in minus lucidum ergo simile agit in sibi simile. Oppositum arguitur quia omnis actio est secundum aliquam contrarietatem contraria autem sunt dissimilia ergo etc. Respondeo. Sciendum est primo et premittendum ad hoc de tactu quomodo agit de actione et passione. Et primo secundum opiniones antiquorum deinde secundum opiniones Aristotelis. De primo de agere et pati secundum opiniones antiquorum et agit de his quantum ad rationem actionis et passionis. Et de modo quantum ad modum agendi. Ubi sciendum secundo est quod quantum ad rationem actionis et passionis due fuerunt opiniones antiquorum. Quarum prima fuit plurium antiquorum dicentium quod solum simile agit in sibi simile neque patitur ab eo sed dissimile agit in dissimile et eorum ratio fuit quia duorum simplicium non est actio ratio quia unum in se actum quam alterum. Et ita secundum istos dissimilitudo est tota ratio actionis et passionis. Ideo dicunt quod si aliquid primo ignis paciatur ab aqua hoc non est nisi per quandam contrarietatem naturalem paucorum est contraria. Alia fuit opinio Democriti dicentis solum simile agere in sibi simile et pati a sibi simili. Et sic quoniam quodque alterat et contrarium agit sibi in eodem hoc non est inequalitate sine altera et dicit sed inequaliter ubi est aliquid in ipsis. Et ita secundum istam similitudo opinionem est tota ratio actionis et passionis. Et hic dicit actio quod iste due opiniones sunt sibi contrarie naturaliter quia per partem est verum et per partem falsum utrique nec debebant imponere ad totum solum concedunt partem. Unde quando duo homines sanant et calefiunt et utrumque actionis et passionis subiectum contrarii et duo laborantes sanare et alius infrigidari. Et generaliter in aliquibus actionis et passionis contrariorum

oportet ergo quod dicit simile agere in suum simile solum inspexit suum subiectum et materiam naturam cause est materia contraria. Ideo opinio qui posuit dissimile agere in suum dissimile solum inspexit et concedunt quam vel seu formas secundum quas fit actio et passio. Et ita opinionem hec non solum apprehendit formam aliquis sed apprehendit materiam. Hijs premissis pono. Prima conclusio. Omne simile alteri non agit in ipsum neque patitur ab eo. Probatur quia non esset assignare causam quare unum esset magis activum quam alterum. Ideo sic agerent in seipsum et moveret seipsum quod impossibile est agere in sibi ipsa. Ex qua sequitur quod nichil esset immobile nec incorruptibile. Et arguitur in iste omnibus simile quod si putet se concedat ad receptibile et omnem quod necessario. Et si dicatur quod res nostra aliquo quod intellectus agit in seipsum intelligendo seipsum et anima movendo seipsum et ita non est inconveniens aliquid agere in seipsum. Respondeo dicitur quod duplex est actio ut dicebatur 2o de anima. Quedam non est actio immanens et perficiens. Alia est transiens et corruptiva. Primo ut perficiens bene agit aliquid in seipsum secundum quod est quidam alterum a seipso. Sed actione corruptiva et physica de actibus non agit in seipsum. Secunda conclusio. Omne totaliter dissimile non agit in sibi dissimile. Patet quia albedo non patitur a linea neque etiam nisi sole per accidens inquantum accidit linee et nigra. Neque patitur ab albo et dulci in esse pressio. Ergo oportet activa et passiva esse in aliquo. 2o quecumque non sunt contraria neque ex contrariis non sunt nata fieri se ipsa ex tuis a natura sua hoc est corrumpere seipsa. Contraria autem nata sunt seipsa corrumpere et agere et pati adinvicem. Et ita quecumque sunt activa et passiva sunt contraria et ex contrariis. Sed contraria sunt in genere et differunt in specie. Ergo activa et passiva adinvicem debent et simili genere et dissimilia esse. Ista probat duplex inductio quia non corpus agit in corpus et patitur ab eo. Et sapor patitur a sapore et color a colore. Et ubi est omogeneum ab omogeneo ergo. Ex hijs conclusio 3a. 3a conclusio. Quod sola similitudo nec sola dissimilitudo non est tota ratio actionis et passionis sed utrumque concurrit. Ista activa et passiva debent

que in materia et celum in natura quod sic differt in
specie. Unde si aliqua duo non conveniunt in materia
unum tamen agit in reliquum sed non econverso
sicut celum agit in hec inferiora sed non econverso.
Et similiter intelligentia movet celum sed non movetur
ab eo. Unde duplex est movens. Quoddam
est movens metaphorice quod est finis
et tale est immobile. Aliud est movens pro-
ductum scilicet in genere cause efficientis. Et
tale est duplex. Quoddam est velle et primum. Et
tale non movetur ab eo quod movet. Aliud
est proximum et extremum quod communicat in materia
passive et tale motum autem patitur
ab eo quod movet. Unde si esset aliqua
forma naturalis separata puta forma ignis ut
calor nullo modo pateretur ab ea in quam ageret.
Ad rationem quod non communicat in materia cum pa-
tiente ~~[illegible]~~ cum omnibus et cetera
ratio post oppositum soluta sunt ex dictis
in questione. q [illegible]

Utrum omne agens in agendo repatiatur. Arguitur quod
non quia omne movens in movendo movetur
ergo non omne agens in agendo repatitur.
Consequentia patet. Primo quia finis movet et tamen in
movendo non movetur. Medicina etiam movet
effective et tamen non movetur. Similiter intelligentia
movet celum et tamen non movetur. Celum etiam agit
in hec inferiora et non patitur ab eis.
Et simpliciter movens primum et non movetur ab
eo ergo etc. 2o arguitur. Si ita esset sequeretur
quod a forma fortiori inequalis fieret actio quia
cum agens debet excedere suum passum
si repatitur agens a passo tunc a
forma fortiori inequalis fieret actio. 3o arguitur.
Si ita esset tunc agens et passum possent
semper agere ad equales distantias. Et per
quas cum sumere calidum posset agere in b [?]
per equales distantias et etiam posset pati
a minus calido in equali distantia. Ista
sequitur quod haberent equales virtutes quod
est impossibile. Quarto sic. Si ita esset sequeretur
quod agens numquam posset suum assimilare
passum. Patet quia quod si agens repa-
titur in virtute sua continue debilitatur
et per quas non posset facere suum passum
in tale virtute quale virtutis est ipsum
agens in principio actionis. Ultimo
si ita esset sequeretur quod contraria essent in eo-

dem quia patet quod si agens agit in pas-
sum per medium tunc omne agens plus agit
in propinquum quam in distans sequeretur quod ipsum
medium movetur motibus contrariis scilicet motu
agentis et motu patientis. Et ita simul
posset calefieri et infrigidari quod est impossibile.
Ad oppositum est Aristoteles primo 3o tractatu [?] ad [?]
huius tractatus. Quod responsione videndum primo
quod finis aliter movet quam efficiens. Consequenter
non movet immobiliter sed movet efficiens.
Et ipsum efficiens movet mobile vel passum
ad formam vel ad ubi. Et tale movens
est duplex. Quoddam est primum aliud proximum.
Primum adhuc est duplex quia quoddam est primum
simpliciter quod est immobile. Aliud est primum
in genere sicut celum est primum alterans
sed non est primum movens. Et tale movens
movendo movetur sed non movetur ab eo quod
movet quia non communicat in materia cum ea.
Sic ergo quod sicut est dare aliquod
movens immobile ita est dare aliquod
agens impassibile. Sed agens proximum
communicat in materia cum suo patiente et habet
contrarietatem cum eo et patitur ab ipso pa-
tiente. Ultimo supponitur differentia inter agens
et movens, inter agere et movere dicta
prout est prius dictum vel ista ultimo sup-
positum. Et agens in questione accipitur
pro agente proximo et non metaphorico
quod dicitur est finis. Similiter accipitur etiam pro agente
proximo naturali quod communicat in materia cum
passo. Et etiam accipitur agens non proprie
et proprie sed pro immediato et proximo ipsi
passo. Et etiam est sermo de actione
et passione productis quam habent sive vel
qualitates formas quia sunt dematerializate sicut
a natura ut etc. quia sic actus activorum
patientis resistere et cetera. Hiis premissis
sit conclusio responsiva ad questionem.
Omne agens physicum et naturale immediatum
et proximum patienti communicans in materia cum
ipso in agendo repatitur ab eo. Patet quia
quod agens et passum accepta productio
non communicant in materia et sunt sufficienter
proximata et sunt contraria quod nichil
agit nisi sit contrarium. Ergo sequitur quod sic
agens est in potentia ad aliquam formam
passivam quam non habet ita ipsum passum
est in potentia ad aliquam formam quam
habet ipsum agens et ita repatitur ab eo

unus. cu agens naturale est in potentia et in actu respectu diversorum ita quod quod est in actu calidus est potentia frigidus Et ita per formam quam habet in actu potest agere in aliud Sed inquantum est in potentia ad aliam formam patitur ab alio ita calidus agit in calidum inquantum calidus est potentia calidus et actu frigidus Sed patitur ab alio inquantum est potentia frigidum

Ad rationes ante oppositum Ad primam dicendum quod omnis est instrumentum coniunctum vel dicit agere imperfecto vel dicit agere non coniunctum in ma vel non approximato Et cuilibet illius non est necesse agens repati a paciente Ad 2am Negatur quod Et causa est quia tales actiones et passiones sunt sic oppo- site ut quod sunt a contrario activa sunt contrarie resistentie et eorum Et ideo quidem est aliquod agens secundum unam formam equale in virtute activa resistentia alterius et non ideo alterum per aliam formam potest quamvis quod in agendo respondit alterius unus cum dicit quod actio potest esse sive a propter a contrario inequalis habet dicit inequalis quando actualiter agentis ad resistentiam patientis et non ad acti- vitatem ipsius patientis quam habet potest per aliam formam Ad 3am Negatur quia tales sunt apparentes in solutione prime rationis Ad quintam dicendum quod ex aliquibus potest agere du- rante adhuc unico per formam sibi naturale Et tamen agens potest assimilare sibi patiens quam cum repatiatur ab eo sed non sic repatitur quod ipsum patiens prevaleat actioni agentis ymo quia debilitatis patientis et virtus agentis in agens ymo in se nec plus potest agere quam sibi patiens compleverit formam agentis quod est contra ipsi forte patientis Ad ultimam dicendum quod ex uno impetus vel movens quibus motibus ut puta calefaciendo et frigefaciendo potest in eadem in casu predicto quod in medio inter agens et patiens est aer ipsum calidum et frigidum sed non est ibi calefactio et frigefactio sed quia calefaciens non sed accipiens novam ac- quisitionem caloris sed est nova acquisitione aeris caloris quod nova passione dicitur una calidi in magis calidus modo non est propter quod aer acquirat sibi aere calidum et aere frigiditatem Sed ergo licet medium sibi recipiat duas formas contrarias tamen alterius formarum prevalet adversus aliam et ita secundum alteram tamen est in passio et secundum

precedentem remissio sed non sunt ibi contrarii motus etc.) q 15

Utrum actio et passio habeant fieri per poros ut dicit empedocles et per corpora indivisibilia ut et democritus Et primo quod habeant fieri per poros quia varia corpora faciliter trans- mutantur quam dura Sed hec non videntur esse nisi quia sunt porosa ergo actio fit per poros Secundo sic In actione contra actu agentis recipi in patiente sed non potest nisi recipe- retur in poris aliter duo corpora simul essent ergo actio habet fieri per poros 3o arguitur quod habet fieri per contactum corporum indivisibilium ut dicebat democritus quod videmus quod plures corporum tractus moventur quam totum ergo individuale potest transmutari et alterari quam divisibile Ad oppositum est aristoteles in littera quod ad contrariam partem In responsione videndum est. primo ex propria aristoteles declarat de actione et passione quantum ad rationes actionis et passionis quod declarat de ipsis quantum ad modum agendi et patiendi Et tamen recitat quasdam opiniones antiquorum quas reprobat ad mentem Et eas implicat dicendum veritatem declarat secundum in prima opinio empe- doclis actio et passio fit per poros per quos dicebat actum agentis ingredi patientes Et ideo dicebat sensationem fieri dicebat nos videre per corpora transparentia secundum per pros poros per quos ingrediuntur radii visuales et tangunt res visas Secunda fuit opinio democriti et leucippi quod una sermone determinaverunt de omni transmutatione dicentes corpora indivisibilia infinita figurata esse prima omnium rerum per quorum congregationem fit generatio et per segregationem fit corruptio et per transmutationem in situ et ordine fit alteratio Et ita dicunt actionem et passionem fieri per contactum istorum corporum indivisibilium Tertia fuit opinio melissi parmenidis tamen unum ens im- mobile et infinitum Et isti negaverunt actionem et passionem et generaliter omnes motus Et arguit Et tamen unum ens probabat sic quod distinctio entium non potest fieri nisi per vacuum sed vacuum ergo non sunt entia distincta Nec potest dici ut dicebat quod in aliquo unum quod sunt plura entia secundum potentiam divisionis quod divisio fieri non potest nisi per vacuum Et ita si aliquod

esset divisibile in pluribus partibus quam ... esset
vacuum secundum formam partem quam licet sit divisibile
Si vero dicatur quod secundum unam partem sit divisibile
et secundum aliam non, hoc est inconveniens. Et consequenter
arguebat illud totum esse immobile quia non
movetur ad plenum vel ad vacuum. Non
primo quia esset penetratio corporum. Nec secundum
quia vacuum non est. Et iste ponebat quod
esset infinitum quia non posset finiri nisi per
corpus extra ipsum. Et nisi ita oporteret ponere
vacuum quod non est ponendum. Unde quia melissus
concedit divisionem et motum non posse fieri
nisi per vacuum quod ab [illegible] inde est quod
nec [illegible] nec motum. Sed ista
opinio non [illegible] quia ... stat
ad formam [illegible] contra fuit opinio
platonis ponentis indivisibiles superficies
esse principia rerum sicut democritus posuit corpora
indivisibilia esse principia rerum. Dixit tamen
... quod democritus posuit corpora
indivisibilia principia et infinita figuris
Sed plato posuit superficies similiter figuratas
principia rerum et dicebat resolutionem
fieri ad superficies triangulares quas
dicebat indivisibiles. De comparatione autem
istarum opinionum dicit philosophus quod opinio de-
mocriti est magis rationabilis quam aliae opiniones.
Sit ergo summa conclusio. Contra positionem
democriti posita circa ... de actione et
passione est irrationabilis. Patet quia ad eam sequuntur
duo contradictoria scilicet indivisibilia esse alterabilia
et non esse alterabilia. Patet quia posuit atomos
sine vacuo. Et tamen indivisibile non sit
vacuum sed quod indivisibile non est alterabile.
Item indivisibile non potest suscipere qualitatem
activam et passivam, ergo non est alterabile.
Antecedens patet quia non potest suscipere accidens
nisi per transmutationem quae non fit nisi per
motum et successionem quae requirit corpus
divisibile. Secunda conclusio positio empedoclis est irratio-
nabilis. Patet quia si actio et passio fierent
per ingressum actus agentis in poros
patientis, ergo per agens diminuitur in eius
substantia et patiens non patitur secundum quamlibet
sui partem. Et ita in eo quod augetur
... non fieret augmentatio secundum ...
procedit ... Nec ... fieret diminutio
Nec ... augetur. Nec diminuitur
diminuitur. Patet ergo quod iste opiniones sunt irrationabiles.
Nunc videmus ergo quomodo fiat actio et passio.

posuit philosophus in textu quinquagesimo ... forma quod
patiens debet esse in potentia tale quale est agens in
actu et ita dicit quod agens et patiens debent esse
similia et contraria actu et potentia sibi similia. Secunda
conclusio: cum patiens debet esse ut secundum quamlibet
sui partem natum sit recipere actum agentis.
Tertia conclusio: cum patiens aliquod magis vel minus patitur
ab agente secundum quod est magis vel minus
dispositum ad recipiendum actum agentis.
Quarta conclusio: cum quaelibet pars ipsius patientis sit
... et debet in potentia divisibile non tamen
debet quod actu dividatur ... quod praesupponat
alterationem agentis ... ipsum totum indivisibile
sit alterandum. Quinta conclusio: cum agens
debet approximari ipsi patienti, potest
tamen in aliquo distans ab eo ... est
... proximum quod agit in ipsum
patiens totum. Ex istis conclusionibus
patet quomodo fiat actio et passio ... quia
non fit per contactum corporum indivisibilium neque
per ingressum actus agentis in patiens.
Ad rationes ad oppositum ad primam dicitur
cum corpora rara sint facilius transmutabilia
quia minus habent de materia ... minus resistunt
et non quia habent poros. Ad secundam dicitur
cum cum aliquod corpus agat in alterum
non est imaginandum quod aliqua accidentia vel
forma egrediatur ab agente et per motum
localem transferatur in patiens, sed in
virtute agentis naturalis ... ipsum pa-
tiens cum materia est in potentia naturali
ad formam agentis de potentia materiae patientis
educitur forma similis ... formae ipsius
agentis. Et hoc modo dicitur actus agentis
recipi in patiente. Ad tertiam dicitur cum quod
aliquod agens ... agit in patiens
quamvis ... transmittitur
... Sed negatur quod ...
hoc indivisibile transmutetur quia in corpore
[illegible] ... aliquod corpus totaliter
secundum actum

Utrum mixtio sit possibilis. Arguitur quod non, quia
vel ambo miscibilia manent vel corrum-
puntur vel unum manet et alterum
corrumpitur. Non primum quia tunc miscibilia
... Nec secundum quia mixtio
est aliquorum ... Nec tertium
quia in mixtione miscibilia debent ...
... Sed mixtio est possibilis.

vel fiet per diminutionem miscibilium vel sine diminutione
Non primum quia tunc non quecumque partes mixti essent
mixta eo quod ibi remanet aliqua pars non mixta
que non esset mixta Nec etiam quia non potest videri
quomodo possit fieri mixtio nisi per diminutionem 3o
Utrum sit necesse miscibilia esse adequata in virtu-
tibus et potentiis vel non Non primum quia tunc non
agerent inter se Si vero non sit adequata
tunc alterum corrumperet reliquum ergo etc. Quarto utrum
[?] possit agere ultra gradum suum ergo elementa
non possunt generare mixta quia habent formam perfecto-
rem formis elementorum et per consequens mixtio non
posset Ad quartum est philosophus in textu [?]
Capitulum de primo Et primo [?] in
textu de tactu actione et passione consequenter
debet de mixtione Circa quam quatuor debent
primo an mixtio sit possibilis 2o an fiat per
diminutionem miscibilium 3o debet quid sit
et qualia sint miscibilia Quarto dicit quod sit
mixtio [?] declarationem primi Dicit prima conclusio
Mixtio differt a generatione corruptione augmentatione
diminutione et alteratione patet quia ad generationem et
corruptionem concurrit materia et forma Ad augmen-
tationem et diminutionem nutrimentum et mixta
Et ad alterationem subiectum et forma accidentalis
Sed forma non miscetur cum [?] quia utraque manet
in propria natura [?] Nec est nutrimentum mis-
cibile mixto quia mixtum manet et nut-
rimentum corrumpitur Nec actus quiescunt
cum subiecto ut figura non miscetur cere quia
utraque manet in propria natura Miscibilia autem non
manent actu in mixto neque corrumpuntur ambo
neque alterum ergo mixtio differt ab omnibus aliis
2a conclusio Omnia non sunt miscibilia ad invicem
patet quia miscibilia non habent [?] ad mixtionem
et post Si anima a subiecto separari non potest
[illegible] Ergo patet quod non quodlibet est miscibile cum [?]
3a conclusio Miscibilia in mixto neque sunt penitus
corrupta neque penitus maneant Prima pars patet
quia miscibilia sunt separabilia a mixto ergo non
sunt penitus corrupta 2a pars patet quia si manerent
penitus non fieret ex ipsis aliquod unum Quarta conclusio
Miscibilia manent in mixto potentia et virtute
sub [?] mixti patet quia non manent simpliciter sub
actibus propriis neque corrumpuntur simpliciter ut dictum
est ergo oportet dicere quod maneant potentia et
virtute in mixto Et hoc magis declarabitur
in questione sequenti Ex istis conclusionibus patet quid
respondendum Conclusio responsa ad questionem
scilicet quod mixtio est possibilis patet quia ad mixtionem
requiritur quod miscibilia antequam misceantur sint
sub actibus propriis sub quibus non manent in mix-
tione completa sed virtute et potentia Hoc autem est
possibile ergo [?] primum declaravimus
Circa 2m punctum declarandum Sciendum est

Et antiqui non ponebant mixtionem fieri per trans-
mutationem miscibilium ad invicem ex quo alteratio
fieret una natura communis Sed ponebant mixtionem
fieri per divisionem per hoc scilicet quod unum minimum ponebatur
iuxta alterum Et hoc 3 quidam dicebant quod
mixtio fiebat per iuxtapositionem minimorum secundum [?]
Alii quod fiebat per iuxtapositionem secundum [?]
minorum sicut [?] miscentur cum granis
frumenti Alii vero dicebant quod fiebat mixtio per
iuxtapositionem minorum secundum qualitatem Sed contra hec ponit
3s conclusiones prima conclusio Mixtio
non fit per divisionem miscibilium in minima secundum speciem
et formam patet quia tunc minima manent sub actibus
propriis ergo non possunt facere unum per se Item quecumque
pars mixti est mixta sed non esset si mixtio
fieret [?] 2a conclusio Mixtio non fit per divisionem
in minima secundum sensum patet quia quod uni esset mixtum
puta non videnti acute alteri non esset mixtum
sed acute videnti et ita non esset mixtio simpliciter
3a conclusio Mixtio non fit per divisionem in minima
secundum quantitatem patet quia impossibile est quantitatem dividi
in minima eo quod est divisibilis in infinitum Ex quo
patet quod mixtio non fit per divisionem miscibilium
quamvis miscibilia debent esse divisibilia et per hoc
2m declaratum Circa 3m punctum sciendum est
est enim quedam sunt activa et passiva ad invicem
[?] scilicet que habent contrarietatem ad invicem et que communicant
in materia Alia vero non sunt ea que non habent
contrarietatem Sed eorum que patiuntur quedam sunt pas-
sibilia et divisibilia eo quod sunt humida Alia vero
cum difficultate patiuntur sicut sunt sicca et
dura Dicit ergo pro isto 3o puncto prima conclusio Illa que
non communicant in materia non sunt ad invicem miscibilia
patet quia non sunt activa et passiva ad invicem [?]
ars medicine non miscetur sanitati quia subiectum
sanitatis est corpus Ars vero medicine est in anima
subiective Alia conclusio Communicantia in materia habentia
contrarietatem ad invicem sunt miscibilia patet quia talia sunt
ad invicem activa et passiva ergo per eorum actionem et
passionem fit tandem 3m ex ipsis ergo etc. 3a
conclusio Activorum et passivorum ad invicem magnum cum
parvo non est miscibile patet quia in mixtione secundum minus
aliud debet manere sub actu [?] nisi si multum
apponatur cum parvo convertit aliud patiens in
suam naturam Et ita una gutta vini non
potest misceri cum mille amphoris aque Quarta
conclusio Activa et passiva ad invicem potentiis et vir-
tutibus adequata sic quod unum non sufficiat
corrumpere alterum nec ambo 3m sunt ad invicem
miscibilia patet quia in mixtione neutrum nec ambo
[?] debet manere ergo sic debent esse adequata
quod unum non sufficiat convertere alterum in suam naturam
nec ambo 3m Et si arguatur quod si sic sunt
adequata unum non potest agere in reliquum [?]
[?] sit a contrario manent inequalibus

Respondetur quod ista inequalis mixtibilium non debet sic intelligi quod unum elementum non preponderet alteri secundum virtutem sed non ita dominetur quod sufficiat reliquum corrumpere. Et de hoc clarius videbitur in questione sequenti. Tertia conclusio liber primus 1a que fuit sic habet quod unum est facilius passibile et reliquum difficulter non sunt adinvicem bene mixtibilia patet quia unum manet sub actu proprio et alterum corrumpetur sicut stannum non bene miscetur cum ere eo quod stannum facilius est mixtibile. Sexta conclusio que sic facilius divisa sunt bene mixtibilia ad hoc patet quia minima in partes minores applicantur patet quia faciliter transmutantur. Ex quo patet corollarium quod si non sit fissilia sed faciliter mixtibilia sicut vinum ad aquam sed oleum non est bene mixtibile ad aquam vel vino eo quod est fissile et supernatat eo quod habet humiditatem aeream non aer naturaliter est supra aquam. Ex quibus istis patet que sunt bene mixtibilia et que non quod erat secundum articulus. Ex quibus istis patet quid est mixtio quia fit mixtio eorum mixtibilium non penitus remanentium nec penitus corruptorum in mixto sed manent virtualiter in mixto. Ideo quod mixtio est mixtibilium alteratorum unio ita quod forma mixti virtualiter continet quamlibet formas mixtibilium. Et hoc satis patebit in questione sequenti. Ad rationes ante oppositum. Ad primam dictum est quod non corrumpit alterum neque ambo neque manent simpliciter mixtibilia sed manent virtualiter in mixto. Ad secundum dicitur quod mixtio non fit per divisionem sed fit per actionem et passionem et alterationem ipsorum mixtibilium inter se. Ad tertium dictum est quod mixtibilia debent adequari in potentiis et virtutibus. Ad ultimam quod mixtibilia non concurrunt effective formam mixti de potentia materie in virtute propria sed hoc fit in virtute superioris generantis.

Utrum elementa formaliter maneant in mixto. Et quod sic arguitur auctoritate philosophi dicentis in textu sic corrumpit alterum neque ambo salvantur ante utrumque eorum verum aliter non sic quod prima substantia eius generationis. 2o sic mixtio est mixtibilium alteratorum unio. Sed alteratio est subiecta actu et eius igitur mixtibilia manent formaliter in mixto. 3o mixtum componitur substantialiter ex elementis igitur elementa substantialiter manent in mixto. Antecedens patet quia mixtum non esset substantialiter mixtum. Quarto sic in mixto manent qualitates et operationes naturales elementorum igitur elementa substantialiter manent in mixto. Patet quia proprie operatio et propria passio a propria sub eo separari non potest. Quinto ex natura cuiuslibet forma. Que aliter elevata supra materiam tanto requirit materiam esse aliter elevatam igitur forma mixti est perfectior forma elementi igitur requirit materiam aliter elevatam quod sit materia elementi. Patet quia aliter elevatio fieri non potest nisi per formas elementorum que medie sunt inter materiam et formam mixti igitur omnia elementa formaliter manent in mixto. Ultimo mixtum movetur naturaliter secundum motum elementi preponderantis in ipso ut habetur primo libro de celo igitur omnia elementa manent in mixto formaliter. Antecedens patet quia unum elementum non preponderet alteri. Oppositum. Arguitur primo si elementa manerent formaliter in mixto tunc difficile esset salvare quod mixtum esset diversarum specierum et quod essent plura entia specialia substantialia. 2o si elementa manerent formaliter in mixto vel unum semper preponderet substantialiter et tunc non quodlibet pars mixti esset mixta quod est contra rationem mixtionis vel sit in eadem parte materie adequate quatuor forme quatuor elementorum. Hoc autem videtur impossibile primo quia in eadem materia essent plures forme substantiales et per consequens plures actus substantiales et plura esse. Item videtur ibi esse penetratio dimensionum quia quelibet forma substantialis requirit determinatam quantitatem in materia. Item si elementa manerent in mixto formaliter tunc manerent actu in mixto. Et per consequens non esset aliquid mixtum. Quod est contra positionem. Sed aliquis sic. Et quantum ad hoc Ricardus dicit formas elementorum esse intensibiles et remissibiles. Dicit enim quod dicte sunt forme substantiales et cum sunt perfecte simpliciter in alias transeuntes quodammodo sunt forme mixtorum ita quod materia recipiens formam mixti non est in potentia ad ulteriorem perfectionem substantialem. Sed forme elementorum non actuant materiam in toto sed aliter sunt quedam dispositiones et elevationes materie ad actum perfectionis forme recipiende. Ideo elementa dicuntur quasi elevamenta. Et secundum hoc dicit Avicenna quod elementa esse non sunt species completas et non sunt gradus determinati in entibus sed magis sunt vie in species. Et secundum hoc dicit Averroes quod forme substantiales elementorum sunt quasi medie inter formas substantiales perfectas et formas accidentales. Et ideo dicit ponit formas substantiales elementorum esse intensibiles et remissibiles. Ita secundum eum non videtur quare manere possint elementa in mixto et quare diversitate sunt in diversis mixtis forme ipsorum possunt intendi et remitti. Et ita secundum Averroem forme elementorum manent in mixto in gradu remisso. Et in diversis mixtis diversitate remittuntur sicut in uno mixto aliter remittitur unum elementum quam aliud in alio aut mixto oppositum est ita ut secundum diversos gradus remissionis elementorum sunt diverse species mixtionis. Sed quando elementa sunt in se ipsis et separata forme elementorum sunt ibi in gradu intenso. Sed si

ra(tio)nes integrat q(uod) forme subales ele(men)-
toy p(ro) quanto ipe forme subales sunt de
gn(er)e subale sunt intensibiles & remissibiles
hoc est impo(ssibi)le q(uia) subale tn sit p(ri)m(um)
in analogia entis in medio consistit di-
n ibi esse intenso & remisso opp(osi)t(u)m q(uod)
nil contrarietas esse medium sz & & no(n) &
tn forme subales dat & simile Ex si ad
rõis integrat q(uod) forme subales elementoy
accepte s(ecundu)m & phisicu(m) & n(atur)ale p(ro) quanto
sunt activa & passiva sunt intensibiles & re-
missibiles sic vnde dicit q(uod) qualitates p(ri)me
q(ue) sunt p(ro)pria subalia elementoy p(ro) quanto
elementa sunt activa & passiva sunt inte(n)-
sibiles & remissibiles dicitur n d(e) re(?) hec
albi e albe Ita d(e) rõis & subalia elemento(rum)
acceptis sub actõe & passione sunt q...
Alius e modus dni alberti respondendi
ad questionem dicit n q(uod) elementa contine(n)t
duplex & sz subale & p(ri)m(u)m et & actyle
& 2m Item & subale e duplex
e integrum & p(er)fectum sive libey et tale
& hz q(uod) p(ro)p(ri)e elementa in supposito Aliud e
& subale ligatum & diminutum sive
fractum et tale & hz elementum alterata
ab alio & tn co mixtum dicit ergo
dns Al. q(uod) elementa manet in mixto
qntum ad & fractum & ligatum & eciam
qntum ad & accidentale s(ed) no(n) manet in
mixto quantum ad & libey & integrum
Et hanc materiam tractat dns albertus diffuse
In 3o de celo & modo in sequendo
Alius e modus di(vi) Egidii de roma r(espondendi)
insequentis ... dicit n ... q(uod) ...
fore p(ro)p(ri)e virtualiter & eminenter ... in ...
2fore n imp(er)fecta ... forma p(er)fecta
sicut vegetativum in sensitivo & sensitivum in rationali
Ita q(uod) sensitivum p(ro)p(ri)e ... vegetativum & cu(m)
hoc ... vegetativum e eminenter in sensitivo
s(ed) no(n) actualiter & in ipsa forma a(nim)alis ...
ubi due forme Sz est vegetativum in sensitivo
sicut trigonum in tetragonismo ut dicit
ph(ilosoph)us in 2o de a(n)i(m)a Videtur ergo Egidius
ad questionem q(uod) forme elementoy continentur
in forma mixti virtualiter & eminenter
s(ed) no(n) manent in mixto formaliter & actu-
aliter Ita q(uod) sunt diverse forme a forma
mixti immo forma mixti continet virtualiter
formas elementoy a(nim)a simul in sua p(ro)p(ri)a
& indivisibilis forma p(ro)b(a)t(ur) p(ate)t q(uod) forme
elementoy p(er)se ... in forma mixti
ergo in ea virtualiter manent iste forme
subales & ... sic ... sicut ...
ut hz ph(ilosoph)us ... sicut
... continet in ... Ita forma p(er)fecta

In p(er)fecta et s(ecundu)m hoc mixtum e subalr
mixtum q(uod) no(n) s(ecundu)m manet elementa
virtualiter quantum ad formas sive virtutes
actyles ... male intelligunt
... immo manet quantum ad formas
subales q(ue) ... virtualiter & eminenter
in simplici forma subali mixti Et s(ecundu)m hoc
... solvi ... opposita q(uod) forme
... accidentales elementoy no(n) manent in
mixto s(ecundu)m actum ... s(ed) manent in quadam
forma ... quanto ... ut
medium ... qualitates p(ri)mas Et
... qualitas ... ordinate disposi-
tione ad formam mixti Dicitur ergo p(ate)t q(uod)
forme elementoy manent in mixto virtualiter
& eminenter ut hz p(ro)bat ... o(mn)ia
adducta Sz no(n) manent in mixto formaliter
& in actu ut hz p(ro)bat ...
Et ... ultra responsio videtur & p(ro)p(ri)e
Alberti n in 3o de celo no(n) videtur
... s(ecundu)m opinionem ... posita sua
no(n) e p(ro)babilis & sustinibilis Et ...
ultra videtur & p(ro)babilis ut dictum e
... facte & post oppositum
sustinendo ... opinionem sz dni
Alberti et Egidii possunt solvi p(er) ea q(ue)
dicta sunt in questione Et hec de
p(ri)mo libro de generatione & corrupcione
dicta sufficiant

[illegible marginal note]

V[tru]m qualitates prime sint precise formale elementorum. Et videtur quod sic. Prima quia est una forma que est tantum entis in potentia sint precise formale ipsorum. Ar[guitur] 2o quia forma non potest esse precise forte ... sed qualitates prime sunt active ergo non sunt precise formalia elementorum que sunt ... 2o ar[guitur] ... quia nullum accidens est ... sed qualitates prime sunt active ... ergo non sunt ... et per consequens non sunt precise formalia elementorum. 3o ar[guitur] quia ... quesito quod si una que est tantum entis in potentia sit precise formale elementorum a qua separabiles ab ipsis elementis et eorum qualitatibus quod non. Non 2m quia tunc elementa non essent corruptibilia simpliciter per materiam que sit tantum entis in potentia ergo non est precise formale elementorum.

Ad oppositum est philosophus qui ad utramque partem ... 2o capitulo primi ... hic.

Pro responsione Sciendum primo est propria auctoris in 2o libro ... de generatione et corruptione et augmentatione et diminutione de alteratione et de hiis que hiis motibus ... active passione et mixtione ... et hic 2o de natura generationis et corruptionis. Et quod ... elementorum ... natura elementi generatio et corruptio est qualitates ... active et passive ... non ... ad ... elementi et per elementa elementalis ... in quo philosophus ... generationis et corruptionis in quantum ... per ut exigit ... libri ... generationis et corruptionis elementorum. Et quod generatio et corruptio sunt transmutationes naturales et ... transmutatione naturali ex aqua ... et ... esse aqua ... quia ... inquirit philosophus de precise materiali elementorum et de precise formalibus eorum ... de generatione et corruptione et transmutatione de 4 ... Sciendum 2o est ut sepe dictum est ... de precise materiali ... naturalia ... naturalia. Et ... possunt finita et ... infinita

Alij non possunt unum precise materiale ... elementum puta ignem aerem vel aquam vel aliquod medium inter aerem et ignem. Et ... istud medium ... a ... Et iste positiones ... sunt ... primo physicorum ... ponebant plura precise materialia quod unum non potuit ... generationis ab alteratione ... ponebant ... precise materiale vel illud esse actu ens vel ... et ... supponit philosophus ... elementa ... ignem ... Et sunt precise ... ex ... elementa resolvuntur ... precise materiale ... precipua. Et ... precise materiale ... vendicat non materie. Et est elementum ... primi ... actus ... quod ... elementa ... elementa ... elementi ... 2o ... primo ... in ... resolutione. Et ... sicut ... 9o ...

Ad 2m ... quesito ... entis in potentia est precise materiale elementorum ... elementa ... usque ad ... et non ... actu ... passiva nec ... potentie ... activa ergo ... Et ... ut ... supponit non resolvitur ... ergo ... quod eorum resolutio ... actu ... et in potentia ... Et ... materiale precise eorum est materia ... que est tantum entis in potentia ... materia separari non potest a qualitatibus elementorum ... ab eorum ... est sub aqua forte et sub aqua ... separatur a qualitatibus elementorum et a qualitatibus ... ut ... dicebatur.

Pro responsione ad primam partem quesiti Sciendum est 3o quod elementa ... unico ... sensibile ... alio ... naturale et physicum ... activa et passiva ... Hoc notato ponitur Conclusio responsalis. Ad ... quesiti ... qualitates prime non sunt precise formalia elementorum ... sensibili ... forma ... ipsorum ... actua et passiva ... naturale forma ... elementa ... formalis ... actua et passiva ... qualitates ...

efficiuntur ex re activa et passiva. Ergo etc. Ex conclusione patet quod quattuor qualitates prime non sunt de racione elementorum prout de ipsis agitur in libro De celo et mundo, quia considerantur simpliciter mobilia sunt ad ubi. Licet enim non sint de racione eorum prout considerantur a metaphysico, qui abstrahit a motu et materia sensibili, sunt tamen de racione elementorum prout elementa considerantur in hoc libro, quia in isto libro elementa considerantur ut sunt generabilia et corruptibilia, activa et passiva ad invicem. Hoc autem conveniunt ipsis per qualitates primas. Unde non est inconveniens aliquid esse de racione alicuius rei uno modo accepte quod non est de racione eius alio modo accepte. Et per hoc patet solucio ad racionem in oppositum. Prima autem racio arguit [illegible] ad partem [illegible], secundo quod. Et tercia racio soluta est in responsione ad racionem questionis.

Utrum sint tantum quattuor qualitates prime. Arguitur quod sint pauciores. Illud quod per superhabundanciam dicitur uni soli rei convenit. Sed calidum per superhabundanciam dicitur. Ergo est tantum una qualitas prima. Secundo sic: calliditas est prima, frigiditas ut patet 2o De celo. Ergo non est quaelibet [illegible] prima. Tenet consequencia quod prima prior est [illegible]. Secundo sic: calidum et frigidum sunt qualitates active, humidum et siccum sunt qualitates passive, ut patet in textu. Sed agens est prius passo. Ergo solum sunt due qualitates prime, scilicet calidum et frigidum. Quarto: leve est qualitas prima corporis simplicis, et est cuilibet elemento [illegible]. Ergo est tantum una qualitas prima, scilicet leve; vel sunt quinque qualitates elementorum. Sunt qualitates prime. Contra: [illegible] quinque qualitates [illegible] est philosophus in 3o celi per responsionem. Dicendum primo. Et probat philosophus ostendit quod qualitates sunt principia formalia elementorum, generatorum in generali et transmutabilium. Consequenter ostendit quod inter qualitates contrarias corporibus generabilibus et ingenerabilibus [illegible] sunt quattuor prime que pertinent ad sensum tactus. Et sunt quattuor tales, nec plures nec pauciores. Sit ergo prima conclusio: inter qualitates sensibiles contrarias corporibus generabilibus et corruptibilibus inquantum huiusmodi, qualitates sensibiles sensus tactus sunt priores, probatur quod sensus tactus est fundamentum omnium sensuum, [illegible] secundum non potest esse alius. Ita quod qualitates sensibiles sensus tactus sunt priores aliis qualitatibus sensibilibus per aliis sensibus. Et quod alie qualitates aliorum sensuum non possunt esse prime primo, quia constat quod qualitas que est ordo in potentiis ita debet esse in obiectis. Item corpora generabilia et corruptibilia inquantum huiusmodi

sunt activa et passiva. Sed qualitates sunt activa et passiva naturaliter sunt secundum tactum. Ergo qualitates sensibiles sunt priores. Sed quinque non sunt contrarie qualitates in corporibus. Et conclusio sequitur quod omnes qualitates sensibiles per alios sensus a qualitatibus tangibilibus causantur. Patet quod primum in unoquoque genere est causa omnium que sunt illius generis. Secunda conclusio: inter qualitates tangibiles tantum sunt quattuor prime. Probatur quod septem sunt contrarietates tangibiles, que sunt calidum frigidum, humidum siccum, grave leve, durum molle, lubricum et aridum, asperum lene, grossum et subtile. Sed quinque ultime contrarietates reducuntur ad duas primas contrarietates. Due vero non reducuntur ad se invicem nec ad priores. Ergo tantum due sunt contrarietates qualitatum tangibilium. Et quattuor qualitates sunt tangibiles, hoc declaratur. Probo quod sunt qualitates tangibiles quia sunt active et passive ad invicem. Ergo sunt tangibiles. Antecedens patet quia calidum habet congregare omogenia et disgregare etrogenia. Sed frigidum habet congregare omogenia et etrogenia. Et ita iste qualitates sunt active. Unde calidum calefaciendo elevat illud quod est subtile. Et tunc convenit subtile cum subtili. Et derelinquit deorsum grossum cum grosso. Et tunc dicitur congregare omogenia et disgregare etrogenia. Sed frigidum habet coagulare et comprimere, quod movet a circumferencia ad centrum sicut calidum movet a centro ad circumferenciam. Ideo frigidum congregat subtile cum grosso et ita congregat etrogenia. Humidum autem dicitur quod est bene terminabile termino alieno et male termino proprio. Siccum vero est bene terminabile termino proprio et male termino alieno. Terminare autem termino proprio vel alieno nominat passionem. Et ita humidum et siccum sunt qualitates passive, calidum et frigidum active. Est tamen hic advertendum: et calidum et frigidum non sunt sic qualitates active quin nullo modo sint passive, immo sunt vere resistencie quam alie, sed dicuntur active quia sunt magis active quam humidum et siccum. Et nec dicuntur passive sic quod non sint active, sed quia sunt magis active aliis. Tercia autem conclusio: qualitates tangibiles reducuntur ad istas quattuor, inductive declaratur, sicut gravitas reducitur ad frigidum, quia gravitas non est nisi calidi, et leve reducitur ad calidum et est cum levitate. Calidum enim congregat et calefacit. Et inde modica materia fit magna quantitate et per consequens levis. Sed per oppositum frigiditas condensat, ergo facit multum de materia sub parva quantitate et facit gravitatem. Similiter molle reducitur ad humidum. Molle enim facit cedere altitudinem superficiei et humidum. Durum autem reducitur ad siccum. Ita quod [illegible]

inducatur siccitas sicut patet de luto siccato
ab reducitur ad humidum naturale siccatum licet humi-
ditas aliquantulum passa a sicco sit oleum
licet non humiditate aerea et ita nihil est siccum
tamen sit humidum [illegible] ab reductione
ad siccum ita quod ubi est quod per se siccum
sit terra [illegible] arida videlicet apparet
reducitur ad siccum. Et leve ad humidum
ita apparet de quibusdam partibus aquae [illegible]
commixtis [illegible] quod licet non sint [illegible]
leve nec ita nulla [illegible] alto [illegible]
Et hoc [illegible] humiditate eo quod humidum [illegible]
ad partes declinare videlicet grossum reducitur
ad siccum. Et subtile ad humidum ita subtile
est [illegible] aliquid sit humidum. Et grossum
est male [illegible] alieno sit siccum
patet ergo quod ad qualitates reducuntur ad primas
illas. Et ideo non reducuntur ad primas nec
ad alias [illegible] corruptibilibus
et corruptibilibus [illegible] leve quod
est qualitas [illegible] et [illegible] qua(tuor)
elementorum primarum. Et sic patet responsio ad quaestionem
quantum [illegible] sunt quatuor primae. Et est
[illegible] Secundus est humidum [illegible]
[illegible] in [illegible] uno quod licet humiditas
naturaliter sit aqua. Alio modo humidum quod licet
humiditate [illegible] Et hoc [illegible] vel quod
licet [illegible] vel [illegible] in superficie et [illegible]
humidum [illegible] Et si quaeratur an a
qualitatibus [illegible] possit [illegible] elementum in sua naturali
dispositione remanentibus [illegible] quod aqua
[illegible] et aqua non [illegible] non [illegible]
[illegible] quantum [illegible] elementis
naturaliter dispositis sicut [illegible] leve grossum
et subtile [illegible] causatur ex admix-
tione qualitatum primarum non [illegible] elementis
naturaliter dispositis [illegible] consequuntur [illegible]
tionem et [illegible] qualitatum primarum
[illegible] in [illegible] vel in aqua sit [illegible]
calor [illegible] sunt naturaliter composita
non est ibi [illegible] qualitatum
primarum [illegible] aqua aliquando sit dulcis
vel amara [illegible] est propter admixtionem aliarum
[illegible] vel [illegible]
Ad rationes ante oppositum ad primam dicitur quod
[illegible] negative et non [illegible] vel
[illegible] quod [illegible] in [illegible]
[illegible] qualitates primae sunt [illegible]
[illegible] Ad secundam dicitur [illegible] caliditas
et frigiditas [illegible] admixtae [illegible]
[illegible] et imperfecta [illegible] caliditas est [illegible]
frigiditate [illegible] attenditur [illegible] et [illegible]
[illegible] caliditas non [illegible]
[illegible] frigiditate [illegible] Ad aliam
[illegible] patet solutio ex dictis [illegible]
[illegible] Quaestio 3a

[illegible] tantum quatuor sunt elementa. Arguitur quod sunt
pauciora elementa [illegible] aliquid
[illegible] modo [illegible]
[illegible] 2o arguitur
sunt plura quam quatuor [illegible] combinationes
qualitatum primarum ergo sex sunt elementa [illegible]
[illegible] elementorum sunt ex combinatione
quatuor qualitatum primarum. 3o arguitur quinque sunt
[illegible] ergo quinque sunt corpora
simplicia [illegible] corpus simplex est elementum ergo
quinque sunt elementa. 4o arguitur plura sunt
mixta quam quatuor ergo [illegible] videtur quod plura
sunt elementa quam quatuor. Ad oppositum
est philosophus in textu. [illegible] responsione [illegible]
primo [illegible] quod tantum
quatuor sunt qualitates primae [illegible] et [illegible]
quod sunt [illegible] elementorum [illegible]
ex [illegible] patet [illegible] elementorum
et [illegible] quaternarius. [illegible] 2o
est [illegible] elementum accipitur multis modis
uno modo [illegible] ut elementum sit illud quod
est in compositione [illegible] et in resolutione ultimum
[illegible] Et hoc modo [illegible] elemen-
ta [illegible] naturalium. Et ut dicunt
aliqui in ista acceptione diffinitur elemen-
tum a philosopho in quinto metaphysicae in quo
[illegible] oppositum
[illegible] quod [illegible] diffinitio est
quatuor elementis. Alio modo accipitur elementum
[illegible] et [illegible]
[illegible] et hoc modo non elementi [illegible]
ad materiam et ad formam. Alio modo accipitur
elementum [illegible] et in [illegible] et non
[illegible] corpora simplicia in [illegible]
[illegible] elementa quod sunt [illegible] et non re-
solvuntur in alia corpora [illegible] corpora mixta
resolvuntur in ipsa [illegible] non sunt elementa [illegible]
quod resolvuntur in materiam et formam ex quibus
constituuntur. Secundus 3o est quod [illegible]
elementa ut sunt [illegible] admixtas
et non sunt [illegible] per qualitates
primas [illegible] est ex combinatione quatuor
qualitatum primarum [illegible] accipi [illegible]
elementorum [illegible] ergo Conclusio [illegible]
tantum quatuor sunt elementa et non plura nec
pauciora accipiendo elementum 3o modo
[illegible] quod qualitates primae sunt [illegible] formalia ele-
mentorum [illegible] aut quatuor sex sunt combinationes
[illegible] calidi cum frigido. Et alia
calidi cum sicco. Et alia calidi cum humido.
Et alia frigidi cum humido. Alia sicci cum
frigido. Et alia humidi cum sicco. [illegible]
combinationes duae sunt impossibiles et [illegible]
[illegible] et ultima quod [illegible] non est

natura compositum cum alio ergo sunt tamen quatuor
commixtiones utiles quatuor qualitatum primarum
Et ideo iste quatuor qualitates constituunt elementa
et in de phisico ut dicitur 2° physicorum secundum quod tamen
quatuor erunt elementa et hoc est quod nos videmus que
sensui apparent videmus enim quod ignis est calidus
et siccus et quod aer calidus et humidus Et quod aqua
est frigida et humida et terra sicca et frigida
Item ad hoc adducit philosophus testimonium antiquorum
sicut nullus eorum qui posuit unum primum materiale elementum
et post terram excepit unum quatuorum Et
qui hoc eorum posuit quamodo quatuor elementa ut
declaratur in textu Item quodlibet elementum recipit
actiuam unam qualitatem in summo et tamen non
sufficit una qualitas ad constitutionem unius elementi
sed dicitur quod elementa sunt corpora bisformata
ad invicem Et ideo oportet quodlibet elementum et actiuum
et passiuum Et ita in quolibet elemento est una
qualitas per quam est actiuum et alia per quam est pas-
siuum 2° dubitaret aliquis de locis
ipsorum elementorum Ad istud solvitur per respon-
sionem quia locus de celo Ignis non est simpliciter sursum
Et terra simpliciter deorsum aer est sursum secundum
quid Et aqua deorsum secundum quid Verumtamen quod ignis
sit sursum simpliciter potest sic ostendi supponendo
quod motus motor secundum naturam elementi perducit
in ipso Et quodlibet elementum quiescat in suo
loco naturali Et quod ille motus naturalis est ad
infinitum sed ad certum terminum Tunc arguitur sic
videmus sensibiliter ignem vel flammam in quo ducitur
ignis tendere sursum et non mouetur sic secundum
naturam aqua et terre quod tunc debet descendere
secundum naturam aeris quod tunc debet conde-
scendere in loco aeris ergo sequitur quod mouetur secundum naturam
in loco aeris Et tamen nullus motus sit ad infinitum
ignis Et tamen nullus motus sit ad infinitum
sequitur quod tendat ad aliquem locum certum exi-
stentem supra aerem Et per consequens locus naturalis
terre super aerem Et per consequens simpliciter
ignis est super aerem et sursum simpliciter
3° dubitatur quare aqua et ignis magis
contrariantur quam aqua et terra Respondetur quod contrario
contrariantur quam aqua et terra ad ista elementa inequaliter sunt mota ad contra-
ria elementa inequaliter sunt mota ad contra-
sunt plus contrariantur ignis et terra quam ignis et
aqua quia tunc plus distant Sed si consideretur secundum
aqua quia tunc plus distant sunt mota ad formam quo modo hoc considerandum
sunt plus contrariantur ignis et aqua quam ignis et terra
tunc plus contrariantur ignis et aqua quam ignis et terra
quia simpliciter plus distant quantum ad tales formas
Ad rationes ante oppositum Ad primam dicitur
quod ea differentia competit quatuor elementis per
et non materie prime quia materia prima non est aliquid
specie Ad 2am dicitur Concedo quod due combinationes
sunt inutiles Ad 3am dicitur Concedo non
sunt nisi quatuor motus simplices contrariis corporibus
corruptibilibus ut probatum est in 1° de celo Et certum
non valet in constitutionem Ad 2am, licet
corruptibilibus secundum suam substantiam sint elementa
secundum formam secundum virtutem tamen non remanent elementa
Ad ultimam dicitur Concedo quod sunt ex eodem et deriuato
uniuersaliter forte secundum infinite distantes Item ex

Ex eodem modo et paucis fuit sed plura mix-
ta ymmo infinita in individuis secundum di-
uersos gradus mixtionis q e

Utrum hoc elementorum quodlibet habeat unam qualitatem
primam In summa An terra sit primo sicca aqua
primo frigida aer primo humidus et ignis primo
calidus Arguitur primo quod non quia terra et aqua
plus quam aer distat a fonte caloris est
aer frigidus Sed terra aere distat ab ipso
celi quod est fons caloris ergo terra est aere
frigida et non aqua Et confirmatur quia effectus
frigiditatis qui sunt condensare que et compac-
tio aeri quam terre quam aque Ergo arguitur
et sic de aqua respectu aeris quo ad aliud quod
ab eo difficilius potest removeri Sed humi-
ditas difficilius removetur ab aqua quam a ter-
ditas quia frigiditate rarefacta magis aqua humida
ergo aqua est aere humida quam frigida 3° arguitur
De aere humidi est humectare ergo aer est humi-
di est aere humectare sed aqua aere humec-
tat quam aer ergo aer non est primo humidus
sed aqua Quarto arguitur de igne Caliditas ex-
urit et dissipat ergo aeria caliditas ab aere
dissipat Sed ergo ignis est aere calidus
sequitur quod eius aere siccus et per consequens non abe
qualitates que sibi in summo vel uenetica
Ad oppositum est philosophus in 2° ca° hic 2°
pro responsione Sciendum est primo Ex quibus
primum ante factum in oppositum Albertus
dicit terram esse aeris et primo frigidam Et
ad aerem dicit aquam esse primo frigidam
et terram primo siccam dicit dominus Albertus
Cum primo non deuotum continuae elementorum
secundum qualitatem unius elementi continuatur Itaque
non est intentio philosophi dicere quod aqua est primo
frigida seu magis frigida seu aeris
frigida ceteris elementis Sed aqua 2° est
humida et primo frigida cum sit frigida
et humida per consequens habet sibi frigiditatem quam
humiditatem Et ita vult dominus Albertus
et quedam alia quod terra sit frigidior aqua Et
quibus hoc opposito sunt plura talis In sequen-
ti Egidium de Roma Concedo arguitur
primo sunt secundum aristotelem 4 or qualitates prime
constituunt rationem combinationem elementorum quia
non essent nisi quatuor elementa habere
unam qualitatem primo Sed qualitate primo
tale est aer tale ut habetur 2° metheororum Sed
ignis primo calidus est aere calidus ergo
aqua que est primo frigida cum omnibus aliis ele-
mentis frigidior 2° arguitur sequitur super tamen licet
elemento aereum primo congreget 5 qualitatem
maior et omnibus aliis per se non possit subiunctum
completa mixtio ymmo possit fieri mixtio
absque hoc quod ad ipsam concurrant omnia elementa

patet quia quod mixtum participat naturam uniuscuiusque
elementi ... secundum unam qualitatem sicut quod
participat naturam ignis quod est calidum. Sed
si predicta dicuntur de ... quatuor uni elementorum
contentus fieret quod quatuor qualitates possunt
inesse primo pluribus elementis patet quia quod
sit aer esse primo humidum non tamen aliorum
elementorum sed secundum ... sui caloris
non inest magis quam alicui elemento et
primo humidum ... altera qualitas
Ergo primo sequitur ultimo quod non possunt assignari
elementorum secundum ... quatuor qualitates primas
primo possunt pluribus elementis quod qualitates
prime ... qualitates possunt pluribus elementis
primo ... ergo dicendum quod primo dicuntur excessu
aliorum elementorum. Et ita aqua est primo frigida
et aere in ordine ad alia elementa. Et
terra aere sicca ut expresse ... in textu.
Sed ad solutionem ... ... dictum
est. Sciendum tamen ... quod duplex est
calor scilicet celestis et elementaris. Calor
elementaris dissipat ... et consumit.
Sed calor celestis vivificat ... et
augmentat. Ideo est ... quod
sunt duo calores distincti secundum ...
in eis. Sed calor ... qualitas
ignis ... est ... et
consumit. Sed ... calor ... est ... elementi
... agentis sed ... agentis ...
mixti ... generare fovet et nutrire. Et
sic dicendum de frigiditate dicatur ergo quod aqua
frigiditate elementari est frigidior terra sed con-
siderando frigiditatem ... aqua talis
elementi. Sed terra est frigidior aqua frigi-
ditate celesti ... distat a celo terra
quam aqua. Ideo ... frigidius
sit privatio caliditatis et quod causatur a ...
privatione caliditatis quod caliditas frigiditas
est qualitas positiva et positiva ...
distincta a ... caliditate ...
sit. Conclusio responsalis ad questionem
... elemento ... et aere ...
qualitatem primarum. Ita quod ignis est primo
calidus aer primo humidus aqua primo frigida
terra primo sicca patet ... quod ignis
sit primo calidus. Caliditas est nobilissima
qualitas quod est actiua ... ergo debetur
nobiliori elemento tale autem est ignis
quod ... ... corpori celesti. Item
ignis est ... fonti caloris ergo
ipse calidus. Et ... sequitur quod aer est primo
humidus patet quia aer est calidus et humidus
et non est primo calidus quod hoc competit igni
ergo est primo humidus. Sed ... ultimo quod aqua
est primo frigida patet quia aqua est frigida et

humida et non est primo humida quia hoc competit aeri
ergo est primo frigida. Sed ... ultimo quod terra est primo sicca
quia terra est frigida et sicca et non est primo frigida
quia hoc competit ... aque ergo est primo sicca. Et sic
patet quid ... Ad dubitationes. Primo cum
queritur ... elementum habet duas qualitates in summo
Ad dubium respondetur ... ad predicta
... elementum habet unam qualitatem in summo
ut dictum est. Et ... sibi ... quandam
in remisso ut sit quedam dispositio ad eam
qualitatem que est in summo. Sed ... quod alia
competit aeri ... calidus et alia corpora
mixto ... mixtum est calidum ... participationem
forme calide que est ignis. Et ... est humidum
... participationem forme humidi que est aer. Et
mixtum habet calorem non secundum ... sed mixtum
cum suo ... Sed aer non est in remisso
sic calidus ut ... calor suo sit ... mixtio
frigiditatis quod non habet calorem ab alio sed habet
a natura propria a qua habet ... calorem ...
in ordine ad humiditatem que sibi convenit in summo
quia humiditas in summo et calor in summo ...
... Et ita caliditas aeris temperata
est quasi dispositio ad eius humiditatem. Et
ita proportionaliter dicatur de aliis elementis.
Aliud dubium ... calor ignis et ... aeris
sit eiusdem speciei. Et sic queritur de aliis
qualitatibus ... quod non quod ... forme secundum
speciem est una operatio secundum speciem. Sed humi-
ditas aeris ... ignem et humi-
ditas aque corrumpit ignem ... calor ignis
... et ... Calor autem aeris
fovet et vegetat ergo ... Ad
oppositum ... quod ... sicut essent
plures qualitates prime quam quatuor. Ad
dubium dicitur cum calor ignis et aeris
sint ... speciei ... Et sic dicitur de
aliis. Ad ... oppositum dubium de
quo qualitates prime sunt instrumenta formarum
substantialium ... elementorum ... non prohibet
calorem in igne ... quanto est instrumentum
ignis ... aliam operationem quam habeat calor
aeris ... quanto agit ... virtute forme
aeris quia forma substantialis ignis ... differt
a forma substantiali aeris et ita ... de aliis.
Ad rationes factas ad oppositum questionis
prima cum eius confirmatione soluta est. Ad
... ... quod in aqua calefacta remanet humidi-
tas quia ignis prius agit in aqua ... ca-
lorem ... ignis corrumpit aquam primo
corrumpit eius frigiditatem. Sed si aqua corrumperetur
ab alio ... puta a terra vel a ...
primo corrumperetur eius humiditas ... dicitur
... quod frigiditas est qualitas ... activa
quam humiditas ... frigiditas est fortior ... re-
sistere quod ... activa ... resistere
ut dictum est ... non sit ... frigi-

ignis recedat ab aqua quia aqua non sit summe frigida. Ad 3am dicitur quod aqua est magis compacta quam aer, ideo magis obstruit poros corporum et ipsa magis humectat. Dicitur etiam quod in experientia humidi que sunt plurime [illegible] male [illegible] tamen ab uno aut tamen alieno prius [illegible] quam aer quam aqua. Ad 4tam dicitur quod nulla forma agit in subiectum [illegible] in inequalitatem [illegible]. Dicitur etiam quod caliditas est instrumentum forme ignis, [illegible] agit [illegible] exigit forma ignis; [illegible] non [illegible] quod si ignis sit [illegible] calidus quam sit aer, statim [illegible] non procedit ex [illegible] in magnitudine [illegible] magnitudine [illegible] quod [illegible] sit tam efficax [illegible] quod non potest dici [illegible] quantum elementorum [illegible] non dependeat ab alio in generatione et [illegible] ut dictum est prius. q 7

[illegible] quod quodlibet elementum possit immediate generari ex quolibet elemento. Arguitur quod non, impossibile est aliquod elementum corrumpi, ergo impossibile est ex quolibet elemento fieri quodlibet. 2o sic: ignis existens in [illegible] non potest immediate generari in aquam vel terram, oporteret enim quod prius transmutaretur in aerem [illegible] quod transiret per regionem aeris [illegible] transmutatur [illegible] 3o sic: ex igne non potest generari aer [illegible] quod oportet ignem remittere in caliditate, quod non [illegible] prius ergo [illegible] ex terra non potest generari ignis [illegible] forma ignis [illegible] in materia [illegible] quam sit aer vel forma terre posse movere in materia [illegible] quam sit aqua vel aer [illegible] aut [illegible] impossibile [illegible] ergo [illegible]. Ad oppositum est philosophus in textu presenti. Quantum ad propositionem notandum primo quod postquam philosophus investigavit numerum elementorum ex [illegible] quot [illegible] elementa [illegible] primam. Et ostendit quomodo elementa [illegible] adinvicem secundum locum et situm. Et quomodo se habeant adinvicem [illegible] ad qualitates primas. Consequenter philosophus agit de transmutatione ipsorum adinvicem. Circa quod 3a ostendit. Primo ostendit quomodo ex quolibet elemento potest generari quodlibet, 2o docet [illegible] [illegible] 3o [illegible] quod ex quibus duobus elementis possit fieri unum [illegible] et ex quibus non. Et de his 3bus videbitur [illegible] prout [illegible] questione [illegible] declaratione [illegible] supponitur. Primo supponitur primo quod [illegible] hic agit de elementis secundum eorum [illegible] ut sunt constituta ex qualitatibus primis. Et [illegible] quod [illegible] ordo secundum ordinem qualitatum primarum. Et ita in titulo questionis [illegible] immediate debet capi ut negat medium quod [illegible] forma subalterna eorum elementorum non [illegible] ut negat medium locum ita quod si ex

terra fiat ignis non oportet quod prius generetur in aqua, deinde in aere, et consequenter in ignem, sed immediate ex terra fit ignis, quamvis quando hoc fiat [illegible] terra generatur in ignem [illegible] per locum medium. Supponitur 2o quod quodlibet elementum [illegible] elementum est [illegible] per [illegible] quantum prime quantum [illegible] elemento [illegible] una [illegible] et altera alterius. 3o supponitur [illegible] supponitur quod [illegible] elementum non potest totum corrumpi in [illegible] quod fieret [illegible] [illegible] in [illegible]. Et ita cum dicitur quodlibet elementum posse transmutari in quodlibet, non debet capi quodlibet collective et in [illegible] sed debet capi distributive pro [illegible] debent [illegible] partibus quod [illegible] elementa [illegible] non sunt transmutabilia adinvicem nisi secundum partes. Et [illegible] solvitur prima ratio ad oppositum. His sic suppositis ponitur conclusio universalis: non secundum [illegible] quod [illegible] ex quolibet elemento potest immediate generari quodlibet [illegible] quod [illegible] elementum generatur [illegible] [illegible] ad ipsum in una qualitate vel duabus. Ergo quodlibet elementum potest immediate generari ex quolibet. Et [illegible] secundum [illegible] declaratur [illegible] 2o [illegible] videndum [illegible] in quibus [illegible] transitus. Et in quibus non. Notandum [illegible] elementa symbolizant que [illegible] in una qualitate [illegible] in [illegible] [illegible] symbolum [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible]. Et ita elementa symbolizantia sunt [illegible] in una qualitate. Et hec duo symbolizant [illegible] elementa que in loco immediate sunt [illegible] ut ignis et aer [illegible] in calido, aer et aqua in humido, aqua et terra in frigido. Et terra redeundo circulariter ad ignem [illegible] cum ipso in sicco. Sed quamvis duo elementa non se habent immediate in loco non symbolizant ut ignis et aqua que [illegible] in duabus qualitatibus [illegible] aer et terra. 3o supponitur quod facilitas transmutationis [illegible] potest hic [illegible] quia [illegible] in paucioribus [illegible] [illegible] quod [illegible] paucioribus [illegible] corrumpitur est [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] facilior transitus. His suppositis ponitur conclusio responsalis quantum ad 2m punctum: in elementis habentibus symbolum facilior est transitus quam in non habentibus. Idest quod facilius est transmutare unum quam multa [illegible] symbolum transmutatur una sola qualitas [illegible] corrupta [illegible] non [illegible] symbolum non nisi plures qualitates transmutantur [illegible]. Et si arguitur quod ex hoc videtur [illegible] quod qualitates symbolizantes manent in generato que [illegible] erant in corrupto, dicitur quod facilitas transitus non attenditur in proposito penes

... contraria patiendo corrumpi. Secundo probatur quod est possibile et a simili corrumpi. Modo quantum ad symbola habent contrarietates quia licet maneat calidum secundum speciem non tamen corrumpitur a siccitate neque possibile est secundum eam non fit resistentia. Unus secundum eam passibilitas convenit cum agente agere et ita maneat actio agentis. Et per hoc patet solutio alterius obiectionis quod possibile est quod contrarie facilius transeunt in non habentibus symbolum sed in habentibus quia sicut in non habentibus symbolum sunt duo resistentia ex parte passi, et ita sunt duo agentia. Sed in habentibus symbolum est unum agens et unum resistens. Modo plus est proportio unius ad unum et duorum ad duo. Dicitur quod non quia in symbola per quam passibilitas convenit cum agente manet contrarie agentis. Et sic facilior transitus. Et patet conclusio praedicta declarata. Pro declaratione transmutationis est advertendum quod ex duobus elementis generatur tertium. Hoc dico intelligendum quod in ultima duorum elementorum generatur tertium vel intelligendum quod in utroque eorum corrumpatur ita duo transmutata generant tertium. Et primo hic patet prima conclusio pro isto puncto. Quod quibuscumque duorum elementorum non habentibus symbolum ... possunt generari per tertium distinctum ab utroque. Patet terra ex igne et aqua corrupta siccitate ignis et remanente eius calidititate et corrupta frigiditate aquae remanente eius humiditate fit aer. Vel corrupta caliditate ignis et remanente eius siccitate et corrupta humiditate aquae et remanente eius frigiditate fit terra. Et similiter ex aere et terra patet sic aqua et ignis ut intuenti eas dat ex aere et terra fit ignis. Addunt quidam exemplum ... flamma non est nisi fumus ardens qui fumus generatur ex terra et aere ergo ex terra et aere fit ignis. 2a conclusio ex duobus elementis habentibus symbolum ... non potest generari tertium. Patet quia cum unum agit in reliquum vel semper remanent qualitates symbola et aliae duae corrumpuntur vel aliae duae remanent et qualitates symbola corrumpuntur sed neutro modo potest generari tertium elementum quia neque una qualitas neque duae qualitates possunt unum elementum constituere. 3a conclusio ex quibuscumque elementis sive habentibus symbola sive non ... potest fieri tertium elementum distinctum ab utroque. Patet quia ignis vel solum ex aqua et terra quae symbolizant corrumpendo alteras qualitates eorum

est frigiditate terrae potest generari ignis. Et similiter ex aere et terra quae non symbolizant corrumpendo humiditatem aeris et frigiditatem terrae potest generari ignis. Et sic deducitur similiter in aliis. Ad rationes ante oppositum prima soluta est. Secundum tamen est dicendum quod quod corrumpitur secundum duo mutatur. In prima non oportet declarari isti duo termini quomodo et mutantur secundum tamen dicitur quod cum ex igne efficitur aer caliditas ignis remittitur, ex quo quod aer agit in ignem per suam humiditatem corrumpendo ignis siccitatem sed ex quo remittitur caliditas ignis dicitur quod ignis inde resistit ... non patitur remissio in qualibet eius parte. Ad 3am dicitur quod per intensionem formarum elementorum contraria terra et aqua corrumpimus formam aeris potest manere in materia ratione cuius sit aqua. Sicut patet in exhalatione in qua durante prima ... quod ibi cadit est aqua. Et similiter forma ignis in principio ... potest dici materia densior quam sit aer ut de fumo et cetera.

Utrum in generatione corporum mixtorum quatuor elementa sint formaliter. Arguitur quod non quia corpus caeleste est corpus et tamen non est per ipsum elementum ... secundo sic ... superabundans eius dicitur unum solum quod ... per modum superabundantiae quod non est contrarietas unum per unum corpus unum elementum sit ex alio quod 3o sic unum elementum generatur ex alio quod unum est prius alio quantum ex eo quod sit a quo prius eo quod fit ex ipso. Secundum ... elementa ... una quaeque in remissione participat ab altero ... prima ... Nam cum elementum sit participatum est prius participante ... Oppositum arguitur quia in ... ab elementa ... transmutata consequenter ... in generatione et corruptione. ... quo ... ut supra dictum est ... aliquorum ponunt unum elementum ... Ex non possent plura elementa ... duo ut 3a et 4or. Ex eo non possunt ... elementorum ... possunt ... elementa esse ... elementorum et ... Et ... ista ponebat ... male ... totam ... Et secundum eos non quod ... elementum erat ... in genere corporum. Sit igitur prima conclusio ... elementum est prius aliis elementis immo omnia elementa sunt ... prima

pz q̄ s̄ vm de nta ꝯ ꝑ9 aliꝭ ꝑ ꝑ̄ma
alioꝝ cu ꝑd in ꝑ̄m eꝫ maneꝫ s̄m s̄bꝫ
in gnon̄ Et he ꝑdm sit actu eē ꝑm
aliquos sit q̄ gn̄o no eē nisi alted
2o si sic eē sequeꝫ q̄ greca sit eēt
in coꝛꝑ pz q̄ua q̄ ex hꝭ ele nto fieꝫ
aliud Et cu eē tr̄sm̄utatio fiat ratoē
q̄ceꝫ hꝭ ꝯ̄ꝑtēr ipm gnād alted ꝑ in ma
neꝫ in eo q̄d sit ex ipo g in ele nto
fiēt eēt due qua litas q̄ceꝫ sz q̄
in ꝑ̄ma ꝑ q̄ta lꝭ in ꝑ̄ticipat Rn̄d
q̄ q̄ualitas ele nti q̄d ꝯ ꝑ̄ticipam
na maneꝫ ꝑ9 in ele nto q̄d sit ex ipo
Con̄ h̄ arguit phꝭ q̄ ꝑ cu hꝭ ele
ta no eēt tr̄sm̄utabile s̄m subiectum
sequeꝫ q̄ no eēt alted le ut dictu ē
in 2o libro 3o arguit q̄ ele nta sunt
ad inuicem tr̄sm̄utabilia cu sint q̄rea g
vm no ꝑ ꝑ9 altero Rn̄d q̄ ꝯ
extrema ele nta no tr̄sm̄utant ad in
s̄ s̄la ꝑ̄ma Con̄ h̄ arguit phꝭ
q̄ aer tr̄sm̄utatur in igne g q̄ceꝫ
igni s̄lr tr̄sm̄ut in aqua g
q̄ceat aque Et cu s̄m eadē q̄ua te
no poss q̄ceād aque ꝑ igni ꝫ q̄ ꝑ
s̄m eꝫ no ꝑt ꝑ̄ma q̄ceād ꝫ s̄lr q̄
ignis q̄ceat aque ꝑ ꝑ̄ns eē tr̄s
m̄uta lꝭ in aqua Et s̄lr posset
ostendi q̄ aq̄ no s̄m tr̄sm̄utatur
in aerē ꝑ terra s̄ eē ꝑ igne ꝑ ita
q̄ ele nta s̄it tr̄sm̄uta bilia ad in
ꝑ ꝑ̄ns vm no ē ꝑ9 alted Rn̄d
q̄ sint infinita ele nta ꝑ ita extrema
no ꝑt tr̄sm̄utād ad in eꝫ Con̄ h̄
arguit phꝭ s̄la cu due sint q̄ua
tates qua lꝭ ꝑ̄maꝝ q̄ ꝯ̄tineꝫ s̄olu
qua or qua lꝭ no ꝑt ꝯ̄stituēe nisi q̄or
ele nta Et ita s̄ ponāt q̄ntu ele nti
ꝯ̄tracti ab aliꝭ oꝫ eꝫ ponē noua q̄te
ꝑ s̄m eꝫ q̄te eēt q̄ceād aliꝭ ele nti
ꝑ ꝑ̄ns oꝑteꝫ ponē q̄ua tēs q̄ceās in
eꝫ de nte q̄d ē inquē 2a ꝯ̄clusio
ꝯ̄clusio ponens ab ꝑ̄ncipale ꝑ̄m q̄ sit
de se actu eē ꝑ coꝛꝑ ꝑ9 ipꝭ ele nti
pz q̄ hꝭ gn̄o ele ntoꝝ ex eo inaeꝫ
ꝑd no eē nisi alted Et s̄lr q̄ua
q̄tēbus sit Conclusio responsalis
Ad questiu sz q̄ q̄or sūt ele nta ꝑ
s̄lr ꝑ eꝫ tr̄sm̄utabilia sūt ꝑ̄ma pz
q̄ vm ele ntu ē ꝑ9 aliud ut ꝑ̄a g
neq̄ reducit ele nta maneꝫ coꝛꝑ q̄
ipꝭ q̄d sit ꝑ̄dm ipoꝝ ut 2a g
g sūt ꝑ̄a coꝛꝑa Et ita no resolūt

in coꝛꝑa ꝑ̄oꝝ ipꝭ sz hꝭ resolūt i maꝫ
ꝑ̄ma q̄ ē ꝑ̄ua ꝑote a forma sublata
simꝫ actu ꝑ vtute Et ita ele nta no
sūt s̄m ꝑ̄ma ꝑ̄ua s̄ s̄m i gn̄a ꝯ
ꝑm tr̄sm̄uta bilia Rn̄d rationes ad 4
Ad ꝑ̄ma dicit q̄ ele nta sūt ꝑ̄a i gn̄e
coꝛꝑm tr̄sm̄uta bilia Et s̄ sit no ex
dicit q̄d actu sit ꝑm coꝛꝑ s̄m
Ad 2am dicit q̄ ꝯ̄tꝫ ele nta eē
s̄m exponio s̄m negatiue Ad
3am dicit q̄ s̄m ꝑlat q̄ ma ꝑ̄a
ꝑ q̄ua sit gn̄o ele nti ē ꝑter ipꝭ
s̄ta ad no eē ad q̄ Ad 4m d̄ q̄ vo
ele nto sit alted ex q̄o sit no
maneꝫ i facto s̄ s̄m ma q̄ Ad
vltima dicit q̄ ele ntu ꝑ̄is vna
q̄ua litas in remisso no ꝑ̄ticipat cu
ab alio ele nto cui ꝑ̄o q̄ sicut
ꝯ̄tigit i mixto ut dictu ē ꝑ9 ostēd
q̄ sit n q̄ua rum vna q̄ua lꝭ ꝯ̄mat cui
ele ntoꝝ in ꝑ ꝑ̄fecto ꝑ alia i remisso
pz n eꝫ q̄ua lꝭ i odiue ad alia q̄
eꝫ ꝑ̄o ꝯ̄uit ele nto in q̄o ē ꝑ̄c

Ut ꝫ Ad q̄nem ꝫ q̄ mixti sūt ex ꝯ̄stitp
tio ne in q̄ceāt q̄or ele nta Rn̄ q̄
no multa mixta gn̄an in terra
ꝑ eē infra aqua ad q̄or ꝯ̄one
no ride q̄ero ignis nec aer cu
no sint ꝯ̄ in aqua nec i terra ꝑ̄
g ꝑ 2o sic ꝯ̄ omnia metalla
sūt q̄uaꝫ mixta ꝑ aurꝫ ꝑ argentu
ꝑ ꝑ ad eoꝝ ꝯ̄oneꝫ sufficit aqua ut
vꝫ cu resoluant in s̄la aqua ꝑ
liquefactioꝫ g ꝑ Rn̄d oppositu ē ꝑbe
in alio ca lo ꝑ̄mi tractaꝫ q̄ re
positione Sequens ꝑ̄mo ꝯ̄ ꝑ̄ns dep
de gn̄one ele ntoꝝ q̄ q̄uāt ꝑ eoꝝ
ꝑ̄s ꝑ ꝯ̄sequenter dep de gn̄one
mixtoꝝ q̄ ꝑ ron̄ ele ntoꝝ sūt gn̄a bilia
ꝑ corruptibilia ꝑ q̄o sciendu 2o q̄
ponāt ele nta esse tr̄sm̄uta bilia ad
in eꝫ sic eē ꝯ̄tinue no ꝑbat sufficiente
gn̄om mixtoꝝ ex ipꝭ elementis
q̄ nisi ele nta gn̄aret ad in eꝫ
ꝑ altarent i mixto manenꝫ
separata ab in eꝫ Et ita mixta sic
fierent ꝑ in ꝯ̄positione ꝑ̄tium ele ntoꝝ
Et ita q̄lꝫ ꝑs mixti no eēt mix
s̄ s̄m facerent vm sic ex multis
lapidibus sit ꝑ̄ries vnꝫ Et q̄o sic
q̄ mixtu no poss ꝑmanē q̄ q̄lꝫ
ele nti ꝯ̄tꝫ eē s̄m locu non
debetu ꝑat tendit in ꝑ̄ium locum
Et ita cu nil eē ꝯ̄tineꝫ ele nta

Et dicitur sumus ex quibus miscimur

in mixta statim mixtum dissolvitur. Quo-
Secundus est ponentes elementa transmu-
tabilia ad invicem et habere unam materiam quod
salvabat generationem mixtorum ex elementis
communibus. Sed hic videtur difficultas quia
non videtur quomodo ex elementis contrariis generetur
mixtum cum contraria sint corruptiva et non possunt
nisi maneat unum contrariorum vel alterum
secundum contrarium. Sed hanc difficultatem solvunt
philosophi dicentes quod contingit aquam destrui
calidum et magis et aquam destruit ignis frigidum
et ita de aliis et quod est earum potentia
contrariorum ita quod id quod est actu calidum
est potentia frigidum et econtra. Ergo sequitur quod
elementa possunt transmutari de excellen-
tiis suarum qualitatum ad unum medium quod
participat naturas ipsorum elementorum ita quod
sola maneat una ipsorum elementorum
sed est in quodam medio temperatu manent
virtutes et forte eorum virtualiter in forma
ipsius mixti. Et ita ad hoc quod ex elementis
fiat mixtum sufficit quod elementa sint
contraria opposita quia unum non sufficeret
alterum totaliter corrumpere, nec alio tempore.
Ultimus Secundus est non est sic intelligendum
quod quantitates elementorum reducuntur ad unum
medium mixtibile ita quod una qualitas
non excedit alteram nec econtra hoc non
est possibile propter naturam. Sed reducuntur elementa
in mixto ad unum medium in ordine
ad formam mixti ad quam sunt disposita
sicut quaelibet forma mixti secundum suam naturam
requirit excessum vel qualitatum ad aliquam
in eo contra. Et ita secundum diversitatem
formarum sunt diversae certae qualitates in mixto [illegible]
diversae dispositiones elementorum
in mixto ad quas sic supposita
possunt quo ad quaestionem ad generationem
ex his mixtis existentibus ad medium locum
concurrunt quattuor elementa. Et per mixtum
terrae medium locum existens intelligitur
mixtum perfectum. Nam mixtorum
imperfectorum ut in [illegible] apparent ad quorum
generationem non concurrunt quattuor elementa De-
inde mixtis agitur in libro methaurorum.
Probatur quod est primo quod quia terra de
natura locatur in aquo loco principat
naturam locati. Sed omnia mixta sunt locata
in terra vel saltem circa terram ergo etc.
Deinde probatur de aqua quia in mixto
habet probare unitas ad invicem aliud
partes non possunt quiescere. Sed quo terra
sit sicca fiat [illegible] in [illegible]
et aqua humida [illegible] etc. Sed quo
aqua sit humida et bene terminabilis [illegible]
quod concurrit cum terra ad generationem

Secundo generationem mixti sicut sufficit humidum
aereum sive aqua ad continuandum terram propter subti-
litatem aeris. De aere probatur de aere et igne
quia aer et ignis contrariantur aquae et terrae, generationes
autem sunt ex contrariis. Sed autem in generatione mix-
ti sunt aqua et terra ergo et ignis et aer
concurrunt. Item mixtum consistit in quadam
medietate et temperamento quattuor elementorum. Sed quo
ad generationem mixti non sufficiunt data
frigida quae sunt aqua et terra sed est requiritur
elementa calida quae sunt ignis et aer
ad temperandum frigiditatem eorum. Et probatur
etiam per compositionem per quoddam signum
sumptum ex parte nutrimenti. Et sumo ex
parte nutrimenti sed nutrimentum sit
eadem sunt et fiunt ex eisdem ex quibus nutriuntur
et econtra. Sed nos videmus mixta nutri-
ri ex uno solo elemento sed ex mixtis
et compositis ex omnibus elementis quod omnia
elementa concurrunt ad generationem mixti.
Sed sic probatur per locum a toto. Plantae quae
videntur uno solo nutriri et mixtis nutri-
untur ipsa aqua terrae mixta nutrit plantas
et in rustica temperata nutrire plantas
ad habere quod mixta ad nutrimentum eorum
quanta sumi ut hoc. Et quod ad nutri-
tionem non solum requiritur materia sed est re-
quisitum vis nutriendi quae est forma mixti
et per calorem naturalem et instrumentum
alterans nutrimentum convertens ipsum in
substantiam nutriti. Sed quo ignis sit sub-
tilis et formalis inter elementa, et quod est
locatus in superficie concavi caeli et tangens
corpora [illegible] est quod ad nutri-
tionem praeter aquam et terram requiritur ignis
et eius calore sit nutritio. Et cum calor
aeris sit aere frigoratus vitae cum sit
temperatus, ad nutrimentum requiritur aer ad
temperandum calorem ignis. Sic ergo patet
quod ad nutrimentum concurrunt quattuor elementa
et per quod ad generationem mixtorum. Nota
Pro prima dicitur quod ad generationem mixtorum
in aqua concurrunt quattuor elementa. Et supposito
elementa concurrunt virtualiter per influentiam
et virtutes caelestes quae per tangunt usque
ad centrum terrae. Nota secundum dicitur quod in
mixtis liquefactibilibus concurrunt quattuor elementa
sed est unum est quod in illis dominatur aqua
et ideo sunt liquefactibilia

Tertium sunt ...a ... generationis mixtorum mix-
torum sed una forma et efficiens. Nota primo
et sunt plura cum generationis in principium corporum

Et corrupcionis ut patet primo phisicorum textu ... et 2° phisicorum post hoc causas generacionis et corrupcionis ergo principia sunt plura tribus 2° arguitur Ista sunt paucadicta nam ad generacionem et corrupcionem rerum videntur sufficere actus et potencia ergo videtur quod materia et forma sufficiant ergo non sunt nisi duo principia Ad oppositum est phisicus in 2° celi et 2° tractatus huius 2° pro responsione

Sciendum primo quod philosophus aristoteles determinat de generacione et corrupcione de mixtione et elementorum alteratione Consequenter agit de causis generacionis et corrupcionis in hoc tractatu pro quo

Sciendum 2° quod principia generacionis et corrupcionis uno modo sunt duo alio modo sunt 3a alio modo quatuor et alio modo quinque Sunt enim duo principia emanancia principia intrinseca ipsius quia sunt materia et forma Sunt autem 3a dicit uno modo principia emanancia principia intrinseca ipsius quia et privacio sic emanancia primo phisicorum Sunt autem 3a principia emanancia extrinseca generancia ad motum ipsius quia sunt materia forma et efficiens ipsius non movet nisi metaphorice et ipse non movet efficienter sed metaphorice sub efficacia Et hoc modo invenitur in isto libro Sunt autem quatuor principia emanancia principia intrinseca et extrinseca ipsius quia sunt materia forma efficiens et finis Et hoc modo emanancia 2° phisicorum Sunt autem quinque principia emanancia principia intrinseca ipsius quia accidens et extrinseca movencia ipsius quia metaphorice quia sunt materia forma principia efficiens et finis Et per hoc patet solucio ad argumenta in oppositum

Sciendum 3° quod de materia et forma determinatum est in primo huius 2° et circa in primo libro ... in residuo huius operis principaliter agit de efficiente de qua quidam recitat duas opiniones Prima est platonis ponentis solum duo principia rerum scilicet materiam et ydeam separatam quam dicit esse sufficientem causam generacionis rerum a materia principali Et corrupcionis rerum a materia separata Et non posuit aliam causam efficientem Alia fuit opinio aliquorum dicentium materiam de se esse actu et aliquorum ... principium generacionis et corrupcionis motuum et esse ipsius sufficiens principium patet quia quaedam virtutem Et hii negantes causam efficientem tam vlem ... particularem ... negaverunt causam vlem efficientem sed posuerunt alteracionem ... materia existente in actu sicut sunt calidum frigidum rarum et densum huius sicut primus

Conclusio responsalis Contra sunt principia rerum generacionis et corrupcionis scilicet materia forma et efficiens Probatur quia generacio et corrupcio ... contra incorruptibilia ergo principia generacionis sunt unum et semper eodem et equalia ... celestium ... in celestibus materia quia in omni eo quod movetur

Nam est materia quod est ubi forma quod materia modo ... motus localis ut patet quarto phisicorum Est enim efficiens quod omne quod movetur ab alio movetur ergo in istis magis ... ergo ad generacionem et corrupcionem

2a racio Secunda quia ... ergo in istis materia ... et in generacione est forma ... Et quod nichil quod est in potencia facit se ipsum in actu Et sic requiritur efficiens ergo 3a sunt principia rerum naturalium generacionis ... efficiente

2a conclusio Contra opinionem platonis ... sufficiens materia idea separata probatur quod sic se ipsis et generantur et corrumpuntur ... quod ydea per ... ergo ... requiritur principium disponens materiam Et requiritur ydea secundum platonem ad materias quod ydee secundum platonem immobiles sunt ergo non sunt generacionis

3a racio Secunda est quod in artificialibus sic est in naturalibus sed in artificialibus sunt materia et forma requiruntur efficiens ut patet sanitas et corpus requiritur medicus sanans vel medicina Et patet

Disputata et scriptam requirit doctor Et etiam in omnibus aliis ergo etiam in naturalibus sunt materia et forma requiruntur efficiens

Sed sic patet quod ydee sunt causae efficientes quod forma et efficiens non convenit in uno modo ut 2° phisicorum Cum ergo ydee sunt formae et quiditates rerum secundum platonem sequitur quod non sunt causae efficientes Et ita modus non est ponere ydeas separatas ab omni intellectu et per consequens ab intellectu divino Et non est negandum quod ydee sunt principia in mente divina

Deinde agit phisicus contra opinionem negantem causam efficientem tam vlem quam particularem Aliquid potencia est agere et aliud potencia est pati utrumque in aliquibus quia ... ab agente Nigrum ... non facit lectum ergo in naturalibus est principium materiam quod est pati necesse est ponere principium actiuum quod reducit materiam de potencia ad actum ergo patet materiam sequitur ponere efficiens

Et dicentes aquam ... ponentes materiam esse actu ... non convenit quod non esse pati Ad hoc respondetur quod quamvis posuerunt materiam esse actu non posuerunt materiam esse actu ad quod ... generacionis sic ille qui ponebat aquam esse principium ... et actu ... non diximus aquam actu esse ipsam

Cum sit ex ea contraria generatio mixti quod est
in potentia inequata huiusmodi agit sed
ergo quia si ex materia debeat aliquid generari
oportet quod sit aliquod efficiens reducens ipsum
de potentia ad actum etc. patet ergo necessitas
et responsio ad questionem. Rationes autem ad
oppositum solute sunt in primo notabili qq

Secundo quia et elementa per suas virtutes ac-
tivas et passivas sunt agentia sufficientia
ad generationem mixtorum inferiorum. Patet quia
omnis generatio est per contrarias virtutes activas et
passivas sed elementorum sunt contrarie ergo suffi-
ciunt ad generationem. Et confirmatur quia ad
generationem sufficiunt agens et patiens sed
unum elementum agit et patitur ab alio
et econverso. Secundo arguitur: illa sunt principia
principaliter agentia secundum quorum proportiones diversas
distinguuntur diverse generationes sed mixta
distinguuntur ab invicem secundum diversas pro-
portiones calidi frigidi humidi et sicci ergo
huiusmodi virtutes active sunt principalia agentia
in omni generatione. Tertio sic: principale
huiusmodi virtutes respectu cuius agentis princi-
palis vel id est ut aliqua substantia separata
sed hoc non quia non habet transmutare materiam
ad formam eo quod omne agens agit in sibi
simile. Vel est actu sed hoc non quia non
est appropriatum istis inferioribus vel etiam
ipse virtutes celestes sed hoc non quia
cum sint eterne non possunt attingere
formas substantiales. Ergo etc. Quarto sic
generans est actu tale quale passum est potentia
tale ergo ignis in actu potest ipse generare
ignem sine agente extrinseco. Ad oppositum
est philosophus [illegible]. Pro responsione sci-
endum primo quod philosophus ostendit
quod ad generationem cuiuslibet rei naturalis concurrunt
tria principia quorum unum materia secundum forma et efficiens.
Et improbat opinionem platonis ponentis
materiam et ideam separatam sufficere ad
generationem. Improbat etiam opinionem antiquorum
naturalium dicentium materiam ipsam sufficere
ad generationem substantie sine quocumque agente.
Consequenter ponit opinionem quorumdam
negantium causam primam et [illegible]
que est ipsum celum motum ab intelligentia
sufficere ad generationem istorum inferiorum.
Contra quam opinionem patet conclusio
responsalis ad questionem: quod inferiora
elementa cum suis virtutibus activis
et passivis non sufficiunt ad generationem
istorum inferiorum si cum hoc resistitur
principale agens quod est celum motum ab
intelligentia. Probatur quarto [illegible]
textus primo [illegible] quod est [illegible]

Actum, intelligentia inferiora non sufficeret ipse
ad generationem alicuius rei. Sed quia neque quecumque ista
inferiora sufficiunt. Sed ignis in isto inferiori
est aliquo actus et non agit nisi moveatur a
celo ergo neque alia agere possunt nisi mota.
Secundo patet quia ignis et alia inferiora habent
formam substantialem a celo. Et ideo sunt in actu
per celum. Unumquodque autem agit secundum quod est
in actu et agit per id quod habet
in actu ergo [illegible]. Tertia ratio:
sicut est in artificialibus ita est in naturalibus
sed in artificialibus non attribuitur instrumentis
actio tamquam primis et principalibus agentibus
omne enim quod est instrumentale est aliquod
agens principale sed ista inferiora magis depen-
dent ab ipso celo et deterius se habent
sine celo quam instrumentum quod dependet
a principali agente ergo patet quod ista inferiora
agentia non possunt agere nisi celo quod est
celum. Quarta ratio patet quia agentia naturalia habent
formam per quam sunt in actu et conservantur
a celo. Sed in cessatione motus conservans
inferiora necesse est moveri celum. Quod patet
quia nunquam est substantia celi corruptibilis [illegible]
istorum inferiorum permanent non possunt naturalia
sed instrumenta artificialia ab artifice non habent
nisi formam accidentalem que remota ab ipsis
remanent in actu substantiali. Patet ergo quod
si ab istis inferioribus removeatur illud quod
habent a celo remanerent solum in pura
potentia. Et ita deterius se habent
sine celo quam instrumentum sine artifice
a quo habet solum formam accidentalem. Secundo
ratio ad primam. Et quamvis virtutes
istorum inferiorum sint contrarie tamen non sufficiunt
agere sine virtute superioris agentis. Et per
hoc patet solutio ad confirmationem. Ad secundam dico
quod effectus particulares distinguuntur per
suas causas particulares et proximas non tamen
sequitur quod agentia particularia sunt quando aliquod
agens est agens universale et limitatum tale
est particularibus. Ad tertiam dicitur quod intelligentia
mediante celo transmutat
materiam et formam et ita celum motum ab
intelligentia est principale agens in generatione physica
per virtutem suam existentem in istis inferioribus
que quamvis sunt activa tamen agunt virtute
celi ita ut instrumentum celi possint attingere
quamcumque formam educendam de potentia materie
sive sint substantiales sive accidentales. Et
per hoc patet solutio ad quartam. 1o

Secundo motus solis sub obliquo circulo factus
est causa [illegible] generationis in istis inferioribus

Arguitur contra non quia omnes motus istorum
inferiorum reducuntur ad motum primi mobilis
tamquam ad causam primam in suo genere sed motus
solis factus sub obliquo circulo non est
primus motus ergo etc. Secundo sic: illud non est causa
diversorum et contrariorum ut habetur in textu sed motus
solis factus sub obliquo circulo est unus et
regularis ergo non est causa generationis et corruptionis
que contrarie. Tertio sic: unius effectus non est
causa secundum speciem generationis et corruptionis
una causa ut dictum est in primo huius ergo non
motus solis sub obliquo circulo. Ad oppositum
est philosophus in textu in 3o capitulo huius tractatus
cum [illegible]. Sciendum est primo quod
philosophus ostendit quod [illegible] efficacia [illegible] nature
est ponere agens [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] agente considerato quod
est [illegible] perpetuitate generationis et corruptionis
istorum inferiorum ad motum celi [illegible] illud
quod [illegible] est et [illegible] non est reducitur ad
illud quod semper est. Omnes autem motus istorum
inferiorum quandoque sunt et quandoque non sunt ideo
reducuntur ad motum celi qui perpetuus et [illegible]
Et [illegible] pluralitas reducitur ad aliquam unitatem
et [illegible] ad necessitatem [illegible]
supposito motu celi et perpetuo primi et regu-
laris ex philosophi. Ex quo infertur contra
motus celi est causa generationis et corruptionis in
istis inferioribus [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] Motus in celi
[illegible] [illegible] [illegible] perpetuus [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] non [illegible] motus
celi est causa generationis et [illegible]. Item motus
celi adducit nobis [illegible] et [illegible] [illegible]
solis que est [illegible] vite in illis inferioribus
[illegible] motus celi est causa generationis et corruptionis
[illegible] generatio et corruptio contrarie et contrariorum
contrarie sunt cause [illegible] non videtur [illegible] quod
motus celi qui est unus possit esse causa generationis
et corruptionis. Pro isto Sciendum [illegible]
est duplex est motus celi unus est motus primi
mobilis continuus et uniformis qui est ab ori-
ente ad occidentem super polos mundi qui
equinoctialis dividit per duo equalia et
iste motus est simplicissimus et regularissimus
nulla diversitate [illegible] in se nec [illegible]
ad nos recipiens. Aliud est motus celi qui
est ab occidente in orientem factus sub ob-
liquo circulo super polos zodiaci distantes
a polis mundi viginti tribus gradibus et hunc
motum zodiacus dividit per duo equalia
et secundum hunc motum movetur sol motu proprio
et facit unam revolutionem in uno anno
et quamvis motus solis sub obliquo circu-
lo sit continuus perpetuus et regularis tamen
in ordine seu habitudine ad nos habet quandam
varietatem in accessu et recessu. Nam per

mediationem [illegible] a [illegible] [illegible] in[illegible]
ad cancrum accedit ad nos et per [illegible]
[illegible] signa recedit a nobis. Et ita in
hoc motu est duo [illegible] scilicet perpetuitatem
eius et varietatem [illegible] [illegible] in generatione et
corruptione [illegible] perpetuitas successionis
generationis et corruptionis et [illegible] [illegible]
generationis et corruptionis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Prima conclusio. Motus primi
mobilis qui est diurnus non est sufficiens
causa generationis et corruptionis istorum inferiorum
[illegible] est sufficiens causa permanentie eorum [illegible]
quia [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] natu-
re [illegible] [illegible] ergo motus diurnus sit
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] est natura
[illegible] [illegible] generatio et corruptio [illegible]
ergo non est natura [illegible] generationis et corruptionis
[illegible] dicit philosophus quod si non esset aliquis motus
ab eo quod [illegible] quod [illegible] generatio sola
vel corruptio sola neque possent ambo
[illegible] 2a conclusio responsalis ad questionem.
Motus solis sub obliquo circulo factus est
sufficiens causa generationis et corruptionis
[illegible] quod ille motus est
in istis inferioribus [illegible] [illegible] diversitate in
continuus et perpetuus et [illegible] diversitate in
[illegible] [illegible] in habitudine ad nos ergo per
suam varietatem accessus et recessus est
sufficiens causa generationis et corruptionis [illegible]
[illegible] per accessum [illegible] est causa generationis et
per recessum causa corruptionis et per suam
perpetuitatem est causa perpetue successionis generationis
et corruptionis. Et quod tempus accessus solis
ad nos est equale tempori recessus
eius a nobis [illegible] [illegible] [illegible] quod tempus
generationis horum inferiorum est equale tempori
corruptionis eorum. Et [illegible] [illegible] ad [illegible]
quod in quolibet anno cum accedit sol ad nos
[illegible] fiunt generationes et cum recedit tunc
fiunt corruptiones. Et sic [illegible]
[illegible] ita multis [illegible] et sic
multis [illegible] recedit ita [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] dubium [illegible] a [illegible]
[illegible] per conclusiones [illegible] habeat
necessitatem [illegible] [illegible] [illegible] inequaliter [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] natura est [illegible] [illegible]
[illegible] non videtur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
~~et [illegible]~~ sicut [illegible] [illegible]
et mollificat ceram. [illegible] [illegible] [illegible]
calefacit et [illegible] vel [illegible]
et ita [illegible] multos effectus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et queste. Et [illegible] a [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] per [illegible]
dubii. Sciendum est [illegible] [illegible] est agens
[illegible] naturale et voluntarium agens [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] solis sol [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
in obliquo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

8 5 1 [illegible]
7 8 6

Naturale agit secundum modum sue forme que est determinata per naturam in qua est recepta. Et ideo agens naturale est determinatum ad unum effectum immediate producendum ab agente naturali, licet multa sequantur sicut calor habet fieri a calore per se et immediate, sed ad illum calorem sequitur calefactio et induratio secundum diversitatem recipientium. Sed si aliquod agens naturale sit instrumentum et agat per virtutem alicuius superioris, possunt multa produci. [illegible] Ideo quod producitur [illegible] de agentibus comparatis naturalibus que sic faciunt unum, nisi proveniat diversitas ex parte alicuius agentis vel recipientis. Sed agens secundum propositum agit secundum eius conceptionem sive formam que est sibi per quam intelligit. Et quia potest intelligere diversa, et possunt esse plures sibi intelligibiles successive eodem intellectu creato et in prima causa licet non sint plures sibi intelligibiles quia intelligit perfecta [illegible] intelligit se ipsum. Ideo omne agens voluntarium potest plura producere vel simul sicut prima causa vel successive sicut agens creatum. Et ideo quamvis sit [illegible] in agentibus secundum propositum, tamen intelligibilibus creatis diversa producunt et faciunt secundum diversitatem conceptuum. Sed prima causa plura et diversa producit non secundum diversitatem conceptuum sed propter pluralitatem ydearum et rationum ydearum intellectarum. Et per hoc patet solutio ad rationes que fiebant contra propositum predictum.

Ad rationes ad oppositum. Ad primam dicendum quod ista inferiora quantum ad id quod est permanentie in ipsis reducuntur ad primum motum, sed quantum ad successionem que invenitur in motibus istorum inferiorum reducuntur ad motum solis per obliquum circulum. Ad secundam dicendum quod ex motibus solis inequalitas est regularis et causa perpetuitatis generationis et corruptionis. Sed proposito licet diversitas accessus et recessus solis patet quod est causa successionis generationis et corruptionis. Ad tertiam dicendum quod eiusdem effectus possunt esse plures cause per se secundum diversa genera causarum ut habetur in 2o Physicorum, et ita potest esse causa perpetuitatis generationis et corruptionis.

Utrum omnia inferiora habent determinatum periodum a celo. Arguitur quod non quia si sic sequeretur quod in constellationibus posset infallibiliter cognosci duratio uniuscuiusque huius contra [illegible] 2o [illegible] videre ad [illegible] diversa [illegible] secundum [illegible] et [illegible] utrum de hoc et bene quod habet non possit equalem durationem [illegible] omnia habent determinatam periodum. Ad oppositum est Philosophus in textu per rationem istam [illegible]. Et per hoc Philosophus ostendit quod motus celi est causa perpetuitatis generationis et corruptionis. Consequenter ex hoc infert duas conclusiones. Prima quod tempus quo generatur et corrumpitur [illegible] est equale tempori corruptionis secundum naturam corporis celestis. Sed ratio est quia tempus accessionis solis generantis est equale tempori recessionis eiusdem. Et appellat Philosophus tempus generationis id est tempus in quo res [illegible] perfecta ad perfectionem. Sed tempus corruptionis appellat tempus id est tempus in quo res diminuitur et tendit ad non esse. Est tamen advertendum quod [illegible] hec duo tempora sunt equalia [illegible] secundum naturam celestis corporis. Sed possunt esse inequalia propter aliquam et aliam dispositionem materie. Secundo dicit Philosophus [illegible] quod propter contrarietatem elementorum ad invicem [illegible] tempus corruptionis [illegible] tempus. Tertiam conclusionem est. Et quod [illegible] unumquodque habet suam determinatam periodum sive durationem a celo. [illegible] Ratio est quia omnia hec inferiora reducuntur ad motum celi sicut in causam primam in genere physico. Sed omnia que [illegible] determinari secundum [illegible] revolutionem motus celi. Et hec mensura sive duratio vocatur periodus dicitur [illegible] periodus a peri quod est circa et odus quod est modulatio sive consonantia quia omnia generabilia et corruptibilia generantur quadam mensura et consonantia circulari revolutione corporis celestis. Est tamen advertendum quod non omnes res generabiles et corruptibiles mensurantur eadem periodo, sed [illegible] in rebus mensura durationis est aliqua [illegible] diversa [illegible] elementorum que est alia et alia in diversis speciebus. Ymo est alia et alia in individuis unius speciei. Secundo [illegible] quod constellatio [illegible] influentia celestis [illegible] causa durationis rebus diversis [illegible] et constellatio celestis recipitur in materia secundum modum materie. Ex quo patet [illegible] aspectu constellationis et [illegible] velit iudicare de duratione alicuius rei [illegible] quod respiciat ad causas particulares puta ad causas [illegible] et ad dispositionem materie quod iudicium suum non habet certitudinem [illegible]. Sed [illegible] patet quod quelibet natura specifica requirit in individuis suis determinatam periodum ex parte celi. Sed tamen periodus

[illegible]

In rebus in particularibus propter diversitatem fine
ut dictum est sic hec scilicet per durationem vite
sue septuaginta annos ut [illegible] statuitur
et hec dicitur sibi vere esse. Et ita tempus generationis
hominis est septuagesimus annorum et tempus corrup-
tionis similiter sed hoc propter accidens et accidentis dispositionem
materie et propter accidens et accidentis constellationem que
viget in aliqua ex hiis horis. Alia propter causam
dispositionem bonam aliam propter bona opera vel propter
liberum arbitrium vel propter mala excogita-
tionem qui incedit hoc quod potest [illegible] vivere
ex predictis patet conclusio responsalis
omne vivens absolute loquendo quantum est
ex parte celi habet determinatum periodum sue dura-
tionis in specie et in materia sed hoc potest abbreviari
vel prolongari propter aliquam causam particularem
ut dictum est. Prima pars patet quia motus solis
sub obliquo circulo est per se et per se causa
eius generationis et corruptionis ergo etc. est
causa durationis viventium et generationis quia
generatio rei potest causari ad quod mensurat
durationem. 2a pars patet ex predictis.

Ad rationes. Ad primam dicitur quod duratio
rei viventis potest regi in constellatione [magis vel]
viventium tempus generationis illius rei quantum est
ex parte celi sed potest impediri propter aliam
dispositionem materie vel propter liberum arbitrium
quia vir sapiens dominatur astris vel propter alias
circumstantias materie plures ut dictum est.
Ad 2am dicitur quod motus celi est per se causa
et causa generationis istorum inferiorum et per accidens
in quantum hec inferiora materia [illegible] causis particularibus
sed si per accidens hec inferiora ad materiam
particularibus [illegible] diversarum effectus determinantur
in effectibus a celo materia naturalibus agentibus
particularibus sed diversis effectibus debetur diversa periodus
sed de individuis eiusdem speciei generatis
in eodem tempore dicitur quod diversitas periodi
resolvenda est ad diversas dispositiones materie
et ad alias circumstantias particulares etc.

Utrum ex parte finis et cause moventis
sit perpetuitas [illegible] corruptionibus
dicitur quod non quia quod generatio est finita et similiter
que corruptio ideo generationis et corruptionis
vere incipiunt et desinunt et sic tenent
finales [illegible] ergo non sunt perpetue. In oppositum
est philosophus in penultimo capitulo huius libri de generatione.
Sciendum primo quod philosophus [illegible] ostendit
causam perpetuitatis successionis generationis et corruptionis
ex parte motus solis facti sub obliquo circulo
consequenter hic vult ostendere ex parte cause finalis
et ex parte cause moventis et quo sit
Conclusio responsalis ad questionem generationis
et corruptionis sunt perpetue per se primo ex parte
cause finalis. In omnibus natura semper

desiderat quod melius est. Sed melius est esse
quam non esse ergo natura semper desiderat ipsum esse
Sed quia ista que propter nimiam distantiam
a primo non possunt semper permanere in uno esse
individuali ideo dicitur quod natura continuavit ista
in esse per continuam generationem plurium individu-
orum. Et per consequens generationem et corruptionem
semper esse vivit quod generatio est propter esse et est via
est in [illegible] [illegible] est [illegible]
ipsi est. Cum ergo specierum perpetuitas non potest
semper esse in uno individuo sequitur quod non
potest obtinere esse perpetuum in uno individuo
accipit et appetit id quod proximum est ipsi
esse scilicet quod continuatam generationem plurium individuorum.
Et per ista continuatam generationem plurium indi-
viduorum salvatur esse speciei. Et si
arguatur quod a [illegible] [illegible] desideratum
semper videtur sequi generationem natura ut non
consequitur ideo non desiderat quod melius
est. Ratio quia non est quod desideratum semper
sequitur quia maximum praeter desiderantis sed
sit generationem aliquam superiorem diversitatem et
moventem. Nam [illegible] finem [illegible] sit
[illegible] ulterius quod si natura directa et
mota a primo desideraverit ipse esse tamquam
finem et id quod melius est videtur quod ipse
~~semper habeat finem~~ sed [illegible] et corrup-
tio sit finis ipsius diversitatis. Et cum
ipsum esse sit [illegible] est primum vult quod ipse
semper habeat finem ex se et aliud a se
quod est impossibile dicendum est quod ipsum primum
intendit aliquem finem [illegible] dicitur uno modo
quod ipse finis quem intendit sit finis ipsius
primi et isto modo non intendit aliquem finem
extra se. Alio modo quod finis ipse quem intendit
sit finis aliquorum effectuum movendo ipsum ad illum
finem. Et isto modo bene intendit aliquem extra
se tamquam finem aliquorum suorum effectuum ordinando
unum ad aliud et unumquodque rem
ad suam perfectionem. Istam dicit in physicis
2o ex parte cause moventis supponendo
ex dictis in 8vo physicorum quod si motus sit
motus et ipsum movens et si motus
perpetuus est ergo quod semper sit aliquod movens. Et
si motus sit semper unus uniformis et
regularis ergo movens est inalterabile et
incorruptibile et unum. Et cum movens
est perpetuum immobile et unum. Et si sunt
plura semper regulariter mota ergo quod sunt
plura moventia immobilia habentia
ordinem sub uno primo movente. Hiis suppositis
dicitur sic. Ad 9am Motus corporum
celestium et motus corporum quorundam in
habentibus sub uno primo sunt causa generationis
et corruptionis in istis inferioribus ut

vere philosophus [illegible] generationis motus non [illegible] ex generatione [illegible] sed ex [illegible] mobilis

Dictum est prius. Sed ergo motus corporum super-
caelestium sit perpetuus et ideo perpetuus sit
quod generationes et corruptiones causatae ab huius-
modi motibus perpetuae erunt. Perpetuae
autem quod motus caeli sit perpetuus probat
Philosophus in VIII Physicorum et ex parte temporis quod est
perpetuum et non est sine motu cum tempus
sit numerus motus secundum prius et posterius et
iste quod probatur in VIII Physicorum et in primo Caeli concludit
in primo Caeli concludit motum et tempus generationis
et corruptionis esse perpetua. Dictum est
et in VIII Physicorum et in primo De caelo solvendo
non probat quod haec non inceperunt neque de-
sinunt nisi per motum naturalem. Et quia
Philosophus dicit motum esse continuum, sed
a quo accipit suam continuitatem, dicitur a
mobili vel a loco. Patet quod motus
acceptus non potest habere suam continuitatem
a loco, sicut patet de motu ad qualitatem,
cum ibi non est quantitas nisi per accidens, sed
rationem subiecti. Motus enim localis [illegible]
non habet continuitatem a loco sine spatio,
quod motus circularis caeli non est in loco
sine per locum, sed secundum totum locum. Et ita
continuitatem non habet a loco. Dicit ergo Philosophus,
et motus [illegible] suam continuitatem
accipit a mobili in quo est et tempus
a motu. Et de isto satis visum est in
IV Physicorum. Ad rationes. Ad primam
cum generationes et corruptiones sunt perpetuae
per successionem plurium generationum
et corruptionum, et non probat quod una
et eadem generatio sit perpetua. Ad 2am
dicitur quod fideles mea tenent quod motus
et tempus et generationes et omnes res inceperunt
per creationem et etiam desinunt esse
motus, tempus et generationes, sed non omnes res.
Philosophus probat quod haec non inceperunt per
transmutationem naturalem nec etiam
illo modo desinunt, et isto modo repug-
nant ad rationem.

B

aliquid corruptum potest iterum idem numero redire
quod sic, ita aqua, res corrupta
prius est materia remanet eandem
materiam dispositam eisdem dispositionibus
quibus fuit disposita ante corruptionem,
ergo generabitur iterum in eodem numero, ergo
quod est corruptum rediret idem in
numero. 2o sic, [illegible] quod
materia est una, sed materia manet [illegible]
corruptionem et post, ut apparet
est Philosophus in ultimo capitulo huius libri

Quod responsio. Dicendum primo quod posset
Philosophus probat perpetuitatem generationis et corruptio-
nis ex parte causae efficientis et ex parte finis
et est quod [illegible] qualis sit huiusmodi perpetuitas,
an scilicet sit secundum rectum vel secundum circulum. Et
circa hoc debet quinque quaestiones. Prima est
cum sic generale de necessitate generabitur. 2o
cum generationis perpetuitas secundum rectum et circulum,
secundum circulum. 3a est utrum in corruptibilibus
idem quod est prius de necessitate perfecit idem quod
est prius. Et ita est quaedam quae generantur
[illegible] et quaedam quae non sunt
est prima quaestio per solutionem patet quod
Dicendum 2o quod generatio potest esse duplex
dicta, quia sunt quaedam quae habent causas necessarias
sicut sunt eclipsis solis et lunae. Et in istis
de generatione de necessitate generabitur. Alia sunt
quae habent causas defectibiles sicut sunt res
naturales inferiores quae dicuntur generari vel uno
modo in specie et isto modo de generatione necessitate
generabitur quod ut haec dicto descendunt per species
et non per individuum. Alio modo consideratur in esse
individuali et isto modo homo generaliter de necessitate
generabitur, immo contingenter. Ista futura quae
incedunt non incedunt ut habetur in textu,
patet ergo quod ista est necessaria de necessitate
generationis sed ista falsa sive ad proprium de necessitate
generabitur res naturales quantum ad speciem
habent causas necessarias, sed quantum ad
individuale habent causas contingentes.
Dicitur autem quaedam quod res artificiales
nec in individuali nec in specie de
necessitate fiant, quia dependent a libero arbitrio
nostro, quod se habet ad opposita. Et sic patet
responsio ad primam quaestionem. Ex quo patet
ulterius solutio ad 2am quaestionem
in qua quaerebatur an prius dicitur inferre
posterius in generabilibus. Ita in effectibus
qui de necessitate eveniunt prius absolute et
necessario infert posterius, ut habetur sicut luna
est diametraliter posita inter aspectum
nostrum et solem, ergo est vel erit eclipsis
solis. Et sol est primum cum perpetuum, ergo
dies est. Sed in his quae non habent
causas necessarias prius non infert posterius
secundum individuum sed habet secundum speciem, ut habetur
sicut luna est de pluvia, ergo nubes generabitur,
sed non sequitur haec: luna est de pluvia, ergo
ea statim generabitur aqua nubes. Similiter
in artificialibus prius non infert posterius absolute
sed secundum ex suppositione sicut in naturalibus contingentibus.
Solutio 3e quaestionis, in qua quaerebatur
an generationes sint perpetuae secundum circulum vel
secundum rectum. Dicendum 3o est quod dicitur
circulares tum eadem materia quae prius sunt sub

ex sene fit puer ex diuo sanus multis
ex puero fit senex ex diuo [illegible]

Aliqua forma generatur per corruptionem est sub eius forma in specie. Ergo ergo ind. sit finita et supponendo perpetuitatem motus celi generationes sunt infinite et sic verum sunt finite eius cause materiam infinitatibus et sub eadem forma in specie et non in numero et ita generationes perpetuantur secundum eandem et non secundum eandem vertitur. Et dicitur generationes perpetuantur secundum vertitur si non reddit secundum speciem eadem forma necesse secundum numerum. Si in generatione erunt infinite secundum vertitur oppositum sic verum infinitatis et maiorem infinitatem quam est impossibile. Est autem advertendum quod in aqua reiteratur forme secundum speciem fit innumerate pro aliis non fit per plura media et in aliis per pauca sicut ex aere fit aqua innumerabile ex ipsa aqua fit aer sed si ex nube uno fiet cadaver non fiet ex nube medio nubes uno. Et sic patet responsio ad secundam questionem per solutionem questionis questio quedam quod quedam generata redeunt et quedam non redeunt et contra ex ea specie redeunt in quo innumerate fit questio sicut est in elementis et non in mixtis. Et hoc est propter imperfecta forma elementorum que non requirit commensurationem in materia sed in mixtis formis sunt alie perfecte ideo non fit statim reversio in ipsis unde quod tamen ex puero generatur vetus unde ex vetere generatur puer sed tamen ex puero generatur vir materia eius subiecta secundum terminum et solum est ibi tendencia de imperfecto ad perfectum. Et tamen ex vetere generatur puer illa specie ex quo fit hic ad effectus et non malus. Et sic patet solutio questionis dubitationis.

Solutio questionis ad questiones Dicendum ultimus ex enim motibus quedam sunt quorum subiecta est incorruptibilis sicut sol et alie stelle et in eo talia redeunt eadem secundum numerum ut putatur sol redit de oriente in occidentem. Et ita esset possibile dici de corporibus que mouentur motu locali sed de tali reditu non est ad propositum sed de reditu qui fit per generationem. Sit ergo conclusio responsalis ad questionem corruptum non potest idem in numero redire secundum naturam sicut ad unitatem motus redditur unitatis motus unitas temporis et unitas subiecta in qua est motus. Ideo ergo de qualibet generatione patet in quantum motu sicut non est identitas motus non erit unus terminus et ita non potest reparari corruptum in numero quia nullam talium potentia causa eius actio non

dependet a motu eius habente per esse uniformi idem redire. Et sic patet solutio [illegible] ut dicit Iacob 19 in carne mea videbo deum salvatorem meum. Ad rationes ad formam dicendum quod in generato et corrupto licet redeat eadem materia reddita tamen non redeant eadem materia prima sed ideo dicit eadem in numero quod respicit eandem materiam primam. Et per hoc patet solutio ad secundam rationem. Et per hoc de questione. Et per generationem de de [illegible] generatione dicta sufficiant ipsa sic completa deus sit benedictus amen

a magistro paulo [illegible]
[illegible]
[illegible]

· 1 · 4 · 1 · 0 ·

Registrum primi de generatione et corruptione questionum [illegible]

1 utrum de corpore mobili ad formam sit scientia tanquam de subiecto proprio
3 utrum sit una materia omnium generabilium et corruptibilium
2 utrum ponentes unicam materiam prius (?) possunt saluare generationem distinguendo ab alteratione
4 utrum democritus ponens corpora indivisibilia et principia rerum possit saluare generationem et alterationem
5 utrum sit aliqua generatio simpliciter
6 utrum generatio unius sit corruptio alterius
7 utrum generatio differt ab alteratione et ab aliis motibus
8 utrum in corruptione substantie est resolutio formarum substantialium usque ad materiam primam
9 utrum augmentatio et diminutio differunt ab aliis
10 utrum id quod augetur sit in potentia sola quantum ullas partes habens quantitatem
11 utrum conditiones augmentationis sunt sufficienter assignate
12 utrum augmentatio sit unus motus et continuus
13 utrum omne agens agat per contactum
14 utrum simile agat in simile
15 utrum omne agens in agendo repatiatur
16 utrum actio et passio habent fieri per poros aut per corpora indivisibilia
17 utrum mixtio sit possibilis
18 utrum elementa formaliter maneant in mixto

Secundi de generatione

1 utrum qualitates prime sunt primum sensibiles elementorum et tantum prime materiales
2 utrum tantum quatuor sunt qualitates prime
3 utrum quatuor sunt elementa
4 utrum cuilibet elementorum proprie conveniat una qualitas prima
5 utrum ex quolibet elemento possit immediate generari quodlibet
6 utrum in generatione corporum quatuor elementa sunt prima
7 utrum ad generationem concurrunt quatuor elementa
8 utrum sunt tantum tres principia generationis scilicet materia forma efficiens
9 utrum quatuor elementa sufficiant ad generationem mixtorum

10 V. motus polis sub obliquo celo situs sit causa contrarietatis generationis et corruptionis in inferioribus

11 V. ac vincens sit declinando precedendo a celo

12 V. ex parte solis et eius circuli moventis sit contrarietas in generationibus et corruptionibus

13 V. utrum aliquid corruptum sit idem in numero regeneratum.

Dubia que autor interserit

Utrum de corruptione sit scientia

V. re corrupta possit manere scientia eius vel aliud

V. materia sit una in omnibus transmutabilibus numero vel genere specie vel analogia

Utrum sit contrarietas in omni generatione et corruptione

Utrum cum tamen generatio fit quod in genito manet eadem qualitas que erat in corrupto vel alia.

V. eadem qualitas vel eius eadem quantitas que prius fuit in corrupto maneat in genito

V. ab eodem agente in pluribus substantiis quibus possit idem effectus in numero produci

V. in augmentatione omnibus vel corporis vel membri vel utriusque augeatur

Utrum ad possibilitatem augmentationis sit quamlibet partem parvam

V. calor naturalis semper agat in humidum radicale

Utrum nutrimentum sit simplex vel dissimile ei quod nutritur

Utrum augmentatio et nutritio differant ex parte obiectorum a generatione

Utrum augmentatio sit ad quantitatem in genere

Utrum motus nutrimenti quod transmittitur ad singulas partes viventis sit naturalis

V. vivens semper vivat nutriatur

Utrum aqua et ignis magis conveniunt quam aqua et terra

V. quodlibet elementum habeat duas qualitates in summo

V. calor ignis et aeris sit eiusdem speciei

V. corpora distincta idem sunt apud naturam et specie idem

Utrum ac generabile de necessitate generabitur

Utrum generationes contrariantur sibi invicem vel sibi invicem

V. in rebus generabilibus id quod est prius de natura infirmat id quod est posterius

Utrum alia generabilia causantur et alia vel.

Iste liber emptus fuit per me Jacobum de [illegible]

Anno domini salvatoris nostri iesu cristi 1508

[illegible]

In nomine domini amen

In nomine

[illegible]